

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele.

Læs mere om fordele og sponsorat her:

<https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskerens Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

FOLKETINGSSÅRBOG

1969—70

VED

ARNE MARQUARD
PROTOKOLSEKRETÆR
VED
FOLKETINGET

J. H. SCHULTZ FORLAG
KØBENHAVN
1970

FOLKETINGSAARBOG

1969—70

VED

ARNE MARQUARD

PROTOKOLSEKRETÆR

VED
FOLKETINGET

J. H. SCHULTZ FORLAG

KØBENHAVN

1970

Ved udarbejdelsen af nærværende folketingsårbog har nedennævnte medarbejdere ved folketingssekretariatet medvirket:

Protokolsekretær *Christian Beiner*, protokolsekretær *Henning Vecht*, fuldmægtig *Jørgen Bang Jespersen*, sekretær *Poul K. Johannesen* og fuldmægtig *Arne Hansen*.

SCHULTZ BOGTRYKKERI - KØBENHAVN

INDHOLD

	Side
Mindetaler	V
Folketingsåret 1969—70	1
Ministeriet Baunsgaard	6
Folketingets medlemmer	7
Partigrupperingen i folketinget	19
Dansk interparlamentarisk gruppes bestyrelse	19
Partiernes bestyrelser i folketinget	20
Folketingets præsidium og tingsekretærer	21
Stående udvalg	21
Folketingets åbningsmøde	25
Udtalelse af statsministeren	32
Ministeriet	39
Folketingets ombudsmand	40
Nordisk Råd	43
Budget- og regnskabsoversigter	48
Vedtagne lovforslag	55
Ikke-vedtagne lovforslag	463
Vedtagne forslag til folketingsbeslutning	530
Ikke-vedtagne forslag til folketingsbeslutning	554
Forespørgsler	662
Redegørelser fra ministre	683
Spørgsmål til ministrene	685
Valgs prøvelse	703
Valg til kommissioner og hverv	707
Udvalgsberetninger m. v.	717
Fortegnelse over de i folketingsåret behandlede sager	719
Sagregister	733

Mindetaler.

Efter at folketingsmand *Chr. Madsen* var afgået ved døden, udtalte formanden i folketingets møde den 1. april 1970:

„Den 29. marts er medlem af folketinget *Chr. Madsen* afgået ved døden efter længere tids sygdom i en alder af 57 år.

Chr. Madsen var født i Ålborg som søn af bødker *Jens Brinch Madsen*. Efter at have gennemgået folkeskolen og teknisk skole blev han ligesom faderen udlært bødker, men arbejdede senere som støberiarbejder, tømrer og jord- og betonarbejder. Han blev i 1943 formand for Fabrikarbejdernes Fagforening. På grund af sin deltagelse i modstandsbevægelsen under besættelsen måtte han flygte til Sverige. Han fungerede i Göteborg til krigens ophør som ombudsmand for Danske Lønarbejderes Sammenslutning og vendte hjem med den danske brigade i 1945. I de følgende år havde han atter forskelligartet beskæftigelse, men blev efterhånden mere og mere optaget af politisk arbejde.

Han var således medlem af Ålborg byråd 1950-58, valgt af Danmarks kommunistiske parti, men i 1958 var han med til at stifte socialistisk folkeparti, som han repræsenterede i Ålborg byråd fra 1962 til 1965. I 1960 indvalgte han som repræsentant for partiet i folketinget. Han var medlem af folkepensionskommissionen af 1961 og af arbejdsministeriets ungdomsudvalg samt af socialreformkommissionen og tillægspensionsudvalget af 1964.

VI

Her i folketinget udførte han et sagligt og dygtigt arbejde som sit partis socialpolitiske ordfører, indtil sygdom i de senere år tvang ham til at nedsætte tempoet og i perioder at søge sygeorlov.

Vi vil mindes Chr. Madsen som en flittig og indsigtfuld medarbejder.“ (F. sp. 4606).

★

I folketingets møde den 7. april 1970 mindedes formanden afdøde folketingsmand *Chr. Rasmussen*:

„Efter kortere tids sygdom er medlem af folketinget Chr. Rasmussen den 3. april afgået ved døden i en alder af 71 år.

Chr. Rasmussen var født i Vinstrup i 1898 som søn af par-

cellist Anders Jørgen Rasmussen. Han gennemgik folkeskolen og dygtiggjorde sig endvidere på aftenskole og forskellige kursus. Sin erhvervsmæssige uddannelse fik han ved landbruget, og han var beskæftiget ved landbrugsarbejde til 1923, men blev derefter murerarbejdsmand og teglværksarbejder. I 1934 vendte han tilbage til landbruget og blev statshusmand i Kirke Såby.

Hans forhold og omgangskreds i de unge år gjorde det naturligt, at han tilsluttede sig so-

cialdemokratiet, da han som ung mand gik ind i politik. Han var formand for Dansk Arbejdsmands Forbunds afdeling i Tor-kilstrup fra 1925 til 1931 og for Såby Husmandsforening fra 1930 til 1938. I flere perioder var han formand for den lokale socialdemokratiske forening. I statens jordlovsudvalg, som han var medlem af fra 1947, til han i fjor trådte tilbage, gjorde han et stort og påskønnet arbejde. Han var i nogle år endvidere formand for sognerådet i Såby-Kisserup kommune.

VII

Han var medlem af folketinget, valgt i Holbæk amtskreds, i to perioder, først fra 1953 til 1957 og derpå fra 1960 til sin død. Her i tinget beskæftigede han sig navnlig med landbrugslove og skattelove, og mange års erfaring gjorde ham til en værdifuld og interesseret arbejdskraft på disse områder.

Vi vil mindes ham som en venlig og stilfærdig kollega, der samvittighedsfuldt varetog de ham betroede opgaver.“ (F. sp. 4746).

★

I sommeren 1970 afgik folketingsmand, landbrugsminister *Peter Larsen* ved døden. I tingets første møde i folketingssamlingen 1970-71 udtalte formanden:

„Den 7. juli afgik landbrugsminister Peter Larsen ved døden, kun 46 år gammel.

Da der en halv snes dage forinden kom meddelelse om, at han var ramt af et alvorligt hjerteanfald og i bevidstløs tilstand indlagt på Odense amts og bys sygehus, vakte det sorg og bekymring i vide kredse landet over, og på os, der kendte ham, virkede budskabet chokerende. Det spinkle håb om helbredelse, som vi nærede i de følgende dage, sluktes ved meddelelsen om, at han var død uden at være kommet til bevidsthed.

Peter Larsen var født i Østrup som søn af gårdejer Johannes Larsen. Sin folkeskoleundervisning supplerede han igennem ophold ved Vestbirk Højskole og ved Den nordiske Højskole i Genève. Han uddannedes ved landbruget, blev landbrugsmedhjælper og overtog sin fødegård i forpagtning i 1950. Ejer af den blev han i 1966.

Allerede fra de ganske unge år var han stærkt politisk interesseret. Han blev medlem af Venstres Ungdom, i hvis

VIII

ledelse han hurtigt fik en fremtrædende stilling. Kun 28 år gammel indtrådte han i 1953 i folketinget som venstres repræsentant i Otterupkredsen og blev dermed det yngste medlem af det daværende folketing. Her i tinget beskæftigede han sig foruden med sociale spørgsmål i overvejende grad med landbrugets problemer. Blandt de hverv, han bestred på dette område, skal nævnes, at han var medlem af landbokommissionen af 1960 og medlem af statens jordlovsudvalg og af dettes forretningsudvalg fra 1964 til 1968. Hans saglige og politiske indsats på disse områder dannede en vægtig baggrund for hans udnævnelse til landbrugsminister ved den nuværende regerings dannelse i 1968.

Peter Larsens fremtræden var i sjælden grad præget af ro og afslappethed, og han mødte sine omgivelser med et åbent sind og et venligt smil. Over for de opgaver, der blev stillet ham, udviste han en ukuelig optimisme, og han arbejdede sejt og udholdende på deres løsning. Det var vanskeligt at forstå at han i mange år havde lidt af en sygdom, som han havde været tvunget til at tage hensyn til. Ved sin retlinethed og åbenhed vandt han tillid i alle kredse. I kraft af disse egenskaber parret med faglig dygtighed og store politiske evner lykkedes det ham at vise, at han var stillingen som landbrugsminister voksen. Han tog med mod og beslutsomhed fat på de ofte meget vanskelige problemer, som han i denne stilling ikke kunne undgå at blive stillet over for.

Peter Larsens alt for tidlige død er et stort tab for regeringen og folketinget. Vi føler den dybeste medfølelse med hans nærmeste, fra hvem han så brat blev revet bort, og vil mindes ham som den loyale kollega, der mødtes med tillid fra alle sider.“ (F. 1970-71 sp. 49).

Folketingsåret 1969—70.

Det 121. folketingsår begyndte i henhold til grundlovens § 36 tirsdag den 7. oktober 1969 og varede til tirsdag den 6. oktober 1970.

Mødeperioderne varede — bortset fra kortere afbrydelser, hvoraf én var foranlediget af Nordisk Råds 18. session i Reykjavik i dagene 7.-12. februar 1970 — fra 7. oktober til 17. december 1969 og fra 13. januar til 4. juni 1970.

På årets 108 mødedage afholdtes 110 møder eller 11 færre end i 1968-69.

Der fremsattes i folketingsåret 197 lovforslag. Som det fremgår af omstående oversigt, var antallet af fremsatte lovforslag noget lavere end i 1968-69 og 1967-68, men dog en del højere end i de foregående år.

Mundtlig fremsættelse af lovforslag forekom i det forløbne år i 6 tilfælde, hvoraf 4 angik private forslag. Hvad angår forslag til folketingsbeslutning, forekom mundtlig fremsættelse i 2 tilfælde, begge private forslag.

Af de fremsatte lovforslag blev 158 *vedtaget*. De øvrige lovforslag bortfaldt, dels fordi de var henvist til udvalg, som ikke færdigbehandlede dem, dels — i 5 tilfælde — derved, at de blev taget tilbage, og endelig blev 1 lovforslag forkastet.

I alt var der 12 regeringslovforslag, som ikke gennemførtes. Af de vedtagne lovforslag (158) blev 123 vedtaget *enstemmigt*, således at ingen stemte imod. I 40 af disse tilfælde var der et eller flere af de tilstedeværende medlemmer, som afholdt sig fra at stemme.

Til belysning af udviklingen med hensyn til antallet af fremsatte og vedtagne lovforslag i de senere år anføres følgende oversigt, der tillige viser benyttelsen af henholdsvis den skriftlige og den mundtlige fremsættelsesform.

	Fremsatte lovforslag				I alt	Vedtagne lovforslag		
	Regeringsforslag		Andre			Regeringsforslag	Andre	I alt
	Skriftligt	Mundtligt	Skriftligt	Mundtligt				
1959-60	143	2	6	6	157	137	2	139
1960-61	89	16	6	3	114	100	—	100
1961-62	143	1	4	2	150	133	1	134
1962-63	127	9	8	6	150	126	1	127
1963-64	115	17	17	1	150	129	2	131
1964-65	149	22	13	—	184	133	1	134
1965-66	151	10	19	—	180	127	5	132
1966-67	151	3	13	1	168	143	2	145
1967-68	179	9	9	6	203	128	1	129
1968-69	230	6	27	1	264	228	1	229
1969-70	166	2	25	4	197	156	2	158

Den i 1962 trufne aftale om, at regeringens lovforslag og forslag til folketingsbeslutning, som påregnes gennemført inden udgangen af det løbende folketingsår, skal fremsættes *senest den 15. marts*, medmindre regeringen finder det påkrævet at fravige denne frist (se herom årbog 1961-62, side 37), har siden været fulgt. Der blev dog fremsat et ret højt antal regeringsforslag efter 15. marts i 1969-70, nemlig 27. I det foregående år (1968-69) var tallet 23. Antallet af *vedtagne* lovforslag, som var fremsat efter 15. marts, var 20 i 1969-70 mod 21 i 1968-69 og 10 i 1967-68.

Af de 158 vedtagne lovforslag blev 140 henvist til *udvalgsbehandling*. Til fornyet udvalgsbehandling mellem 2. og 3. behandling kom 38 af de vedtagne lovforslag, og der blev angående 31 af disse afgivet *tillægsbetænkning*. I alt blev således kun 18 lovforslag vedtaget uden at have været undergivet udvalgsbehandling.

Der fremsattes i folketingsåret 54 *forslag til folketingsbeslutning*, hvoraf 1 ikke nåede at blive behandlet. 12 af forslagene vedtoges. Af de sidstnævnte var 4 regeringsforslag, 5 fremsat af medlemmer af folketinget og 3 fremkommet i form

af indstillinger fra folketingsudvalg. De 42 forslag, der ikke vedtoges, blev alle fremsat af medlemmer af folketinget.

Antallet af besvarede *forespørgsler* (jfr. forretningsordenens § 21) var 9, af *redegørelser* fra ministre (jfr. forretningsordenens § 19) 6 og af besvarede *spørgsmål* (jfr. forretningsordenens § 20) 286. Efter anmodning af spørgerne blev 98 af disse spørgsmål besvaret skriftligt, i de fleste tilfælde for at de pågældende spillere kunne få spørgsmålet besvaret uden for folketingets mødeperioder. Kun 17 spørgsmål besvarede skriftligt inden for mødeperioderne.

Til belysning af udviklingen i de senere år anføres følgende oversigt over antallet af besvarede forespørgsler, antallet af redegørelser og antallet af besvarede spørgsmål til ministre:

	Antal forespørgsler	Antal redegørelser	Antal spørgsmål heraf besvaret skriftligt	
1959-60	5	4	111	6
1960-61	6	2	105	25
1961-62	8	4	131	9
1962-63	5	6	149	31
1963-64	2	3	160	27
1964-65	3	5	199	50
1965-66	6	8	188	39
1966-67	2	7	202	54
1967-68	10	6	311	93
1968-69	10	9	308	85
1969-70	9	6	286	98

Antallet af besvarede spørgsmål, 286 (idet 2 blev taget tilbage) er lidt mindre end i 1968-69 (308) og 1967-68, da tallet var 311, hvilket er det højeste, der nogen sinde er forekommet.

Af spørgsmålene rettedes i det forløbne år 47 til justitsministeren, 31 til undervisningsministeren, 26 til socialministeren, 24 til finansministeren, 18 til udenrigsministeren og 16 til forsvarsministeren. Af de øvrige ministre havde to 15, en 13, en

12, tre 11 og resten hver under 10 spørgsmål at besvare. Også i det foregående år havde justitsministeren det største antal til besvarelse.

Antallet af spørgere var 91 mod 99 året før. Af disse stillede 34 hver 1 spørgsmål, 41 stillede hver fra 2 til 5 spørgsmål og 8 fra 6 til 10 spørgsmål hver. Herudover stillede en 12 spørgsmål, en stillede 16, og to stillede hver 19 spørgsmål. Efter spørgernes partigruppering fordelte spørgsmålene sig således: socialdemokratiet 107 (året før 129), det konservative folkeparti 28 (23), venstre 23 (25), det radikale venstre 39 (34), socialistisk folkeparti 41 (50), venstresocialisterne 26 (28), Danmarks kommunistiske parti (også omfattende spørgsmål fra Hanne Reintoft før hendes indtræden i partiet) 19 og 3 spørgsmål fra medlemmer uden for partierne (Færøerne og Grønland).

Der nedsattes i folketingsåret 12 *stående udvalg* med hjemmel i forretningsordenens § 7, stk. 1, og 7 andre årligt tilbagevendende folketingsudvalg med hjemmel enten i forretningsordenens § 7, stk. 4 og 5, eller i herom vedtagne folketingsbeslutninger. Yderligere nedsattes som i tidligere år et meget stort antal af de i forretningsordenens § 7, stk. 6, omhandlede — til dels kun kortvarige — *særlige udvalg*. Det drejede sig i 1969-70 om i alt 90 udvalg. Flere af disse havde kun et enkelt lovforslag eller forslag til beslutning til behandling, til en del af dem var dog henvist flere forslag. 124 af de udvalgsbehandlede forslag fik således ikke nedsat eget særligt udvalg, idet 76 henvistes til et andet allerede nedsat særligt udvalg og 48 til et stående udvalg eller et af de nævnte årligt tilbagevendende udvalg.

Afvielser fra forretningsordenens regler om det tidsrum, der skal hengå mellem lovforslags fremsættelse og 1. behandling, mellem 1. og 2. behandling samt mellem 2. og 3. behandling, er i 1969-70 forekommet ved behandlingen af i alt kun 3 lovforslag mod 5 i 1968-69, 15 i 1967-68 og 15 i 1963-67.

Den i grundlovens § 42, stk. 7, indeholdte bestemmelse, hvorefter et lovforslag, som kan undergives folkeafstemning, i særdeles påtrængende tilfælde kan stadfæstes af kongen straks

efter dets vedtagelse, når forslaget indeholder en bestemmelse herom, blev i folketingsåret bragt i anvendelse i 3 tilfælde.

Af *dagsordensforslag* i henhold til forretningsordenens § 24 blev der i folketingsåret stillet 23, hvoraf 7 vedtoges, 6 forkastedes og 7 bortfaldt, medens 3 blev taget tilbage (jfr. herom sagregisteret bagest i bogen).

Afstemning ved *navneopråb* forekom i 1 tilfælde, nemlig ved 3. behandling af forslag til lov om svangerskabsafbrydelse m. v.

Ministeriet Baunsgaard.

Udnævnelsesdatum: 2. februar 1968 med ændringer af 28. februar 1968, 11. juli 1969 og 14. juli 1970.

Statsminister: *Hilmar Baunsgaard*, f. 20.¹⁾

Udenrigsminister: *Poul Hartling*, f. 14.

Finansminister: *Poul Møller*, f. 19.

Fiskeriminister og minister for Grønland: *A. C. Normann*, f. 04.²⁾

Minister for kulturelle anliggender og minister for teknisk samarbejde med udviklingslandene samt nedrustningspørgsmål: *K. Helveg Petersen*, f. 09.³⁾

Indenrigsminister: *H. C. Toft*, f. 14.⁴⁾

Justitsminister: *Knud Thestrup*, f. 00.

Forsvarsminister: *Erik Ninn-Hansen*, f. 22.

Landbrugsminister: *Henry Christensen*, f. 22.⁵⁾

Handelsminister (minister for handel, håndværk, industri og søfart): *Knud Thomsen*, f. 08.

Minister for offentlige arbejder: *Ove Guldberg*, f. 18.

Boligminister og minister for statens lønnings- og pensionsvæsen: *Aage Hastrup*, f. 19⁶⁾.

Socialminister: *Nathalie Lind*, f. 18.

Undervisningsminister: *Helge Larsen*, f. 15.

Arbejdsminister: *Lauge Dahlgaard*, f. 19.

Økonomiminister og minister for nordiske anliggender samt europæiske markedsanliggender: *P. Nyboe Andersen*, f. 13.

Kirkeminister: *Arne Fog Pedersen*, f. 11.

¹⁾ Handelsminister $\frac{7}{9}$ 1961- $\frac{26}{9}$ 1964. ²⁾ Fiskeriminister $\frac{18}{11}$ 1960- $\frac{26}{9}$ 1964. ³⁾ Undervisningsminister $\frac{7}{9}$ 1961- $\frac{26}{9}$ 1964. ⁴⁾ Minister fra $\frac{11}{7}$ 69. ⁵⁾ Minister fra $\frac{14}{7}$ 70. Efterfulgte Peter Larsen. ⁶⁾ Boligminister siden $\frac{2}{2}$ 68. Tillige minister for statens lønnings- og pensionsvæsen fra $\frac{28}{2}$ 68.

Folketingets medlemmer.

Efter folketingsvalget den 23. januar 1968.

Partibetegnelser: S = socialdemokratiet. RV = det radikale venstre. KF = det konservative folkeparti. V = venstre. SF = socialistisk folkeparti. VS = venstresocialisterne. DK = Danmarks kommunistiske parti. UP = uden for de i valgloven af 31. marts 1953 omhandlede partier.

Medlemskab af det tidligere landsting betegnes med (L).

	Født	Medlem
A. Hovedstadens område.		
I. Søndre storkreds.		
Ib Kolbjørn (S).....	29/4 05	30/10 45-22/1 68; 16/5-30/9 68; 30/4 69 ¹⁾
Børge Schmidt, arkivar (S).....	29/8 08	22/9 64-30/4 70 ²⁾
Orla Pedersen, major (S).....	5/1 08	30/1 55-13/5 57; 2/5-13/9 61; 3/8 62-21/11 66; 23/1 68
Åge Valbak, rektor (RV).....	19/7 20	23/1 68
Lis Møller, journalist (KF).....	22/12 18	22/11 66
K. Bøgholm, redaktør (KF).....	11/7 98	3/4 43-10/1 46; 1/10 46-27/10 47; 5/9 50-20/4 53; 22/9 53-14/11 60; 1/11 65-21/11 66; 23/1 68 ³⁾
Sigurd Ømann, ekspeditionssekretær (SF).....	16/8 23	28/10-17/12 65; 6/10-18/10 66; 4/11-10/11 66; 22/11 66 ⁴⁾

¹⁾ Orlov 3/10-9/12 62 og 8/2-20/4 64 (sygdom).

²⁾ Nedlagde mandatet 1/5 70.

³⁾ Orlov 11/1-30/9 46. Endvidere orlov 9/10-8/11 69 (off. hverv).

⁴⁾ Orlov 3/10-4/11 68 (off. hverv).

	Født	Medlem
Efter Børge Schmidts mandatnedlæggelse ($1/5$ 70) indtrådte:		
Karen Dahlerup Andersen, (S)	17/1 20	$1/6$ 70
Under Bøgholms orlov $9/10$ - $8/11$ 69 indtrådte midlertidigt:		
H. Thustrup Hansen, amanuensis, cand. polit. (KF)	17/4 39	$9/10$ - $8/11$ 69
II. Østre storkreds.		
K. B. Andersen, fhv. minister (S)	$1/12$ 14	$14/6$ 57- $31/1$ 70 ¹⁾
Frode Jakobsen, fhv. minister, kommitteret for hjemmeværnet (S)	$21/12$ 06	$30/10$ 45- $20/4$ 53: $22/9$ 53 ²⁾
Helge Nielsen, forretningsfører (S)	$12/10$ 18	$15/11$ 60
Karl Max Rasmussen, skoleinspektør (S)	$15/12$ 07	$22/9$ 64
Lene Bro, (S)	$10/6$ 36	$23/1$ 68
Else-Merete Ross, lektor, cand. mag. (RV)	$27/2$ 03	$15/11$ 60
Helge von Rosen, statsaut. revisor (RV)	$15/6$ 09	$23/1$ 68
E. Haunstrup Clemmensen, direktør (KF)	$19/9$ 20	$15/11$ 60
Hanne Budtz, landsretssagfører (KF)	$21/9$ 15	$21/4$ 53
Palle Simonsen, direktør (KF)	$6/6$ 33	$23/1$ 68
Per Møller, redaktør (V)	$27/7$ 14	$22/8$ 64 ³⁾
Aksel Larsen, fhv. minister, statsrevisor (SF)	$5/8$ 97	$16/11$ 32 ⁴⁾
Kurt Brauer, typograf (SF)	$29/7$ 37	$23/1$ 68
Erik Sigsgaard, lærer (VS)	$7/2$ 38	$22/9$ 64
Efter K. B. Andersens mandatnedlæggelse ($1/2$ 70) indtrådte:		
Edvin Boye Hansen, konsulent (S)	$10/8$ 08	$21/4$ 53- $21/11$ 66, $1/2$ 70

1) Nedlagde mandatet $1/2$ 70.

2) Orlov $2/11$ 56- $18/3$ 57, $9/10$ - $21/12$ 62, $2/10$ 63- $16/3$ 64, $1/12$ 64- $22/2$ 65, $11/5$ - $10/6$ 65 og $2/11$ - $21/12$ 65 (off. hverv).

3) Orlov $1/11$ - $8/12$ 65, $2/11$ 66, $6/10$ - $8/11$ 67 og $3/10$ - $9/11$ 68 og $9/10$ - $8/11$ 69 (off. hverv).

4) Ved præsidiebeslutning tillagt anciennitet også for perioden $3/4$ 43- $18/5$ 45 og for perioden $16/5$ - $29/10$ 45 (orlov). Orlov $21/9$ - $23/10$ 62 (off. hverv) og $7/4$ - $19/5$ 64 samt $7/11$ 68- $13/1$ 69 (sygdom).

	Født	Medlem
Under Per Møllers orlov $\frac{9}{10}$ - $\frac{8}{11}$ 69 indtrådte midlertidigt: Marie Louise Truels-Christensen, frue (V)	$\frac{7}{12}$ 00	$\frac{21}{4}$, $\frac{21}{9}$ 53; $\frac{6}{10}$ - $\frac{6}{11}$ 67; $\frac{3}{10}$ - $\frac{9}{11}$ 68; $\frac{9}{10}$ - $\frac{8}{11}$ 69
III. Vestre storkreds.		
Kristian Albertsen (S)	$\frac{27}{2}$ 17	$\frac{15}{11}$ 60
Mogens Camre, sekretær, cand. polit. (S)	$\frac{29}{3}$ 36	$\frac{23}{1}$ 68
Anker Jørgensen, forbundsformand (S)	$\frac{13}{7}$ 22	$\frac{22}{9}$ 64
Carl P. Jensen, fhv. minister (S)	$\frac{3}{1}$ 06	$\frac{22}{9}$ 53
Rigmor Christensen, dommerfuldmægtig, frue, (RV)	$\frac{18}{9}$ 14	$\frac{22}{11}$ 66
A. Stæhr Johansen, borgmester (KF)	$\frac{3}{4}$ 07	$\frac{30}{10}$ 45- $\frac{27}{10}$ 47; $\frac{5}{9}$ 50- $\frac{12}{11}$ 55; $\frac{9}{11}$ 56- $\frac{13}{5}$ 57; $\frac{22}{9}$ 64 ¹⁾
Clara Munck, rådmand (KF)	$\frac{22}{12}$ 14	$\frac{28}{4}$, $\frac{21}{9}$ 53 (L); $\frac{15}{11}$ 60
Arne Larsen, jord- og betonarbejder (SF)	$\frac{29}{1}$ 17	$\frac{15}{11}$ 60
B. Øernes område.		
I. Københavns amtskreds.		
Lis Groes, fhv. minister, cand. polit. (S) .	$\frac{2}{11}$ 10	$\frac{10}{1}$ 60 ²⁾
Erhard Jakobsen, borgmester, cand. polit. (S)	$\frac{25}{2}$ 17	$\frac{22}{9}$ 53
Niels Matthiasen (S)	$\frac{21}{7}$ 24	$\frac{15}{11}$ 60 ³⁾
Ivar Nørgaard, fhv. minister (S)	$\frac{26}{7}$ 22	$\frac{22}{11}$ 66
Ove Hansen, fhv. minister (S)	$\frac{24}{9}$ 09	$\frac{21}{4}$ 53
Kjeld Olesen, sekretær (S)	$\frac{8}{7}$ 32	$\frac{22}{11}$ 66
Grethe Philip, cand. oecon. (RV)	$\frac{14}{8}$ 16	$\frac{15}{11}$ 60
Sven Skovmand, journalist (RV)	$\frac{29}{9}$ 36	$\frac{23}{1}$ 68
Arthur Jacobsen, borgmester (RV)	$\frac{25}{5}$ 09	$\frac{22}{11}$ 66
Aage Hastrup, boligminister og minister for statens lønnings- og pensionsvæsen (KF)	$\frac{22}{11}$ 19	$\frac{22}{9}$ 64

1) Orlov $\frac{13}{1}$ 55— $\frac{8}{11}$ 56.2) Orlov $\frac{31}{1}$ 69— $\frac{31}{8}$ 70 (sygdom).3) Orlov $\frac{14}{12}$ 65— $\frac{11}{1}$ 66, $\frac{6}{10}$ — $\frac{4}{11}$ 66 og $\frac{6}{11}$ — $\frac{19}{12}$ 67 (off. hverv).

	Født	Medlem
Knud Thomsen, handelsminister (KF) .	18/1 08	15/11 60
Poul Schlüter, advokat (KF)	3/4 29	22/9 64 ¹⁾
Jørgen Langkilde, politimester (KF) . .	24/1 17	22/9 64-21/11 66; 2/4 68
Ejvind Juul-Madsen, proprietær, agrom (KF)	24/12 21	24/3-20/4 53; 1/12 60-30/9 61; 1/11 61-30/9 62; 27/2 63-21/11 66; 23/1 68
Ulla Worm, viceborgmester (KF)	11/1 08	23/1 68
Eva Ree, programredaktør (V)	30/8 20	22/11 66
Knud Enggaard, civilingeniør (V)	4/8 29	22/9 64
Morten Lange, professor, dr. phil. (SF) .	24/11 19	15/11 60
Poul Dam, højskoleforstander (SF) . . .	29/10 21	22/9 64
Hanne Reintoft, ledende socialrådgiver (DK)*)	3/3 34	22/11 66
Under Lis Groes' orlov ^{31/1} 69- ^{31/8} 70 indtrådte midlertidigt:		
Poul Falk Hansen, præst (S)	23/12 30	31/1 69-31/8 70
II. Frederiksborg amtskreds.		
Niels Mørk, maskinarbejder (S)	23/9 09	28/10 47
Knud Holm Tved, sekretær (S)	2/10 09	22/9 64
Niels Helveg Petersen, sekretær, cand. jur. (RV)	17/1 39	22/11 66
Poul Møller, finansminister (KF)	13/10 19	1/3-30/4 50; 5/9 50 ²⁾
Hans Kjær, møbelhandler (KF)	25/11 18	23/1 68
Henry Christensen, landbrugsminister (V)	5/1 22	22/9 53
Merete Bjørn Hanssen, journalist (V) . .	24/11 29	23/1 68
Ove Krog Hansen, kedelsmed (SF) . . .	4/10 33	22/11 66

¹⁾ Orlov ^{11/11}—^{15/12} 65 (off. hverv).

²⁾ Orlov ^{12/3}—^{14/7} 69 (sygdom).

*) Var oprindelig medlem af VS. Udmeldte sig ^{26/8} 68 sammen med Kai Moltke af partiet. Dannede sammen med denne en gruppe („den socialistiske arbejdsgruppe“). Anmeldte sig som repræsentant for Danmarks kommunistiske parti ^{13/1} 70.

	Født	Medlem
III. Holbæk amtskreds.		
Ejner Nielsen, overpolitibetjent (S) . . .	4/9 15	14/8 66
Chr. Rasmussen, husmand (S)	3/6 98	22/9 53-13/5 57; 15/11 60-3/4 70 ¹⁾
K. Skytte, fhv. minister (RV)	31/3 08	28/10 47
Jørgen Jensen, underdirektør, cand. polit. (KF)	10/6 15	15/11 60
Ove Guldberg, minister for offentlige arbejder (V)	2/12 18	22/9 64
Efter Chr. Rasmussens død (3/4 70) indtrådte:		
Buchart Petersen, landmand (S)	16/8 17	4/4 70
IV. Sorø amtskreds.		
Egon Jensen, overassistent (S)	14/3 22	15/11 60
Kaj Bundvad, fhv. minister (S)	8/7 04	3/4 43 ²⁾
Erik Nordqvist, landsretssagfører (RV)	13/12 23	23/1 68
Erik Ninn-Hansen, forsvarsminister (KF)	12/4 22	21/4 53
Jens Peter Jensen, chefredaktør (V) . . .	25/2 22	22/8 64
V. Præstø amtskreds.		
Erik Holst, afdelingsingeniør (S)	21/6 22	22/11 66
Hans Hækkerup, fhv. minister (S)	25/12 07	30/10 45-27/10 47; 5/7 48
Arne Stinus, sekretariatschef (RV)	7/7 32	23/1 68 ³⁾
Hans Jørgen Lembourn, forfatter, cand. polit. (KF)	26/3 23	22/9 64 ⁴⁾
Holger Hansen, gårdejer (V)	16/5 29	16/11 60
Under Arne Stinus' orlov 21/11-19/12 69 indtrådte midlertidigt:		
Johannes Andersen, landpostbud (RV).	23/10 07	21/11-19/12 69
Under Lembourns orlov 6/11-19/12 69 indtrådte midlertidigt:		
Fr. Aa. Elmerkjær, retsassessor (KF) . .	17/12 13	6/11-19/12 69

1) Afgik ved døden 3/4 70.

2) Orlov 5/3-16/4 63 og 4/10 68-13/1 69 (sygdom).

3) Orlov 4/5-3/6 69 og 21/11-19/12 69 (off. hverv).

4) Orlov 6/11-19/12 69 (off. hverv).

	Født	Medlem
VI. Bornholms amtskreds.		
Carl Bertel Pedersen, sekretær (S)	11/3 14	22/11 66
Niels Anker Kofoed, gårdejer (V)	21/2 29	23/1 68
VII. Maribo amtskreds.		
A. W. Larsen, kranfører (S)	6/9 19	22/11 66-30/4 70 ¹⁾
R. Lysholt Hansen, overlærer (S)	21/10 19	5/9 50-20/4 53; 22/9 53 ²⁾
Arne Lindegård Rasmussen, gårdejer (RV)	8/1 25	23/1 68 ³⁾
Gerda Møller, frue (KF)	7/1 14	19/10 62-4/3 63; 22/9 64
Robert Christensen, forstander (V)	8/7 16	22/9 64
Efter A. W. Larsens mandatnedlæg- gelse (1/5 70) indtrådte:		
Grete Hækkerup, frue (S)	4/4 14	22/9 64-21/11 66; 1/6 70 ⁴⁾
Under Lindegård Rasmussens orlov fra 14/11 69 indtrådte midlertidigt:		
Niels Henrik Gydemark, overassistent (RV)	14/6 39	14/11 69
VIII. Odense amtskreds.		
Poul Søgaard, remisearbejder (S)	12/11 23	21/2 59 ⁵⁾
Erling Dinesen, fhv. minister (S)	25/2 10	22/9 64
Finn Christensen, sekretær (S)	14/2 32	23/1 68
Hilmar Baunsgaard, statsminister (RV)	20/2 20	14/6 57
Dagmar Andreasen, fabrikant (RV)	6/11 20	23/1 68
Poul Nielsen, gårdejer, sognerådsfor- mand (KF)	26/8 18	1/6 69-30/4 70 ⁶⁾
Chr. R. Christensen, gårdejer (KF)	8/4 03	11/1 41-27/10 47; 22/9 64
Peter Larsen, landbrugsminister (V)	29/8 24	21/4 53-7/7 70 ⁷⁾
Gert Petersen, journalist (SF)	19/8 27	22/11 66 ⁸⁾

1) Nedlagde mandatet 1/5 70.

2) Orlov 13/11—19/12 63 og 1/10—31/10 65 (off. hverv).

3) Orlov fra 14/11 69 (sygdom).

4) Orlov 3/5—30/6 66 (sygdom).

5) Orlov 5/10—8/11 67 (off. hverv).

6) Nedlagde mandatet 1/5 70.

7) Afgik ved døden 7/7 70.

8) Orlov 5/11—3/12 68 og 9/10—10/11 69 (off. hverv).

	Født	Medlem
Efter Poul Nielsens mandatnedlæggelse ($\frac{1}{6}$ 70) indtrådte: Henning Andersen, direktør (KF)	27/10 31	$\frac{1}{6}$ 70
Efter Peter Larsens død ($\frac{7}{7}$ 70) indtrådte: Lennart Larson, rådmænd (V)	$\frac{5}{5}$ 23	$\frac{8}{7}$ 70
Under Gert Petersens orlov $\frac{9}{10}$ - $\frac{10}{11}$ 69 indtrådte midlertidigt: Alfred Andersen, murerarbejdsmand (SF) .	$\frac{2}{9}$ 21	$\frac{39}{5}$ - $\frac{25}{7}$ 67; $\frac{5}{10}$ - $\frac{1}{12}$ 67; $\frac{5}{11}$ - $\frac{3}{12}$ 68 $\frac{9}{10}$ - $\frac{10}{11}$ 69
IX. Svendborg amtskreds.		
Jørgen Peder Hansen, toldkontrollør (S) Svend Horn, fhv. minister (S)	$\frac{2}{12}$ 23 $\frac{11}{3}$ 06	$\frac{15}{11}$ 60 $\frac{3}{4}$ 39
K. Helveg Petersen, minister for kulturelle anliggender og min. f. teknisk samarbejde med udviklingslandene samt nedrustningsspørgsmål (RV) . .	$\frac{29}{11}$ 09	$\frac{22}{9}$ 64 ¹⁾
Knud Bro, cand. polit. (KF)	$\frac{13}{2}$ 37	$\frac{22}{9}$ 64 ²⁾
Niels Eriksen, gårdejer (V)	$\frac{5}{6}$ 02	$\frac{28}{10}$ 47
C. Jyllands område.		
X. Hjørring amtskreds.		
Jens Risgaard Knudsen, fhv. minister (S)	$\frac{14}{4}$ 25	$\frac{22}{9}$ 64
Poul Dalsager, bankfuldmægtig (S)	$\frac{5}{3}$ 29	$\frac{31}{10}$ 64 ³⁾
Ejnar Amtoft, civilingeniør (RV)	$\frac{27}{4}$ 30	$\frac{23}{1}$ 68
Henry Møller, disponent (KF)	$\frac{4}{12}$ 22	$\frac{28}{12}$ 68
Jens Frandsen, bankkasserer (V)	$\frac{18}{12}$ 19	$\frac{22}{9}$ 64
Henry Sørensen, fiskeskipper (V)	$\frac{16}{7}$ 10	$\frac{22}{11}$ 66
Jens Chr. Christensen, gårdejer (V)	$\frac{22}{11}$ 06	$\frac{30}{10}$ 45- $\frac{27}{10}$ 47; $\frac{21}{4}$ 53- $\frac{21}{11}$ 66; $\frac{23}{1}$ 68
Under Poul Dalsagers orlov $\frac{1}{11}$ - $\frac{18}{12}$ 69 indtrådte midlertidigt: Svend Erik Andersen, maskinarbejder (S)	$\frac{9}{4}$ 20	$\frac{1}{11}$ - $\frac{18}{12}$ 69
XI. Thisted amtskreds.		
Thomas Have, fhv. borgmester (S)	$\frac{6}{7}$ 20	$\frac{5}{11}$ 62
Martin Pedersen, amtsbogholder (RV) .	$\frac{15}{6}$ 08	$\frac{23}{1}$ 68

1) Orlov $\frac{21}{1}$ - $\frac{3}{3}$ 69 (sygdom).2) Orlov $\frac{5}{10}$ - $\frac{4}{11}$ 67 og $\frac{3}{10}$ - $\frac{11}{11}$ 68 (off. hverv).3) Orlov $\frac{1}{11}$ - $\frac{18}{12}$ 69 (off. hverv).

	Født	Medlem
H. C. Toft, indenrigsminister (KF)	7/1 14	14/5 57
K. Damsgaard, konsulent, statsrevisor (V)	9/6 03	9/6 40-2/4 43; 30/10 45-20/4 53; 22/8 53
XII. Ålborg amtskreds.		
Evald Kristensen, arbejdsmand (S)	16/5 13	22/9 53-13/6 57; 12/12 58
Orla Møller, fhv. minister (S)	7/5 16	5/4 64
Peter Nielsen, statsrevisor (S)	14/3 10	5/9 50-20/4 53; 22/9 53 ¹⁾
K. Axel Nielsen, fhv. minister (S)	10/2 04	21/4 53
Erik Hansen, erhvervsvejleder (RV)	17/2 24	10/1-19/2 62; 22/11 66
Ib Stetter, direktør (KF)	1/3 17	15/10-13/12 63; 22/9 64
Knud Østergaard, oberstløjtnant (KF)	21/3 22	22/9 64 ²⁾
Søren Jensen, gårdejer (V)	16/5 22	14/5 57
Niels Andersen, direktør (V)	14/8 17	14/5 57-14/11 60; 23/1 68
Chr. Madsen, jord- og betonarbejder (SF)	5/11 12	15/11 60-29/3 70 ³⁾
Sv. E. Kjær Rasmussen, kommunelærer (VS)	9/4 36	12/11 66
Under Chr. Madsens orlov fra 18/11 69 indtrådte midlertidigt og efter hans død (29/3 70) indtrådte:		
Ove Munch, adjunkt (SF)	24/6 31	31/1-9/6 69; 18/11 69
XIII. Viborg amtskreds.		
Chr. Thomsen, fhv. minister (S)	6/1 09	21/4 53
Axel Ivan Pedersen, fhv. borgmester (S)	27/8 05	15/9 39-29/10 45; 22/9 53 ⁴⁾
Sv. Haugaard, forstander (RV)	30/4 13	22/9 64
Erik Kragh, generalmajor (KF)	29/5 01	15/11 60
G. Holmberg, gårdejer (V)	8/10 11	26/10 47

1) Orlov 5/6—31/5 67 (sygdom).

2) Orlov 6/10—31/10 66 og 5/11—16/12 67 (off. hverv).

3) Orlov 20/10 64—30/3 65, 31/1—9/6 69 og fra 18/11 69 (sygdom). Af-gik ved døden 29/3 70.

4) Orlov 21/10—20/12 68 (off. hverv).

	Født	Medlem
P. E. Eriksen, amtsborgmester (V)	28/7 20	16/11 60. ⁴ /11 69 ¹)
Under P. E. Eriksens orlov fra 5/11 69 indtrådte midlertidigt:		
Anna Sejerøe-Olsen, lærerinde (V)	10/1 26	5/11 69
XIV. Randers amtskreds.		
J. O. Krag, fhv. statsminister (S)	15/9 14	28/10 47. ⁴ /10 50; 24/6 52 ²)
Otto Mørch, overpolitibetjent (S)	16/3 22	28/8 62-14/1 63; 22/9 64
Søren B. Jørgensen, sekretær (S)	9/10 26	23/1 68
Jørgen Andersen, repræsentant (RV) . .	16/7 08	23/1 68
Asger Jensen, fabrikant (KF)	23/12 10	5/9 50-20/4 53; 28/4-21/9 53 (L); 14/5 57
Anders Andersen, gårdejer (V)	1/10 12	21/4 53
Evan Jensen, borgmester (V)	22/3 30	22/11 66
XV. Århus amtskreds.		
Henry Grünbaum, fhv. minister (S) . . .	27/7 11	28/10 66
Peter Jørgensen, maskinarbejder (S) . . .	17/4 11	5/9 50
Waldemar Laursen, maskinmester (S) .	19/12 98	14/6 57 ³)
Th. Mikkelsen, maskinarbejder (S) . . .	11/6 08	5/9 50
Bernhard Baunsgaard, rektor (RV) . . .	26/1 18	22/11 66
Meta Ditzel, viceskoleinspektør (RV) . .	6/10 10	23/1 68
Sv. Aa. Fanger, direktør, civiling. (KF)	5/9 97	21/4 53
Ellen Strange Petersen, journalist (KF)	8/9 13	22/1 59
Per Federspiel, fhv. minister, landsrets- sagfører (V)	9/4 05	28/10 47. ⁴ /9 50; 14/4 51-21/9 53 (L); 14/6 57 ⁴)
Holger Vivike, matros (SF)	23/8 10	15/11 60

1) Orlov fra 5/11 69

2) Orlov 5/10 50—23/5 52.

3) Orlov 4/11—31/12 61 (sygdom).

4) Orlov 28/11—31/12 68 (off. hverv).

	Født	Medlem
Kai Moltke, redaktør (UP)*	28/11 02	15/11 60 ¹⁾
XVI. Skanderborg amtskreds.		
Jens Kampmann, sekretær, cand. polit. (S)	30/3 37	22/11 66
Kaj Andresen, fhv. minister (S)	7/4 07	28/10 47
Ole Samuelsen, adjunkt (RV)	7/4 32	23/1 68
O. Vestergaard Poulsen, borgmester, gårdejer, fabrikant (KF)	18/5 07	15/11 60-31/12 69 ²⁾
Viggo Hauch, administrationschef (V)	14/5 05	30/10 45-21/9 53; 15/11 60-21/9 64; 22/11 66 ³⁾
Under Vestergaard Poulsens orlov fra 1/1 70 indtrådte midlertidigt:		
Karen Thurøe Hansen, frue (KF)	16/1 18	1/1 70
Under Viggo Hauchs orlov 22/10 69- 28/2 70 indtrådte midlertidigt:		
Peer Skov Thulesen, gårdejer (V)	23/5 18	15/11 60-23/1 68; 22/10 69-28/2 70
XVII. Vejle amtskreds.		
K. Lindberg, fhv. minister (S)	10/12 99	14/4-27/10 47 (L) 28/10 47
Bernhardt Tastesen, assurandør (S)	10/1 26	22/9 64
Jens Bilgrav-Nielsen, højskolelærer (RV)	14/6 36	22/11 66
Niels Ravn, dyrlæge (KF)	19/7 10	7/12 57
Erik Hansen, købmand (KF)	10/3 18	23/1 68
Poul Hartling, udenrigsminister (V)	14/8 14	14/5 57-14/11 60; 22/9 64
Arne Christiansen, direktør (V)	9/10 25	23/1 68 ⁴⁾
Ib Thyregod, højesteretssagfører (V)	28/7 21	15/11 60

*) Var oprindelig medlem af VS. Udmeldte sig 28/6 68 sammen med Hanne Reintoft af partiet. Dannede sammen med denne en gruppe — „den socialistiske arbejdsgruppe“ — der bestod, indtil Hanne Reintoft anmeldte sig som repræsentant for Danmarks kommunistiske parti 13/1 70.

1) Orlov 30/11 61—15/1 62 (sygdom), 1/11—25/12 62, 28/10—17/12 65 (off. hverv), 9/10—10/11 66 og 24/4—28/5 68 (sygdom).

2) Orlov fra 1/1 70.

3) Orlov 24/3—20/4 53 og 22/10 69—28/2 70 (sygdom).

4) Orlov 9/11-12/12 69 (off. hverv).

	Født	Medlem
Gunhild Due (SF)	18/5 29	22/9 64
K. J. Mortensen (S)	23/3 27	13/3 69
Under Arne Christiansens orlov ^{6/11} - ^{12/12} 69 indtrådte midlertidigt:		
Oluf Houmann, gårdejer (V)	13/8 21	^{6/11} - ^{12/12} 69
XVIII. Ringkøbing amtskreds.		
Bodil Koch, fhv. minister (S)	25/10 03	28/10 47 ¹⁾
Poul Nilsson, cigarsorterer (S)	30/10 01	^{1/6} 46- ^{28/10} 47; ^{7/10} 52- ^{21/9} 53 (L); ^{14/6} 57
Jacob Kirkegaard, gårdejer, statsrevisor (RV)	20/8 01	^{5/9} 50- ^{21/11} 66; ^{23/1} 68 ²⁾
K. Thestrup, justitsminister (KF)	27/8 00	^{28/10} 47
Jens Foged, konsulent (V)	24/2 10	^{30/10} 45- ^{21/11} 66; ^{23/1} 68
Niels Jørgen Nielsen, konsulent (V) ...	10/7 10	^{22/11} 66
Kristen Østergaard, gårdejer (V)	13/12 15	^{22/9} 53
XIX. Ribe amtskreds.		
Per Hækkerup, fhv. udenrigsminister (S)	25/12 15	^{6/9} 50 ³⁾
Hans Lund, skatterådsformand (S)	18/2 17	^{22/9} 64
A. C. Normann, fiskeriminister og mini- ster for Grønland (RV)	23/3 04	^{5/9} 50 ⁴⁾
Adam Møller, oberst (KF)	12/7 09	^{2/10} 57- ^{14/1} 58; ^{22/11} 66 ⁵⁾
Nathalie Lind, socialminister (V)	1/10 18	^{22/9} 64- ^{21/11} 66; ^{23/1} 68
A. Chr. Andersen, gårdejer (V)	31/8 12	^{22/9} 64
XX. Haderslev m. fl. amters amtskreds.		
Peter Gorrssen, overlærer (S)	27/8 09	^{14/6} 57
Knud Nielsen, adjunkt (S)	17/8 28	^{23/1} 68

1) Orlov ^{19/11}-^{20/12} 63 (off. hverv).2) Orlov ^{14/5}-^{13/8} 63 (sygdom).3) Orlov ^{20/8}-^{15/7} 56 (sygdom).4) Orlov ^{28/10}-^{21/11} 66 (sygdom).5) Orlov ^{6/11}-^{31/12} 68 (off. hverv).

	Født	Medlem
Fr. W. Teichert, husmand (S)	9/11 02	1/10 46-13/6 57; 15/11 60
Jens Peter Jensen, husmand (RV)	6/8 99	15/11 60-21/11 66; 23/1 68
Mads Eg Damgaard, fabrikant (KF) . . .	1/10 13	22/9 64
Johs. Burgdorf, gårdejer (KF)	18/2 17	11/11-15/12 65; 22/11 66
S. From, fhv. gårdejer (V)	23/8 04	3/4 43
Johan Philipsen, gårdejer (V)	27/4 11	25/2-3/10 60; 25/1-30/9 61; 22/9 64 ¹⁾
Færøerne.		
Johan Nielsen, sognepræst (S) (valgt af det færøske socialdemokrati)	15/3 19	15/11 60-21/9 64; 6/10-8/11 65; 12/10-21/11 66; 1/2 67-22/1 68; 1/3 68 ²⁾
Hákun Djurhuus, lærer, fhv. lagmand (valgt af folkeflokken, Færøerne)	11/12 08	6/7 57-14/11 60; 23/1 68
Grønland.		
Knud Hertling, fuldmægtig, cand. jur. (UP)	7/1 25	22/9 64
Nikolaj Rosing, seminarielærer (UP) . . .	4/4 12	31/1 59

¹⁾ Orlov 8/12 66—16/1 67 (sygdom).

²⁾ Orlov 27/11 63—31/1 64 (sygdom).

Partigrupperingen i folketinget i folketingsåret 1969—70.

	Antal medlemmer
Socialdemokratiet ¹⁾	63
Det radikale venstre	27
Det konservative folkeparti	37
Venstre	34
Socialistisk folkeparti	11
Venstresocialisterne*)	2
Danmarks kommunistiske parti*)	1
Uden for de i valgloven af 31. marts 1953 om- handlede partier:	
Valgt i Grønland	2
Valgt på Færøerne	1
Andre*)	1
	179

¹⁾ Herunder 1 medlem valgt af socialdemokratiet, Færøerne.

*) Hanne Reintoft og Kai Moltke var oprindelig medlemmer af partiet venstresocialisterne. Udmeldte sig $\frac{29}{8}$ 68 af partiet og dannede en gruppe („den socialistiske arbejdsgruppe“). Hanne Reintoft anmeldte sig som repræsentant for Danmarks kommunistiske parti den $\frac{13}{1}$ 70.

Dansk interparlamentarisk gruppes bestyrelse.

Bestyrelsen består af folketingets formand, Karl Skytte, samt følgende medlemmer valgt på et møde den 13. maj 1970:

Folketingsmand Viggo Hauch [formand], fhv. minister Per Federspiel, folketingsmand Per Møller, folketingsmand Knud Østergaard, medlem af folketinget Ellen Strange Petersen, folketingsmand Poul Schlüter, folketingsmand Svend Haugaard, medlem af folketinget Else-Merete Ross, fhv. udenrigsminister Per Hækkerup, folketingsmand Niels Matthiasen [næstformand], fhv. minister Frode Jakobsen, folketingsmand Erhard Jakobsen, folketingsmand Egon Jensen og folketingsmand Kurt Brauer.

Partiernes bestyrelser i folketinget.

Socialdemokratiet.

J. O. Krag [formand], Grünbaum [næstformand], Helge Nielsen [sekretær], Kaj Andresen, Erling Dinesen, Lysholt Hansen, Per Hækkerup, Lindberg, Orla Møller, Niels Mørk, Peter Nielsen og Ivar Nørgaard.

Det konservative folkeparti.

Stetter [formand], Asger Jensen [næstformand], Hanne Budtz, Haunstrup Clemmensen, Fanger, Stæhr Johansen, Juul-Madsen, Poul Møller og Ninn-Hansen.

Venstre.

Henry Christensen [formand indtil $27/7$], Kristen Østergaard [næstformand], Jens Frandsen [sekretær], Anders Andersen, Damsgaard, Enggaard [formand fra $27/7$], Holger Hansen og Jens Peter Jensen (Sorø amt).

Det radikale venstre.

Bernhard Baunsgaard [indtil $21/6$] [formand], Svend Haugaard [næstformand, fra $21/6$ formand], Samuelson [sekretær, fra $21/6$ tillige næstformand], Niels Helveg Petersen, Grethe Philip og Helge von Rosen [fra $21/6$].

Socialistisk folkeparti.

Morten Lange [formand], Krog Hansen [næstformand] og Aksel Larsen.

Venstresocialisterne.

Kjær Rasmussen og Sigsgaard.

Danmarks kommunistiske parti.

Hanne Reintoft.

Præsidium og tingsekretærer samt stående udvalg.

Folketinget sattes den 7. oktober 1969 ved, at der under aldersformandens (Aksel Larsens) forsæde valgtes et præsidium bestående af 1 formand og 4 næstformænd samt 6 tingsekretærer.

Til *formand* valgtes: fhv. minister *Skytte* (RV), til *1. næstformand*: fhv. minister *Kaj Andresen* (S), til *2. næstformand*: landsretssagfører fru *Hanne Budtz* (KF), til *3. næstformand*: fhv. gårdejer *From* (V) og til *4. næstformand*: professor, dr. phil. *Morten Lange* (SF) (F. sp. 1).

Til *tingsekretærer* valgtes: forretningsfører *Helge Nielsen* (S), sekretær *Søren B. Jørgensen* (S), disponent *Henry Møller* (KF), gårdejer, sognerådsformand *Kofoed* (V), amtsbogholder *Martin Pedersen* (RV) og jord- og betonarbejder *Arne Larsen* (SF) (F. sp. 2).

Den 8. oktober 1969 nedsatte tinget de i forretningsordensens § 7 foreskrevne *stående udvalg*, nemlig:

- 1) *Udvalget for forretningsordenen*, bestående af tingets præsidium: *Skytte* [formand], *Kaj Andresen* [næstformand], *Hanne Budtz*, *From* og *Morten Lange*, samt følgende valgte medlemmer: *Asger Jensen*, *Haunstrup Clemmensen*, *Fanger*, *Stetter*, *Henry Christensen*, *Jens Frandsen*, *Kristen Østergaard*, *Bernhard Baunsgaard*, *Samuelsen*, *K. Axel Nielsen*, *Hans Hækkerup*, *Per Hækkerup*, *J. O. Krag*, *Helge Nielsen*, *Peter Nielsen* og *Aksel Larsen* (F. sp. 65).
- 2) *Udvalget til valgs prøvelse*: *Burgdorf*, *Gerda Møller* [formand], *Henry Møller*, *Ulla Worm*, *Niels Andersen*, *Niels Jørgen Nielsen*, *Ib Thyregod* [næstformand], *Meta Ditzel*, *Rigmor Christensen*, *Nordqvist*, *Karl Max Rasmussen*, *Falk Hansen*, *Evald Kristensen*, *A. W. Larsen* (fra $\frac{5}{6}$ *Karen Dahlerup Andersen*), *Th. Mikkelsen*, *Holm Tved* og *Arne Larsen* (F. sp. 65).

- 3) *Finansudvalget*: Jørgen Jensen [næstformand], Hans Kjær, Clara Munck, Niels Ravn, Damsgaard [formand], Jens Foged, Jens Peter Jensen (Sorø amt), Grethe Philip, Erik Hansen (Ålborg amt), Lindegård Rasmussen (fra ¹⁸/₁₁ Bilgrav-Nielsen), Lysholt Hansen, Gorrsen, Grünbaum, Evald Kristensen, Poul Nilsson, Søgaard og Poul Dam (F. sp. 65).
- 4) *Udvalget angående statsrevisorernes betænkning*: Burgdorf, Gerda Møller, Vestergaard Poulsen (fra ¹⁶/₁ Hans Kjær), Niels Ravn [formand], Niels Jørgen Nielsen, Niels Andersen, Jens Frandsen, Jørgen Andersen, Amtoft, Helge von Rosen, Kampman [næstformand], Poul Dalsager (⁴/₁₁-¹⁸/₁₂ Sv. E. Andersen), Egon Jensen, Risgaard Knudsen, Hans Lund, Th. Mikkelsen og Vivike (F. sp. 65).
- 5) *Socialudvalget*: Asger Jensen, Clara Munck, Lis Møller, Simonsen, Holger Hansen [formand], Evan Jensen, Eva Ree, Grethe Philip, Lindegård Rasmussen, Valbak [næstformand], Bundvad, Albertsen, Erling Dinesen, Anker Jørgensen, Niels Mørk, Helge Nielsen (fra ¹⁵/₄ Bertel Pedersen) og Kurt Brauer.

Stedfortrædere: Ulla Worm, Vestergaard Poulsen (fra ¹⁶/₁ Karen Thurøe Hansen), Robert Christensen, P. E. Eriksen (fra ¹²/₁₁ Henry Christensen), Erik Hansen, (Ålborg amt), Rigmor Christensen, Evald Kristensen, Bertel Pedersen (fra ¹⁵/₄ Finn Christensen) og Vivike (F. sp. 66).

- 6) *Trafikudvalget*: Stæhr Johansen, Fanger, Juul-Madsen, Niels Ravn, Enggaard [formand], Holmberg, Johan Philipsen, Bilgrav-Nielsen, Amtoft [næstformand], Skovmand, Horn, Holst, Lindberg, Otto Mørch, Børge Schmidt (fra ⁵/₅ Boye Hansen), Søgaard og Arne Larsen.

Stedfortrædere: Mads Eg Damgaard, Poul Nielsen (fra ⁶/₅ Henning Andersen), Kofoed (fra ¹²/₁₁ Per Møller), Eva Ree, Dagmar Andreasen, Helge von Rosen, Th. Mikkelsen, Holm Tved og Aksel Larsen (F. sp. 66).

- 7) *Boligudvalget*: Clara Munck, Lis Møller, Poul Schlüter, Knud Østergaard, A. Chr. Andersen, Enggaard [næstformand], Ib Thyregod, Else-Merete Ross [formand], Nord-

qvist, Skovmand, Kaj Andresen, Albertsen, Ove Hansen, Niels Mørk, Helge Nielsen, Axel Ivan Pedersen og Arne Larsen.

Stedfortrædere: Simonsen, Hans Kjær, Niels Andersen, Eva Ree, Rigmor Christensen, Helge von Rosen, Poul Dalsager ($\frac{4}{11}$ - $\frac{18}{12}$ Sv. E. Andersen), Børge Schmidt (fra $\frac{21}{6}$ Grete Hækkerup) og Kurt Brauer (F. sp. 67).

- 8) *Udvalget for undervisning og uddannelse*: Lembourn, Knud Bro, Gerda Møller, Ellen Strange Petersen [næstformand], Robert Christensen, Enggaard, Holger Hansen, (fra $\frac{18}{3}$ Anna Sejerøe-Olsen), Samuelsen, Meta Ditzel, Svend Haugegaard [formand], K. B. Andersen (fra $\frac{23}{1}$ K. J. Mortensen), Peter Jørgensen, Orla Møller, Knud Nielsen, Bertel Pedersen, Karl Max Rasmussen og Gunhild Due.

Stedfortrædere: Langkilde, Ulla Worm, Merete Bjørn Hanssen, Evan Jensen, Bilgrav-Nielsen, Bernhard Baunsgaard, Camre, K. J. Mortensen (fra $\frac{23}{1}$ Ejner Nielsen) og Morten Lange (fra $\frac{6}{2}$ Poul Dam) (F. sp. 67).

- 9) *Lønningsudvalget*: Adam Møller [næstformand], Juul-Madsen, Langkilde, Knud Østergaard, Henry Christensen, Enggaard [formand], Jens Frandsen, Erik Hansen (Ålborg amt), Bilgrav-Nielsen, Martin Pedersen, Ivar Nørgaard, Jørgen Peder Hansen, Lysholt Hansen, Thomas Have (fra $\frac{20}{2}$ Knud Hertling), Egon Jensen, Axel Ivan Pedersen og Morten Lange (F. sp. 67).
- 10) *Indfødsretsudvalget*: Burgdorf, Erik Hansen (Vejle amt), Ellen Strange Petersen [formand], Ulla Worm, Merete Bjørn Hanssen, Niels Jørgen Nielsen, Johan Philipsen [næstformand], Jens Peter Jensen (Agerskov), Meta Ditzel, Nordqvist, Evald Kristensen, Waldemar Laursen, Th. Mikelsen, Ejner Nielsen, Bertel Pedersen, Tastesen og Kurt Brauer (fra $\frac{28}{11}$ Ove Munch) (F. sp. 68).
- 11) *Ombudsmandsudvalget*: Hanne Budtz [næstformand], Asger Jensen, Lembourn ($\frac{11}{11}$ - $\frac{19}{12}$ Elmerkjær), Henry Møller, Jens Peter Jensen (Sorø amt), Per Møller ($\frac{10}{10}$ - $\frac{9}{11}$ Marie Louise Truels-Christensen), Ib Thyregod, Rigmor

Christensen, Nordqvist, Skytte [formand], Hans Hækkerup, Albertsen, Frode Jakobsen, Søren B. Jørgensen, Waldemar Laursen, K. Axel Nielsen og Ømann (F. sp. 68).

- 12) *Udvalget angående videnskabelig forskning*: Knud Bro [næstformand], Lembourn (¹¹/₁₁-¹⁰/₁₂ Elmerkjær), Gerda Møller, Ellen Strange Petersen, Arne Christiansen, Johan Philipsen, Ib Thyregod (fra ⁷/₄ Niels Jørgen Nielsen), Skovmand, Else-Merete Ross, Samuelsen [formand], Bodil Koch, K. B. Andersen (fra ²³/₁ Kampmann), Jørgen Peder Hansen, Holst, Frode Jakobsen, Orla Møller og Morten Lange (F. sp. 68).

Til at føre tilsyn med *folketingets bibliotek* valgtes: Lembourn og Kolbjørn (F. sp. 68).

Til at føre det i grundlovens § 71 omhandlede *tilsyn med behandlingen af personer, som er underkastet frihedsberøvelse*, valgtes: Knud Bro [formand], Asger Jensen (¹⁰/₁₀-³/₁₁ Thustrup Hansen, fra ¹¹/₁₁ Bøgholm), Eva Ree, Ib Thyregod, Else-Merete Ross, Rigmor Christensen, K. Axel Nielsen, Hans Hækkerup og Niels Mørk (F. sp. 69).

Folketingets åbningsmøde.

I henhold til grundlovens § 36 samledes folketingets medlemmer tirsdag den 7. oktober 1969 kl. 12 i folketingsalen på Christiansborg.

Til stede var Deres Majestæter *Kongen og Dronningen*, Deres kongelige Højheder *Tronfølgeren og Prins Henrik* samt repræsentanter for *højesteret*.

Mødet åbnedes af aldersformanden, *Aksel Larsen*, under hvis ledelse der foretoges valg af formand, næstformænd og tingsekretærer.

I samme møde fremsatte statsminister *Hilmar Baunsgaard* den i grundlovens § 38 omhandlede redegørelse for rigets almindelige stilling og de af regeringen påtænkte foranstaltninger. Redegørelsen afgaves dels i en skriftlig og dels i en mundtlig del. Fremstillingen i den skriftlige del tilsigtede at give folkettinget en afrundet og mere udførlig oversigt over udviklingen og regeringens arbejdsplaner og dermed at underbygge den mundtlige del, i hvilken der blev givet en belysning af de hovedproblemer og større reformopgaver, som ville foreligge for folkettinget i den kommende arbejdsperiode. Af den mundtlige del af redegørelsen gengives følgende:

„Da regeringen for et år siden over for folkettinget fremlagde sine arbejdsplaner, indbød den til et samarbejde om løsningen af to hovedopgaver. Regeringen fremhævede behovet for en bred reformpolitik og understregede, at en fremskridtspræget reformperiode som sin forudsætning vil have en fast økonomisk stabiliseringspolitik.

Allerede i sidste folketingsår så folkettinget resultater af den indledte reformpolitik. Med en række betydningsfulde love blev grundlaget lagt for en mere tidssvarende jord- og planlægningslovgivning kombineret med en ny naturfredningslov, for en kommunalreform og en ændring af byrdefordelingen mellem

stat og kommuner. Ligeledes blev der gennemført en forsvarsreform, en tjenestemandreform og en ny egnsudviklingslov samt beslutning om en reform af de grundlæggende skoleuddannelser.

Regeringen agter i det nye folketingsår at videreføre dette reformarbejde gennem nye lovgivningsinitiativer. De økonomiske betingelser må imidlertid være i orden, og reformerne må derfor — i det omfang, de er udgiftkrævende — nødvendigvis afstemmes efter vore økonomiske muligheder.

Den hurtige økonomiske vækst, der har præget Danmark det sidste år, har på afgørende måde medvirket til at understrege både de stærke og de svage sider i dansk økonomi.

I sig selv er det glædeligt at iagttage den dynamiske kraft i dansk økonomi, fordi den afspejler en betydelig fremdrift og konkurrenceevne i erhvervslivet. På tre afgørende områder har dette i det sidste år medført værdifulde resultater: den fulde beskæftigelse er genskabt, industrieksporten er steget stærkt, og prisudviklingen har gennem de sidste halvandet år været roligere i Danmark end i de fleste andre vestlige lande. Til dette kan føjes andre positive træk, bl. a. en stærk vækst i boligbyggeriet og en om end beskednen fremgang i landbrugets driftsøkonomi.

Disse resultater må imidlertid bedømmes i sammenhæng med de svaghedstegn, der er så åbenbare: det danske samfunds opsparing er ikke tilstrækkelig til at dække vort store kapitalbehov, hvilket giver sig udslag i valutaunderskud og manglende balance på obligationsmarkedet.

Kræfterne må derfor koncentrereres om at afhjælpe de fundamentale svagheder i dansk økonomi. Kortsigtede indgreb rummer risiko for at tilsløre de egentlige problemer. - -“

Statsministeren omtalte den økonomiske udvikling i 1969. Konjunkturopsvinget havde hurtigt udviklet sig til et af de kraftigste i mange år. Væksten i efterspørgslen havde på næsten alle punkter været stærkere end ventet. Betalingsbalancen havde derfor stadig vist et underskud af en størrelse, som ikke var holdbar på længere sigt. Dette havde, sammen med den omfattende kortfristede gæld til udlandet, medvirket til valutavanskelighederne under den internationale valutakrise i foråret.

Den første betingelse for at sikre økonomisk ligevægt og opnå en gradvis *forbedring af valutabalancen* var, at ekspansions-tendenserne ikke fik lov at udvikle sig til et *efterspørgsels-pres*. Dette var baggrunden for de indgreb, der gennemførtes i foråret og for fastlæggelsen af udskrivningsprocenten for 1970. Også kreditstramningen i maj kom til at indgå som et led i den stramning af den interne efterspørgsel, som udviklingen havde nødvendiggjort.

Udviklingen i løbet af sommeren havde vist, at den faste finanspolitik og stramningen af kreditpolitikken var samfunds-økonomisk nødvendig og ikke medførte uheldige virkninger for beskæftigelsen. Regeringen var fast besluttet på at fastholde denne linje, så længe det var nødvendigt, for at opnå en bedre balance i betalingerne til og fra udlandet.

Herefter omtalte statsministeren nogle af de hovedproblemer, som regeringen mente burde tages op til kritisk vurdering:

Man kunne på en række administrative og lovgivningsmæssige områder gennemføre ændringer til fremme af en *større stabilitet i den økonomiske udvikling*.

Det drejede sig bl. a. om at bringe væksten i *det offentliges aktivitet* i bedre overensstemmelse med stigningen i den samlede produktion såvel for statens som kommunernes vedkommende.

Det var imidlertid vigtigt, at foranstaltninger sigtende herpå indgik i en samlet overvejelse af *kreditmarkedets problemer*. Statsministeren omtalte i denne forbindelse den voksende spænding, der gennem det sidste tiår havde været mellem ud-buddet og efterspørgslen på obligationsmarkedet. Obligations-rationeringen var ikke tilstrækkelig til at fjerne denne spænding, og det ville derfor være nødvendigt at finde mere holdbare midler over for de grundlæggende årsager hertil. Regeringen havde nedsat et udvalg, der skulle afgive rapport i nær fremtid.

Denne rapport burde indgå i overvejelserne om en langsigtet økonomisk politik. Regeringen tillagde i denne forbindelse spørgsmålet om en stimulering af *den private opsparing* så stor betydning, at den var rede til at overveje enhver mulighed for fremme af opsparingen.

Det var afgørende, at *stigningen i pengeindkomsterne hold-*

tes inden for de rammer, som hensynet til vor internationale konkurrenceevne satte.

Spillerummet for en udvidelse af produktionen var snævret stærkt ind. Nu, da fuld beskæftigelse var blevet opnået, burde man derfor lægge hovedvægten i den økonomiske politik på en *nedbringelse af det store valutaunderskud*. Dette medførte, at stigningen i det offentlige og det private forbrug måtte holdes tilbage i de kommende år, således at en så stor del af produktionsstigningen som muligt blev udnyttet til forbedring af betalingsbalancen.

Det var regeringen magtpåliggende at skabe de bedst mulige forudsætninger for en *høj beskæftigelse* også på længere sigt. Økonomisk fremgang kunne let slås i stykker, hvis der ikke var en rimelig balance i vor udenrigsøkonomi. Derfor var det vigtigste mål for vor politik i de kommende år at sikre et solidt valutarisk grundlag for den økonomiske fremgang.

Statsministeren kom derefter ind på Danmarks *markedspolitik*.

Regeringen fastholdt ansøgningen om medlemskab af *fællesmarkedet*, ligesom bestræbelserne uformindsket gik ud på, at vore forhandlinger om optagelse blev indledt samtidig med Englands. I forhandlingerne om en udvidelse af *det nordiske samarbejde* fastholdt regeringen sine bestræbelser for, at der allerede i denne vinter kunne opnås et resultat, der kunne forelægges de nordiske landes parlamenter. Over for begge forhandlingsområder måtte det fremhæves, at der fortsat gjorde sig en række usikkerhedsfaktorer gældende.

Trods en bedring i afsætningsvilkårene kæmpede *landbruget* fortsat med problemer, som havde deres rod i mange års tiltagende afspærrings- og subsidiepolitik. Landbrugsordningerne havde nu under forskellige former virket i næsten ti år, uden at man endnu kunne regne med en snarlig løsning af landbrugets problemer. Det blev derfor stadig mere påkrævet at søge lovgivningen udformet ud fra en langsigtet helhedsvurdering i lyset af landbrugets produktions- og indkomstforhold, effektivitetsudvikling og tilpasning til den øvrige erhvervsstruktur samt landbrugsordningernes indvirkning på samfundsøkonomien.

Et udvalg havde fået til opgave inden årets udgang at foretage en samlet analyse af landbrugets problemer. Samtidig ventedes resultaterne af en række overvejelser og undersøgelser, som foretoges af landbokommissionen.

Statsministeren understregede betydningen af *industriens* ekspansionsevne. En række Marienborgmøder, som regeringen havde afholdt med repræsentanter for industrien, arbejderbevægelsen og forskningen, havde som hovedtema haft hele spørgsmålet om den teknologiske forskning og industriens muligheder for hurtig udnyttelse af forskningsresultaterne. Regeringen ville i nær fremtid på basis af en række undersøgelsesresultater overveje, hvilke forbedringer der fra statens side måtte kunne gennemføres til formidling og udvikling af det teknologiske samarbejde.

Det moderne samfunds tiltagende *forurening* truede med at blive en fare for befolkningens sundhed og trivsel. På visse områder var en indsats allerede sat i gang. Regeringen havde sommeren igennem arbejdet med det i sidste folketingsår rejste spørgsmål om en central ledelse af forureningsbekæmpelsen. Til forberedelse af denne indsats havde regeringen nedsat et midlertidigt forureningsråd til gennemgang af den eksisterende lovgivning og dennes øjeblikkelige muligheder samt til udarbejdelse af forslag om den organisatoriske tilrettelæggelse af permanent administration af disse problemer. Til bistand for rådet ville der blive nedsat et særligt teknisk ekspertudvalg.

De senere års vækst i statens og kommunernes udgifter havde skærpet betydningen af en rationel tilrettelæggelse af *den offentlige virksomhed*. Strukturrationaliseringen måtte bygge på en vidtgående decentralisering, på en flerårig og fastere plan- og budgetlægning, på en smidiggørelse af personalesystemet og på størst mulig udnyttelse af moderne teknik. Samtidig måtte der i lovgivningen tages hensyn til behovet for en rationel forvaltning. I denne forbindelse kom statsministeren ind på kommunalreformen og byrdefordelingsreformen, herunder overførelsen af en række opgaver fra centraladministrationen til kommuner og amtskommuner.

Hvad angik *Grønland*, agtede regeringen i det kommende

folketingsår at lægge op til en principiel debat om den fremtidige Grønlandspolitik. Man var nu nået til det sted i udviklingen, hvor det på grundlag af indhøstede erfaringer ville være rigtigt at korrigere visse sider af Grønlandspolitikken. Målet måtte være, at befolkningen i Grønland gaves mulighed for selv at bære en stigende del af ansvaret for udviklingen under overtagelse af stadig flere opgaver og en tilsvarende andel i byrderne.

Folketinget ville i dette arbejdsår blive stillet over for mange betydelige lovgivningsopgaver. Statsministeren henviste herom til den skriftlige del af redegørelsen og nævnte i denne forbindelse *den sociale forvaltning, uddannelses- og kulturområdet og udbygningen af trafikvæsenet*. Han understregede, at den økonomiske stabiliseringspolitik begrænsede det finansielle råderum og nødvendiggjorde en prioritering af opgaverne.

I en kort omtale af *udenrigspolitikken* fremhævede statsministeren, at et bedre klima mellem folkene stod forrest blandt de mål, vi måtte sætte os i det internationale samarbejde. En europæisk sikkerhedskonference var et af de egnede midler til at fremme afspænding og samarbejde, forudsat at den både med hensyn til deltagere, tidspunkt og emnevalg blev forberedt rigtigt.

Danmarks sikkerhedspolitik var udtrykt gennem det fortsatte medlemskab af NATO. Såvel i NATO som i FN ville regeringen aktivt støtte bestræbelserne for afspænding og gensidig nedrustning.

Statsministeren sluttede:

„Regeringen og folketinget skal i disse år forme det grundlag, som det danske samfund skal udvikle sig på i halvfjerdserne, både økonomisk, erhvervspolitisk, socialt og kulturelt. I en tid, som er præget af en rivende teknisk udvikling, er vort bedømmelsesgrundlag naturligvis begrænset. Men det fritager os ikke for den opgave, der ligger i at tilpasse samfundets funktioner til de vilkår, vi må regne med at komme til at arbejde under i de kommende år.

Selv om vi har problemer, der skal overvindes, er det vor opfattelse, at det danske samfundssystem og Danmarks er-

hvervsliv er i besiddelse af en sådan styrke, at vi har rige muligheder. Har vi i regering og folketing mod, styrke og klogskab til at angribe problemerne dér, hvor de melder sig, kan vi på dette grundlag sikre en fortsat velstandsstigning, en høj beskæftigelsesgrad og nye landvindinger på de kulturelle, uddannelsesmæssige og sociale områder.

Regeringen indbyder alle folketingets partier til et samarbejde om en lovgivning, der kan gøre det danske samfund bedre rustet til at løse de opgaver, fremtiden stiller os over for.

Jeg foreslår, at vi indleder arbejdet i det nye folketingsår med at udbringe et leve Danmark

Danmark leve!“

(Statsministerens opfordring besvaredes med et trefoldigt hurra).

Herefter forlod Deres Majestæter Kongen og Dronningen og Deres kongelige Højheder Tronfølgeren og Prins Henrik med følge samt repræsentanterne for højesteret gæstelogen, ledsaget af præsidiets medlemmer.

Forinden åbningsmødet afholdtes samme dag kl. 10 i Christiansborg slotskirke en gudstjeneste, ved hvilken *biskop over Haderslev stift Th. V. Kragh* prædikede.

Udtalelse af statsministeren.

I folketingets møde den 30. april 1970 fremsatte statsministeren, *Hilmar Baunsgaard*, en udtalelse af særlig karakter i henhold til forretningsordenen § 19, stk. 2. Udtalelsen havde følgende ordlyd (F. sp. 5372):

„Finansministeren har i dag fremsat forslag til udskrivningsprocent for 1971. Samtidig er det bebudet, at regeringen for det kommende finansår agter at gennemføre yderligere begrænsninger i de offentlige udgifter i fortsættelse af den nedbringelse af disse udgifters vækst, som allerede er sket.

Efter regeringens opfattelse vil det være nødvendigt fortsat at føre en overordentlig stram finanspolitik. Fra forskellige sider, også her i tinget, er der fremsat ønske om, at fastsættelsen af udskrivningsprocenten blev udskudt til efteråret. Efter regeringens opfattelse er der intet, der tyder på, at der vil ske ændringer i vurderingen af den økonomiske situation hverken i udlandet eller herhjemme fra nu af og til oktober.

Den stramme finanspolitik udtrykt både i stærk tilbageholdenhed med de offentlige udgifter og et skattniveau, der medfører et betydeligt kasseoverskud, er ubetinget nødvendig. Ud fra denne opfattelse har regeringen foreslået en udskrivningsprocent på 91, og det kan ikke forventes, at der til oktober vil være grundlag for at fastsætte en lavere procent.

Det udelukker imidlertid ikke, at det inden for denne generelle ramme kan være hensigtsmæssigt at gennemføre ændringer i andre dele af den økonomiske politik, som kan gøre det muligt at foretage mere specielle lempelser i beskattningen. Her kommer imidlertid ind i billedet, at andre ændringer i lignings- og udskrivningslovene end netop selve udskrivningsprocenten nødvendigvis må fastlægges i løbet af de kommende uger.

Der er en række træk i den øjeblikkelige økonomiske udvikling, som gør, at regeringen ønsker en drøftelse med folketinget om gennemførelse af ændringer på andre af det økonomiske livs

områder, som kan sikre, at der sker en opbremsning af pris- og omkostningsudviklingen.

Af hensyn til erhvervenes konkurrenceevne er det efter regeringens vurdering nødvendigt at søge at bryde den udvikling, som nu gennem en årrække har ført til, at vort pris- og omkostningsniveau er steget stærkere, end tilfældet har været i de lande, vore erhverv skal konkurrere med, hvad enten det er på eksportmarkederne, eller det er konkurrence med importerede færdigvarer på hjemmemarkedet. Fra 1955 til 1969 blev således de priser, der indgår i bruttonationalproduktet, stort set fordoblet, medens de gennemsnitlige priser på importerede og eksporterede varer og tjenester kun steg med 25-30 pct. Der er i øjeblikket tegn på, at der i sidste halvdel af 1970 kan blive udløst betydelige indkomststigninger. Julipristallet vil med sikkerhed udløse 1 og med ret stor sandsynlighed 2 pristalsportioner. Baggrunden herfor er ikke mindst at søge i udefra kommende prisstigninger. Der finder fortsat en opgang sted i de internationale råvarepriser, og i den senere tid har højkonjunkturerne i de vigtigste industrilande også drevet priserne i vejret på forbrugsvarer og andre bearbejdede produkter, som importeres her til landet, med det resultat, at vort bytteforhold over for udlandet forringes.

Pristalsmekanismens virkninger vil i løbet af kort tid medføre, at disse udefra kommende prisstigninger udløser en fornyet stigning i de indenlandske priser og omkostninger. Yderligere finder der den 1. september en forkortelse af arbejdstiden sted med $\frac{3}{4}$ time, hvilket svarer til en lønstigning på ca. 2 pct., ligesom den sidste del af tjenestemandreformens lønreguleringer sker pr. 1. oktober. Efter al sandsynlighed vil vi således gå ind i 1971 med et omkostningsniveau i stærk bevægelse opad, hvilket medfører nye stigninger i omkostninger og indkomster i kraft af pristalsreguleringen. Hertil kommer, at der i foråret 1971 skal finde fornyelse sted af overenskomsterne på arbejdsmarkedet.

Det vil efter regeringens opfattelse få dybt alvorlige konsekvenser for dansk økonomi, hvis disse tendenser i erhvervenes konkurrenceevne får lov til at fortsætte. Regeringen gennem-

førte for 2 år siden en stramning af den økonomiske politik, og vi har siden fastholdt og ajourført denne stabiliseringspolitik, men betalingsbalancen viser, at yderligere foranstaltninger vil være nødvendige. Den stramme finans- og pengepolitik bør derfor suppleres med andre midler, som sigter mod hurtigt at bremse stigningen i priser og omkostninger. Lykkes det ikke, kan der opstå en situation, hvor udviklingen på betalingsbalancen gør det umuligt at opretholde den fulde beskæftigelse.

Det rejser så alvorlige perspektiver, at regeringen har følt det som sin pligt at søge tilslutning til gennemførelse af foranstaltninger, som effektivt kan bidrage til at bremse inflationen. Erfaringerne fra en lang årrække viser os, at den måde, hvorpå indkomstkapløbet udfolder sig, hverken socialt eller økonomisk er hensigtsmæssig. Ved siden af pristalsreguleringens automatiske virkninger for lønninger og pensioner kan reguleringen også indirekte påvirke landbrugets hjemmemarkedspriser og avancerne i sådanne byerhverv, som ikke er stærkt afhængige af international konkurrence.

Forsøgene på at føre en solidarisk lønpolitik med særlig store løntillæg for de lavest lønnede har ikke ført til det ønskede resultat, fordi de særlige lavtlønstillæg er blevet udlignet af lønglidning for de højere lønninger. I perioder har et indenlandsk efterspørgselspres bidraget til at give udviklingen særlig fart. Som illustration af, hvad det har ført til, kan man henvise til, at en faglært arbejder i København over de sidste 10 år har fået sin pengeløn forøget med 125 pct. Trækker man stigningen i skatterne fra, og tager man hensyn til prisstigningerne, når man til, at det reelt kun har forøget hans private forbrugsmulighed med 20-25 pct. Undersøgelserne tyder på, at de grupper, som har haft den største varige fordel af inflationen, er besidderne af jord og fast kapital, som har kunnet opnå betydelige værdistigninger. Det burde være muligt at få indkomstdannelsen til at foregå på en sådan måde, at den fører til et socialt mere rimeligt resultat.

Men tallene er tankevækkende også på en anden måde. Det, de fortæller, er, at hver gang arbejderne får en reel indkomstforøgelse på 25 øre, så får dansk produktion, som ofte må

arbejde i skarp konkurrence med udenlandske produkter, omkostningerne forøget med over 1 kr. Der er et skærende misforhold mellem den opnåede reallønsforbedring og den belastning af konkurrenceevnen, den fører til. Skulle det ikke være muligt at sikre reallønsforbedringer på en mere hensigtsmæssig måde? Det er det, regeringen vil indbyde til, idet vi agter at søge forhandlinger om veje og midler til at undgå de omkostningsforøgende virkninger af de dyrtidsportioner, vi realistisk må forudse i den kommende tid.

Det er en kendsgerning, at den enkelte lønmodtagers disponible realindkomst langt fra forøges med et beløb, der svarer til dyrtidsportionens størrelse. Det er et forhold, der træder ganske særligt frem efter indførelsen af kildeskatten. For det første trækkes $\frac{1}{3}$ eller mere af en dyrtidsportion med det samme i kildeskat. For det andet medfører udbetalingerne af dyrtidsreguleringen nye prisstigninger, som formindsker købekraften af den del af portionen, som ikke fradrages i kildeskat. Den samlede virkning af disse to forhold betyder ifølge foreliggende beregninger, at hvor en pristalsportion for en arbejder udgør ca. 22 øre inkl. feriepenge, vil den stigning i disponibel realindkomst, han opnår ved udløsningen af en portion, ikke svare til mere end 5 øre, i visse tilfælde endda mindre.

Meget ville være vundet for erhvervenes konkurrenceevne, hvis vi kunne undgå at belaste omkostningerne med 22 øre for at give lønmodtagerne en reel lønforbedring på 5 øre. Det må være i lønmodtagernes egen interesse at undgå denne belastning af konkurrenceevnen, hvis de på anden måde sikres den reallønsforbedring, de ville have opnået gennem dyrtidsreguleringen.

En tilsvarende betragtning gør sig gældende over for udviklingen i statsfinanserne.

Hver dyrtidsportion medfører en merudgift for staten på $\frac{1}{2}$ milliard kr., og den voldsomme stigning i pengelønningerne er den væsentligste årsag til væksten i budgettet. Udløses der i løbet af det kommende år 3 dyrtidsportioner, betyder det alene en vækst i statsbudgettet på over $1\frac{1}{2}$ milliard kr. Kunne vi spare denne udbetaling, ville det ganske vist ikke kunne moti-

vere en skattenedsættelse, dels fordi bortfald af dyrtidsportionerne ville forudsætte en kompensation for deres reelle værdi, dels fordi bortfald af dyrtidsportionerne ville reducere skatteindtægterne, men det ville betyde, at både statens indtægter og udgifter ville blive formindsket. Vi ville altså ad denne vej yde et meget væsentligt bidrag til at standse den inflationære vækst i statsfinanserne.

Regeringen har derfor overvejet, på hvilken måde man kan undlade at belaste konkurrenceevnen og samtidig sikre, at lønmodtagerne opnår den reallønsforbedring, de ville have opnået gennem dyrtidsportionerne. Regeringen agter at forelægge til drøftelse et forslag, hvorved det offentlige kan kompensere lønmodtagerne for en undladelse af at udbetale pristalsportioner efter reguleringspristal 139, 142 og 145.

Skal både hensynet til ikke at belaste konkurrenceevnen og til erstatning til lønmodtagerne for den reelle værdi af de almindelige pristalsportioner tilgodeses, må det offentlige enten foretage udbetalinger til eller gennemføre særlige skattelettelser for lønmodtagere, der svarer til den reelle værdi af almindelige pristalsportioner. Regeringen er i sine overvejelser kommet til det resultat, at begge hensyn respekteres, såfremt der med virkning fra 1. januar 1971 gennemføres et særligt fradrag i indkomstopgørelsen for alle lønmodtagere. Denne skattelettelser for lønmodtagerne skal erstatte bortfaldet af dyrtidsportionerne. Det særlige fradrag vil også være gældende for efterfølgende skatteår og således repræsentere en permanent kompensation for bortfaldet af 3 pristalsportioner. Såfremt parterne ved overenskomstforhandlingerne i foråret i 1971 ønsker at fortsætte med en pristalsregulering, må denne baseres på reguleringspristallet 145 = 100. Forudsætningen for, at en sådan stabiliseringsordning kan få den ønskede virkning, er, at der ikke ved de nævnte lønforhandlinger i 1971 træffes beslutninger, som udhuler ordningen. Pensionister og uddannelsessøgende opnår ikke fordele af det nævnte særlige lønmodtagerfradrag. Deres pristalsportioner kan derfor ikke bortfalde fuldt ud. Den omstændighed, at dyrtidsportionerne via omkostningerne har påvirket priserne, har imidlertid medført, at disse dyrtidsportioner reelt var mindre

værd end deres pålydende. Fjernes gennem den foreslåede ordning denne prisvirkning, kan det begrunde, at pensionisternes og de uddannelsessøgendes dyrtidstillæg kan udbetales med et beløb svarende til den reelle værdi.

Regeringen vil endvidere stille forslag om, at der gennemføres en begrænsning i udbetaling af udbytte i aktieselskaber for at sikre, at de fordele, der opnås ved, at omkostningsstigningerne reduceres, fuldt ud udnyttes til fremme af investeringer i erhvervslivet.

Også på andre områder agter regeringen at bidrage til en stabilisering af pengeindkomsterne. Regeringen finder således ikke, at der i situationen er muligheder for en generel udvidelse af landbrugets støtteordninger. Der vil alene kunne blive tale om en beskedent forøgelse af støtten til de unge landmænd og om visse mindre justeringer i forbindelse med eventuelle omlægninger af visse dele af landbrugsordningerne.

Regeringen har lagt afgørende vægt på, at folketinget så tidligt som muligt fik en orientering om regeringens overvejelser. Inden endelige forslag fremsættes i folketinget, finder regeringen det imidlertid hensigtsmæssigt at drøfte skitsen med arbejdsmarkedets parter og erhvervenes organisationer. Det er regeringens håb, at vi derefter i folketinget må få fordomsfri drøftelse, og at den alvor, der ligger bag, vil inspirere partierne her i tinget til et sagligt samarbejde om gennemførelsen af en forsvarlig indkomstpolitisk foranstaltning.

Lad mig igen til sidst slå fast, at gennemførelsen af dette forslag ikke på kort sigt kan opfattes som et alternativ til regeringens finanspolitik i den forstand, at det kan motivere en lempelse af skatteudskrivningen ud over den, der er indbygget i forslaget. De forslag, jeg her har omtalt, er tværtimod udtryk for, at regeringen ikke mener, at den nuværende finans- og pengepolitik i sig selv er tilstrækkelig til at fremkalde den gradvise forbedring af betalingsbalancen, som er blevet en uomgængelig nødvendighed, hvis der skal være nogen mulighed for at opretholde den fulde beskæftigelse. Fremfor at foreslå en yderligere stramning har regeringen valgt at fremsætte forslag, som ved at bremse inflationen og derigennem styrke erhvervenes konkur-

renceevne effektivt kan bidrage til at mindske den trussel mod beskæftigelsen, som den fortsatte inflationære udvikling uomtvisteligt indebærer.

Det er på denne alvorlige baggrund, regeringen appellerer både til folketingets partier, til arbejdsmarkedets parter og til erhvervene. Det er regeringens håb, at hensynet til beskæftigelsen kan samle alle parter om en positiv indkomstpolitisk løsning, som med et socialt rimeligt indhold styrker erhvervenes konkurrenceevne og derigennem øger mulighederne for en produktions- og beskæftigelsesfremmende politik.

Det er regeringen magtpåliggende at understrege den alvor, der hviler over løsningen af disse problemer, og dermed også det ansvar, der påhviler alle parter for, at mulighederne for dansk økonomi ikke forspildes.“

Ministeriet.

Efter at landbrugsminister Peter Larsen var afgået ved døden, udnævntes ved kgl. resolution af 14. juli 1970 folketingsmand Henry Christensen til landbrugsminister.

Ved kongelig resolution af 18. februar 1970 bestemtes, at Danmarks forvaltningshøjskole, jfr. lov nr. 43 af 10. marts 1965, som ændret ved lov nr. 523 af 28. november 1969, fra den 20. februar 1970 at regne overføres fra ministeriet for statens lønnings- og pensionsvæsen til arbejdsministeriet.

Ved kongelig resolution af 23. september 1970 bestemtes, at administrationen af lov nr. 238 af 8. juni 1966 om støtte til tilvejebringelse af kollegier, som ændret ved lov nr. 255 af 4. juni 1969, fra 1. oktober 1970 at regne overføres fra undervisningsministeriet til boligministeriet.

Folketingets ombudsmand.

I september 1970 udsendte folketingets ombudsmand, professor, dr. jur. *Stephan Hurwitz*, sin *beretning* for 1969. Af denne fremgår, at der i årets løb registreredes 1.130 sager, hvilket er lidt mindre end tallet for 1968. Af sagerne vedrørte 152 den kommunale forvaltning. 16 blev optaget af egen drift, heraf 3 vedrørende den kommunale forvaltning. Fordelt efter kvartaler stiller *antallet af registrerede sager* sig for de sidste år således:

	1965	1966	1967	1968	1969
Januar kvartal	361	410	295	352	368
April —	278	242	256	263	239
Juli —	252	220	251	231	279
Oktober —	255	234	293	312	244
Året	1.146	1.106	1.095	1.158	1.130

Af det forløbne års 1.130 sager blev 771 *afvist*, i de fleste tilfælde fordi klagen kunne indbringes for højere administrativ myndighed, eller fordi den angik forhold uden for ombudsmandens kompetence. I andre tilfælde drejede det sig eksempelvis om for sent indgivne klager, om anonyme og åbenbart grundløse henvendelser eller om forespørgsler m. v. uden egentlig klage. 148 af de afviste sager angik den kommunale forvaltning, og det oplyses i beretningen, at 306 sager blev oversendt til andre myndigheder.

Pr. 1. juni 1970 henstod som *uafsluttede* kun 2 af de i 1968 til behandling optagne sager, 14 fra 1969 og ingen fra tidligere år, således at sagsrestancen pr. 1. juni 1970 udgjorde 16 sager. I alt blev der i perioden 1. juni 1969-31. maj 1970 færdigbehandlet 361 sager. Medens de fleste af disse (332 sager) hverken gav anledning til kritik eller til at rette henstilling til vedkommende myndighed, gav 22 sager anledning til kritik og

eventuelt henstilling m. v. og 7 sager anledning til henstilling alene.

Kritik og henstillinger fordelte sig på de forskellige myndigheder således:

	Kritik og eventuelt henstilling m. v.	Henstilling m. v. alene
Ministerierne	6	5
Politiet og anklagemyndigheden	2	0
Andre statsmyndigheder	11	2
Kommunale myndigheder	3	0
	22	7

I alt 103 af de klager, som der toges stilling til i den nævnte periode, angik justitsministeriet (heraf 83 departementet og 20 direktoratet for fængselsvæsenet); men resultatet af undersøgelserne blev, at ombudsmanden kun i ét tilfælde fandt grund til at kritisere dette ministeriums administration, som desuden gav anledning til en henstilling.

Hvad de til behandling optagne klager drejede sig om, fremgår for perioden 1. juni 1969-31. maj 1970 af nedenstående oversigt.

	Stats- myndigheder	Kommunale myndigheder	Tilsammen
Generelle spørgsmål	36	—	36
Afgørelser	179	1	180
Ansættelse, afskedigelse, løn- ning, pension m. v.	21	—	21
Sagsbehandling	36	2	38
Behandlingstid	69	1	70
Optræden, udtalelser m. m.	16	—	16
	357	4	361

Der gøres i beretningen rede for et stort antal af de behandlede sager.

Som i tidligere år foretog ombudsmanden en del inspektioner i beretningsåret. Disse omfattede Dronningens Livregiment i Nr. Uttrup, Jyske Trænregiment i Hvorup samt Nord-

jyske Parkområde i Hjørring og i forbindelse hermed Skibsbylejren.

Ligesom de foregående år besigtigedes på de enkelte tjenestesteder især belægningsområder, kantiner, infirmeriet, arresten og kostforplejningen.

Ved møder med medlemmerne af kontaktudvalgene og andre, som havde ønsket en samtale med ombudsmanden, fremkom der ingen klager, der gav anledning til undersøgelse, men der blev rejst en del spørgsmål. De spørgsmål, der havde lokal karakter, blev drøftet med vedkommende chef. Vedrørende en del spørgsmål af mere generel karakter blev der senere indhentet en redegørelse fra Hærkommandoen, men ingen af spørgsmålene gav anledning til videre undersøgelse fra ombudsmandens side.

Endelig overværede ombudsmanden efter aftale en del af et kursus på Hærkommandoens Kursuscenter på Gurrehus.

Nordisk Råd.

Folketinget valgte 8. oktober 1969 sine medlemmer til rådsdelegationen. Dens sammensætning findes anført under C.V. Den konstituerede sig 14. oktober 1969 med Jens Otto Krag som formand og Henry Christensen som næstformand. Foruden disse indvalgte Aksel Larsen, Karl Skytte og Ib Stetter i arbejdsudvalget. Delegationens generalsekretær var cand. mag. Frantz Wendt.

Ved lov nr. 580 af 19. december 1969 ændredes rådsvedtægten således, at Færøerne og Åland fra 1. januar 1970 deltager i rådets arbejde (se side 67). Lagtinget valgte 28. januar 1970 lagtingsformand J. F. Øregaard og lagtingsmedlem Poul Petersen til medlemmer af rådet. Sammen med de af folketinget valgte 16 medlemmer indtrådte de i Danmarks Riges delegation til rådet.

Rådet holdt sin 18. session i Nationalteatret i Reykjavík 7.-12. februar 1970.

Til at deltage i sessionen som repræsentanter for regeringen udpegedes 8. januar 1970 statsminister Hilmar Baunsgaard, udenrigsminister Poul Hartling, fiskeriminister A. C. Normann, justitsminister Knud Thestrup, handelsminister Knud Thomsen, minister for offentlige arbejder Ove Guldberg, undervisningsminister Helge Larsen og økonomiminister og minister for nordiske anliggender samt europæiske markedsanliggender Poul Nyboe Andersen.

Færøernes landsstyre udpegede 28. januar 1970 lagmand Chr. Djurhuus.

Til rådets præsident indtil følgende ordinære session valgtes præsident i altinget, chefredaktør Sigurður Bjarnason, Island, og til vicepræsidenter for samme periode fhv. statsminister Jens Otto Krag, Danmark, riksdagsman, vicehäradshövding Eino Sirén, Finland, stortingsrepræsentant Trygve Bratteli,

Norge, og andre vice talmannen i andra kammaren, lantbrukare, jur. kand. Leif Cassel, Sverige.

Ved sessionen nedsattes de sædvanlige 5 udvalg, i hvilke der dog var sket den ændring, at Kulturudvalgets medlemstal var forøget fra 13 til 17 og Økonomisk Udvalgs fra 17 til 22. Medlemmerne af Danmarks Riges delegation fordeltes i udvalgene på følgende måde:

Juridisk udvalg

Svend Haugaard
Jørgen Jensen
K. Axel Nielsen

Kulturudvalget

Niels Eriksen
Niels Helveg Petersen
Ivar Nørgaard
Poul Petersen

Socialpolitisk udvalg

Kaj Bundvad
Per Hækkerup
Gerda Møller

Trafikudvalget

Kresten Damsgaard
Svend Horn
Aksel Larsen

Økonomisk udvalg

Henry Christensen
Jens Otto Krag
Karl Skytte
Ib Stetter
J. F. Øregaard

På grund af forfald erstattedes Bundvad og Hækkerup under hele sessionen af suppleanterne Erling Dinesen og Kai Lindberg, mens suppleanten Niels Matthiasen en dag afløste Henry Christensen og en anden dag Ivar Nørgaard.

Af medlemmerne i Danmarks Riges delegation genvalgtes K. Axel Nielsen til formand for Juridisk udvalg og nyvalgtes Svend Horn til næstformand for Trafikudvalget.

Regeringsrepræsentanterne modtog en generel indbydelse til at deltage i udvalgmøderne under sessionen.

Efter at der ved ændringen af rådets vedtægt var åbnet adgang for Færøerne og Åland til at deltage i rådets arbejde, foretoges 7. februar 1970 de deraf forårsagede ændringer i rådets arbejdsordning. Både ved behandlingen af ændringen af arbejdsordningen og under generaldebatten fremsattes en række

udtalelser om betydningen af, at Færøerne og Åland nu kan deltage direkte i rådets virke.

Af de 84 forslag, som var rejst i rådet, optoges 57 medlemsforslag og 4 regeringsforslag på sagslisten, mens de øvrige forslag endnu ikke var færdigbehandlet af udvalgene.

Ved sessionen blev vedtaget 36 rekommandationer. Rådet erklærede 28 tidligere vedtagne rekommandationer færdigbehandlet for rådets vedkommende.

Der stilledes i alt 13 spørgsmål til regeringerne.

De 36 rekommandationer behandlede følgende emner:

- 1) Videreuddannelse for lærere ved socialhøjskoler m. fl.
- 2) Arbejdsmarked for psykologer.
- 3) Videreuddannelse af sygehusadministratorer.
- 4) Samarbejde mellem lærere, elever m. fl. ved uddannelsesanstalter.
- 5) Varedeklarationssamarbejde.
- 6) Børns statsborgerskab.
- 7) Naturalisationsregler ved ægteskab.
- 8) Samarbejde om rumforskning m. m.
- 9) Undervisningsmateriale for television.
- 10) Massemediaforskning.
- 11) Karantænebestemmelser for dyr.
- 12) Arbejdstagernes stilling ved konkurs.
- 13) Lettelse af adgang til studier i andet nordisk land.
- 14) Fremtidforskning.
- 15) Bro over Muonio elv.
- 16) Forlængelse af Europavej 79.
- 17) Samernes ret til at udtale sig.
- 18) Revision af Helsingforsaftalen.
- 19) Traktaten om Nordisk økonomisk samarbejde.
- 20) Islands deltagelse i nordisk økonomisk samarbejde.
- 21) Nordisk Kulturtraktat.
- 22) Anvendelse af standardnormer.
- 23) Oplysning om nordisk samarbejde.
- 24) Information i u-landene om markeder i Norden.
- 25) Nordisk finansiel bistand til u-lande.

- 26) Ungdomsfond.
- 27) Børnehaveforskning og børnehavelæreruddannelse.
- 28) Forskning ved Nordisk Hygiejnehøjskole i Göteborg.
- 29) Placering af radio- og TV-frekvensomformere i grænseområder.
- 30) Østersøens forurening.
- 31) Handelsdokumenter.
- 32) Litteraturreksikon.
- 33) Sygehusfysikersamarbejde.
- 34) Gyldighed for førerbeviser.
- 35) Uddannelse af automobilførere.
- 36) Samarbejde inden for arbejdsmedicinen.

Sessionens altdominerende hovedemne var behandlingen af forslaget til en nordisk økonomisk union. Efter at have afleveret en foreløbig rapport 3. januar 1969 afgav det nordiske embedsmandsudvalg 17. juli 1969 sin endelige rapport, som dog lod en række problemer stå uløste. På nær ganske enkelte punkter udlignedes de igenstående modsætninger ved et møde af embedsmandsudvalget 4. februar 1970. På et møde i Reykjavik 7. februar 1970 opnåede statsministrene i nærværelse af Finlands udenrigsminister fuld enighed om forslaget, instruerede embedsmandsudvalget om at gøre traktatudkastet færdigt senest 7. marts 1970 og meddelte rådets økonomiske udvalg, at regeringerne havde til hensigt i begyndelsen af april 1970 at forelægge nationalforsamlingerne forslag om ratifikation af traktaten.

Rådet vedtog derpå enstemmigt med 71 stemmer rekommandation nr. 19, som havde følgende ordlyd:

Nordisk Råd rekommanderer regeringene i Danmark, Finland, Norge og Sverige:

1. under slutføringen av arbeidet med den traktatmessige utformning av det utvidede samarbeid, å innarbeide i traktaten de forslag som er fremsatt av den nordiske organisasjonskomite vedrørende Nordisk Råds og dets organers innpassing i Nordøk-samarbeidet.

2. å legge fram forslag for nasjonalforsamlingene om gjennomføring av traktaten om Organisasjonen for nordisk økonomisk samarbeid i så god tid at forslaget kan sluttbehandles i nasjonalforsamlingene i løpet av vårsesjonen 1970 og derpå å deponere ratifikasjonsdokumentene omgående.
3. å slutføre forhandlingene om samarbeid på atomenergiens område så snart som mulig slik at dette kan etableres som ledd i det utvidede økonomiske samarbeid.

Rådet vedtog endvidere rekommandation nr. 18 om revision af Helsingforsaftalen, hvorved bl. a. foresloges oprettelse af et Nordisk Ministerråd, og rekommandation nr. 21 om forstærkelse af det nordiske kultursamarbejde og om udarbejdelse af en Nordisk Kulturtraktat, der kunne træde i kraft før 1. januar 1972.

Følgende medlemmer af Danmarks Riges delegation blev valgt: Niels Matthiasen nyvalgt som medlem og Grethe Philip genvalgt som suppleant i styrelsen for Nordisk Kulturfond for 1971 og 1972, mens Niels Eriksen genvalgtes som medlem og Niels Helveg Petersen nyvalgtes som suppleant i komiteen for granskning af forvaltningen af Nordisk Kulturfond. Til medlemmer af Nordisk Råds informations- og redaktionskomité nyvalgtes K. Axel Nielsen og genvalgtes Henry Christensen.

Nordisk Råds *Litteraturpris* 1970 tildeltes forfatteren Klaus Rifbjerg, Danmark, for romanen „Anna (jeg) Anna“ og Nordisk Råds *Musikpris* 1970 komponisten Lars Johan Werle for kammeroperaen „Drømmen om Thérèse.“

Oversigt over statsbudgettet for finansåret 1970—71.

	Efter finanslovsforslaget		Efter finansloven	
	Udgift	Indtægt	Udgift	Indtægt
§	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
1. Skatter og afgifter	»	30.936.450.000	»	31.699.450.000
2. Statsvirksomhederne	791.820.800	»	726.198.700	»
3. Rentekonto	»	324.182.400	»	302.600.400
4. Adskillige indtægter	»	538.313.500	»	538.313.500
5. Kongen	6.171.100	»	6.171.100	»
6. Det kongelige hus	1.730.700	»	1.730.700	»
7. Folketinget	32.182.500	»	33.137.500	»
8. Statsministeriet	11.704.500	»	12.755.800	»
9. Ministeriet for Grønland	539.305.500	»	538.735.400	»
10. Udenrigsministeriet	553.146.900	»	558.357.800	»
11. Landbrugsministeriet	1.527.008.700	»	1.528.397.700	»
12. Fiskeriministeriet	21.106.700	»	21.723.700	»
13. Indenrigsministeriet	2.592.022.800	»	2.597.325.600	»
14. Boligministeriet	701.716.500	91.400.000	721.416.500	91.400.000
15 A. Socialministeriet	10.664.276.500	»	10.845.024.800	»
15 B. Arbejdsministeriet	691.064.500	136.000.000	795.394.500	136.000.000
16. Ministeriet for off. arbejder	1.468.745.900	1.751.800.000	1.507.352.700	1.751.800.000
17. Handelsministeriet	228.360.200	»	231.598.700	»

18. Justitsministeriet	856.830.300	»	857.035.300	»
19. Kirkeministeriet	103.008.600	»	102.905.300	»
20. Undervisningsministeriet ..	4.711.853.100	»	4.745.755.400	»
21. Min. for kult. anliggender ..	404.212.300	»	404.840.300	»
22. Forsvarsministeriet	2.738.901.000	»	2.738.816.000	»
23. Finansministeriet	558.986.000	»	556.367.000	»
23. Finansministeriet, reserver ..	2.460.000.000	»	2.650.000.000	»
24. Økonomiministeriet	29.793.300	»	29.793.300	»
25. Ministeriet for statens løn-				
nings- og pensionsvæsen	12.185.100	»	8.475.100	»
26. Pensionsvæsenet	503.181.000	»	503.181.000	»
Drifts-, anlægs- og udlåns-				
budget ¹⁾	32.209.314.500	33.778.145.900	32.722.489.900	34.519.563.900
30. Afdrag på udlån	»	292.962.700	»	292.987.700
30. Afdrag på statsgæld	368.528.300	»	368.528.300	»
30. Andre kapitalbevægelser				
(netto)	32.669.200	»	35.943.200	»
Kasseoverskud	1.460.596.600	»	1.685.590.200	»
Total ...	34.071.108.600	34.071.108.600	34.812.551.600	34.812.551.600
1) Overskud på drifts-, anlægs- og udlånsbudget	1.568.831.400	»	1.797.074.000	»

I oversigten er persontilskud opført som udgift på § 1, børnetilskud som udgift på § 15 A., folkepensionsbidrag som indtægt på § 1, renteindtægter for statens bygge- og boligfond som indtægt på § 14, bidrag til arbejdsløshedsforsikring fra arbejdere og arbejdsgivere som indtægt på § 15 B. og de vejfonden tilfaldende afgifter som indtægt på § 16.

Oversigt over statens drifts- og anlægsbudget samt tillægsbevillinger for finansåret 1969-70.

§	Budget efter finansloven		Tillægsbevillinger	
	Udgift	Indtægt	Udgift	Indtægt
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
1. Skatter og afgifter	985.000.000	24.607.930.000	-	29.800.000
2. Statsvirksomhederne	754.785.500	»	8.603.300	»
3. Rentekonto	»	315.108.500	»	- 26.524.200
4. Adskillige indtægter	»	478.886.000	»	- 327.177.800
5. Kongen	6.028.700	»	213.600	»
6. Det kongelige hus	1.690.700	»	53.600	»
7. Folketinget	28.387.000	»	2.084.600	»
8. Statsministeriet	20.285.200	»	1.068.500	»
9. Ministeriet for Grønland	492.669.300	»	9.458.300	»
10. Udenrigsministeriet	451.566.300	»	65.839.200	»
11. Landbrugsministeriet	1.344.907.400	»	121.955.500	»
12. Fiskeriministeriet	29.356.500	»	- 9.557.000	»
13. Indenrigsministeriet	2.516.032.200	»	94.472.700	»
14. Boligministeriet	620.632.100	90.000.000	- 32.009.200	4.460.000
15 A. Socialministeriet	7.084.545.100	1.205.000.000	800.404.700	- 355.000.000
15 B. Arbejdsministeriet	539.364.200	121.000.000	144.059.400	»
16. Ministeriet for off. arbejder	1.590.132.800	1.634.600.000	152.470.200	34.300.000

17. Handelsministeriet	169.822.200	»	÷	267.000	»
18. Justitsministeriet	780.072.200	»		48.470.200	»
19. Kirkeministeriet	108.989.100	»		508.400	»
20. Undervisningsministeriet ..	4.398.146.400	»		488.967.100	»
21. Min for kult. anliggender ..	361.794.000	»		17.209.400	»
22. Forsvarsministeriet	2.557.224.000	»		37.502.200	»
23. Finansministeriet	561.362.900	»		36.249.600	»
23. Finansministeriet, reserver.	2.140.000.000	»		÷2.140.000.000	»
24. Økonomiministeriet	24.750.000	»		2.216.500	»
25. Ministeriet for statens løn-					
nings- og pensionsvæsen	12.687.300	»		435.700	»
26. Pensionsvæsenet	463.766.000	»		153.606.500	»
Drifts-, anlægs- og udlåns-					
budget ¹⁾	28.043.997.100	28.452.524.500	÷	86.855.400	÷699.742.000
30. Afdrag på udlån	»	224.856.100		»	32.515.100
30. Afdrag på statsgæld	460.118.000	»		20.244.900	»
30. Andre kapitalbevægelser					
(netto)	»	8.943.800		»	720.951.900
Kasseoverskud	182.209.300	»		120.335.500	»
Total ...	28.686.324.400	28.686.324.400		53.725.000	53.725.000
¹⁾ Overskud på drifts-, anlægs-					
og udlånsbudget	408.527.400	»		÷612.886.600	»

¹⁾ Oversigten er person- og børnetilskud på § 1 opført som udgift, renteindtægter for statens bygge- og boligfond på § 14 som indtægt, folkepensionsbidrag på § 15 A. som indtægt, bidrag til arbejdsløshedsforsikring fra arbejdere og arbejdsgivere som indtægt på § 15 B. og de vej-fonden tilfaldende afgifter som indtægt på § 16.

Oversigt over statens drifts- og anlægsregnskab for finansåret 1968—69.

	Budget		Regnskab	
	Udgift	Indtægt	Udgift	Indtægt
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
§ 1. Skatter og afgifter	1.325.000.000	21.776.070.000	1.327.647.452	21.724.980.958
2. Statsvirksomheder	330.949.700	»	317.192.186	»
3. Rentekonto	»	294.552.900	»	293.470.452
4. Adskillige indtægter	»	410.727.200	»	411.038.752
5. Kongen	6.099.900	»	6.099.895	»
6. Det kongelige hus	1.704.300	»	1.704.288	»
7. Folketinget	28.129.300	»	28.363.792	»
8 A. Statsministeriet	8.563.400	»	8.445.353	»
8 B. Økonomiministeriet	24.850.700	»	24.593.010	»
8 C. Ministeriet for statens lønns- og pensionsvæsen	10.319.100	»	10.300.514	»
9. Ministeriet for Grønland ..	226.627.100	»	220.704.696	»
10. Udenrigsministeriet	332.257.800	»	329.402.160	»
11. Landbrugsministeriet	1.344.641.900	»	1.245.587.555	»
12. Fiskeriministeriet	19.614.400	»	19.138.954	»

13. Indenrigsministeriet	2.171.619.100	»	2.158.498.032	»
14. Boligministeriet	430.905.400	»	419.669.935	»
15 A. Socialministeriet	6.306.481.200	1.065.000.000	6.322.610.687	1.066.005.559
15 B. Arbejdsministeriet	671.090.700	111.714.000	651.441.902	111.797.489
16. Ministeriet for off. arbejder	83.257.200	»	78.899.615	»
17. Handelsministeriet	112.444.700	»	111.963.502	»
18. Justitsministeriet	710.057.300	»	709.620.696	»
19. Kirkeministeriet	112.150.900	»	111.291.181	»
20. Undervisningsministeriet ..	3.626.745.300	»	3.636.315.358	»
21. Min. for kult. anliggender ..	304.197.400	»	298.360.908	»
22. Forsvarsministeriet	2.130.018.500	»	2.130.452.893	»
23. Finansministeriet	444.293.000	»	438.998.141	»
24. Pensionsvæsenet	492.688.000	»	497.458.817	»
25. Særlige fonde	»	114.149.500	»	131.983.688
26. De til vejformål m. v. be- stemte indtægter	1.435.271.300	1.458.463.000	1.423.940.491	1.455.105.515
27. Anlægsudgifter	1.428.943.800	»	1.342.181.284	»
28. Tilskud til anlægsarbejder.	118.882.700	»	112.870.278	»
I alt ...	24.237.804.100	25.230.676.600	23.983.753.590	25.194.382.415
Merindtægt ...	992.872.500	»	1.210.628.825	»
	25.230.676.600	25.230.676.600	25.194.382.415	25.194.382.415

Statens status pr. 31. marts 1966—1969.

<i>I. Aktiver:</i>	1966 Mill. kr.	1967 Mill. kr.	1968 Mill. kr.	1969 Mill. kr.
A. Ejendomme og anlæg	8.535	9.668	11.047	12.466
B. Beredskabslagre	69	72	74	75
C. Udlån og tilgodehavender . .	7.801	8.106	8.432	8.885
D. Værdipapirer	454	577	592	584
E. Kassebeholdning	122	161	191	215
F. Aktivkonto for særlige statsforskrivninger	2.454	2.474	2.720	2.783
G. Aktiver for særlige fonde . .	962	1.027	2.172	2.463
H. Kursreguleringskonto	405	381	—	—
I alt aktiver	<u>20.802</u>	<u>22.466</u>	<u>25.228</u>	<u>27.471</u>

II. Passiver:

A. Indenlandsk statsgæld	4.465	4.185	3.909	3.647
B. Udenlandsk statsgæld	1.989	1.920	2.140	2.413
C. Skillemønt	42	73	119	143
D. Mellemværende med Dan- marks Nationalbank	÷ 1.613	÷ 3.321	÷ 1.711	÷ 2.778
E. Finansministeriets mellem- regning med ministerier og institutioner	÷ 739	35 ÷	720 ÷	29
F. Særlige statsforskrivninger .	1.816	1.819	2.028	1.897
G. Kapitaler for de under I.G. opførte særlige fonde	962	1.027	2.171	2.463
H. Andre særlige kapitaler	5.283	5.641	5.875	5.910
J. Balancekonto	8.597	11.087	11.416	13.805
I alt passiver	<u>20.802</u>	<u>22.466</u>	<u>25.227</u>	<u>27.471</u>

Oversigt over de i folketingsåret behandlede sager.

A.

Lovforslag.

I. Vedtagne.

1. Lov om ændring af lov om kong Frederik den Niendes civilliste. (Statsminister *Hilmar Baunsgaard*). [A. sp. 1261. C. sp. 151].

Skriftlig fremsættelse ²⁸/₁₁ (F. sp. 1656). 1. beh. ⁴/₁₂ (F. sp. 1865). Partiernes ordførere: Morten Lange. Henvist til finansudvalget. Betænkning (B. sp. 59) afgivet ⁶/₁₂. 2. beh. ¹⁰/₁₂ (F. sp. 1988). 3. beh. ¹²/₁₂ (F. sp. 2200). *Loven stadfæstet 19. december 1969*. (Lovt. nr. 591).

Ved den pr. 1. juli 1969 gennemførte tjenestemandreform var en del af grundlaget for regulering af statens ydelse til civillisten bortfaldet. For at opretholde den hidtidige ordning, hvorefter statsydelsen reguleredes på tilsvarende måde som tjenestemandslønningerne, er der tillagt civillisten et årligt beløb svarende til det antal overenskomstportioner, der den 30. juni 1969 tilkom civillisten.

Da tjenestemandreformen også ville få virkning for det af civillisten aflønnede personale og medføre en stigning i lønudgifter på ca. 740.000 kr., er der samtidig tillagt civillisten et årligt beløb af 570.000 kr., der med regulering giver dækning for denne merudgift.

Statens ydelse til civillisten andrager herefter med de den 1. juli 1969 gældende reguleringer:

Grundbeløb	1.500.000 kr.
475.000 kr. med de den 1. april 1963 gældende reguleringer	1.717.000 kr.
153 overenskomstportioner a 10.000 kr.	1.530.000 kr.
Nyt beløb til kompensation af lønstigninger	570.000 kr.
	<u>5.317.000 kr.</u>
Dyrtidsregulering pr. 1. juli 1969	1.595.100 kr.
	<u>6.912.100 kr.</u>

Endvidere er i loven indsat en bestemmelse om, at generelle ændringer af tjenestemandslønningerne medfører tilsvarende regulering af statsydelsen.

Loven trådte i kraft den 1. maj 1970. Der var herved taget hensyn til, at det under civillisten ansatte personale ligesom tjenestemændene først ville opnå fuld lønstigning den 1. oktober 1970.

Lovforslaget fremsattes og behandledes i folketinget sammen med *forslag til lov om ændring af lov om årpenge til tronfølgeren, prinsesse Margrethe*.

På foranledning af *Morten Lange* (SF), der var den eneste ordfører ved 1. behandlingen, henvistes lovforslaget til folketingets finansudvalg, som enstemmigt indstillede det til vedtagelse.

Ved 3. behandlingen udtalte *Morten Lange*, at han var enig med sit partis finansudvalgsrepræsentant, men en del af hans gruppe ville — tro som han selv mod deres republikanske indstilling — enten afholde sig fra at stemme eller måske endog, for særligt at understrege et sådant synspunkt, stemme imod.

Lovforslaget vedtoges herefter med 122 stemmer mod 4 (VS, u.p. og Vivike); 4 medlemmer (*Krog Hansen*, *Gunhild Due*, *Arne Larsen* og *Gert Petersen*) tilkendegav, at de hverken stemte for eller imod.

2. Lov om ændring af lov om årpenge for tronfølgeren, prinsesse Margrethe. (Statsminister *Hilmar Baunsgaard*). [A. sp. 1265. C. sp. 153].

Skriftlig fremsættelse ²⁸/₁₁ (F. sp. 1656). 1. beh. ⁴/₁₂ (F. sp. 1867). Partiernes ordførere: *Morten Lange*. Henvist til finansudvalget. Betænkning (B. sp. 59) afgivet ⁵/₁₂. 2. beh. ¹⁰/₁₂ (F. sp. 1989). 3. beh. ¹²/₁₂ (F. sp. 2200). *Loven stadfæstet 19. december 1969.* (Lovt. nr. 592).

Ved loven er gennemført tilsvarende ændringer i lov om årpenge for tronfølgeren, prinsesse Margrethe, som gennemføres i loven om ændring af lov om kong Frederik den Niendes civilliste. Om baggrunden for ændringerne henvises derfor til omtalen af denne (nærmest foranstående) sag.

Med de gennemførte ændringer andrager tronfølgerens årpenge med de den 1. juli 1969 gældende reguleringer:

Grundbeløb	315.000 kr.
99.750 kr. med de den 1. april 1963 gældende reguleringer	299.938 kr.
153 overenskomstportioner a 1.900 kr.	290.700 kr.
Nyt beløb til kompensation af lønstigninger	75.000 kr.
	<hr/>
	980.638 kr.
Dyrtidsregulering pr. 1. juli 1969	294.191 kr.
	<hr/>
	1.274.829 kr.

Også dette lovforslag henvistes efter ønske fra *Morten Lange* (SF) til behandling i folketingets finansudvalg.

Det vedtoges ved 3. *behandling* med 124 stemmer mod 4 (VS, u.p. og Vivike); 4 medlemmer (Krog Hansen, Gunhild Due, Arne Larsen og Gert Petersen) tilkendegav, at de hverken stemte for eller imod.

3. Lov om ændring af lov om vederlag og pension m. v. for ministre. (Statsminister *Hilmar Baunsgaard*). [A. sp. 1269. C. sp. 155].

Skriftlig fremsættelse ²⁸/₁₁ (F. sp. 1656). 1. beh. ²/₁₂ (F. sp. 1716). Partiernes ordførere: *Kjær Rasmussen*. 2. beh. ¹⁰/₁₂ (F. sp. 1988). 3. beh. ¹²/₁₂ (F. sp. 2199). *Loven stadfæstet 19. december 1969.* (Lovt. nr. 577).

Ved lovændringen er gennemført en *teknisk ajourføring* af lovens bestemmelser som følge af de pr. 1. juli 1969 gennemførte tjenestemandsbestemmelser.

Samtidig er i forbindelse med *forhøjelsen af vederlaget til folketingets medlemmer* det i ministerlønningsloven omhandlede *tillæg til ministre*, der ikke er medlemmer af folketinget, *forhøjet*,

således at det svarer til folketingsmedlemmernes grundvederlag.

På tilsvarende måde som for tjenestemændene er forhøjelsen for tiden *indtil 1. april 1970 begrænset til 3 pct.* af det hidtidige tillægsbeløb, og af den resterende forhøjelse udbetales halvdelen den 1. april 1970 og halvdelen den 1. oktober 1970.

Lovforslaget gav ikke anledning til debat i folketinget. Det gennemførtes uden udvalgsbehandling. Ved 3. behandling meddelte *Kjær Rasmussen*, at VS' 2 medlemmer ud fra deres stillingtagen til tjenestemandereformen ville undlade at stemme for forslaget. Dette vedtoges herefter med 124 stemmer; 3 medlemmer (VS + u. p.) tilkendegav, at de hverken stemte for eller imod.

4. Lov om Danmarks Journalisthøjskole og Institut for Presseforskning. (Statsminister *Hilmar Baunsgaard*). [A. sp. 133. C. sp. 201].

Skriftlig fremsættelse ⁸/₁₀ (F. sp. 94). 1. beh. ¹⁷/₁₀ (F. sp. 505). Partiernes ordførere: Camre, Ellen Strange Petersen, Merete Bjørn Hanssen, Samuelsen, Poul Dam og Kjær Rasmussen. Henvist til udvalg på 17 medlemmer (Ellen Strange Petersen [næstformand], Jørgen Jensen, Lembourn (¹¹/₁₁-¹³/₁ Elmerkjær), Lis Møller, Merete Bjørn Hanssen, Jens Peter Jensen (Sorø amt), Johan Philipsen, Samuelsen, Svend Haugaard [formand], Skovmand, Camre, Falk Hansen, Per Hækkerup, Søren B. Jørgensen, Bodil Koch, Waldemar Laursen, Poul Dam (fra ²⁹/₁₀ Morten Lange). Betænkning (B. sp. 273) afgivet ²⁰/₁. 2. beh. ²⁷/₁ (F. sp. 2824). 3. beh. ³⁰/₁ (F. sp. 3098). *Loven stadfæstet 4. februar 1970.* (Lovt. nr. 41).

Loven svarer med en enkelt ændring til det i sidste folketingsår fremsatte lovforslag, som efter 1. behandling henvistes til et udvalg, der imidlertid ikke tilendebrogte sit arbejde inden folketingsårets udløb. Der kan derfor for en stor del henvises til folketingsårbogen 1968-69, side 560 ff.

Loven tilvejebringer forudsætningerne for en *udbygning af journalistuddannelsen* gennem ændringer af strukturen af Danmarks Journalisthøjskole og oprettelse af et *Institut for Presseforskning*.

Danmarks Journalisthøjskole opretholdes efter loven som en selvejende institution. Staten afholder alle de med instituttens virksomhed forbundne drifts- og anlægsudgifter efter samme regler som for andre selvejende uddannelsesinstitutioner.

Grunduddannelsen på skolen vil blive af en varighed på $2\frac{1}{2}$ år. Den hidtidige journalistuddannelse vil således blive afløst af en 4-årig uddannelse, bestående af den nævnte teoretiske uddannelse på $2\frac{1}{2}$ år og en praktisk uddannelse ved en redaktion eller et andet anerkendt uddannelsessted på $1\frac{1}{2}$ år.

Journalisthøjskolen ledes af en *bestyrelse*, et *lærerråd* og en *rektor*.

Der nedsættes et råd, *Uddannelsesrådet* for Journalisthøjskolen, der skal følge skolens udvikling og virksomhed m. v. og være rådgivende for statsministeren i spørgsmål vedrørende den journalistiske grunduddannelse.

Bestemmelsen om rådets sammensætning ændredes under behandlingen i folketinget. Ændringen medførte bl. a., at de studerende, som efter lovforslaget ikke var repræsenteret, efter loven får et medlem i rådet.

Rådet består herefter af en formand, der beskikkes af statsministeren efter indstilling fra undervisningsministeren, og 10 andre medlemmer. Journalisthøjskolens rektor er altid medlem af rådet med prorektor som suppleant. Af de øvrige 9 medlemmer beskikker statsministeren 3 efter indstilling af Danske Dagblades Fællesrepræsentation, 3 efter indstilling af Dansk Journalistforbund, 1 efter indstilling af Danske Dagblades Udgiverforening, 1 efter indstilling fra Danmarks Radio og TV og 1 efter indstilling fra de studerendes råd ved Danmarks Journalisthøjskole. Beskikkelse sker for tre år ad gangen. Suppleanter for ovennævnte har ret til at deltage i rådets møder uden stemmeret.

Lovforslaget fik som i sidste samling en velvillig modtagelse. Ordførerne kunne i vidt omfang henvise til deres udtalelser ved 1. behandlingen i 1968-69.

Camre (S) fremførte en række betænkeligheder ved lovforslaget. Dette gjaldt således den optagelsesmetode, der var forudsat ved lovforslaget, hvorefter elever skulle udtages ved en optagelsesprøve,

aflagt for et optagelsesnavn. Det var væsentligt for pressens funktion, at der var en virkelig bred, demokratisk adgang til at blive journalist, og at der ikke krævedes særlige uddannelsesmæssige forudsætninger. Et andet hovedpunkt var skolens status som en selvstændig institution. Skolen burde indpasses i det øvrige uddannelsesvæsen og burde som sådan være en del af Århus universitet. Administrationen af loven måtte naturligt henhøre under undervisningsministeriet og ikke statsministeriet.

Ellen Strange Petersen (KF) kunne anbefale lovforslaget og understregede, at det hastede med at få gennemført den foreslåede udbygning af journalistuddannelsen. Hun delte ikke Camres betænkeligheder med hensyn til optagelsesreglerne, men fandt det tværtimod nyttigt, at man fik en anden optagelsesprocedure end den hidtidige.

Merete Bjørn Hanssen (V) fremhævede også betydningen af den åbne adgang til uddannelsen og håbede, at denne yderligere kunne sikres under udvalgsarbejdet. Hun nævnedes endvidere problemet med den lange ventetid i byggesager og henstillede til statsministeren at søge myndighedsbehandlingen i byggesager inddraget under den generelle administrative reform, som regeringen havde bebudet.

Samuelsen (RV) fandt også, at det var rigtigt, at der ikke stillede bestemte eksamenskrav for optagelse, men mente i øvrigt, at det ikke blev ret mange naturtalenter, der blev sluset ind ved denne bestemmelse. Han fandt, at der burde være en repræsentant for de studerende i uddannelsesrådet.

Poul Dam (SF) fandt, at der var grund til at gå endnu videre. Her var tale om en institution, der egnede sig fortrinligt til elevstyring. Det ville kunne gøres i langt højere grad end på de fleste andre uddannelsesinstitutioner, og dette at oprette institutioner i nye former i dag med en sådan styrelse af arbejdsgiverne og de gamle i faget, det hørte ingen steder hjemme.

Kjær Rasmussen (VS) rejste også spørgsmålet om studenterindflydelse. Dette problem måtte løses. I øvrigt var han sympatisk indstillet over for lovforslaget.

Uden for ordførernes kreds rejste *Morten Lange* (SF) spørgsmålet, om der ikke var grund til ved behandlingen af dette forslag at beskæftige sig med mere dybtgående strukturspørgsmål. Styringen her virkede oldnordisk, og strukturen var i det hele sådan, at den gjorde integrering vanskelig. Undervisning hørte under undervisningsministeren og burde gøre sådan i al almindelighed.

Statsministeren var enig i den opfattelse, at uddannelse burde koncentreres under *undervisningsministeriet*. En omlægning nu, for så vidt angik lovforslaget, ville imidlertid formentlig betyde en forsinkelelse af færdiggørelsen, hvilket ikke kunne anses for hensigtsmæssigt, men det betød ikke, at der på nogen måde hermed var sat bom for en eventuel overflytning til undervisningsministeriet.

Hvad angik *uddannelseskriteriet*, var statsministeren af den op-

fattelse, at man skulle stræbe efter at fastholde et nødvendigt niveau for denne uddannelse, men man skulle ikke kunne stille forudgående krav til eksamen.

Spørgsmålet om at give *eleverne* en rimelig *medindflydelse* var statsministeren villig til at drøfte i udvalgsarbejdet.

Statsministeren mente ikke, at den valgte form for journalisthøjskolen ville udelukke en indpasning i et *uddannelsescentermønster*, men også dette kunne drøftes i udvalget.

Spørgsmålet om den lange *ekspeditionstid* hos myndighederne af *byggesager* var et generelt problem. En redegørelse for en rationalisering af statens bygge- og lejeadministration kunne ventes i nær fremtid. Det her rejste spørgsmål ville formentlig blive besvaret ved denne lejlighed, så man kunne se en smidiggørelse.

I udvalgets betænkning siges det bl. a.:

„... Udvalget må tillægge det afgørende betydning, at adgangen til journalistuddannelsen fremdeles holdes så bred og åben som overhovedet muligt, således at ingen, der har de for uddannelsen fornødne forkundskaber, uanset hvorledes disse er erhvervet, afskæres fra optagelse. Det må således anses for vigtigt, at der ikke stilles bestemte eksamensfordringer for optagelse på Journalisthøjskolen.

Udvalget ønsker særligt som sin opfattelse af påpege, at det optagelsesnævn, som i henhold til lovforslagets bemærkninger skal ned sættes til at afgøre, hvilke ansøgere der skal optages på forskolen, ikke primært bør tage hensyn til ansøgernes eksaminer, men skal foretage en samlet bedømmelse af ansøgernes kundskaber og evner i det omfang, disse er af betydning for uddannelsen til og arbejdet som journalist...“

Synspunktet underbygges af citater af statsministerens udtalelser ved lovforslagets 1. behandling.

Betænkningen indeholder i øvrigt et ændringsforslag stillet af statsministeren og tiltrådt af et *flertal* (KF, V og RV), som giver de studerende repræsentation i uddannelsesrådet, reducerer antallet af medlemmer i rådet og udelader de oprindeligt foreslåede tilfornordnede.

Et *mindretal* (S og SF) stillede et ændringsforslag om ændring af uddannelsesrådets sammensætning, som bl. a. ville medføre, at de studerende fik 4 medlemmer i rådet.

Mindretallet gav i øvrigt i en udtalelse udtryk for det betænkelige i, at uddannelsen på skolen var løsrevet fra det øvrige uddannelsessystem og fortsat bar præg af at være en mesterlære. Uddannelsen på skolen burde indrettes med henblik på skolens indpasning i det samlede uddannelsessystem, og den burde indgå som en del af et uddannelsescenter i Århus, så snart et sådant oprettedes. På tilsvarende måde burde Institut for Presseforskning indgå i en koordineret massemediaforskning ved Århus universitet, så snart en sådan koordination var mulig.

Mindretallet beklager, at skolen og instituttet ikke straks overflyttes til undervisningsministerens regie, og henstiller i øvrigt, at optagelsesnævnet udvides med to medlemmer, udpeget af de studerende.

Ved 2. behandling vedtoges det af statsministeren stillede ændringsforslag, medens mindretallets forkastedes.

Ved 3. behandling vedtoges lovforslaget enstemmigt med 110 stemmer; 6 medlemmer (SF og VS) tilkendegav, at de hverken stemte for eller imod.

5. Lov om økonomisk bistand til et finansieringsinstitut for dagspressen. (Statsminister *Hilmar Baunsgaard*). [A. sp. 3377. C. sp. 575].

Skriftlig fremsættelse $1\frac{1}{3}$ (F. sp. 4234). 1. beh. $\frac{2}{4}$ (F. sp. 4659). Partiernes ordførere: Per Hækkerup, Langkilde, Merete Bjørn Hanssen, Skovmand, Gert Petersen og Kjær Rasmussen. Henvist til udvalg på 17 medlemmer (Langkilde, Juul-Madsen, Adam Møller (fra $1\frac{1}{4}$ Lis Møller), Knud Østergaard, Merete Bjørn Hanssen, Arne Christiansen, Johan Philipson, Skovmand, Helge von Rosen, Samuelson [formand], Per Hækkerup, Camre, Falk Hansen [næstformand], Thomas Have, Holst, Th. Mikkelsen, Gert Petersen). Betænkning (B. sp. 1757) afgivet $1\frac{4}{5}$. 2. beh. $2\frac{0}{5}$ (F. sp. 6106). 3. beh. $2\frac{2}{5}$ (F. sp. 6381). *Loven stadfæstet 27. maj 1970.* (Lovt. nr. 214).

Ved loven bemyndiges statsministeren til af statskassen at yde *garanti* på indtil 30 mill. kr. og et årligt tilskud på 2 mill. kr. til et *finansieringsinstitut for dagspressen*. Instituttets vedtægter skal godkendes af statsministeren, og instituttet skal underkaste sig det *regnskabsmæssige tilsyn*, som bliver fastsat af ministeren. Der nedsættes et tilsynsråd på tre medlemmer med den opgave at føre dette regnskabsmæssige tilsyn samt at afgive indstilling til statsministeren om ydelse af statsgaranti og i øvrigt rådgive ministeren i spørgsmålet om finansieringsinstituttets virksomhed. Rådets formand og dets 2 andre medlemmer beskikkes af statsministeren for 3 år ad gangen.

Garantier, som statsministeren kan give, omfatter kautions-

forpligtelser, der indgås af instituttet i forbindelse med opførelse, ombygning, udvidelse og modernisering af anlæg til dagspressens avisfremstilling og distribution. Garantien kan betinges af, at instituttet selv tilvejebringer en af statsministeren fastsat ansvarlig kapital. Statens garanti kan kun gøres gældende i det omfang, instituttets egenkapital ikke kan dække dets forpligtelser. Instituttet kan anvende *tilskuddet* som bistand til finansiering af de samme foranstaltninger, som kan støttes ved kautionsforpligtelse.

Det fremsatte lovforslag byggede på den i 1969 afgivne betænkning „Dagspressen og samfundet” som var udarbejdet af et i 1967 nedsat udvalg til undersøgelse af dagspressens situation. Det pågældende udvalg nedsattes på baggrund af, at et betydeligt antal dagblade inden for de senere år har måttet indstille udgivelsen. Betænkningens flertal betvivler formålstjenligheden af egentlige driftstilskud til vanskeligt stillede dagblade. Derimod anbefales forskellige foranstaltninger, som ved deres sammensætning og deres økonomiske indhold i særlig grad tager sigte på at støtte vanskeligt stillede dagblade i disses egne bestræbelser for at forbedre deres overlevelsesevne på længere sigt. Forslaget omfatter to af de i betænkningen anbefalede foranstaltninger. Begge disse indgik blandt de konkret formulerede ønsker, som var indeholdt i en henvendelse, som Danske Dagblades Fællesrepræsentation i efteråret 1966 havde rettet til regeringen. De to foranstaltninger var i betænkningen formuleret sådan, at staten dels påtog sig en garantiforpligtelse, som fordoblede et af bladene selv skabt kautionsgrundlag, dels at staten ydede et direkte kapitaltilskud. De principielle betænkeligheder ved det sidste blev — ifølge betænkningen — væsentligt svækket ved at ordningen forudsattes finansieret ved, at staten anerkender rimeligheden i at yde dagbladene annoncebetaling for offentliggørelsen af klasselotteriets trækingslister, ca. 2 mill. kr. årligt, således at disse midler stilles til rådighed for ordningen.

Det fremsatte forslag byggede på de i betænkningen anlagte hovedsynspunkter, men var ændret på visse punkter ud fra principielle og praktiske hensyn. Lovforslaget bemyndiger således statsministeren til at yde garanti af statskassen på indtil 30 mill. kr. Lovforslagets bemærkninger regner med, at en statsgaranti på 30 mill. kr. kan realisere en finansiering på 200 mill. kr. Af bemærkningerne til forslaget fremgik, at Danske Dagblades Fællesrepræsentation havde taget initiativ til etableringen af et finansieringsinstitut, der ville kunne nå en størrelse af omkring 10 mill. kr. i løbet af ti år. Ministerens forslag betød, at der kun skabtes et finansieringsinstitut, hvor man oprindeligt havde forestillet sig to, en institution og en forening. Af bemærkningerne til lovforslaget fremgik det endvidere, at regerin-

gen ikke havde afsluttet sine overvejelser af betænkningens øvrige forslag. Endelig kan nævnes, at betænkningen havde opgjort de eksisterende støtteforanstaltninger — fritagelse for moms og papirafgift samt lavere avisporto — til 82 mill. kr. målt efter statens provenutab 1968.

Ved 1. behandling gav *Per Hækkerup* (S) principiel tilslutning til, at der af statens midler blev ydet tilskud til pressen. Han spurgte om, hvornår regeringens overvejelser med hensyn til de resterende forslag i udvalgets betænkning kunne forventes. Forslagets støttebeløb — garantibeløb på 30 mill. kr. og tilskud på 2 mill. kr. årlig — fandt han utilstrækkelige. Endelig mente han, at man nærmere burde overveje betænkningens mindretalsudtalelser. Han havde ikke noget imod, at man gik over til en mere direkte tilskudsordning.

Langkilde (KF) kunne ligeledes tilslutte sig det foreliggende lovforslag. Han var ikke tilhænger af direkte tilskud og troede heller ikke, at pressen var det. Han ville gerne spørge statsministeren om, hvordan han så på de andre i betænkningen nævnte støttemuligheder. Af disse fremhævede han navnlig den statslige annoncering som en betydningsfuld vej.

Merete Bjørn Hanssen (V) kunne på venstres vegne give principiel tilslutning til forslaget. Hun understregede, at staten gennem forslaget fik alle muligheder for at sikre, at dens økonomiske støtte til dagspressen virkelig blev brugt aktivt i kampen mod det fundamentale onde, den utilfredsstillende produktivitetsudvikling. Hun spurgte ligeledes statsministeren om, hvilke tanker han havde om øget statslig annoncering, og fremhævede samtidig, at dette ikke blot var et problem for staten, men også for kommunerne.

Skovmand (RV) fandt, at meget afhang af, hvordan ordningen blev praktiseret. Det måtte være en selvfølge, at de store blade indtil videre ikke kom i betragtning. Man burde overveje at give finansieringsinstituttet mulighed for at yde lån til blade, der kom i en akut økonomisk krise.

Gert Petersen (SF) fandt forslaget alt for beskedent. Det var nødvendigt med selektive tilskud. Når man var bange for direkte statstilskud, så skyldtes det ikke frygten for at pressen skulle komme under statsindflydelse, men frygten for at markedsmekanismen skulle blive generet. Man burde også overveje tilskud til de politiske ugeblade.

Kjær Rasmussen (VS) mente ikke, at der var en mængestemmig presse. 90 pct. af pressen var borgerligt orienteret. Der burde være muligheder for at støtte en ny avis, ligesom den politisk orienterede del af tidsskriftspressen burde støttes.

I sit svar udtalte *statsministeren*, at han ville finde det rimeligt, om man i udvalget drøftede de øvrige forslag, der var indeholdt i betænkningen.

I den betænkning, der blev afgivet af folketingsudvalget, oplyses

det, at statsministeren har til hensigt at nedsætte et udvalg til at undersøge problemerne om offentlig annoncering.

Ved 2. behandling talte foruden statsministeren kun Skovmand (RV). Denne fremhævede en udtalelse i betænkningen om at søge at hjælpe blade, der var i midlertidig likviditetskrise. Han tænkte her særlig på Information og Børsen.

Ved 3. behandling blev lovforslaget enstemmigt vedtaget med 138 stemmer. 2 medlemmer (VS) afholdt sig fra at stemme.

6. Lov om pensioner efter tidligere love om vederlag og pension m. v. for ministre. (Statsminister *Hilmar Baunsgaard*). [A. sp. 3859. C. sp. 451].

Skriftlig fremsættelse $\frac{18}{3}$ (F. sp. 4403). 1. beh. $\frac{2}{4}$ (F. sp. 4659). 2. beh. $\frac{7}{4}$ (F. sp. 4749). 3. beh. $\frac{10}{4}$ (F. sp. 4889). *Loven stadfæstet 29. april 1970.* (Lovt. nr. 178).

Ved lov om pensioner efter tidligere tjenestemandsløve m. v. og lov om pensioner efter tidligere valglove, vedtaget i folketinget henholdsvis den 20. februar og 12. marts 1970 (se side 348 og 462) blev der med virkning fra 1. april 1970 gennemført en nyordning af pensioner, der beregnes efter den tjenestemandsløvgivning, der var gældende før 1. juli 1969 eller valgloven i den før 1. november 1959 gældende affattelse. Nyordningen ligestiller disse pensionsydelser med pensioner i henhold til lov nr. 292 af 18. juni 1969 om tjenestemandspension og lov nr. 576 af 19. december 1969 om ændring i lov om valg til folketinget.

Ved den her omhandlede lov er foretaget en *tilsvarende ajourføring af pensionsydelser til tidligere ministre og enker efter ministre*, der ligestiller ydelser i henhold til den lovgivning, der var gældende før 1. november 1969, med pensioner m. v., der beregnes efter lov nr. 577 af 19. december 1969 om vederlag og pension m. v. for ministre.

Lovforslaget gav ikke anledning til debat i folketinget. Det gennemførtes uden udvalgsbehandling og vedtoges enstemmigt ved 3. behandling.

7. Lov om ændring af lov om en investeringsfond for Færøerne m. v. (Statsminister *Hilmar Baunsgaard*). [A. sp. 3887. C. sp. 563].

Skriftlig fremsættelse $\frac{29}{4}$ (F. sp. 5318). 1. beh. $\frac{5}{5}$ (F. sp. 5461). Partiernes ordførere: Johan Nielsen, Langkilde, Henry Sørensen og Amtoft. 2. beh. $\frac{13}{5}$ (F. sp. 5673). 3. beh. $\frac{15}{5}$ (F. sp. 5805). *Loven stadfæstet 27. maj 1970.* (Lovt. nr. 217).

Ved lov nr. 28 af 29. januar 1964 blev der oprettet en investeringsfond for Færøerne. Fondens midler anvendes i første række til udlån til investeringer, navnlig i større offentlige anlæg og lignende, som anses for påkrævede eller ønskelige af hensyn til det færøske erhvervslivs udvikling, og hvortil midler ikke fra anden side kan tilvejebringes i tilstrækkeligt omfang. Fondens kapital er tilvejebragt ved statstilskud på 10 mill. kr. i hvert af finansårene 1964-65—1969-70.

De i alt 60 mill. kr., der er tilført investeringsfonden, er anvendt til udlån til vejanlæg, til elektrificering, udbygning af telefon og radio samt til udbygning af Thorshavn havn.

Med henblik på tilførsel af yderligere nødvendig kapital til fonden er ved lovændringer givet hjemmel for *yderligere statstilskud* til fonden på *i alt 54 mill. kr.*, fordelt med 10 mill. kr. i de to første finansår, 9 mill. kr. i de to følgende finansår og 8 mill. kr. i hvert af de to derefter følgende finansår.

I bemærkningerne til lovforslaget var oplyst, at forslaget var fremsat på baggrund af en redegørelse fra Det rådgivende udvalg vedrørende Færøerne, og at denne redegørelse havde været drøftet med de færøske myndigheder.

Det er forudsat, at de allerede eksisterende udlånsordninger til dækning af kommunernes lånebehov og til privat finansiering, herunder finansiering af fiskerfartøjer og støtte i henhold til egnsudviklingsloven, opretholdes uændret.

Af bemærkningerne fremgik endvidere, at i forbindelse med drøftelserne om yderligere kapitaltilførsel til investeringsfonden for Færøerne havde det færøske hjemmestyre understreget behovet for økonomisk støtte til udbygningen af den færøske industri, så der ville blive mulighed for at afhjælpe de vanskeligheder, de færøske industrivirksomheder ville få i konkurrence med udenlandske virksomheder som følge af Færøernes tilslutning til EFTA og eventuel senere tilslutning til andre økonomiske sammenslutninger.

På denne baggrund var der opnået enighed om, at der burde søges oprettet en lånefond for færøsk industri, hvortil grundkapitalen, der foreløbig efter indstilling fra Færøernes landsstyre var fastsat til 4 mill. kr., tilvejebragtes med godt halvdelen fra færøsk side og resten fra staten. Statsministeriet havde ansøgt de bevilgende myndigheder om, at der stilledes et beløb af foreløbig ca. 2 mill. kr. til rådighed som det danske indskud i grundfonden.

Ved 1. behandlingen gav samtlige ordførere samt den færøske repræsentant *Diurhuus* fuld tilslutning til lovforslaget. Det gennemførtes uden udvalgsbehandling og vedtoges enstemmigt ved 3. behandling med 151 stemmer; 3 medlemmer (VS og DK) tilkendegav, at de hverken stemte for eller imod.

8. Lov om ændring af lov om Nordisk Råd. (Udenrigsminister *Poul Hartling*). [A. sp. 1025. C. sp. 85].

Skriftlig fremsættelse ²⁸/₁₀ (F. sp. 668). 1. beh. ¹²/₁₁ (F. sp. 1157). Partiernes ordførere: J. O. Krag, Juul Madsen, Henry Christensen, Grethe Philip og Aksel Larsen. Henvist til udvalg på 17 medlemmer (Gerda Møller, Jørgen Jensen, Juul-Madsen, Stetter, Henry Christensen [formand], Damsgaard, Niels Eriksen, Svend Haugaard, Bilgrav-Nielsen, Grethe Philip, J. O. Krag [næstformand], K. B. Andersen, Bundvad, Horn, Per Hækkerup, K. Axel Nielsen, Aksel Larsen). Betænkning (B. sp. 147) afgivet ²⁷/₁₁. 2. beh. ²/₁₂ (F. sp. 1710). 3. beh. ⁵/₁₂ (F. sp. 1899). *Loven stadfæstet 19. december 1969.* (Lovt. nr. 580).

Ved loven ændres den i lov om Nordisk Råd § 1 optagne vedtægt for Nordisk Råd, således at der gives en særlig repræsentation i rådet for *Færøerne* og landskapet *Åland*.

Ændringen går nærmere ud på, at det samlede antal af valgte repræsentanter i Nordisk Råd forhøjes fra 69 til 78. Herefter vil Danmark kunne vælge 18, således at 16 vælges af folketinget og 2 af Færøernes lagting, Finland 18, nemlig 17 valgt af riksdagen og 1 valgt af Ålands landsting, Island 6 og Norge og Sverige hver 18. Færøernes og Ålands eksekutive myndigheder, landsstyret og landskapsstyrelsen, får hver adgang til at udse en repræsentant blandt sine medlemmer.

Loven træder i kraft den 1. januar 1970.

Om sagens forhistorie oplyste *udenrigsministeren* i sin fremsættelse bl. a., at den daværende regering i januar 1967 for Nordisk Råd fremlagde et forslag om repræsentation for Færøerne i rådet. Efter at der i august samme år var fremkommet forslag om at give landskapet Åland selvstændig repræsentation i rådet, blev det på et fællesmøde i Reykjavik mellem de nordiske landes statsministre og Nordisk Råds præsidium i oktober 1937 besluttet at nedsætte en blandet regerings- og parlamentarisk komité med den opgave at udarbejde forslag til en tilfredsstillende repræsentation i Nordisk Råd for de selvstyrende områder i Norden.

Efter endt overvejelse var komiteen blandt de forskellige teoretiske muligheder for en repræsentationsform kommet til det resultat, at der burde gives Færøernes lagting og Ålands landsting mulighed for blandt sine medlemmer at vælge repræsentanter, som på lige fod skulle indtræde i de respektive landes delegationer med samme ret som de øvrige valgte medlemmer og således, at der tillige blev mulighed for, at Færøernes og Ålands eksekutive myndigheder tilsvarende blandt sine medlemmer skulle udse repræsentanter til at indgå i henholdsvis den danske og den finske delegation.

Alt i alt fandt ministeren, at man på nordisk plan var nået frem til en løsning, som på rimelig vis imødekom de fra færøsk og ålandsk side fremsatte berettigede ønsker.

Lovforslaget fik ved 1. behandlingen i folketinget tilslutning fra alle partiernes ordførere.

J. O. Krug (S) fremhævede — som også andre ordførere — de store vanskeligheder, komiteen havde måttet overvinde, før man fandt frem til en løsning. Han fandt anledning til at takke udvalget for dets arbejde. Men han fandt også anledning til at takke færingerne for den store moderation, man havde udvist fra Færøernes side. Det, regeringen havde foreslået, og det, man fra Færøernes side havde ønsket, var en selvstændig delegation, og det opnåede man ikke. Man havde så accepteret det, det var muligt at opnå.

Uden for ordførernes kreds talte de to færøske medlemmer, *Djurhuus* og *Johan Nielsen*.

Djurhuus kunne ikke acceptere den foreliggende løsning, som var et afslag i forhold til det, Færøerne havde ønsket og bedt om. Han var skuffet og flov over de øvrige nordiske landes stilling.

Johan Nielsen måtte også beklage, at Færøerne ikke havde opnået fuldt medlemskab. Han måtte imidlertid betragte resultatet som den bedste af de mulige løsninger og håbede på senere at opnå det fulde medlemskab.

Ved 3. behandling gav *Poul Dam* (SF) udtryk for, at den foreliggende løsning kun var et skridt på vejen. Man kunne være glad for at være kommet så langt, men skulle gerne komme noget længere ved at give Færøerne den fulde ligeberettigelse. Han gav tilslutning til *Djur-*

huus' udtalelser ved 1. behandling og ville derfor ligesom denne undlade at stemme.

Ved 3. behandling vedtoges lovforslaget med et par mindre ændringer enstemmigt med 120 stemmer; 2 medlemmer (Poul Dam og Djurhuus) tilkendegav, at de hverken stemte for eller imod.

9. Finanslov for finansåret 1. april 1970—31. marts 1971. (Finansminister *Poul Møller*). [D. sp. 1. D. sp. 3825].

Mundtlig fremsættelse ²⁸/₁₁ (F. sp. 1617). 1. beh. ¹⁰/₁₂-¹¹/₁₂ (F. sp. 1997, 2101). Partiernes ordførere: Lysholt Hansen, Jørgen Jensen, Damsgaard, Grethe Philip, Poul Dam og Sigsgaard. Henvist til finansudvalget. Betænkning (D. sp. 3157) afgivet ¹⁷/₂. 2. beh. ²⁰/₂ (F. sp. 3848). Henvist til fornyet udvalgsbehandling. Tillægsbetænkning (D. sp. 3477) afgivet ⁹/₃. 3. beh. ¹⁹/₃ (F. sp. 4476). *Loven stadfæstet 20. marts 1970.* (Lovt. B. nr. 1).

Finanslovforslaget udviste ved fremsættelsen samlede indtægter til et beløb af ca. 33,7 milliarder kroner og udgifter til et beløb af ca. 32,2 milliarder kroner hvilket giver et overskud på ca. 1,5 milliarder kroner. De tilsvarende tal i den vedtagne finanslov blev: indtægter: ca. 34,5 milliarder, udgifter: ca. 32,7 milliarder, kasseoverskud: ca. 1,7 milliarder.

Samtidig med fremsættelsen af finanslovforslaget blev der til folketingets orientering fremlagt budgetoverslag for de tre følgende finansår 1971-72, 1972-73 og 1973-74. Den reelle udgiftsstigning fra 1969-70 til 1970-71 var beregnet til godt 2 milliarder kr. eller godt 7 pct., hvoraf omkring halvdelen vedrørte socialministeriets budget, særlig pensionsudgifterne. I budgetoverslagene for de tre følgende år var de reelle udgiftsstigninger dæmpet kraftigt ned, sådan at der var tale om udgiftsstigninger på henholdsvis 3,8 pct., 3,6 pct. og 2,9 pct. for de tre år. I ministerens fremsættelsestale oplystes det endvidere, at regeringen havde taget initiativ til en perspektivplanlægning for tiden frem til 1985. Ministerens fremsættelsestale indeholder en redegørelse for den almindelige danske økonomiske situation og et resumé af den seneste statsfinansielle udvikling. Ministeren fremsatte også nogle bemærkninger om de nydannelser inden for budgetlægningen, som regeringen havde anset for påkrævet for at få en mere effektiv styring af udgiftsforløbet. De afgørende nydannelser i den statslige budgetlægning var budgetteringsrammerne, som blev taget i anvendelse.

delse første gang i 1968, og personalelofterne, som blev indført i 1969. Det samlede antal normerede heltidsstillinger — d. v. s. tjenestemænd, overenskomstansatte og personale på andre vilkår — udgjorde for finansåret 1969-70 godt 162.500. Som følge af personalelofterne indeholdt finanslovforslaget kun forslag om en forøgelse i normeringerne på små 800 stillinger. Finanslovforslagets budgetterede personaleforbrug, d. v. s. det forventede gennemsnitlige antal ansatte i finansåret 1970-71, lå 3.000-4.000 lavere, altså et par procent under normeringstallet, fordi det aldrig ville være muligt at have samtlige normerede stillinger besat på én gang og gennem hele året. Beskæftigelsen var for 1970-71 anslået til ca. 159.800, hvilket var en stigning i forhold til 1969-70 på ca. 3.750. For de tre følgende finansår var der regnet med en årlig personaletilvækst på 2.700, 1.200 og 1.500. Fremtælsesalten indeholdt endelig nogle bemærkninger om indtægterne og de forskydninger, der hang sammen med overgangen til kildekat.

Finanslovforslaget indeholdt den nydannelse, at § 31 fremtrådte i en ændret formulering, og samtidig er der for første gang i anmærkningerne hertil givet en nærmere redegørelse for hensigten med og rækkevidden af denne paragraf. Den ændrede formulering, der skulle tjene til at klargøre den bevillingsmæssige stilling vedrørende udgifter og indtægter i medfør af ny lovgivning, begrænsete adgangen til at disponere uden forudgående forelæggelse for finansudvalget.

Ved 1. behandling talte partiernes finanspolitiske ordførere. Endvidere talte *Helge Nielsen* (S), *Poul Schlüter* (KF), *Niels Helveg Petersen* (RV), *Ømann* (SF), *Kai Moltke* (socialistisk arbejdsgruppe), *Axel Ivan Pedersen* (S). Herefter havde *finansministeren*, *økonomiministeren*, *boligministeren* og *ministeren for offentlige arbejder* ordet. Under ordførernes anden omgang talte desuden *Ivar Nørgaard* (S), *J. O. Krag* (S), *Johan Nielsen* (S. Færøerne), *Aksel Larsen* (SF) og *statsministeren*.

Forslaget blev henvist til finansudvalget. I betænkningen fra udvalget oplyses det, at et *mindretal* (de socialdemokratiske medlemmer af udvalget) ved 2. behandling ville undlade at stemme for nogle paragraffer, hvorunder der bl. a. var afsat midler til indkøb af den anden eskadrille Draken-fly. Et *andet mindretal* (SF) ville stemme mod en række militære bevillinger.

2. behandling af finanslovforslaget blev kort, og det blev derefter påny henvist til finansudvalget, der afgav en tillægsbetænkning med 239 ændringsforslag, hvoraf 235 kom fra ministrene og 4 blev stillet af et mindretal.

Et *flertal* (KF,V,RV) indstillede forslaget til vedtagelse med de af ministrene stillede ændringsforslag.

Et *mindretal* (S) stillede visse ændringsforslag og ville ved 3. behandling redegøre for såvel disse ændringsforslag som for sin stilling til finanslovforslaget som helhed.

Et andet mindretal (SF) ville nærmere redegøre for sin stilling ved 3. behandling.

Uden for betænkningen var der stillet 22 ændringsforslag af finansministeren, 1 ændringsforslag af socialdemokraterne og 4 ændringsforslag af VS.

Under debatten ved 3. behandling stillede *Poul Dam* (SF) følgende dagsordensforslag:

„Idet folketinget konstaterer, at oplysningerne i den økonomiske årsoversigt for 1970 og regeringens reaktion herpå viser, at finanslovsforslaget ikke giver et virkelighedstro billede af regeringens hensigter for 1970-71,

stiller folketinget fortsættelsen af finanslovsforslagets tredje behandling i bero og

henviser forslaget til fornyet behandling i finansudvalget,

idet folketinget samtidig opfordrer regeringen til at fremsætte forslag til midlertidig bevillingslov i overensstemmelse med grundlovens § 45, stk. 2,

hvorefter tinget går over til næste sag på dagsordenen.“

Dagsordensforslaget blev forkastet med 136 stemmer mod 13.

Finansloven blev herefter vedtaget med 140 stemmer mod 13 (SF, VS, DK og Kai Moltke (u. p.)).

10. Lov om tillægsbevilling for finansåret 1. april 1969-31. marts 1970. (Finansminister *Poul Møller*). [D. sp. 4277, 4613. D. sp. 5801].

Skriftlig fremsættelse $\frac{30}{4}$ (F. sp. 5362). 1. beh. $\frac{12}{5}$ (F. sp. 5640). Partiernes ordførere: Per Hækkerup, Haunstrup Clemmensen, Henry Christensen, Niels Helveg Petersen, Poul Dam, Sigsgaard og Hanne Reintoft. Henvist til finansudvalget. Betænkning (D. sp. 5797) afgivet $\frac{21}{5}$. 2. beh. $\frac{26}{5}$ (F. sp. 6426). 3. beh. $\frac{3}{6}$ (F. sp. 7047, 7136). *Loven stadfæstet 4. juni 1970.* (Lovt. B. nr. 5).

Finansloven for 1969-70 viste på drifts-, anlægs- og udlånsbudgettet samlede indtægter på 28.453 mill. kr. og udgifter på 28.044 mill. kr. og dermed et overskud på drifts-, anlægs- og udlånsbudgettet på 409 mill. kr. Kapitalposterne på finanslovens § 30, fortrinsvis indtægter ved afdrag på udlån og udgifter ved afdrag på statsgæld, var budgetteret med nettoudgifter på 227 mill. kr., således at finansloven viste et kasseoverskud på 182 mill. kr.

Tillægsbevillingsloven ændrer ikke finansårets kasseoverskud væsentligt. Med ændringerne på tillægsbevillingsloven bliver kasseoverskudet ca. 300 mill. kr. Der er således tale om en forøgelse af kasseoverskudet med ca. 120 mill. kr., et beløb, der i det væsentlige kan forklares ved en nedsættelse af drifts-, anlægs- og udlånsbudgettets udgiftsside med ca. 90 mill. kr.

I fremsættelsestalen siges det, at forslaget til tillægsbevillingslov ligesom i de senest forudgående finansår var udarbejdet med sigte på at sammenfatte alle de bevillingsmæssige virkninger af de dispositioner, der var truffet i finansårets løb samt at ajourføre de bevillingsposter, der var udtryk for skøn over indtægter eller lovbundne udgifter. Der var ligesom i tidligere år ikke mulighed for fra ministeriernes side at stille ændringsforslag. Der ville derfor fra bevillinger til regnskab fremkomme visse afvigelser hidrørende fra bevægelser indtrådt efter udarbejdelsen af tillægsbevillingslovsforslaget. Der ville på sædvanlig måde blive givet regnskabsmæssig forklaring vedrørende sådanne mindre afvigelser.

Selv om de samlede indtægter og de samlede udgifter således var nogenlunde uændrede, så dækkede de imidlertid over betydelige forskydninger såvel på indtægts- som på udgiftsbudgettet. Det hedder herom i fremsættelsestalen bl. a.:

„ . . . I maj 1969 gennemførtes en forhøjelse af visse forbrugsafgifter (vægtafgift, benzinafgift og omsætningsafgift af visse motorkøretøjer) med et anslået merprovenu på 330 mill. kr. Allerede i de oversigter over statsbudgettet, der blev meddelt i efteråret, forhøjedes skønnet over det samlede provenu af forbrugsafgifter med yderligere 470 mill. kr. i forhold til finansloven. Provenuet har vist sig faktisk at blive endnu ca. 160 mill. kr. højere, således at afgiftsprovenuet på tillægsbevillingslovsforslaget i alt sættes op med ca. 960 mill. kr.

Indbetalingen af direkte skatter ser derimod ud til at blive ca. 600 mill. kr. mindre end budgetteret på finansloven. Dette beløb fremkommer som nettoresultat af en række forskydninger som følge af overgangen til kildeskat.

Ved finanslovens vedtagelse var reglerne for kildeskatteudskrivningen endnu ikke fastsat. Provenuet af indkomst- og formueskat samt folkepensionsbidrag var derfor på finansloven anført med foreløbige tal svarende til, at de senest gældende udskrivningsregler ville have virkning for hele finansåret. I forbindelse med fastsættelse af kildeskatteudskrivningen blev i foråret 1969 anslået, at overgangen til kildeskat ville medføre et skatteprovenutab for staten i finansåret 1969-70 på ca. 300 mill. kr., navnlig som følge af manglende indbetaling af A-skat i januar måned 1970.

Der må nu konstateres et yderligere skatteprovenutab i 1969-70

på ca. 300 mill. kr. Dette fremkommer ved, at der i forhold til tidligere givne skøn i alt er indgået ca. 700 mill. kr. mindre i kildeskat i januar kvartal 1970, medens på den anden side indbetalinger af statskat for tiden før 1. januar 1970 er blevet ca. 400 mill. kr. større end forudsat sidste forår.

Når indbetalingerne af kildeskat i januar kvartal 1970 er blevet så meget mindre end tidligere skønnet, skyldes det, at der på de første indbetalingsterminer under den nye ordning er opstået uventet store indbetalingsrestancer. Jeg går ud fra, at der her er tale om et igang sættelsesfænomen, og at en forhøjelse af renten ved for sen indbetaling vil medvirke til at nedbringe denne restance “

„ På drifts-, anlægs- og udlånsbudgettets udgiftsside budgetteres der på forslaget til tillægsbevillingslov som nævnt med en nedsættelse med et nettobeløb på ca. 90 mill. kr. Inden for udgiftsbudgettet er der imidlertid tale om forskydninger med betydelig større beløb.

I foråret 1969 traf regeringen beslutning om at søge opnået besparelser på 225 mill. kr. inden for de styrbare statsudgifter, og der er tidligere givet foreløbige oversigter over fordelingen af disse besparelser. Forslaget til tillægsbevillingslov viser, at spareplanen er fuldt ud gennemført, og at der ved den tilbageholdende udgiftspolitik derudover er opnået yderligere besparelser, således at der er tale om besparelser på i alt ca. 435 mill. kr. Det må imidlertid bemærkes, at visse af de yderligere besparelser i finansåret 1969-70 kan give grundlag for senere genbevilling. Der vil som lovet til finansudvalget blive givet en særlig oversigt over gennemførelsen af den oprindelige spareplan.

Modstående disse udgiftsnedsættelser inden for driftsudgifter, anlægs- og kapitalbevillinger og styrbare tilskud, viser de lovbundne tilskud en betydelig forøgelse. I oktober 1969 blev der afgivet skøn, som viste en forøgelse af de lovbundne udgifter med ca. 300 mill. kr. i forhold til finanslovens tal. Tillægsbevillingslovsforslaget viser en yderligere stigning i disse udgifter på ca. 400 mill. kr., således at de lovbundne udgifter i forhold til finansloven er steget med i alt ca. 700 mill. kr., bortset fra pris- og lønregulering og bortset fra de stigninger, der var forudset i forbindelse med vedtagne lovændringer. Af stigningen omfatter knap halvdelen udgifter inden for socialministeriets område, medens de øvrige større forøgelser vedrører de forskellige tilskud til skolevæsenet, tilskud til arbejdsløshedskasserne og refusion af kommunale vejudgifter.

De indtægter, der medtages på statsbudgettes udgiftsside, viser på forslaget til tillægsbevillingslov en stigning på ca. 250 mill. kr. Heraf vedrører ca. 150 mill. kr. statsvirksomheder. Af denne merindtægt kan ca. 100 mill. kr. henføres til de takstforøgelser for statsbanerne og post- og telegrafvæsenet, der gennemførtes med virkning fra sommeren 1969.⁴

Ved 1. behandling henvistes tillægsbevillingsforslaget uden forhandling til *finansudvalget*.

Et *flertal* af finansudvalget (det konservative folkeparti, venstres og det radikale venstres medlemmer af udvalget) indstillede lovforslaget til vedtagelse uændret.

Et *mindretal* (socialdemokratiets medlemmer af udvalget) ville afholde sig fra at stemme vedrørende en tekstanmærkning om forhøjelse af tilsagnsrammen for lån i henhold til loven om støtte til tilvejebringelse af kollegier. Vedrørende den af regeringen gennemførte spareplan på 225 mill. kr. ville man ved 2. behandling redegøre for sin stilling.

Et *andet mindretal* (socialistisk folkepartis medlem af udvalget) udtalte, at hans parti kunne medvirke til gennemførelse af lovforslaget med undtagelse af de deri opførte bevillinger til militære formål. Man ville ligeledes undlade at stemme for tekstanmærkningen om forhøjelse af tilsagnsrammen for lån i henhold til loven om støtte til tilvejebringelse af kollegier.

Ved 2. behandlingen sagde *Lysholt Hansen* (S), at socialdemokratiet ville afholde sig fra at stemme for en tekstanmærkning vedrørende kollegielån, da man havde ønsket en anden udvikling i kollegiebyggeriet. Han kritiserede endvidere den måde, hvorpå folketinget var blevet underrettet om regeringens spareplan på 225 mill. kr. Efter at finansloven var vedtaget, blev planen uden nogen specifikation den 4. juni 1969 meddelt finansudvalget. Kort tid efter fik man angivelsen af beløbene på de forskellige ministeriers hovedkonti. Hans parti havde bedt om en nærmere redegørelse, men havde blot fået at vide, at besparelserne til sin tid ville blive registreret på tillægsbevillingsforslaget for 1969-70. Han erkendte, at finanslovens beløb kun gav ministrene en ret, men ikke en pligt til at bruge beløbet. Når man gennemfører en egentlig besparelsesplan, der medfører ændringer af praksis på en lang række områder, så burde den forelægges for folketinget, sådan at oppositionen fik lejlighed til at markere sin stilling f. eks. ved en ekstraordinær tillægsbevillingslov.

Poul Dam (SF) tog afstand fra militærbevillingerne, som man ville stemme imod, medens man ville afholde sig fra at stemme for så vidt angik lånene til kollegiebyggeri. Han mente ikke, at det kunne fortsætte med den ordning, at regeringen, efter at finansloven var vedtaget, igangsatte en spareplan, der var i strid med finansloven, uden at folketinget blev spurgt.

Finansministeren citerede Stauning for den opfattelse, at statsadministrationen burde spare, hvor det var muligt, sådan at de enkelte bevillingssummer ikke blev udnyttet fuldt ud. Ministeren ville ikke låse nogen fremtidig regerings hænder med hensyn til at gennemføre besparelser inden for et finansår.

Derefter vedtoges lovforslagets paragraffer med eller uden afstemning, hvorefter forslaget overgik direkte til 3. behandling.

Under 3. behandling, der efter sædvane formede sig som en almindelig politisk debat, tog foruden de politiske ordførere følgende medlemmer ordet: *J. O. Krag* (S) og *Kai Moltke* (u. p.) Af ministrene talte *statsministeren*, *udenrigsministeren*, *økonomiministeren* og *finansministeren*.

Sigsgaard (VS) fremsatte under behandlingen følgende *dagsordensforslag*:

„Idet folketinget fordømmer den amerikansk-sydvietnamesiske invasion i Cambodia, fortsætter tinget behandlingen af den foreliggende sag på dagsordenen.“

Statsministeren vendte sig mod dagsordensforslaget under henvisning til et svar, han den 6. maj havde givet *Sigsgaard*. I dette svar blev det sagt: „Set på denne baggrund må det selvsagt give anledning til dyb beklagelse og uro, at den amerikanske regering har indledt midlertidige militære operationer mod fjendtlige tilholdssteder på cambodiansk territorium, og regeringen udtrykker sit ønske om, at disse operationer indstilles.“ „At vedtage en dagsorden i dag af den art, som hr. *Sigsgaard* har foreslået, kan jeg på denne baggrund kun betragte som en demonstration, og jeg er ikke tilhænger af, at tinget i almindelighed begiver sig ind på sådanne demonstrationer.“

Per Hækkerup (S) meddelte, at socialdemokratiets hovedbestyrelse havde udtrykt som sin opfattelse, at man utvetydigt tog afstand fra præsident *Nixons* beslutning om at sende væbnede styrker ind i Cambodia. Denne udtalelse var tilstrækkelig, og man ville derfor ikke stemme for dagsordenen, men ville undlade at stemme.

Poul Dam (SF) opfordrede forslagsstilleren til at trække forslaget tilbage, da det ikke gavnede det cambodianske folk den mindste smule. Skete det ikke, ville SF dog alligevel stemme for det.

Hanne Reintoft (DK) krævede, at Danmark klart og utvetydigt ligesom Sverige fordømte interventionen i Cambodia, og kunne anbefale at stemme for venstresocialisternes dagsorden.

Den stillede dagsorden blev forkastet med 82 stemmer (V, KF, RV) mod 12 (SF, VS, DK og *Kai Moltke*), medens 53 (S) afholdt sig fra at stemme.

Lovforslaget blev herefter vedtaget med 145 stemmer mod 4 (VS, DK og *Kai Moltke*).

11. Lov om ændring af kildeskatteloven. (Finansminister *Poul Møller*). [A. sp. 897. C. sp. 161].

Skriftlig fremsættelse ²²/₁₀ (F. sp. 625). 1. beh. ⁵/₁₁ (F. sp. 955). Partiernes ordførere: *Grünbaum*, *Haunstrup Clemmensen*, *Niels Andersen*, *Helge von Rosen*, *Ømann* og *Sigsgaard*. Hen-

vist til samme udvalg som forslag til lov om ændring af ligningsloven m. fl. lovforslag, se side 85. Betænkning (B. sp. 221) afgivet ¹⁰/₁₂. 2. beh. ¹²/₁₂ (F. sp. 2206). Henvist til fornyet udvalgsbehandling. Tillægsbetænkning (B. sp. 267) afgivet ¹²/₁₂. 3. beh. ¹⁰/₁₂ (F. sp. 2303). *Loven stadfæstet 19. december 1969.* (Lovt. nr. 582).

Ved loven foretages en lang række ændringer af lov om opkrævning af indkomst- og formueskat for personer m. v. (kildeskat), jfr. lovbekendtgørelse nr. 171 af 25. april 1969.

Loven har først og fremmest til formål at samordne reglerne om *dødsbøbeskatning* og reglerne om *arveafgift* og må derfor ses i sammenhæng med den samtidig gennemførte *lov om ændring af arveafgiftsloven*, se side 133. Endvidere indføres der ved loven adgang for dødsboer til at indhente såkaldt „*forhåndsbesked*“ i skattespørgsmål, og der foretages en del mere teknisk prægede ændringer af kildeskatteovens regler om beskatning af dødsboer. Desuden indføres smidigere regler for beskatningen af *medhjælpende hustruer*, således at man ikke skal være afskåret fra at anvende reglen, blot fordi hustruen ved siden af sit arbejde i virksomheden har en mindre, særskilt indkomst. Endelig gennemføres regler om *investeringsforeningers* pligt til at indeholde udbytteskat og om adgangen til at indeholde skatterestancer hos *partsfiskere*.

1. Kildeskatteovens regler om skattemyndighedens *efterprøvelse af udlægsværdierne* ændres og udbygges, således at de kan benyttes som *grundlag for en fælles skatte- og arveafgiftsmæssig værdifastsættelse*. Når reglerne om den fælles værdifastsættelse indføres i kildeskatteoven, skyldes det, at det er tanken at lade skattemyndigheden, d. v. s. skatterådet og i visse tilfælde statens ligningsdirektorat, tage stilling til værdierne.

Boets ansættelser af værdien af boets aktiver og passiver og af de udlagte effekter bliver endelig og bindende for boet selv, arvingerne og det offentlige, medmindre skattemyndigheden inden tre måneder ændrer de ansatte værdier. Fastsætter skattemyndigheden andre værdier, bliver de på samme måde bindende, idet dog værdiansættelser i endelige boopgørelser og opgørelser efter kildeskatteovens § 17, stk. 2, 2. pkt., § 20, stk.

2, eller § 20 C, stk. 4, kan påklages til landsskatteretten. Også skattemyndighedens værdiansættelser i andre opgørelser i dødsboer vil imidlertid i et vist omfang kunne tilsidesættes af landskatteretten, nemlig for så vidt retten under påklage af en efterfølgende indkomstsættelse kan tage stilling til, om betingelserne for skattefrihed efter kildeskattelovens § 16, stk. 1, er opfyldt.

Som led i værdifastsættelsen kan myndighederne både efter kildeskatteloven og efter arveafgiftsloven forlange et aktiv eller passiv vurderet af personer, som udmeldes af skifteretten. Ved ændringsloven udvides denne adgang til vurdering, således at også boet får ret til at kræve aktivet eller passivet vurderet med henblik på den skatte- og afgiftsmæssige værdifastsættelse.

2. Efter ændringsloven skal boet under skiftebehandlingen kunne indhente *forhåndsbesked* om sådanne skattemæssige spørgsmål, som har betydning for boet ved afgørelsen af, hvorledes der skal forholdes med hensyn til de efterladte aktiver. Boet vil ofte stå over for valget mellem enten at sælge aktivet til tredjemand eller udlægge det til en arving eller længstlevende ægtefælle, og de skattemæssige spørgsmål vil kunne have betydning for, hvilket valg der træffes. Også hvor det ligger fast, at aktivet skal udlægges til en arving eller ægtefællen, vil det skattemæssige ofte kunne spille ind. Boet må vælge, om arvingen eller ægtefællen skal indtræde i arveladers skattemæssige stilling, eller om fortjenesten på aktivet skal undergives beskatning i boet.

For at kunne træffe disse valg må boet have kendskab til den skattemæssige fortjeneste på aktivet. Fortjenesten afhænger af anskaffelsestidspunktet for aktivet, anskaffessummen og de forskellige reguleringer af anskaffessummen samt de eventuelt foretagne skattemæssige afskrivninger eller nedskrivninger. Boet må desuden vide, om aktivet skattemæssigt skal betragtes som anskaffet i spekulationsøjemed eller som led i næringsvejen. Det er disse spørgsmål, som er omfattet af de nye regler om forhåndsbesked.

For at boet skal kunne disponere i tillid til forhåndsbeskeden, er det bestemt, at forhåndsbeskeden skal være endelig og

bindende såvel for skattemyndigheden som for boet. En forhåndsbesked, som er meddelt af skattemyndigheden, skal kunne påklages til landsskatteretten, hvis afgørelse igen vil kunne indbringes for de almindelige domstole. De nærmere regler herom findes i den samtidig gennemførte *lov om ændring af landsskatteretsloven*, jfr. side 106.

3. De øvrige ændringer af kildeskattelovens regler om beskatningen af dødsboer er som nævnt af mindre betydning og til dels teknisk prægede.

4. Ved en bestemmelse, der indføjedes i loven efter et ændringsforslag, der var stillet af finansministeren i folketingsudvalgets betænkning, indføres smidigere regler for beskatningen af *medhjælpende hustruer*. Efter den tidligere formulering af reglerne kunne de ikke finde anvendelse, hvis hustruen i det pågældende indkomstår havde haft særskilt indkomst, jfr. årbog 1967-68, side 177-78, hvilket havde givet anledning til en del kritik. Ved ændringsloven bestemmes det derfor, at en *særskilt hustruindkomst på indtil 2.400 kr.* ikke skal afskære fra anvendelse af reglerne om beskatning af medhjælpende hustruer. Når hustruen har en særskilt indkomst under denne beløbsgrænse, og skatteberegningen foretages efter reglerne for medhjælpende hustruer, skal den særskilte indkomst lægges til den del af mandens indkomst, der henføres til hustruen. Der gives ikke hustrufradrag efter § 37 A, stk. 1, på indtil 2.000 kr. i den særskilte indkomst. Det skal dog ikke være muligt at henføre mere til hustruen end de 12.000 kr., der efter de tidligere regler var maksimum. Et eventuelt overskydende beløb må derfor henføres til beskatning hos manden. Når skatten er beregnet for hver ægtefælle for sig, skal de samlede skatter som efter hovedreglen opkræves hos manden.

Den nye regel kan kun anvendes, når ægteskabet har bestået i hele indkomståret.

5. Ved en ændring af kildeskattelovens § 65, stk. 2, fastslås det, at en *investeringsforening*, der udsteder omsættelige beviser for medlemmernes indskud, har pligt til at indeholde udbytte-skat i medlemmernes udbytte, selv om foreningen er organiseret

således, at et eller flere medlemmer hæfter personligt for foreningens forpligtelser.

Stillingen er herefter den, at de aktieselskaber, som investeringsforeningen ejer aktier i, indeholder udbytteskat med 30 pct. i det udbytte, der tilfalder foreningen. Foreningen er ikke skattepligtig af udbyttet og får derfor efter lovens § 67, stk. 3, udbytteskatten refunderet af kildeskattedirektoratet. Foreningen indeholder selv udbytteskat i udlodningerne til medlemmerne. Disse får ligesom almindelige aktionærer udbytteskatten godskrevet som foreløbig skat.

6. Ved en indføjelse i reglen om *indeholdelse af skatterestancer* sikres det, at sådan indeholdelse også kan ske i *partsfiskeres andele* af udbyttet ved fiskeriet, også hvor dette foregår på den måde, at hver partsfisker anvender sine egne net.

Lovforslaget fremsattes og behandledes i folketinget sammen med *forslag til lov om ændring af lov om afgift af arv og gave og forslag til lov om ændring af landsskatteretsloven*. Ved 1. behandling blev det modtaget positivt af alle ordførerne med undtagelse af *Ømann* (SF), idet dog *Helge von Rosen* (RV) udtrykte betænkelighed over, at der ikke tilkom den enkelte arving nogen selvstændig ret til at påklage værdiansættelserne eller til selv at kræve vurdering. *Ømann* (SF) delte denne betænkelighed, men kunne heller ikke i øvrigt tilslutte sig forslaget, som var en udbygning af den administrative uhyrlighed, som regeringens dødsbobebskatningsregler ville medføre.

Den påfølgende udvalgsbehandling resulterede i en række af finansministeren stillede ændringsforslag, hvoraf de vigtigste er omtalt i det foregående. I udvalgets *betænkning* udtalte et *mindretal* (socialdemokratiets og socialistisk folkepartis medlemmer af udvalget), at de kunne tiltræde ændringsforslaget vedrørende medhjælpende hustruer, men ville undlade at stemme om de andre ændringsforslag på grund af disses nære sammenhæng med de af regeringspartierne tidligere gennemførte forringelser af kildeskattelovens regler om beskatning af dødsboer.

Efter at finansministerens ændringsforslag var vedtaget ved lovforslagets 2. behandling, gik lovforslaget tilbage til udvalget, hvor man i denne omgang især behandlede spørgsmålet om beskatningen af rejssegodtgørelser m. v. Det udtales herom i udvalgets *tillægsbetænkning*:

„Udvalget har drøftet reglerne om beskatningen af rejssegodtgørelser m. v., hvorefter der skal indeholdes kildeskat i sådanne ydelser, idet der på skattekortet gives fradrag for de merudgifter, som ydelserne skal dække. Der er rejst spørgsmål om en ændring af denne

ordning, således at der ikke indeholdes kildeskat i beløbene. Det antages, at en del skatteydere ikke har været opmærksom på de nye regler og derfor ikke har fået fradrag for de forventede merudgifter på skattekortet for indkomståret 1970. En eventuel ændring ønskes derfor med virkning fra og med dette indkomstår.

Finansministeren har givet tilsagn om at overveje en ændring af reglerne, således at der fra og med indkomståret 1971 ikke indeholdes kildeskat i rejsegodtgørelser m. v. For indkomståret 1970 vil det være muligt for de skatteydere, der ikke har fået fradrag for merudgifter til rejser m. v., at få skattekortet rettet ved henvendelse til ligningsmyndigheden.

Såvel skatteyderne som arbejdsgiverne og de lignende myndigheder er instrueret i reglerne om skattetræk i rejsegodtgørelser m. v., og man må forudsætte, at reglerne er fulgt i det omfang, det har været muligt, ved forskudsregistreringen for indkomståret 1970, der har fundet sted i efteråret 1969. Det vil derfor volde betydelige praktiske vanskeligheder at foretage ændring i reglerne på indeværende tidspunkt. Det ville kun kunne ske ved anvendelse af bemyndigelsesreglen i kildeskattelovens § 45, stk. 1, der ikke hjemler adgang til at gøre en A-indkomst til B-indkomst for visse grupper af skatteydere. Ændringen måtte derfor i givet fald gælde for alle modtagere af rejsegodtgørelser m. v. Det vil ikke være muligt for skattemyndighederne at finde frem til de tilfælde, hvor de pågældende har fået fradrag på skattekortene. Man måtte derfor regne med, at en hel del ikke ville få rettet deres skattekort og derved udsætte sig for ofte betydelige restskatter i forbindelse med slutopgørelsen.

Et flertal (det konservative folkepartis, venstres og det radikale venstres medlemmer af udvalget) har taget ministerens tilsagn til efterretning.

Et mindretal (socialdemokratiets og socialistisk folkepartis medlemmer af udvalget) finder det ikke tilstrækkeligt, at finansministeren har givet tilsagn om at overveje en ændring af reglerne fra 1971.

Mindretallet opretholder derfor sin henstilling til finansministeren om, at der allerede fra 1970 gennemføres en rimelig ordning for de pågældende grupper af lønmodtagere i lighed med den ordning, der gælder for tjenestemænd.“

Ved 3. behandling vedtoges lovforslaget herefter enstemmigt med 131 stemmer. 2 medlemmer (VS) undlod at stemme.

12. Lov om ændring af lov om opkrævning af indkomst- og formueskat for personer m. v. (Kildeskat). (Finansminister Poul Møller). [A. sp. 3185. C. sp. 651].

Skriftlig fremsættelse $1\frac{2}{3}$ (F. sp. 4189). 1. beh. $\frac{1}{4}$ (F. sp.

4631). Partiernes ordførere: Grünbaum, Stetter (Poul Schlüter), Niels Andersen, Niels Helveg Petersen (Helge von Rosen), Ømann og Kjær Rasmussen. Henvist til samme udvalg som forslag til lov om ændring af ligningsloven m. fl. lovforslag, se side 85. Betænkning (B. sp. 1637) afgivet $14/5$ 2. beh. $20/6$ (F. sp. 6119). Henvist til fornyet udvalgsbehandling. Tillægsbetænkning (B. sp. 2337) afgivet $20/5$ 3. beh. $28/5$ (F. sp. 6659). *Loven stadfæstet 4. juni 1970.* (Lovt. nr. 256).

Ved loven foretoges en række mindre ændringer i lov om opkrævning af indkomst- og formueskat for personer m. v. (Kildeskat), jfr. lovbekendtgørelse nr. 58 af 17. februar 1970:

1. Under hensyn til de særlige grønlandske forhold skal *pensionister, som er hjemmehørende i Grønland*, ikke svare kildeskat til Danmark af pension her fra landet, som har sammenhæng med et tidligere tjenesteforhold, jfr. det ved ændringsloven indføjede nye stk. 6 i kildeskattelovens § 3.

2. Ved tilføjelse af et nyt stykke efter stk. 1 i kildeskattelovens § 37 B *forhøjes personfradraget for folke- og invalidepensionister, for enkepensionister og for personer, der modtager invaliditetsydelse* med bistands- eller plejetillæg. Forhøjelsen andrager 3.000 kr., når den skattepligtige indkomst ikke overstiger 17.000 kr. Er den skattepligtige indkomst større, nedsættes de 3.000 kr. med 30 pct. af det beløb, hvormed den skattepligtige indkomst overstiger 17.000 kr., således at forhøjelsen helt bortfalder ved en skattepligtig indkomst på 27.000 kr.

Ændringen betyder, at enlige pensionister får forhøjet deres personfradrag med indtil 3.000 kr. De har i forvejen ret til 2 personfradrag på hver 5.000 kr. og får nu mulighed for at nå op på et samlet personfradrag på 13.000 kr. Det samme gælder sambeskattede ægtepar, såvel når de begge som når kun den ene af dem hører til pensionistgruppen.

Hvis hustruen har særskilt indkomst, kan kun en af ægtefællerne få forhøjet sit personfradrag. Opfylder kun en af ægtefællerne betingelserne for at få indrømmet forhøjelsen, beregnes forhøjelsen på grundlag af denne ægtefælles egen skattepligtige indkomst. Hvor begge ægtefællerne opfylder betingelserne, fore-

tages på grundlag af hver ægtefælles skattepligtige indkomst en beregning af forhøjelsen. Hvis hustruens forhøjelse er den største, bortfalder den forhøjelse, der er beregnet for manden. I alle andre tilfælde forhøjes kun mandens personfradrag.

Ved overgangen til kildeskat skete der forskellige ændringer af pensionisternes beskatningsforhold. Det samlede resultat af disse ændringer blev, at pensionister, der ikke har andet at leve af end pensionen, normalt ville få fuld dækning for den af kildeskatteordningen følgende skatteforhøjelse, når de bor i kommuner, hvor kommuneskatten ikke ligger over gennemsnittet for hele landet. Derimod ville *pensionister, der har indtægt ved siden af pensionen*, normalt ikke få fuld dækning for skattestigningen. Den nu gennemførte ændring af reglerne skulle sikre, at pensionister med en mindre indtægt ved siden af pensionen får en rimelig dækning for skattestigningen.

Ændringen vil af tekniske grunde først træde i kraft fra og med indkomståret 1971, og for indkomståret 1970 blev der derfor gennemført en *særlig overgangsordning* ifølge lovforslag af socialministeren, se side 364.

Den omhandlede ændring af kildeskatteloven vil medføre et provenutab, der for indkomståret 1971 er anslået til 250 mill. kr.

3. Efter kildeskattelovens § 37 B kunne en *enlig skatteyder, der har et barn, som er fyldt 18 år og er under uddannelse*, under visse betingelser opnå et ekstra personfradrag ved skatteberegningen. Barnet skal være fyldt 18 år før begyndelsen af det pågældende kalenderår. Denne *aldersgrænse for barnet ændres nu til 17 år*.

Baggrunden for ændringen var, at det ekstra børnetilskud, som enlige skatteydere modtager for det første barn som erstatning for den tidligere forsørgerstilling, bortfalder med udgangen af det kvartal, hvori barnet fylder 18 år. Der kunne således opstå en periode på op til 3 kvartaler, hvor skatteyderen hverken får ekstra børnetilskud eller har mulighed for at opnå ekstra personfradrag. Ændringen tilsigtede at råde bod på dette forhold.

4. I tillægsbetænkningen af 12. december 1969 vedrørende

forslag til lov om ændring af kildeskatteloven m. fl. lovforslag, jfr. den foregående sag, lovede finansministeren at overveje en ændring af reglerne, således at der fra og med 1971 ikke skal indeholdes *kildeskat i rejsegodtgørelser m. v.*

Som resultat af overvejelserne er kildeskattelovens § 48, stk. 6, nu ændret, således at det bliver muligt fra 1971 at indføre en ordning, hvorefter der ikke skal indeholdes kildeskat i de nævnte rejsegodtgørelser m. v. Beløbene skal dog fortsat være A-indkomst, således at de indeholdelsespligtige stadig skal redegøre for beløbene. Dette har betydning for skattemyndighedernes kontrol med, at rejsegodtgørelser kommer til beskatning, i det omfang de overstiger det fradrag, der kan indrømmes for rejseudgifterne.

5. Endelig *forhøjedes den rente, som indeholdelsespligtige skal betale af skattebeløb, der ikke indbetales rettidigt, fra 1/2 pct. til 1 pct. pr. påbegyndt måned fra forfaldsdagen.* Tilsvarende forhøjelse foretoges af den rente, der skal svares af *udbytteskat*, hvormed der er givet henstand. Renteforhøjelserne fik virkning for beløb, der forfaldt til betaling den 1. maj 1970 og senere.

6. Der indeholdes derudover i loven forskellige konsekvensændringer og andre ændringer af mindre betydning.

Ved sin fremsættelse indeholdt lovforslaget kun den under nr. 2 omtalte ændring. De øvrige ændringer indføjedes i lovforslaget efter udvalgsbehandlingen i folketinget efter ændringsforslag i folketingsudvalgets betænkning og tillægsbetænkning af finansministeren. Ændringsforslagene var tiltrådt af hele udvalget.

Ved 1. behandling anbefaledes lovforslaget af alle ordførerne med undtagelse af *Ømann (SF)* og *Kjær Rasmussen (VS)*. *Grünbaum (S)* ønskede dog i udvalget at undersøge beløbsstørrelserne nærmere. Efter Grünbaums opfattelse var det i lovforslaget omhandlede problem opstået, fordi vi har en for høj samlet skatteprocent for de små indtægter. Spørgsmålet kunne løses ved, at man i den kommunale beskatning forlod den proportionale skala, og måske burde også statskatteprocenten nedsættes for de laveste indtægter. *Stetter (KF)* takkede finansministeren for forslaget, men han fandt, at det gav anledning til eftertanke, at der var andre grupper med lige så lave indkomster, der ikke fik samme gunstige skattemæssige stilling. Han ville i øvrigt i udvalget interessere sig for spørgsmålet om den forø-

gede administration, lovforslaget kunne medføre. Også *Niels Andersen* (V) og *Niels Helveg Petersen* (RV) udtalte sig ved deres anbefaling af lovforslaget for det principielt ønskelige i en skattemæssig ligestilling af ensartede indkomster, og hertil sluttede *Ømann* (SF) sig. *Ømann* kunne kun udtale tilslutning til de økonomiske virkninger af lovforslaget, men var betænkelig ved den måde, hvorpå man ville opnå virkningerne. Man genindførte nu den gamle forskelsbehandling. Det var uheldigt med de forskellige kommuneskatteprocenter, og han henviste til sit partis forslag om en ensartet kommuneskat i hele landet. *Kjær Rasmussen* (VS) udtalte sin utilfredshed med, at man ved lovforslaget kun ville lette skatterne for en enkelt af lavindkomstgrupperne. Da fradragsbeløbet ikke skulle pristalsreguleres, ville inflationen i øvrigt efterhånden gøre lempelsen værdiløs. En generel forhøjelse af det almindelige personfradrag, som foreslået af hans parti, ville være at foretrække. Hans stilling til lovforslaget ville afhænge af, hvad udvalget kunne finde frem til af lettelser for andre lavindkomstgrupper.

Den påfølgende udvalgsbehandling resulterede i de ovenfor omtalte ændringer. Det fremgår af udvalgets betænkning, at man under et samråd med finansministeren har drøftet skatteloftets betydning for det særlige folkepensionsbidrag. Det udtales herom i betænkningen:

„ . . . Skatteloftsbestemmelsen i § 3, stk. 4, i lov nr. 330 af 18. juni 1969 om udskrivning af indkomst- og formueskatten til staten går ud på, at den samlede indkomstskat af nogen del af skalainkomsten ikke kan overstige $66\frac{2}{3}$ pct. Hvis udskrivningsreglerne medfører, at denne grænse overskrides, skal indkomtskatten til staten nedsættes med det overskydende beløb. Den nævnte grænse på $66\frac{2}{3}$ pct. omfatter ifølge bestemmelsens ordlyd indkomtskat til staten, folkepensionsbidrag og kommunal indkomtskat, men ikke kirkelige afgifter, og finansministeren har oplyst, at folkepensionsbidraget i denne forbindelse omfatter både det gældende, almindelige folkepensionsbidrag og det foreslåede, særlige bidrag.

Et flertal (det konservative folkeparti, venstres og det radikale venstres medlemmer af udvalget) har tiltrådt denne fortolkning af den pågældende bestemmelse i udskrivningsloven. Et mindretal (socialdemokratiets og socialistisk folkepartis medlemmer af udvalget) finder det ikke rimeligt, at et bidrag af denne særlige karakter falder ind under skatteloftsbestemmelserne med det resultat, at netop skatteydere med de største indtægter i givet fald kan slippe for betaling til den særlige pensionsfond. . . .“

Efter vedtagelse af de nævnte ændringer gik lovforslaget til fornyet udvalgsbehandling, og med yderligere nogle ændringer vedtoges lovforslaget herefter ved 3. behandling enstemmigt med 142 stemmer.

13. Lov om ændring af ligningsloven. (Finansminister Poul Møller). [A. sp. 321. C. sp. 87].

Skriftlig fremsættelse $\frac{9}{10}$ (F. sp. 122). 1. beh. $\frac{16}{10}$ (F. sp. 471). Partiernes ordførere: Grünbaum (Egon Jensen), Haunstrup Clemmensen, Jens Foged, Martin Pedersen, Ømann og Sigsgaard. Henvist til udvalg på 17 medlemmer (Haunstrup Clemmensen, Asger Jensen, Poul Schlüter, Stetter [formand], Jens Foged, Niels Andersen [næstformand], Henry Christensen, Helge von Rosen, Nordqvist, Martin Pedersen, Grünbaum, Ove Hansen, Per Hækkerup, Egon Jensen, Hans Lund, Peter Nielsen og Ømann). Betænkning (B. sp. 87) afgivet $\frac{21}{11}$. 2. beh. $\frac{9}{12}$ (F. sp. 1780). Henvist til fornyet udvalgsbehandling. Tillægsbetænkning (B. sp. 209) afgivet $\frac{5}{12}$. 3. beh. $\frac{9}{12}$ (F. sp. 1935). *Loven stadfæstet 10. december 1969.* (Lovt. nr. 544).

Ved loven foretoges forskellige ændringer af lov om påligningen af indkomst- og formueskat til staten, jfr. lovbekendtgørelse nr. 424 af 19. december 1968, som ændret ved lov nr. 19 af 24. januar 1969, lov nr. 104 af 29. marts 1969 og lov nr. 326 af 18. juni 1969, samt enkelte ændringer af lov nr. 149 af 10. april 1922 om indkomst- og formueskat til staten (statsskatteloven).

Ved den vigtigste af ændringerne af *ligningsloven* gives der regler om den *skattemæssige lejeværdi af enfamilieshuse, der ikke er vurderet før 14. almindelige vurdering*. For enfamilieshuse, der er vurderet før 14. almindelige vurdering, er der allerede gennemført regler både for indkomståret 1969 og for indkomståret 1970. For disse huse er det i overensstemmelse med boligforliget bestemt, at lejeværdien skal beregnes som en procentdel af ejendomsværdien ved 13. almindelige vurdering eller en senere vurdering inden 14. almindelige vurdering. For indkomståret 1969 er procenten 3 og for indkomståret 1970 $3\frac{1}{4}$.

For huse, der ikke er vurderet før 14. almindelige vurdering, fastsættes lejeværdien for indkomståret 1969 til 2 pct. af *ejendomsværdien ved 14. almindelige vurdering* og for indkomståret 1970 til $2\frac{1}{4}$ pct.

De sidstnævnte lejeværdiprocenter skal også anvendes i *visse tilfælde, selv om enfamilieshuset er vurderet før 14. almindelige vurdering*. Det drejer sig om huse, der er ombygget eller

forbedret for mere end 25.000 kr. siden sidste vurdering før 14. almindelige vurdering.

Lejeværdiprocenterne for nyvurderede huse skal også finde anvendelse på *landbrugets stuehuse*. I forrige folketingssamling blev vurderingsloven ændret, således at vurderingsrådet fra og med 14. almindelige vurdering skal fordele ejendomsværdien og grundværdien for landbrugsejendomme mellem på den ene side stuehuset med tilhørende grund og have og på den anden side den øvrige ejendom, jfr. årbog 1968-69, side 136. Det var hensigten med denne ændring, at stuehusenes lejeværdi fremtidig skal ansættes som en procentdel af ejendomsværdien i stedet for efter et skøn, og dette er nu lovfæstet.

Af de andre i loven indeholdte ændringer af ligningsloven kan nævnes, at bestemmelsen om skattefrihed for visse sociale ydelser udvides, således at ydelser til dækning af merudgifter for visse *handicappede* medtages.

Endvidere ophæves den med skattefradragsreglen nært sammenhørende regel, hvorefter finansministeren kan nedsætte det beløb, hvormed *gevinster ved lotteri, totalisatorspil eller præmie- og gættekonkurrencer* skal medregnes i den skattepligtige indkomst.

Endelig kan det nævnes, at en ændring af ligningslovens § 8, stk. 3, afhjælper den hidtidige usikkerhed om, i hvilket omfang *kautionsforsikringspræmier, garantiprovisioner o. lign.* kan fradrages i den skattepligtige indkomst. Ved ændringen gives der fradragsret for udgifter, som det må anses for naturligt at sidestille med de fradragsberettigede renteudgifter. Fradragsretten omfatter løbende præmier for lån, som den skattepligtige optager, samt løbende præmier for kaution for hans gæld. Endvidere kan fradrages løbende garantiprovisioner for sikring af den skattepligtiges tilgodehavender. Når det drejer sig om særlig kortfristede forhold, er det ikke anset for muligt at lægge vægt på, om præmien eller garantiprovisionen er løbende, og der er derfor givet fradragsret for stiftelsesprovisioner, engangspræmier og lignende engangsydelser for lån, sikring af tilgodehavender eller kaution, når løbetiden er mindre end 2 år.

Ændringerne i *statsskatteloven*, der indføjedes i loven efter

forslag af finansministeren i folketingsudvalgets betænkning, tog sigte på at tilpasse statsskattelovens § 43 til kildeskatteordningens *dødsbopeskatningsregler*. § 43 indeholder reglerne om skatteefterbetaling som følge af, at afdøde har betalt for lidt i skat.

Ved lovforslagets 1. behandling i folketinget blev det med enkelte forbehold modtaget med velvilje af alle ordførerne med undtagelse af *Sigsgaard* (VS), der gik ind for at afskaffe skattefordelene for parcelhusejerne i stedet for at udvide dem til at omfatte nye huse. Også *Grünbaum* (S) og *Ømann* (SF) berørte dette spørgsmål og udtalte ønsket om snart at se et regeringsforslag om en ændring af skattereglerne for nye parcelhusejere, et forslag, som udtalelser fra venstrepolitikere i sommerens løb havde skabt forventning om.

Efter 1. behandling henvistes lovforslaget til behandling i et udvalg, hvor navnlig spørgsmålet om lejeværdifastsættelsen for landbrugets stuehuse gav anledning til debat. Der blev i udvalget udtalt usikkerhed om rimeligheden af de nye regler, og i udvalgets *betænkning* og *tillægsbetænkning* gav finansministeren herefter tilsagn om, at han, når resultatet af 14. almindelige vurdering foreligger, vil anmode statens ligningsdirektorat om at foretage en undersøgelse med henblik på en nærmere bedømmelse af de nye regler. Resultatet af undersøgelsen vil blive taget op til drøftelse med det til den tid siddende folketingsudvalg vedrørende skattespørgsmål.

Med enkelte ændringer vedtoges lovforslaget herefter ved 3. behandling enstemmigt med 136 stemmer. 3 medlemmer (VS og Rosing) undlod at stemme.

14. Lov om ændring af ligningsloven. (Ændringer vedrørende bolig i egen ejendom m. v.). (Finansminister *Poul Møller*). [A. sp. 1483. C. sp. 705].

Skriftlig fremsættelse $\frac{9}{12}$ (F. sp. 1932). 1. beh. $\frac{15}{1}$ (F. sp. 2503). Partiernes ordførere: Grünbaum, Haunstrup Clemmensen, Ib Thyregod, Niels Helveg Petersen, Ømann og Sigsgaard. Henvist til udvalg på 21 medlemmer (Haunstrup Clemmensen, Poul Schlüter, Stetter [formand], Knud Østergaard, Jens Frandsen, Anders Andersen, Henry Christensen, Ib Thyregod [næstformand], Grethe Philip, Bernhard Baunsgaard, Niels Helveg Petersen, Kampmann, Kaj Andresen, Erling Dinesen, Grünbaum, Lysholt Hansen, Per Hækkerup, Helge Nielsen, Ivar Nørgaard, Ømann og Poul Dam). Betænkning (B. sp.

2209) afgivet $\frac{26}{5}$ 2. beh. $\frac{27}{5}$ (F. sp. 6639). 3. beh. $\frac{2}{6}$ (F. sp. 6991). *Loven stadfæstet 4. juni 1970.* (Lovt. nr. 257).

Ved lovændringen er fra og med indkomståret 1971 foretaget følgende ændringer i reglerne om *lejeværdiansættelse af egen bolig*:

1. For nyopførte og nyanskaffede enfamilieshuse samt ejerlejligheder skal den skattemæssige lejeværdi af bolig i egen ejendom fra og med indkomståret 1971 ansættes til 4 pct. af ejendomsværdien ved den senest foretagne vurdering af ejendomsværdi til og med 400.000 kr. og 6 pct. af det beløb, hvormed ejendomsværdien overstiger 400.000 kr. Beløbsgrænsen på 400.000 skal optages til revision i forbindelse med hver almindelig vurdering, første gang i forbindelse med 15. almindelige vurdering. Reglerne omfatter enfamilieshuse og ejerlejligheder, der er afstået til en ny ejer efter den 8. december 1969.

2. For *andre enfamilieshuse og ejerlejligheder* skal den skattemæssige lejeværdi af bolig i egen ejendom fra og med indkomståret 1971 ansættes på følgende grundlag:

a) Hvis ejendommen *er vurderet før 14. almindelige vurdering*, fastsættes lejeværdien til $3\frac{1}{2}$ pct. af ejendomsværdien ved 13. almindelige vurdering eller en senere vurdering inden 14. almindelige vurdering. Denne lejeværdi er $\frac{1}{4}$ pct. højere end for indkomståret 1970.

Reglen er i overensstemmelse med den i boligforliget truffede aftale om, at den ved ligningsloven på grundlag af 13. almindelige vurdering fastsatte lejeværdi for enfamilieshuse inden for normaliseringsperioden forhøjes med $\frac{1}{4}$ pct. årlig i 8 år.

b) Hvis ejendommen *ikke er vurderet før 14. almindelige vurdering*, fastsættes lejeværdien til $2\frac{1}{2}$ pct. af ejendomsværdien ved 14. almindelige vurdering. Det samme gælder, hvor vurderingsrådet efter § 33, stk. 4, i lov om vurdering af landets faste ejendomme har fordelt ejendomsværdien og grundværdien på en ejendoms stuehus med tilhørende grund og have og på den øvrige ejendom.

Også her er der tale om en forhøjelse på $\frac{1}{4}$ pct. i forhold til lejeværdien for indkomståret 1970.

3. Der er skabt hjemmel for, at et *dødsbo kan fradrage tidligere pålagt frigørelsesafgift* ved opgørelsen af eventuel fortjeneste ved afståelse af en ejendom, når frigørelsesafgiften er pålagt, medens ejendommen var i afdødes eller dennes ægtefælles besiddelse.

Endvidere indrømmes der den *arving, legatar eller længstlevende ægtefælle*, der indtræder i boets skattemæssige stilling vedrørende en ejendom, erhvervet som led i næring eller i spekulationsejemed, ret til ved opgørelsen af den skattepligtige fortjeneste ved afståelse af ejendommen at fradrage frigørelsesafgift, som er pålagt, medens ejendommen var i afdødes, ægtefælens eller boets besiddelse. Kildeskatteloven giver ingen mulighed for fradrag af pålagt frigørelsesafgift ved passivering efter § 33 A af den af arving m. v. overtagne forpligtelse til at svare almindelig indkomstskat af eventuel fortjeneste ved senere afståelse af ejendommen. Som en konsekvens af den ret til at fradrage frigørelsesafgift, som indrømmes arvingen m. v., er det ved den skete ændring bestemt, at der ved beregningen af passivposten skal tages hensyn til fradraget.

Endelig indrømmes der længstlevende ægtefælle ret til at fradrage frigørelsesafgift, der er pålagt ejendommen, medens den var i afdødes besiddelse, når den er overgået til længstlevende som led i dennes overtagelse af fællesboet til hensiddentil uskiftet bo.

Reglen finder anvendelse ved opgørelsen af den skattepligtige indkomst for indkomståret 1970 og senere indkomstår.

Forsåvidt angik den del af lovforslaget, som vedrørte nye og nyanskaffede enfamiliehus og ejerlejligheder, var lovforslaget et led i *regeringens boligpolitiske foranstaltninger*. Det behandlede derfor i folketinget sammen med de øvrige af regeringen fremsatte forslag på dette område, herunder forslagene til lov om ændring af lov om kreditforeninger og lov om ændring af lov om hypotekforeninger, der senere blev erstattet af lovforslaget om realkreditinstitutter m. v.

Lovforslaget undergik under behandlingen i folketinget omfattende ændringer som led i det politiske forlig om realkrediten. Der henvises herom til omtalen under sagen: lov om realkreditinstitutter m. v. side 171. Den endeligt vedtagne lov afveg fra det oprindeligt fremsatte lovforslag på følgende punkter:

1. Den differentierede lejeværdiberegning for nye og nyhver-

vede enfamiliehuse samt ejerlejligheder var led i forliget. Finansministerens oprindelige forslag opererede kun med en 4 pct. sats af den senest foretagne vurdering og omfattede ikke ejerlejligheder.

2. For ejerlejligheder indeholdt det oprindelige forslag bestemmelse om, at lejeværdien skulle omsættes til 5 pct. af ejendomsværdien ved den senest foretagne vurdering.

3. Reglerne vedrørende dødsboer indsattes først under behandlingen i folketinget.

Som nævnt blev der mellem de udvalgsberettigede partier indgået forlig om lovforslaget, hvorved oppositionens synspunkter i vidt omfang blev imødekommet.

Ved 3. *behandling* vedtoges lovforslaget med 131 stemmer mod 3 (VS og Kai Moltke); 1 medlem (DK) stemte hverken for eller imod.

15. Lov om ændring af ligningsloven. (Ændringer vedrørende skatterådene). (Finansminister *Poul Møller*). [A. sp. 2305. C. sp. 263].

Skriftlig fremsættelse ²⁸/₁ (F. sp. 2965). 1. beh. ³/₂ (F. sp. 3162). Partiernes ordførere: Hans Lund, Poul Nielsen, Jens Foged, Niels Helveg Petersen og Ømann. Henvist til udvalg på 17 medlemmer (Poul Nielsen, Asger Jensen, Stæhr Johansen [formand], Erik Hansen (Vejle amt), Jens Foged [næstformand], Jens Chr. Christensen, Jens Peter Jensen (Sorø amt), Niels Helveg Petersen, Martin Pedersen, Helge von Rosen, Hans Lund, Grünbaum, Ove Hansen, Per Hækkerup, Egon Jensen, Peter Nielsen og Ømann). Betænkning (B. sp. 539) afgivet ¹⁹/₂. 2. beh. ⁴/₃ (F. sp. 3984). 3. beh. ⁶/₃ (F. sp. 4043). *Loven stadfæstet 12. marts 1970.* (Lovt. nr. 76).

Loven er en følge af, at *skattekredsinddelingen* fra den 1. april 1970 skulle tilpasses den ændrede kommunale og amtskommunale inddeling, idet skattekredsinddelingen bygger på denne inddeling.

Ved loven indføjedes som ny paragraf i lov om påligningen af indkomst- og formueskat til staten, jfr. lovbekendtgørelse nr. 610 af 17. december 1969:

„§ 31 A. Finansministeren bemyndiges til at nyinddele landet i skattekrede pr. 1. april 1970 samt til senere at ændre ind-

delingen, hvis der sker ændringer i den kommunale og amtskommunale inddeling, eller hvis befolkningsudviklingen inden for amtskommunerne taler derfor. Ingen kommune må deles mellem flere skattekredse, og ingen skattekreds må strække sig ind i flere amtskommuner.

Stk. 2. I hver skattekreds skal der oprettes et skatteråd med 5 medlemmer og 5 stedfortrædere. I skattekredse med 100.000 indbyggere eller derover kan finansministeren dog forøge antallet af medlemmer til 7. Finansministeren beskikker medlemmerne og stedfortræderne, ligesom han bestemmer, hvem af medlemmerne der skal være formand og næstformand. Medlemmer og stedfortrædere beskikkes for 6 år, således at halvdelen fratræder hvert 3. år.

Stk. 3. Personer, der på tiltrædelsestidspunktet er fyldt 68 år, kan ikke beskikkes eller genbeskikkes til medlem af eller stedfortræder i et skatteråd. Ingen kan samtidig være medlem af et skatteråd og medlem af nogen ligningsmyndighed, der hører under skatterådet.

Stk. 4. Dør et medlem, eller udtræder han af andre årsager, gælder beskikkelsen for den, der beskikkes i hans sted, kun for den tilbageværende del af beskikkelsestiden.

Stk. 5. For at rådet kan foretage nogen skatteansættelse eller afsige nogen kendelse, skal samtlige medlemmer eller stedfortrædere for disse deltage i afgørelsen, der træffes ved stemmeflerhed. I skattekredse, hvor antallet af medlemmer efter stk. 2, 2. pkt., er forøget til 7, kan skatterådene ikke træffe nogen afgørelse, medmindre foruden formanden eller næstformanden mindst 3 medlemmer deltager i afgørelsen. I tilfælde af stemmelighed er formandens eller næstformandens stemme afgørende. Ingen af medlemmerne eller stedfortræderne kan deltage i afgørelsen af en klage over den for hans eget vedkommende stedfundne ansættelse af den skattepligtige indkomst og formue.“

Loven indeholder desuden forskellige overgangsbestemmelser.

Om baggrunden for lovforslaget udtalte *finansministeren* ved fremsættelsen bl. a.:

„ . . . Skattekredsinddelingen må fra 1. april 1970 tilpasses den ændrede kommunale og amtskommunale inddeling.

Jeg har derfor bedt det udvalg, der beskæftiger sig med opbygningen af den statslige skatteadministration, om forlods at behandle problemerne omkring skattekredsinddelingen.

Det er skatterådenes opgave at sikre, at skatteligningen bliver ensartet og effektiv. For at tilgodese dette formål finder udvalget det ønskeligt at have skattekrede med et væsentlig større folketal, end flertallet af de nuværende skattekrede har. Udvalget henviser til den udvikling, der har fundet sted inden for erhvervslivet med den kraftige vækst inden for handel, industri og transport og koncentrationen af befolkningen i bysamfundene, og foreslår, at de nye skattekrede som regel omfatter et område med et folketal på ca. 60.000.

Med skattekrede af denne størrelse vil det være muligt at gennemføre en bedre kontrol med indkomst- og formueansættelserne og gennemføre en mere rationel tilrettelæggelse af skatterådenes arbejde.

Jeg kan tilslutte mig udvalgets synspunkter, som vil medføre, at antallet af skattekrede vil kunne nedbringes fra 87 til omkring 65 for hele landet, og det forelagte lovforslag tager sigte på at give finansministeren den fornødne bemyndigelse til administrativt at gennemføre en nyinddeling af landet i skattekrede. . . .“

Ved lovforslagets 1. behandling i folketinget mødte det tilslutning fra alle ordførerne, der var enige om at fremhæve betydningen af skatterådenes arbejde. *Hans Lund* (S) rejste spørgsmålet om at styrke skatterådenes position ved at give dem selvstændige sekretariater. *Jens Foged* (V) var betænkelig over, at kredsenes udstrækning i de nordjyske og vestjyske egne kunne blive for stor. Man burde også tage hensyn til arealfordelingen. *Ømann* (SF) tilsluttede sig *Hans Lunds* tanker om øget sekretariatsbistand til skatterådene. Han gjorde sig tillige til talsmand for, at lønmodtagerne blev repræsenteret i skatterådene ved en del af erhvervsrepræsentanterne. 80 pct. af de erhvervsaktive var lønmodtagere.

Efter 1. behandling henvistes lovforslaget til behandling i et udvalg. Udvalgets gennemgang af aldersbetingelserne i lovforslaget, der — ligesom de gældende bestemmelser — giver mulighed for, at skatterådsmedlemmerne i et vist omfang vil kunne fungere ud over det fyldte 70. år, gav anledning til, at udvalget henstillede til finansministeren at tage dette spørgsmål op til fornyet overvejelse.

Ved 3. behandling vedtoges lovforslaget derefter med nogle få ændringer af redaktionel art enstemmigt med 135 stemmer.

16. Lov om udskrivningsprocenten for kalenderåret 1971. (Finansminister *Poul Møller*). [A. sp. 3891. C. sp. 715].
Skriftlig fremsættelse $\frac{3}{4}$ (F. sp. 5368). 1. beh. $\frac{1}{6}$ (F. sp.

5953). Partiernes ordførere: Grünbaum, Poul Schlüter (Haunstrup Clemmensen), Jens Foged, Niels Helveg Petersen, Ømann, Sigsgaard og Hanne Reintoft. Henvist til udvalg på 21 medlemmer (Haunstrup Clemmensen, Asger Jensen, Jørgen Jensen, Hans Kjær, Stetter, Henry Christensen [formand], Foged, Jens Frandsen, Holger Hansen, Niels Helveg Petersen, Bernhard Baunsgaard [næstformand], Grethe Philip, Per Hækkerup, Erling Dinesen, Grünbaum, Anker Jørgensen, Kampmann, J. O. Krag, Helge Nielsen, Aksel Larsen og Ømann). Betænkning (B. sp. 2361) afgivet $\frac{27}{5}$. 2. beh. $\frac{29}{6}$ (F. sp. 6762). Henvist til fornyet udvalgsbehandling. Tillægsbetænkning (B. sp. 2531) afgivet $\frac{1}{6}$. 3. beh. $\frac{2}{6}$ (F. sp. 6961). Beretning (B. sp. 3041) afgivet $\frac{5}{10}$. *Loven stadfæstet 4. juni 1970.* (Lovt. nr. 253).

Loven har følgende ordlyd:

„For kalenderåret 1971 udskrives indkomstskatten for personer med 91 pct. af grundbeløbet efter § 3, stk. 1, i lov nr. 330 af 18. juni 1969 om udskrivning af indkomst- og formueskatten til staten.“

Ved lovforslagets fremsættelse i folketinget udtalte *finansministeren* bl. a. følgende:

„..... Ved kildeskattens indførelse bortfaldt den hidtidige ordning, hvorefter udskrivningsreglerne for indkomstskatten til staten blev fastlagt ved lov for et år ad gangen. I stedet blev der i udskrivningsloven fastsat permanente regler for beregning af statsindkomstskattens grundbeløb ved hjælp af personfradrag og en progressiv grundbeløbsskala.

I perioder, hvor priser og indtægter stiger fra år til år, vil et fast personfradrag og en fast skala bevirke, at statskattens grundbeløb efterhånden beslaglægger en stadig større del af indtægtsbeløb, der kun stiger i takt med priseniveauet. For at undgå dette indeholder udskrivningsloven bestemmelser om, at både personfradraget og grundbeløbsskalaens indkomstrin hvert år skal pristalsreguleres. Denne regulering skal af praktiske grunde foretages på basis af prisudviklingen i en periode, der ligger to år forud for det indkomstår, for hvilket skatterne skal beregnes. Personfradraget og skalatrinene for kalenderåret 1971 skal således reguleres på grundlag af reguleringspristallets stigning fra januar 1969 til januar 1970. I denne periode steg reguleringspristallet med 7 points fra 131 til 138. Efter reglerne i udskrivningslovens § 4 skal beløbene forhøjes med 3 pct. for hver fulde 4 points' stigning i pristallet og derefter afrundes nedad til

nærmeste kronebeløb, der kan deles med 100. Disse regler bevirker, at personfradraget, der i 1970 er 5.000 kr., i 1971 skal forhøjes til 5.100 kr. Endvidere skal grundbeløbsskalaens første trin, det såkaldte proportionalsskattetræk, forhøjes fra 17.000 kr. til 17.500 kr. De to følgende trin skal forhøjes henholdsvis fra 13.000 kr. til 13.300 kr. og fra 40.000 kr. til 41.200 kr.

Forinden indkomstskatten til staten beregnes, skal der hvert år ved lov fastsættes en udskrivningsprocent, der angiver, hvor stor en procentdel af statsindkomstskattens grundbeløb der skal udskrives i det enkelte år. På denne måde kan den samlede udskrivning af statsindkomstskat hvert år forhøjes eller nedsættes i overensstemmelse med udskrivningsbehovet, samtidig med at skatteudskrivningens fordeling på skatteydere med indkomster af forskellig størrelse og med forskellige fradragsmuligheder fastholdes.

I 1970 er udskrivningsprocenten 95. Ved fastsættelsen af procenten for 1971 må der efter regeringens opfattelse lægges afgørende vægt på, at de seneste vurderinger af udsigterne for den økonomiske udvikling i det kommende år afgjort tyder på, at det også til næste år vil blive nødvendigt at føre en stram finanspolitik.

Når statsindkomstskattens udskrivningsprocent for 1971 nu foreslås nedsat fra 95 til 91, må det derfor ses på baggrund af udviklingen i den øvrige indkomstbeskatning. Den foreslåede nedsættelse forudsætter, at lovforslaget om den sociale pensionsfond gennemføres, således at der i 1971 opkræves et særligt folkepensionsbidrag på 1 pct. af skalaindkomsten hos alle personer, der er under 68 år ved årets udgang. Dette bidrag skal henlægges til en social pensionsfond.

Det særlige folkepensionsbidrag vil nogenlunde opveje virkningerne af den nu foreslåede nedsættelse af statsindkomstskattens udskrivningsprocent. De samlede forskydninger i statsindkomstskat og folkepensionsbidrag vil på alle indtægtstrin blive meget beskedne. Dog vil skatteydere, der er fyldt 68 år ved udgangen af 1971, få visse skattelettelse, fordi de ikke skal betale det særlige folkepensionsbidrag. Som helhed er der dog kun tale om en yderst beskedne skattelettelse. Hvis udskrivningsprocenten for 1971 blev fastsat uforandret til 95, ville statsindkomstskatten antagelig indbringe et samlet slutskattebeløb på omkring 15.960 mill. kr. Den foreslåede nedsættelse af udskrivningsprocenten til 91 og det særlige folkepensionsbidrag vil tilsammen medføre et provenutab, der kan anslås til omkring 130 mill. kr.

Det er ikke tanken at foreslå reglerne om udskrivningen af skat hos dødsboerne ændret. Det betyder, at den permanente udskrivningslovs bestemmelser om beskatningsprocent, bofradrag og skattefrihed for borgerne kommer til at gælde også for kalenderåret 1971 . . .“.

Ved lovforslagets 1. behandling i folketinget betegnede *Grünbaum* (S) det som en hån mod folkestyret, at bemærkningerne til lovforslaget ikke indeholdt nogle af de oplysninger, der var nødven-

dige, for at folketinget kunne gennemføre en rimelig l. behandling af forslaget. Hvordan var man nået frem til en udskrivningsprocent på netop 91? Lovforslaget betød i sammenhæng med lovforslaget om et særligt folkepensionsbidrag en gennemsnitligt uændret skattebyrde, men samtidig erstattede man noget af den progressive skat med proportionalbeskatning, som var til fordel for de højeste indtægter. Grünbaum forstod ikke, hvorfor udskrivningsprocenten skulle fastsættes allerede før folketingets sommerferie, og han foreslog, at folketingets skatteudvalg behandlede lovforslaget i september, hvorefter et genfremsat lovforslag hurtigt kunne gennemføres i oktober måned.

Poul Schlüter (KF) indrømmede, at skattetrykket isoleret betragtet var for højt, her som i andre lande. På den anden side var det en kendsgerning, at det også i 1971 ville være nødvendigt at føre en stram finanspolitik. At man havde kunnet foreslå udskrivningsprocenten nedsat til 91, skyldtes regeringens uhyre restriktive udgiftspolitik. I modsætning til denne havde socialdemokratiet på samme tid ønsket at sætte udgifterne i vejret og sætte indtægterne ned. En sådan politik ville have resulteret i et kasseunderskud på omkring 2 milliarder kr. og have ført landet ud i økonomisk kaos. Socialdemokratiet havde hævdet, at regeringens politik ville føre til arbejdsløshed. I stedet var beskæftigelsen nu højere end sidste år. Det socialdemokratiske forslag om at udskyde lovforslagets vedtagelse kunne han ikke tilslutte sig, idet en sådan udskydelse ville bidrage til at skabe uro om Danmarks økonomiske forhold. Viste der sig mulighed for en lettelse, var det da heller ikke sikkert, at det alene var udskrivningsprocenten, man skulle beskæftige sig med. Noget af det første, vi måtte klare, når økonomien tillod det, var at lette den stramme likviditet, som prægede alle områder af dansk erhvervsliv.

Jens Foged (V) udtalte, at udskrivningen af skat naturligvis først og fremmest havde til opgave at skaffe midler til statens udgifter, men derudover skulle den være med til at afbalancere valutaforholdene og beskæftigelsesforholdene, og den havde betydning for omfanget af de offentlige investeringer. Under disse omstændigheder måtte fastsættelsen til 91 bero på et skøn. Foged var tilhænger af den senest mulige fastsættelse af udskrivningsprocenten, men måtte alligevel anbefale en hurtig gennemførelse af lovforslaget, fordi der var så mange andre forhold, der greb ind i overvejelserne, bl. a. de andre af regeringen fremsatte økonomiske lovforslag. Valutasituationen og handelsbalancen viste særdeles tydeligt, at den økonomiske situation krævede en hurtig justering. De af regeringen foreslåede foranstaltninger ville formindske forbruget med 2½-3 milliarder, og det var nødvendigt for at opnå stabile økonomiske forhold. I stedet for de fremsatte forslag havde venstre hellere set, at den private opsparing kunne medvirke til harmoni mellem forbrug og investering, men når den private opsparing var for ringe, måtte der ske en øget opslugning fra statens side.

Niels Helveg Petersen (RV) erkendte, at det var teknisk muligt at vente med fastsættelsen af udskrivningsprocenten, men under alle omstændigheder måtte fastsættelsen bero på et usikkert skøn. Grundlaget for skønnet ville ikke være væsentlig anderledes i september, og derfor var det rigtigst at fastsætte procenten nu, så der ikke skabtes forventninger om en lavere kildeskat for 1971 end den foreslåede. Der var med de fremsatte forslag ikke tale om nogen lempelse i finanspolitikken, og efter det radikale venstres opfattelse var der heller ikke basis for nogen lempelse.

Ømann (SF) gjorde opmærksom på, at systemet en progressiv indkomstskat kun virkede over for de lønmodtagere og erhvervsdrivende, der ikke snød i skat, og der var i systemet indbygget så mange fradragmuligheder og skattefiduser, at den sociale virkning af indkomstbeskatningen var problematisk. I øvrigt var systemet kun virksomt over for A-skatteydere, fordi B-skatteyderne selv kunne bestemme farten.

Ved indførelsen af det særlige folkepensionsbidrag og den foreslåede nedsættelse af udskrivningsprocenten ville byrdefordelingen blive ændret til fordel for den dyre ende af indkomsterne. På samme måde virkede det, når flere opgaver blev overladt til kommunerne. Det var imidlertid de jævne arbejdsindkomster, der trængte til lettelse. Med sine forslag ville regeringen gennemføre en økonomisk stramning. Var det et passende oplæg til efterårets overenskomstforhandlinger? Høllere end en skattestrømning havde han set forslag, der direkte fremmede eksport og opsparing, og som havde taget midlerne til saneringen fra skattesnyderiet, spekulationen, værdistigningen på jord og fast kapital samt forslag om sanering af fradragsreglerne og gennemførelse af en samfundsdirigeret lånepolitik.

Sigsgaard (VS) var ikke tilhænger af den gældende skatteskala — de små indtægter betalte for meget og de store for lidt — og han fandt, at en udskrivningsprocent på 91 var altfor høj. Der var enighed i folketinget om, at skattesnyderiet kunne og skulle bekæmpes. Gjorde man noget ved det, ville der nok komme et par milliarder kr. mere i kassen, og allerede dette ville betyde en nedsættelse af udskrivningsprocenten til 80. Men 80 var også for meget, fordi mange slap for billigt i skat på grund af forskudsafskrivninger, varelagerskrivninger, henlæggelser til investeringsfonds og etableringskonti og den manglende beskatning af kursavancer. Alt dette medførte, at almindelige arbejdsindkomster bar en meget tung byrde, medens de arbejdsfri indkomster, de høje indkomster og selskabsindkomster slap alt for billigt. Sigsgaard sluttede med at tilslutte sig det socialdemokratiske forslag om udsættelse med afgørelsen om udskrivningsprocenten.

Hanne Reintoft (DK) fandt, at skattelovgivningen i højere grad burde være udformet efter skatteevneprincippet. Ud fra dette synspunkt kunne hun ikke tiltræde nedsættelsen af udskrivningsprocenten.

ten. Hellere måtte man lave skalaen om. Efter regeringens forskellige forslag ville en større del af skatterne indgå som proportionalbeskatning, og det betegnede hun som klassepolitik. Totalvirkningen af de foranstaltninger, der nu blev foreslået, burde udelukkende komme de små indtægter til gode. Principielt var Hanne Reintoft tilhænger af en total omlægning af skattesystemet efter skatteevneprincippet. Indtægter, der ikke oversteg et rimeligt eksistensminimum, f. eks. 20.000 kr. for en familie, burde fritages for skat. Alle fradrag skulle afskaffes og eventuelle sociale kompensationer gives som tilskud. De ekstraordinære afskrivningsregler skulle afskaffes, aktieselskabsskatten skulle bringes på højde med den tilsvarende beskatning i de andre nordiske lande, og der skulle indføres flere sociale foranstaltninger til de lavtlønnede.

Under den påfølgende udvalgsbehandling indhentedes en række oplysninger til belysning af baggrunden for den foreslåede udskrivningsprocent, bl. a. finansplanen for 1970-71 og 1971-72. De tilvejebragte oplysninger optrykkes som bilag til udvalgets betænkning, hvoraf tillige fremgår, at man med finansministeren har drøftet, hvilke muligheder der forelå for nu at gennemføre en revision af de erhvervsdrivendes foreløbige beskatning for indkomståret 1970 på grundlag af deres selvangivelser for indkomståret 1969. Finansministeren har under drøftelsen givet tilsagn om, at de lignende myndigheder vil blive instrueret om i videst muligt omfang at sammenholde de indkomster, der er lagt til grund ved forskudsregistreringen for indkomståret 1970 af de selvstændige erhvervsdrivende, med skatteansættelserne for indkomståret 1969 med henblik på ændringer af den foretagne forskudsregistrering.

Forhandlingerne i udvalget førte ikke til enighed om lovforslaget, og i udvalgets tillægsbetænkning fremsattes følgende bemærkninger af et flertal og et mindretal i udvalget:

„Et *mindretal* (socialdemokratiets og socialistisk folkepartis medlemmer af udvalget) har mellem 2. og 3. behandling ønsket på ny at drøfte spørgsmålet om en udsættelse af den endelige stillingtagen til udskrivningsprocentens fastsættelse for indkomståret 1971.

Mindretallet har på ny fremsat forslag om, at folketingets skat-teudvalg indkaldes tirsdag den 15. september, således at udvalget har ca. 3 uger til en grundig gennemgang af de økonomiske og finansielle spørgsmål, som har relation til fastsættelsen af udskrivningsprocenten for kildeskatten. Mindretallet finder det særdeles usagligt at gennemføre finansministerens forslag nu. Det bør ske på et så sent tidspunkt som overhovedet muligt. Mindretallet er villig til at acceptere skæringsdatoen den 10. oktober 1970. Der foreligger i så fald ingen som helst tekniske hindringer for at gennemføre kildeskatteproceduren efter kildeskattedirektoratets ønske. En gennemførelse *nu* af udskrivningsprocenten kan herefter kun begrundes rent politisk.

Regeringen vil med sin gennemførelse af momsforhøjelsen fra

121½ til 15 pct. yderligere forstærke gennemslaget af den skattemæssige stramning og den kreditstramning, som kan ventes omkring midten af året. For størsteparten af befolkningen kommer virkningen af den første ikke-skattefri juni måned, virkningen af de stærkt forøgede ejendomsskatter og virkningen af forbrugsfordyrelse på 2-3 pct. til at falde sammen. Virkningen vil efterhånden blive suppleret med aftagende byggeaktivitet og aftagende vækst eller stagnation i investeringerne.

Den nyeste økonomiske stramning er fastlagt på et tidspunkt, hvor man intet som helst kendskab har til kraften i de allerede gennemførte foranstaltninger.

På baggrund af denne situation må de betænkeligheder, som i forvejen må næres til fastlæggelse af udskrivningsprocenten for 1971, over et halvt år før den får virkning, øges meget stærkt. Erfaringen fra sidste år med den store forskel på regeringens vurdering og det provenu, man nu regner med, understreger dette.

Mindretallet foreslår i stedet udvalgsarbejdet genoptaget 15. september, således at der ved folketingets åbning kan foreligge indstilling om procentens størrelse, og således at man ved denne indstilling kan tage hensyn til den økonomiske udvikling i perioden indtil da og have et mere holdbart grundlag for bedømmelsen af de økonomiske indgrebs omfang og virkninger. Denne fremgangsmåde vil sikre, at udskrivningsprocenten kan fastsættes, så tidsfristerne overholdes.

Der har i udvalget været enighed om det ønskelige i at lade udvalget angående ligningsloven (skatteudvalget) indkalde til møde midt i september, og skatteudvalgets formand har oplyst, at han allerede har udsendt indkaldelse til et sådant møde.

Et *flertal* (det konservative folkepartis, venstres og det radikale venstres medlemmer af udvalget) udtaler:

Underskuddet på betalingsbalancens løbende poster har i finansåret 1969-70 efter alt at dømme overskredet 3.500 mill. kr., og det er derfor bydende nødvendigt, at der hurtigt tegner sig en overbevisende tendens til forbedring af betalingsbalancen. Den økonomiske politik for 1970 har stedse været tilrettelagt med det sigte at opnå denne forbedring uden tilbageslag i den indre økonomi. Mulighederne for at realisere denne målsætning er netop nu gunstige, idet udviklingen i hele Vesteuropa er præget af højkonjunktur, stærk stigning i udenrigshandelen og højere priser og omkostninger. Forudsætningen for, at disse muligheder kan udnyttes, er imidlertid, at virksomhedernes eksportindsats ikke hæmmes af for stærk indre efterspørgsel og indenlandske omkostningsstigninger. Regeringsudspillet den 30. april var derfor et konstruktivt forsøg på at løse de yderligere problemer, der opstod, da der tegnede sig en risiko for, at kapløbet mellem lønninger og priser skulle gå i gang igen. Den løsning, der nu søges gen-

nemført efter organisationernes afvisning, har ikke den samme eksport- og beskæftigelsesfremmende styrke, men er begrundet i de langt større farer, der truede beskæftigelsen, såfremt vejen frem mod en bedre valutaudvikling blev forlænget yderligere.

Kræfterne må herefter samles om problemerne i 1971 og de følgende år. Ikke mindst for også her at kunne opretholde en høj beskæftigelsesgrad og en tilfredsstillende økonomisk vækst er det magtpåliggende, at forbedringen af betalingsbalancen videreføres med beslutsomhed. En af de vigtigste forudsætninger herfor er, at der sker en varig forøgelse af den indenlandske opsparring, og dette må ikke mindst sætte sit præg på statens og kommunernes finanser. Der er ingen som helst grund til at tro, at denne grundlæggende problemstilling i finanspolitikken vil ændre sig i løbet af nogle få måneder, og derfor heller ikke grund til at udskyde en fastsættelse af udskrivningsprocenten. Tværtimod kan der være grund til at fremhæve, at den ansvarsbevidste linje, der er lagt i finanspolitikken, skulle give grundlag for, når betalingsbalancen tillader det, at mildne de nuværende stærke begrænsninger af kreditgivningen, hvilket vil være værdifuldt for erhvervenes udbygning og konkurrenceevne.

Endelig må også fremhæves den sammenhæng, der er mellem finanspolitikken og indkomstudviklingen. De store budgetoverskud er især begrundet i en situation, hvor pengeindkomsterne stiger væsentlig stærkere end produktionen, og en ændring af hovedlinjen i finanspolitikken forudsætter derfor, at de indkomstpolitiske bestræbelser kronnes med virkelig fremgang.

Flertallet indstiller herefter lovforslaget til *vedtagelse uændret*, medens *mindretallet* ikke kan medvirke ved lovforslagets gennemførelse."

I fortsættelse af mindretallets udtalelser i tillægsbetænkningen søgte *Grünbaum* (S) under lovforslagets 3. behandling at opnå tingets beslutning om en udskydelse af den endelige vedtagelse af lovforslaget, idet han fremsatte følgende forslag om *motiveret dagsorden*:

„Under hensyn til, at folketingets skatteudvalg og eventuelt 21 mands udvalget om udskrivningsprocenten mødes den 15. september for at modtage de senest foreliggende oplysninger om den økonomiske situation og de finansielle udsigter, beslutter folketinget at ud-sætte fastsættelsen af udskrivningsprocenten til først i det nye folketingsår, så en vedtagelse kan ske senest den 10. oktober.

Tinget går herefter over til næste sag på dagsordenen.“

Ved afstemningen forkastedes dette forslag med 87 stemmer mod 61, hvorefter lovforslaget vedtoges uændret med 87 stemmer mod 4 (VS, DK og u.p.), medens 60 medlemmer (S og SF) undlod at stemme.

Udvalget, som vedblev at bestå til samlingens slutning, afgav 5. oktober en beretning.

17. Lov om ændring af lov om sømandsskat. (Finansminister *Poul Møller*). [A. sp. 3915. C. sp. 721].

Skriftlig fremsættelse $\frac{6}{5}$ (F. sp. 5474). 1. beh. $\frac{19}{6}$ (F. sp. 5953). Partiernes ordførere: Grünbaum, Poul Schlüter (Haunstrup Clemmensen), Jens Foged, Niels Helveg Petersen, Ømann, Sigsgaard og Hanne Reintoft. Henvist til samme udvalg som forslag til lov om udskrivningsprocenten for kalenderåret 1971 m. fl. lovforslag, se nærmest foregående sag. Betænkning (B. sp. 2361) afgivet $\frac{27}{6}$ 2. beh. $\frac{29}{5}$ (F. sp. 6762). 3. beh. $\frac{2}{8}$ (F. sp. 6986). *Loven stadfæstet 4. juni 1970.* (Lovt. nr. 254).

Loven går ud på at *tilpasse sømandsbeskatningen* i henhold til lov om sømandsskat, jfr. lovbekendtgørelse nr. 393 af 23. juli 1969, *til skatteudskrivningen i land efter lov om udskrivningsprocenten for kalenderåret 1971*, jfr. nærmest foregående sag.

Efter lov om udskrivningsprocenten for kalenderåret 1971 *nedsættes udskrivningsprocenten fra 95 i 1970 til 91 i 1971.* Denne nedsættelse af indkomstkatten *modsvares* imidlertid af det ved loven om den særlige pensionsfond indførte *særlige folkepensionsbidrag på 1 pct. af skalaindkomsten*, der skønnes at ville indbringe nogenlunde samme beløb som provenutabet ved nedsættelsen af statsindkomstkatten.

Det særlige folkepensionsbidrag må ligesom det almindelige folkepensionsbidrag indregnes i sømandsskatten. Da bidraget til pensionsfonden for 1971 stort set svarer til den nedsættelse af sømandsskatten, som ville fremkomme, hvis sømandsskatteskalaen afpassedes til udskrivningsprocenten 91, er der ved loven ikke foretaget ændringer af den hidtidige sømandsskatteskala.

Som følge af denne indregning i sømandsskatten af det særlige folkepensionsbidrag bestemmer loven, at *den del af den tilbageholdte sømandsskat, der ifølge sømandsskatteovens § 28, stk. 4, skal betragtes som folkepensionsbidrag, forhøjes fra 5 pct. til $6\frac{2}{3}$ pct.*

Det særlige folkepensionsbidrag skal kun betales af personer, der ved kalenderårets begyndelse endnu ikke er fyldt 67 år. Da den almindelige sømandsskatteskala anvendes også ved beskatningen af *ældre sømænd*, er der ved loven for disse fastsat et *særligt månedligt fradrag* ved sømandsskattens beregning på

$\frac{1}{4}$ pct. af deres årlige sømandsindkomst, efter at denne er reduceret med forskellige sømandsmæssige fradrag. Dette fradrag skulle svare til det særlige folkepensionsbidrag, der er afkrævet dem gennem sømandsskatten.

Endelig bestemmes det i loven, at den *strafrente*, rederierne skal betale ved for sen afregning af indeholdt sømandsskat, hæves fra $\frac{1}{2}$ pct. til 1 pct. pr. påbegyndt måned på linje med den forhøjelse af renten, der samtidig foretoges inden for kildeskattens område.

Loven har virkning fra og med lønningsåret 1971, idet dog bestemmelsen om forhøjelsen af strafrenten fik virkning for indbetaling af sømandsskat for maj måned 1970 og senere lønningsmåneder.

Lovforslaget fremsattes og behandledes i folketinget sammen med forslag til lov om udskrivningsprocenten for kalenderåret 1971, jfr. nærmest foregående sag. På grund af sin nære sammenhæng med dette lovforslag gav det ved 1. behandling ikke anledning til særlige bemærkninger fra ordførernes side. Efter udvalgsbehandling vedtoges det ved 3. behandling med 87 stemmer mod 4, medens 62 medlemmer undlod at stemme.

18. Lov om ændring af lov om særlig indkomstskat m. v. (Finansminister Poul Møller). [A. sp. 309. C. sp. 37].

Skriftlig fremsættelse $\frac{8}{10}$ (F. sp. 124). 1. beh. $\frac{16}{10}$ (F. sp. 489). Partiernes ordførere: Grünbaum (Per Hækkerup), Juul-Madsen, Niels Andersen, Martin Pedersen og Ømann. Henvist til samme udvalg som forslag til lov om ændring af ligningsloven, se side 85. Betænkning (B. sp. 33) afgivet $\frac{5}{11}$. 2. beh. $\frac{12}{11}$ (F. sp. 1144). 3. beh. $\frac{14}{11}$ (F. sp. 1238). *Loven stadfæstet 28. november 1969.* (Lovt. nr. 519).

Ved loven *forlængedes revisionsfristen* i § 19, stk. 11, i lov om særlig indkomstskat m. v., jfr. lovbekendtgørelse nr. 437 af 14. august 1969, med 2 år, således at forslag om revision af denne lovs regler om beskatning af fortjeneste ved afståelse af fast ejendom efter ændringen skal forelægges folketinget inden 1. januar 1972.

Der foretoges samtidig en redaktionel ændring af nævnte lov.

Som begrundelse for lovforslaget anførtes i bemærkningerne, at det efter gennemførelsen af lov nr. 324 af 18. juni 1969 om frigørelsesafgift m. v. af fast ejendom måtte forekomme hensigtsmæssigt at udskyde revisionen af reglerne om særlig indkomstskat ved ejendomsafståelse i så lang tid, at der blev et rimeligt grundlag for at bedømme denne lovs virkninger.

Lovforslaget blev under dets 1. behandling i folketinget modtaget med velvilje fra alle sider med undtagelse af *Ømann* (SF), der ikke kunne medvirke til udskydelse af revisionen af en lov, som man fra hans partis side fandt højst ufyldstgørende. Efter en kort udvalgsbehandling vedtoges lovforslaget ved 3. behandling enstemmigt med 101 stemmer, medens 6 medlemmer (SF og Fær.) undlod at stemme.

19. Lov om ændring af lov om beskatning af renteforsikringer m. v. (Finansminister *Poul Møller*). [A. sp. 3191. C. sp. 587].

Skriftlig fremsættelse $\frac{12}{3}$ (F. sp. 4191). 1. beh. $\frac{1}{4}$ (F. sp. 4644). Partiernes ordførere: Grünbaum, Stetter (*Poul Schlüter*), Niels Andersen, Helge von Rosen, Ømann og Sigsgaard. Henvist til samme udvalg som forslag til lov om ændring af ligningsloven m. fl. lovforslag, se side 85. Betænkning (B. sp. 1637) afgivet $\frac{14}{5}$. 2. beh. $\frac{20}{5}$ (F. sp. 6132). 3. beh. $\frac{22}{5}$ (F. sp. 6382). *Loven stadfæstet 27. maj 1970.* (Lovt. nr. 216).

Ved loven *forhøjedes* den i § 1, stk. 1, litra d, sidste afsnit, i lov om beskatningen af renteforsikringer m. v., jfr. lovbekendtgørelse nr. 367 af 5. september 1967, fastsatte *beløbsramme, indenfor hvilken fuldt skattepligtige personer ved opgørelsen af den skattepligtige indkomst kan fradrage præmier til livsforsikringer, beløb indskudt på børneopsparings- og selvpensioneringskonti samt arbejdstagerbidrag til kapitalpensionsordninger.* Den hidtil gældende beløbsramme 2.500 kr. blev ved loven fra og med indkomståret 1971 forhøjet til 3.000 kr.

Ved 1. behandling af lovforslaget i folketinget erindrede Grünbaum (S) om, at skattefradrag måtte betales med højere trækprocent. Skulle man overveje en ændring af fradraget, burde man

så samtidig gøre ordningen mere retfærdig, således at alle, der udnyttede ordningen fik samme fordel i kr. og øre. Som reglerne nu var formuleret, fik de, der betalte mest skat, den største fordel. *Stetter* (KF), *Niels Andersen* (V) og *Helge von Rosen* (RV) anbefalede forhøjelsen, som var en rimelig ajourføring. *Ømann* (SF) og *Sigsgaard* (VS) udtalte deres tilslutning til Grünbaums udtalelser, men føjede til, at de ikke kunne stemme for lovforslaget.

Det af Grünbaum rejste spørgsmål drøftedes under den påfølgende udvalgsbehandling, og det udtales herom i udvalgets betænkning:

„Under udvalgets drøftelser er rejst spørgsmålet om ændring af reglerne om beregning af det af lovforslaget omhandlede fradrag for forsikringsudgifter, således at fradraget foretages i skatten i stedet for i indtægten. Det er imidlertid påpeget, at spørgsmålet kan få betydning for andre af de i renteforsikringsloven omhandlede fradrag, og under henvisning hertil er man i udvalget enedes om, at spørgsmålet tages op til drøftelse i forbindelse med den revision af renteforsikringsloven, som finansministeren har bebudet til efteråret 1970.“

Herefter vedtoges lovforslaget ved 3. behandling uændret med 131 stemmer mod 8 (SF, VS), medens 2 medlemmer (*Rosing* (GrønL.) og *Djurhuus* (Fær.)) undlod at stemme.

20. Lov om boligsparekontrakter. (Finansminister *Poul Møller*). [A. sp. 1501. C. sp. 503].

Skriftlig fremsættelse ¹²/₁₂ (F. sp. 2295). 1. beh. ¹⁶/₁ (F. sp. 2503). Partiernes ordførere: Grünbaum, Haunstrup Clemmensen, Ib Thyregod, Niels Helveg Petersen, Ømann og Sigsgaard. Henvist til udvalg på 21 medlemmer (Haunstrup Clemmensen, Poul Schlüter, Stetter [formand], Knud Østergaard, Anders Andersen, Henry Christensen, Jens Frandsen, Ib Thyregod [næstformand], Grethe Philip, Bernhard Baunsgaard, Niels Helveg Petersen, Kampmann, Kaj Andresen, Erling Dinesen, Grünbaum, Lysholt Hansen, Per Hækkerup, Helge Nielsen, Ivar Nørgaard, Ømann og Poul Dam. Betænkning (B. sp. 913) afgivet ²⁹/₄. 2. beh. ⁹/₅ (F. sp. 5503). 3. beh. ¹⁴/₅ (F. sp. 5752). *Loven stadfæstet 27. maj 1970.* (Lovt. nr. 215).

Loven giver adgang for alle personer over 18 år til ved oprettelse af en *boligsparekontrakt* at opnå en *præmie fra staten*, såfremt der over en periode på 3 til 5 år i månedligt gennemsnit opspares mindst 100 kr. og højst 500 kr. Præmien beregnes som

4 pct. p. a. af det til enhver tid opsparede beløb og tilskrives ved udbetaling af beløbet til *anvendelse til boligformål* ved opsparingsperiodens udløb.

Ved boligformål forstås efter loven:

1. køb af grund til opførelse af bolig,
2. opførelse eller køb af bolig,
3. betaling af indskud eller forudbetaling af leje i forbindelse med indgåelse af lejemål,
4. køb af aktie eller andelsbevis, der er nødvendigt for overtagelse af lejemål eller
5. forbedring eller udvidelse af bestående bolig.

Boligsparekontrakter vil kunne oprettes både i *penge- og låneinstitutter*. Ved aftale med et *pengeinstitut* oprettes en særlig konto, hvor de opsparede beløb henstår til forrentning med højeste indlånsrente. De tilskrevne renter indgår ikke i bindingsforpligtelsen. Såfremt de forbliver indestående på kontoen til denne hæves, betragtes de som en del af den præmieringsberettigede opsparing, som dog ikke herved kan komme op over det angivne maksimumbeløb.

Oprettes boligsparekontrakten ved aftale med et *låneinstitut*, indkøber dette for de opsparede beløb obligationer udstedt af instituttet. De indkøbte obligationer kan indgå i en pulje, hvori opsparerne har forholdsmæssig andel.

De indgåede kontrakter skal udformes således, at opspareren har mulighed for at variere sine månedlige indbetalinger inden for grænserne 100 til 500 kr.

Ifølge en bestemmelse i loven kan *følgende midler*, hvis overflytning til boligopsparing ikke vil medføre nogen forøgelse af den samlede opsparing, *ikke anvendes til boligsparekontrakter*:

1. Båndlagt arv, båndlagt gave og rentenydelseskapitaler.
2. Midler, der indestår på pensions- eller enkeforsørgelseskonti,
3. midler, der indestår på konti, hvorpå indbetalinger har medført skattelettelse,
4. midler, der tilhører umyndige, medmindre midlerne i henhold til myndighedsloven er undergivet den umyndiges egen rådighed.

Loven skal optages til *revision* senest i folketingsåret 1973-74.

Loven var et led i regeringens forslag om en *større selvfinansiering* i byggesektoren og skal ses i sammenhæng med de reformer, regeringen havde foreslået med henblik på at tilvejebringe en *bedre balance på kapitalmarkedet*. Lovforslaget behandledes i folketinget sammen med det af finansministeren fremsatte forslag til lov om ændring af ligningsloven (*Ændringer vedrørende bolig i egen ejendom*) og de af boligministeren fremsatte forslag til lov om sammenlægning af kredit- og hypotekforeninger m. v., lov om ændring af lov om kreditforeninger, lov om ændring af lov om hypotekforeninger og lov om ændring af lov om boligbyggeri. Lovforslaget fik i folketinget tilslutning fra regeringspartierne ordførere. Derimod fandt Grünbaum (S) ikke forslaget særligt godt. Socialdemokratiet havde ganske vist selv tidligere haft forslag i samme retning, men erfaringerne havde vist, at det var en dårlig måde at fremme opsparingen på. De, der ikke havde råd til at spare op, skulle med deres skat betale for dem, der havde bedre råd til det. Det var en politik med social slagside. Iøvrigt skulle man mene, at renten i sig selv nu var så høj, at den måtte give tilstrækkelig incitament til opsparing.

Også Ömann (SF) fandt, at forslaget havde social slagside — det var efter forslaget tilstrækkeligt til opsparing, at man foretog en formel omflytning af penge. Den nettoopsparingsvirkning, der ville komme ud af det, ville blive ringe, således at der hverken ud fra almindelige økonomiske hensyn eller ud fra retfærdighedsgrunde var anledning til at anbefale forslaget.

Heller ikke Sigsgaard (SF) kunne tiltræde forslaget. Han pegede på, at staten ville komme til at støtte bankerne i det beskedne omfang, hvori der kom en nyopsparing.

Sammen med de øvrige nævnte lovforslag henvistes det efter 1. behandling til et folketingsudvalg på 21 medlemmer — det senere såkaldte realkreditudvalg.

Ved afgivelsen af betænkningen over lovforslaget delte udvalget sig i et flertal bestående af *regeringspartierne medlemmer* af udvalget og to mindretal bestående af henholdsvis *socialdemokratiets* og *socialistiske folkepartis medlemmer* af udvalget.

Flertallet indstillede lovforslaget til vedtagelse med en af finansministeren foreslået ændring, der var en følge af, at pengeinstitutternes renteaftale var bortfaldet.

De to mindretal afgav følgende udtalelser:

„Et mindretal (socialdemokratiets medlemmer af udvalget) kan ikke medvirke til lovforslagets gennemførelse. Dets virkning for nettoopsparingen vil — som ved andre lignende ordninger — være højst tvivlsom. Der vil formentlig i de fleste tilfælde kun blive tale om en omflytning af i forvejen opsparede midler. Mindretallet anser i øvrigt ordningen for socialt uheldig og uretfærdig.

Et andet mindretal (socialistisk folkepartis medlemmer af udvalget) anser ikke ordningen for egnet til at fremkalde nævneværdig nyopsparing. Ordningen vil hovedsagelig blive benyttet af personer, der overflytter til igere erhvervede midler til en opsparingskonto for at opnå højere rente. Herved bliver præmieringen en formålsløs udgift, der indebærer omfordeling fra mindrebemidlede til merbemidlede, og som blot yderligere forringer det offentliges muligheder for at bekæmpe finansieringskrise og boligmangel. Mindretallet vil derfor stemme imod forslaget.“

Ved 3. behandling vedtoges lovforslaget med 85 stemmer mod 65 (S, SF, VS, DK og Kai Moltke); 1 medlem (Djurhuus) tilkendegav hverken at stemme for eller imod.

21. Lov om ændring af landsskatteretsloven. (Finansminister Poul Møller). [A. sp. 941. C. sp. 177].

Skriftlig fremsættelse ²²/₁₀ (F. sp. 626). 1. beh. ⁵/₁₁ (F. sp. 955). Partiernes ordførere: Grünbaum, Poul Schlüter, Niels Andersen, Helge von Rosen, Ømann og Sigsgaard. Henvist til samme udvalg som forslag til lov om ændring af ligningsloven m. fl. lovforslag, se side 85. Betænkning (B. sp. 221) afgivet ¹⁰/₁₂. 2. beh. ¹²/₁₂ (F. sp. 2206). Henvist til fornyet udvalgsbehandling. Tillægsbetænkning (B. sp. 267) afgivet ¹²/₁₂. 3. beh. ¹⁴/₁₂ (F. sp. 2308). *Loven stadfæstet 19. december 1969.* (Lovt. nr. 583).

Ved loven fastsættes ved ændring af lov om oprettelse af en landsskatteret og om tilsynet med skatteligningen m. v., jfr. lovbekendtgørelse nr. 275 af 1. juli 1966, som ændret ved lov nr. 128 af 29. marts 1969, regler om landsskatterettens behandling af forskellige sager i forbindelse med de nye regler om beskatningen ved dødsfald.

Efter ændringerne skal landsskatteretten ikke blot påkende klager over dødsboernes skatteansættelser og over den afsluttende skatteansættelse for afdøde, men også klager over skattemyndighedens værdiansættelser i boet samt klager over forhåndsbekendtgørelse til dødsboer efter kildeskattelovens regler. Loven indeholder endvidere regler om klage over beregningen af passivposter i dødsboer efter kildeskattelovens regler.

I kildeskattelovens § 33 A, stk. 4, 2. pkt., er det bestemt, at klage over passivberegningen foruden af boet som sådant kan indgives af den, der som arving, ægtefælle eller legatar skal have det aktiv udlagt, som passivberegningen angår. Denne klagerregel overføres nu til landsskatteretsloven, og samtidig ændres reglen, således at kun boet kan klage. På tilsvarende måde bestemmes det, at kun boet kan klage over en forhåndsbesked og over skattemyndighedens afgørelse med hensyn til værdiansættelserne.

Loven indeholder endvidere bestemmelser, der forkorter *fristen for sagsanlæg* ved domstolene i dødsbosager, samt en række ændringer af redaktionel karakter.

Lovforslaget behandlede i folketinget sammen med *forslag til lov om ændring af kildeskatteloven*, jfr. side 75. Det blev ved 1. behandling modtaget med velvilje af alle ordførerne. *Poul Schlüter* (KF) rejste herunder spørgsmålet, om man uden skade for borgerne ikke kunne begrænse antallet af sager ved landsskatteretten ved at indføre et passende, mindre gebyr. *Helge von Rosen* (RV) og *Ømann* (SF) udtalte betænkelighed over, at der ikke længere skulle tilkomme den enkelte arving nogen selvstændig klageadgang.

Efter udvalgsbehandling vedtoges lovforslaget med nogle få mindre ændringer ved 3. behandling enstemmigt med 125 stemmer. 10 medlemmer (SF, VS) undlod at stemme.

22. Lov om ændring af afskrivningsloven. (Finansminister *Poul Møller*). [A. sp. 859. C. sp. 45].

Skriftlig fremsættelse ²²/₁₀ (F. sp. 631). 1. beh. ⁵/₁₁ (F. sp. 979). Partiernes ordførere: Grünbaum, Haunstrup Clemmensen, Jens Foged, Helge von Rosen, Ømann og Sigsgaard. Henvist til samme udvalg som forslag til lov om ændring af ligningsloven m. fl. lovforslag, se side 85. Betænkning (B. sp. 141) afgivet ²¹/₁₁. 2. beh. ²⁶/₁₁ (F. sp. 1483). 3. beh. ²⁷/₁₁ (F. sp. 1556). *Loven stadfæstet 28. november 1969.* (Lovt. nr. 517).

Ved loven indarbejdedes i lov om skattemæssige afskrivninger m. v., jfr. lovbekendtgørelse nr. 260 af 26. juni 1968, som ændret ved lov nr. 39 af 20. februar 1969 og lov nr. 122 af 29. marts 1969, nogle regler om *forskudsafskrivning på visse særlig*

kostbare anskaffelser af maskiner m. v. og bygninger. Disse regler havde været praktiseret i en årrække på grundlag af nogle årlige finansministerielle bekendtgørelser, jfr. senest finansministeriets bekendtgørelse nr. 150 af 10. april 1969, der var udstedt med hjemmel i tekstanmærkning til finansloven. Ved lovfæstelsen af reglerne foretoges samtidig enkelte ændringer.

Når en skatteyder bestiller eller planlægger en større investering i maskiner eller nybygninger, giver reglerne ham adgang til at foretage forskudsafskrivning på den del af den samlede forventede anskaffelsesudgift, der overstiger 700.000 kr. Han kan i alt højst forskudsafskrive 30 pct. af det overskydende beløb, og i et enkelt indkomstår kan han højst forskudsafskrive 15 pct. af beløbet.

De anskaffelser, hvorpå der forskudsafskrives, skal enten være bestilt til levering eller fuldførelse i et af de fire indkomstår, der følger efter bestillings- eller planlægningsåret, eller skatteyderen skal have planlagt at fremstille dem i egen virksomhed i 4 års perioden.

Når skatteyderen foretager forskudsafskrivning, formindskes den henlæggelse, som han for vedkommende indkomstår kan foretage efter investeringsfondsloven, med forskudsafskrivningens beløb.

Når anskaffelsen finder sted, skal anskaffessummen nedskrives med de foretagne forskudsafskrivninger, således at skatteyderen kun kan foretage skattemæssige afskrivninger på grundlag af den nedskrevne anskaffessum.

Hvis skatteyderen ikke når at få anskaffelsen i orden senest i det fjerde år efter bestillings- eller planlægningsåret, rammes han af en efterbeskatning, idet de skatteansættelser, der er påvirket af forskudsafskrivningerne, bliver reguleret, så skatteyderen stilles, som om han ikke havde forskudsafskrevet. Hans investeringsfondshenlæggelser for de år, hvori han forskudsafskrev, bliver dog ikke reguleret.

Der har hidtil ikke været hjemmel til at dispensere fra reglerne om efterbeskatning. *Efterbeskatningen* kan imidlertid ofte ramme de pågældende virksomheder meget føleligt, og loven indeholder derfor en regel om, at ligningsrådet under visse be-

tingelser kan fritage skatteyderen for efterbeskatningen, når han hverken har kunnet forudse eller afværge den forsinkelse, der udløser efterbeskatningen.

Der er også foretaget enkelte andre ændringer af reglerne. Således kan det nævnes, at en *efterlevende ægtefælle eller en enearving* nu kan få tilladelse til at indtræde i en afdød skatteydets stilling med hensyn til de påbegyndte forskudsafskrivninger.

Lovforslaget fremsattes og behandledes i folketinget sammen med *forslag til lov om ændring af lov om investeringsfonds*, se nærmest følgende sag. Ved 1. behandling modtoges det med velvilje af alle ordførerne med undtagelse af *Sigsgaard* (VS), der betragtede reglerne som let maskerede tilskud til storindustrien. *Helge von Rosen* (RV) udtalte dog sin forundring over, at man ikke havde benyttet lejligheden til at åbne adgang til efterregulering af investeringsfondshenlæggelserne i de tilfælde, hvor den skattepligtige kommer ud for efterregulering med tilbageførte forskudsafskrivninger. *Grünbaum* (S) rejste spørgsmålet om de såkaldt „skattefri millionærer“, d. v. s. personer, der — til trods for at de har betydelige indtægter og privatforbrug — ved udnyttelse af afskrivningsreglerne får bragt deres skattepligtige indtægt ned på 0 eller i nærheden af 0. Spørgsmålet rejstes på ny i det folketingsudvalg, hvortil lovforslaget henvistes efter 1. behandling, og i *udvalgets betænkning* gav finansministeren tilsagn om, at han til brug for udvalgets fortsatte behandling af spørgsmålet ville lade problemerne i forbindelse med spørgsmålet undersøge.

Ved 3. behandling vedtoges lovforslaget uændret med 122 stemmer mod 2 (VS) medens 2 medlemmer (*Rosing* og *Djurhus*) undlod at stemme.

23. Lov om ændring af lov om investeringsfonds. (Finansminister *Poul Møller*). [A. sp. 893. C. sp. 81].

Skriftlig fremsættelse ²²/₁₀ (F. sp. 633). 1. beh. ⁵/₁₁ (F. sp. 979). Partiernes ordførere: *Grünbaum*, *Haunstrup Clemmensen*, *Jens Foged*, *Helge von Rosen*, *Ømann* og *Sigsgaard*. Henvist til samme udvalg som forslag til lov om ændring af ligningsloven m. fl. lovforslag, se side 85. Betænkning (B. sp. 141) afgivet ²¹/₁₁. 2. beh. ²⁵/₁₁ (F. sp. 1484). 3. beh. ²⁷/₁₁ (F. sp. 1556). *Loven stadfæstet 28. november 1969.* (Lovt. nr. 518).

Loven har følgende ordlyd:

„I lov om investeringsfonds, jfr. lovbekendtgørelse nr. 261 af 26. juni 1968, som ændret ved lov nr. 37 af 20. februar 1969 og lov nr. 126 af 29. marts 1969, foretages følgende ændringer:

1. § 3, stk. 3, affattes således:

„Stk. 3. Henlæggelser til investeringsfonds kan ikke benyttes til forlods afskrivning på den aftalte eller beregnede anskaffelsessum for aktiver, der ikke er leveret eller fuldført.“

2. § 4, stk. 2, affattes således:

„Stk. 2. Foretager den skattepligtige forskudsafskrivning på den aftalte byggesum for et skib efter afskrivningslovens § 14 eller på maskiner m. v. og bygninger efter afskrivningslovens afsnit IV A, formindskes den henlæggelse, som han kan foretage for det pågældende indkomstår, med forskudsafskrivningens beløb.“

Ændringerne er en følge af, at reglerne om forskudsafskrivning ved lov nr. 517 af 28. november 1969 indføjedes i afskrivningsloven, jfr. nærmest foregående sag, og de nye regler svarer til, hvad der hidtil har været gældende med hensyn til forskudsafskrivning efter tekstanmærkning til finansloven.

Lovforslaget fremsattes og behandledes i folketinget sammen med forslaget til den nævnte lov om ændring af afskrivningsloven, hvortil der henvises. Ved 3. behandling vedtoges lovforslaget uændret med 122 stemmer mod 2 (VS), medens 1 medlem (Rosing) undlod at stemme.

24. Lov om ændring af lov om indkomstbeskatning af aktieselskaber m. v. (Skattefritagelse for saneringselskaber). (Finansminister *Poul Møller*). [A. sp. 317. C. sp. 5].

Skriftlig fremsættelse $\frac{8}{10}$ (F. sp. 125). 1. beh. $\frac{18}{10}$ (F. sp. 492). Partiernes ordførere: Grünbaum, Haunstrup Clemmensen, Niels Andersen, Martin Pedersen og Ømann. 2. beh. $\frac{28}{10}$ (F. sp. 675). 3. beh. $\frac{21}{10}$ (F. sp. 830). *Loven stadfæstet 28. november 1969.* (Lovt. nr. 520).

Ved loven indføjedes i § 3, stk. 1, i lov om indkomstbeskat-

ning af aktieselskaber m. v., jfr. lovbekendtgørelse nr. 396 af 28. juli 1969, en ny bestemmelse, hvorefter *saneringsselskaber*, der er godkendt af boligministeren i medfør af § 44 i saneringsloven, lov nr. 318 af 18. juni 1969, *fritages for beskatning*, første gang ved skatteligningen for skatteåret 1970-71.

Ifølge saneringsloven skal saneringsselskabernes vedtægter godkendes af boligministeren og kan kun ændres med hans samtykke. De skal bl. a. indeholde regler om begrænsning af udbyttet til indskudskapitalens ejere og om, at et eventuelt likvidationsoverskud skal tilfalde kommunen til anvendelse til saneringsformål. Drejer det sig om et aktieselskab, skal det endvidere bestemmes i vedtægterne, at aktierne ikke kan overdrages eller pantsættes uden boligministerens samtykke. Under disse omstændigheder fandt man det naturligt at *sidestille saneringsselskaberne med bl. a. de sociale boligselskaber*, der er fritaget for beskatning i medfør af selskabsskattelovens § 3, nr. 7.

Lovforslaget mødte i folketinget tilslutning fra alle sider og vedtoges ved 3. behandling enstemmigt med 106 stemmer.

25. Lov om ændring af lov om vurdering af landets faste ejendomme. (Finansminister Poul Møller). [A. sp. 1385. C. sp. 403].

Skriftlig fremsættelse $\frac{3}{12}$ (F. sp. 1761). 1. beh. $\frac{10}{12}$ (F. sp. 2318). Partiernes ordførere: Ove Hansen, Erik Hansen (Vejle amt), Enggaard, Nordqvist og Gert Petersen. Henvist til udvalg på 17 medlemmer (Erik Hansen (Vejle amt), Asger Jensen, Poul Nielsen [formand], Ulla Worm, Enggaard, A. Chr. Andersen [næstformand], Skov Thulesen (fra $\frac{6}{3}$ Hauch), Nordqvist, Svend Haugaard, Jens Peter Jensen (Agerskov), Ove Hansen, Kaj Andresen, Grünbaum, Egon Jensen, Hans Lund, Peter Nielsen og Gert Petersen). Betænkning (B. sp. 715) afgivet $\frac{13}{3}$ 2. beh. $\frac{18}{3}$ (F. sp. 4444). 3. beh. $\frac{20}{3}$ (F. sp. 4600). *Loven stadfæstet 20. marts 1970.* (Lovt. nr. 100).

Loven er i det væsentlige en følge af den ændrede kommunale inddeling, der trådte i kraft den 1. april 1970. Den vigtig-

ste ændring er bestemmelsen om *bortfald af årsomvurderingen pr. 1. august 1970*. Baggrunden herfor er, at der i anledning af kommunalreformen finder en omlægning sted af skyld- og vurderingskredse samt vurderingsdistrikter, som ikke påregnes tilendebragt så hurtigt, at en årsomvurdering kan gennemføres på forsvarlig måde i 1970. Hvor ejendomsværdien ved årsomvurderingen pr. 1. august 1970 ville have haft betydning for indkomst- og formuebeskatningen, anvendes den senest ansatte ejendomsværdi i stedet for den ejendomsværdi, der skulle være ansat ved årsomvurderingen.

For uvurderede ejendomme anvendes et beløb svarende til 85 pct. af anskaffelsessummen, herunder afholdte bekostninger til forbedring af grund eller bygninger eller opførelse af nye bygninger.

Er der på andre ejendomme inden 1. august 1970 afholdt bekostninger på mere end 25.000 kr. til forbedring af grund eller bygninger eller opførelse af nye bygninger, og er disse bekostninger ikke taget i betragtning ved den senest ansatte ejendomsværdi, anvendes i stedet for denne et beløb, svarende til ejendomsværdien ved den seneste vurdering før 1. august 1970 med tillæg af 85 pct. af de afholdte bekostninger.

Af de øvrige bestemmelser i loven skal nævnes ændringen af § 22, stk. 1, hvorefter sager om afskedigelse af vurderingsmænd fremtidig i alle tilfælde kan indbringes for indenrigsministeren, medens disse sager for sognekommunernes vedkommende hidtil har kunnet indbringes for amtsrådene.

Udnævnelsen af vurderingsformænd er hidtil sket efter indstilling fra amtsrådet bortset fra rene købstadvurderingskredse, hvor kommunalbestyrelsen afgav indstilling. Ordningen var begrundet i, at købstæderne ikke hidtil har været repræsenteret i amtsrådet. Efter kommunalreformen er dette forhold ændret, og samtidig har kommunerne bortset fra amtskommunerne fået ensartet status. Det er derfor nu fastsat, at amtsrådet fremtidig afgiver indstilling for alle vurderingskredse undtagen København og Frederiksberg, der ikke er repræsenteret i amtsrådet.

Endvidere er der i loven indsat en bemyndigelse for finans-

ministeren til at pålægge kommunerne at føre et for hele landet ensartet ejendomsregister. Dette er sket efter forslag fra administrationsrådet og er et led i bestræbelserne for at fritage amtstuerne for opgaver i forbindelse med ejendomsbeskatningen.

Endelig skal det nævnes, at loven indeholder bestemmelser, der indebærer, at *vurderingstidspunktet* både for almindelige vurderinger og for årsomvurderinger ændres fra 1. august til 1. april.

Foruden de foran nævnte ændringer indeholder loven en enkelt ændring i *lov om beskatning til kommunerne af faste ejendomme*, jfr. *lovbekendtgørelse nr. 384 af 23. juni 1969*. Ved ændringen bestemmes det, at bortfaldet af årsomvurderingen ikke ændrer den skattemæssige virkning af vurderinger i henhold til vurderingslovens § 4.

Lovforslaget fik fra alle sider i folketinget en velvillig modtagelse. Det henvistes til behandling i et udvalg, som i betænkningen henstillede, at vurderingsskemaerne søges forenket navnlig med henblik på tilfælde, hvor de pågældende ejendomsforhold ikke er ændret siden den seneste vurdering. Endvidere henstillede udvalget, at der ved fremtidige vurderinger medsendes kopi af vurderingsskemaet til ejers eget brug. Finansministeren stillede en række ændringsforslag, som blev tiltrådt af udvalget. Indholdet af disse forslag er omtalt i forbindelse med omtalen af lovens indhold. Herudover stillede et *mindretal* (socialdemokratiets og socialistisk folkepartis medlemmer af udvalget) et ændringsforslag om, at indstilling om udnævnelse af vurderingsformænd i vurderingskredse, der udelukkende består af bydistrikter, skal fremkomme fra den pågældende kommunalbestyrelse i stedet for fra amtsrådet. Dette ændringsforslag blev forkastet ved 2. behandling, men ministerens ændringsforslag blev vedtaget.

Ved 3. behandling blev lovforslaget med en enkelt yderligere ændring vedtaget enstemmigt med 130 stemmer.

26. Lov om ændring af lov om ejendomsskyld til staten. (Finansminister Poul Møller). [A. sp. 1815. C. sp. 267].

Skriftlig fremsættelse ¹³/₁ (F. sp. 2409). 1. beh. ²⁰/₁ (F. sp. 2668). Partiernes ordførere: Ove Hansen, Ulla Worm, Enggaard, Niels Helveg Petersen og Morten Lange. Henvist til udvalg på 17 medlemmer (Ulla Worm, Burgdorf, Mads Eg Damgaard, Langkilde [formand], Enggaard [næstformand], A. Chr. Andersen, Skov Thulesen, Martin Pedersen, Jørgen Ander-

sen, Helge von Rosen, Ove Hansen, Grünbaum, Egon Jensen, Hans Lund, Peter Nielsen, Axel Ivan Pedersen og Gert Petersen). Betænkning (B. sp. 541) afgivet $\frac{20}{2}$. 2. beh. $\frac{4}{3}$ (F. sp. 3985). 3. beh. $\frac{6}{3}$ (F. sp. 4043). *Loven stadfæstet 12. marts 1970.* (Lovt. nr. 77).

Loven er en følge af den ændrede kommunale inddeling, der trådte i kraft den 1. april 1970, og indeholder en bestemmelse om, at *den fikserede ejendomsskyld til staten* i København, Frederiksberg og de områder, der umiddelbart forud for den 1. april 1970 henhørte under en købstadkommune, skal opkræves sammen med de kommunale ejendomsskatter, mens *opkrævningen i øvrigt skal foretages af amtstuerne og amtsskatteinspektorerne.*

Endvidere indeholder loven en bestemmelse om, at finansministeren — uanset det lige foran anførte — efter forudgående forhandling med *kommunerne* kan pålægge disse at opkræve ejendomsskylden til staten sammen med de kommunale ejendomsskatter.

Denne bemyndigelse til finansministeren er foranlediget af en indstilling fra administrationsrådet, som går ind for, at alle ejendomsskatter skal beregnes og opkræves af kommunerne, således at ejere af fast ejendom kun modtager én skattebillet omfattende alle de ejendommen påhvilende skatter og afgifter. Det fremgår af lovforslagets bemærkninger, at en sådan ordning vil betyde en væsentlig rationalisering og samtidig vil lette amtstuernes overgang til ligningsmæssige opgaver; overførslen til kommunerne kan dog først ske, efterhånden som den kommunale administration er tilstrækkelig udbygget.

Lovforslaget fik i folketinget en velvillig modtagelse af partiernes ordførere. Det henvises til behandling i et udvalg, af hvis *betænkning* det bl. a. fremgår, at det ikke er tanken at overføre ejendomsskylden til staten til kommunerne isoleret, men at overførslen skal ske sammen med overførslen af de amtskommunale ejendomsskatter. Spørgsmålet om overførslen vil blive taget op af indenrigsministeriet i forbindelse med revisionen af loven om den amtskommunale beskatning.

Udvalget indstillede lovforslaget til vedtagelse uændret, og forslaget blev ved 3. behandling vedtaget enstemmigt med 135 stemmer.

27. Lov om ændring af lov om frigørelsesafgift m. v. af fast ejendom. (Finansminister *Poul Møller*). [A. sp. 2071. C. sp. 709].

Skriftlig fremsættelse $\frac{16}{1}$ (F. sp. 2651). 1. beh. $\frac{30}{1}$ (F. sp. 3135). Partiernes ordførere: Ove Hansen (Grünbaum), Juul-Madsen, Niels Andersen, Niels Helveg Petersen (Amtoft), Gert Petersen og Sigsgaard. Henvist til udvalg på 17 medlemmer (Juul-Madsen, Poul Nielsen (fra $\frac{6}{5}$ Henning Andersen), Niels Ravn [formand], Poul Schlüter, Niels Andersen [næstformand], Foged, Skov Thulesen (fra $\frac{6}{3}$ Hauch), Niels Helveg Petersen, Amtoft, Erik Hansen (Ålborg amt), Ove Hansen, Kaj Andersen, Grünbaum, Egon Jensen, Hans Lund, K. Axel Nielsen og Gert Petersen). Betænkning (B. sp. 1581) afgivet $\frac{6}{5}$. 2. beh. $\frac{20}{5}$ (F. sp. 6111). Henvist til fornyet udvalgsbehandling. Tillægsbetænkning (B. sp. 2483) afgivet $\frac{20}{5}$. 3. beh. $\frac{2}{6}$ (F. sp. 6960). *Loven stadfæstet 4. juni 1970.* (Lovt. nr. 255).

Loven indeholder en række ændringer i *lov nr. 324 af 18. juni 1969 om frigørelsesafgift m. v.*, hvoraf følgende ændringer samt baggrunden for deres vedtagelse skal omtales:

1. I det forslag til lov om ændring af landbrugsloven, som landbokommissionen fremsatte (betænkning nr. 556 af 1970), foresloges det, at den omstændighed, at der påhviler et areal landbrugspligt, ikke fremtidig skal være til hinder for, at en del af arealet tilplantes med *skov, der ikke er undergivet fredskovs-*pligt. Ejeren vil da senere frit kunne udtage arealet af skovdrift. Der åbnes herved mulighed for, at en ejer ved at tilplante et areal, f. eks. kort efter køb af en ejendom, vil kunne bringe denne uden for afgiftspligten i henhold til loven om frigørelsesafgift, idet ejendommen herved ikke mere kan anses for landbrug m. v. Når zoneovergangen har fundet sted, er tilplantning ikke til hinder for, at arealet udstykses til bymæssig benyttelse eller sommerhusbebyggelse. Ved en ændring af § 1, stk. 1, tilsigtes det at hindre, at en sådan fremgangsmåde vil kunne anvendes til omgåelse af loven.

2. Efter frigørelseslovens § 1, stk. 3, 2. pkt., påhviler pligten til at svare frigørelsesafgift *den, der har tinglyst adkomst på*

ejendommen på det tidspunkt, hvor afgiftspligten indtræder, d. v. s. ved ejendommens inddragelse under en byzone eller et sommerhusområde.

Pligten til at svare afståelsesafgift efter § 9 påhviler derimod den, der afstår ejendommen, og det samme gælder pligten til at svare særlig indkomstskat ved afståelse af fast ejendom. Om afståelse (ejerskifte) har fundet sted, afgøres efter en konkret bedømmelse på samme måde som ved afgørelsen af, hvem der skal medregne ejendommen ved den årlige opgørelse af skattepligtig formue.

Selv om kriteriet for, hvem der skal svare frigørelsesafgift, således afviger fra, hvad der ellers lægges vægt på i skatteretten, vil det dog i langt de fleste tilfælde føre til samme resultat. I en del tilfælde, hvor der er handlet om ejendommen i tiden forud for afgiftspligtens indtræden, kan det dog forekomme, at pligten til at svare frigørelsesafgift kommer til at påhvile en sælger, selv om man efter skattelovgivningens sædvanlige regler ville anse køberen for ejer ved zoneinddragelsen. Det kan navnlig få praktisk betydning, hvor en ejendomshandel har været betinget af andet end købesummens betaling, f. eks. af udstykningstilladelse. Ved loven er indføjet en bestemmelse indeholdende en undtagelse fra reglen om, at afgiftspligten påhviler den, der har tinglyst adkomst ved afgiftspligtens indtræden. Undtagelsen skal gælde, hvis ejendommen på dette tidspunkt er afstået til en anden; i så fald skal afgiftspligten påhvile denne, medmindre handelen senere hæves.

3. For *jordrenteejendommers* vedkommende sker der inddragelse af værdistigningen på jorden til fordel for det offentlige gennem jordrenteydelsen. For ejendomme, hvor jordrenten afløses, er på samme måde gennem afløsningssummen for jordrente sket fuld inddragelse af den indtil da stedfundne værdistigning. Ved en tilføjelse til frigørelseslovens § 2 præciseres under hensyn hertil, at ejeren er berettiget til at anvende afløsningssummen for jordrente i stedet for det sædvanlige basisbeløb efter § 2, stk. 1, uanset om ejendommen er erhvervet før eller efter lovforslagets fremsættelse.

4. Efter henvisningen i lovens § 3, stk. 2, til § 2 skal der ved

opgørelsen af frigørelsesværdien kunne indrømmes *fradrag for værditab på bygninger m. v.*, der er opstået inden det tidspunkt, der er bestemmende for fastsættelsen af basisbeløbet, uanset om der som basisbeløb anvendes ejendomsværdien ved den seneste vurdering før inddragelsen, ejendomsværdien ved 13. alm. vurdering eller ejendommens anskaffelsessum.

Værditab på bygninger m. v. vil imidlertid ikke kunne forekomme ved anvendelse af anskaffelsessummen eller ejendomsværdien ved 13. alm. vurdering som basisbeløb. For anskaffelsessummens vedkommende følger det af, at køberen har haft lejlighed til at tage hensyn til nedgangen i bygningernes værdi ved sin beregning af, hvad han ville give for ejendommen. For så vidt angår ejendomsværdien ved 13. alm. vurdering vil en eventuel nedgang i bygningernes værdi forud for vurderingen alene være kommet til udtryk i et ændret forhold mellem ejendomsværdi og grundværdi, og da frigørelsesafgiften i dette tilfælde beregnes i forhold til stigningen i værdien af ejendommens handelsværdi uden fradrag af et differencebeløb, har man ikke i dette tilfælde fundet anledning til at indrømme fradrag for værditab på bygninger.

Under hensyn hertil er henvisningen i § 3, stk. 2, begrænset til § 2, stk. 1, således at fradrag for værditab kun fastsættes, hvor den seneste vurdering anvendes som basisbeløb.

5. Ved en ændret formulering af § 9 fastsættes nærmere regler for *et dødsbos pligt til at svare afståelsesafgift*. Det forhold, at en ejendom, for hvilken der tidligere er indtrådt pligt til at svare frigørelsesafgift, i forbindelse med et dødsfald inddrages under et skifte, betragtes ikke som en afståelse, der udløser pligt til at svare afståelsesafgift. Efter den nu vedtagne formulering skal derimod enhver overdragelse af en sådan ejendom fra et dødsbo til en arving, legatar eller en længstlevende ægtefælle sidestilles med afståelse af ejendommen. I disse tilfælde skal boet således principielt svare afståelsesafgift. Dette gælder, hvad enten overdragelsen fra dødsboet sker ved salg, udlæg, et blandet udlæg og salg eller ved, at ejendommen tilhører et fællesbo, der overtages af længstlevende ægtefælle til hensiddet i uskiftet bo, efter at der forinden er skiftet med enkelte arvinger

eller legatarer. jfr. § 20 C, stk. 1, 3. punktum, og § 20 B, stk. 6, i kildeskatteloven.

Sker overtagelsen til hensiden i uskiftet bo uden forudgående skifte med enkelte arvinger eller legatarer, medfører overtagelsen ikke, at der skal svares afståelsesafgift.

I kildeskatteloven er der en almindelig adgang for en arving, legatar eller en efterlevende ægtefælle til at indtræde i dødsboets skatte- og afgiftsmæssige stilling med hensyn til de efterladte aktiver. Under hensyn hertil har man fundet det rimeligt og hensigtsmæssigt, at samme personkreds kan opnå henstand med betaling af afståelsesafgift. Når man ikke har valgt en ordning med „afgiftsmæssig succession“ vedrørende afståelsesafgiften, men alene en *henstandsordning* med en allerede indtrådt og beregnet afgift, skyldes det hensynet til passiveringsregler. I henhold til bestemmelserne i kildeskatteloven skal der, hvor en arving m. v. indtræder i boets skatte- og afgiftsmæssige stilling, foretages en passivering af det fremtidige skattetilsvaret af hensyn til bodelingen og arveafgiftsberegningen. Kildeskattelovens passiveringsregler er imidlertid ikke indrettet på passivering af en afgift som afståelsesafgiften, og man har ikke fundet det hensigtsmæssigt at foreslå loven suppleret med særlige og teknisk meget komplicerede passiveringsregler herfor. Med den vedtagne henstandsordning for en allerede indtrådt og beregnet afgiftspligt undgår man helt, at der i henseende til bodelingen bliver noget behov for særlige passiveringsregler samtidig med, at man tilgodeser den interesse, et bo eller en arving m. v. af likviditetsmæssige grunde kan have i ikke straks at skulle svare afgiften. Det forhold, at afgiftspligten anses for indtrådt, medfører, at afgiften kan fradrages ved arveafgiftsberegningen som gæld, jfr. arveafgiftslovens § 16, stk. 2.

Efter loven skal dødsboet derfor kunne kræve fritagelse for at betale afståelsesafgift, hvis den, der overtager ejendommen, forpligter sig til at betale det under skiftet fastsatte beløb ved den første afståelse af ejendommen. Afstår arvingen kun en del af ejendommen, svares der en forholdsmæssig del af afgiften. Overtages ejendommen af flere berettigede i et bo, skal disse

forpligte sig til at hæfte solidarisk for afgiftsbeløbet. Boet kan også kræve fritagelse for at betale afståelsesafgiften, selv om ejendommens værdi overstiger modtagernes andele i boet. Arvingen m. v. må endvidere ved den første afståelse af ejendommen svare særlig indkomstskat efter de herom gældende regler af eventuel fortjeneste konstateret ved samme afståelse. Fortjenesten beregnes med udlægsværdien som skattemæssig anskaffelsessum.

Hvor et dødsbo ved overdragelse af en ejendom til en arving, legatar eller en længstlevende ægtefælle bliver pligtig at svare afståelsesafgift, beregnes denne på grundlag af værdierne i den endelige boopgørelse eller i opgørelserne i henhold til § 20, stk. 2, eller § 20 C, stk. 4, i kildeskatteloven (værdien i handel og vandel). Udlægges ejendommen før skæringsdagen i en opgørelse efter samme bestemmelser, ansættes den til værdien på udlægstidspunktet, jfr. kildeskattelovens § 17, stk. 2, 2. og 3. punktum.

Der skal efter loven ikke svares afståelsesafgift af et dødsbo, der i henhold til bestemmelserne i § 16 eller § 20 B, stk. 3, i kildeskatteloven er fritaget for at svare indkomstskat, fordi boets aktiver og nettoformue er under visse beløbsgrænser. Selve afgiftspligten anses for så vidt for indtrådt, men ud fra lignende betragtninger, som har ført til at fritage disse boer for at svare indkomstskat, fritages de for pligten til at betale afståelsesafgiften. Hvor en arving m. v. overtager en ejendom fra et sådant bo, skal arvingen ved den første afståelse alene svare særlig indkomstskat efter de herom gældende regler af eventuel fortjeneste. Fortjenesten beregnes med udlægsværdien som skattemæssig anskaffelsessum.

6. Ved gennemførelsen af loven om frigørelsesafgift m. v. af fast ejendom var det forudsat, at der ved lovens ikrafttræden den 1. januar 1970 ikke ville findes arealer, hvis anvendelse til bymæssig bebyggelse var tilladt af vedkommende offentlige myndighed, men som dog ville blive pålagt frigørelsesafgift. Det var påregnet, at alle sådanne arealer ville blive henført til byzone pr. 1. januar 1970 i henhold til § 2 i lov nr. 315 af 18. juni 1969 om by- og landzoner.

Det har imidlertid vist sig, at der i et ikke helt ubetydeligt omfang findes *arealer, der er blevet disponeret for bymæssig bebyggelse under anvendelse af en anden formel fremgangsmåde end ved fastlæggelse i en byudviklingsplan, bygningsvedtægt eller byplanvedtægt, og som derfor ikke er blevet byzone* umiddelbart ved by- og landzonelovens ikrafttræden pr. 1. januar 1970.

Som et eksempel på tilfælde som de omtalte skal nævnes arealer i en byudviklingsplans yderzone, hvor byudviklingsudvalget før den 1. januar 1970 har meddelt dispensation til arealets anvendelse til bymæssig bebyggelse, men hvor arealet ikke er blevet overført til inderzone ved en ændring af byudviklingsplanen.

Som et andet eksempel kan nævnes endnu landbrugsdrevne arealer i landzone, på hvilke der med kommunalbestyrelsens godkendelse før den 1. januar 1970 er tinglyst en deklaration med bebyggelsesregulerende bestemmelser.

Forhold som de nævnte kan også foreligge i relation til sommerhusområder og kolonihavearealer.

De måder, hvorpå arealer kan være disponeret for bymæssig bebyggelse eller sommerhusbebyggelse af vedkommende offentlige myndighed, er mangfoldige og lader sig ikke beskrive med tilstrækkelig nøjagtighed i en lovbestemmelse. Der findes også forskellige grader af sikkerhed for en senere formel gennemførelse af sådanne dispositioner. Det overlades derfor efter loven til afgørelse i hvert enkelt tilfælde, om der på grundlag af en ansøgning fra vedkommende ejer bør træffes beslutning om, at frigørelsesafgiftsloven ikke skal finde anvendelse på arealet. En sådan beslutning medfører, at ejerne vil være undergivet de almindelige regler om, at der ved afståelse af fast ejendom skal svares almindelig eller særlig indkomstskat af den opnåede fortjeneste.

Det overlades det i byplanlovens § 4 omhandlede byplan-nævn at træffe administrativt endelig afgørelse af, om frigørelsesafgiftsloven skal finde anvendelse i tilfælde som de omhandlede. Det vil derimod ligge uden for byplannævnets kompetence at tage stilling til tvivlsspørgsmål, der i øvrigt måtte opstå vedrørende lovens anvendelse. Det forudsættes, at byplannævnets

afgørelser efter den foreslåede § 19 A først træffes, efter at der er givet vedkommende kommunalbestyrelse og amtsråd og i byudviklingsområder tillige byudviklingsudvalget lejlighed til at udtale sig i anledning af ansøgningen.

Endelig indeholder loven visse ændringer i *lov om vurdering af landets faste ejendomme*, jfr. *lovbekendtgørelse nr. 441 af 22. august 1969*, som ændret ved lov nr. 100 af 20. marts 1970:

1. Efter § 4 er indsat en ny paragraf, hvori det fastslås, at vurderingsrådet skal optage ejendomme, der bliver omfattet af pligten til at svare frigørelsesafgift, til *omvurdering* hurtigst muligt, efter at rådet har fået meddelelse om inddragelse i byzone eller sommerhusområde eller, for så vidt angår de af frigørelsesafgiftslovens afsnit II omfattede ejendomme, efter at rådet er blevet bekendt med, at ejendommene helt eller delvis er overgået til anden anvendelse end landbrug m. v.

2. Ved en tilføjelse til § 14, stk. 5, er bestemmelsen bragt i overensstemmelse med frigørelsesafgiftslovens § 1. Såfremt en ejendom efter 14. alm. vurdering *tilplantes med skov*, fordi skovbrug er den økonomisk gode anvendelse, har man fundet det rigtigst, at ejendommen som andre skovejendomme vurderes efter reglerne i § 15.

3. Ved en ændret affattelse af regelen i § 33, stk. 2, fastslås det, at *vurderingsrådet* skal foretage de *fordelinger af de ansatte værdier*, som er nødvendige til gennemførelse af frigørelsesafgiftsloven.

De foran omhandlede ændringer i loven om frigørelsesafgift og i vurderingsloven har *virkning fra den 1. januar 1970*, d. v. s. fra ikrafttrædelsen af frigørelsesafgiftsloven og loven om by- og landzoner.

Har den, der skal svare frigørelsesafgift, erhvervet ejendommen inden 20. april 1970 betinget af andet end købesummens betaling, og er betingelserne ikke opfyldt på tidspunktet for afgiftspligtens indtræden, indeholder loven den overgangsregel, at den pågældende kan anvende sin anskaffelsessum som basisbeløb ved beregningen af frigørelsesafgiften.

Lovforslaget fik under sin gang i folketinget en velvillig behandling af partiernes ordførere, idet lovens indhold, som er beskrevet i

det foregående, i alt væsentligt blev føjet til lovforslaget efter dets fremsættelse og 1. behandling.

I den af folketingsudvalget afgivne betænkning indstillede et *flertal* (udvalget med undtagelse af socialistisk folkepartis medlem af udvalget) lovforslaget til *vedtagelse* med en række af finansministeren foreslåede ændringer. Et *mindretal* (socialistisk folkepartis medlem af udvalget) indstillede lovforslaget til *vedtagelse* med de af finansministeren stillede ændringsforslag bortset fra forslaget om dødsboers pligt til at svare afståelsesafgift (§ 9) samt forslaget om i visse tilfælde at lade byplannævnet træffe afgørelse om at fritage arealer, som er „disponeret“ til bymæssig bebyggelse eller sommerhusbebyggelse, fra at henhøre under frigørelseslovens område (§ 19 A).

Ved 2. behandling udtalte *Gert Petersen* (SF), at han fandt ordet „disponeret“ i § 19 A meget rummeligt, og han udtrykte betænkelighed ved at lade spørgsmålet afgøre efter et skøn. *Sigsgaard* (VS) delte denne betænkelighed, og han fandt iøvrigt i det hele den omhandlede paragraf for løst formuleret. *Finansministeren* oplyste, at ordet „disponeret“ i praksis vil blive fortolket snævert. „Der må i virkeligheden foreligge klare data for, at der er truffet beslutning enten i kommunalbestyrelsen eller i amtsrådet eller andre steder om, at disse arealer har været tænkt anvendt til bymæssige formål.“

I den af udvalget afgivne tillægsbetænkning stillede udvalget med finansministerens tilslutning ændringsforslag vedrørende de afløste jordrentebrug. Dette forslag er ligeledes omtalt foran under gennemgangen af lovens indhold.

Ved 3. behandling vedtoges lovforslaget enstemmigt med 140 stemmer; 4 medlemmer (VS, u. p. og GrønL.) tilkendegav, at de hverken stemte for eller imod.

28. Lov om ændring af merværdiafgiftsloven. (Offentlige institutioners afgiftsmæssige stilling). (Finansminister *Poul Møller*). [A. sp. 2057. C. sp. 295].

Skriftlig fremsættelse ¹⁶/₁ (F. sp. 2649). 1. beh. ³⁰/₁ (F. sp. 3141). Partiernes ordførere: Egon Jensen, Erik Hansen (Vejle amt), Jens Frandsen, Niels Helveg Petersen og Morten Lange. Henvist til udvalg på 17 medlemmer (Erik Hansen (Vejle amt), Mads Eg Damgaard, Hans Kjær [formand], Jørgen Jensen, Jens Frandsen [næstformand], Anders Andersen, Jens Peter Jensen (Sorø amt), Niels Helveg Petersen, Martin Pedersen, Helge von Rosen, Grünbaum, Ove Hansen, Per Hækkerup, Egon Jensen, Hans Lund, Peter Nielsen og Krog Hansen). Betænkning (B

sp. 551) afgivet $\frac{4}{3}$. 2. beh. $\frac{11}{3}$ (F. sp. 4130). 3. beh. $\frac{13}{3}$ (F. sp. 4257). *Loven stadfæstet 20. marts 1970.* (Lovt. nr. 101).

Ved lovændringen sker der en *ændring af amtskommunernes og kommunernes afgiftsmæssige stilling efter merværdiafgiftsloven*. De hidtidige regler har medført, at en kommune, der foruden at udføre egne arbejder tillige udfører enkelte afgiftspligtige arbejder for private eller andre kommuner, skulle betale afgift ikke alene af afsætningen, men også af de varer og ydelser, der anvendes til kommunens eget brug — den såkaldte „afsmitning“.

De hidtidige regler har endvidere medført, at kommunale fællesforetagender, der drives i sameje mellem flere kommuner, skulle beskattes af ydelserne til parthaverne — den såkaldte „samejemoms“.

Ved lovændringen *ophæves fra 1. april 1970* afsmitningsreglen og samejemomsen.

De hidtidige regler er endvidere blevet kritiseret af erhvervslivet, der har gjort gældende, at den omstændighed, at offentlige institutioner, der udelukkende producerer varer til eget brug eller udelukkende udfører arbejde for det offentlige selv, ikke skal registreres og betale afgift, kan medføre, at en offentlig myndighed alene som følge af afgiftsbesparelserne vil foretrække at lade et arbejde udføre af en institution fremfor af en privat erhvervsvirksomhed. Ved den foreliggende lovændring sker der en ændring af reglerne om pålæg til offentlige institutioner om at svare *afgift af varer og afgiftspligtige ydelser til eget brug*. Ændringen går ud på at gøre bestemmelsen lettere at anvende i praksis. Der tilvejebringes endvidere en ordning, hvorefter der ydes kommunerne *kompensation for den forøgelse af afgiftsbelastningen*, der følger af pålæg om, at kommunerne skal betale afgift af fremstilling m. v. til eget brug. Kompensationerne ydes på en sådan måde, at den ikke fordeles mellem kommunerne i forhold til de beløb, som de enkelte kommuner har betalt som følge af pålæggene.

Da finansministeren den 11. december 1968 fremsatte *forslag til ændring af merværdiafgiftsloven* (Se Folketingsårbogen 1968-69 s. 142) var der som bilag til lovforslaget optrykt en redegørelse, der gik ind for afskaffelse af afsmitningen og samejemomsen. Rede-

gørelsen var udarbejdet af en arbejdsgruppe bestående af repræsentanter for kommunerne og finansministeriet. Lovforslaget indeholdt ikke ændringer af reglerne på det omhandlede område, men redegørelsen blev fremlagt til overvejelse i folketinget. Efter at spørgsmålet var blevet drøftet i det folketingsudvalg, som blev nedsat til behandling af det fremsatte forslag, nedsatte finansministeren *et udvalg bestående af repræsentanter for kommunerne, de særligt interesserede erhvervsorganisationer og finansministeriet*. Udvalget fik til opgave med udgangspunkt i ovennævnte redegørelse at undersøge mulighederne for at tilvejebringe en løsning af kommunernes stilling under merværdiafgiften. Udvalget afgav den 2. december 1969 en enstemmig betænkning. De gennemførte ændringer er helt i overensstemmelse med udvalgets forslag.

Ved 1. behandling fik forslaget tilslutning fra alle ordførerne. *Jens Frandsen (V)* rejste under 1. behandlingen spørgsmålet om den afgiftsmæssige stilling for bankernes og sparekassernes datacentraler. Det nedsatte udvalg indstillede enstemmigt lovforslaget til vedtagelse uændret. Ved 2. behandlingen udtalte *Jens Frandsen (V)*, at han ville lade problemet om samejerskabet for bankernes og sparekassernes fælleseje i EDB-anlæg ligge for ikke at sinke lovforslaget.

Ved 3. behandling blev lovforslaget enstemmigt vedtaget med 120 stemmer.

29. Lov om ændring af merværdiafgiftsloven. (Renter ved for sen indbetaling af afgift). (Finansminister *Poul Møller*). [A. sp. 3869. C. sp. 655].

Skriftlig fremsættelse $\frac{28}{4}$ (F. sp. 5293). 1. beh. $\frac{13}{5}$ (F. sp. 5681). Partiernes ordførere: Grünbaum, Erik Hansen (Vejle amt), Jens Frandsen, Martin Pedersen og Ømann. Henvist til udvalget angående forslag til lov om ændring af ligningsloven m. fl. lovforslag, se side 85. Betænkning (B. sp. 2027) afgivet $\frac{21}{5}$. 2. beh. $\frac{26}{5}$ (F. sp. 6425). 3. beh. $\frac{28}{5}$ (F. sp. 6659). *Loven stadfæstet 4. juni 1970.* (Lovt. nr. 245).

Ved lovændringen *forhøjes renten ved for sen indbetaling af afgift fra $\frac{3}{4}$ pct. til 1 pct. månedlig.*

I ministerens fremsættelsestale siges det, at der under den nuværende pengeknaphed og med den høje bankrente vil være en betydelig risiko for, at der sker en stigning i afgiftsrestancerne. Ministeren henviste i denne forbindelse til, at en virksomhed ved at trække indbetalingerne til toldvæsenet så langt ud som muligt vel udsatte sig

for, at toldvæsenet inddrev restancebeløbet ved udpantning, men at forholdet ikke var strafbart. For kildeskattens vedkommende havde ministeren allerede i forbindelse med ændringen af kildeskatteloven foreslået morarenten forhøjet fra $\frac{1}{2}$ pct. til 1 pct.

Ved 1. behandling fik forslaget tilslutning fra alle sider. Grünbaum (S) rejste dog, støttet af Ømann (SF), spørgsmålet om, hvorvidt den foreslåede forhøjelse af renten ved for sen indbetaling af afgift burde suppleres med en bestemmelse om straf svarende til kildeskattelovens bestemmelser vedrørende for sen indbetaling for indeholdelsespligtige.

I det nedsatte udvalgs betænkning siges det, at finansministeriet i anledning af det ved 1. behandlingen rejste spørgsmål havde udarbejdet et notat, der blev optrykt som bilag. Det fremgår af notatet, at når merværdiafgiftsloven ikke som kildeskatteloven indeholder den omhandlede straffebestemmelse, så skyldes det bl. a., at de merværdiafgiftspligtiges undladelse af at indbetale afgift i rette tid næppe på samme måde, som det er tilfældet med de indeholdelsespligtige efter kildeskatteloven, vil kunne karakteriseres som et underslæbslignende forhold. Udvalget tiltrådte denne betragtning og indstillede herefter lovforslaget til vedtagelse uændret.

Ved 3. behandling blev lovforslaget vedtaget enstemmigt med 140 stemmer.

30. Lov om ændring af merværdiafgiftsloven. (Forhøjelse af afgiften). (Finansminister Poul Møller). [A. sp. 3959. C. sp. 717].

Skriftlig fremsættelse $\frac{15}{5}$ (F. sp. 5794). 1. beh. $\frac{10}{5}$ (F. sp. 5992). Partiernes ordførere: Grünbaum, Hans Kjær, Jens Frandsen, Niels Helveg Petersen, Aksel Larsen, Sigsgaard og Hanne Reintoft. Henvist til samme udvalg som forslag til lov om udskrivningsprocenten for kalenderåret 1971 m. fl. lovforslag, se side 92. Betænkning (B. sp. 2361) afgivet $\frac{27}{5}$. 2. beh. $\frac{20}{5}$ (F. sp. 6812). Henvist til fornyet udvalgsbehandling. Til lægsbetænkning (B. sp. 2531) afgivet $\frac{1}{5}$. 3. beh. $\frac{2}{5}$ (F. sp. 6986). *Loven stadfæstet 4. juni 1970.* (Lovt. nr. 242).

Ved loven foretoges forskellige ændringer i lov om almindelig omsætningsafgift (merværdiafgift), jfr. lovbekendtgørelse nr. 356 af 1. juli 1969, som ændret ved lov nr. 101 af 20. marts 1970 og lov nr. 191 af 20. maj 1970.

Ved de vigtigste af ændringerne *forhøjedes merværdiafgiften* fra den 29. juni 1970 *fra 12½ pct. til 15 pct.* Forhøjelsen skønnes at ville indbringe en årlig merindtægt på omkring 1.400 mill. kr., i den resterende del af finansåret 1970-71 ca. 600 mill. kr.

Ifølge et af finansministeren i folketingsudvalgets betænkning stillet ændringsforslag er desuden *nævnene* i henhold til lov om afgift af spiritus, lov om afgift af chokolade- og sukkervarer m. m., lov om tobaksafgifter, lov om forbrugsbegrænsende foranstaltninger, lov om afgift af konsum-is og lov om forskellige forbrugsafgifter *ophævet* fra den 15. juni 1970 og deres *beføjelser overført til nævnet i henhold til merværdiafgiftsloven.* Samtidig er dette nævns sammensætning ændret, således at det udelukkende består af administrations- og erhvervsrepræsentanter.

Efter denne ændring er der på forbrugsafgiftsområdet *foruden merværdiafgiftsnævnet kun 3 nævn tilbage,* nemlig henholdsvis vedrørende *registreringsafgiften af motorkøretøjer, benzinafgiften og parfumeafgiften.*

Loven indeholder desuden nogle *overgangsbestemmelser.*

Under lovforslagets 1. behandling i folketinget fremhævedes dets finanspolitiske sammenhæng med *forslag til lov om udskrivningsprocenten for kalenderåret 1971. Grünbaum (S)* fandt ikke, at der var fremkommet oplysninger om nye momenter i udviklingen, der gjorde den meget betydelige finanspolitiske stramning nødvendig. Var det straffeforanstaltninger, fordi det ikke var lykkedes regeringen at inddrage de 3 dyrtidsportioner hos lønmodtagerne? Regeringen havde tidligere bestridt rigtigheden af socialdemokratiets opfattelse: at der med den hårde skattepolitik ikke ville blive noget tilbage til stigning i det private forbrug i 1970-71. Regeringen regnede med en reel forbrugsstigning på 2 pct. Nu tog man altså de 2 pct. fra forbrugerne.

Regeringens skattepolitik havde efter Grünbaums opfattelse udpræget social slagside. Det var især lønmodtagerne, der var blevet ramt, og heller ikke denne skulle der ydes nævneværdige kompensationer for momsforhøjelsen.

Hvad ville de samfundsøkonomiske virkninger af denne panikprægede politik blive? Man ville begrænse forbruget for at klare valutaproblemerne, men det var nok tvivlsomt, om det samlede forbrug ville blive begrænset. Mange, der havde mulighed for det, ville bruge af opsparingen, og stramningen ville nok resultere i en ikke ubetydelig formindskelse af opsparingen. Et forhold, der sikkert også ville medvirke til, at den stærke stramning ikke ville kunne mærkes på forbruget, var underligningen af B-skattheyderne. Det var formentlig

1½-2 milliarder kr., det drejede sig om i manglende skattebeløb. Også af den grund var momsforhøjelsen urimelig og uretfærdig.

Havde regeringen tænkt på, hvad der kunne ske på arbejdsmarkedet, når man nu åbenlyst inddrog en dyrtidsportion fra lønmodtagerne? Man havde sat en ny længslidningsbølge i gang, og der ville komme yderligere stigninger i lønninger og omkostninger.

Fra regeringspartierne side anbefaledes lovforslaget af *Hans Kjær* (KF), *Jens Frandsen* (V) og *Niels Helveg Petersen* (RV), der dog alle gav udtryk for, at de hellere havde anbefalet en momsforhøjelse, der havde været led i en skatteomlægning. De var overbevist om, at der i befolkningen var stor forståelse for nødvendigheden af den finanspolitiske stramning.

Hans Kjær (KF) gav desuden udtryk for, at han betragtede momsen som den afgiftsform, der var bedst egnet til at foretage finanspolitiske stramninger over. Afgiften var neutral i sine virkninger i forhold til eksporten, og den favoriserede ikke enkelte vareområder på andres bekostning.

På venstres vegne lagde *Jens Frandsen* vægt på, at den tilbageholdenhed i udgiftsstigningerne, regeringen havde givet udtryk for, ville blive fastholdt.

Niels Helveg Petersen (RV) erkendte, at momsen ikke ramte de forskellige indkomststørrelser lige hårdt, men man stod over for valget imellem ingenting at gøre og risikere beskæftigelsen eller at foretage et økonomisk indgreb for dermed på længere sigt at sikre en stabil beskæftigelse.

Aksel Larsen (SF) erindrede om den regel, der var indført om, at regeringsforslag, der ønskedes gjort færdig inden folketingsårets slutning, som hovedregel ikke måtte fremkomme senere end 15. marts. Nu skulle i løbet af de sidste to uger af folketingets arbejde de vigtigste lovforslag, der overhovedet var kommet i hele folketingsåret, jages igennem.

Aksel Larsen kunne ikke tiltræde, at man nu gennem en ny finanspolitisk stramning ville søge at hjælpe på den nødstedte samfundsøkonomi. Selv i den borgerlige nationaløkonomi var man kommet til det resultat, at finanspolitiske stramninger ikke var noget ideelt, at de ofte fik virkninger, der var modsat de tilsigtede. Man måtte således være klar over, at en indirekte skatteforhøjelse ville medføre omkostningsstigninger, der ville virke skadeligt for eksporten.

Momsforhøjelsen ville indbringe 1.400 mill. kr. Heraf skulle 300 mill. kr. via ATP betales til arbejdsgiverne, 200 mill. kr. bruges til sociale kompensationer, og papirafgiftens bortfald ville koste 55 mill. kr. Statsbudgettet ville blive påvirket i så betydelig grad, at regeringen burde overveje, om det var rimeligt. Hvis man endelig ville være så glubsk, burde regeringen overveje, om der ikke kunne blive råd til bedre kompensationer. Kunne der ikke blive råd til persontilskud?

Aksel Larsen sluttede med at henstille til regeringen, at den ved denne lejlighed, hvor momsen forhøjedes med 1.400 mill. kr., overvejede, om der ikke var andre punktafgifter, der kunne sløjfes, og han pegede i denne forbindelse på afgifterne på tændstikker, elektriske pærer og sikringer. Det var kun beskedne beløb, det drejede sig om.

Heller ikke *Sigsgaard* (VS) kunne tiltræde lovforslaget. Momsen vendte den tunge ende nedad, fordi kompensationerne altid var utilstrækkelige — ved denne forhøjelse var de særligt utilstrækkelige — og den gjorde det i ganske udpræget grad derved, at den også ramte indkomster, der var så små, at de ikke indkomstbeskattedes. Hertil kom, at folk med høje indkomster kunne slippe for en del af momsen ved at lægge en del af deres forbrug i udlandet.

Man havde påstået, at momsens fordele var, at den var let at administrere og let at kontrollere, men erfaringen viste, at den krævede et ganske stort administrationsapparat, og at den var svær at kontrollere. Der blev snydt meget med momsen, og han anmodede finansministeren om et skøn over omfanget af dette snyderi.

Også *Hanne Reintoft* (DK) vendte sig imod momsen, fordi den ramte de i forvejen dårligst stillede, hvad det aldrig var lykkedes at afhjælpe. Ikke mindst var moms på fødevarer og medicin en overordentlig uheldig ting. I stedet for momsen kunne man, hvis man var villig dertil, lave en skala for de direkte skatter, der dels lagde beskatningen hos de mennesker, der havde råd til det, dels overflødiggjorde forbrugsbeskatningen.

Efter 1. behandlingen henvistes lovforslaget til udvalget vedrørende forslag til lov om udskrivningsprocenten for kalenderåret 1971 m. fl. lovforslag, hvis arbejde resulterede i de ovenfor omtalte ændringer samt en ændring af ikrafttrædelsesdatoen, der efter henstilling fra Butikshandelens Fællesråd ændredes fra 1. juli 1970 til 29. juni 1970. Med disse ændringer vedtoges lovforslaget ved 3. behandling med 87 stemmer (KF, V, RV) mod 66 (S, SF, VS, DK; u. p.).

31. Lov om ændring af merværdiafgiftsloven. (Forhøjelse af afgiften ved indførsel). (Finansminister *Poul Møller*). [A. sp. 3955. C. sp. 569].

Skriftlig fremsættelse $1\frac{1}{5}$ (F. sp. 5794). 1. beh. $1\frac{1}{5}$ (F. sp. 5993). Partiernes ordførere: Grünbaum, Hans Kjær, Jens Frandsen, Niels Helveg Petersen, Aksel Larsen, Sigsgaard og Hanne Reintoft. Henvist til samme udvalg som forslag til lov om udskrivningsprocenten for kalenderåret 1971 m. fl. lovforslag, se side 92. Betænkning (B. sp. 1999) afgivet $1\frac{1}{5}$. 2. beh.

$1\frac{1}{5}$ (F. sp. 6074). 3. beh. $1\frac{1}{5}$ (F. sp. 6083). *Loven stadfæstet 20. maj 1970.* (Lovt. nr. 191).

Ved loven *forhøjes den afgift*, der efter lov om almindelig omsætningsafgift (merværdiafgift), jfr. lovbekendtgørelse nr. 356 af 1. juli 1969, som ændret ved lov nr. 101 af 20. marts 1970, skal *svares ved indførsel af varer fra udlandet, til 15 pct. af indførselsværdien.*

Efter de tidligere gældende bestemmelser afgiftsberigtiges varer, der indførtes fra udlandet af registrerede virksomheder, ved indførslen med 9 pct. at indførselsværdien. Indførsel til private og til ikke registrerede virksomheder skulle afgiftsberigtiges med $12\frac{1}{2}$ pct. af indførselsværdien.

Efter den nu gennemførte lovændring, der står i forbindelse med *loven om forhøjelse af den almindelige merværdiafgiftssats fra $12\frac{1}{2}$ pct. til 15 pct.*, se nærmest foregående sag, skal merværdiafgiftslovens almindelige sats gælde i alle tilfælde.

Forhøjelsen af importmomsen betyder en stramning af importvirksomhedernes likviditet, idet importørerne samtidig med varernes indførsel må indbetale forøgede afgiftsbeløb til staten. Disse afgiftsbeløb får importørerne imidlertid godtgjort ved afregningen af den indenlandske afgift for den pågældende afgiftsperiode.

For hurtigt at opnå stramningen af likviditeten bestemtes det i loven, at forhøjelsen af afgiftssatsen ved indførsel til registrerede virksomheder skulle *træde i kraft allerede den 21. maj 1970.* Forhøjelsen af afgiftssatsen ved indførsel til andre end registrerede virksomheder trådte derimod først i kraft samtidig med afgiftsforhøjelsen for den indenlandske omsætning.

I bemærkningerne til lovforslaget blev det anslået, at dets gennemførelse ville medføre en engangsindtægt for staten på ca. 450 mill. kr. Beløbet vil indgå i finansåret 1970-71.

Lovforslaget fremsattes i folketinget sammen med *forslag til lov om udskrivningsprocenten for kalenderåret 1971 m. fl. lovforslag*, se ovenfor side 92. Det blev sat til 1. behandling sammen med *forslag til lov om ændring af merværdiafgiftsloven (forhøjelse af afgiften)*, og der henvises til omtalen heraf under den nærmest foregående sag.

Efter 1. behandling henvises lovforslaget til det 21 mands udvalg, der var nedsat til behandling af forslag til lov om udskrivnings-

procenten for kalenderåret 1971 og de i forbindelse dermed stående lovforslag. Efter en forceret udvalgsbehandling vedtoges det ved 3. behandling kort før midnat samme dag med 90 stemmer mod 2, medens 54 medlemmer undlod at stemme.

32. Lov om ændring af lov om forskellige forbrugsafgifter. (Bortfald af afgift af papir og pap m. v.). (Finansminister *Poul Møller*). [A. sp. 3969. C. sp. 571].

Skriftlig fremsættelse $\frac{19}{5}$ (F. sp. 5794). 1. beh. $\frac{19}{5}$ (F. sp. 5993). Partiernes ordførere: Grünbaum, Hans Kjær, Jens Frandsen, Niels Helveg Petersen, Aksel Larsen, Sigsgaard og Hanne Reintoft. Henvist til samme udvalg som forslag til lov om udskrivningsprocenten for kalenderåret 1971 m. fl. lovforslag, se side 92. Betænkning (B. sp. 1999) afgivet $\frac{19}{5}$. 2. beh. $\frac{19}{5}$ (F. sp. 6080). 3. beh. $\frac{19}{5}$ (F. sp. 6084). *Loven stadfæstet 20. maj 1970.* (Lovt. nr. 192).

Ved loven ophævedes fra den 21. maj 1970 afgiften af papir og pap m. v., jfr. afsnit I i lov om forskellige forbrugsafgifter, jfr. lovebekendtgørelse nr. 356 af 17. august 1967. Godtgørelse af betalt afgift af papir og pap i varer, der eksporteres eller anvendes til afgiftsfri formål, f. eks. til trykning af visse periodiske skrifter, kan efter loven fortsat ydes efter de hidtidige regler.

Ved fremsættelsen af lovforslaget gav finansministeren følgende begrundelse for forslaget om at ophæve afgiften:

„Afgiften af papir og pap har i de senere år været genstand for en meget stærk og efter min mening berettiget kritik, fordi afgiften hviler på varer, som i vidt omfang indgår som råstoffer i vareproduktion og -distribution i konkurrence med andre, men afgiftsfrie varer. Det er derfor regeringens opfattelse, at afgiften under hensyn til de pågældende erhvervs konkurrencedygtighed såvel på det indenlandske som på de udenlandske markeder nu bør afskaffes. Forslaget vil betyde en mindreindtægt på ca. 45 mill. kr. i indeværende finansår.“

Lovforslaget fremsattes i folketinget sammen med forslag til lov om udskrivningsprocenten for kalenderåret 1971 m. fl. lovforslag, se ovenfor side 92., og det fik ved 1. behandling tilslutning fra Grünbaum (S), Hans Kjær (KF), Jens Frandsen (V), Niels Helveg Petersen (RV) og Aksel Larsen (SF). Efter 1. behandling henvistes det til det 21 mands udvalg, der var nedsat til behandling af forslag til lov om udskrivningsprocenten for kalenderåret 1971 og de i forbindelse hermed stående lovforslag. Efter en forceret udvalgsbehandling

vedtoges det ved 3. behandling kort før midnat samme dag enstemmigt med 151 stemmer.

33. Lov om ændring af lov om tobaksafgifter. (Finansminister *Poul Møller*). [A. sp. 4013. C. sp. 723].

Skriftlig fremsættelse $19/5$ (F. sp. 5952). 1. beh. $25/5$ (F. sp. 6421). Partiernes ordførere: Egon Jensen (Grünbaum), Hans Kjær, Jens Frandsen, Kirkegaard (Niels Helveg Petersen), Aksel Larsen og Sigsgaard. Henvist til samme udvalg som forslag til lov om udskrivningsprocenten for kalenderåret 1971 m. fl. lovforslag, se side 92. Betænkning (B. sp. 2361) afgivet $27/5$. 2. beh. $29/5$ (F. sp. 6812). 3. beh. $2/6$ (F. sp. 6987). *Loven stadfæstet 4. juni 1970.* (Lovt. nr. 244).

Ved loven ændredes *afgiftsskalaerne* i § 1 i lov om tobaksafgifter, jfr. lovbekendtgørelse nr. 370 af 6. september 1967 som ændret ved lov nr. 67 af 15. marts 1968 og § 5, nr. 6, i lov nr. 333 af 18. juni 1969.

Ændringen, hvorved der *ikke tilsigtedes noget merprovenu til statskassen*, var *foranlediget* af den samtidig gennemførte *forhøjelse af merværdiafgiften fra 12½ pct. til 15 pct.*, jfr. ovenfor side 125. Ved ændringen justeredes afgiftsskalaerne, så de nye detailpriser gav plads dels for forhøjelsen af merværdiafgiften og dels — efter et af finansministeren i folketingsudvalget stillet ændringsforslag efter indstilling af monopoltilsynet — for en forhøjelse af avancerne til detaillister og grossister med ialt 0,13 øre pr. cigaret og 66 øre pr. kg røgtobak. De nye afgiftsskalaer betød en forhøjelse af detailprisen for de mest almindelige cigaretter med 2 øre pr. stk. og for den mest almindelige røgtobak med 2 kr. pr. kg.

Loven *trådte i kraft samtidig med forhøjelsen af merværdiafgiften den 29. juni 1970.*

Som teknisk følgevorslag til lovforslaget om forhøjelse af merværdiafgiften gav det her omhandlede lovforslag under behandlingen i folketinget ikke anledning til særlige bemærkninger fra ordførernes side. Med de ovenfor omtalte ændringer vedtoges det ved 3. behandling med 87 stemmer (KF, V, RV) mod 65 (S, SF, VS, DK, u. p.).

34. Lov om ændring af lov om afgift af parfumer, toiletmidler m. v. (Finansminister *Poul Møller*). [A. sp. 4011. C. sp. 727].

Skriftlig fremsættelse $\frac{19}{5}$ (F. sp. 5952). 1. beh. $\frac{25}{5}$ (F. sp. 6421). Partiernes ordførere: Egon Jensen (Grünbaum), Hans Kjær, Jens Frandsen, Kirkegaard (Niels Helveg Petersen), Aksel Larsen og Sigsgaard. Henvist til samme udvalg som forslag til lov om udskrivningsprocenten for kalenderåret 1971 m. fl. lovforslag, se side 92. Betænkning (B. sp. 2361) afgivet $\frac{27}{5}$. 2. beh. $\frac{29}{6}$ (F. sp. 6812). Henvist til fornyet udvalgsbehandling. Tillægsbetænkning (B. sp. 2531) afgivet $\frac{1}{6}$. 3. beh. $\frac{2}{6}$ (F. sp. 6987). *Loven stadfæstet 4. juni 1970.* (Lovt. nr. 243).

Ved loven *nedattes fra den 29. juni 1970 afgiften* i henhold til lov om afgift af parfumer, toiletmidler m. v., jfr. lovbekendtgørelse nr. 357 af 17. august 1967, § 1, stk. 2, *fra 37½ pct. til 36 pct. af varernes detailpris incl. parfumeafgift, men excl. merværdiafgift.*

Afgiftsnedsettelsen har *sammenhæng med den samtidig gennemførte forhøjelse af merværdiafgiften fra 12½ pct. til 15 pct.*, jfr. ovenfor side 125. Ved nedsettelsen af parfumeafgiften opnåedes, at de hidtidige prismærker fortsat skulle benyttes, hvorfor der ikke ville bestå samme tilskyndelse hos mellemhandlere og detailhandlere til at returnere deres varelagre til ommærkning i de afgiftspligtige virksomheder, som det ville være tilfældet, hvis forhøjelsen af merværdiafgiften skulle slå igennem.

Som konsekvens af denne afgiftsnedsettelse *nedattes tillige afgiftssatsen for varer, der indføres af personer og virksomheder, der ikke driver omsætning af afgiftspligtige varer, fra 60 pct. til 56 pct.*

Loven indeholder derudover forskellige overgangsbestemmelser.

Bestemmelserne om afgiftsnedsettelsen indføjedes i lovforslaget ved 3. behandling i folketinget efter ændringsforslag af finansministeren i folketingsudvalgets tillægsbetænkning. Samtidig *ændredes lovforslagets titel.* I sin oprindelige form havde lovforslaget titlen: *forslag til lov om beregning af almindelig omsætningsafgift af parfumer, toiletmidler m. v.*, og indeholdt udelukkende overgangsbestemmelser i anledning af forhøjelsen af merværdiafgiften.

Som teknisk følgelovforslag til lovforslaget om forhøjelse af merværdiafgiften gav det her omhandlede lovforslag under behandlingen i folketinget ikke anledning til særlige bemærkninger fra ordførernes side. Med de ovenfor omtalte ændringer vedtoges det ved 3. behandling enstemmigt med 149 stemmer. 4 medlemmer (VS, DK, u.p.) undlod at stemme.

35. Lov om ændring af lov om afgift af arv og gave.

(Finansminister *Poul Møller*). [A. sp. 801. C. sp. 169].

Skriftlig fremsættelse ²²/₁₀ (F. sp. 626). 1. beh. ⁵/₁₁ (F. sp. 955). Partiernes ordførere: Grünbaum, Poul Schlüter (Haunstrup Clemmensen, Niels Andersen, Helge von Rosen, Ømann og Sigsgaard. Henvist til udvalg på 17 medlemmer (Poul Schlüter, Hanne Budtz (formand), Haunstrup Clemmensen, Langkilde, Per Federspiel, Niels Andersen (næstformand), Jens Foged, Helge von Rosen, Nordqvist, Martin Pedersen, Grünbaum, Ove Hansen, Per Hækkerup, Egon Jensen, Hans Lund, Peter Nielsen og Ømann). ¹⁹/₁₁ henvist til samme udvalg som forslag til lov om ændring af ligningsloven m. fl. lovforslag, se side 85. Betænkning (B. sp. 221) afgivet ¹⁰/₁₂. 2. beh. ¹²/₁₂ (F. sp. 2206). Henvist til fornyet udvalgsbehandling. Tillægsbetænkning (B. sp. 267) afgivet ¹²/₁₂. 3. beh. ¹⁶/₁₂ (F. sp. 2307). *Loven stadfæstet 19. december 1969.* (Lovt. nr. 581).

Ved loven foretages en række ændringer i lov om afgift af arv og gave, jfr. lovbekendtgørelse nr. 63 af 9. marts 1964. Loven har *tilknytning til kildeskattelovens regler om beskatning af dødsboer*, idet flere af ændringerne tager sigte på en hensigtsmæssig samordning af arveafgiftsberegningen og kildeskatteordningens dødsbokeskatning. Videre lempes arveafgiften, når der er tale om arv, som tilfalder *arveladers ægtefælle*, og der foretages en del mere teknisk prægede ændringer, bl. a. med hensyn til *betalingen af arve- og gaveafgiften* og med hensyn til afgiftspligt for gaver fra *forældre*, som er *bosat i udlandet*.

Den vigtigste af de ændringer, som skyldes kildeskatteordningens dødsbokeskatning, er nogle regler om *fælles skatte- og afgiftsmæssig værdisættelse* og regler om *arveafgiften i de privat skiftede boer*.

Under kildeskatteordningens dødsbøbeskatning er det en praktisk nødvendighed, at der bygges på *samme udlægsværdi* ved arveafgiftsberegningen og ved beskatningen af boet og arvingerne. I overensstemmelse hermed er der nu i arveafgiftsloven indføjet regler om, at arve- og gaveafgiften skal beregnes på grundlag af de værdier, man er nået frem til ved den fælles værdifastsættelse efter bestemmelserne i kildeskatteloven.

Efter den hidtidige arveafgiftslov skal der i det privat skiftede bo som regel inden 6 måneder efter dødsfaldet indgives en arveanmeldelse. Derefter beregnes og opkræves arveafgiften. Efter de nye regler skal boet vente med at indsende opgørelsen over de arveafgiftspligtige værdier indtil det tidspunkt, hvor beskatningen af boet ophører. Det betyder, at opgørelsen først skal indsendes ved boets slutning, dog senest 15 måneder efter dødsfaldet.

Den omtalte *lempelse af arveafgiften for arveladers ægtefælle* går ud på, at *undergrænsen* for beregning af arveafgift ved ægtefællearv, der hidtil har ligget på 50.000 kr., hæves til 100.000 kr. Arv på indtil 100.000 kr. bliver således afgiftsfri, og den lempelse, som herved opnås i forhold til den hidtidige skala ved en arv på 100.000 kr., aftrappes, således at den helt forsvinder, når man når op på 500.000 kr.

Endvidere ændres reglerne om betaling af arve- og gaveafgiften, således at de i opbygning kommer til at svare til de skattemæssige betalingsregler, og der indføjes en bestemmelse om, at klage over værdifastsættelsen eller afgiftsberegningen ikke som hidtil skal have opsættende virkning med hensyn til afgiftsbetalingen.

Efter de hidtidige regler svares der ikke afgift ved gaver, som hidrører fra *forældre, bosat i udlandet*. Børnene pålignes i stedet for indkomstskat af gaven. Der er imidlertid fast praksis for, at indkomstskatten lempes, således at den bringes på højde med gaveafgiften. Da børnene således reelt kommer til at betale samme beløb som ved beregning af gaveafgift, er *reglerne om gaveafgift* nu udvidet til også at omfatte disse tilfælde.

Lovforslaget fremsættes og behandles i folketinget sammen med *forslag til lov om ændring af kildeskatteloven*, jfr. side 75. Det blev ved

1. behandling med enkelte forbehold velvilligt modtaget af alle ordførerne med undtagelse af *Ømann* (SF) og *Sigsgaard* (VS), der gik imod de foreslåede lempelser. *Grünbaum* (S) ville dog finde det rimeligt, om man ved en forhøjelse af arveafgiften for fjernere slægtninge skabte dækning for provenutabet ved den foreslåede lempelse af arveafgiften for arveladers ægtefælle og for det engangsprovenutab, som udskydelsen af arveafgiftsbetalingen i de privat skiftede boer påførte statskassen. *Helge von Rosen* (RV) gik med tilslutning fra *Ømann* (SF) ind for en lempeligere afgiftsmæssig behandling af personer, der havde levet sammen med arvelader, f. eks. i homofilt forhold eller som søskende. *Helge von Rosen* foreslog, at der i disse tilfælde blev fastsat et afgiftsfrit beløb på samme måde som for ægtefæller.

Under den påfølgende udvalgsbehandling blev der af socialdemokratiets og socialistisk folkepartis medlemmer af udvalget stillet forslag om betydelige forhøjelser af arveafgiften i afgiftsklasserne B, C og D, d. v. s. for arv til andre arvinger end arveladers ægtefælle, børn og deres afkom samt afdødt barns ægtefælle. Efter at dette ændringsforslag ved 2. behandling var forkastet med 85 stemmer mod 57, vedtoges lovforslaget ved 3. behandling uændret med 125 stemmer mod 11 (SF, VS).

36. Lov om ændring af lov om tipning. (Finansminister *Poul Møller*). [A. sp. 1821. C. sp. 209].

Skriftlig fremsættelse ¹³/₁ (F. sp. 2410). 1. beh. ²⁰/₁ (F. sp. 2671). Partiernes ordførere: Søren B. Jørgensen, Simonsen, Robert Christensen, Jørgen Andersen (Martin Pedersen) og Ove Munch. 2. beh. ²⁷/₁ (F. sp. 2824). 3. beh. ³⁰/₁ (F. sp. 3097). *Loven stadfæstet 4. februar 1970.* (Lovt. nr. 29).

Ved lovændringen tilvejebringes der lovhjemmel for, at tipstjenesten med finansministerens godkendelse kan fastsætte regler om frembringelse af *erstatningsresultater i forbindelse med aflysning af tipskampe*.

Efter de hidtidige regler er en kamp udgået af kuponen, hvis den aflyses på grund af vejrforholdene eller af anden årsag. Tipstjenesten har overfor finansministeriet oplyst, at aflysning af en eller flere af de på tipskuponen opførte fodboldkampe igennem årene har været et problem for tipstjenesten dels fordi omsætningen går ned, når aflysninger forekommer, dels fordi aflysninger medfører udbetalinger af langt flere og dermed mindre præmier end normalt, hvilket igen medfører øgede administrationsudgifter. Ved den gennemførte lovænd-

dring skabes der mulighed for, at der etableres samme ordning, som man har hos den svenske tipstjeneste med hensyn til aflyste kampe. Forud for hver kampdag tilvejebringes der konstruerede tipsresultater ved en såkaldt „tendenslodtrækning“, der foranstalles af statens kontrolnævn efter nærmere fastsatte regler. De således frembragte resultater skal kun offentliggøres, hvis aflysning finder sted.

Ved 1. behandling fik forslaget tilslutning fra alle ordførerne.

Ved 3. behandling blev lovforslaget vedtaget enstemmigt med 115 stemmer.

37. Lov om ændring af lov om totalisatorspil. (Finansminister *Poul Møller*). [A. sp. 319. C. sp. 7].

Skriftlig fremsættelse $\frac{9}{10}$ (F. sp. 125). 1. beh. $\frac{16}{10}$ (F. sp. 468). Partiernes ordførere: Ove Hansen, Erik Hansen (Vejle amt), Søren Jensen, Martin Pedersen og Arne Larsen. 2. beh. $\frac{28}{10}$ (F. sp. 674). 3. beh. $\frac{31}{10}$ (F. sp. 830).

Loven stadfæstet 28. november 1969. (Lovt. nr. 521).

Ved loven ændres § 2, stk. 3, således, at *de 8 pct. af afgiften*, der tilfalder kommunerne, *nu tilfalder amtskommunerne* mod hidtil den amtskommune eller købstadskommune, hvori totalisatorspillet har fundet sted.

Loven har sammenhæng med *loven om revision af den kommunale inddeling*, hvorefter der med virkning fra 1. april 1970 gennemføres en ny inddeling af landet i 13 nye amtskommuner, der omfatter såvel sognekommuner som købstadskommuner, dog således at Københavns og Frederiksberg kommune samt Københavns amtskommune ikke berøres af revisionen. Det har derfor været nødvendigt at ændre den pågældende bestemmelse for at klargøre, hvilke kommuner der fremtidig skal have del i afgiften. Når henses til, at købstæderne bliver en del af amtskommunerne, og til, at der ved den igangværende omlægning af byrdefordelingen mellem staten og kommunerne og mellem kommunerne indbyrdes pålægges de nye amtskommuner en række udgifter, som hidtil er båret af primærkommunerne, har man fundet det naturligt, at afgiften tilfalder amtskommunerne, også hvor den hidtil har været oppebåret af en købstad.

Ved 1. behandling gav alle ordførerne tilslutning til forslaget, der uden udvalgsbehandling gik direkte til 2. behandling.

Ved 3. behandling blev lovforslaget vedtaget enstemmigt med 105 stemmer.

38. Lov om optagelse af statslån i udlandet. (Finansminister *Poul Møller*). [A. sp. 313. C. sp. 43].

Skriftlig fremsættelse ⁹/₁₀ (F. sp. 126). 1. beh. ¹⁸/₁₀ (F. sp. 452). Partiernes ordførere: Lysholt Hansen, Jørgen Jensen, Damsgaard, Grethe Philip, Aksel Larsen og Sigsgaard. Henvist til finansudvalget. Betænkning (B. sp. 41) afgivet ¹⁹/₁₁. 2. beh. ²⁵/₁₁ (F. sp. 1486). 3. beh. ²⁷/₁₁ (F. sp. 1556). *Loven stadfæstet 28. november 1969.* (Lovt. nr. 522).

Ved loven bemyndiges finansministeren til at optage lån i udlandet til et samlet beløb af indtil 1.000 mill. kr. i udenlandsk valuta.

Formålet med lånebemyndigelsen var ifølge finansministerens skriftlige fremsættelsestale at skabe mulighed for gennem optagelse af statslån i udlandet at styrke valutalikviditeten, idet optagelsen af lån som hidtil ville blive tilpasset efter udviklingen på det internationale kapitalmarked.

Ved 1. behandlingen fik forslaget tilslutning fra alle ordførerne. *Lysholt Hansen* (S) understregede dog, at forslaget var udtryk for, at regeringens valuta- og rentepolitik var slået fejl. *Aksel Larsen* (SF) havde hellere set optagelse af et lån til produktive formål, medens *Sigsgaard* (VS) heklagede, at valutaspekulationen var en så stor fare, og at man åbenbart fortsat ville tillade den at være en så stor fare, at staten for at gardere sig må optage store udenlandske lån.

Forslaget blev henvist til finansudvalget, der enstemmigt indstillede forslaget til vedtagelse uændret.

Ved 3. behandlingen blev lovforslaget enstemmigt vedtaget med 116 stemmer.

39. Lov om arbejdsformidling og arbejdsløshedsforsikring. (Arbejdsminister *Lauge Dahlgaard*). [A. sp. 2369. C. sp. 321].

Skriftlig fremsættelse ¹/₂ (F. sp. 3233). 1. beh. ¹⁸/₂ (F. sp. 3605). Partiernes ordførere: Erling Dinesen, Simonsen, Robert Christensen, Erik Hansen (Ålborg amt), Krog Hansen, Kjær Rasmussen og Hanne Reintoft. Henvist til samme udvalg som forslag til lov om ændring af lov om arbejdsanvisning og arbejdsløshedsforsikring m. v. (Forhøjelse af dagpenge (m. v.) [af

Erling Dinesen m. fl.]. Betænkning (B. sp. 673) afgivet $12/3$. 2. beh. $17/3$ (F. sp. 4342). 3. beh. $19/3$ (F. sp. 4473). *Loven stadfæstet 24. marts 1970.* (Lovt nr. 114).

Ved loven, der trådte i kraft den 1. april 1970, er der gennemført en række ændringer såvel med hensyn til arbejdsformidling som med hensyn til arbejdsløshedsforsikring. Desuden er reglerne om privat arbejdsanvisning, som hidtil har haft form af en særlig lov, nu indarbejdet som et afsnit i den her omhandlede lov.

I. Arbejdsformidling.

Der nedsættes et *landsarbejdsnævn* til bistand for arbejdsdirektøren. Nævnet, der afløser det hidtidige arbejdsnævn, består af 17 medlemmer med arbejdsdirektøren som formand. Medlemmerne udpeges af arbejdsmarkedets hovedorganisationer, Sammenslutningen af Landbrugets Arbejdsgiverforeninger, tilidsmændene ved arbejdsløshedskasserne, Fællesrådet for danske Tjenestemand- og Funktionærforeninger, Fællesrepræsentationen for danske Arbejdsleder- og tekniske Funktionærforeninger samt en række ministerier. Det fremgår af bemærkningerne til lovforslaget, at landsarbejdsnævnet er tænkt som et koordinerende og initiativtagende organ også over for de i hver enkelt amtskommune og for Københavnsområdet nedsatte arbejdsmarkedsnævn. I denne forbindelse bemærkes, at antallet af arbejdsformidlingskontorer, hvortil arbejdsmarkedsnævnene er knyttet, gradvis vil blive nedbragt til 14, nemlig kontoret for Københavnsområdet samt et kontor for hvert af de nye amter. Da hvert arbejdsformidlingskontor i forhold til de hidtidige 29 vil få langt større geografisk område, har man ved loven udvidet antallet af medlemmer i de lokale arbejdsmarkedsnævn, ligesom man har sikret det fornødne samarbejde med de sociale myndigheder ved at lade repræsentanter for de enkelte amtskommuners social- og sundhedsudvalg samt revaliderings- og pensionsnævn have sæde i arbejdsmarkedsnævnet.

De foretagne ændringer er gennemført i overensstemmelse med en udtalelse afgivet af en af arbejdsministeriet nedsat kontaktgruppe med repræsentanter for arbejdsmarkedets hovedorganisationer. De

må ses som en fortsættelse af det reformarbejde på det heromhandlede område, der navnlig kom til udtryk ved overgangen af arbejdsanvisningen og arbejdsløshedskontrollen fra kasserne til arbejdsformidlingen, jfr. *lov nr. 248 af 13. juni 1968*, hvorom der henvises til Folketingsårbog 1967—68 side 222 ff. Yderligere ændringer af bestemmelserne om arbejdsformidling og bistandsformer i forbindelse med denne kan ventes for så vidt angår de såkaldte *mobilitetsfremmende ydelser* (tilskud til merudgifter ved dobbelt husførelse m. v). Det fremgår endvidere af arbejdsministerens oplysninger i forbindelse med lovforslagets fremsættelse, at der kan forventes administrativt nedsat et *arbejdsmarkedspolitisk udvalg*, hvori formændene for arbejdsmarkedets to hovedorganisationer får sæde, hvilket udvalg skal være rådgivende for arbejdsministeriet med hensyn til spørgsmål af principiel arbejdsmarkedspolitisk karakter. Arbejdsmarkedsrådet vil blive ophævet i forbindelse hermed.

II. *Privat arbejdsanvisning m. v.*

De ændringer, som er foretaget i forbindelse med disse bestemmelsers indarbejdelse i loven, er af redaktionel art.

III. *Arbejdsløshedsforsikring.*

Betingelserne for en kasses ret til at få og beholde anerkendelse er ændret, idet *kravet til medlemstal* er blevet skærpet fra tidligere at være 100 til nu at være 1.000.

Der er åbnet *adgang for deltidsarbejdende til at blive medlem af en anerkendt arbejdsløshedskasse*. Tidligere kunne kun personer, som fuldt ud stiller deres arbejdskraft til rådighed for arbejdsmarkedet som lønarbejdere, og som både er i stand til og villige til at tage arbejde i fuld normal arbejdstid, være medlem af en anerkendt arbejdsløshedskasse. Efter de nye særregler for deltidsarbejdende, som findes i lovens kapitel 11, træffer hver kasse afgørelse om, hvorvidt deltidsarbejdende skal kunne optages i denne. Ved deltidsarbejde forstås i relation til arbejdsløshedsforsikringen arbejde, hvis varighed pr. uge er mindst 20 og højst 30 timer eller er af tilsvarende varighed i gennemsnit for en måned.

En kasse, der træffer bestemmelse om optagelse af deltidsarbejdende, skal fastsætte en særlig dagpengesats for disse; denne sats må højst andrage $\frac{2}{3}$ af den for kassen sædvanligt gældende sats.

De deltidsforsikredes medlemsbidrag fastsættes efter lovens almindelige skala for medlemsbidrag i forhold til dagpenge, det vil sige, at den deltidsforsikrede kommer til at betale et særligt medlemsbidrag, svarende til den lavere dagpengesats og lavere end medlemsbidraget for kassens øvrige medlemmer. Et deltidsforsikret medlem, som har andet erhverv, har ikke ret til dagpenge, medmindre arbejdsdirektøren i særlige tilfælde og eventuelt på særlige vilkår giver tilladelse dertil.

I den skriftlige fremsættelse udtalte arbejdsministeren, at arbejdsløshedsforsikring af deltidsbeskæftigede er en fundamental nydannelse. En del af bestemmelserne er derfor præget af forsigtighed på grund af de uprøvede problemer af kontrolmæssig art, der kan foreligge. Selv om reglerne er blevet udformet efter indgående overvejelser, vil de derfor næppe betyde den endelige løsning.

Der er givet *lempeligere regler for opnåelse af ret til dagpenge for så vidt angår selvstændige erhvervsdrivende m. fl.*, som bliver medlemmer af arbejdsløshedsforsikringen. Normalt kræves 12 måneders nydende medlemsskab, jfr. § 53, stk. 1, men personer, som i mindst 2 år forud for begæring om optagelse som nydende medlem ikke har opfyldt betingelserne for sådant medlemsskab som følge af udøvelse af selvstændig virksomhed, deltagelse i uddannelse eller arbejdsudygtighed, opnår ret til dagpenge efter *6 måneders nydende medlemsskab*. Med henblik på gruppen af selvstændige erhvervsdrivende inden for landbruget anførte arbejdsministeren i den skriftlige fremsættelse, at den gældende, administrativt fastsatte såkaldte „14.000 kr. grundværdigrænse“ i forbindelse med jordbrugerens adgang til nydende medlemsskab er genstand for overvejelse i arbejdsministeriet.

Aldersgrænsen for optagelse som nydende medlem er blevet hævet fra 60 til 65 år. Denne ændring samt den lige ovenfor nævnte ændring må ses som led i de foranstaltninger, der træffes for at fremme strukturændringer i erhvervslivet ved at afhjælpe de i forbindelse hermed opstående vanskeligheder af social art.

Medlemmer af arbejdsløshedskasser, som oppebærer *folke-, invalide- eller enkepension*, er fremtidig berettiget til i løbet af en

periode på 12 måneder i træk at oppebære dagpenge med et beløb, som sammenlagt svarer til dagpenge i 78 dage. Efter de hidtil gældende regler måtte en anerkendt arbejdsløshedskasse i almindelighed ikke yde understøttelse til medlemmer, der oppebar invalidepension eller indtægtsbestemt folkepension, medens personer, som oppebar folkepensionens mindstebeløb, var berettigede til dagpenge. Denne ændring må ses i sammenhæng med indførelsen pr. 1. april 1970 af den fulde folkepension.

Reglerne om *begrænsning i retten til dagpenge* er blevet forenklet, således at retten til at oppebære disse nu er betinget af, at pågældende forud for hver udbetaling har haft arbejde som lønmodtager i 26 uger inden for de sidste 3 år.

Maksimumssatsen for dagpengene er blevet *forhøjet*, således at den fremtidig højst kan fastsættes til et sådant beløb, at det for en uge svarer til 90 pct. af ugelønnen ved fuld, sædvanlig arbejdstid med den af Danmarks Statistik offentliggjorte timefortjeneste (inkl. dyrtidstillæg, men bortset fra alle andre tillæg) for alle arbejdere inden for håndværk og industri i hele landet i nærmest foregående april kvartal. Efter de hidtidige regler gjaldt et i antal kroner fastsat maksimum, som blev reguleret på grundlag af ovennævnte timefortjeneste. De ændrede regler har medført, at maksimumsbeløbet pr. 1. april 1970 steg fra 74, 50 kr. pr. dag til 84 kr. pr. dag.

Bestemmelserne om *klageadgang* er ændret bl. a. således, at der oprettes et særligt ankenævn. Endvidere er regler om kursus m. v. for arbejdsløse blevet ophævet som følge af den udbredelse, de med anden hjemmel afholdte kurser for ikke-faglærte har fået.

Endelig er *arbejdsgiverbidraget til arbejdsløhedsforsikringen* blevet fordoblet, således at det andrager 90 kr. årlig pr. ulykkesforsikret helårsarbejder. Denne ændring blev gennemført ved et af arbejdsministeren stillet ændringsforslag ved lovforslagets 2. beh.

De således foretagne ændringer i reglerne om arbejdsløhedsforsikringen er med enkelte undtagelser i overensstemmelse med resultatet af de forhandlinger, som har fundet sted i det af arbejdsministe-

ren i 1964 nedsatte udvalg om arbejdsløshedsforsikringen, hvor bl. a. repræsentanter for arbejdsmarkedets hovedorganisationer havde sæde. Loven må ses i sammenhæng med de tidligere foretagne lovændringer, således at der foruden til den ovennævnte lovændring af 13. juni 1968 må henvises til lov nr. 40 af 22. februar 1967 (Folketingsår-bog 1966—67 side 311 ff.), hvorved satserne for arbejdsløshedsunderstøttelse blev forhøjet væsentligt og medlemsbidraget blev gjort ensartet for arbejdsløshedskassen med samme understøttelsessatser, således at bidraget er uafhængigt af ledigheden i såvel den enkelte kasse som i samfundet som helhed.

Lovforslaget blev fremsat sammen med *forslag til lov om ændring af lov om arbejdsanvisning og arbejdsløshedsforsikring m. v. (Arbejdsmarkedsnævnenes funktionsperiode og dagpengehjælpens varighed)*,
forslag til lov om ændring af lov om erhvervs-mæssig uddannelse af ikke-jagførte arbejdere. (Om kursusnævnet) samt
forslag til lov om ændring af lov om iværksættelse af offentlige arbejder m. v. og beskæftigelse af arbejdsløse.

Socialministeren fremsatte i forbindelse hermed følgende lovforslag som konsekvens af de ændringer af lovgivningen, arbejdsministeren havde foreslået:

forslag til lov om ændring af lov om offentlig forsorg. (Hjælp til betaling af medlemsbidrag til arbejdsløshedskassen),

forslag til lov om ændring af sygeforsikringsloven (Bortfald af kontingenthjælp) og

forslag til lov om ændring af lov om pension og hjælp til enker m. fl. (Om arbejdsløshedsunderstøttelse.)

De nævnte lovforslag blev sammen sat til 1. beh. Denne omfattede tillige 1. beh. af *forslag til folketingsbeslutning om ændringer i arbejdsanvisningen m. v. (af Kjær Rasmussen og Sigsgaard)*, som bl. a. gik ud på at tilbageføre arbejdsformidlingsvirksomheden til arbejdsløhedsskasserne.

Erling Dinesen (S) var velvillig indstillet over for de ændringer, der blev foreslået gennemført for så vidt angår arbejdsformidlingen, hvorimod han var stærkt utilfreds med rækkevidden af en del af de ændringer, som blev foreslået på arbejdsløshedsforsikringsområdet. Han fandt således forhøjelsen af maksimum for dagpengesatsen utilstrækkelig og det foreslåede ikrafttrædelsestidspunkt herfor (1. oktober 1970) for sent placeret. *Simonsen* (KF), *Robert Christensen* (V) og *Erik Hansen* (Ålborg amt) (RV) gav tilslutning til lovforslagene, om end sidstnævnte kunne have tænkt sig deltidsbeskæftigelse afgrænset noget anderledes end foreslået i relation til medlemsskab af arbejdsløshedsforsikringen. *Krog Hansen* (SF) udtalte sig i ret vidt omfang på linje med Erling Dinesen. Alle de nævnte ordførere — dog i ringest grad *Krog Hansen* — og *arbejdsministeren* tog afstand fra det af VS fremsatte forslag til folketingsbeslutning, som imidlertid fandt en vis støtte hos *Hanne Reintoft* (DK).

Det fremgik af *udvalgsbetænkningen*, at der på et tidligt tidspunkt af udvalgsarbejdet var opnået enighed mellem udvalget og arbejdsministeren om at lade loven træde i kraft allerede den 1. april 1970 af hensyn til de foreslåede forbedrede dagpengesatser, i hvilken anledning arbejdsministeren stillede en række ændringsforslag vedr. ikrafttrædelsestidspunktet. På baggrund heraf blev afgivelse af betænkning fremskyndet mest muligt og der kom derfor til at henstå en række spørgsmål, som udvalget kunne have ønsket nærmere drøftet, eksempelvis:

„1) Problemet, hvorvidt man med henblik på forbedring af arbejdsformidlingens arbejdsmuligheder kan fastsætte regler, hvorefter der på et tidligere tidspunkt tilgår den meddelelse om iværksatte eller forventede opsigelser. . .

2) De i lovforslaget indeholdte regler om adgang for deltidsarbejdende til at blive arbejdsløshedsforsikrede, . . .

3) Spørgsmålet om, hvorvidt der er større ulemper end fordele ved, at en række detaljspørgsmål behandles centralt, jfr. eksempelvis bestemmelserne i §§ 20 og 44.

4) Spørgsmålet om, hvorvidt bestemmelsen i lovforslagets § 64 bør suppleres med en bestemmelse om adgang til at meddele dispensation til invalidepensionister med hensyn til 78 dages begrænsningen for arbejdsløshedsdagpenge. En sådan dispensationsadgang er der stillet forslag om, for så vidt angår sygedagpenge.“

Udvalgsbetænkningen indeholder endvidere følgende *mindretalsudtalelse*:

„Et *mindretal* (socialdemokratiets og socialistisk folkepartis medlemmer af udvalget) beklager, at der ikke i udvalget på grund af tidnød har været mulighed for grundigt at behandle alle de problemer, som nyordningen af arbejdsformidling og arbejdsløshedsforsikring fører med sig.

Mindretallet må også beklage, at regeringspartierne på afgørende vigtige områder har afvist de forslag, som er stillet af socialdemokratiet og socialistisk folkeparti. Det gælder ikke mindst spørgsmålet om at sikre de arbejdsløse en egentlig erstatning for tabt arbejdsfortjeneste.

Den af regeringen foreslåede ordning vil ikke under ledigheden stille de arbejdsløse afgørende bedre økonomisk end efter de hidtidige regler, specielt ikke de lavtlønnede. Mindretallet mener også, at der bør sikres en rimeligere hjælp, når der er tale om dobbelt husførelse, ligesom der bør skabes mulighed for besøg i hjemmet hver uge, hvis arbejde er anvist fjernt fra hjemstedet, og ikke som nu kun en gang hver måned.

Disse og andre forslag er afvist af regeringspartierne, hvorfor mindretallet har fremsat ændringsforslag disse forhold vedrørende.

Det er videre mindretallets forudsætning, at alle øvrige spørgsmål, der ikke dybtgående har været behandlet i udvalget, må viderebehandles ved et fortsat udvalgsarbejde.“

Hanne Reintoft stillede uden for betænkningen ved 2. beh. en række ændringsforslag, hovedsagelig gående ud på en stramning af adgangen til at anvise arbejde, som kræver bopælsskifte for den pågældende, en forbedring af de såkaldte mobilitetsfremmende ydelser, tilbageførelse af arbejdsformidlingen til arbejdsløsheds-kasserne for visse faggrupperes vedkommende og gennemførelse af egentlig erstatning for tabt arbejdsfortjeneste.

Samtlige af mindretal stillede ændringsforslag blev forkastet ved 2. beh., hvor der udspandt sig en meget omfattende debat.

Ved 3. beh. blev lovforslaget vedtaget enstemmigt med 128 stemmer, medens 3 medlemmer (VS, DK og Gunhild Due) tilkendegav, at de hverken stemte for eller imod.

40. Lov om ændring af lov om erhvervsmæssig uddannelse af ikke-faglærte arbejdere. (Om kursusnævnet). (Arbejdsminister *Lauge Dahlgaard*). [A. sp. 2491. C. sp. 311].

Skriftlig fremsættelse $\frac{4}{2}$ (F. sp. 3234). 1. beh. $\frac{10}{2}$ (F. sp. 3606). Partiernes ordførere: Erling Dinesen, Simonsen, Robert Christensen, Erik Hansen (Ålborg amt), Krog Hansen, Kjær Rasmussen og Hanne Reintoft. Henvist til samme udvalg som forslag til lov om arbejdsformidling og arbejdsløshedsforsikring m. v. (Af Erling Dinesen m. fl.), Betænkning (B. sp. 673) afgivet $\frac{12}{3}$. 2. beh. $\frac{17}{3}$ (F. sp. 4348). 3. beh. $\frac{10}{3}$ (F. sp. 4473). *Loven stadfæstet 24. marts 1970.* (Lovt. nr. 113).

Ved loven, der er trådt i kraft den 1. april 1970, er det i § 32 i den tidligere lov om arbejdsformidling og arbejdsløshedsforsikring, jfr. lovbekendtgørelse nr. 172 af 28. april 1969, omhandlede *kursusnævn* blevet overført til loven om erhvervsmæssig uddannelse af ikke-faglærte arbejdere, og i forbindelse hermed er dets kompetence blevet formindsket.

Lovforslaget blev fremsat og behandlet bl. a. sammen med *for-slag til lov om arbejdsformidling og arbejdsforsikring*, jfr. side 137.

Af de bemærkninger, som ledsagede de nævnte lovforslag, fremgik bl. a., at den foreslåede ændring er et led i bestræbelserne for at koordnere uddannelsesordningerne.

Erling Dinesen (S) udtalte ved lovforslaget 2. beh., at det var udtryk for en forringelse af de til rådighed stående kursusmuligheder, hvorfor man ville stemme imod lovforslaget, som herefter ved 3. beh. blev vedtaget med 77 stemmer mod 54 (S, SF, VS og DK).

41. Lov om ændring af lov om iværksættelse af offentlige arbejder m. v. og beskæftigelse af arbejdsløse. (Arbejdsminister *Lauge Dahlggaard*). [A. sp. 2499. C. sp. 313].

Skriftlig fremsættelse $\frac{4}{2}$ (F. sp. 3234). 1. beh. $\frac{18}{2}$ (F. sp. 3606). Partiernes ordførere: Erling Dinesen, Simonsen, Robert Christensen, Erik Hansen (Ålborg amt), Krog Hansen, Kjær Rasmussen og Hanne Reintoft. Henvist til samme udvalg som forslag til lov om ændring af lov om arbejdsanvisning og arbejdsløshedsforsikring m. v. (Forhøjelse af dagpenge m. v.) [af Erling Dinesen m. fl.]. Betænkning (B. sp. 673) afgivet $\frac{12}{3}$. 2. beh. $\frac{17}{3}$ (F. sp. 4349). 3. beh. $\frac{19}{3}$ (F. sp. 4474). *Loven stadfæstet 24. marts 1970.* (Lovt. nr. 112).

Ved loven, der trådte i kraft d. 1. april 1970, er *amtsarbejdsnævnene* ophævet og deres opgaver henlagt til de i henhold til lov om arbejdsformidling og arbejdsløshedsforsikring nedsatte lokale arbejdsmarkedsnævn. De omhandlede opgaver har karakter af godkendelse af mindre betydelige kommunale beskæftigelsesarbejder. Det fremgik iøvrigt af de bemærkninger, som ledsagede lovforslaget, at loven om iværksættelse af offentlige arbejder m. v. og beskæftigelse af arbejdsløse agtes revideret i folketingssamlingen 1970-71.

Lovforslaget, der blev fremsat og behandlet bl. a. sammen med forslag til lov om arbejdsformidling og arbejdsløshedsforsikring, jfr. side 137, blev ved 3. beh. vedtaget enstemmigt med 130 stemmer, 1 medlem (VS) tilkendegav, at han hverken stemte for eller imod.

42. Lov om ferie. (Arbejdsminister *Lauge Dahlggaard*). [A. sp. 737. C. sp. 661].

Skriftlig fremsættelse $\frac{22}{10}$ (F. sp. 565). 1. beh. $\frac{28}{10}$ (F. sp. 676). Partiernes ordførere: Erling Dinesen, Simonsen, Jens Frandsen, Valbak, Kurt Brauer og Poul Dam. Henvist til samme udvalg som forslag til folketingsbeslutning om ændring af lov om ferie med løn, lov om lærlingeforhold og medhjælperlov. (Om indførelse af 4 ugers ferie med løn eller feriegodtgørelse, forhøjelse af feriegodtgørelsen til 10 pct. og udvidelse af den af ferieloven omfattede personkreds). (Af Erling Dinesen m.

fl.). Betænkning (B. sp. 2033) afgivet 21/5. 2. beh. 26/5 (F. sp. 6471). Henvist til fornyet udvalgsbehandling, mundtlig indstilling. 3. beh. 29/5 (F. sp. 6760). *Loven stadfæstet 4. juni 1970.* (Lovt. nr. 273).

Ved loven, der bygger på den af udvalget af 12/5 1967 om arbejdstid og ferie afgivne betænkning af 1968, er gennemført en teknisk revision af ferieloven. Herudover er der foretaget visse realitetsændringer, hvoraf de vigtigste er følgende:

Lærlingegruppen er inddraget under ferieloven, medens der tidligere i selve lærlingeloven var fastsat regler om ferie.

Bestemmelserne om *feriens placering* er gjort mere smidige, idet man fremtidig — såvel ved kollektiv overenskomst som ved aftale mellem lønmodtageren og arbejdsgiveren — kan bestemme, at den del af ferien (12 dage), der skal gives i sammenhæng i ferieperioden ($\frac{2}{5}$ -30/6), kan gives uden for denne. Begrundelsen herfor er de ændrede ferievaner. Der er dog tillige sket en skærpelse, idet den del af ferien, der skal gives i sammenhæng i ferieperioden, normalt ikke uden lønmodtagerens samtykke kan henlægges til tiden mellem en af arbejdsgiveren meddelt opsigelse og fratrædelsestidspunktet.

Der er fastsat ændrede regler for længden af den tid, hvori der ydes *feriegodtgørelse under fravær på grund af sygdom eller tilskadekomst*, således at der fremtidig vil gælde et maksimum på 4 måneder inden for et optjeningsår og ligeledes 4 måneder for uarbejdsdygtighed på grund af samme sygdom eller tilskadekomst.

Endelig fremgår det nu af en bemyndigelsesbestemmelse for arbejdsministeren (§ 18), at der kan fastsættes regler om *administration af feriegodtgørelsen* på anden måde end den hidtil anvendte, d. v. s. det af postvæsenet administrerede feriemærkesystem.

Loven træder i kraft d. 1. januar 1971.

Ved lovforslagets fremsættelse udtalte *arbejdsministeren* bl. a., at regeringen ikke havde fundet det rigtigt at følge indstillingen fra udvalget om arbejdstid og ferie, hvorefter også medhjælpere skulle inddrages under ferieloven, idet han bl. a. henviste til, at den nævnte gruppe set over en vis årrække ikke er ringere stillet end den gruppe,

der under hele sin beskæftigelse på arbejdsmarkedet har været henført til ferieloven. Arbejdsministeren udtalte endvidere, at spørgsmålet om feriens forlængelse til 4 uger i overensstemmelse med traditionen burde løses ved forhandlinger mellem arbejdsmarkedets hovedorganisationer.

Lovforslaget blev sat til *1. behandling* sammen med *forslag til folketingsbeslutning om ændring af lov om ferie med løn, lov om læringsforhold og medhjælperlov. (Om indførelse af 4 ugers ferie med løn eller feriegodtgørelse, forhøjelse af feriegodtgørelsen til 10 pct. og udvidelse af den af ferieloven omfattede personkreds).* (Af Erling Dinesen m. fl.) og *forslag til folketingsbeslutning om en reform af ferielovgivningen.* (Af Krog Hansen m. fl.) Vedrørende disse forslag til folketingsbeslutning henvises der til omtalen af forslagene.

Ved *1. behandling* tog arbejdsministeren afstand fra hovedindholdet i de to nævnte forslag, nemlig indførelsen af 4 ugers ferie og en yderligere udvidelse af den personkreds, som efter lovforslaget skulle falde ind under ferieloven. Nærværende lovforslag fik ved *1. behandling* en velvillig modtagelse af *Simonsen (KF)*, *Jens Frandsen (V)* og *Valbak (RV)*, der samtidig tog afstand fra forslagene til folketingsbeslutning. Valbak syntes dog, at spørgsmålet om medhjælpernes henførelse til ferieloven burde drøftes nærmere i udvalget. *Erling Dinesen (S)*, *Kurt Brauer (SF)* og *Poul Dam (SF)* fandt ikke lovforslaget tilstrækkeligt vidtgående, idet man navnlig henviste til, at ferien burde forlænges til 4 uger, og til, at medhjælperne burde inddrages under ferieloven.

I udvalgets betænkning stillede en række *mindretal* bestående af socialdemokratiets og socialistisk folkepartis medlemmer af udvalget, enten hvert parti for sig eller begge i forening, en række ændringsforslag til lovforslagets enkelte bestemmelser. Disse ændringsforslag, der dækkede hovedlinjerne i de to ovenfor nævnte forslag til folketingsbeslutning, blev forkastet ved afstemningen efter *2. behandling*.

Lovforslaget blev enstemmigt vedtaget ved *3. behandling* med 143 stemmer, medens 9 medlemmer (SF, VS og up) tilkendegav, at de hverken stemte for eller imod.

43. Lov om begrænsning af omkostningsforøgelse som følge af dyrtidsregulering af lønninger. (Arbejdsminister *Lauge Dahlgaard*). [A. sp. 3951. C. sp. 735].

Skriftlig fremsættelse $1\frac{5}{8}$ (F. sp. 5797). *1. beh.* $1\frac{9}{8}$ (F. sp. 6045). Partiernes ordførere: Anker Jørgensen (Erling Dinesen), Asger Jensen, Holger Hansen, Niels Helveg Petersen, Krog Hansen (Kurt Brauer), Sigsgaard og Hanne Reintoft. Henvist

til samme udvalg som forslag til lov om udskrivningsprocenten for kalenderåret 1971 m. fl. lovforslag, se side 92.

Betænkning (B. sp. 2361) afgivet 27/5. 2. beh. 29/6 (F. sp. 6849). Henvist til fornyet udvalgsbehandling. Tillæggsbetænkning (B. sp. 2531) afgivet 1/6. 3. beh. 2/6 (F. sp. 6989). *Loven stadfæstet 9. juni 1970. (Lovt. nr. 275).*

Loven er sålydende:

„§ 1. Såfremt reguleringspristallet for juli 1970 når 142 points, ydes der af statskassen til de i Arbejdsmarkedets Tillægspension registrerede arbejdsgivere til begrænsning af den omkostningsforøgelse, som følger af de gældende regler om pristalsregulering af lønninger, et beløb, der for den enkelte arbejdsgiver udgør 2½ gange det af arbejdsgiveren til Arbejdsmarkedets Tillægspension indbetalte arbejdsgiverbidrag for oktober kvartal 1970 og januar kvartal 1971.

§ 2. Arbejdsmarkedets Tillægspension bistår arbejdsministeren ved lovens administration.

Stk. 2. De nærmere regler, herunder tidsfrister for de i betragtning kommende bidragsindbetalinger, fastsættes af arbejdsministeren efter forhandling med Arbejdsmarkedets Tillægspension.

§ 3. Udgifterne ved ordningens administration afholdes af staten.“

Lovforslaget fremsattes og behandlede i folketinget i forbindelse med *forslag til lov om udskrivningsprocenten for kalenderåret 1971 m. fl. lovforslag.*

Om baggrunden for lovforslaget udtalte *arbejdsministeren* ved fremsættelsen bl. a.:

„ . . . Til den 1. september 1970 må det påregnes, at der udløses 2 dyrtidsportioner. Der sker samtidig en forkortelse af arbejdstiden med ¾ time om ugen med lønkomensation.

Tilsammen betyder dette en forhøjelse af timelønnen på 63 øre.

For at imødegå den udvikling, som dette er et led i, har regeringen fremsat forskellige lovforslag, heriblandt det, jeg her omtaler. Dette lovforslag tager sigte på at begrænse omkostningsforøgelsen som følge af stigninger i lønningerne og derved at medvirke til at dæmpe prisstigningerne.

Begrænsningen tilsigter at svare omtrentligt til omkostningsforøgelsen ved den 2. dyrtidsportion, som forventes udløst af regulerings-

pristallet for juli, og foreslås tilvejebragt ved en ydelse fra statskassen til arbejdsgiverne.

Ved lovforslagets 1. behandling i folketinget udtalte *Anker Jørgensen* (S), at han betragtede det som et angreb på den pristalsregulering som parterne på arbejdsmarkedet havde aftalt. Det ville i stor udstrækning blive lønmodtagerne, som ville komme til at betale. Lovforslaget ville gøre det vanskeligt, måske umuligt for arbejdsmarkedets parter i fremtiden at løse overenskomstproblemerne. Lønpresset havde ikke skadet erhvervslivet. Tværtimod havde de tilskyndet til en udvikling i teknisk retning. I øvrigt havde løn- og prisudviklingen været stærkere, end hvad der kunne dækkes af pristalsportionerne, hvorfor de omkostninger, der var forbundet med pristalsreguleringen, var blevet stadig mindre og af mindre inflatorisk betydning.

Anker Jørgensen fandt ikke en generel form for tilskud til erhvervslivet tilfredsstillende. Socialdemokratiet var tilhænger af en aktiv erhvervspolitik, men den skulle føres efter en samfundsmæssig vurdering af, hvad der skulle støttes. Han måtte i hvert fald modsætte sig lovforslaget, hvis ikke lønmodtagerne fik en tilsvarende indflydelse på erhvervslivets dispositioner.

Såvel *Asger Jensen* (KF) *Holger Hansen* (V) som *Niels Helweg Petersen* (RV) anbefalede lovforslaget som en midlertidig ordning. Det var et utraditionelt forsøg på at begrænse stigningerne i omkostninger og prisniveau, og det burde alle kunne tilslutte sig.

Krog Hansen (SF) betegnede lovforslaget som et forslag om lov om tilskud til arbejdsgiverne. Der var ikke noget nyt i støtte til erhvervslivet, men det nye, som han ikke kunne tilslutte sig, var, at man ville give støtte til alle virksomheder, uanset om det var gode eller dårlige virksomheder. Forslaget burde have været fulgt op af et forslag om demokrati på arbejdspladsen, der sikrede arbejderne indflydelse på virksomhederne, således at penge ikke bare formøbledes.

For *Sigsgaard* (VS) ville det ikke være tilstrækkeligt, at der kom en bedre samarbejdsaftale. Hele grundlaget for lovforslaget var usikkert og delvis forkert. Lovforslaget byggede på, at konkurrenceevnen skulle være truet af omkostningsforøgelser på grund af lønstigninger, men dette var ikke dokumenteret og kunne formentlig ikke dokumenteres. Prisstigningerne hos mange af Danmarks handelspartnere havde fuldt ud været på højde med prisstigningerne her, og det var påfaldende, at lønglidningen var kraftigst i eksportindustrien, der åbenbart kunne bære de højere lønninger. Der var ingen baggrund for, at lønmodtagerne nu skulle forære arbejdsgiverne over 200 kr. hver. I stedet for at angribe dyrtidsreguleringen, som skiftende regeringer havde gjort, burde arbejdsmarkedets parter forbedre den.

Hanne Reintoft (DK) betragtede al indkomstpøolitik som overførsel fra lønmodtagerne til erhvervslivet. Under det rådende økonomi-

ske system måtte arbejdsgiverne imidlertid klare sig selv. Var der virksomheder, der ikke kunne det, og det gik ud over nødvendig industri, måtte staten overtage dem. Den foreslåede stramning kunne betyde et mindre forbrug på hjemmemarkedet, hvilket kunne true beskæftigelsen, da der under hensyn til regeringens markedspolitik ikke var udsigt til forbedring af betalingsbalancen.

Efter udvalgsbehandling sammen med de øvrige forslag, som lovforslaget behandlede i forbindelse med, vedtoges det ved 3. behandling med 87 stemmer mod 63.

44. Lov om ændring af lov om midlertidig regulering af boligforholdene. (Boligminister *Hastrup*). [A. sp. 3309. C. sp. 737].

Skriftlig fremsættelse $\frac{13}{3}$ (F. sp. 4248). 1. beh. $\frac{9}{4}$ (F. sp. 4804). Partiernes ordførere: Kaj Andresen (Helge Nielsen), Knud Østergaard, Ib Thyregod, Else-Merete Ross, Arne Larsen, Sigsgaard og Hanne Reintoft. Henvist til boligudvalget. Betænkning (B. sp. 2177) afgivet $\frac{22}{6}$. 2. beh. $\frac{27}{6}$ (F. sp. 6561). Henvist til fornyet udvalgsbehandling. Tillægsbetænkning (B. sp. 2521) afgivet $\frac{29}{6}$. 3. beh. $\frac{2}{6}$ (F. sp. 6994). *Loven stadfæstet 9. juni 1970.* (Lovt. nr. 246).

Ved lovændringen er gennemført en række ændringer i lov om midlertidig regulering af boligforholdene, jfr. lovbekendtgørelse nr. 386 af 4. juli 1969, som ændret ved lov nr. 206 af 21. maj 1969 om retsafgifter § 69, stk. 2, nr. 17. De vigtigste ændringer er:

1. I *beboelsesejendomme*, der er taget i brug inden udgangen af 1964, er der åbnet mulighed for en *genudlejningsforhøjelse på indtil 25 pct.* I lejligheder, der er lejevurderede i henhold til lov om lejevurdering, beregnes forhøjelsen i forhold til vurderingslejen, og udlejeren vil således i disse ejendomme kunne forhøje lejen, dels med forskellen mellem den nuværende leje og vurderingslejen, dels med 25 pct. af vurderingslejen herudover.

For rene *erhvervslejemål* — husrum, der anvendes udelukkende til andet end beboelse — er den gældende regel i § 12, stk. 3, bibeholdt. Når adgangen til forhøjelse ikke er udvidet for disse lejemåls vedkommende, er årsagen den, at lejen på dette

område er stærkt varierende, og at lejeniveauet antagelig ofte ligger nær ved, hvad der kunne opnås i et frit marked.

Som følge af de øgede muligheder for genudlejningsforhøjelser er gennemført en udvidet adgang til også at *aftale lejeforhøjelser* i bestående lejemål, således at der maksimalt kan aftales en leje svarende til den ansatte lejeværdi med tillæg af 25 pct.

Ved lejemålets indgåelse skal udlejeren gøre lejeren bekendt med størrelsen af en genudlejningsforhøjelse.

Ved en ændring af lovens § 12, stk. 5 er der endvidere åbnet adgang til ved genudlejning at opnå lejeforhøjelser også i *utidsvarende lejligheder fra før 1900*, herunder også lejligheder, hvis tilstand måske er så ringe, at de ikke fortsat burde anvendes, men nedrives. Så længe de imidlertid anvendes, bl. a. som følge af bolig manglen, er det anset for at være af betydning, at lejen åbner mulighed for at få gennemført rimelige vedligeholdelsesarbejder. Der er derfor også i disse ejendomme åbnet adgang til at opnå lejeforhøjelse ved genudlejning, men kun efter huslejenævnets forudgående godkendelse og kun til øget vedligeholdelse. De samme begrænsninger gælder i øvrigt lejligheder opført efter 1900, når de er uden eget w.c. eller uden centralvarme.

Der er åbnet adgang for lejerne til at indbringe spørgsmålet om genudlejningsforhøjelsens rimelighed for *huslejenævnet*, som er beføjet til at tilsidesætte lejeforhøjelsen helt eller delvis, såfremt forhøjelsen ikke skønnes rimelig i forhold til det lejedes værdi.

2. Halvdelen af de forhøjelser, der gennemføres, skal bindes i *Grundejernens Investeringsfond* efter samme regler, som gælder for binding af vurderingsforhøjelserne. Undtaget er dog de lejeforhøjelser, der, i ejendomme fra før 1900, godkendes af huslejenævnet, og som nævnet fuldt ud forlanger anvendt til vedligeholdelse.

Ved salg som *ejerlejligheder* af lejligheder, der hidtil har været udlejet, bibeholdes pligten til indbetaling til *Grundejernens Investeringsfond*, men således at hele det indtil udgangen af marts 1975 bidragspligtige beløb forfalder til betaling og skal betales af sælgeren i forbindelse med salget.

3. Af de inden 1. januar 1971 indbetalte beløb til Grundejernes Investeringsfond skal mindst $\frac{3}{4}$, og af de efter denne dato indbetalte beløb skal mindst halvdelen til enhver tid være *anbragt i obligationer, udstedt af de finansieringsinstitutter*, der er godkendt i henhold til kapitel II i lov om boligbyggeri, eller udlån til erhvervelse af ejendomme med henblik på sanering. Bestemmelsen fik først sin endelige formulering under behandlingen i folketinget.

4. På linje med de ændrede regler om højere renter ved for sen indbetaling af kildeskat er *renten ved for sen indbetaling af pligtige bindingsbeløb til Grundejernes Investeringsfond* forhøjet fra $\frac{1}{2}$ til 1 pct. månedlig for hver påbegyndt måned fra forfaldsdagen at regne.

5. For i videst muligt omfang at sikre, at de beløb, som ifølge loven skal hensættes til udvendig vedligeholdelse, anvendes efter deres formål, er der nu pålagt ejeren pligt til en gang om året at sende lejerne *kopi af vedligeholdelsesregnskabet*. Herudover gives der som hidtil lejerne adgang til at gennemgå bilagene. Bestemmelsen blev indsat i loven under folketingets behandling af lovforslaget.

6. I kommuner med huslejeregulering skal kommunalbestyrelsen give tilladelse også til udlejning af *beboelseslejligheder i møbleret stand* eller som *enkeltværelser*.

7. Efter den hidtidige bestemmelse i lovens § 60, stk. 1, nr. 4, var det ikke tilladt uden kommunalbestyrelsens samtykke at *benytte mere end én beboelseslejlighed* inden for samme kommune til bolig for husstandens medlemmer, og Københavns, Frederiksberg og Gentofte kommuner betragtedes i denne henseende som én kommune. Under behandlingen i folketinget blev bestemmelsen ændret, så at den nu for Københavns-områdets vedkommende foruden Københavns, Frederiksberg og Gentofte kommuner omfatter en række øvrige kommuner.

8. Ved en ny affattelse af lovens § 67 a er det bestemt, at ejendomme, som indeholder husrum til beboelse, *ikke kan opdeles i henhold til lov om ejerlejligheder*, såfremt de er taget i brug inden 1. april 1961. Bestemmelsen har nu fået følgende affattelse:

„§ 67 a. Ejendomme, som indeholder husrum til beboelse, kan ikke opdeles i henhold til lov om ejerlejligheder, såfremt de er taget i brug inden 1. april 1961. Såfremt de efter kommunalbestyrelsens skøn opfylder kravene i byggeloven af 10. juni 1960 og de i medfør af denne lov udfærdigede forskrifter, kan kommunalbestyrelsen (i København magistraten) dog meddele samtykke til opdeling. Er de taget i brug den 1. april 1961 eller senere, kan opdeling kun ske med samtykke af kommunalbestyrelsen (i København magistraten), men samtykke kan kun nægtes, dersom ejendommens beboelseslejligheder ikke er forsynet med indlagt vand, forsvarligt afløb for spildevand, elektricitet, centralvarme, eget wc og kar- eller brusebad i lejligheden, eller der ved opdelingen fremkommer lejligheder til beboelse uden eget selvstændigt køkken.

Stk. 2. Stk. 1 gælder ikke for ejendomme, der er fredet i henhold til lov om bygningsfredning eller er omfattet af en i henhold til § 2, stk. 3, i lov om byplaner godkendt byplan.“

9. Loven træder i kraft den 1. januar 1971, dog at den under nr. 8 omtalte ændring af lovens § 67 a trådte i kraft ved lovens bekendtgørelse i Lovtidende.

Det er samtidig bestemt, at § 67 a ikke finder anvendelse, såfremt ejeren inden 13. marts 1970 (datoen for lovforslagets fremsættelse) havde anmodet en landinspektør om attestation af den til tinglysning fornødne fortegnelse over ejerlejlighederne. Opdelingen skal dog være færdigekspederet fra tinglysning inden 4 måneder efter modtagelsen af landinspektørens attestation.

Også denne bestemmelse fik først sin endelige formulering under behandlingen i folketinget.

Lovforslaget fremsattes og behandledes i folketinget sammen med forslag til lov om ændring af lov om boligbyggeri og forslag til lov om ændring af lov om boligsikring.

Som det vil fremgå af nedenstående uddrag af boligministerens fremsættelsestale, havde lovforslagene sammenhæng med de fremsatte lovforslag vedrørende realkreditlen:

„Om baggrunden for disse forslag kan jeg henvise til dels den redegørelse, økonomiministeren gav her i tinget den 9. december 1969 om nødvendigheden af forskellige forholdsregler til bedring af den

samfundsøkonomiske balance, *dels* finansministerens og mine bemærkninger i tilslutning til de lovforslag, der blev fremsat samme dag henholdsvis om forhøjelse af lejeværdien for nyopførte og nyerhvervede parcelhuse og ejerlejligheder, om præmiering af boligopsparingskontrakter og om ændringer inden for realkreditten.

Inden for boligområdet er det jo ikke mindst udviklingen på obligationsmarkedet, som påkalder opmærksomhed. Dette forhold blev gjort til genstand for nærmere undersøgelse i udvalget vedrørende obligationsmarkedets forhold, der fremhævede den svigtende balance mellem opsparing og investering som en af årsagerne til den skete udvikling på obligationsmarkedet.

Som et af midlerne til at bedre denne balance pegede udvalget på den øgede opsparing, der ville være forbundet med en nedsættelse af afdragstiden for realkreditlånene og en større egenkapital i nybyggeriet, men som det vil erindres, gav regeringen den 9. december udtryk for, at de øgede byrder burde hvile på et bredere grundlag, end obligationsmarksudvalget havde haft mulighed for at forudsætte, så nybyggeriet ikke ensidigt skulle bære vægten af den nødvendige stramning.

Som led i den normalisering af boligforholdene, der var hensigten med boligforliget, blev der i 1966 og 1967 gennemført en række love, der bl. a. havde til formål at udjævne afstanden mellem lejeniveauet i henholdsvis den eksisterende boligmasse og nybyggeriet. Siden 1967 har udviklingen imidlertid været en sådan, at det nu må erkendes, at denne lovgivning ikke har ført og næppe vil føre til en normalisering i det forventede omfang. Tværtimod synes afstanden mellem de 2 lejeniveauer at blive stadig større.

Det er jo i dag stadig væk sådan, at beboerne i store dele af den eksisterende boligmasse nyder økonomiske fordele, når der sammenlignes med de familier, som er henvist til at bosætte sig i de nye og langt dyrere boliger. Den arbejdsgruppe med repræsentanter for boligministeriet og Fællesorganisationen af almennyttige danske Boligselskaber, som jeg omtalte den 9. december, har afgivet en rapport, der vil blive omdelt, så snart den foreligger trykt. I denne rapport er nævnt nogle eksempler på størrelsen af lejen — inden der sker fra- drag for boligsikring — i det almennyttige byggeri, der belyser afstanden mellem lejeniveauerne. I det lejevurderede byggeri, d. v. s. byggeri, der er taget i brug frem til 1963, er lejen pr. m² således 40-70 kr. varierende efter byggeriernes alder, udstyr, beliggenhed o. s. v., medens den i byggerier, der er taget i brug i 1968, er 86-100 kr. I det nyeste byggeri, som er påbegyndt i januar i år, er lejen budgetteret helt op til 95-160 kr. pr. m². Overført til en 80 m² stor lejlighed af bedste standard vil dette betyde en husleje-afstand fra knap 6.000 kr. op til godt 12.000 kr. For den sidstnævnte bolig er der endda tale om en leje, der er reduceret som følge af rentesikringen.

Selv om afstanden mellem lejeniveauerne mindskes som følge af

boligsikringen, der jo er størst ved de høje huslejer, er det indlysende, at denne situation er uholdbar. Den er uretfærdig over for de mange, der må tage bolig i nybyggeriet.

Det vil på denne baggrund være urimeligt at lægge nye byrder alene på nybyggeriet og dermed yderligere øge denne afstand imellem lejeniveauerne. De lovforslag, regeringen fremsatte den 9. december om ændringer i realkreditte for så vidt angår lånegrænser og løbetider, var derfor også mindre vidtgående end foreslået af obligationsmarkedsudvalget, idet det samtidig var forudsat, at også den eksisterende boligmasse blev inddraget under den tilsigtede øgede opsparing.

I den eksisterende boligmasse står på den anden side hensynet til de boligtagere, som har indrettet deres økonomi i tillid til, at de i den 8-årige periode, som boligforliget omfatter, vil være beskyttet mod yderligere lejeforhøjelser. Under hensyn hertil synes den eksisterende boligmasses bidrag til øget opsparing og til udjævning af lejeniveauerne, så lejen i videre omfang end hidtil kommer til at svare til boligens værdi, derfor at burde begrænses til de tilfælde, hvor der er tale om et boligskifte.

Det var da også dette synspunkt, der blev lagt til grund ved finansministerens lovforslag den 9. december om lejeværdien for nyopførte og nyerhvervede parcelhuse og ejerlejligheder, og for så vidt angår udlejningsbyggeriet er fulgt den samme linie ved de i dag fremsatte lovforslag.

Ved 1. behandlingen i folketinget koncentreredes debatten navnlig om to hovedspørgsmål: spørgsmålet om de foreslåede genudlejningsforhøjelser og spørgsmålet om hindring af omsætning af dårlige ejerlejligheder

Også boligudvalget, hvortil lovforslaget henvistes, beskæftigede sig i væsentlig grad med disse to spørgsmål, og behandlingen resulterede da også, som allerede nævnt, i flere ændringer af de oprindeligt foreslåede bestemmelser.

Udvalget afgav følgende indstillinger over lovforslaget:

Et *flertal* (det konservative folkepartis, venstres og det radikale venstres medlemmer af udvalget med undtagelse af Lis Møller og Skovmand) indstiller lovforslaget til *vedtagelse* med de af boligministeren foreslåede ændringer.

Et *mindretal* (socialdemokratiets og socialistisk folkepartis medlemmer af udvalget) kan ikke medvirke til at gennemføre den i lovforslagets § 19 A foreslåede adgang til husleje-forhøjelse ved genudlejning.

Mindretallet stiller i øvrigt nedenstående ændringsforslag nr. 2 om udvidelse af kvotaen for den sociale boligmasse.

Et *andet mindretal* (Skovmand) kan ikke tilslutte sig den foreslåede nye bestemmelse i § 19 A, idet de foreslåede forhøjelser vil modvirke flytninger og dermed hindre en bedre udnyttelse af boligmassen.

Et tredje mindretal (Lis Møller) er enig med mindretallet om det ønskelige i en udvidelse af antallet af lejligheder, der kan falde ind under rentesikringsordningen. Da det imidlertid ikke har været muligt at opnå forlig om boliglovgivningen i almindelighed, vil mindretallet afholde sig fra at stemme for det af et mindretal under nr. 2 stillede ændringsforslag, men vil i øvrigt stemme for loven ved 3. behandling.

De stillede ændringsforslag gav anledning til en række meningsudvekslinger ved 2. behandling, som i øvrigt resulterede i, at samtlige mindretalsforslag forkastedes.

Lovforslaget henvistes til fornyet udvalgsbehandling. I den af udvalget derefter afgivne tillægsbetænkning afgav et mindretal (socialdemokratiets og socialistisk folkepartis medlemmer af udvalget) følgende udtalelse:

„Et mindretal (socialdemokratiets og socialistisk folkepartis medlemmer af udvalget) henviser til sine bemærkninger i udvalgets betænkning.

Mindretallet har gennem lang tid påvist de uheldige virkninger af omdannelsen af ældre udlejningsejendomme til ejerlejligheder — både af hensyn til fordelingen af den eksisterende boligmasse og af hensyn til de enorme gevinstmuligheder, der ligger i at udstykke udlejningsejendomme, opført under et helt andet prisniveau, til ejerlejligheder.

Regeringen har kun gradvis og tøvende villet erkende denne situation. Denne tøven har medført, at der nu forefindes et meget stort antal anmeldte ejerlejligheder i ejendomme, som ikke omfattes af det stop, der nu endelig indføres.

Mindretallet er af den opfattelse, at de ejere af udlejningsejendomme, som umiddelbart før hver lovstramning har skaffet sig en reserve af anmeldte ejerlejligheder, må underkastes en beskatning af den kapitalgevinst, der opnås ved udstykningen. Mindretallet henstiller derfor til finansministeren, at han ved ændring af lov om særlig indkomstbeskatning får indsat en bestemmelse om bortfald af det særlige 40 procents tillæg til anskaffelsessummen for ejendomme, der udstykkes og sælges som ejerlejligheder, samt om bortfald af det særlige 10 procents fradrag i de konstaterede fortjenester ved udstykning og salg af ejerlejligheder.

Det tilføjes, at disse bestemmelser udelukkende sigter på de tilfælde, hvor en tidligere udlejningsejendom udstykkes til ejerlejligheder. Stramningen får således ingen virkning for den familie, der afhænder en ejerlejlighed, som er anvendt til egen bolig.

Mindretallet kan tiltræde det af boligministeren stillede ændringsforslag, men vil i øvrigt stemme mod lovforslagets vedtagelse ved 3. behandling.“

Ved 3. behandlingen vedtoges lovforslaget med 82 stemmer mod 61 (S, SF, VS og DK).

45. Lov om ændring af lov om boligbyggeri. (Boligminister *Hastrup*). [A. sp. 3329. C. sp. 743].

Skriftlig fremsættelse $^{13}/_3$ (F. sp. 4248). 1. beh. $^9/_4$ (F. sp. 4804). Partiernes ordførere: Kaj Andresen (Helge Nielsen), Knud Østergaard, Ib Thyregod, Else-Merete Ross, Arne Larsen, Sigsgaard og Hanne Reintoft. Henvist til boligudvalget. Betænkning (B. sp. 2177) afgivet $^{22}/_6$. 2. beh. $^{27}/_5$ (F. sp. 6561). Henvist til fornyet udvalgsbehandling. Tillægsbetænkning (B. sp. 2521) afgivet $^{29}/_6$. 3. beh. $^2/_6$ (F. sp. 6999). *Loven stadfæstet 9. juni 1970.* (Lovt. nr. 274).

Ved lovændringen er gennemført en række ændringer i lov om boligbyggeri, jfr. lovbekendtgørelse nr. 439 af 20. august 1969, hvoraf de vigtigste er følgende:

1. Ved et almennyttigt boligselskabs *genudlejning* den 1. januar 1971 og senere af lejligheder og lokaler, der er taget i brug inden udgangen af 1964, skal ske (yderligere) *indbetaling af bidrag til Boligselskabernes Landsbyggefond*. Genudlejningsforhøjelsen er fastsat til 15 kr. pr. m² bruttoetageareal. For lejligheder taget i brug i 1963 og 1964 udgør forhøjelsen dog kun 7,50 kr. pr. m², og for lejligheder, der ikke er forsynet med opvarmning fra centralvarmeanlæg er bidraget til fonden nedsat med 5 kr. pr. m². Bidrag ydes ikke for lejligheder, hvis opførelse er påbegyndt før den 1. april 1933.

For *erhvervslejemål* er genudlejningsbidraget til Boligselskabernes Landsbyggefond fastsat til 70 pct. af forskellen mellem vurderingslejen (lejen ved udgangen af 1970) og genudlejningslejen, der forudsættes fastsat på det almindelige markedsniveau.

Boligselskabernes udgifter til indbetaling af bidrag til landsbyggefondens, der forventes at ville være af en størrelsesorden på ca. 10 mill. kr. pr. årgang, kan ikke overvæltet på de eksisterende lejemål, men alene på de genudlejede lejligheder og lokaler.

2. Loven indeholder endvidere bestemmelser om *regulering af visse indkomstgrænser* i boligbyggeriloven. Disse indkomstgrænser har relation dels til (fortrins)adgangen til at opnå bolig i det almennyttige byggeri og eventuelt bo til reduceret leje i

det byggeri, der i sin tid blev opført med tilskud fra det offentlige, dels til adgangen til at opnå lån til betaling af beboerindskud.

3. Boligbyggerilovens *kapitel II* (§§ 3-9) er blevet *ophævet*. Kapitlet udgjorde lovgrundlaget for de tre *realkreditinstitutter* (realkreditfonde), der ydede sekundære lån, først og fremmest til opførelse af boligbyggeri. Baggrunden for ophævelsen er den gennemførte reform af kreditforholdene, jfr. *lov om realkreditinstitutter m. v.*, se side 171.

4. En række *tekniske og redaktionelle ændringer* samt en *forbedring af de særlige støttemuligheder for stærkt bevægelseshæmmede*. Efter de tidligere regler kunne årligt ydes indtil 250.000 kr. i tilskud til nedbringelse af de ekstraudgifter, der er forbundet med indretning af lejligheder, så de bliver egnede til beboelse for stærkt bevægelseshæmmede. Beløbet er nu forhøjet til 500.000 kr.

Lovforslaget fremsattes og behandledes i folketinget sammen med *forslag til lov om ændring af lov om midlertidig regulering af boligforholdene og forslag til lov om ændring af lov om boligsikring*.

Lovforslagene havde sammenhæng med de af boligministeren og finansministeren fremsatte *lovforslag vedrørende realkredit*. Der henvises herom til boligministerens generelle bemærkninger i sin fremsættelsestale, jfr. omtalen af sagen: lov om ændring af lov om midlertidig regulering af boligforholdene side 150.

Specielt om nærværende lovforslag gav *boligministeren* følgende redegørelse ved fremsættelsen:

„For det *almennyttige byggeris vedkommende* foreligger som nævnt nu en rapport fra Fællesorganisationens og boligministeriets arbejdsgruppe. Rapporten indeholder ikke egentlige forslag, men derimod en række oplysninger, beregninger og synspunkter, der giver et godt indblik i det *almennyttige boligbyggeris* forhold og problemer. Rapporten vil være et værdifuldt hjælpemiddel ved forsøg på at finde frem til en løsning af disse problemer. Jeg vil gerne takke medlemmerne af arbejdsgruppen, fordi de midt i en travl periode har været villige til at påtage sig denne arbejdsbyrde.

For det *almennyttige byggeri* gælder jo, at det bygger med støtte fra det offentlige, dels en finansieringsstøtte i form af stats- og kommunegaranti for den yderste del af prioritetslånene, dels en driftsstøtte i form af rentesikring. Endvidere ydes boligsikring efter de almindelige regler.

Allerede på et meget tidligt tidspunkt opstod imidlertid tanken om det *almennyttige byggeris* kommende muligheder for en vis selv-

finansiering. Jeg tænker navnlig på bestemmelserne om hvert enkelt selskabs byggefond. Disse byggefonde vil dog først rigtig få praktisk betydning, efterhånden som der sker en fuldstændig udamortisering af lånene i de enkelte ejendomme. Senere blev Boligselskabernes Garantifond stiftet, men denne fond har indtil nu kun haft praktisk betydning i relativt beskedent omfang.

Et vægtigt bidrag til selvfinansieringstanken skete ved oprettelsen af Boligselskabernes Landsbyggefond i 1967. Fonden modtager bidrag fra de lejevurderede ejendomme, der er taget i brug før 1963, og fondens midler skal som hovedregel anvendes til finansiering af nyt almennyttigt boligbyggeri. Så længe der ydes rentesikring, skal disse lån være rente- og afdragsfri.

Via Boligselskabernes Landsbyggefond sker der således det, at den eksisterende almennyttige boligmasse bidrager til nybyggeriets finansiering og lejenedsættelse, altså på samme tid en øget selvfinansiering og en vis lejeniveau-udjævning.

Desværre er jo nybyggeriets pris- og lejeniveau løbet fra de forudsætninger, de politiske partier havde i 1966, da dette system blev sat i funktion. Afstanden mellem lejeniveauerne er nu nærmest større, end den var det på det daværende tidspunkt.

Hertil kommer, at rentesikringsordningens aftrapning og bortfald efterhånden begynder at få aktualitet. For de byggerier, der får støttetilsagn nu efter 1. april, ydes en 3-årig fuld rentesikring efter deres ibrugtagelse og derefter en 3-årig aftrapning. For byggerier med støttetilsagn efter 1. april 1971 bliver den fulde rentesikring kun 2-årig o. s. v., og dette vil sige, at rentesikringsordningens bortfald snart vil være et problem for så vidt angår de projekter, der er under forberedelse.

I boligforliget er rentesikringsordningen betegnet som et bidrag i en overgangsperiode til en selvfinansiering af det almennyttige boligbyggeri. Det er således i overensstemmelse med boligforligets hensigter, at regeringen nu tager spørgsmålet om en sådan selvfinansieringsordning op til overvejelse.

En selvfinansieringsordning må være baseret på, at den eksisterende boligmasse bidrager til finansiering og dæmpning af lejen i nybyggeriet. Dette må ske gennem en styrkelse af de almennyttige boligselskabers landsbyggefond. Ved det forslag til ændringer i boligbyggeriloven, der nu fremsættes, er det foreslået, at der ved genudlejning i ejendomme, som er taget i brug inden udgangen af 1964, sker en forhøjelse af bidraget til landsbyggefonden. Det forhøjede bidrag er foreslået fastsat til 15 kr. pr. m² etageareal, dog 7,50 kr. for ejendomme, der er taget i brug i 1963 og 1964. For ældre og utidssvarende lejligheder bør dog også her gælde særlige regler, ligesom der fradrages 5 kr. for lejligheder uden centralvarme.

Disse genudlejningsbidrag foreslås indtil videre holdt uden for fondsmidlernes almindelige anvendelsesområde. Forslaget bestem-

mer, at midlerne skal anvendes til øget selvfinansiering, men afgørelsen af, under hvilken form dette skal ske, må afvente yderligere overvejelser.

Bl. a. for at imødegå virkningerne af de skete prisstigninger og de foreslåede lejeforhøjelser ved genudlejning er der ved *forslaget om ændringer i boligsikringsloven* foreslået gennemført en forbedring af den hidtil gældende boligsikringsordning.“

Ved 1. behandlingen i folketinget koncentreredes debatten navnlig om to hovedspørgsmål: spørgsmålet om de foreslåede *genudlejningsforhøjelser* og spørgsmålet om en udvidelse af den årlige *kvota for almennyttigt byggeri*.

Boligudvalget, hvortil lovforslaget henvistes, tog i forbindelse med lovforslaget også spørgsmålet om *øget medindflydelse og medansvar for lejerne* op til drøftelse. Udvalget udtalte i sin betænkning følgende om dette spørgsmål:

„I sin betænkning af 23. maj 1969, Folketingstidende tillæg B. sp. 2305, henstillede udvalget, at boligministeren til brug for udvalgets videre arbejde optog forhandlinger med Fællesorganisationen af almennyttige danske Boligselskaber og Lejernes Landsorganisation med henblik på, om der mellem disse organisationer kunne opnås enighed om forslag til øget medindflydelse for lejerne i det almennyttige byggeri.

Efter en række forhandlinger mellem de 2 organisationer er der nu mellem disse opnået enighed om et „Forslag til normalvedtægter for et selvejende boligselskab med beboerselvstyre i de enkelte bebyggelser“. Dette forslag vil blive optrykt som bilag til nærværende betænkning.

Forslaget hjemler boligtagerne i hver afdeling inden for et almennyttigt boligselskab adgang til at afholde afdelingsmøder og vælge afdelingsbestyrelse, der dels får vidtgående beføjelser med hensyn til afdelingens daglige drift m. v., dels får adgang til — sammen med andre afdelingsbestyrelser — at vælge bestyrelsesmedlemmer i moderselskabet, der således i princippet bevares som en enhed.

Udvalget har modtaget boligministerens bemærkninger til dette forslag, og forslaget er blevet nærmere uddybet i 2 skrivelser af henholdsvis 2. februar og 2. april 1970 fra organisationerne. Udvalget har endvidere modtaget henvendelse fra valgte repræsentanter for husholdninger i en række almennyttige boligselskaber.

Om forslaget bemærker et *flertal* (udvalget med undtagelse af de socialdemokratiske medlemmer):

I forslaget er forudsat, at beboerne får en væsentlig indflydelse i selskabets bestyrelse, men der er ikke taget stilling til, hvem der vælger bestyrelsens flertal. Såfremt der bliver beboerflertal i bestyrelsen, vil beboerne stort set få samme indflydelse som i et andelsboligselskab, og udvalget er med boligministeren enig i, at det i sådanne til-

fælde vil være mest korrekt, at selskabet drager den fulde konsekvens af dette og omorganiseres til et andelsboligselskab.

Hvad angår evt. valg af bestyrelsesmedlemmer i et hovedselskab (forretningsførerselskabet), der bygger gennem datterselskaber, peges der i organisationernes skrivelse af 2. februar 1970 på den mulighed, at beboerne får repræsentation ved, at Lejernes Landsorganisation får adgang til at vælge et eller flere bestyrelsesmedlemmer. Boligministeren har herom udtalt, at en sådan ordning vel vil kunne sikre beboerne en rimelig repræsentation, såfremt et betydeligt antal af beboerne i selskabets afdelinger er medlemmer af den pågældende lejerorganisation, men såfremt dette ikke er tilfældet, vil ordningen næppe være tilfredsstillende. Flertallet kan tilslutte sig dette synspunkt og kan tiltræde boligministerens forslag om, at hovedbestyrelsesmedlemmer, der skal repræsentere beboerne, vælges af de beboervalgte bestyrelsesmedlemmer i datterselskabernes bestyrelser.

Til visse af udkastets enkeltbestemmelser har boligministeren bemærket, at den foreslåede bestemmelse i § 7, stk. 3, om en lejerforenings indkaldelse af det første afdelingsmøde bør gøres betinget af, at boligtagerne ikke selv inden 6 måneder tager initiativ til afholdelse af et afdelingsmøde. Om den foreslåede bestemmelse i § 11, stk. 1, bemærkes, at det ovennævnte flertal finder det for vidtgående, når der efter bestemmelsen stilles krav om et antal stemmer svarende til mindst 25 pct. af antallet af husstande i afdelingen. Efter flertallets opfattelse forekommer det mere rimeligt, at afdelingsbestyrelsen alene vælges på grundlag af almindelig stemmeflerhed. Det er i øvrigt flertallets opfattelse, at stemmeretten i afdelingerne bør være baseret på, at hver husstand uanset størrelse skal have 2 stemmer, og at afgørelsen træffes gennem urafstemning blandt afdelingens beboere. Den foreslåede bestemmelse i § 11, stk. 3, om lejerforeningskontingent finder boligministeren bør udgå eller begrænses til alene at hjemle adgang til at lade medlemmernes kontingent til lejerforeningen blive opkrævet af selskabet sammen med lejen. Flertallet er enig i disse bemærkninger.

Den foreslåede bestemmelse i § 7, stk. 3, hvorefter ordinært afdelingsmøde og ordinær generalforsamling skal afholdes samme dag, dersom lejerforeningen har medlemmer i mere end 50 pct. af husstande i afdelingen, synes upraktisk i de tilfælde, hvor lejerforeningen måtte have medlemmer også uden for den pågældende afdeling. Flertallet ville foretrække, at bestemmelsen får følgende af boligministeren foreslåede formulering:

„Skønnes det hensigtsmæssigt, kan afdelingsbestyrelsen med en lejerforening, der har medlemmer i mere end 50 pct. af afdelingens husstande, træffe aftale om, at ordinært afdelingsmøde og ordinær generalforsamling i lejerforeningen afholdes samme dag.“

For så vidt angår udkastets § 12, stk. 12, om afdelingsbestyrel-

sernes tilsyn, henstilles, at det i bestemmelsen fastslås, at afdelingsbestyrelsen skal fremsætte forslag til ordensregler.

Med de anførte bemærkninger skal flertallet anbefale, at det foreliggende forslag kommer til at danne grundlag for „Normalvedtægter“ for selvejende boligselskaber og — med de modifikationer, der måtte følge af aktieselskabslovgivningen — for boligaktieselskaber.

Flertallet ønsker endvidere at henstille til såvel boligministeren som de eksisterende almennyttige boligselskaber, at disses vedtægter så vidt muligt søges ændret, så de bringes i overensstemmelse med de nye „Normalvedtægter“ og disses bestemmelser om beboerselvstyre.

Et *mindretal* (socialdemokratiets medlemmer af udvalget) er af den opfattelse, at man bør følge det af Lejernes Landsorganisation og Fællesorganisationen af Almennyttige Danske Boligselskaber udarbejdede forslag til regler for beboerdemokrati.

Mindretallet kan derfor ikke tiltræde de af boligministeren foreslåede ændringer.“

I øvrigt fremgår af betænkningen, at udvalget i forbindelse med lovforslaget havde drøftet det almennyttige byggeris fremtidige finansiering. Ministeren havde over for udvalget oplyst, at regeringen med henblik på en fremskyndelse af den i de boligpolitiske aftaler af januar 1966 forudsatte selvfinansieringsordning i næste folketingsår agtede at fremsætte forslag om en rentelåneordning for det almennyttige byggeri. Ordningen tænkes gennemført i tilknytning til det almennyttige byggeris landsbyggefond og skal sikre, at det almennyttige byggeri friholdes for den lejermæssige virkning af en del af byggeriets renteudgifter i de første år efter ibrugtagelsen af et nyt byggeri. Notatet er optrykt i et særligt bilagshæfte til betænkningen.

Udvalget delte sig i øvrigt op i et flertal og 3 mindretal, der afgav følgende indstillinger over lovforslaget:

„Et *flertal* (det konservative folkepartis, venstres og det radikale venstres medlemmer af udvalget med undtagelse af Lis Møller og Skovmand) indstiller lovforslaget til *vedtagelse* med de af boligministeren foreslåede ændringer.

Et *mindretal* (socialdemokratiets og socialistisk folkepartis medlemmer af udvalget) kan ikke medvirke til at gennemføre den i lovforslagets § 19 A foreslåede adgang til huslejeforhøjelse ved genudlejning.

Mindretallet stiller i øvrigt nedenstående ændringsforslag nr. 2 om udvidelse af kvotaen for den sociale boligmasse.

Et *andet mindretal* (Skovmand) kan ikke tilslutte sig den foreslåede nye bestemmelse i § 19 A, idet de foreslåede forhøjelser vil modvirke flytninger og dermed hindre en bedre udnyttelse af boligmassen.

Et *tredje mindretal* (Lis Møller) er enig med mindretallet om det ønskelige i en udvidelse af antallet af lejligheder, der kan falde ind under rentesikringsordningen. Da det imidlertid ikke har været mu-

ligt at opnå forlig om boliglovgivningen i almindelighed, vil mindretallet afholde sig fra at stemme for det af et mindretal under nr. 2 stillede ændringsforslag, men vil i øvrigt stemme for loven ved 3. behandling.“

Efter at det af et mindretal stillede ændringsforslag om udvidelsen af kvotaen for det almennyttige byggeri var blevet forkastet ved 2. behandlingen, henvistes lovforslaget på ny til behandling i boligudvalget. I sin tillægsbetænkning udtalte udvalget bl. a.:

„Udvalget har drøftet spørgsmålet om fortrinsretten for visse indkomstgrupper til lejlighederne i det almennyttige byggeri, herunder hvorvidt den i lovens § 16, stk. 1, fastsatte indkomstgrænse på 35.000 kr., der ved lovforslaget er foreslået forhøjet til 40.000 kr., eventuelt bør gøres variabel, f. eks. således at den knyttes sammen med sygekassegrænsen. På baggrund af en redegørelse herom fra boligministeren udtaler udvalget, at man, da spørgsmålet har relation til lejefastsættelsen, og da det er oplyst, at regeringen i næste folketingsår agter at fremsætte forslag om en rentelåneordning for det almennyttige byggeri, som skal sikre, at dette friholdes for den lejemæssige virkning af en del af byggeriets renteudgifter i de første år efter ibrugtagelsen af et nyt byggeri, vil arbejde videre med spørgsmålet i næste folketingsår.“

I tillægsbetænkningen stillede boligministeren endvidere 2 ændringsforslag, der var konsekvenser af samtidigt foreslåede ændringer i forslaget til lov om realkreditinstitutter m. v.

Ved 3. behandling gav boligministeren efter anmodning fra *Helge Nielsen* (S) en kort redegørelse for saneringsplanerne vedrørende Nørrebro og Vesterbro i København. Lovforslaget vedtoges derefter med 84 stemmer mod 62 (S, SF, VS og DK).

46. Lov om ændring af lov om boligsikring. (Boligminister *Hastrup*). [A. sp. 729. C. sp. 125].

Skriftlig fremsættelse ²²/₁₀ (F. sp. 563). 1. beh. ¹³/₁₁ (F. sp. 1172). Partiernes ordførere: Kaj Andresen, Poul Schlüter, Ib Thyregod, Nordqvist, Arne Larsen og Sigsgaard. Henvist til boligudvalget. Betænkning (B. sp. 203) afgivet ⁴/₁₂. 2. beh. ⁹/₁₂ (F. sp. 1938). 3. beh. ¹¹/₁₂ (F. sp. 2099). *Loven stadfæstet 19. december 1969.* (Lovt. nr. 572).

Loven har sin baggrund i ændrede skatteregler. Pr. 1. januar 1970 bortfaldt de i skattelovgivningen hidtil indeholdte regler om nedslag i skatteansættelsen for folkepensionister m. fl. Da det

ikke havde været tilsigtet hermed at forringe pensionisternes tidligere vilkår, var der ved 3 sociale love givet de pågældende pensionister kompensation for bortfaldet af disse skattelempelser. Med de deraf følgende forøgede pensioner ville der imidlertid ske en generel forhøjelse af pensionisternes skattepligtige indkomst, og da denne forhøjelse ikke modsvarede af en forøgelse af den del af indkomsten, der blev tilbage, når skatten var betalt, var det nødvendigt at *ændre boligsikringsloven, så de pågældende pensionisters samlede økonomiske vilkår ikke forringedes.*

Det bærende princip i lovændringen, der var udarbejdet i samråd med socialministeriet, er derfor, at pensionisterne bibeholder uændrede boligsikringsydelse trods de ændrede skatte- og pensionsberegninger. Ændringerne er således mere beregningstekniske ændringer end egentlige realitetsændringer.

Ved fremsættelsen af lovforslaget gjorde *boligministeren* opmærksom på, at forslaget *ikke* indeholdt forslag om *prisregulering* af boligsikringsordningen. Ministeren udtalte i denne forbindelse følgende:

„ . . . Jeg finder, at hele dette spørgsmål er så vigtigt, at det bør tages op til indgående overvejelse og drøftelse under de kommende udvalgsforhandlinger, så man kan få klarlagt de mulige problemer i forbindelse hermed og forhåbentlig nå til enighed om deres løsning.

Siden boligsikringsordningens indførelse pr. 1. april 1967 har stigningen i det almindelige pris- og lønniveau ført til, at visse grupper af boligtagere som følge af rent nominelle stigninger i indkomsten glider ud af boligsikringsordningen, og at andre grupper får deres boligsikringsydelse formindsket. Spørgsmålet om en almindelig prisregulering af boligsikringsordningen rejser imidlertid en lang række problemer.

Prisstigningens virkninger er ikke ens for alle boligtagere. I den boligmasse, der er omfattet af loven om lejevurdering, og hvor lejen således ligger fast på vurderingslejen, kan prisstigningen endog have medført en bedring af boligtagerens økonomi, hvis lejen nu indgår med relativt mindre vægt end hidtil i hans samlede budget. I nybyggeriet ligger derimod førstegangslejen jo i dag på et højere niveau end i april 1967. Prisstigningens virkninger er også forskellige for de forskellige indkomstgrupper, og dette gælder både nybyggeriet og den ældre boligmasse.

Et af boligministeriet udarbejdet notat om boligsikringsordningens hidtidige virke m. v. vil blive fremsendt til boligudvalgets medlemmer og vil kunne danne grundlag for de forestående drøftelser.

Notatet vil også indeholde beregninger af de udgifter, som bolig-

sikringsordningen påfører det offentlige. Jeg kan dog allerede nu oplyse, at statens udgifter i første år (d. v. s. 1968-69, hvor der udbetales refusion til kommunerne for deres udlæg i 1967-68) svarede nogenlunde til de budgetterede 160 mill. kr. — der blev en mindredgift på ca. 9 mill. kr., men i indeværende år ventes udgiften at blive ca. 50 mill. kr. højere end i fjor og dermed også væsentligt mere end de budgetterede 180 mill. kr. Også i det kommende år må udgifterne formodes at blive en del højere end oprindelig påregnet. Disse forhold må jo også indgå i overvejelserne, når spørgsmålet om en delvis forhøjelse af boligsikringen skal drøftes. . . .“

Ved 1. behandlingen gav selve lovforslaget ikke anledning til mange bemærkninger, idet samtlige ordførere kunne tiltræde principet i de foreslåede ændringer.

Derimod gav ministerens bemærkninger i forbindelse med lovforslagets fremsættelse om *prisregulering af boligsikringsydelse* anledning til nogen debat. Der var enighed om, at problemerne omkring en sådan ændring måtte analyseres grundigt i folketingets faste boligudvalg.

Efter en kortvarig behandling i folketingets boligudvalg med påfølgende 2. behandling vedtoges lovforslaget enstemmigt ved 3. behandling med 131 stemmer.

47. Lov om ændring af lov om boligsikring. (Boligminister *Hastrup*). [A. sp. 3363. C. sp. 749].

Skriftlig fremsættelse $12/3$ (F. sp. 4248). 1. beh. $9/4$ (F. sp. 4804). Partiernes ordførere: Kaj Andresen (Helge Nielsen), Knud Østergaard, Ib Thyregod, Else-Merete Ross, Arne Larsen, Sigsgaard og Hanne Reintoft. Henvist til boligudvalget. Betænkning (B. sp. 2177) afgivet $22/5$. 2. beh. $27/5$ (F. sp. 6561). Henvist til fornyet udvalgsbehandling. Tillægsbetænkning (B. sp. 2521) afgivet $29/5$. 3. beh. $2/6$ (F. sp. 7002). *Loven stadfæstet 9. juni 1970.* (Lovt. nr. 276).

Boligsikringsordningen blev indført ved lov af 8. marts 1967 og trådte i kraft den 1. april 1967. Formålet med ordningen var at give befolkningsgrupper med lavere indtægter bedre muligheder for at opretholde eller skaffe sig et rimeligt boligforbrug og således, at ydelserne i højere grad afpassedes efter den enkeltes økonomiske forhold.

Imidlertid gjorde de senere ændringer i skattelovgivningen: bortfald af skattefradragets retten og derefter indførelse af kildeskattesystemet det nødvendigt med virkning fra 1. april 1968 at foretage visse

ændringer i beregningsgrundlaget for udbetalingen af boligsikringsydelse. Der henvises til omtalen heraf i folketingsårsbogen 1967-68 side 261 ff.

Ved lov af 19. december 1969 blev yderligere foretaget en teknisk ajourføring af beregningsgrundlaget for pensionister, der tilsigtede at bibeholde uændrede boligsikringsydelser trods ændrede skatte- og pensionsberegninger.

De i perioden siden boligsikringsordningens indførelse skete prisstigninger og nominelle lønstigninger havde imidlertid givet anledning til overvejelse om en generel regulering af boligsikringsordningen, der skulle have til formål at afbøde virkningerne af disse stigninger. Da imidlertid virkningerne var forskellige for henholdsvis den eksisterende boligmasse og det nye byggeri, var en sådan almindelig „prisregulering“ ikke anset for rimelig.

Der var imidlertid visse uheldige forhold i opbygningen af den gældende ordning, som man havde fundet burde give anledning til korrektioner. Gennemførelse af disse skulle afbøde virkningerne af de skete prisstigninger, herunder de af regeringen samtidigt foreslåede lejeforhøjelser ved gendulejning.

Forholdet mellem husstandsindkomst, grænsebeløb og den maksimale boligsikring i procent af lejen er nu fastsat således:

Husstandsindkomst kr.	Grænsebeløb kr.	Husstande uden børn	Maksimal boligsikring i procent af lejen.	Tilleg for hvert barn i husstanden
0-6.000	300	25	20	20
7.000	400	25	20	20
8.000	500	25	20	20
9.000	600	25	20	20
10.000	700	25	20	20
11.000	900	25	20	20
12.000	1.100	25	19	19
13.000	1.300	25	19	19
14.000	1.500	25	18	18
15.000	1.700	25	18	18
16.000	1.900	24	17	17
17.000	2.100	23	17	17
18.000	2.300	22	16	16
19.000	2.500	21	16	16
20.000	2.700	20	15	15
21.000	3.000	19	15	15

Husstands- indkomst kr.	Grænsebeløb kr.	Maksimal boligsikring i procent af lejen	
		Husstande uden børn	Tillæg for hvert barn i husstanden
22.000	3.300	18	14
23.000	3.600	17	14
24.000	3.900	16	13
25.000	4.200	15	13
26.000	4.500	14	12
27.000	4.800	13	12
28.000	5.100	12	11
29.000	5.400	11	11
30.000	5.700	10	10
31.000	6.000	10	10
32.000	6.300	9	9
33.000	6.600	9	9
34.000	6.900	8	8
35.000	7.200	8	8
36.000	7.500	7	7
37.000	7.800	7	7
38.000	8.200	6	6
39.000	8.600	6	6
40.000	9.000	5	5
41.000	9.400	5	5
42.000	9.800	4	4
43.000	10.200	4	4
44.000	10.600	3	3
45.000	11.000	3	3
46.000	11.400	2	2
47.000	11.800	2	2
48.000	12.200	1	1
49.000	12.600	1	1

Den ændrede skala indebærer:

1. *Procenten for den maksimale boligsikring til husstande uden børn er forhøjet fra 15 til 25 pct. af lejen for husstandsindkomster til og med 15.000 kr. og aftrappes derefter med 1 pct.*

for hver 1000 kr. husstandsindkomsten stiger indtil 30.000 kr., fra hvilket trin maksimumsprocenten følger den hidtidige lovs aftrapning.

2. Hvor maksimumsprocenten efter den tidligere skala faldd til halve procenter, skal nu i stedet *anvendes den nærmest forudgående hele procent.*

3. For husstande med børn er *tillægget for det første barn* nu også i *indkomstgruppen 0-19.000 kr.* sat til samme størrelse som for efterfølgende børn. Ændringen medfører, at der også for husstande med børn i de nævnte indkomstgrupper op til 30.000 kr. er tale om en forbedring.

4. Der er foretaget en *videreførelse af nedtrapningsskalaen op til en husstandsindkomst på 49.000 kr.*, således at der ved stigende indkomster nu sker en jævn udglidning af boligsikringsordningen.

De særligt gunstige beregningsregler for *pensionister* m. fl. er blevet ændret, således at også aftrapningsordningen for denne gruppe er blevet mildnet. Først ved en indtægt på 18.000 kr. glider pensionisterne nu ind i den almindelige boligsikringskala i lovens § 2. For pensionister er de i § 2, stk. 3, nævnte procenter for husstande uden børn forhøjet, hvis husstandsindkomsten er:

0-12.000 kr.	til 70 pct.
13.000 kr.	til 62 pct.
14.000 kr.	til 54 pct.
15.000 kr.	til 46 pct.
16.000 kr.	til 38 pct.
17.000 kr.	til 30 pct.

Efter den hidtidige lov kunne den årlige boligsikringsydelse normalt ikke overstige 8.100 kr. Den skete prisudvikling havde imidlertid gjort det rimeligt at foretage en vis regulering af beløbet. Da det samtidig var anset for rimeligt at foretage en vis graduering efter husstandens størrelse, er *maksimumsbeløbet nu fastsat til 7.740 kr. for husstande uden børn med tillæg på 360 kr. for hvert barn i husstanden.*

Bl. a. for at opnå større samtidighed mellem de årlige leje-

stigninger pr. 1. april og den beregnede boligsikring er *reguleringsdatoen* for løbende boligsikringsydelse ændret *fra 1. juli til 1. april*.

Endelig nævnes, at der under forslaget's behandling i folketinget blev indsat en bestemmelse om, at husstande, hvis *indkomst ved den årlige regulering pr. 1. juli 1970* er kommet op over *den hidtidige 40.000 kr.s grænse*, og som derved ville miste retten til boligsikring, bibeholder *adgangen til boligsikring også i tiden 1. juli 1970-1. april 1971*, såfremt husstandsindkomsten i dette tidsrum ikke overstiger 49.000 kr.

Loven trådte i kraft *den 1. juli 1970*.

Lovforslaget fremsattes og behandledes i folketinget sammen med *forslag til lov om ændring af lov om midlertidig regulering af boligforholdene og forslag til lov om ændring af lov om boligbyggeri*.

De tre lovforslag havde sammenhæng med de af regeringen fremsatte *lovforslag om realkredit*, hvilket boligministeren gav udtryk for i sin fremsættelsestale. Der henvises herom til sagen: *forslag til lov om ændring af lov om midlertidig regulering af boligforholdene*, side 150.

De tre boligforslag gav anledning til en omfattende debat under *1. behandlingen*. Her skal blot nævnes, at alene regeringspartierne ordførere stort set uden bemærkninger kunne tiltræde forslaget.

Efter 1. behandlingen henvistes det til folketingets boligudvalg, der i sin betænkning afgav følgende udtalelser:

„I tilslutning til gennemgangen af lovforslaget har udvalget drøftet de problemer, der opstår for familier og enlige forsørgere med børn, der opholder sig uden for hjemmet på grund af ophold på f. eks. højskoler, kostskoler og sociale institutioner, i forhold til den gældende boligsikringsordning. Efter denne ordning medtages børn under 16 år — og i en række tilfælde også over 16 år — ved beregningen af boligsikring, men kun hvis de har *fast ophold* i boligtagerens hjem. Udvalget finder det imidlertid vigtigt af såvel sociale som pædagogiske grunde, at reglerne lempes, således at der alene ydes boligsikring, så længe der i hjemmet er levnet plads til at optage barnet for midlertidige ophold (ferie, fridage, sygdomsperioder) og muligt senere varige ophold. Boligministeren har derfor givet tilsagn om i et kommende cirkulære at ville give udtryk for en lempeligere praksis i fremtiden, således at der i videre omfang end hidtil bliver mulighed for at medtage børn under 16 år ved boligsikringsberegningen, selv om de midlertidigt har taget ophold uden for hjemmet.

Den i boligsikringslovens § 13, stk. 5, hjemlede adgang for boligministeren til med tilslutning fra finansudvalget at træffe bestemmelse om forskudsvis udbetaling af statens refusionsbeløb til kommunerne har ikke hidtil været bragt i anvendelse. Navnlig for visse

kommuners vedkommende er boligsikringsordningen en økonomisk byrde af betydelig vægt, og udvalget henstiller derfor til boligministeren på ny at overveje mulighederne for at benytte den i loven givne adgang til forskudsvis refusion.

Udvalget har været opmærksom på de vanskeligheder, der for kommunerne er forbundet med at finde frem til de tilfælde, hvor der foreligger en sådan tilsidesættelse af anmeldelsespligten efter boligsikringslovens § 11, stk. 1, at det kan være aktuelt at kræve for meget udbetalt boligsikring tilbagebetalt. Udvalget har i forbindelse hermed fra boligministeren modtaget en redegørelse, der belyser spredningen af kommunernes administrative praksis og de erfaringer, kommunerne har indhøstet på området. Redegørelsen med dertil hørende bilag vil blive optrykt i det særlige bilagshæfte. Boligministeren har i tilknytning hertil oplyst, at det overvejes at udsende et cirkulære til kommunerne, hvor der med henblik på at hidføre en ensartet praksis også bør anføres visse beløbsgrænser for, hvornår kommunerne eventuelt kan undlade at kræve tilbagebetaling. Udvalget henstiller til boligministeren, at et sådant cirkulære om ensartede retningslinjer så snart som muligt udsendes til kommunerne, men anmoder samtidigt om, at udvalget forud må få lejlighed til at gøre sig bekendt med indholdet af et sådant cirkulære.

I forbindelse med den foreslåede ændring af lovens § 10 har udvalget drøftet, hvorvidt det er muligt at finde et andet og bedre grundlag for regulering af boligsikringsydelseerne end forskudsskemaerne. Boligministeren har i denne anledning oplyst, at de årlige reguleringer af løbende boligsikringsydelser ikke nødvendigvis sker på grundlag af den i forskudsskemaet skønnede indkomst. Spørgsmålet er nærmere uddybet i boligministeriets cirkulære af 19. december 1969, hvor det udtales, at boligsikringsmodtagerne har ret og eventuelt pligt til at få den årlige regulering af boligsikringsydelsen foretaget på grundlag af en aktuelt skønnet indkomst, såfremt det i forskudsskemaet skønnede beløb senere måtte vise sig at være enten for højt eller for lavt ansat. Ifølge cirkulæret bør kommunalbestyrelsen gøre boligsikringsmodtagerne bekendt med dette forhold enten ved særskilt meddelelse til hver enkelt boligsikringsmodtager eller ved annoncering i dagspressen eller lignende.

Udvalget ønsker at fremhæve, at forskudsskemaerne ikke forekommer at være et egnet grundlag for regulering af boligsikringsydelserne. Udvalget forudsætter derfor, at der, så snart praktiske muligheder herfor foreligger, tilvejebringes et andet grundlag som udgangspunkt for beregningen af boligsikringsydelserne.“

Et *mindretal* i udvalget (socialdemokratiets og socialistisk folkepartis medlemmer) kunne ikke tiltræde regeringens forslag, som man fandt utilstrækkeligt. Mindretallet stillede selv ændringsforslag til en almindelig ændring af boligsikringsloven. Om ændringsforslagets indhold og begrundelsen for det oplyste forslagsstillerne følgende:

„De nuværende indkomstrammer i boligsikringsloven er fastsat forud for fremsættelsen af lovforslaget i folketingssamlingen 1966-67. Loven trådte i kraft i 1967. Man må gå ud fra, at meningen med loven har været, at en familie, der dengang havde en bestemt indkomst og en dertil svarende købekraft, skulle have boligtilskud af en bestemt størrelse. I det omfang, den pågældende familie siden har fået forøget sin nominelle indkomst *uden* at opnå dertil svarende forøgelse af sin købekraft, synes det rimeligt, at denne familie bevarer sit boligtilskud på samme niveau.

For at opnå dette fremsættes forslag om ændring af boligsikringslovens § 7, således at indkomststigninger, der ikke har givet sig udtryk i forøget købekraft, ikke får til virkning, at boligsikringsydelsen nedsættes.

En målestok for det omfang, i hvilket indkomststigninger ikke giver sig udtryk i forøget købekraft, har forslagstillerne fundet i det af Danmarks Statistik udarbejdede indeks vedrørende forbrugerpriser, idet dette indeks indeholder såvel almindelige prisstigninger som prisstigninger, der skyldes forøgelse af forbrugsafgifterne. For at undgå en ringvirkning har man valgt at tage forbrugerprisindekset eksklusivt bolig. Som udgangspunkt for reguleringen er foreslået forbrugerprisindekset for april 1967 (117), på hvilket tidspunkt boligsikringslovgivningen trådte i kraft.

Værdireguleringen foreslås foretaget ved at knytte et særligt fradrag til beregningen af den husstandsindkomst, hvormed man skal gå ind i skemaet i lovens § 2 for udregningen af boligsikringen. Herved undgår man med jævne mellemrum at måtte ændre på selve skalaens tal. Fradraget foreslås fastsat til 2,5 pct. af husstandsindkomsten for hver 3 points, forbrugerpristallet overstiger basispristallet 117.

Endvidere stilles forslag om, at den i lovens § 4, stk. 5, fastsatte maksimale boligsikringsydelse på 8.100 kr. årligt reguleres efter samme princip som foreslået for husstandsindkomstens vedkommende.

Til forslaget er endvidere knyttet en forhøjelse af maksimumsprocenterne i forhold til huslejen for de allerlaveste indkomstgrupper for at gøre det muligt for dem at efterspørge lejligheder i nybyggeriet. Denne del af forslaget svarer til regeringsforslaget.“

Efter at mindretallets ændringsforslag var blevet forkastet ved 2. behandling og efter en fornyet udvalgsbehandling, hvor hele udvalget tiltrådte lovforslaget, vedtoges dette enstemmigt ved 3. behandling med 145 stemmer; 1 medlem (DK) tilkendegav hverken at stemme for eller imod.

48. Lov om realkreditinstitutter. (Boligminister *Hastrup*).
[A. sp. 3269. C. sp. 757].

Skriftlig fremsættelse $\frac{13}{3}$ (F. sp. 4237). 1. beh. $\frac{14}{4}$ (F. sp.

4967). Partiernes ordførere: Kampmann, Knud Østergaard, Ib Thyregod, Niels Helveg Petersen (Grethe Philip), Ømann, Sigs-gaard og Hanne Reintoft. Henvist til samme udvalg som for-slag til lov om ændring af ligningsloven. (Ændringer vedrø-rende bolig i egen ejendom), se side 87. Betænkning (B. sp. 2279) afgivet $25/5$. 2. beh. $27/5$ (F. sp. 6615). Henvist til for-nyet udvalgsbehandling. Tillægsbetænkning (B. sp. 2515) af-givet $29/5$. 3. beh. $3/6$ (F. sp. 7241). *Loven stadfæstet 10. juni 1970*. (Lovt. nr. 281).

Loven afløser kreditforeningsloven af 1936 med senere ændringer, hypotekforeningsloven af 1964 samt kapitel II i lov om boligbyggeri, som hidtil har indeholdt reglerne om reallåne-fondene for boligbyggeri m. v. Samtidig er loven af 1946 om et lånefond for kortfristede prioritetslån ophævet. Derimod er lov nr. 278 af 7. juli 1960 om et finansieringsinstitut for landbrug m. v. (Dansk Landbrugs Realkreditfond) opretholdt. Med denne sidstnævnte begrænsning er den spredte lovgivning om den organiserede realkredit nu samlet i een lov.

Idet bemærkes, at lovforslaget var udarbejdet på grundlag af den betænkning, som Realkreditkommissionen af 1966 afgav den 18. december 1969 (betænkning nr. 552), redegørelsen af november 1969 fra udvalget vedrørende obligationsmarkedets forhold samt de af regeringen tidligere i folketingsåret fremsatte lovforslag vedrørende kreditforeninger og hypotekforeninger m. v., skal i det følgende gennemgås lovens hovedprincipper.

1. Realkreditens struktur.

I Realkreditkommissionen var der enighed om, at en forenkling af det gældende lagdelte realkreditsystem var nødvendig. Det var den overvejende opfattelse i kommissionen, at et system med *enheds-prioritering* ville være at foretrække, men der havde dog ikke kunnet opnås enighed i kommissionen om at stille forslag herom. Derimod tilsluttede kommissionen sig et forslag fra kredit- og hypotekforenin-gerne om at forenkle systemet ved at etablere en *tolagsordning*. For-slaget gik ud på, at kredit- og hypotekforeningerne skulle sluttes sammen til institutter, som ydede lån mod 1. prioritets panteret, og at reallånefondene opretholdtes som institutter, der ydede lån imod sekundær panteret.

Også regeringen var principielt af den opfattelse, at det for lån-tagerne ville være mest hensigtsmæssigt, at hele belåningen af en fast

ejendom kunne finde sted i et enkelt realkreditinstitut. Et sådant enhedsprioriteringssystem udelukkede ikke, at långivningen kunne opdeles i 2 eller flere lån efter sikkerhedshensyn, hvorfor obligationskøbernes ønsker om at kunne få obligationer med 1. og sekundær prioritets sikkerhed stadig ville kunne imødekommes.

Når loven alligevel ikke indeholder et enhedsprioriteringssystem, skyldes dette, dels at den overvejende del af de bestående realkreditinstitutter ikke havde ment at kunne give tilslutning til et sådant system, dels at en indførelse af enhedsprioritering omfattende reallånefondene måtte forudsætte, at fondenes organisation og virkeform ændredes således, at den eksisterende tilknytning til bankvæsenet begrænsedes eller bortfaldt, idet fondene ellers ville komme til at indtage en dominerende stilling inden for hele den organiserede realkredit.

Ved fremsættelsen af lovforslaget tilkendegav regeringen, at de institutter, der var modstandere af enhedsprioriteringssystemet, fortsat burde overveje deres holdning, og at regeringen ville virke for, at der efterhånden kunne skabes en bredere forståelse for ønsket om at få dette system indført.

Loven går herefter ud på følgende: Kredit- og hypotekforeningslovenes bestemmelser om, at sådanne foreninger kun kan oprettes ved lov, er afløst af en bestemmelse, hvorefter oprettelse af realkreditinstitutter kan godkendes administrativt af boligministeren. Dette svarer til de gældende bestemmelser i lov om boligbyggeri om reallånefondene. Hvad enten løsningen på hypotekforeningernes placering bliver, at de sluttes sammen med kreditforeningerne som 1. prioritetsinstitutter eller godkendes som institutter til sekundær långivning, er det regeringens hensigt indtil videre at følge de bestående kredit- og hypotekforeningers ønske om at blive stående ved en tolagsordning, således at man indtil videre kun agter at godkende institutter, som enten yder lån imod 1. prioritet eller imod sekundær prioritet. Efter loven holdes imidlertid muligheden åben for senere at godkende, at institutter yder enhedsprioritering.

Også det folketingsudvalg, hvortil lovforslaget efter 1. behandlingen i folketinget henvistes, beskæftigede sig indgående med mulighederne for at gennemføre enhedsprioritering. Udvalget anførte i sin betænkning følgende om dette spørgsmål:

„I de almindelige bemærkninger til lovforslaget er redegjort for realkreditkommissionens overvejelser om mulighederne for at gennemføre *enhedsprioritering*, og der er givet udtryk for, at man vil

virke for, at der efterhånden kan skabes bredere forståelse for ønsket om at få dette for låntagerne hensigtsmæssige system indført.

Således som de formål, hvortil der skal kunne ydes særlig real-kredit, nu foreslås afgrænset ved de stillede ændringsforslag, er det som nævnt ovenfor forudsat, at særlig realkredit inden for sektorerne industri og håndværk samt landbrug, skovbrug, gartnerier og frugt-plantager kun skal kunne ydes af specialinstitutter, idet den ovenfor omtalte særlige sagkundskab ved lånesagsbehandlingen for den yderste belåning her er i særlig grad påkrævet. Her vejer dette hensyn tungere end fordelene ved enhedsprioritering, og for disse sektorer må tolagsordningen derfor opretholdes.

Hvad derimod angår den sektor, som omfatter boligejendomme, kontor- og forretningsejendomme samt hoteller, bør adgang til enhedsprioritering gennemføres inden for en overskuelig fremtid. Boligministeren har erklæret sig enig heri, idet han dog har anført, at der bør gives de eksisterende realkreditinstitutter rimelig tid til at overveje deres stilling og forhandle indbyrdes om nødvendige sammenlægninger, således at godkendelse af et passende antal enhedsprioriteringsinstitutter kan ske nogenlunde samtidig. Boligministeren har endvidere udtalt, at fører disse overvejelser ikke til tilfredsstillende resultater, bør der tilsikres låntagerne inden for denne sektor adgang til enhedsprioritering overalt i landet senest fra 1. januar 1975.

En forudsætning for at godkende eksisterende institutter til ydelse af enhedsprioritering vil være, at der forinden er gennemført fusioner i videre omfang end angivet ovenfor.“

2. Realkreditinstitutternes ledelse.

I modsætning til, hvad der har været gældende for hypotekforeningerne og reallånefondene, har *bestyrelsesmedlemmer i kreditforeningerne* hidtil kunnet deltage som *enkeltpersoner* i behandlingen af de enkelte lånesager ved at afgive indstilling til direktionen om lånenes størrelse og ofte også deltage i panteeftersyn indenfor deres distrikt.

I overensstemmelse med indstillingen fra Realkreditkommissionens flertal *ændrer loven kreditforeningernes system* således, at det kommer til at *svare til* det system, som *hypotekforeningerne og reallånefondene* har.

Svarende til Realkreditkommissionens forslag indeholdt lovforslaget ved fremsættelsen forslag om en afviklingsperiode på 15 år for kreditforeningsrepræsentanternes dobbeltstillinger, idet dog regeringen tilkendegav, at man ganske vist fandt denne periode meget lang, men at vægten måtte lægges på at få

princippet fastslået, medens det var mindre væsentligt, hvor hurtigt princippet blev ført ud i livet.

Under behandlingen i folketinget forkortedes *afviklingsperioden* imidlertid til 10 år, og afviklingstakten fastsattes således, at efter 5 år skal *halvdelen* være uden låneindstillingsret, og efter 10 år må *ingen* bestyrelsesmedlemmer have indstillingsret.

I loven er endvidere gennemført, at der i *debitorstyrede foreninger* er givet *obligationsejerne* krav på at besætte en *fjerdedel af bestyrelsespladserne* og omvendt i de *institutter, der er kreditorstyrede eller organiseret som selvejende institutioner*. Bestemmelsen må ses som et udtryk for, at realkreditinstitutterne ikke længere alene kan anses som varetagere af en bestemt gruppes interesser. Institutternes formidling af byggeriets finansiering m. v. må betragtes som en samfundsopgave, og samfundets interesse i, at denne opgave varetages på den bedst mulige måde, bør bl. a. manifestere sig i, at de interesserede gruppers synspunkter kan komme til orde i institutternes bestyrelse.

I sammenhæng hermed bemærkes, at der under behandlingen i folketinget blev indsat en bestemmelse, der giver *boligministeren adgang til at udpege et medlem* af foreningernes bestyrelser.

Endvidere fremhæves, at der under folketingets behandling af lovforslaget blev indsat en bestemmelse, hvorefter det pålægges realkreditinstitutterne i vedtægterne at fastsætte bestemmelser om *de ansattes adgang til at blive orienteret* om instituttets virksomhed. Disse bestemmelser skal bl. a. gå ud på, at de ansatte har krav på at få oprettet *samarbejdsudvalg*, at disse udvalg skal orienteres om dispositioner, som er af væsentlig betydning for de ansattes stilling og arbejde i instituttet, herunder om påtænkte fusioner, samt at repræsentanter for de ansatte skal have adgang til at overvære og tage ordet på generalforsamlinger samt adgang til at forelægge deres synspunkter for bestyrelsen.

3. Udlånsadgangen.

For kredit- og hypotekforeningerne har den enkelte forenings udlånsadgang — såvel *det geografiske udlånsområde* som *arten af de ejendomme*, hvori der kan gives lån — hidtil været

fastsat i selve loven, medens dette spørgsmål for reallånefondene har været overladt til fastsættelse i vedtægterne. Efter den nu vedtagne lov skal spørgsmålet for samtlige realkreditinstitutter *fastsættes i vedtægterne*, som skal godkendes af boligministeren.

Om dette spørgsmål udtaltes i folketingsudvalgets betænkning bl. a.:

„I tilslutning til gennemførelsen af sondringen mellem almindelig og særlig realkredit, der tillige skal være grænse mellem 1. og 2. prioritetsbelåning samt grænse for kreditforeningernes udlånsadgang, fremhæver udvalget, at der må tilstræbes en yderligere rationalisering af realkreditsystemet ved at søge antallet af realkreditinstitutter formindsket, dels i tilslutning til lovforslagets gennemførelse, dels yderligere når den nedenfor omtalte adgang til enhedsprioritering for boligsektoren m. v. bliver aktuel.

Under drøftelserne med boligministeren er der opnået enighed om, at der i tilknytning til lovforslagets gennemførelse må tilstræbes følgende forenklinger:

Almindelig realkredit.

Kreditforeningerne, som fremtidig kun skal yde almindelig realkredit, søges — ved sammenlægninger eller ved samarbejde om fælles obligationer — reduceret fra de nuværende 13 til 7, nemlig:

I Jylland søges de eksisterende 6 kreditforeninger reduceret til 3.

På øerne søges de nuværende 6 kreditforeninger, herunder Husejernes Kreditkasse, reduceret til 3.

Industrielle Kreditforening kan opretholdes med hele landet som udlånsområde, men kun med udlånsadgang i ejendomme for industri og håndværk.

Særlig realkredit.

Såfremt de eksisterende 6 hypotekforeninger søger godkendelse til ydelse af særlig realkredit til den sektor, som omfatter boligbyggeri, kontor- og forretningsejendomme samt hoteller, må de søges sammenlagt til 2, nemlig 1 med Jylland som udlånsområde og 1 med øerne som udlånsområde.

Såfremt de 3 boligreallånefonde søger tilsvarende godkendelse, må de søges sammenlagt til ét institut med hele landet som udlånsområde.

Når enhedsprioritering for boligsektoren m. v. gennemføres, må yderligere sammenlægninger gennemføres. Eventuel godkendelse af boligreallånefondene som enhedsprioriteringsinstitutter må forudsætte en ændret organisation og virkeform, således at den eksisterende tilknytning til bankvæsenet begrænses eller bortfalder.

Efter lovforslaget bliver det i alle tilfælde overladt til boligministeren at godkende oprettelse af realkreditinstitutter. Udvalget frem-

hæver i denne forbindelse, at man er enig med ministeren i, at ministeren under sine overvejelser over, om godkendelse bør meddeles, bør inddrage hensyn, der går ud over en rent formel konstatering af, om lovens bestemmelser m. v. er overholdt, herunder at det påses, at de hensyn til en forenkling og strukturrationalisering af realkredit-ten, som loven bl. a. tilsigter, ikke forflygtiges. I tilknytning hertil ønsker udvalget at tilkendegive, at godkendelse af institutter til ydelse af særlig realkredit uden for boligområdet m. v. må forudsætte, at det pågældende institut gennem sin organisation og virkeform er i besiddelse af særlig sagkundskab til — ud over bedømmelsen af pantets reale sikkerhed — at inddrage lånsøgers faglige kvalifikationer og kreditværdighed samt betimeligheden af de foranstaltninger, hvortil lån søges, i lånesagsbehandlingen. Som følge heraf kan sådanne institutter kun forventes godkendt i et begrænset antal som specialinstitutter til belåning af særligt afgrænsede sektorer, nemlig:

a) *Boligejendomme m. v., kontor- og forretningsejendomme samt hoteller.* Såfremt de eksisterende hypotekforeninger og reallånefonde søger godkendelse til belåning af denne sektor, vil det være en forudsætning, at deres antal søges reduceret.

b) *Ejendomme for industri og håndværk.* For så vidt angår denne sektor, bemærkes, at der kan blive tale om oprettelse af et særligt institut, idet Finansieringsinstituttet for Industri og Håndværk med sin nuværende struktur ikke er et realkreditinstitut i lovforslagets forstand.

c) *Landbrugs-, skovbrugs- og gartneriejendomme samt frugtplanter.* I overensstemmelse med lovforslagets forudsætninger påregnes særlig realkredit til denne sektor ydet af Dansk Landbrugs Realkreditfond, som ikke er omfattet af lovforslaget.“

4. *Lånegrænser.*

Som led i regeringens overvejelser om foranstaltninger til opnåelse af en varigt bedre balance på obligationsmarkedet end hidtil er de i loven indeholdte *lånegrænser skærpet* i forhold til tidligere. Det samme gælder de nedenfor under nr. 5 omtalte løbetider for lånene. Regeringen havde dog ikke fuldt ud fulgt det forslag til nedsatte lånegrænser og forkortede løbetider, som et af økonomiministeren nedsat embedsmandsudvalg havde foreslået.

Under behandlingen i folketinget undergik reglerne om lånegrænser yderligere forskellige ændringer, og bestemmelserne har herefter fået følgende ordlyd:

„§ 10. Lån mod 1. prioritet skal med tillæg af foranstående behæftelser have sikkerhed inden for 40 pct. af ejendommens

værdi, for lån til landbrugs- og skovbrugsejendomme samt ejendomme til gartneri og frugtplantager dog 50 pct. Lån mod sekundær prioritet ud over den i 1. punktum angivne lånegrænse på 40 pct. kan kun ydes til de i stk. 2-4 nævnte formål.

Stk. 2. Lån til opførelse af ejendomme til helårsbeboelse, herunder kollegier for unge under uddannelse og plejehjem, samt til daginstitutioner for børn og unge med tilskud efter lov om børne- og ungdomsforsorg samt andre sociale og kulturelle institutioner, som efter boligministerens bestemmelse sidestilles hermed, kan ydes inden for en lånegrænse på 75 pct. Denne lånegrænse forhøjes dog for almennyttigt boligbyggeri, jfr. lov om boligbyggeri, og byggeri med socialt eller kulturelt formål, som opføres af selskaber eller selvejende institutioner, til 90 pct. og for andet byggeri til 80 pct., hvis den del af lånet, der får sikkerhed efter 75 pct., foruden panteret tillige sikres ved stats- eller kommunegaranti eller anden uomtvistelig god sikkerhed efter boligministerens nærmere bestemmelse. For almennyttigt boligbyggeri kan boligministeren yderligere forhøje lånegrænsen, såfremt den resterende finansiering af byggeforetagendet ikke kan dækkes ved beboerindskud på 6 pct. af låneværdien sammen med lån, som af det almennyttige byggeris landsbyggefond ydes på grundlag af indbetalinger i henhold til § 19 i lov om boligbyggeri.

Stk. 3. Lån til om- og tilbygning af udlejningsejendomme til helårsbeboelse med henblik på at forøge antallet af lejligheder og boligarealet samt moderniseringer af sådanne ejendomme kan ydes inden for en lånegrænse på 75 pct. Værdien af forbedringerne skal udgøre mindst 15 pct. af bygningsværdien inden forbedringernes gennemførelse, og lånet kan højst udgøre 75 pct. af den værdiforøgelse, forbedringen har tilført ejendommen.

Stk. 4. Lån til opførelse af kontor- og forretningsejendomme, hoteller samt ejendomme til industri og håndværk kan ydes inden for en lånegrænse på 60 pct.

§ 11. Lånegrænsen beregnes i forhold til en af instituttet foretagen eller godkendt vurdering af pantets værdi. Lånet udmåles under hensyntagen til lånets rentefod, amortisationstid

og øvrige vilkår samt karakteren af foranstående lån og andre behæftelser. Nærmere regler om låneudmåling og vurdering fastsættes af boligministeren.

§ 12. Lån i industrielle og dermed beslægtede ejendomme ydes på grundlag af værdien af ejendommens grund og bygninger. Det kan dog i vedtægterne bestemmes, at værdien af medpantssatte maskiner og andet tilbehør medtages ved vurdering og belåning af sådanne ejendomme. Lånegrænsen beregnes da på grundlag af vurderingssummen for ejendommens grund med tilhørende bygninger og maskiner m. v., der er almindeligt anvendelige, med tillæg af halvdelen af vurderingssummen for maskiner m. v., der alene er anvendelige i virksomheder som den i ejendommen drevne. Ved beregningen af lånegrænsen kan vurderingssummen for de særlige maskiner m. v. ikke medregnes med højere beløb end halvdelen af den uden dette beløb ansatte værdi af ejendommen.“

Af folketingsudvalgets betænkning fremgår, at også udvalget havde beskæftiget sig indgående med lovforslagets bestemmelser om lånegrænser og navnlig med de deri indeholdte begrænsninger af kommunernes adgang til at optage realkreditlån. Udvalget tiltrådte i sin betænkning regeringens opfattelse af, at der bør tilstræbes en begrænsning af kommunernes låntagning, herunder i kommunernes adgang til at optage realkreditlån, ligesom der som udtalt i indenrigsministeriets cirkulære af 1. april 1970 om kommunernes låntagning, økonomiske planlægning m. v. må ske en forøgelse af den kommunale selvfinansiering.

Det var dog udvalgets opfattelse, at der burde ske en vis lempelse af de i lovforslagets § 9 indeholdte begrænsninger i kommunernes adgang til optagelse af realkreditlån. Overensstemmende hermed præciseredes det i § 9, at der efter boligministerens bestemmelse skal kunne ydes realkreditlån til *skolebyggeri i udviklingskommuner*, d. v. s. kommuner, hvis befolkningstilvækst i de seneste 3 år har udgjort gennemsnitligt mindst 5 pct. årligt, samt realkreditlån til *kommuner, hvor der i øvrigt er et særligt behov for opførelse af nye skoler* eller for udvikelse eller væsentlige forbedringer af eksisterende skoler.

Der redegøres i udvalgets betænkning nærmere for de retningslinjer, der bør følges ved kommunernes optagelse af realkreditlån, og for kommunernes investeringer, afviklingsperioder m. v.

Betænkningen indeholder endvidere en nærmere redegørelse for de ændringsforslag, hvorefter bestemmelserne om lånegrænser og løbetider m. v. fik deres endelige udformning. Herom må i det hele henvises til betænkningen.

5. Lånenes løbetider.

Med hensyn til løbetider var lovforslaget ved fremsættelsen i overensstemmelse med de forslag til en væsentlig nedsættelse af løbetiderne, der var indeholdt i de af regeringen tidligere i folketingsåret fremsatte lovforslag vedrørende kreditforeninger, hypotekforeninger og boligbyggeriloven. De foreslåede regler undergik kun mindre ændringer under behandlingen i folketinget.

Reglerne om *løbetiderne* findes i lovens §§ 13 og 14, som har følgende indhold:

„§ 13. Inden for de i § 10, stk. 1, 1. punktum, nævnte lånegrænser kan amortisationstiden for lån højst andrage:

- 1) 40 år for lån til opførelse af udlejningsejendomme til helårsbeboelse samt kollegier, plejehjem, daginstitutioner og andre sociale og kulturelle institutioner som nævnt i § 10, stk. 2.
- 2) 30 år for lån til skoler i udviklingskommuner m. v., jfr. § 9, stk. 2, sidste punktum.
- 3) 30 år for lån til opførelse af parcel- og rækkehuse til helårsbeboelse og ejerlejligheder til helårsbeboelse til brug for ejeren eller med salg for øje.
- 4) 30 år for lån til landbrugs- og skovbrugsejendomme samt ejendomme til gartneri og frugtplantager.
- 5) 20 år for lån til opførelse af kontor- og forretningsejendomme, hoteller, ejendomme til industri, håndværk og fiskeri.
- 6) 20 år for lån til forbedring af udlejningsejendomme til helårsbeboelse som angivet i § 10, stk. 3.
- 7) 10 år for lån til andre formål, herunder ejendomme til midlertidig beboelse (sommerhuse).

Stk. 2. Amortisationstiden for den del af et lån i en industriel eller dermed beslægtet ejendom, som ydes på grundlag af værdien af de særlige maskiner m. v., jfr. § 12, kan højst andrage 10 år.

§ 14. I det omfang lån ikke har sikkerhed inden for en lånegrænse på 40 pct., jfr. reglerne i § 10, stk. 2-4, kan amortisationstiden højst andrage:

- 1) 30 år for lån til opførelse af udlejningsejendomme til helårsbeboelse samt kollegier, plejehjem, daginstitutioner og andre sociale og kulturelle institutioner som nævnt i § 10, stk. 2.
- 2) 20 år for lån til opførelse af parcel- og rækkehuse til helårsbeboelse og ejerlejligheder til helårsbeboelse til brug for ejeren eller med salg for øje.
- 3) 20 år for lån til forbedring af udlejningsejendomme til helårsbeboelse som angivet i § 10, stk. 3.
- 4) 15 år for lån til opførelse af kontor- og forretningsejendomme, hoteller samt ejendomme til industri og håndværk.

Stk. 2. § 13, stk. 2, finder tilsvarende anvendelse.“

6. Udlånsvilkårene i øvrigt.

Reglerne går ud på, at *vilkårene* for de sædvanligt anvendte låneformer — annuitetslån og serielån — *frit kan fastsættes af institutterne*. Dette indebærer bl. a., at de hidtil gældende begrænsninger i kredit- og hypotekforeningernes — men ikke reallånefondenes — adgang til at fastsætte de nominelle *rentesatser* på lån og obligationer bortfalder.

Den adgang, realkreditinstitutterne fik i 1939 til at yde *forhåndslån*, er ophævet.

7. Obligationerne.

De hidtil gældende regler, hvorefter godkendte realkreditinstitutter *kan udstede ustemplede kasseobligationer*, er opretholdt, ligesom transporter på de ustemplede obligationer er stempelfri.

Endvidere er adgangen til, at realkreditinstitutterne kan

indgå i et samarbejde om *anvendelse af fællesobligationer*, opretholdt. Formålet hermed er dels at skabe et bredere grundlag for afsætningen af obligationerne, dels at begrænse antallet af obligationstyper.

8. Realkreditinstitutternes reserver.

Det hidtidige princip, hvorefter der stilles *mindre krav om reserver* i institutter, *hvor låntagerne hæfter solidarisk* for instituttets forpligtelser, end i institutter uden sådan solidarisk hæftelse, er opretholdt.

I modsætning til reallånefondene har kredit- og hypotekforeningerne hidtil selv kunnet bestemme, i hvilken takt de foreskrevne reserver skulle opbygges. Loven har nu for samtlige realkreditinstitutter gennemført det princip, at den foreskrevne *sikkerhed straks og til enhver tid skal være til stede*.

9. Regnskab og revision.

Bestemmelserne om *regnskabsaflæggelsen* svarer til princippet i de tidligere kredit- og hypotekforeningslove, idet der dog ikke længere i lovteksten indeholdes specificerede regler. Som noget nyt er indført, at det reviderede årsregnskab skal *offentliggøres* i et eller flere dagblade.

Vedrørende revisionen er nu alene fastsat, at regnskaber m. v. skal revideres af *en statsautoriseret revisor*, som udpeges af instituttets øverste myndighed. Tidligere skulle revisionen foretages af mindst 2 revisorer. De nærmere retningslinjer for revisionens foretagelse skal fastsættes af boligministeren.

Ved fremsættelsen af lovforslaget gav boligministeren en længere redegørelse for baggrunden for forslaget og de forhandlinger, der havde været ført med realkreditinstitutterne. Boligministeren omtalte det behov for strukturrationalisering og tilpasning, som den samfundsøkonomiske udvikling havde skabt også på kapitalmarkedet, hvoraf den organiserede realkredit udgjorde en meget væsentlig del. „Det er derfor“, fortsatte ministeren, „af afgørende betydning, at også realkrediten til stadighed er i samklang med den almindelige økonomiske udvikling.

Bl. a. med henblik på en strukturrationalisering af den organiserede realkredit nedsatte den forrige regering realkreditkommissionen af 1966, som har afgivet betænkning for nogle måneder siden.

Under indtryk af udviklingen på obligationsmarkedet nedsatte regeringen i juni 1969 desuden et udvalg, som skulle overveje foranstaltninger, der kunne bidrage til en bedre balance på obligationsmarkedet og fremme opsparingen. Udvalgets redegørelse dannede grundlag for 3 lovforslag om ændrede lånegrænser og løbetider for realkreditlån, som fremsattes i folketinget den 9. december 1969.

De foranstaltninger, som regeringen mener at der bør drages af disse to undersøgelser — realkreditkommissionens betænkning og redegørelsen fra obligationsmarkedsudvalget, som den blev udmøntet i regeringsforslagene — er nu samlet i det foreliggende lovforslag.

Den gældende realkreditlovgivning er spredt og usammenhængende. Vi har særskilte love om kreditforeningerne, om hypotekforeningerne og om reallånefondene. Forslaget tager sigte på at tilvejebringe en samlet lovgivning, hvorefter de rammer for realkreditens virksomhed, som ud fra samfundshensyn må fastsættes ved lov, i det væsentlige bliver ens for de forskellige former for realkreditinstitutter, samtidig med at der tilstræbes en forenkling af systemet. . . .“

Boligministeren fremsatte en række betragtninger om realkreditinstitutionernes struktur og udlånsadgang. Han redegjorde i denne forbindelse for de tre realkreditgruppers seneste indstilling til disse spørgsmål, som den bl. a. havde fundet udtryk i en skrivelse, som boligministeriet den 2. marts 1970 havde modtaget fra Kreditforeningernes stående Fællesudvalg, Hypotekforeningernes stående Fællesudvalg og de tre boligreallånefonde.

Herom må i det hele henvises til fremsættelsestalen.

Ved 1. behandlingen udtalte *Kammann* (S), at lovforslaget ikke syntes særligt gennemarbejdet. Det var ret løst sammensat, og den manglende gennemarbejdelse havde man søgt at camouflere ved i ret vidt omfang at gøre lovforslaget til en rammelov. Årsagen hertil var, at udviklingen var løbet fra lovforslaget i løbet af de uger, hvor det havde været under udarbejdelse i boligministeriet. Hans principielle kritik af regeringsforslaget samlede sig især om to forhold: for det første den manglende stillingtagen til forslaget om enhedsprioritering — for det andet de kommende realkreditinstitutters ledelsesforhold. Kun et meget grundigt udvalgsarbejde kunne udfylde lovforslagets mange tomme rammer.

Regeringspartierne ordførere kunne alle anbefale det fremsatte lovforslag, som man fandt dannede et godt grundlag for videre forhandlinger i det kommende udvalgsarbejde.

På samme måde som den socialdemokratiske ordfører fandt *Ømann* (SF), at udviklingen var løbet fra forslaget. Mon ikke tiden var inde til, at boligministeren med roligt sind efter at have forhandlet tilbørligt med de interesserede parter kunne stille det eneste rigtige forslag, det forslag, der for det første fastslog ét kreditlag, for det andet én landsdækkende kreditinstitution gerne med en flerhed af

geografiske filialer og for det tredje ensartede vurderings- og låneudmålingsbetingelser.

Sigsgaard (VS) kunne tilslutte sig, hvad socialdemokratiets og socialistisk folkepartis ordførere havde udtalt om enhedsprioritering. Efter hans opfattelse var en differentieret långivning, hvor man skelnede mellem mere eller mindre nyttige investeringer, det eneste rigtige. Investeringerne burde kunne dirigeres bl. a. gennem kreditgivningen.

Hanne Reintoft (DK) pegede i sit indlæg bl. a. på, at den foreslåede nedsættelse af lånegrænserne og forkortelse af løbetiderne ville medføre en fordyrelse af udgifterne i nybyggeriet. Dette var ensbetydende med, at de boligsøgende, der var henvist til nybyggeriet, nu skulle undgælde for de elendige tilstande som inflation og vældigt betalingsunderskud over for udlandet, som samfundsøkonomien befandt sig i og havde befundet sig i i en årrække.

Efter 1. behandlingen henvistes lovforslaget til samme udvalg som de tidligere realkreditlovsforslag. Under udvalgsbehandlingen opnåedes et bredt forlig mellem de 5 udvalgsberettigede partier om udformningen af de fremtidige regler vedrørende realkrediten. Hovedpunkterne i forliget er omtalt under den foran foretagne gennemgang af lovens indhold.

Her skal blot yderligere nævnes, at udvalget i sin betænkning fremhævede, at der var behov for en videregående analyse af forholdene på det danske kapitalmarked end de undersøgelser, der lå til grund for lovforslaget. Udvalget henstillede til regeringen, at en sådan undersøgelse snarest iværksattes og gennemførtes hurtigt med henblik på overvejelser om et fortsat lovgivningsarbejde.

Som allerede omtalt foran stilledes i betænkningen en række ændringsforslag, der alle var tiltrådt af det samlede udvalg.

Ved 2. behandlingen stillede yderligere *Sigsgaard* og *Kjær Rasmussen* (VS) et ændringsforslag, hvorefter der til privatejede udlejningsejendomme, hvortil byggetilladelse blev givet efter 1. januar 1971, ikke skulle kunne ydes lån. Efter at mindretalsændringsforslaget var blevet forkastet og de øvrige ændringsforslag var vedtaget, henvistes forslaget til fornyet behandling i udvalget.

I sin tillægsbetænkning redegjorde udvalget for overvejelser om, hvorvidt loven også burde gælde i Grønland. Udvalget udtalte herom:

„Udvalget har drøftet det rejste spørgsmål med boligministeren og er enig med ministeren i, at der ikke på indeværende tidspunkt foreligger tilstrækkeligt grundlag for at tage stilling til, om en eventuel realkreditlæneordning i Grønland bør indføres, herunder om det i givet fald bør gennemføres ved lov om realkreditinstitutter eller ved anden særlig lovgivning. Boligministeren har imidlertid i denne forbindelse givet udvalget tilsagn om at bede ministeren for Grønland tage spørgsmålet op med henblik på et eventuelt lovgivningsinitiativ.“

Ved 3. behandling vedtoges lovforslaget med 148 stemmer mod 4 (VS, DK og Kai Moltke).

Boligministeren trak derefter de tidligere fremsatte realkreditlovforslag tilbage.

49. Lov om ændring i byggelov for købstæderne og landet. (Boligminister *Hastrup*). [A. sp. 1169. C. sp. 243].

Skriftlig fremsættelse ²⁸/₁₁ (F. sp. 1653). 1. beh. ¹⁴/₁ (F. sp. 2459). Partiernes ordførere: Ove Hansen, Juul-Madsen, Kristen Østergaard, Erik Hansen (Ålborg amt), Arne Larsen og Sigsgaard. Henvist til udvalg på 17 medlemmer (Juul-Madsen, Burgdorf, Karen Thurøe Hansen, Hans Kjær [formand], Kristen Østergaard, Skov Thulesen, Ib Thyregod [næstformand], Erik Hansen (Ålborg amt), Rigmor Christensen, Nordqvist, Ove Hansen, Kaj Andresen, Albertsen, Niels Mørk, Helge Nielsen, Axel Ivan Pedersen og Arne Larsen. Betænkning (B. sp. 319) afgivet ²⁹/₁. 2. beh. ¹⁷/₂ (F. sp. 3526). Henvist til fornyet udvalgsbehandling. Tillægsbetænkning (B. sp. 413) afgivet ¹⁸/₂. 3. beh. ²⁰/₂ (F. sp. 3847). *Loven stadfæstet 12. marts 1970.* (Lovt. nr. 79).

Efter kommunalreformens ikrafttræden den 1. april 1970 ophævedes den hidtidige *sondring mellem købstæder og sognekommuner*. Da byggelov for købstæderne og landet i et vist omfang byggede på denne sondring var det nødvendigt fra samme dato at ændre byggeloven, således at der i denne ikke længere skelnes mellem købstadkommuner og sognekommuner.

De fleste af ændringerne havde dette begrænsede sigte, men loven indeholder dog *også enkelte reelle ændringer*. Om disse bemærkes følgende:

Efter de hidtil gældende regler kom forskellen mellem købstad- og sognekommuner især frem i reglerne om *anke- og dispensationsmyndigheden*. For købstadkommunerne var boligministeriet anke- og dispensationsmyndighed, medens det for sognekommunerne var amtsrådet, der udøvede disse beføjelser. Som en mellemgruppe har de såkaldte „borgmesterkommuner“

kunnet vælge mellem boligministeriet og amtsrådet, idet amtsrådet var anke- og dispensationsmyndighed, medmindre disse kommuner i deres bygningsvedtægt havde bestemt, at denne myndighed skulle være hos boligministeriet.

Ved lovændringen har man set bort fra den mulighed at bibeholde den samme fordeling af anke- og dispensationsmyndigheden som i dag. Det ville for de hidtidige købstæder have betydet, at der inden for de nye, sammenlagte kommuner ville blive en del af kommunen, som havde boligministeriet og en del, som havde amtsrådet som anke- og dispensationsmyndighed, hvilket ville være upraktisk. Af bemærkningerne til lovforslaget fremgik, at man havde overvejet at udvide amtsrådenes kompetence, men at man var vejet tilbage herfor under hensyn til den forventede omlægning af hele planlægningslovgivningen. Indholdet af denne planlægningsreform kendte man ganske vist ikke endnu, men man måtte gå ud fra, at der ville blive en sådan sammenhæng mellem godkendelsen af planlægningen og administrationen af de godkendte planer, at det ville være naturligt, at anke- og dispensationsreglerne afpassedes efter de kommende bestemmelser om, hvilke myndigheder der skulle godkende planforslagene.

På denne baggrund er i stedet etableret en *midlertidig ordning*, som følger det samme princip, der ligger bag de hidtil gældende regler, nemlig at *boligministeriet* er anke- og dispensationsmyndighed for de *store bysamfund* og *amtsrådet* for de *mindre kommuner* (under 30.000 indbyggere).

For kommunerne i *Københavns amtsrådskreds*, der ikke omfattes af kommunalreformen, er den hidtidige ordning opretholdt.

Da amtmanden som formand for amtsrådet efter kommunalreformen afløses af amtsborgmestrene, er det endvidere fastsat, at amtmanden ophører med at være formand for det rådgivende amtsbygningsråd, således at dette hverv overgår til amtsborgmesteren, medmindre andet bestemmes i administrationsvedtægten.

Endelig bemærkes, at lovens titel er ændret fra „Byggelov for købstæderne og landet“ til: „Byggelov“.

Ved 1. behandlingen kunne samtlige ordførere give tilslutning til lovforslaget. Det henvistes til et udvalg, som uden bemærkninger indstillede det til vedtagelse. Mellem 2. og 3. behandling undergik lovforslaget en fornyet udvalgsbehandling, og boligministeren stillede her et ændringsforslag, hvis formål var at undgå tvivl om, hvilken myndighed der skulle træffe afgørelse i klage- og dispensations-sager, som inden lovens ikrafttræden var modtaget af de hidtidige klage- og dispensationsmyndigheder.

Efter at dette ændringsforslag var vedtaget ved 3. behandling, vedtoges lovforslaget enstemmigt med 123 stemmer.

50. Lov om ændring af byggeloven. (Udvidelse af lovens område til at omfatte Frederiksberg og ændring af reglerne om gårdrydning m. v.). (Boligminister *Hastrup*). [A. sp. 1879. C. sp. 423].

Skriftlig fremsættelse $1\frac{1}{2}$ (F. sp. 2432). 1. beh. $\frac{1}{2}$ (F. sp. 3489). Partiernes ordførere: Helge Nielsen, Stæhr Johansen, Kristen Østergaard, Nordqvist og Arne Larsen. Henvist til udvalg på 17 medlemmer (Stæhr Johansen, Burgdorf, Karen Thurøe Hansen, Knud Østergaard [formand], Kristen Østergaard [næstformand], Skov Thulesen (fra $\frac{1}{3}$ Hauch), Ib Thyregod, Nordqvist, Else-Merete Ross, Skovmand, Ove Hansen, Kaj Andresen, Albertsen, Niels Mørk, Helge Nielsen, Axel Ivan Pedersen og Arne Larsen. Betænkning (B. sp. 839) afgivet $1\frac{1}{3}$. 2. beh. $\frac{7}{4}$ (F. sp. 4751). 3. beh. $1\frac{1}{4}$ (F. sp. 4890). *Loven stadfæstet 29. april 1970.* (Lovt. nr. 171).

Ved lovændringen ophæves den hidtidige særlige byggelovgivning på Frederiksberg, og i stedet *udvides byggelovens område til også at omfatte Frederiksberg kommune.*

På enkelte områder er der dog opretholdt eller gennemført *særskilte bestemmelser for Frederiksberg.* Blandt disse fremhæves:

Da Frederiksberg kommunes administrative struktur vanskeliggør, at byggelovens almindelige regler om *bygningsrådets sammensætning* kan finde anvendelse i kommunen, er bestemmelser om den nærmere sammensætning af det rådgivende bygningsråd ikke fastsat i selve loven, men optages i kommunens bygningsvedtægt.

Da byggelovens bestemmelser om udstykning og om matrikulære forhold supplerer udstykningsloven, og da denne lov ikke gælder for Frederiksberg, er de hidtidige regler om *matrikelvæsenet* på Frederiksberg opretholdt og bestemmelserne om *udstyknin*g i forbindelse med bebyggelse samlet i et særligt kapitel.

For så vidt angår reglerne om *private veje*, er den gældende retstilstand opretholdt i en overgangsperiode, indtil en privatvejslovgivning er gennemført.

Om baggrunden for lovforslaget og om mulighederne for, at også Københavns kommune senere ville kunne komme ind under en byggeLovning fælles for hele landet, udtalte *boligministeren* ved fremsættelsen bl. a.:

„ . . . Som anført i bemærkningerne til lovforslaget rejste det folketingsudvalg, som behandlede forslaget til byggeloven for købstæderne og landet af 1960, spørgsmål om at få gennemført ensartede byggebestemmelser, som også omfatter København og Frederiksberg. Også i den byggerapport, som det af Byggecentrum nedsatte udvalg har afgivet i december 1969, drøftes den særstilling, som Københavns og Frederiksberg kommuner indtager. Rapporten nævner særligt, at for de af byggeriets parter, der arbejder både i og uden for København og Frederiksberg, er selv mindre forskelle reglerne imellem en hindring for typiseringsbeStræbelser, og at særlovgivningen i de to hovedstadskommuner medfører administrativt besvær for de virksomheder, der skal følge med i ajourføringen af de to omfangsrige sæt regler. Udvalget konkluderer derfor, at man bør ophæve særlovgivningen for København og Frederiksberg i forbindelse med en revision af byggeloven.

Også for mig forekommer målet at måtte være, at der i princippet skal være fælles byggebestemmelser for hele landet, og dette mål vil jeg fortsat arbejde på at få realiseret. Når det forslag, som herved fremsættes, kun omfatter Frederiksberg, hænger det bl. a. sammen med, at jeg har måttet tage i betragtning, at det udvalg, hvis arbejde har dannet udgangspunkt for lovforslaget, ikke har fundet det muligt at inddrage København og Frederiksberg under byggeloven og end ikke har kunnet fremlægge forslag til en fælles byggeLov for de to kommuner.

Ved fortsatte forhandlinger har det imidlertid vist sig muligt at komme et skridt nærmere målet. Behovet for en moderne bygningslovgivning er mest påtrængende for Frederiksberg, hvis byggeLov stammer fra 1890, og indpasningsproblemerne er væsentlig mindre end for København. Dette er baggrunden for, at man forholdsvist hurtigt har kunnet få en række vanskeligheder ryddet af vejen for Frederiksbergs vedkommende, således at der kan fremlægges et for-

slag, der går ud på, at bygge-loven med enkelte undtagelser udvides til at omfatte Frederiksberg kommune, og at der i et særligt kapitel i loven gennemføres nogle få særregler, som kun skal finde anvendelse på Frederiksberg.

Forslagets gennemførelse vil endvidere indebære, at det landsomfattende bygningsreglement, som indeholder fælles bestemmelser om bygningers konstruktioner og indretning, også skal finde anvendelse på Frederiksberg. Endvidere skal der i overensstemmelse med bygge-lovens almindelige system udarbejdes en bygningsvedtægt for Frederiksberg.

De fornyede forhandlinger har endvidere givet anledning til forslag om enkelte ændringer i og tilføjelser til bygge-lovens almindelige bestemmelser. Den væsentligste ændring angår reglerne om adgangen til at gennemføre gårdrydninger. Disse regler foreslås udvidet i overensstemmelse med de ændringer af gårdrydningsreglerne for København, som blev gennemført ved lov nr. 286 af 18. juni 1969 om ændring af Københavns bygge-lov. Jeg anser dette ændringsforslag som et betydningsfuldt led i den kommende tids saneringsbestræbelser.

Tilbage står da spørgsmålet om Københavns kommunes forhold. Som jeg nævnte før, vil arbejdet på at få ensartede bygge-regler, som også omfatter København, blive fortsat. Opgaven er imidlertid betydeligt vanskeligere end for Frederiksbergs vedkommende. Dette hænger bl. a. sammen med, at den københavnske bygge-lovgivning rummer bestemmelser om en række forhold (brand, veje, vandløb, udstykning, hegn m. m.), som uden for København ikke er dækket af bygningslovgivningen, men løst i særlige love. Desuden vil indholdet af eventuelle særlige bestemmelser for København om udnyttelsesgrader og lignende byplanmæssige bestemmelser forudsætte en afklaring af Københavns kommunes nye generalplan.

Bestræbelserne for at nå frem til en ensartet bygge-lovgivning, der også omfatter København, vil blive fortsat i forbindelse med den tidligere bebudede reform af planlægningslovgivningen, som agtes gennemført som næste led i den jordlovsreform, der indledtes i folketings-samlingen 1968-69.

Forberedelserne til denne reform af planlægningslovgivningen vil være omfattende og tidkrævende, og et resultat vil antagelig tidligst kunne foreligge i folketings-samlingen 1970-71. Vi sigter herimod, men tør ikke afgive løfte herom. . . .“

Ved 1. *behandlingen* gav lovforslaget ikke anledning til større debat. Det henvistes til et folketingsudvalg, som indstillede det til vedtagelse med en række ændringer overvejende af teknisk karakter.

Efter at ændringerne var vedtaget ved 2. *behandling*, vedtoges lovforslaget enstemmigt ved 3. *behandling* med 129 stemmer: 1 medlem (Rosing) tilkendegav dog hverken at stemme for eller imod.

51. Lov om ændring af lov om lodsvæsenet. (Forsvarsminister *Ninn-Hansen*). [A. sp. 1825. C. sp. 269].

Skriftlig fremsættelse ¹³/₁ (F. sp. 2360). 1. beh. ²⁷/₁ (F. sp. 2835). Partiernes ordførere: Juul-Madsen (KF). Henvist til lønningsudvalget. Betænkning (B. sp. 549) afgivet ⁴/₃. 2. beh. ¹⁰/₃ (F. sp. 4090). 3. beh. ¹²/₃ (F. sp. 4200). *Loven stadfæstet 20. marts 1970.* (Lovt. nr. 102).

De foretagne ændringer, der har virkning fra d. 1. juli 1969, er en *følge af de ny lønnings- og pensionslove* og vedrører dels *lodsreguleringsfondens* og dels den *fælles lodspensionskasse*.

For lodsreguleringsfondens vedkommende har den afgiftsfri indtægt hidtil svaret til slutlønnen for en tjenestemand i 23. lønningsklasse, hvor et flertal af statens skibsførere var placeret. Disse skibsførere er nu som hovedregel placeret i den ny lønningslovs 31. lønramme. Den pågældende bestemmelse i lodsloven er derfor ajourført, således at det afgiftsfri beløb for fremtiden kan følge lønudviklingen for denne gruppe af tjenestemænd.

For den fælles lodspensionskasses vedkommende gør det forhold sig gældende, at de i lodsloven for kassen fastsatte generelle retningslinjer følger den gældende pensionslovgivning for tjenestemænd i det omfang, kassens særlige forhold gør det muligt.

Efter at tjenestemændenes pensionsbestemmelser er ændret væsentligt ved lov om tjenestemandspension, er der foretaget en ændring af de bestemmelser i lodsloven, der er knyttet hertil, således at de med visse tillempelser kan følge den ny tjenestemandspensionslov.

I udvalgets betænkning anføres bl. a. følgende:

„Det er i øvrigt oplyst, at forsvarsministeriet snarest vil nedsætte et udvalg med repræsentanter for bl. a. Søfartsrådet og Dansk Lodsforening med henblik på fremsættelse af forslag til eventuelle ændringer af lodsloven m. v.

Da udvalget finder, at den måde, lodserne aflønnes på, kun dårligt svarer til aflønningsmåderne for virksomhed af delvis offentlig karakter, henstiller man til forsvarsministeren, at nedsættelsen af det omtalte udvalg fremskyndes mest muligt.“

Lovforslaget blev ved 3. beh. vedtaget enstemmigt med 133 stemmer.

52. Normeringslov for Grønland for finansåret 1970-71.

(Minister for Grønland *A. C. Normann*). [A. sp. 1515. C. sp. 273].

Skriftlig fremsættelse $^{13}/_1$ (F. sp. 2353). 1. beh. $^{23}/_1$ (F. sp. 2783). Partiernes ordførere: Ivar Nørgaard, Adam Møller, Enggaard og Bilgrav-Nielsen. Henvist til lønningsudvalget. Betænkning (B. sp. 545) afgivet $^4/_3$. 2. beh. $^{10}/_3$ (F. sp. 4087). 3. beh. $^{12}/_3$ (F. sp. 4200). *Loven stadfæstet 20. marts 1970.* (Lovt. B. nr. 2).

Loven indeholder normeringer vedrørende stillinger, der er omfattet af lov nr. 168 af 27. maj 1964 om statens tjenestemænd i Grønland. Af lovens indhold fremhæves særligt de normeringer, der er gennemført som følge af den lovhjemmel, der også indeholdes i den grønlandske tjenestemandsløve til at foretage *almindelige embedsreguleringer hvert fjerde år*. Navnlig drejer det sig om en forbedring af *kæmnernes placering*, der som følge af de efterhånden meget omfattende arbejdsopgaver, der er pålagt i henhold til lovgivning eller som følge af de efterhånden meget omfattende kommunale opgaver, var blevet mindre rimelig, således at en forbedring var fundet påkrævet.

Endvidere indeholder loven bestemmelser om oprettelse af *enkelte nye stillinger*. Dette gælder f. eks. indenfor sundhedsvæsenet en stilling som forstanderinde for sundhedsmedhjælper-skolen i Godthåb og for skolevæsenets vedkommende en stilling som pædagogisk konsulent for undervisningen i folkeskolen, der skal ansættes ved skoledirektørembedet.

I lighed med tidligere år er gennemført *oprykning af lærere* med uddannelse fra seminariet i Godthåb før ikrafttrædelsen af den nye lov om læreruddannelse i Grønland, således at samtlige lærere i 9. lønningsklasse er oprykket, hvorefter lønningsklassen har kunnet nedlægges.

På tilsvarende måde er gennemført *oprykning af præster*, der har gennemgået den normale grønlandske præsteuddannelse suppleret med et højskoleophold her i landet, således at man også her har kunnet nedlægge 9. lønningsklasse. Endvidere er gennemført, at præster, der oprindeligt er uddannet ved seminariet i Godthåb, men som tillige ved Københavns universitet har bestået den særlige prøve i kristendomskundskab, parallelt

med lærerne fremtidig skal kunne oprykkes til 21. lønningsklasse.

Lovforslaget havde inden fremsættelsen været forelagt lønningsrådet og var udarbejdet i overensstemmelse med rådets udtalelser.

Ved fremsættelsen af lovforslaget udtalte *Grønlandsministeren* bl. a.:

„... Forslaget indeholder normeringsforslag vedrørende stillinger, der er omfattet af lov nr. 168 af 27. maj 1964 om statens tjenestemænd i Grønland. Denne lov har endnu ikke været genstand for revision på samme måde som den i det øvrige rige gennemførte tjenestemandsløvgivning, men som det allerede blev nævnt i forbindelse med behandlingen her i tinget af tjenestemandsskiftet, vil også den grønlandske tjenestemandsløvgivning blive gjort til genstand for en revision, der både tager hensyn til den i det øvrige rige gennemførte lovgivning og også de særlige forhold i Grønland, der er årsagen til, at man ikke har kunnet gennemføre retsenhed på dette område. Man er i gang med dette revisionsarbejde og påregner at kunne fremlægge et lovforslag for Grønlands landsråd i en af samlingerne i 1970, således at der er en mulighed for at kunne fremsætte lovforslaget her i tinget i efteråret 1970...“

Lovforslaget fik i folketinget tilslutning fra såvel *Rosing* (Gr.) som samtlige ordførere, der alle gav udtryk for, at forhandlingerne omkring en reform af det grønlandske tjenestemandsområde svarende til den i det øvrige Danmark gennemførte, burde fremmes mest muligt.

Efter 1. behandlingen henvistes forslaget til folketingets lønningsudvalg. Af dettes betænkning fremgår, at udvalget havde drøftet en række problemer i forbindelse med den bebudede revision af den grønlandske tjenestemandsløvgivning. Af udvalgets betænkning fremhæves især følgende:

„Ministeren har oplyst, at en arbejdsgruppe med repræsentanter fra lønnings- og pensionsministeriet og ministeriet for Grønland samt en repræsentant fra den grønlandske tjenestemandsskiftet i løbende kontakt med repræsentanter for centralorganisationerne siden efteråret 1969 har arbejdet med problemerne i forbindelse med gennemførelsen af den nye tjenestemandsløvgivning. Efter i januar måned at have aflagt en statusrapport over for Grønlandsrådet, er arbejdet i arbejdsgruppen blevet intensiveret, således at en mere udførlig redegørelse påregnes at kunne forelægges det grønlandske landsråd i marts måned. I redegørelsen vil det blive søgt klarlagt, på hvilket grundlag man agter at udarbejde egentlige lovudkast til den ny tjenestemandsløvgivning. Sådanne lovudkast påtænkes derefter forelagt landsrådet under dettes efterårssamling i år. Såfremt landsrådets tilslutning

opnås, vil forslag til ny tjenestemandsløvgivning derefter snarest blive forelagt folketinget. Ministeren har endvidere i denne forbindelse udtalt, at såfremt der i øvrigt kan opnås politisk enighed om lovforslagene, skulle den nye tjenestemandsløvgivning for Grønland kunne træde i kraft inden den 1. april 1971, således at yderligere normeringslove for Grønland bliver overflødige.

Om det såkaldte fødestedskriterium har ministeren oplyst, at der agtes stillet forslag om opretholdelsen af dette kriterium, idet det fortsat skønnes nødvendigt at præmiere de ikke-hjemmehørende i Grønland.

Også spørgsmålet om boligbidrag har været drøftet med ministeren, som har meddelt, at der antagelig vil blive stillet forslag om, at selve loven skal indeholde en bestemmelse om, at ikke-hjemmehørende har krav på anvist bolig, medens spørgsmålet om, hvorvidt der skal ydes boligbidrag, og hvilken størrelse sådanne i bekræftende fald skal have, vil blive overladt til nærmere aftale mellem staten og de respektive organisationer. Ifølge den nuværende grønlandske tjenestemandsløvf af 1964 har ministeren for Grønland pligt til at fastsætte regler om boligbidrag, og for tiden betaler hjemmehørende boligbidrag efter boligstøtteniveau, medens ikke-hjemmehørende har fri bolig.

Vedrørende spørgsmålet om, hvorvidt reglerne om åremålsansættelse i den nye danske tjenestemandsløvf påtænkes overført til den kommende grønlandske tjenestemandsløvf, har ministeren oplyst, at åremålsansættelse på forhånd må skønnes at få en ikke uvæsentlig betydning netop i Grønland dels i forbindelse med almindelige ansættelser, dels i forbindelse med ansættelse af eksperter til gennemførelse af nye ordninger, f. eks. indførelse af skat.

Med hensyn til regler om tidligere afgangsalder ved pensionering af ikke-hjemmehørende blev under samrådet oplyst, at disse ifølge den nugældende grønlandske tjenestemandsløvf har pligt til at søge deres afsked ved det fyldte 65. år, ret til at søge afsked ved det fyldte 60. år og adgang til at søge afsked ved det 55. år imod at afgive en erklæring om, at den pågældende er villig til imod ydelse af et honorar ud over pensionen at påtage sig forefaldende arbejde i ministeriet for Grønland eller anden statsinstitution. Der er ikke særlig gunstige regler om beregning af pensionsalder, således som det var tilfældet efter tjenestemandsløvf af 1946, hvor fuld pensionsanciennitet normalt var opnået ved det fyldte 55. år. Den foran omtalte arbejdsgruppe påtænker ved en særlig skala for beregning af pensionsalder at tilnærme sig ordningen fra 1946, således at fuld pensionsanciennitet normalt vil være opnået ved det fyldte 55. år, idet man har set det både i den ansattes og statens interesse, at tjenestemandsansættelse for ikke-hjemmehørende i Grønland bliver på kortere åremål end i Danmark....“

Ved 3. behandling vedtoges lovforslaget enstemmigt med 132 stemmer.

53. Lov om ændring af lov om Grønlands landsråd og kommunalbestyrelser m. v. (Minister for Grønland *A. C. Normann*). [A. sp. 1551. C. sp. 433].

Skriftlig fremsættelse ¹³/₁ (F. sp. 2355). 1. beh. ²³/₁ (F. sp. 2795). Partiernes ordførere: Ove Hansen, Lembourn, Holger Hansen, Svend Haugaard, Gunhild Due, Kjær Rasmussen og Knud Hertling. Henvist til udvalg på 17 medlemmer (Lembourn, Jørgen Jensen, Hans Kjær, Ellen Strange Petersen, Holger Hansen, Eva Ree, Henry Sørensen, Svend Haugaard [formand], Kirkegaard, Rosing, Ove Hansen, Knud Hertling [næstformand], Carl P. Jensen, Egon Jensen, Søren B. Jørgensen, Ejner Nielsen og Gunhild Due). Betænkning (B. sp. 843) afgivet ³/₄. 2. beh. ⁸/₄ (F. sp. 4787). 3. beh. ¹⁰/₄ (F. sp. 4891). *Loven stadfæstet 29. april 1970.* (Lovt. nr. 170).

I forbindelse med den nedenfor omtalte lov om ændring af lov for Grønland om indførselsafgifter m. v. (nr. 55) er der i loven om ændring af lov om Grønlands landsråd og kommunalbestyrelser m. v., jfr. lov nr. 441 af 22. december 1966, fastsat nærmere regler om *landsrådets og kommunalbestyrelsernes økonomiske forvaltning* og om *tilsynet* hermed. I den hidtidige lov blev tilsynet kun beskrevet i store træk, idet landshøvdingen som medlem af landsrådet deltog i bevillingsmyndigheden og derigennem dækkede det i grundlovens § 82 forudsatte statstilsyn med landsrådets og kommunalbestyrelsernes virksomhed. Bortset fra de forskelle, der følger af, at landsrådet og de grønlandske kommunalbestyrelser ikke har adgang til skatteudskrivning, er bestemmelserne i det væsentlige i overensstemmelse med reglerne i lov om kommunernes styrelse.

Loven indebærer i sig selv ikke nogen ændring af *det økonomiske grundlag* for landsrådets og kommunalbestyrelsernes virksomhed, ligesom loven ikke indebærer nogen ændring af den hidtidige *opgavefordeling mellem staten, landsrådet og kommunerne*. De i loven indeholdte principper vil imidlertid kunne anvendes, uanset der sker ændring i landskassens og kommunernes indtægtsgrundlag, og uanset der foretages en ændring af opgavefordelingen mellem staten, landsrådet og kommunerne. Hvad angår førstnævnte spørgsmål oplyses det i bemærkning-

gerne til lovforslaget, at ministeren for Grønland efter henstilling fra landsrådet i foråret 1968 nedsatte en arbejdsgruppe med den opgave at udarbejde forslag til et indkomstskattesystem i Grønland samt overveje mulighederne for gennemførelse af andre beskatningsformer i Grønland, herunder en generel importafgiftsordning. Arbejdsgruppen har i juli måned 1969 afgivet en betænkning, der for øjeblikket er til behandling i landsrådet. Spørgsmålet om en ændret opgavefordeling mellem staten, landsrådet og kommunerne vil snarest blive taget op til overvejelse.

Medens reglerne om landsrådets og kommunalbestyrelsernes økonomiske virksomhed som nævnt hidtil har været fastsat i en selvstændig lov, har man fundet det naturligt, at reglerne nu — i lighed med den kommunale styrelseslov hernede — indarbejdes i loven om Grønlands landsråd og de grønlandske kommunalbestyrelser m. v., der i øvrigt indeholder reglerne om landsrådets og kommunalbestyrelsernes virksomhed.

Den foreslåede *selvstændiggørelse af kommunerne* må forventes at ville medføre et øget behov for vejledning af kommunalbestyrelserne, ikke mindst på grund af de vanskelige kommunikationsforhold såvel mellem kommunalbestyrelserne indbyrdes som mellem den enkelte kommunalbestyrelse og tilsynsmyndigheden. Med henblik herpå oplyses det i bemærkningerne til lovforslaget, at der til en centralt til tilsynsmyndigheden etableret revision tænkes knyttet en tilsynsførende samt to rejsehold à to personer, der ved besøg i de enkelte kommuner dels skal yde kommunalbestyrelserne vejledning med hensyn til kommunens forvaltning, dels skal bistå ved udøvelsen af tilsynsfunktionerne i forhold til kommunalbestyrelserne. De årlige udgifter hertil anslås til 300.000 kr.

Lovforslaget mødte ved 1. behandling i folketinget velvilje fra alle sider. *Holger Hansen* (V) fandt det dog galt, at kærneren, der var statstjenestemand, skulle være kommunalbestyrelsens sekretær, og *Gunhild Due* (SF) tilsluttede sig dette synspunkt, idet hun udtrykte håbet om, at kommunerne i Grønland snart måtte blive så selvstændige, at de kunne ansætte deres egen kærner. *Kjær Rasmussen* (VS) betragtede de foreslåede ændringer som forbedringer, men det var for ham et spørgsmål, om en mekanisk overførsel af det dan-

ske samfunds teknokratisk-administrative struktur til det grønlandske samfund ville være heldig eller hensigtsmæssig. I øvrigt fandt han, at de grønlandske kommuner havde alt for ringe indflydelse på deres bysamfunds udvikling. *Knud Hertling* (Gr.) fandt også, at man i Grønland var for langt tilbage med hensyn til kommunestyret. Kommunerne måtte have større selvstændighed, men det var et spørgsmål, om en kopiering af ordningen hervedfra var den eneste rigtige vej at følge. F. eks. kunne han tænke sig, at man også gav de enkelte udsteder mulighed for at varetage deres interesser inden for kommunen.

Efter udvalgsbehandling, der resulterede i en række ændringer, overvejende af redaktionel art, vedtoges lovforslaget ved 3. behandling enstemmigt med 130 stemmer.

54. Lov om ændring af lov for Grønland om indførselsafgifter m. v. (Minister for Grønland *A. C. Normann*). [A. sp. 565. C. sp. 185].

Skriftlig fremsættelse $\frac{9}{10}$ (F. sp. 111). 1. beh. $\frac{4}{11}$ (F. sp. 880). Partiernes ordførere: Carl P. Jensen, Lembourn, Holger Hansen, Kirkegaard, Gunhild Due, Knud Hertling og Rosing. Henvist til udvalg på 17 medlemmer (Lembourn (fra $\frac{11}{11}$ Elmerkjær), Erik Hansen (Vejle amt), Henry Møller [næstformand], Ellen Strange Petersen, Holger Hansen, Eva Ree, Henry Sørensen, Kirkegaard [formand], Svend Haugaard, Rosing, Carl P. Jensen, Grünbaum, Knud Hertling, Egon Jensen, Ejner Nielsen, Johan Nielsen og Gunhild Due). Betænkning (B. sp. 215) afgivet $\frac{9}{12}$. 2. beh. $\frac{12}{12}$ (F. sp. 2203). Henvist til fornyet udvalgsbehandling. 3. beh. $\frac{16}{12}$ (F. sp. 2302). *Loven stadfæstet 19. december 1969.* (Lovt. nr. 570).

Ved loven, der trådte i kraft den 1. januar 1970, *forhøjedes for en del af de varer, der indføres til Grønland, afgifterne* i henhold til lov nr. 270 af 14. juni 1951 for Grønland om indførselsafgifter m. v., som ændret ved lov nr. 305 af 21. december 1957, lov nr. 61 af 21. februar 1962, lov nr. 46 af 10. marts 1965, lov nr. 136 af 26. april 1967 og lov nr. 135 af 30. april 1968.

Afgifterne tilfalder Grønlands landskasse, hvis midler anvendes til finansiering af en række opgaver, der er henlagt til

Grønlands landsråd og de grønlandske kommunalbestyrelser, herunder først og fremmest opgaver inden for den sociale for-
sorg. Herudover anvendes midlerne til dækning af udgifterne i
forbindelse med landsrådets og kommunalbestyrelsernes admi-
nistration.

Om baggrunden for lovforslaget udtalte *ministeren for Grønland* ved fremsættelsen bl. a.:

„I forbindelse med vedtagelsen af landskassens budget for 1969 udarbejdede landsrådet et overslag over landskassens forventede indtægter og udgifter i årene 1969-71. Som det fremgår af den i bemærkningerne til lovforslaget indeholdte oversigt over landskassens anslåede indtægter og udgifter 1968-71, må det forventes, at landskassen i perioden 1969-71 vil få et samlet underskud på i alt 6,3 mill. kr., idet indtægterne i den pågældende periode anslås at ville beløbe sig til i alt 198,9 mill. kroner, medens udgifterne anslås at ville beløbe sig til i alt 205,2 mill. kroner. I denne forbindelse bemærkes, at landsrådet ved udarbejdelsen af budgetoverslaget har foretaget en væsentlig nedskæring af planlagte anlægsarbejder for tiden efter 1968.

For at skaffe landskassen den nødvendige indtægtsforøgelse til dækning af det anslåede underskud har landsrådet på sin forårssamling i 1969 stillet forslag om en *forhøjelse af afgifterne* på sukker, chokolade- og sukkervarer, malt, øl, cigarer, cigaretter og humle. Afgiftsforhøjelserne anslås at ville indbringe landskassen en samlet merindtægt i årene 1970 og 1971 på i alt 10,6 mill. kroner. . . .“

Ud over de af ministeren nævnte forhøjelser indeholder loven efter et af ministeren efter anmodning af Grønlands landsråd stillet ændringsforslag en bestemmelse om *forhøjelse af afgifterne på spiritus*, ligesom den oprindeligt i lovforslaget foreslåede *forhøjelse af afgiften på øl* er skærpet. Disse skærpelser af afgifterne på øl og spiritus gennemførtes som øjeblikkelige foranstaltninger til begrænsning af alkoholforbruget i Grønland.

Endelig gennemførtes ved loven en teknisk omlægning af afgiften på *chokolade- og sukkervarer* i lighed med de hernede gældende regler, således at afgiften fremtidig er en ren vægtafgift.

For at afgiftsforhøjelserne ikke skal medføre en forhøjelse af det grønlandske løn- og prisniveau, er de i lighed med tidligere gennemførte afgiftsforhøjelser holdt uden for beregningen af de grønlandske særpristal og reguleringspristal.

Lovforslaget blev ved 1. behandling i folketinget modtaget ret velvilligt af alle ordførerne. Såvel *Carl P. Jensen* (S), *Lembourn* (KF), *Holger Hansen* (V) som *Kirkegaard* (RV) fandt det dog urimeligt, at der ikke i lovforslaget var stillet forslag om forhøjelse af afgiften på spiritus, og *Kirkegaard* (RV) bad i denne forbindelse ministeren om at overveje at give afkald på afgift af alkoholfri drikke. *Lembourn* (KF) udtrykte bekymring over, at det gældende grønlandske afgiftssystem skulle gøre det vanskeligere for andre grønlandske handlende end KGH at indføre beskattede varer til Grønland. *Gunhild Due* (SF) gik ind for, at dersnarest indførtes en direkte skat i Grønland, hvilket ville muliggøre en socialt mere retfærdig fordeling af skattebyrden. *Knud Hertling* (GrI) pegede på faren for, at afgiftsforhøjelserne ville medføre avancestigninger, og efterlyste effektive kontrolforanstaltninger for udviklingen af priser og avancer i Grønland.

Efter udvalgsbehandling, der resulterede i en række ændringsforslag af ministeren for Grønland, hvoraf de vigtigste er omtalt i det foregående, vedtoges lovforslaget ved 3. behandling med disse ændringer enstemmigt med 128 stemmer. 2 medlemmer (VS) undlod at stemme.

55. Lov om ændring af lov for Grønland om indførselsafgifter m. v. (Minister for Grønland *A. C. Normann*). [A. sp. 1537. C. sp. 445].

Skriftlig fremsættelse ¹³/₁ (F. sp. 2355). 1. beh. ²³/₁ (F. sp. 2795). Partiernes ordførere: Ove Hansen, Lembourn, Holger Hansen, Svend Haugaard, Gunhild Due, Kjær Rasmussen og Knud Hertling. Henvist til samme udvalg som forslag til lov om ændring af lov om Grønlands landsråd og kommunalbestyrelser m. v., se side 194. Betænkning (B. sp. 843) afgivet ²/₄. 2. beh. ⁹/₄ (F. sp. 4787). 3. beh. ¹⁰/₄ (F. sp. 4891). *Loven stadfæstet 29. april 1970.* (Lovt. nr. 169).

Ved loven foretages fra den 1. januar 1971 nogle få, men væsentlige ændringer i lov nr. 270 af 14. juni 1951 for Grønland om indførselsafgifter m. v., som ændret ved lov nr. 305 af 21. december 1957, lov nr. 61 af 21. februar 1962, lov nr. 46 af 10.

marts 1965, lov nr. 136 af 26. april 1967, lov nr. 135 af 30. april 1968 og lov nr. 570 af 19. december 1969.

Efter ændringerne skal *provenuet af indførselsafgifterne fordeles mellem landskassen og samtlige kommunekasser under ét* efter et af Grønlands landsråd fastsat forhold. Fordelingsforholdet fastsættes første gang for en 3 års periode, særskilt for hvert af de omfattede år, og derefter hvert år for yderligere 1 år, således at fordelingsforholdet til enhver tid er fastsat for 3 år. Kommunalbestyrelserne får herigennem mulighed for at planlægge forvaltningen og udviklingen i kommunen på noget længere sigt. Kommunernes samlede andel af afgiftsindtægterne fordeles derefter mellem de enkelte kommuner efter folketal, idet dette er fundet mest retfærdigt at give udtryk såvel for kommunernes behov for midler som for de bidrag, kommunernes faste befolkning yder til den lokale virksomhed.

Efter den hidtil gældende ordning har landsrådet bevillingsmyndigheden for landskassens midler såvel til den virksomhed, der udøves af landsrådet selv, som til den virksomhed, der administreres af kommunalbestyrelserne. Kommunernes budgetforslag forelægges således sammen med landskassens budgetforslag for landsrådet, der herefter af landskassen stiller midler til rådighed for kommunernes virksomhed i det kommende år.

Grønlandsudvalget af 1960 fandt, at forudsætningerne for landsrådets afgørende indflydelse på udviklingen og forvaltningen af de rent lokale anliggender i kommunerne var ændret siden ordningens gennemførelse i 1950. Udvalget mente, at der var grundlag for at ændre forholdet mellem landsrådet og kommunalbestyrelserne således, at der såvel udfra et lokalt som fra et helhedssynspunkt kunne og burde tillægges *kommunalbestyrelserne større selvstændighed* i forvaltningen af kommunernes anliggender. Med henblik herpå stillede udvalget i sin betænkning forslag om, at der blev søgt gennemført en ordning, hvorefter kommunerne fik en selvstændig ret til en på forhånd given andel af indførselsafgifterne.

I overensstemmelse med Grønlandsudvalgets forslag fremsattes lovforslaget, der i folketinget behandledes sammen med *forslag til lov om ændring af lov om Grønlands landsråd og kommunalbestyrelser m. v.* Lovforslaget blev ved 1. behandling modtaget med velvilje fra alle ordførernes side. Både *Holger Hansen (V)*, *Gunhild Due (SF)* og *Knud Hertling (Gr.)* udtrykte dog utilfredshed med, at landsrådet skulle fastsætte fordelingen mellem landskassen og kommunerne. *Gunhild Due* rejste yderligere spørgsmålet om indførelse af en meget stor afgift på spilleautomater, de såkaldte enarmede tyveknægte.

Efter 1. behandling henvistes lovforslaget til behandling i et udvalg, der i et samråd med ministeren for Grønland udtrykte betænkelighed over den vidtgående bemyndigelse, der ved lovforslaget blev tillagt landsrådet. Det fremgår imidlertid af udvalgets betænkning, at udvalget har tiltrådt, at der ikke på indeværende tidspunkt stilles ændringsforslag vedrørende dette spørgsmål, under hensyn til at der forestår en reform af beskatningen i Grønland, og at spørgsmålet om en byrdefordeling i forbindelse hermed kan forventes optaget til overvejelse. Betænkningen indeholdt desuden enkelte ændringsforslag, i det væsentlige af redaktionel art.

Med disse ændringer vedtoges lovforslaget ved 3. behandling enstemmigt med 130 stemmer.

56. Lov om ændring i lov om ungdomsklubber m. v. i Grønland. (Minister for Grønland *A. C. Normann*). [A. sp. 567. C. sp. 189].

Skriftlig fremsættelse $\frac{8}{10}$ (F. sp. 112). 1. beh. $\frac{4}{11}$ (F. sp. 896). Partiernes ordførere: Søgaard, Ellen Strange Petersen, Holger Hansen, Kirkegaard, Gunhild Due og Rosing. Henvist til udvalg på 17 medlemmer (Ellen Strange Petersen [næstformand], Knud Bro, Lembourn (fra $\frac{11}{11}$ — $\frac{12}{1}$ Elmerkjær), Knud Østergaard, Holger Hansen, Robert Christensen, Eva Ree, Kirkegaard, Svend Haugaard, Rosing, Søgaard, Knud Hertling [formand], Carl P. Jensen, Johan Nielsen, Karl Max Rasmussen, Tastesen og Gunhild Due). Betænkning (B. sp. 271) afgivet $\frac{16}{12}$. 2. beh. $\frac{13}{1}$ (F. sp. 2383). 3. beh. $\frac{16}{1}$ (F. sp. 2600). *Loven stadfæstet 4. februar 1970.* (Lovt. nr. 30).

Ved loven *forlænges fristen for revision af lov nr. 229 af 8. juni 1966 om ungdomsklubber m. v. i Grønland med 2 år til folketingsåret 1971-72.*

Om baggrunden for lovforslaget udtalte *ministeren for Grønland* bl. a. følgende:

„ . . . Da man i Grønland, på samme måde som det er tilfældet i Danmark, ønsker, at hele området om fritidsundervisning m. v. samles i én lov, har ministeriet for Grønland taget spørgsmålet op til behandling i et udvalg med henblik på efterfølgende udfærdigelse af et lovforslag, idet de danske regler på området ikke umiddelbart kan udstrækkes til også at gælde i Grønland.

Da denne udvalgsbehandling endnu ikke er afsluttet, og da nye regler for Grønland skal forelægges for Grønlands Landsråd til udtalelse, inden de forelægges i folketinget, kan man ikke forvente, at arbejdet med de nye retningslinjer på hele dette store område kan fuldføres så betids, at der kan fremsættes forslag i folketinget før i folketingsåret 1971-72. . . .“

Ved 1. behandling i folketinget modtoges lovforslaget med velvilje af alle ordførerne. *Gunhild Due* (SF) havde fra grønlandsk side hørt beklagelser over, at det ikke var muligt at få tilstrækkelig konsulenthjælp, og hun ønskede dette spørgsmål undersøgt i et udvalg.

Efter udvalgsbehandling vedtoges lovforslaget ved 3. behandling enstemmigt med 105 stemmer.

57. Lukkelov. (Handelsminister *Knud Thomsen*). [A. sp. 3049. C. sp. 801].

Skriftlig fremsættelse $1\frac{2}{3}$ (F. sp. 4224). 1. beh. $\frac{2}{4}$ (F. sp. 4681). Partiernes ordførere: Albertsen, Erik Hansen (Vejle amt), Jens Peter Jensen (Sorø amt), Jørgen Andersen, Aksel Larsen og Kjær Rasmussen. Henvist til udvalg på 17 medlemmer (Erik Hansen (Vejle amt), Stæhr Johansen [formand], Hans Kjær, Gerda Møller, Jens Peter Jensen (Sorø amt) [næstformand], Jens Frandsen, Eva Ree, Jørgen Andersen, Martin Pedersen, Helge von Rosen, Albertsen, Erling Dinesen, Jørgen Peder Hansen, Ove Hansen, Axel Ivan Pedersen, Tastesen og Gunhild Due). Betænkning (B. sp. 2353) afgivet $\frac{28}{5}$. 2. beh. $\frac{2}{6}$ (F. sp. 7028). 3. beh. $\frac{4}{6}$ (F. sp. 7246). *Loven stadfæstet 10. juni 1970.* (Lovt. nr. 264).

Forslaget til lukkelov undergik omfattende ændringer under behandlingen i folketinget. I sin endelige affattelse har loven fået følgende indhold:

Ved lovens § 1 *opretholdes de hidtidige almindelige butiksåbningstider*, jfr. den tidligere lukkelovs § 2, stk. 1 og 2.

I lovens § 2 er angivet *det salg, der ubetinget falder uden for loven*, uanset at salg sker fra en butik, hvor der i den almindelige butiksåbningstid også sælges andre varer. Bestemmelsen omfatter følgende varegrupper:

1) Medicinalvarer fra apoteker og apotekers håndkøbsudsalg.

2) Aviser.

3) Brændsel.

4) Proviant til skibe og luftfartøjer samt til lastmotorkøretøjer i langturstrafik.

5) Benzin, olie, petroleum, gas og lignende samt salg fra benzinsalgssteder af reservedele, tilbehør til motorkøretøjer og andre varer, der har en naturlig forbindelse med motorkøretøjets anvendelse eller vedligeholdelse.

6) Motorkøretøjer, traktorer, landbrugs- og entreprenørmaskiner, skibe og luftfartøjer samt tilbehør hertil.

7) Lystbåde, campingvogne, telte og andet lejrudstyr uden for sædvanlig butikshandel.

8) Fersk fisk uden for sædvanlig butikshandel.

9) Naturalprodukter af eget jordbrug og husdyrhold.

10) Havebrugsvarer fra gartnerier og planteskoler.

11) Husdyr.

12) Varer fra automat.

13) Varer i henhold til lov om restaurations- og hotelvirksomhed m. v.

14) Løsøre, der afhændes ved tvangsauktion eller er indleveret fra et bo og afhændes ved frivillig offentlig auktion.

I § 3 er angivet de arter af butikker, der, såfremt der alene forhandles *et afgrænset vareområde, falder uden for loven*. Medens de varer, der efter den hidtidige lov måtte sælges fra sådanne butikker, var angivet i loven, er det nu handelsministeren, som fastsætter, hvilke varer der må sælges fra butikker, der er omfattet af bestemmelsen. Bestemmelsen omfatter følgende butikker:

1) bladviosker,

2) konfektbutikker,

3) bager butikker,

4) brødsalg,

5) smørrebrøds butikker og

6) blomster butikker.

Ifølge § 4 må butikker, hvorfra der på hverdage sælges *mælk*, holdes åbne på folkekirkens helligdage fra kl. 6 til kl. 10 for salg af sådanne varer, som handelsministeren fastsætter. Det er hensigten, at vareområdet i forhold til den hidtidige lov skal udvides bl. a. med mælkevarer, smør, margarine og æg. Man har ikke i bestemmelsen opretholdt kravet om, at de varer, som ikke må sælges, skal være fjernet fra de offentligt tilgængelige lokaler eller være under lukke og skjult for kunderne.

Efter § 5 kan *handelsministeren* give *dispensation* for de almindelige butiksåbningstider, for så vidt angår *udstillinger*. Tilladelse gives dog af *kommunalbestyrelsen*, for så vidt angår udstillinger, der alene omfatter kunst eller kunstværk, og som afholdes af frembringerne eller af andre på disses vegne.

Som hidtil kan *politiet* tillade udvidede åbningstider for salg i *forlystelseshaver*, ved *folkefester*, på *markeder* og lignende (§ 6).

Ved lovens § 7 er dernæst givet *kommunalbestyrelsen* adgang til — efter retningslinjer, der fastsættes af handelsministeren — at fastsætte *udvidede butiksåbningstider* i følgende tilfælde:

- 1) i områder, der i udpræget grad benyttes til sommer- og weekendophold,
- 2) i haveforeninger,
- 3) på lejrpladser,
- 4) i større trafikknudepunkter, f. eks. banegårde og civile lufthavne,
- 5) på eller ved sygehuse eller andre lignende institutioner,
- 6) i idrætsanlæg,
- 7) ved den dansk-tyske landgrænse,
- 8) for salg af antikviteter og gaveartikler på steder, hvor der særligt sælges til turister,
- 9) i forbindelse med dyrskuer, større markeder, stedlige sammenkomster eller festligheder, samt hvor uforudsete begivenheder måtte tale herfor, og
- 10) ved ekstraordinære, store turistbesøg, kongresser og lignende.

I bemærkningerne til lovforslaget var givet en omfattende

redegørelse for de hovedsynspunkter, der påtænkes lagt til grund for de retningslinjer, der skal gives af handelsministeren. I bemærkningerne var yderligere tilkendegivet, at kommunerne, i hvert fald når der er tale om tilladelser af mere langvarig karakter, bør indhente udtalelse fra de lokale organisationer, som berøres af en eventuel tilladelse, eller — hvis sådanne ikke findes — fra erhvervenes og forbrugernes hovedorganisationer.

Ifølge § 8 kan kommunalbestyrelsens afgørelser efter § 7 og vedrørende udstillinger (§ 5, stk. 2) af de foreninger eller organisationer, som handelsministeren bemyndiger dertil, indbringes for et *ankenævn*, der nedsættes af handelsministeren. Nævnet består af en formand med juridisk uddannelse og 2 andre medlemmer, der skal være uafhængige af kommunale eller organisationsmæssige interesser.

Kommunalbestyrelsens og nævnets afgørelser kan ikke indbringes for nogen administrativ myndighed.

§ 9 indeholder *straffebestemmelserne*. Man har ikke opretholdt den hidtidige lovs bestemmelse om, at også kunder, der overtræder loven eller forskrifter givet i medfør af loven, skal straffes.

Loven, der ikke gælder for Færøerne og Grønland, *trådte i kraft den 20. juni 1970*.

Som omtalt foran undergik lovforslaget under behandlingen i folketinget omfattende ændringer. Dette var især tilfældet med lovforslagets § 1, som ved fremsættelsen sigtede mod at gennemføre andre åbningstider end de hidtil gældende. Bestemmelsen havde ved fremsættelsen følgende ordlyd:

„§ 1. Detailsalg må kun finde sted på hverdage inden for tidsrummet fra kl. 6 til kl. 18, på torsdage dog til kl. 21 og på lørdage til kl. 12. Den sidste hverdag før en helligdag, dog ikke en almindelig søndag, samt på den sidste søndag og på de sidste 6 hverdage før juleaftensdag må detailsalg finde sted fra kl. 6 til kl. 21.

Stk. 2. Butikker, hvorfra der foregår detailsalg, må ikke holdes åbne for publikum uden for tilladte åbningstider. Butikker omfatter salgs- og udleveringssteder samt lagre.

Stk. 3. Loven gælder også for fordeling af varer fra andelsforeninger.

Stk 4. Optagelse af bestillinger er tilladt i lukketiden, men levering må tidligst ske i den påfølgende åbningstid.

Stk. 5. Kunder, som befinder sig i en butik ved lukketidens indtræden, kan ekspederes i indtil et kvarter efter dette tidspunkt.“

Om baggrunden for lovforslaget og især om de i det oprindelige lovforslags § 1 foreslåede nye åbningstider gav handelsministeren ved fremsættelsen følgende motivering:

„Indledningsvis vil jeg gerne gøre nogle bemærkninger om de motiver, der har bevæget mig til at rejse denne sag og føre den frem for folketinget i form af det foreliggende lovforslag. Meget har været sagt herom under de forløbne måneders til tider meget bevægede offentlige debat. Jeg har modtaget en del roser for mit initiativ, men så sandelig også mange tidsler. Over disse sidste skal jeg ingeniunde beklage mig. Jeg var på forhånd klar over, at det ville blive en meget vanskelig sag at søge en ny lukkelov gennemført, og personlig har jeg været indstillet på, at det ikke kunne ske uden sværds slag også med folk, hvis meninger jeg værdsætter og på andre områder kan dele.

Når jeg har overvundet de betænkeligheder ved at rejse sagen, som jeg ganske naturligt måtte gøre mig, skyldes det først og fremmest, at jeg må betragte lukkeloven som en overordentlig vigtig del af vor samlede erhvervslovgivning. Næppe nogen erhvervslov har en så bred berøringsflade med alle landets borgere som netop denne lov. Direkte interesserede er således butikserhvervet, både indehaverne og de butiksansatte, og som forbrugere kommer hele befolkningens interesser ind i billedet.

Udgangspunktet for mine overvejelser har været dette, at det må være enhver handelsministers opgave at sørge for, at erhvervslovgivningen stemmer overens med de aktuelle tendenser i erhvervs- og samfundsudviklingen. Denne betragtning har også ligget til grund for den revision af store dele af vor erhvervslovgivning, som allerede er gennemført. Jeg tænker her først og fremmest på næringsloven. Her drejede det sig om at få fjernet resterne af den laugsmentalitet, som stadig prægede den gamle næringslov med opdelingen på erhverv og brancher med hver sit afsætningsområde og mange andre utidssvarende snurrepiberier. En af de tunge sten at løfte var ophævelsen af enbutikkssystemet. Det lykkedes at få alt det fjernet, om end det kostede både tid og besvær, og jeg har indtryk af, at ingen i dag kunne forestille sig, at vi i vor erhvervslovgivning stadig skulle trække rundt med disse reminiscenser fra fortiden. Det forslag til en ny beværterlov, som folketinget i denne tid har til behandling, er på samme måde udtryk for en forenkling og tilpasning til vor tids erhvervsudvikling.

Den bærende idé i disse lovrevisioner har været at give erhvervslivet råderum for udfoldelse af initiativ med konkurrencen som drivende kraft, og jeg har gerne villet anskue lukkeloven i denne sammenhæng

Det er min overbevisning, at den gældende lukkelov ikke i tilstrækkeligt omfang tilgodeser disse hensyn, men at den er både for

snæver og for restriktiv. Forskellige træk både i erhvervsudviklingen og samfundsudviklingen som helhed taler efter min mening for en modernisering og ajourføring også af denne lov. Hele denne argumentation omkring lukkeloven har været så livligt debatteret i de forløbne måneder, at jeg nok bør afstå fra at gå i enkeltheder. Sagt i al korthed drejer det sig om forhold, der vedrører såvel forbrugerne som butikserhvervet. For forbrugernes vedkommende er det et gennemgående træk i samfundsudviklingen, at stedse flere kvinder får udearbejde, og at afstanden mellem hjem og arbejdsplads bliver stadig større. For et betydeligt antal forbrugere gør den nugældende åbningstid det stadig vanskeligere at få foretaget indkøb på hensigtsmæssig måde. For butikserhvervets vedkommende har jeg aldrig rigtig kunnet acceptere det som en naturlig tanke, at enhver butik uanset beliggenhed, karakter, varesortiment og kundekreds skal åbne og lukke så nogenlunde på samme tid. Ud fra såvel driftsøkonomiske som forbrugermæssige hensyn ville jeg finde det rigtigere, om de enkelte butikker fik et noget videre råderum for at indrette deres åbningstid efter den enkelte butiks og dens kundekreds' behov. Jeg har vanskeligt ved at tro, at en adgang hertil skulle betyde højere priser; jeg synes, det snarere må have formodningen for sig, at butikkerne ved i højere grad individuelt at kunne indrette deres åbningstider efter spidsbelastningen ville få mulighed for at udnytte deres ofte meget kostbare kapitalanlæg mere effektivt og herigennem opnå besparelser, selv om jeg naturligvis er klar over, at de butiksansatte vil kræve lønkomensation for forskudte arbejdstider.

Jeg må konstatere, at det ikke har været mig muligt at vinde gehør for disse synspunkter hverken hos butiksindehavernes eller de ansattes organisationer. Principalt har disse organisationer ønsket den gældende lukkelov bevaret, idet man fra deres side betragter den som et vigtigt socialt gode af betydning både for butiksindehavernes og de ansattes velfærd og hermed også for tilgangen til erhvervet.

Af denne grund ser jeg mig desværre ikke i stand til at fremsætte et lovforslag, som har vundet tilslutning fra disse organisationer. Mens de som nævnt har udtalt sig imod en udvidelse af den almindelige åbningstid, er det mit indtryk, at organisationerne har forståelse for betimeligheden af at gøre den gældende lov mere flexibel ved at muliggøre dispensationer i særlige tilfælde. Det har glædet mig, at organisationerne har kunnet tiltræde ønskeligheden af at muliggøre en sådan dispensation bl. a. i det, man kalder „sommerlandet“. Også den lovtekniske forenkling, som forslaget er udtryk for, har jeg indtryk af kan accepteres fra alle sider.“

Som ventet gav lovforslaget og især dettes § 1 anledning til en omfattende debat i folketinget.

Ved 1. behandlingen gjorde *Albertsen* (S) opmærksom på, at det var et barberet forslag, idet ministerens oprindelige forslag havde været langt mere revolutionært. Det, man forhandlede i dag, var noget

helt andet, nemlig det, som man efter interne regeringsforhandlinger havde villet gå med til. Han kunne blankt medgive, at det nye grundlag — trods alt — var bedre at forhandle om. Det var imidlertid et forslag, som de berørte erhverv, medhjælperne m. fl. ikke havde ønsket eller givet grønt lys for. Heller ikke noget særligt statistisk materiale eller anden særlig sagkundskab kunne ministeren påberåbe sig til fordel for fremsættelsen af forslaget. Forslaget ville medføre ændrede arbejdstider og prisforhøjelser, som mindst ville svare til en dyrtidsportion. Socialdemokratiet kunne ikke gå ind for sådanne ændringer, og han henstillede derfor, at man under det kommende udvalgsarbejde alene beskæftigede sig med spørgsmålet om hensyn til ferielandet.

Erik Hansen (Vejle amt) (KF) havde håbet på bred enighed om forslaget. Det var hans opfattelse, at diskussionen ude omkring havde været mindre heftig efter forslagets fremsættelse end den diskussion, der havde været omkring handelsministerens oprindelige udkast til en ny lukkelov. Der var imidlertid mange detaljer i forslaget, han gerne ville have underkastet en nærmere undersøgelse under det kommende udvalgsarbejde.

Jens Peter Jensen (Sorø amt) (V) kunne anbefale lovforslaget, men erklærede samtidig, at han „ikke var umusikalsk over for de muligheder, der kunne være under en saglig udvalgsbehandling med henblik på, at der kunne ske forandringer i lovforslaget“. Han fandt, at der på urimelig vis var sanket alt for mange gloende kul på handelsministerens hoved i denne sag. Man havde gjort spørgsmålet om generelle åbningstider til det centrale. Det centrale var imidlertid, at der ved et dygtigt arbejde fra handelsministerens side var fremkommet et lovforslag, der betød væsentlige forenklinger, et lovforslag, der indebar, at der skete en afgrænsning af det område, loven skulle gælde for. Hermed blev forbrugersønsker imødekommet.

Jørgen Andersen (RV) gav udtryk for, at det ikke kunne være rimeligt at anskue lukkeloven og dens konsekvenser ensidigt ud fra erhvervenes særlige interesser. Forbrugerne, som ene og alene bar butikserhvervet oppe, havde selvfølgelig også interesser, som ikke burde overhøres. Det ville være helt utilstedeligt at overse gruppen af udearbejdende forældre ved revisionen af lukkeloven. Han påskønnede handelsministerens forslag, men havde gerne set et endnu mere liberalt oplæg, som i højere grad pålagde de handlende selv at afgøre butikkernes åbningstider under naturlig hensyntagen til individuelle branchekrav og publikums behov.

Aksel Larsen (SF) var tilhænger af at liberalisere lukkeloven. Han ville endda gå så vidt at sige, at man burde overveje, om man overhovedet burde have en lukkelov i et land som Danmark. Hvis man gjorde dette, måtte man dog samtidig ændre arbejderbeskyttelseslovgivningen sådan, at man sikrede, at der ikke i forhold til medhjælperne fandt misbrug sted. I øvrigt måtte det være fagforenin-

gerne, der selv måtte tilvejebringe ordentlige ansættelsesforhold for deres medlemmer.

Også *Kjær Rasmussen* (VS) var principielt af den opfattelse, at åbningstiden burde være fri til gavn for forbrugerne, men kædet sammen med lovforsbedringer i arbejderbeskyttelseslovgivningen.

Udenfor ordførernes kreds udtalte *Hans Kjær* (KF) i et længere indlæg bl. a., at lovforslaget rummede adskilligt, han fandt lidet ønskværdigt, og at hans videre stilling til lovforslaget ville afhænge af resultatet af det kommende udvalgsarbejde.

Under dette udvalgsarbejde stillede handelsministeren en række ændringsforslag, herunder det ovenfor omtalte vedrørende lovforslagets § 1, således at de hidtidige butiksåbningstider opretholdtes. Ministeren erklærede i denne forbindelse, at det var hans hensigt at nedsætte en kommission, der bl. a. skulle behandle problemerne omkring de generelle lukketider.

Betænkningsteksten indeholder en række bidrag til nærmere fortolkning af lovteksten. Fra betænkningen citeres følgende:

„Handelsministeren har over for udvalget oplyst, at ministeren på udvalgets foranledning har anmodet Sønderjyllands Erhvervsråd om at ville afgive en udtalelse om den pågældende bestemmelse (§ 7, nr. 7) efter stedfunden forhandling med de politimæssige, kulturelle og erhvervsmæssige institutioner og organisationer, der ikke kan anses for at være repræsenteret i rådet, og at ministeren på grundlag af de udtalelser, der måtte blive modtaget fra rådet, vil udsende retningslinjer for kommunalbestyrelsernes adgang til dispensation efter bestemmelsen. Udvalget forudsætter, at der kun bliver tale om dispensationsmulighed for kommunalbestyrelserne, når det drejer sig om de nærmeste grænseområder.

Under behandlingen af lovforslagets § 7, nr. 4, om muligheden for kommunalbestyrelserne til efter retningslinjer givet af handelsministeren at fastsætte udvidede åbningstider for butikker „i større trafikknudepunkter, f. eks. banegårde og civile lufthavne,“ har udvalget bemærket sig udtalelsen i lovforslagets bemærkninger til § 7, nr. 4, og noterer, at efter forslaget vil tilladelse kunne gives til butikker i større trafikknudepunkter, f. eks. banegårde og civile lufthavne. Under bestemmelsen vil også kunne henføres banegårdene i enkelte andre større byer end de i den gældende lov nævnte. Også enkelte større færggehavne, f. eks. Rødby, Halsskov og Knudshoved, vil kunne henføres under bestemmelsen. Ligeledes vil større lufthavne, på hvilke der drives regelmæssig rutetrafik, kunne henføres under bestemmelsen. Tilladelse vil endvidere kunne gives til butikker i større centralstationer for rutebiler og busser, dog ikke bybusser. Tilladelse bør kun gives, hvor der af hensyn til rejselivet skønnes at være behov for, at der de nævnte steder kan sælges varer, som det ellers ikke ville være muligt at købe i den almindelige butiks lukketid.

Ministeren har over for udvalget oplyst følgende til forståelse af

bestemmelsen i § 7, nr. 10, hvorefter kommunalbestyrelser efter retningslinjer givet af handelsministeren kan fastsætte udvidede åbningstider for butikker i forbindelse med dyrskuer, større markeder, stedlige sammenkomster eller festligheder, samt hvor uforudsete begivenheder måtte tale herfor: „Angående spørgsmålet om, hvilke „uforudsete begivenheder“ der vil kunne begrunde tilladelse til udvidet åbningstid, kan henvises til den gældende lovs § 12, stk. 2, der indeholder en nærmere opregning af, hvilke begivenheder der vil kunne begrunde en undtagelse fra den gældende lov. Efter den gældende lov kan undtagelse således gøres i tilfælde af, at naturforhold, ulykkehændelser, andre lignende, uforudsete begivenheder eller fare for uforholdsmæssigt tab ved forringelse af let fordærlige varer måtte gøre sådant påkrævet.

Begreberne „stedlige sammenkomster“ og „festligheder“ må forstås på samme måde som den tilsvarende bestemmelse i den gældende lovs § 12, stk. 1. Efter handelsministeriets cirkulære nr. 171 af 1. august 1950 kræves, at de stedlige sammenkomster og festligheder skal være af større omfang, og at bestemmelsen kun bør bringes til anvendelse, hvor de pågældende større markeder, sammenkomster eller festligheder har en mere ekstraordinær karakter og tager sigte på videre kredse af den pågældende egns befolkning.“

Om den tilsvarende mulighed for kommunalbestyrelserne til at fastsætte udvidede åbningstider „ved ekstraordinære, store turistbesøg, kongresser og lignende“ (lovforslagets § 7, nr. 11) har ministeren oplyst følgende til forståelse af, hvad der „forstås“ ved „ekstraordinære store turistbesøg“, samt om, inden for hvor store geografiske områder tilladelse til udvidet åbningstid vil kunne gives:

„Ved „ekstraordinære store turistbesøg“ forstås turistbesøg i et sådant omfang, at der er tale om en væsentlig forøgelse af antallet af turister på vedkommende sted. Bestemmelsen vil således kunne anvendes, hvis en by får anløb af et større skib.

Angående spørgsmålet om, inden for hvor store geografiske områder tilladelse til udvidet åbningstid vil kunne gives, skal jeg udtale, at tilladelse vil kunne gives inden for det geografiske område, hvor de pågældende turister må antages i almindelighed at ville gøre deres indkøb. Tilladelse vil kunne gives til samtlige butikker inden for et område eller til enkelte butikker, der anmoder derom. I tilfælde, hvor tilladelse gives som følge af, at et skib på krydstogt anløber en by, vil tilladelse i almindelighed alene kunne gives for butikker i vedkommende by, men i tilfælde, hvor det er typisk, at turisterne ønsker at besøge en anden by end den by, som skibet anløber, vil tilladelse kunne gives til butikker i denne anden by.

Bestemmelsen vil også kunne anvendes, hvis et større antal turister kommer til en by på anden måde end med skib.“

Som svar på et spørgsmål fra udvalget om, hvilke foreninger og

organisationer handelsministeren agter at bemyndige til at rejse påtale efter lovforslagets § 9, stk. 2, har ministeren oplyst følgende:

„Som påtaleberettiget efter § 9, stk. 2, agtes i hvert fald bemyndiget:

De Danske Handelsforeningers Fælles-Organisation, De Samvirkende Købmandsforeninger i Danmark, Dansk Textil Union, Grosserer-Societets Komité, Provinshandelskammeret, Håndværksrådet, Industrirådet, Arbejderbevægelsens Erhvervsråd, Handels- og Kontorfunktionærernes Forbund i Danmark, Andelsudvalget, Forbrugerrådet og Statens Husholdningsråd.“

Udvalgsarbejdet resulterede i, at hele udvalget med undtagelse af socialistisk folkepartis medlem indstillede lovforslaget til vedtagelse med de af handelsministeren foreslåede ændringer.

Mindretallet udtalte:

„Et *mindretal* (socialistisk folkepartis medlem af udvalget) mener, at regeringens svage lovforslag yderligere er blevet forkvaklet under udvalgsarbejdet. Mindretallet skal derfor afholde sig fra at stemme om ændringsforslagene. Mindretallet mener principielt, at lukkeloven bør afskaffes, men skal under hensyn til de små forbedringer i § 7 om kommunernes adgang til at give tilladelse til længere åbningstid i visse områder undlade at stemme ved 3. behandling.“

Ved 2. *behandling* vedtoges de stillede ændringsforslag uden afstemning, og lovforslaget vedtoges derefter ved 3. *behandling* enstemmigt med 139 stemmer: 13 medlemmer (SF, VS og DK) tilkendegav, at de hverken stemte for eller imod.

58. Lov om ændring af næringsloven. (Handelsminister *Knud Thomsen*). [A. sp. 475. C. sp. 3].

Skriftlig fremsættelse ⁸/₁₀ (F. sp. 121). 1. beh. ²¹/₁₀ (F. sp. 520). Partiernes ordførere: Axel Ivan Pedersen, Hans Kjær, Jens Peter Jensen (Sorø amt), Dagmar Andreasen. 2. beh. ²⁸/₁₀ (F. sp. 673). 3. beh. ³⁰/₁₀ (F. sp. 829). *Loven stadfæstet 28. november 1969.* (Lovt. nr. 516).

Loven indeholder ændringer i næringslovens bestemmelser vedrørende *Grosserer-Societetet* og vedrørende *næringsbrevsordningen*.

Ved loven bemyndiges handelsministeren til, når forholdene taler derfor, at ophæve *det tvungne medlemskab for de københavnske grosserere* af *Grosserer-Societetet*. Denne bestemmelse hænger sammen med, at *Grosserer-Societetet* fra 1. ja-

nuar 1969 er blevet en landsomfattende organisation — *Danmarks Engros Handelskammer* — og af denne grund forekom det urimeligt, at de københavnske grosserere i modsætning til landets øvrige grosserere havde pligt til at være medlemmer af Grosserer-Societetet.

I konsekvens af denne ændring er samtidig sket den ændring, at det bliver *frivilligt for de københavnske grosserere*, om de vil have *påtegnet deres næringsbrev* om, at de regelmæssigt og som en væsentlig del af deres handelsvirksomhed sælger varer til andre næringsdrivende til videresalg eller forarbejdning, og dermed ret til betegnelsen grosserer.

I næringslovens § 31, stk. 3 er bestemt, at lovens bestemmelser om næringsbrev for handlende, håndværkere og industridrivende samt speditører og vognmænd fra 1. januar 1970 afløses af en *anmeldelsespligt*. Ved lovændringen udskydes dette tidspunkt til *1. januar 1973*. Om motiveringen herfor var i bemærkningerne til lovforslaget oplyst følgende:

„Om denne bestemmelse har handelsministeriet brevvexlet med erhvervsorganisationerne, politiet og Københavns magistrat. Der har været overvejende betænkelighed ved at forlade næringsbrevsordningen, bl. a. da man ikke har fundet, at der ved en anmeldelsespligt vil vindes noget i henseende til rationalisering, medmindre anmeldelse sker til et centralregister.

Man er derfor af den opfattelse, at det mest hensigtsmæssige vil være, om næringsbrevet for de pågældende næringer først bortfalder i forbindelse med oprettelse af et sådant register.

Danmarks Statistik forbereder et virksomhedsregister for hele landet. Sigtet med et sådant register skulle være, at så mange som muligt af erhvervslivets anmeldelser til og registreringer hos offentlige myndigheder bliver samlet under ét. For handel, håndværk og industri er man allerede vidt fremme i denne henseende ved registrering til moms-administrationen, men der vil formentlig endnu gå et par år, før et centralt erhvervsregister, der omfatter så vidt muligt alle erhvervsdrivende, vil være gennemført.

Motiveringen for ændringsforslaget er derfor, at man til sin tid eventuelt vil kunne undlade at lade næringsbrevsordningen erstatte af en anmeldelsespligt, men i stedet lade denne ordning helt bortfalde under hensyn til, at alle de af ordningen omfattede virksomheder på anden måde offentligt registreres.“

Lovforslaget gennemførtes uden udvalgsbehandling og vedtoges enstemmigt ved *3. behandling* med 103 stemmer.

59. Lov om prisstop for tjenesteydelser m. v. (Handelsminister *Knud Thomsen*). [A. sp. 3971. C. sp. 567].

Skriftlig fremsættelse $\frac{15}{6}$ (F. sp. 5799). 1. beh. $\frac{19}{6}$ (F. sp. 6062). Partiernes ordførere: Kampmann, Jørgen Jensen, Jens Frandsen, Niels Helveg Petersen, Ømann og Sigsgaard. Henvist til samme udvalg som forslag til lov om udskrivningsprocenten for kalenderåret 1971, se side 92. Betænkning (B. sp. 1999) afgivet $\frac{19}{6}$. 2. beh. $\frac{19}{6}$. (F. sp. 6080). 3. beh. $\frac{19}{6}$ (F. sp. 6084). *Loven stadfæstet 20. maj 1970.* (Lovt. nr. 193).

Loven har følgende affattelse:

„§ 1. For tjenesteydelser her i landet må der ikke finde forhøjelse sted af de den 15. maj 1970 gældende priser, takster eller honorarer.

Stk. 2. Monopoltilsynet kan undtage fra bestemmelsen i stk. 1.

Stk. 3. Ved tjenesteydelser forstås i denne lov ydelser, der mod vederlag udføres som led i erhvervsvirksomhed.

§ 2. Virksomheder inden for industri, håndværk og handel, som for salg af varer her i landet fastsætter eller tilkendegiver priser eller avancer for videresalg i efterfølgende omsætningsled, skal anmelde disse og ændringer heri til monopoltilsynet. Anmeldelse skal ske snarest muligt og senest samtidig med, at priserne meddeles de efterfølgende omsætningsled. Modtagelse af anmeldelse indebærer ikke godkendelse af de anmeldte priser eller avancer.

Stk. 2. Monopoltilsynet kan undtage fra bestemmelserne i stk. 1.

§ 3. Loven omfatter ikke løn- og arbejdsforhold eller priser, takster og honorarer, der i henhold til lovgivningen skal godkendes af folketingets finansudvalg.

§ 4. Med hensyn til monopoltilsynets beføjelser til at kræve oplysninger m. v. og med hensyn til klage over tilsynets afgørelser finder reglerne i § 15, jfr. § 20, og § 18 i lov om tilsyn med monopoler og konkurrencebegrænsninger tilsvarende anvendelse.

§ 5. Overtrædelse af § 1, stk. 1, og § 2, stk. 1, straffes med bøde eller hæfte.

Stk. 2. På samme måde straffes den, der undlader at meddele oplysninger, som afkræves ham i henhold til § 4, jfr. monopollovens § 15.

Stk. 3. Den, som i forhold, der er omfattet af loven, meddeler monopoltilsynet eller det i monopollovens § 18 omhandlede navn urigtige eller vildledende oplysninger eller fortier forhold af betydning for den pågældende sags afgørelse, straffes med bøde eller hæfte, medmindre strengere straf er forskyldt efter borgerlig straffelov.

Stk. 4. Er overtrædelse begået af et aktieselskab, andelsselskab eller lignende, kan bødeansvar pålægges virksomheden som sådan.

Stk. 5. Ved behandlingen af sager i henhold til denne bestemmelse finder de i lov om rettens pleje, kapitel 69, indeholdte regler anvendelse i samme omfang som i sager, der påtales af statsadvokaten.

§ 6. Lovforslaget kan stadfæstes straks efter dets vedtagelse.

§ 7. Loven træder i kraft den 21. maj 1970. Bestemmelserne i § 2 træder dog først i kraft den 1. juli 1970.

Stk. 2. Loven bortfalder den 1. marts 1971.

§ 8. Loven gælder ikke for Færøerne og Grønland.“

Fremsættelsen af lovforslaget skete som led i de økonomiske foranstaltninger, som regeringen ville gennemføre med henblik på den indkomspolitik, som regeringen havde tilkendegivet at ville føre på længere sigt.

Handelsministeren udtalte herom ved fremsættelsen:

„... Regeringen er enig i, at indkomspolitik må føres på et bredt grundlag, således at alle vigtigere områder af indkomstdannelsen bliver omfattet heraf. Indkomspolitikken må nødvendigvis også kunne spille på et bredt register af foranstaltninger. Nogle indkomstpolitiske reguleringer er af generel karakter, hvilket blandt andet gælder de indgreb i indkomstdannelsen, der fremkommer som et resultat af skattepolitikken, medens andre er mere specifikke for særlige områder af indkomstdannelsen.

Med hensyn til indkomstdannelsen inden for erhvervslivet kan der være grund til særlig at pege på den del af lovgivningen, der omhandler kontrollen med monopoler og konkurrencebegrænsninger, den særlige prislovgivning og de foranstaltninger, som også på anden måde sigter på at fremme konkurrencen inden for erhvervslivet.

Gennem en modernisering og ajourføring af vigtige erhvervslove har folketinget gennem de senere år på en betydningsfuld måde bidraget til at fremme konkurrencen inden for erhvervslivet, og regeringen agter at følge denne linje op. Det er min opfattelse, at der herigennem kan ydes det mest effektive bidrag til en sund og velafbalanceret pris- og indkomstdannelse inden for erhvervslivet.

Imidlertid må det erkendes, at den helt frie konkurrence repræsenterer en idealtilstand, som aldrig vil blive realiseret, og at det derfor er nødvendigt at give mulighed for kontrol med og indgreb over for monopoler og konkurrencebegrænsninger og overfor prisdannelsen på de områder, hvor konkurrencen ikke er tilstrækkelig effektiv. Den gældende lovgivning, der tager sigte herpå, består dels af monopolløven fra 1955 og af prisindseendeloven, der har fået sit nuværende indhold i 1966. Begge disse love er gennemført af et enigt folketing. Hertil kommer den særlige lov om anmeldelse af vejledende priser, hvilken lov senest blev ændret den 18. juni 1969.

Fremsættelsen af det foreliggende lovforslag må ses på baggrund af de erfaringer, der er indvundet ved administrationen af denne lovgivning. Når regeringen har fundet det nødvendigt at foreslå en lovgivning om øjeblikkeligt stop for priser, takster og honorarer for tjenesteydelser, må dette ses i forbindelse med, at beføjelsen i lov om vejledende priser til at give bindende kalkulationsregler særligt har været benyttet på dette område, og når den ikke har været benyttet hertil i endnu videre omfang, skyldes det blandt andet, at erfaringen viser, at det er særlig vanskeligt at give kalkulationsregler for tjenesteydelseområdet. Af kontrolmæssige og administrative grunde er det derfor fundet mere hensigtsmæssigt at gennemføre indgrebene på disse områder i form af et generelt prisstop. Det vil være rimeligt at give monopoltilsynet mulighed for at dispensere, og her tænkes særligt på sådanne tilfælde, hvor nødvendige omkostningsstigninger har et sådant omfang, at det ikke vil være rimeligt at lade de pågældende erhvervsdrivende bære dem selv.

Gennemføres et sådant øjeblikkeligt prisstop for tjenesteydelser, mener jeg ikke, at der vil være tilstrækkelig grund til at holde den resterende del af loven om vejledende priser i kraft, bortset fra at anmeldelsespligten for vejledende priser overføres fra den gældende lov til lovforslaget. Denne anmeldelsespligt vil således kunne være en støtte for monopoltilsynet ved anvendelsen af loven om indseende med priser. Ifølge denne lov kan monopoltilsynet samtidig med at iværksætte en undersøgelse af pris- og avanceforholdene inden for særlige områder fastsætte prisstop for tidsrum af indtil 6 måneder. Viser en foretagen undersøgelse, at der forekommer urimelige priser, kan monopoltilsynet herefter fastsætte højestepriser og -avancer for indtil 6 måneder ad gangen.

Gennem denne lov vil monopoltilsynet således kunne udøve en aktiv overvågning af pris- og avancedannelsen inden for hele erhvervs-

livet og vil om fornødent kunne gribe regulerende ind. Jeg har ingen grund til at betvivle, at monopoltilsynet vil være agtpågivende over for den kommende udvikling og herunder have opmærksomheden henvendt på, at de foranstaltninger, som regeringen på andre områder vil gennemføre for at stabilisere prisudviklingen, får fuld effekt.

Det er indlysende, at administrationen af denne lovgivning på prisområdet nødvendiggør en ekstra indsats af monopoltilsynet. Regeringen er indstillet på at stille den nødvendige arbejdskraft til rådighed. Staben i monopoltilsynet er allerede udbygget i det omfang, det har været muligt, i forbindelse med administrationen af den gældende prislovgivning, og det er hensigten at fastholde denne udbygning af staben med henblik på såvel administrationen af prisstoppet for tjenesteydelser som for at muliggøre en aktiv prisovervågen i medfør af prisindseendeloven. . . .“

Med *dispensation fra fristerne i folketingets forretningsorden fandt samtlige 3 behandlinger af lovforslaget i folketinget sted samme dag* — den 19. maj.

Ved 1. behandlingen udtalte *Kampmann (S)*, at hans parti utallige gange havde tilkendegivet at ville være med til at føre en indkomstpøolitik. Den skulle blot mindst være ligelig for alle og omfattende alle. Hverken dette forslag eller de øvrige af komplekset omfattede forslag tilfredsstillende imidlertid disse to betingelser. Han rejste spørgsmål, om prisstoppet også skulle omfatte offentlige serviceydelser, såsom transport, elektricitet og andre offentlige ydelser. Af ministerens svar på dette spørgsmål og af det kommende udvalgsarbejde ville det afhænge, om socialdemokratiet kunne tiltræde forslaget.

Jørgen Jensen (KF) fandt det en alvorlig ting at gennemføre et prisstop over for en stor del af erhvervslivet, men det kunne være nødvendigt at gøre det. Med lovforslagets gennemførelse ville en meget stor del af erhvervslivet yde et betydeligt bidrag til den nødvendige sanering af landets økonomi.

På venstres vegne erklærede *Jens Frandsen*, at det var overordentligt vigtigt, at man så effektivt som muligt søgte en tilstrækkelig prisstabilitet bevaret. Selvom man kunne nære betænkeligheder ved visse dele af lovforslaget, måtte det indrømmes, at øgede omkostninger ville have en tilbøjelighed til at udvikle sig under et efterspørgselspres.

Også *Niels Helveg Petersen (RV)* kunne tilslutte sig forslaget.

Ømann (SF) fandt, at forslaget var et spinkelt oplæg til en indkomstpøolitik. Det var det eneste bidrag, som skulle udøve indkomstpøolitik over for de selvstændige erhvervsdrivendes indtægter, det var altså en politik, som skulle afbalancere de planer, man havde om at sætte en ramme om lønmodtagernes indtægter. Det var nu tydeligt dokumenteret, at regeringen ved indkomstpøolitik kun forstod begrænsning af lønmodtagernes indtægter, og at man gav op over for andre befolkningsgrupper.

Sigsgaard (VS) opfattede lovforslaget som en indsukringspille, der skulle få de øvrige af regeringen fremsatte forslag til at glide lettere ned. Efter hans mening havde pris- eller avancementstop desværre ikke ret meget betydning. Lovforslaget havde i øvrigt en tendens til at vende den tunge ende nedad.

Efter 1. behandlingen henvistes lovforslaget sammen med de øvrige omtalte forslag til behandling i et udvalg. I udvalgets betænkning, hvor samtlige udvalgsberettigede partier tiltrådte forslaget, stillede handelsministeren ændringsforslag vedrørende lovens ikrafttrædelsestidspunkt. Betænkningen indeholdt i øvrigt følgende fortolkningsbidrag til lovteksten:

„Under samrådet har handelsministeren udtalt, at transport, telefon og telekommunikation ikke er tjenesteydelser i lovens forstand. Det samme gælder levering af vand, gas, elektricitet og fjernvarme. Som eksempel på offentlige takster, der er omfattet af loven, kan nævnes gebyr for næringsadkomster og bevillinger, førerbevis, pas m. v., endvidere gebyrer for undervisning, hospitals- og plejehjemstakster samt begravelsesvæsenets takster og takster for vedligeholdelse af kirkegårde.

Handelsministeren har endvidere oplyst, at i det omfang liberale erhvervs takster ved aftale er fastsat som en procentsats af værdien af formuegoder eller arbejdspræstationer m. v., indebærer gennemførelsen af lovforslaget, at sådanne procenter ikke vil kunne forhøjes. De nævnte aftaler vil være underkastet monopollovens regler. Ved tilsynets stillingtagen til sådanne procentsatsers rimelighed lægges der afgørende vægt på, at prisstigninger på formuegoder, arbejdspræstationer m. v., der danner grundlag for honorarberegningen, inddrages i vurderingen. Hensyn hertil kan tages i et særligt for det pågældende område hensigtsmæssigt prisindeks. Samme synspunkt lægges til grund ved monopoltilsynets administration af prisindseendeloven.“

Ved 3. behandling vedtoges lovforslaget enstemmigt med 150 stemmer; 2 medlemmer (VS, DK) tilkendegav, at de hverken stemte for eller imod.

60. Lov om ændring af bogføringsloven. (Handelsminister *Knud Thomsen*). [A. sp. 2677. C. sp. 415].

Skriftlig fremsættelse $17\frac{1}{2}$ (F. sp. 3522). 1. beh. $10\frac{1}{2}$ (F. sp. 4101). Partiernes ordførere: Chr. Thomsen, Poul Nielsen, Niels Jørgen Nielsen, Martin Pedersen og Ove Munch. Henvist til udvalg på 17 medlemmer (Juul-Madsen, Burgdorf, Jørgen Jensen, Poul Nielsen [formand], Niels Jørgen Nielsen, Søren Jensen [næstformand], Kofoed, Martin Pedersen, Erik Hansen (Ålborg

amt), Jens Peter Jensen (Agerskov), Chr. Thomsen, Poul Dalsager, Risgaard Knudsen, Chr. Rasmussen, Teichert, Holm Tved og Ove Munch). Betænkning (B. sp. 805) afgivet $\frac{13}{3}$. 2. beh. $\frac{18}{3}$ (F. sp. 4461). 3. beh. $\frac{20}{3}$ (F. sp. 4603). *Loven stadfæstet 25. marts 1970.* (Lovt. nr. 122).

I bogføringslov nr. 178 af 5. juni 1959, som ændret ved lov nr. 225 af 8. juni 1966, er i § 1, stk. 1, C, nr. 35, fastsat, at *landbrugere er bogføringspligtige*, hvis vedkommende landbrugsejendom har et areal på mindst 15 ha, og ejendomsværdien er fastsat til 175.000 kr. og derover.

Ved lovændringen, der er indsat som stk. 6 i bogføringslovens § 1, bemyndiges handelsministeren til at *udsætte tidspunktet for bogføringspligtens indtræden* for virksomheder, der ikke hidtil har været bogføringspligtige, som følge af, at der ved de almindelige vurderinger sker ændringer i landbrugsejendommens ansættelse til ejendomsværdi, i indtil 2 år.

Om baggrunden for lovforslaget udtalte *handelsministeren* ved fremsættelsen bl. a.:

„ . . . Ændringen er en følge af, at den 14. almindelige vurdering er beregnet at ville medføre, at ca. 8.000 landbrugere, som ikke hidtil har været bogføringspligtige, inddrages under bogføringspligt. De nye bogføringspligtige landbrugere vil ikke være jævnt fordelt over hele landet, idet der alene i Jylland — bortset fra Sønderjylland — vil blive næsten 5.500 nye bogføringspligtige landbrugere, heraf 2.550 i Vestjylland, der omfatter Thisted, Viborg, Ringkøbing og Ribe amtsråds kredse.

Beregningen er foretaget på grundlag af forvurderingerne. En nøjagtig opgørelse over antallet foreligger endnu ikke, men efter de seneste oplysninger må det antages, at antallet af nye bogføringspligtige landbrugere vil blive som forventet.

Anmodning om ændring af bogføringsloven er kommet fra De samvirkende danske Landboforeninger, og jeg mener, at man må give landboforeningerne medhold i, at et så stort antal landbrugere ikke bør pålægges bogføringspligt på samme tid, idet det ikke vil være muligt at skaffe kvalificeret regnskabsmæssig bistand til tilrettelæggelse af bogføringen.

Landboforeningerne har foreslået, at bogføringspligten indtræder i tre tempi, således at ca. en tredjedel af de nye bogføringspligtige landbrugere bliver bogføringspligtige fra 1. januar 1970, ca. $\frac{1}{3}$ vil blive det 1. januar 1971 og de sidste den 1. januar 1972. En ikrafttræden i to tempi vil dog subsidiært kunne accepteres.

En tilsvarende bestemmelse om udskydelse af ikrafttræden af bogføringspligten med virkning for den 13. almindelige vurdering blev gennemført på foranledning af det folketingsudvalg, der blev nedsat til behandling af det forslag til lov om ændring af bogføringsloven, der resulterede i lov nr. 225 af 8. juni 1966.

Jeg vil gerne understrege, at der ikke er fremsat ønske om en generel forhøjelse af grænsen på 175.000 kr. for bogføringspligt, idet også landboforeningerne anser det for ønskeligt, at så mange landmænd som muligt fører regnskab. Der er alene anmodet om, at udvidelsen af antallet af bogføringspligtige ikke sker i et hurtigere tempo, end det vil være muligt at skaffe den fornødne bistand til regnskabsopgørelserne.

Da det også i fremtiden ved de almindelige vurderinger vil kunne forventes, at der på én gang bliver et stort antal nye bogføringspligtige landbrugere, foreslås det, at bogføringeloven ændres således, at der gives handelsministeren bemyndigelse til, når ejere af landbrugsejendomme bliver bogføringspligtige som følge af ændringer i ejendomsværdien ved de almindelige vurderinger, da at udsætte tidspunktet for bogføringspligtens indtræden, dog kun i indtil 2 år.

Det er min tanke, hvis denne bemyndigelse gives, at udstede en bekendtgørelse om, at bogføringspligten for de landbrugere, der bliver bogføringspligtige som følge af den 14. almindelige vurdering, indtræder i tre tempi som i første række ønsket af landboforeningerne. De landbrugere, hvis ejendomsværdi ved 13. almindelige vurdering lå fra 160.000-175.000 kr., vil være bogføringspligtige allerede fra 1. januar 1970. De, hvis ejendomsværdi lå fra 145.000-160.000 kr., vil blive bogføringspligtige den 1. januar 1971, og de, hvis ejendomsværdi var under 145.000 kr., den 1. januar 1972. . . .“

Ved 1. *behandlingen* kunne samtlige ordførere bortset fra *Ove Munch* (SF) tilslutte sig lovforslaget. *Ove Munch* var af den mening, at man så hurtigt som muligt skulle over til, at alle var bogføringspligtige, og han var derfor modstander af, at der i et betragteligt antal år ud i fremtiden skulle ske skatteansættelse efter skøn i de nye storkommuner.

Lovforslaget underkastedes en kortvarig udvalgsbehandling. Ved 3. *behandling* vedtoges det med 120 stemmer mod 9 (SF, VS).

61. Lov om registrerede revisorer. (Handelsminister *Knud Thomsen*). [A. sp. 1765. C. sp. 577].

Skriftlig fremsættelse ¹³/₁ (F. sp. 2371). 1. beh. ²²/₁ (F. sp. 2768). Partiernes ordførere: Axel Ivan Pedersen, Mads Eg Damgaard, Jens Frandsen, Nordqvist og Ove Munch. Henvist

til udvalg på 17 medlemmer (Mads Eg Damgaard, Jørgen Jensen [formand], Henry Møller, Niels Ravn, Jens Frandsen, Niels Andersen [næstformand], Niels Jørgen Nielsen, Nordqvist, Arthur Jacobsen, Helge von Rosen, Axel Ivan Pedersen, Albertsen, Poul Dalsager, Ove Hansen, Thomas Have, Otto Mørch og Ove Munch). Betænkning (B. sp. 1617) afgivet $\frac{12}{5}$. 2. beh. $\frac{20}{5}$ (F. sp. 6104). 3. beh. $\frac{22}{5}$ (F. sp. 6381). *Loven stadfæstet 27. maj 1970.* (Lovt. nr. 220).

Loven er en konsekvens af resultatet af den undersøgelse af behovet for *en gruppe offentligt godkendte revisorer ved siden af de statsautoriserede revisorer*, som det af handelsministeren den 6. oktober 1967 nedsatte revisorudvalg fik til opgave at foretage, efter at folketinget og handelsministeren under behandlingen af næringslovskomplekset og herunder *forslaget til lov om statsautoriserede revisorer* (lov nr. 68 af 15. marts 1967) havde givet udtryk for det ønskelige i en sådan undersøgelse, se folketingsårbog 1966-67, side 340.

Hovedlinjerne i loven bygger på loven om de statsautoriserede revisorer, men således at der er taget rimeligt hensyn til kvalifikationer og uddannelse og til sigtet med nyordningen.

Bestemmelsen om, *hvem der har ret* til at virke som og benytte betegnelsen „registreret revisor“, findes i lovens § 1, der fastslår, at handelsministeren fører et revisorregister, og at enhver person, der opfylder nedenstående betingelser, har ret til at blive optaget i registret:

- 1) har dansk indfødsret,
- 2) har bopæl her i landet,
- 3) er fyldt 25 år,
- 4) ikke er umyndiggjort, under lavværgemål eller har sit bo under konkursbehandling,
- 5) har bestået eksaminer eller prøver, som handelsministeren har godkendt til dette formål, og
- 6) i mindst 3 år efter det fyldte 18. år har deltaget i udførelsen af de almindeligt forekommende bogførings-, regnskabs- og revisionsarbejder hos en statsautoriseret revisor, en registreret revisor eller hos en revisor, der opnår registrering efter § 12, stk. 2.

I en *overgangsbestemmelse* (§ 12) er det dog tillige fastsat, at personer, som *inden den 1. november 1971* opfylder betingelserne for at blive optaget i revisorregistret, *bortset fra kravet om praktisk uddannelse*, har ret til optagelse i registret, såfremt de dokumenterer at have drevet *selvstændig virksomhed som revisor gennem mindst 3 år*.

Efter samme overgangsbestemmelse og ligeledes *indtil den 1. november 1971* skal endvidere personer, som opfylder betingelserne for at blive registreret, *bortset fra eksamenskravet og kravet om praktisk uddannelse*, have ret til at blive registreret, såfremt de godtør at have drevet *selvstændig virksomhed som revisor gennem mindst 10 år*.

Endelig nævnes, at der i overgangsbestemmelsen under folketingets behandling af lovforslaget blev indsat en bestemmelse, der ligeledes *indtil den 1. november 1971* åbner mulighed for, at *ældre medarbejdere hos statsautoriserede revisorer* kan blive optaget i revisorregistret.

Ved optagelse i revisorregistret skal der betales en af handelsministeren fastsat afgift, og der udleveres den pågældende et bevis for den stedfundne registrering.

Bestemmelserne om *registrerede revisorers virksomhed* findes i lovens kapitel II (§§ 5-8). Bestemmelserne har følgende ordlyd:

„§ 5. Registrerede revisorer samt selskaber, som driver bogførings-, regnskabs- eller revisionsvirksomhed med registrerede revisorer som deltagere eller ansatte, må kun have mere end ét kontorsted, hvis hvert kontor ledes af en til virksomheden knyttet registreret revisor, der kun er leder af det pågældende kontor.

Stk. 2. Før et kontorsted etableres, skal der indgives anmeldelse herom til handelsministeren.

§ 6. En registreret revisors underskrift på et regnskab anses, medmindre andet fremgår af påtegningen, som udtryk for, at regnskabet er revideret af ham, og at det er rigtigt opstillet på grundlag af bogføringen og opgjort under omhyggelig hensyntagen til bestående værdier, rettigheder og forpligtelser og i overensstemmelse med lovgivningens krav til regnskabsaflæggelsen.

§ 7. Ingen registreret revisor må afgive erklæring i regnskabsmæssige forhold, når

- 1) han ved tjenesteforhold, ved ægteskab, ved adoptiv- eller plejeforhold eller ved slægts- eller svogerskab i op- eller nedstigende linje eller i sidelinjen så nært som søskende er knyttet til den, som har begæret erklæringen, eller hos hvem revisionen ønskes udført, eller til vedkommendes bogholder eller kasserer,
- 2) han i tilfælde af, at erklæringen er begæret af erhvervsvirksomheder eller institutioner, eller revisionen ønskes udført hos disse, på nogen af de under 1) angivne måder er knyttet til medlemmer af vedkommende bestyrelse eller direktion eller til virksomhedens eller institutionens kasserer eller bogholder, eller
- 3) han, hans ægtefælle, forældre eller børn har en mere betydelig økonomisk interesse i den virksomhed, om hvis forhold erklæring ønskes afgivet, eller hos hvem revisionen ønskes udført.

§ 8. Handelsministeren kan fastsætte nærmere regler for registrerede revisorers virksomhed og forretningsbetingelser og herunder bestemme, at visse erhverv og stillinger ikke kan forenes med sådan virksomhed.“

Endelig omtales, at ifølge lovens § 11 kan det *revisornævn*, handelsministeren har nedsat efter § 18 i loven om de statsautoriserede revisorer, også behandle sager om registrerede revisorer, dog således at den ene af nævnets statsautoriserede revisorer ved sådanne sagers behandling afløses af en af handelsministeren udpeget registreret revisor.

Loven trådte i kraft den 1. juli 1970.

Ved fremsættelsen af lovforslaget gav *handelsministeren* en redegørelse for de fordele, der ville følge af nyordningen.

Handelsministeren udtalte bl. a.:

„ . . . Det forventes, at en gennemførelse af den nyordning, som indeholdes i lovforslaget, vil medføre en forbedring af særlig de mindre erhvervsvirksomheders muligheder for at få en kvalificeret regnskabsmæssig bistand, som det må antages at der vil blive et stigende behov for, ligesom det må påregnes, at skattemyndighederne vil

kunne opnå en lettelse ved ligningsarbejdet gennem mere omhyggeligt og betryggende førte skatteregnskaber.

Blandt de fordele, der i betænkningen anføres til støtte for gennemførelsen af nyordningen, vil jeg gerne særlig pege på, at ordningen tilgodeser det behov, der er for at udskille de helt uegnede revisorer. Disse uegnede revisorer er til skade for samfundet og vil erfaringsmæssigt kunne skade deres klienter ved en dårlig regnskabs- og skattemæssig vejledning. Det er netop erhvervsorganisationernes og skattemyndighedernes erfaring, at ikke så få, der har behov for regnskabsmæssig bistand, får en for ringe støtte hos deres revisorer.

Herefter skal jeg pege på, at finansministeren har oplyst mig om, at kildeskattedirektoratet over for ham har givet udtryk for, at der foreligger en selvstændig kildeskattemæssig interesse i, at nærværende lovforslag gennemføres. Dette hænger navnlig sammen med arbejdsgivernes og andre indeholdelsespligtiges opgaver under kildeskatteordningen. For de indeholdelsespligtige — og dermed også for kildeskattemyndighederne — vil det være af væsentlig betydning for en hensigtsmæssig udførelse af opgaverne, at der består den bedst mulige adgang til at få kvalificeret revisorbistand.

Tolddepartementet og toldvæsenet er ligeledes stærkt interesseret i gennemførelse af foranstaltninger, der vil forbedre revisorerens kvalifikationer. Efter gennemførelsen af merværdiafgiftsloven er ca. 368.000 erhvervsdrivende blevet afgiftspligtige og underlagt toldvæsenets kontrol. Denne kontrol udøves ved eftersyn i virksomhederne bl. a. ved gennemgang af regnskaberne. Da virksomhederne i stigende omfang anvender revisorer, er standarden af den nye revisorbistand af væsentlig betydning for toldvæsenets arbejde og dermed for sikring af statskassens provenu.

Som led i toldvæsenets rationalisering påtænkes det i øvrigt at omlægge reglerne for toldens opkrævning, således at kontrollen i væsentlig grad lægges over på gennemgang af fakturaer og virksomhedernes øvrige regnskabsmateriale. En sådan omlægning vil forøge betydningen af regnskabsførelsen.

Endelig vil jeg gerne pege på den i juni 1969 afgivne betænkning om håndværket og den mindre industri, hvori kommissionen anbefaler, at der ud over de statsautoriserede revisorer godkendes revisorer med en sådan uddannelse, at den giver garanti for forsvarlig regnskabsbistand. Kommissionen peger i den forbindelse på det arbejde, der udførtes af revisorudvalget, og finder, at de mindre virksomheder på den ene side må have garanti for, at den bistand med hensyn til regnskab m. v., de køber sig, er sagligt forsvarlig og pålidelig, men at deres regnskabsproblemer på den anden side ofte er så enkle, at de ikke nødvendigvis behøver at støtte sig på den højeste og dyreste sagkundskab — de statsautoriserede revisorer. . . .“

Ved 1. behandlingen kunne samtlige ordførere under henvisning til den tidligere vedtagelse i folketinget tilslutte sig lovforslagets ho-

vedlinjer. Det fandtes dog nødvendigt at underkaste forslaget en udvalgsbehandling af hensyn til en nærmere undersøgelse af detaljer i forslaget.

Udvalgsbehandlingen resulterede da også i en ret fyldig betænkning, hvorfra gengives:

„... Udvalget har drøftet den i forslaget anvendte betegnelse for den nye gruppe godkendte regnskabskyndige og herunder overvejet, hvorvidt det er muligt at finde en anden passende betegnelse end „registrerede revisorer“. Udvalget har dog ikke fundet praktiske muligheder for at foreslå nogen ændret betegnelse, hvorved samtidig bemærkes, at man er enig med revisorudvalgets flertal og handelsministeren i, at betegnelsen „registrerede revisorer“ er den bedste af dem, der kan komme på tale.

Udvalget har med ministeren drøftet mulighederne for en 5-årig forlængelse af de i eksamensbekendtgørelsen for statsautoriserede revisorer fastsatte overgangsbestemmelser og mulighederne for, at folketinget senere kan få lejlighed til at tage stilling til, om der måtte være behov for permanent at sikre en flerstrengt trinvis uddannelsesordning for de registrerede revisorer, således at disse senere kan blive statsautoriserede revisorer.

Handelsministeren har over for udvalget oplyst, at uddannelsen til statsautoriseret revisor er fastlagt således, jfr. handelsministeriets bekendtgørelse af 27. december 1967, at hovedreglen er, at den teoretiske uddannelse, som giver adgang til for revisorkommissionen at aflægge afsluttende eksamen som statsautoriseret revisor, er handelsvidenskabelig kandidateksamen (cand. merc.) med *revision* som speciale aflagt ved en handelshøjskole inden for de sidste 8 år før indstilling til den afsluttende revisoreksamen. De teoretiske uddannelser, der er omfattet af eksamensbekendtgørelsens overgangsbestemmelser, er diplomprøven i regnskabsvæsen (HD) aflagt ved en handelshøjskole inden for de sidste 6 år før indstilling til revisoreksamen og suppleret med prøver i revision og skatteret samt Teoretisk del A og B aflagt for revisorkommissionen efter reglerne i handelsministeriets bekendtgørelse af 25. juli 1962. Hertil kommer, at ministeren efter anmodning fra Foreningen af statsautoriserede Revisorer har oplyst, at han er sindet at lade kandidater, der har bestået cand. merc.-eksamen med *regnskabsvæsen* som speciale, og som har suppleret denne eksamen med prøverne i revision og skatteret, blive ligestillet under overgangsbestemmelserne med kandidater, der har bestået HD-eksamen i regnskabsvæsen samt de nævnte prøver.

En 5-årig forlængelse af de fastsatte overgangsbestemmelser vil betyde, at prøverne i skatteret og revision vil kunne aflægges sidste gang i 1982. Teoretisk del A vil kunne afholdes sidste gang i 1978, og teoretisk del B sidste gang i 1979. Den praktiske del af revisorprøven efter den tidligere nævnte handelsministerielle bekendtgørelse af 25. juli 1962 vil efter forlængelsen kunne afholdes sidste gang i 1977.

Handelsministeren har erklæret sig indforstået med en sådan ændring af overgangsbestemmelserne, ligesom han har givet udtryk for, at det i 1974-75 tages op til fornyet overvejelse, om denne uddannelsesordning har virket på tilfredsstillende måde, hvorved bemærkes, at HD-uddannelsen samt HA-uddannelsen (som er et væsentligt led i cand. merc.-uddannelsen) hver for sig danner det fulde teoretiske grundlag for registrerede revisorer. Man vil da kunne se på, dels om der måtte være behov for ændringer i ordningen, dels om det skulle være ønskeligt permanent at sikre en flerstrengt trinvis ordning. Efter udvalgets anmodning har handelsministeren givet tilsagn om, at han i folketingsåret 1974-75 vil give folketinget en redegørelse for, hvorledes ordningen har virket i praksis. . . .“

Ved 3. behandling vedtoges lovforslaget enstemmigt med 139 stemmer.

62. Lov om restaurations- og hotelvirksomhed m. v.

(Handelsminister *Knud Thomsen*). [A. sp. 1665. C. sp. 385].

Skriftlig fremsættelse ¹³/₁ (F. sp. 2360). 1. beh. ²²/₁ (F. sp. 2737). Partiernes ordførere: Axel Ivan Pedersen, Erik Hansen (Vejle amt), Jens Peter Jensen (Sorø amt), Dagmar Andreasen, Arne Larsen og Hanne Reintoft. Henvist til udvalg på 17 medlemmer (Erik Hansen (Vejle amt), Asger Jensen [formand], Ellen Strange Petersen, Simonsen, Jens Peter Jensen (Sorø amt) [næstformand], A. Chr. Andersen, Niels Andersen, Dagmar Andreasen, Jørgen Andersen, Rigmor Christensen, Axel Ivan Pedersen, Albertsen, Ove Hansen, Egon Jensen, Peter Jørgensen, K. Axel Nielsen og Arne Larsen). Betænkning (B. sp. 669) afgivet ¹²/₃. 2. beh. ¹⁸/₃ (F. sp. 4461). 3. beh. ²⁰/₃ (F. sp. 4603). *Loven stadfæstet 25. marts 1970.* (Lovt. nr. 121).

Loven afløser den hidtidige beværterlov nr. 207 af 7. juni 1958. Den bygger i det væsentlige på beværterlovudvalgets betænkning og udkast til ny lovgivning.

Da de hidtidige betegnelser „beværter“ og „gæstgiver“ ikke fandtes tidssvarende, er man i den nye lov gået over til betegnelserne „restauratør“ og „hotelvært“, der i højere grad er skønnet at være i overensstemmelse med nyere sprogbrug. I konsekvens heraf er den gamle lovtitel „Beværterloven“ blevet ændret til: „lov om restaurations- og hotelvirksomhed m. v.“.

I lovens kapitel 1 (§1) er angivet *lovens område*:

„§ 1. Denne lov omfatter selvstændig erhvervsvirksomhed ved:

- 1) Servering af spise- og drikkevarer.
- 2) Modtagelse af overnattende gæster med mulighed for servering.
- 3) Udlejning af lokaler til selskaber, der selv sørger for serveringen.

Stk. 2. For andelsforeninger og andre foreninger gælder loven i det omfang, deres virksomhed udadtil fremtræder som erhvervsvirksomhed, eller der serveres stærke drikke for medlemmerne mod betaling.

Stk. 3. Offentlige institutioners virksomhed omfattes ikke af lovens kap. 2 og kap. 3.”

Lovens kapitel 2 (§§ 2-10) indeholder almindelige bestemmelser. I henhold til § 2 skal enhver, der driver erhverv som nævnt i § 1, have *næringsbrev*, og dette giver ret til udøvelse af restaurations- og hotelvirksomhed i hele landet. Til servering af stærke drikke kræves dog tillige for hver virksomhed *alkoholbevilling* i vedkommende kommune. Næringsbrev har den pågældende et retskrav på at få, såfremt betingelserne herfor er opfyldt, jfr. nedenfor, hvorimod alkoholbevilling ikke vil kunne fremtvinges. Bevilling gives i hvert enkelt tilfælde efter kommunens skøn, men en kommune vil dog ikke generelt kunne undlade at give bevillinger for stærke drikke for derved at hindre, at der overhovedet serveres stærke drikke i kommunen.

Marketenderier og pensionater kan fortsat drives uden næringsbrev. Der skal dog fortsat tilladelse fra politiet til marketenderivirksomhed med stærke drikke, medens pensionatsvirksomhed som hidtil i almindelighed vil kunne drives uden tilladelse.

Reglerne om, hvem der har *ret til* at få *næringsbrev*, er givet i lovens § 3:

„§ 3. Personer har ret til næringsbrev, når de

- 1) har dansk indfødsret,
- 2) har bopæl her i riget og

3) er myndige.

Stk. 2. Personer, der ikke har dansk indfødsret, men ellers opfylder betingelserne i stk. 1, har ret til næringsbrev, såfremt dette er hjemlet efter næringslovens § 3, stk. 2.

Stk. 3. Handelsministeren kan tillade, at der udstedes næringsbrev til personer, som ikke opfylder betingelserne i stk. 1. Gives tilladelse til en person, der ikke har bopæl her i riget eller er umyndig uden at have fået tilladelse efter myndighedsloven til at drive virksomhed på egen hånd, skal virksomheden ledes af en bestyrer, der opfylder betingelserne i stk. 1, jfr. stk. 2 og 4.

Stk. 4. Reglerne i borgerlig straffelovs § 78, stk. 2 og 3, finder anvendelse.”

Medens her i landet registrerede *aktieselskaber* uden videre har ret til næringsbrev efter næringsloven, har man under hensyn til den særlige karakter for næringerne efter nærværende lov opretholdt princippet i den hidtidige beværterlovs § 3, stk. 1, hvorefter direktører og bestyrelsesmedlemmer i aktieselskaber og andre selskaber med begrænset ansvar, foreninger, stiftelser m. v., skal opfylde lovens krav til personer, der driver hotel- og restaurationsvirksomhed.

Under hensyn til det særlige ansvar, der er forbundet med at drive det af loven omfattede erhverv, og dette uanset om der er tale om servering af stærke drikke, indeholder loven ikke bestemmelser svarende til næringslovens § 4, stk. 2, hvorefter *filiæler af udenlandske selskaber* m. v. har ret til næringsbrev.

Efter § 5 skal der fremtidig kun udstedet *én art af næringsadkomst* — næringsbrev lydende på „restauratør- og hotelvært“ — således at den hidtidige sondring mellem forskellige former for adkomstarter ophører. Ifølge samme bestemmelse er de hidtidige afgifter for adkomst til at drive virksomhed efter loven ændret til registreringsgebyrer, der alene skal dække udgifter ved næringsbrevets udstedelse. Gebyret, der hidtil er tilfaldet kommunen, skal nu tilfalde staten — i København dog stadig kommunen.

I henhold til § 9 er der åbnet almindelig adgang til at drive virksomheden ved *bestyrer*.

Såvel indehaveren af næringsbrevet som bestyreren har *det strafferetlige ansvar* for virksomhedens drift, hvilket indebærer, at lovens straffebestemmelser finder ligelig anvendelse på begge, og dette uafhængigt af, hvilke interne aftaler en restaurør eller hotelvært i denne henseende indgår med den pågældende bestyrer.

Lovens kapitel 3 (§§ 11-19) indeholder reglerne om *alkoholbevilling*. Som hidtil må stærke drikke kun serveres i henhold til en lokalt meddelt bevilling. Bevillingen kan gives af kommunalbestyrelsen, men kan også gives af et af *kommunalbestyrelsen* i dette øjemed nedsat særligt udvalg, der eventuelt har samme karakter som de hidtidige kommunale bevillingsnævn.

Som hidtil — og i modsætning til næringsbreve — er bevillinger *tidsbegrænsede*. Bevillingstiden er dog nu ens for hele landet, idet bevillingstiden fremtidigt er fastsat til 8 år.

Ifølge § 12 er *afgrænsningen af stærke drikke* fastsat på samme måde som efter den tidligere beværterlov, idet man dog for at bringe afgrænsningen på linje med den tilsvarende afgrænsning i afgiftslovgivningen har fastsat, at alkoholprocenten for andre ved alkoholgæring fremkomne drikke end vin bliver $2\frac{1}{2}$ rumprocent i stedet for som hidtil $2\frac{1}{4}$ rumprocent.

I henhold til § 13 nedsættes et *landsbevillingsnævn* med opgaver, der — omend i snævrere omfang — svarer til det hidtidige overbevillingsnævn.

Efter § 14 svarer *kravene til personer*, der ønsker at få *alkoholbevilling*, til de tidligere gældende krav til beværtere og gæstgivere. Som hidtil må indehavere af alkoholbevilling og bestyrere i forretningssteder med alkoholbevilling ikke uden tilladelse fra handelsministeren modtage lån, herunder lån af inventar, indskud eller usædvanlig kredit fra nogen, som fremstiller eller forhandler drikkevarer.

I § 16 er den hidtidige hovedregel, hvorefter der ikke kan etableres *lokalemæssigt sammenfald* af restaurationsvirksomhed med servering af stærke drikke og anden næringsvirksomhed, opretholdt. Derimod omfatter et sådant forbud ikke — som hidtil — tilstødende lokaler, når salgslokalerne har særskilt indgang udefra.

Uden for de tilfælde, hvor en næringsbrevindehaver i henhold til straffelovens § 79 kan *fradømmes retten* til at udøve virksomhed i henhold til denne lov, er der i § 18 givet landsbevillingsnævnet hjemmel til at *fratage bevillingen* i tilfælde, hvor den pågældende har gjort sig skyldig i grov eller oftere gentagen forsømmelse i sin virksomhed, og de udviste forhold giver grund til at antage, at han ikke fremtidig vil kunne drive virksomheden på forsvarlig måde. Berettigelsen af fratagelsen vil dog kunne forelægges domstolene til prøvelse.

I kapital 4 (§§ 20-22) er givet regler om *marketenderier, pensionater m. v.* Bestemmelserne indebærer en forenkling af de hidtidige marketenderibestemmelser. Kravet om særlig marketenderitilladelse, når servering af stærke drikke ikke finder sted, er således ophævet.

Marketenderivirksomhed med servering af stærke drikke skal ledes af en marketender, der som hidtil ikke vil kunne drive marketenderiet for egen regning og risiko. Det gældende forbud mod, at marketenderne aflønnes med en procentdel af omsætningen af stærke drikke, er opretholdt.

For *marketenderivirksomhed med servering af stærke drikke* er fastsat, at andre stærke drikke end øl og bordvin ikke må udleveres, serveres eller nydes. Øl og bordvin må endvidere ikke serveres uden for de i vedkommende virksomhed fastsatte spisetider. Bestemmelsen er en udvidelse af den hidtidige retstilstand, idet den hjemler adgang til servering af bordvin i spisetiden — herunder også frugtvin af bordvinstypen. Derimod vil dessertvine og hedvine som hidtil ikke kunne serveres.

Ved fremsættelsen af lovforslaget var bestemmelsen foreslået affattet således, at den hidtidige ret til i marketenderiet at udskænke al slags *stærkt øl* begrænsedes således, at der fremtidigt ikke måtte serveres stærkere øl end af skatteklasse I, d. v. s. almindeligt pilsner- og lagerøl. Bestemmelsen ændredes imidlertid under behandlingen i folketinget, således at enhver form for stærkt øl fortsat kan serveres i marketenderier.

Efter § 21 kan *pensionater* som hidtil drives uden særlig adkomst, men fremtidigt vil kun personer med bopæl her i landet kunne drive sådan virksomhed.

Forsåvidt angår kapitel 5. Særlige bestemmelser (§§ 23-31) fremhæves, at der efter udvalgsbehandlingen i folketinget blev indsat en bestemmelse i loven, hvorefter bevillingshaveren i restaurationer og andre serveringssteder, hvor der serveres stærke drikke, har pligt til på et sted, der er iøjnefaldende for gæsterne, at anbringe *opslag* om, at det er *forbudt at servere stærke drikke for personer, der ikke er fyldt 18 år*.

Med hensyn til *straffebestemmelserne* i lovens kapitel 6 (§§ 32-33) bemærkes, at der nu er pålagt restauratører m. fl. et objektivt strafansvar for så vidt angår forbuddet mod servering af stærke drikke til under 18-årige, berusede og personer under afvænningsbehandling og forsåvidt angår eventuelle forbud mod at modtage gæster under 18 år. Om begrundelsen for dette objektive strafansvar var i motiverne til bestemmelsen anført følgende:

Man har fundet det påkrævet at afgrænse et sådant strafansvar på en mere utvetydig måde end hidtil, og man har ikke ment, at det bør kunne fritage for ansvar, at den pågældende godtgør, at han stedse på fyldestgørende måde har påset overholdelsen af forskrifterne, og at det ikke har været ham muligt at hindre den skete overtrædelse. Det forudsættes dog, at man ved anvendelsen af denne strafhjemmel tager rimeligt hensyn til, i hvilket omfang den pågældende vært eller bestyrer må antages at have opfyldt sin tilsynspligt.

Loven trådte i kraft den 1. april 1970.

Ved fremsættelsen af lovforslaget udtalte *handelsministeren* bl. a.: „Lovforslaget er stort set overensstemmende med det udkast til en ny lov for dette erhvervsområde, som er indeholdt i den betænkning, beværterlovudvalget afgav for kort tid siden. Betænkningen er tidligere omdelt i tinget.

Ved folketingsbehandlingen i 1966 af forslaget til den nye næringslov, der også nødvendiggjorde tekniske ændringer i beværterloven, blev der fremsat ønske om en mere omfattende revision af beværterloven. Den daværende handelsminister nedsatte følgelig den 17. maj 1966 et udvalg, der fik til opgave at udarbejde forslag til en ny beværterlov med henblik på en tilpasning af loven til nutidens krav. Udvalget fik samtidig pålagt under sit arbejde at have mulighederne for en forenkling af lovens administration for øje.

I udvalget har de interesserede erhvervsorganisationer, forbrugerrådet, afholdsbevægelsen, de kommunale organisationer samt

administrative instanser, herunder politiet, været repræsenteret. Udvalget har endvidere været tiltrådt af indenrigsministeriets ædruelighedskonsulent.

I overensstemmelse med det mandat, der var givet udvalget, har det set det som sin opgave at udarbejde et lovforslag, hvis gennemførelse ville betyde en liberalisering af dette erhvervsområde på linje med den liberalisering, der fandt sted ved gennemførelsen af næringsloven. Herved ville der åbnes mulighed for et friere initiativ hos erhvervet, end den nugældende restriktive beværterlov tillader. Dette ville også kunne fremme konkurrencen til gavn for forbrugerne. Samfundsudviklingen gør en vis strukturændring i vore restaurationserhverv ønskelig, således at vægten i større omfang end i dag lægges på servering af daglige måltider til en overkommelig pris. Alene det stigende antal af gifte kvinder, der er beskæftiget uden for hjemmet, taler herfor. Udvalget har haft for øje, at lovgivningen burde tilrettelægges således, at den ikke hindrede en udvikling ad disse baner. Der har dog i udvalget samtidig været enighed om, at beværterlovgivningens ædruelighedsmæssige sigte ikke måtte forringes. . . .“

Efter i hovedtræk at have redegjort for den bestående retstilstand og herunder påvist, at dispensationer fra beværterloven hørte til dagens orden, fortsatte handelsministeren:

„. . . Med alt dette gør forslaget op. Efter forslaget udkræves der til udøvelse af den af loven omfattede virksomhed næringsbrev som restauratør- og hotelvært, og et sådant næringsbrev er også tilstrækkeligt, når der ikke ønskes mulighed for at servere stærke drikke. Betingelserne for at løse næringsbrev er de samme, som kræves for at drive handel, håndværk og industri, nemlig dansk indfødsret, bopæl her i landet og myndighed. For fremtiden skal den store hotelvært og den lille studeholder have samme næringsbrev. Undtaget fra kravet om næringsbrevserhvervelse er alene de i forslagets kapitel 4 nævnte særlige former for virksomhed, nemlig marketenderi- og pensionatsvirksomhed og den særlige virksomhed, der ville kunne udøves på grundlag af en såkaldt lejlighedstilladelse ved fester, møder, udstillinger o. l.

Næringsbrev som restauratør og hotelvært giver adgang til at drive virksomhed over hele landet. Det udstedes af politimesteren på den næringsdrivendes bopæl— i Københavns af magistraten — og skal forsynes med påtegning om forretningsstedet af vedkommende politimester, hvor virksomheden faktisk vil blive udøvet. Næringsbrevet kan altså forsynes med oplysning om et ubegrænset antal af forretningssteder landet over. Da næsten enhver — uden hensyn til tidligere uddannelse — kan løse et sådant næringsbrev, er det mit håb, at der ad denne vej skabes et incitament til oprettelse af spisesteder af enhver art med deraf følgende stærkere konkurrence.

Allerede ved en ordning som den foreslåede er der opnået en helt afgørende forenkling af det næringsretlige grundlag for denne er-

hvervsudøvelse til bedste for borgerne — såvel de erhvervsdrivende som forbrugere — og til aflastning af myndighederne.

Jeg har forstået, at udvalget har beskæftiget sig meget med spørgsmålet om, hvorvidt man kunne gå så vidt i liberaliseringstendenserne, at man også forlod bevillingssystemet for restaurationer med udskænkning af stærke drikke. *Et mindretal*, Arbejderbevægelsens Erhvervsråds repræsentant, har ment, at udvalgets overvejelser burde være resulteret i et forslag om fuldstændig afskaffelse af bevillingssystemet. Lovens personlige betingelser skulle blot gøres strengere, hvor næringsbrevet også giver adgang til servering af stærke drikke. Næringsbrevsudstedelsen skulle i så fald ligge hos politimestrene med rekurs til handelsministeriet — respektive justitsministeriet — og adgang til domstolsprøvelse. Mindretallets begrundelse er gengivet i betænkningen side 12-13.

Udvalgets øvrige medlemmer har dog ikke ment at kunne gå så vidt. Man har fundet, at afgørende samfunds- og ædruelighedsmæssige interesser taler imod at forlade bevillingssystemet på åremål, når der er tale om udskænkning af stærke drikke. I og for sig er der vel ikke større forskel på et bevillingssystem og et næringsbrevsystem, der indeholder hjemmel til at udøve et skøn over ansøgerens personlige egnethed; men når et skøn skal udøves, er jeg med flertallet enig i, at det er at foretrække, at dette udøves af et folkevalgt organ. Jeg mener heller ikke, at erfaringerne taler for at forlade en ordning, hvorefter kommunerne har indflydelse på antallet af udskækningssteder for stærke drikke og disses placering.

Jeg tror også, at det ædruelighedsmæssigt vil være et tilbageskridt at forlade princippet med bevillingssystemet på åremål. Jeg tror, at frygten for, at bevillingen ikke skal blive fornyet, afholder en del restauratører fra at drive deres virksomhed på uønsket måde.

En vis forenkling ligger der imidlertid i administrativ henseende i, at bevillingsmyndigheden henlægges til primærkommunen alene i modsætning til den nuværende ordning uden for købstæderne, men dette nødvendiggøres allerede af kommunalreformen.

Der skal altså også fremtidig bevilling til, når der skal udskænkes stærke drikke. Man skal for at få bevilling i forvejen have næringsbrev i henhold til § 2. Bevillingen, der skal være knyttet til et bestemt forretningssted, påtegnes næringsbrevet af vedkommende politimester. Kommunalbestyrelsen afgør selv, hvor mange bevillinger den enkelte næringsdrivende kan få. Der åbnes således mulighed for kædedannelser også inden for dette erhvervsområde, og jeg forventer, at kommunalbestyrelserne vil gøre brug heraf. . . .“

Ved 1. behandlingen udtalte *Axel Ivan Pedersen* (S), at et flertal i hans gruppe ikke kunne tiltræde forslaget om afskaffelse af det stærke øl i marketenderierne, bl. a. fordi bestemmelsen ikke kunne gennemføres i virksomheder, som ikke har et marketenderi. Personligt var han imidlertid af den opfattelse, at det ud fra et sikkerheds-

mæssigt, et produktionsmæssigt og ikke mindst et trafiksikkerhedsmæssigt synspunkt måtte være en fordel med det mindst mulige alkoholforbrug på arbejdspladserne.

Han sluttede sit indlæg med at foreslå, at der nedsattes en ny ædruelighedskommission med det kommissorium at undersøge de sociale, samfundsmæssige, økonomiske og finansielle virkninger af et stigende alkoholforbrug.

Erik Hansen (Vejle amt) (KF) fandt lovforslaget tiltalende og takkede ministeren for det initiativ, der var taget til fjernelse af unødvendig administration.

Også *Jens Peter Jensen* (Sorø amt) (V) var tilfreds med den forenkling af bevillingssystemet, som lovforslaget indeholdt. Derimod var han ikke tilfreds med ministerens forslag om at bevare de i 1963 indførte regler om forbud mod leverandørfinansiering. Han henviste til, at et flertal i beværterlovudvalget havde foreslået, at reglerne bortfaldt, og at den finansieringspraksis, man havde haft indtil 1963, havde virket ganske godt.

Dagmar Andreassen (RV) kunne anbefale forslaget fuldt og helt. Forslaget gav hende visioner om fremtidige restaurationer, hvor jævne mennesker kunne få daglig mad til overkommelige priser.

Også *Arne Larsen* (SF) kunne give tilslutning til lovforslaget, idet han dog vendte sig mod det foreslåede forbud mod udskænkning af stærkt øl i marketenderierne. Det var efter hans mening for meget formynderi at bestemme, hvad folk måtte drikke på deres arbejdsplads.

Ligesom SF's ordfører vendte *Hanne Reintoft* (DK) sig mod forbudet mod det stærke øl i marketenderierne, som hun ikke fandt ville få nogen som helst fornuftig virkning.

Efter 1. behandlingen henvistes lovforslaget til et folketingsudvalg, som i sin betænkning opfordrede regeringen til snarest at nedsætte en kommission til undersøgelse af spørgsmålet om udskillelse af beværterlovgivningens ædruelighedsmæssige sigte i en særskilt lovgivning af ikke-erhvervsmæssig karakter samt spørgsmålet om de sociale, samfundsmæssige, økonomiske og finansielle virkninger af alkoholforbruget.

I betænkningen stilledes en række ændringsforslag, herunder det ovenfor omtalte vedrørende tilladelse til udskænkning af stærkt øl i marketenderierne. Dette ændringsforslag stilledes af et flertal (udvalget med undtagelse af Axel Ivan Pedersen).

Et mindretal (socialdemokratiets og socialistisk folkepartis medlemmer af udvalget) fandt det ønskeligt, at der fortsat fastsattes afgift for tilladelser til at holde restaurationer åbne efter kl. 24, og stillede ændringsforslag i overstemmelse hermed.

Efter at mindretallets ændringsforslag var blevet forkastet ved 2. behandling, vedtoges lovforslaget enstemmigt ved 3. behandling med 129 stemmer.

63. Lov om mønstre. (Handelsminister *Knud Thomsen*).
[A. sp. 2577. C. sp. 473].

Skriftlig fremsættelse $\frac{9}{2}$ (F. sp. 3485). 1. beh. $\frac{10}{3}$ (F. sp. 4104). Partiernes ordførere: Holm Tved (Axel Ivan Pedersen), Jørgen Jensen, Johan Philipsen, Erik Hansen (Ålborg amt) og Poul Dam. Henvist til udvalg på 17 medlemmer (Jørgen Jensen, Mads Eg Damgaard, Hans Kjær [formand], Gerda Møller, Johan Philipsen, Niels Andersen [næstformand], Arne Christensen, Erik Hansen (Ålborg amt), Amtoft, Nordqvist, Holm Tved, Lene Bro, Poul Dalsager, Søren B. Jørgensen, Axel Ivan Pedersen, Orla Pedersen og Poul Dam). Betænkning (B. sp. 863) afgivet $\frac{23}{4}$. 2. beh. $\frac{26}{4}$ (F. sp. 5294). Henvist til fornyet udvalgsbehandling. Tillægsbetænkning (B. sp. 893) afgivet $\frac{28}{4}$. 3. beh. $\frac{30}{4}$ (F. sp. 5378). *Loven stadfæstet 27. maj 1970.* (Lovt. nr. 218).

Loven indeholder i forhold til den tidligere mønsterlov forskellige nydannelser, hvoraf de vigtigste er:

1. Efter den tidligere lovs § 1 beskyttes som mønster *forbilleder for industrifrembringelsers ydre udstyr og ydre skikkelse*. Af motiverne til bestemmelsen fremgår, at det havde været tanken at skabe en „udseendebeskyttelse“, uanset om formålet med genstandens ydre var at tilfredsstille smagen eller at forhøje dens brugsværdi. Bestemmelsen tilsigtede således at omfatte både smagsmønstre og såkaldte nyttemønstre, d. v. s. mønstre, hvis udformning tager sigte på genstandens funktion. Bestemmelsen var imidlertid i praksis blevet fortolket restriktivt, således at den hovedsagelig kun var anset for at omfatte smagsmønstre. Støtte herfor var også fundet i en af lovens bestemmelser, der foruden et nyhedskrav opstillede krav om, at mønstret skulle være ejendommeligt.

Den nye lov omfatter derimod klart både smags- og nyttemønstre, hvilket der er givet udtryk for i definitionen af et mønster i lovens § 1: *Forbilledet for en vares udseende, samtidig med, at man har opgivet kravet om, at mønstret skal være ejendommeligt.*

2. Loven hjemler endvidere i § 1 udtrykkelig ret til som

mønster at få registreret *forbilledet for et ornament*, d. v. s. et dekorationsmotiv, som er egnet til udsmykning af varer. Dette er i overensstemmelse med hidtidig registreringspraksis, men har ikke tidligere været lovhjemlet. Et ornament vil således kunne opnå beskyttelse ved en registrering, selvom det anvendes på forskellige varer, f. eks. de enkelte dele af et spisebestik eller et service.

3. Den tidligere lov byggede på et rent *anmeldelsessystem*. I modsætning hertil er ved lovens § 14 indført *en vis nyhedsundersøgelse*, hvorefter registreringsmyndigheden, i det omfang det fastsættes af handelsministeren, skal undersøge, om betingelserne for registrering af mønster er til stede.

4. I forbindelse med nyhedsundersøgelsen skal der anvendes en *særlig klassificering* af mønstrene. Gennem det internationale bureau, Bureaux internationaux réunis pour la protection de la propriété intellectuelle (BIRPI) i Genève har der fundet et internationalt samarbejde sted om udstedelse af en særlig klassefortegnelse til brug ved registrering af mønstre. Samarbejdet er resulteret i en overenskomst underskrevet i Locarno den 8. oktober 1968, der vil kunne ratificeres efter lovens vedtagelse. Klassefortegnelsen er et teknisk hjælpemiddel og skal lægges til grund for beregning af afgifter i henhold til loven.

5. I modsætning til den tidligere lov indeholder loven i § 18 en bestemmelse om, at *ansøgninger skal bekendtgøres før registreringen* for at give almenheden adgang til at fremkomme med indsigelser mod et anmeldt mønsters optagelse i registret.

6. Efter den hidtidige lov kunne en afgørelse, hvorved registrering af et mønster nægtedes, i visse tilfælde indankes for handelsministeren til endelig afgørelse. Efter lovens §§ 21 og 22 kan *registreringsmyndighedens afgørelse af en ansøgning påklages* af ansøgeren eller af den, som har fremsat indsigelse mod registreringen, *til et af handelsministeren nedsat ankenævn*. Ankenævnets afgørelse kan indbringes for *domstolene*.

7. Den tidligere lovs § 7 hjemlede ret til at indlevere mønstre i forseglet indpakning, såkaldt „*hemmelig registrering*“. Hemmeligholdelse af mønstrene kunne finde sted i maksimalt 3 år. Formålet hermed var navnlig at beskytte virksomheder,

der arbejdede med sæson- eller modebetonede mønstre af kort varighed, mod ubillig konkurrence. Mønstre af denne art kræver ofte lang forberedelse og betydelige økonomiske investeringer, der ville være spildt, såfremt andre kunne tilegne sig mønstret, før det bliver bragt på markedet. Loven har *ikke opretholdt systemet med hemmelige registreringer*, men lovens § 18 indeholder hjemmel til at begære *mønstrets bekendtgørelse udskudt i højst 6 måneder* fra ansøgningens indgivelse. Der er således i modsætning til den hidtidige lov kun tale om en *hemmeligholdelse på ansøgningsstadiet*.

Loven betegner i øvrigt en omfattende *modernisering* i forhold til den tidligere lov. Den *træder i kraft den 1. oktober 1970*.

Loven er et resultat af *fællesnordiske drøftelser*. Herom samt om baggrunden i øvrigt for lovforslaget udtalte *handelsministeren* ved fremsættelsen bl. a.:

„ . . . Genstanden for mønsterlovens område er udformningen af vore industrielle produkter, og der kan næppe herske megen tvivl om, at det i salgsarbejdet for disse er af stigende betydning, at produkterne er af et tiltalende ydre, og at udformningen er hensigtsmæssig. Fra industriens side ofres der betydelige beløb på at nå dette mål, og det er derfor rimeligt, at den fabrikant, der gennem en økonomisk indsats har skabt noget nyt, bør nyde en tidsbegrænset beskyttelse for den model, man er nået frem til.

Den gældende mønsterlov, nr. 107 af 1. april 1905, der er optrykt som lovbekendtgørelse nr. 193 af 1. september 1936 og ændret ved § 2 i lov nr. 247 af 9. juni 1967, blev gennemført efter stærkt udtalte ønsker fra håndværkets og industriens side. Den ved varemærkeloven og patentloven allerede hjemlede beskyttelse for den industrielle ejendomsret blev herved udvidet.

Også i de øvrige nordiske lande bestræbte man sig omkring århundredskiftet på at få gennemført en mønsterlov. Sverige fik da også en sådan i 1899, men den omfattede kun et begrænset område, nemlig alene metalindustrien. Norge fik en mønsterlov i 1910, der i mange henseender minder om den danske lov. I Finland er der gjort flere forsøg på at få gennemført en mønsterlov, men stadig uden resultat.

I 1960 kom et egentligt nordisk samarbejde i gang med henblik på at nå frem til så vidt muligt ensartet mønsterlovgivning i de nordiske lande. Initiativet blev taget fra svensk side, og dette skyldtes i første række, at den svenske mønsterlov som allerede nævnt har et yderst begrænset beskyttelsesområde. I takt med den industrielle udvikling i Sverige er der selvsagt opstået et behov for en mønster-

lov, der — ligesom den danske og den norske lov — omfatter hele industrien. For at kunne tilslutte sig Pariserkonventionen af 20. marts 1883 om beskyttelse af den industrielle ejendomsret, således som ændret i Lissabon i 1958, var det også nødvendigt, at vedkommende land havde en mønsterlov, der generelt omfatter alle vareområder.

I Danmark og Norge var der samtidig ønsker fremme om en mere moderne mønsterlovgivning, og da Finland — som nævnt — ikke havde nogen lov om beskyttelse for mønstre, kom aftalen om det nordiske samarbejde på dette område i stand. Herved fortsattes linjen fra det nordiske samarbejde, der havde fundet sted vedrørende revision af varemærkelovgivningen og det nordiske samarbejde vedrørende patentlovgivningen.

Den svenske kommission blev nedsat i 1958, og tilsvarende kommissioner blev nedsat i Finland og Norge i 1959 og i Danmark i begyndelsen af 1960. Den danske kommission afgav en betænkning i 1966, der er tilsendt folketinget.

Under samarbejdet mellem kommissionerne blev det overvejet, om en ordning med „nordisk mønster“ i lighed med forslaget til „nordisk patent“ var ønskelig. Man nåede frem til, at der — i hvert fald for tiden — ikke var behov herfor. Mønsteransøgningerne er normalt ukomplicerede og behandlingstiden som følge heraf kort. Selv om behandlingstiden efter den nye lov skulle blive noget længere, vil behandlingen af ansøgninger ikke blive en arbejdsbyrde, der på nogen måde kan sammenlignes med den, behandlingen af patentansøgninger pålægger myndighederne. En undersøgelse af landenes mønsterregistre har desuden vist, at kun et ringe antal mønstre søges registreret i mere end ét nordisk land, så nogen nævneværdig arbejdsbesparelse ville „nordisk mønster“ derfor ikke medføre.

Kommissionernes lovudkast har været gennemdrøftet på en række møder mellem embedsmænd fra vedkommende ministerier og departementer i Finland, Norge, Sverige og Danmark, og der er herunder opnået enighed om praktisk taget enslydende lovforslag, idet der dog gør sig forskelle gældende med hensyn til straffebestemmelserne og de processuelle bestemmelser.

I Nordisk Råd fremsattes i 1967 medlemsforslag om en ensartet mønsterlovgivning, men da embedsmændsforhandlingerne allerede var påbegyndt på dette tidspunkt, fandt Rådet ikke anledning til at foretage sig videre, idet man forudsatte, at regeringerne ville forhandle eventuelle ændringsforslag, inden lovforslagene blev fremsat i parlamenterne. Jeg kan i den forbindelse oplyse, at de ændringer i forhold til kommissionernes lovudkast, som embedsmændene er nået frem til, har kunnet tiltrædes af alle de nordiske landes ressortministre. . . .“

Ved 1. behandlingen gav samtlige ordførere tilslutning til lovforslaget. Holm Tved (S) ønskede dog, at man under det kommende

udvalgsarbejde også undersøgte problemerne om arbejdstageres sikkerhed i forbindelse med denne lovgivning — et synspunkt, som støttedes af *Poul Dam* (SF).

Det derefter følgende udvalgsarbejde resulterede i et enkelt ændringsforslag, hvis formål var at opnå, at der også for registreringer foretaget efter den hidtidige lov opnåedes overensstemmelse med Pariserkonventionen om beskyttelse af den industrielle ejendomsret. Efter at ændringsforslaget var blevet vedtaget ved 2. behandling, og efter en fornyet udvalgsbehandling vedtoges lovforslaget enstemmigt ved 3. behandling med 155 stemmer.

64. Lov om lån til håndværk og mindre industri. (Handelsminister *Knud Thomsen*). [A. sp. 1299. C. sp. 359].

Skriftlig fremsættelse $\frac{2}{12}$ (F. sp. 1690). 1. beh. $\frac{16}{1}$ (F. sp. 2601). Partiernes ordførere: K. J. Mortensen, Henry Møller, Jens Frandsen, Erik Hansen (Ålborg amt) og Ove Munch. Henvist til udvalg på 17 medlemmer (Fanger, Erik Hansen (Vejle amt) [formand], Jørgen Jensen, Henry Møller, Jens Peter Jensen (Sorø amt) [næstformand], Niels Eriksen, Henry Sørensen, Erik Hansen (Ålborg amt), Dagmar Andreasen, Martin Pedersen, K. J. Mortensen, Camre, Ove Hansen, Carl P. Jensen, Peter Nielsen, Bertel Pedersen og Ove Munch. Betænkning (B. sp. 657) afgivet $\frac{11}{3}$. 2. beh. $\frac{18}{3}$ (F. sp. 4459). 3. beh. $\frac{20}{3}$ (F. sp. 4603). *Loven stadfæstet 25. marts 1970.* (Lovt. nr. 123).

Loven har følgende ordlyd:

„§ 1. Handelsministeren kan i finansåret 1970-71 yde indtil 15 mill. kr. som lån af statskassen til udbygning og modernisering af håndværksvirksomheder og mindre industrivirksomheder. I hvert af de følgende finansår kan der til samme formål ydes indtil 20 mill. kr. som lån af statskassen.

§ 2. Lånene ydes på indtil 15 år mod sikkerhed og forrentes med $7\frac{1}{2}$ pct. p. a., hvortil kommer et bidrag på 0,2 pct. p. a. af hovedstolen til dækning af administrationsudgifter. Låntagerne kan fritages for afdrag i de to første år.

§ 3. Til bistand ved administrationen af loven nedsætter

handelsministeren et rådgivende udvalg, hvori sagkundskab på det pågældende erhvervsområde er repræsenteret.

Stk. 2. Handelsministeren fastsætter udvalgets forretningsorden.

§ 4. Loven træder i kraft den 1. april 1970.

Stk. 2. Lov nr. 81 af 9. marts 1962 om lån til håndværk og mindre industri ophæves.

§ 5. Loven gælder ikke for Grønland.“

Ved fremsættelsen af lovforslaget udtalte *handelsministeren* bl. a.:

„Forslaget betegner en videreførelse og ajourføring af en lovgivning, som her i landet har mangeårig tradition, og som har haft betydning til fremme af initiativ inden for en produktionssektor, som er betydningsfuld for vor samfundsøkonomi. Fra oprindeligt at have et vist præg af social foranstaltning har sigtet med lovgivningen gennem årene ændret sig og navnlig siden efterkrigsårene fået karakter af en *egentlig erhvervsfremmende foranstaltning*.

Den position, håndværket og den mindre industri indtager i dag, viser, at erhvervsgruppen har formået at placere sig som en økonomisk og beskæftigelsesmæssig betydningsfuld faktor, og selv om vi i dag må konstatere stærke tendenser til koncentration, vil de mindre virksomheder fortsat udgøre et vigtigt element i vor samfundsøkonomi. Den hastige omstilling i vor erhvervsstruktur, som vi oplever den i dag, og som vi vil komme til at opleve i ikke ringere grad i kommende år, må nødvendigvis rejse en række spørgsmål om de mindre virksomheders fremtid og evne til at tilpasse sig fremtidens vilkår.

Håndværkets og den mindre industris forhold er indgående behandlet i håndværkerkommissionens betænkning. Kommissionens konklusion gør det klart, at håndværk og mindre industri fortsat vil udgøre en væsentlig bestanddel af vort erhvervsliv, men at disse virksomheder produktionsteknisk, administrativt, organisatorisk og afsætningsmæssigt står over for en krævende omstillingsproces, som i givne situationer kan stille sådanne særlige krav til den enkelte virksomheds kapitalbehov, at en vis bistand fra det offentlige side ud fra en samfundsmæssig betragtning kan vise sig hensigtsmæssig.

Håndværkerkommissionen har derfor i sin betænkning stillet forslag om, at den bevilling på 10 mill. kr. årligt, der nu står til rådighed for statens långivning til håndværk og mindre industri, forhøjes med 10 mill. kr. til 20 mill. kr.

Lovforslaget følger på dette punkt håndværkerkommissionens forslag, dog med den modifikation, at bevillingen for finansåret 1970-71 kun forhøjes med 5 mill. kr., således at forhøjelsen med 10 mill. kr. først får virkning fra og med finansåret 1971-72. Denne trinvis udbygning må ikke tages som et udtryk for, at jeg ikke finder en for-

højelse med 10 mill. kr. rimelig, men er en konsekvens af den almindelige tilbageholdenhed over for nye statsudgifter, som regeringen anser det for nødvendigt at tilstræbe.

Stiller man udlånsbeløbet i relation til industriens og håndværkets samlede årlige investeringer, og tager man yderligere prisudviklingen i betragtning samt nutidens krav til hensigtsmæssige produktionslokaler og effektiv maskinudrustning også for de mindre virksomheders vedkommende må forhøjelsen af udlånsrammen som foreslået siges at holde sig inden for beskedne rammer. På den anden side kunne man spørge, om der overhovedet er behov for, at der ydes lån af staten i det begrænsede omfang, der her er tale om. Jeg vil hertil sige, at meningen med lovforslaget ikke er, at håndværk og mindre industri skal have en præferencestilling på kapitalmarkedet, men at man i samfundets interesse kan hjælpe med til, at en mindre virksomhed, der viser særlig fremdrift og initiativ, kan få sine anlægsinvesteringer finansieret i tilfælde af, at den almindelige kapitalformidling ikke helt måtte slå til.

Inden for rammerne af den hidtidige bevilling på 10 mill. kr. har det ikke været muligt i alle tilfælde at tilgodese velmotiverede ansøgninger og heller ikke altid at tilgodese dem i den udstrækning, det ud fra en økonomisk betragtning ville have været ønskeligt.

.....
Endelig stilles der forslag om væsentlige ændringer i den *administrative organisation og sagsbehandling*. Hensigten hermed er at forenkle og effektivisere sagerens behandling. Den enkelte låneansøgning har hidtil skullet passere flere led — dels lokale håndværkerrepræsentanter eller de teknologiske institutter, dels det rådgivende låneudvalg — for først derefter at komme til endelig afgørelse i direktoratet for egnsudvikling. Fremtidig vil sagsbehandlingen i så vid udstrækning som muligt foregå i direktoratet, dog således, at dette, hvor man måtte finde det nødvendigt, lader sagerne forbehandle i de teknologiske institutter. Herved kan man undlade forbehandling hos de lokale håndværkerrepræsentanter. Samtidig erstattes håndværkerlåneudvalget med et udvalg, hvis hovedopgave bliver at være rådgivende ved fastsættelsen af de principielle retningslinjer for lovens administration og sagsbehandlingen, og som derudover kan være rådgivende ved behandlingen af konkrete sager, hvor disse måtte rejse principielle problemer.

Gennem denne forenkling af administrationen skulle det være muligt at afkorte den ofte lange tid, der er gået, indtil sagerne har kunnet afgøres.

Ved 1. *behandlingen* gav samtlige ordførere tilslutning til lovforslaget. Det henvistes til udvalgsbehandling, som imidlertid ikke resulterede i ændringer. Ved 3. *behandling* vedtoges lovforslaget enstemmigt med 127 stemmer; 2 medlemmer (VS) tilkendegav, at de hverken stemte for eller imod.

65. Lov om »Fondet til fremme af teknisk og industriel udvikling«. (Handelsminister *Knud Thomsen*). [A. sp. 1777. C. sp. 285].

Skriftlig fremsættelse $^{13}/_1$ (F. sp. 2396). 1. beh. $^4/_2$ (F. sp. 3262). Partiernes ordførere: Jørgen Peder Hansen, Haunstrup Clemmensen, Arne Christiansen, Dagmar Andreasen, Ove Munch og Sigsgaard. Henvist til samme udvalg som forslag til folketingsbeslutning om fremme af forskning og produktudvikling i erhvervslivet og fremme af kontakten mellem erhvervslivet og forskningen [af Jørgen Peder Hansen m. fl.]. Betænkning (B. sp. 649) afgivet $^6/_3$. 2. beh. $^{10}/_3$ (F. sp. 4091). 3. beh. $^{12}/_3$ (F. sp. 4201). *Loven stadfæstet 20. marts 1970.* (Lovt. nr. 104).

De væsentlige bestemmelser i loven har følgende affattelse:

„§ 1. Der oprettes et fond til fremme af teknisk og industriel udvikling i Danmark.

Stk. 2. Fondets midler kan anvendes til

- 1) bistand til forsknings- og udviklingsarbejde i danske erhvervsvirksomheder,
- 2) indgåelse af kontrakter om udvikling af nye produkter eller produktionsmetoder,
- 3) tegning af aktier i danske selskaber, hvis virksomhed er afhængig af udviklingsarbejde, og
- 4) forskningsresultaters formidling til danske erhvervsvirksomheder.

§ 2. Fondet ledes af en bestyrelse, bestående af en formand og indtil 4 andre medlemmer, der udnævnes af handelsministeren for 3 år ad gangen. I bestyrelsen skal industriel, finansiel, afsætningsmæssig og teknisk sagkundskab være repræsenteret.

Stk. 2. Bestyrelsen skal årligt til handelsministeren afgive en beretning om fondets virksomhed i det forudgående finansår og i forbindelse hermed om den tekniske og industrielle udvikling med eventuelle forslag, der kan fremme denne.

Stk. 3. Handelsministeren fastsætter nærmere bestemmelser om fondets bestyrelse og dets virksomhed.

§ 3. Vilkårene for ydelse af bistand fastsættes af fondets bestyrelse. Bestyrelsen kan indgå aftaler om overtagelse og videreførelse af et projekt, hvortil bistand er ydet.

Stk. 2. Bistandsydelse i form af lån kan gives på sådanne betingelser, at fondet inden for lånebeløbet bærer en fastsat del af de udgifter, der er afholdt til et projekt, som ikke fuldendes.

§ 4. Midler til løsning af fondets opgaver bevilges på de årlige finanslove. Beløb, der ikke anvendes i ét finansår, forbliver i fondet til anvendelse i senere finansår.

Stk. 2. Tilbagebetalte ydelser samt modtagne licensindtægter, aktieudbytter og lignende indgår i fondet.

Stk. 3. Udgifterne til fondets administration afholdes af fondets midler.

Stk. 4. Bestyrelsen kan med handelsministerens godkendelse søge midler tilvejebragt fra anden side. Sådanne midler forvaltes særskilt.

§ 5. Fondet overtager de rettigheder og forpligtelser, som tilkommer eller påhviler Statens lånefond for erhvervsforskning.“

Loven trådte i kraft den 1. april 1970.

Ved fremsættelsen af lovforslaget henviste *handelsministeren* dels til statsministerens redegørelse ved folketingets åbning, dels til de planer, han selv havde gjort rede for ved 1. behandlingen af det af socialdemokratiet fremsatte forslag til folketingsbeslutning om fremme af forskning og produktudvikling i erhvervslivet og fremme af kontakten mellem erhvervslivet og forskningen.

Om den problemkreds, loven tager sigte på, udtalte handelsministeren:

„Sammenhængen mellem den erhvervsmæssige og særlig den industrielle udvikling og den tekniske forskning har været i centrum af de senere års erhvervspolitiske debat. Medens industrien i sin opvindelse først og fremmest var råvare- og arbejdskraftorienteret — forekomster af kul og jern og tilgang af billig arbejdskraft gav basis for industriel udvikling — har man i de senere år i stigende grad erkendt, at den moderne, avancerede industrielle udvikling først og fremmest er betinget af den tekniske forskning og af industriens evne til at udnytte indvundne forskningsresultater både fra grundforskningen og fra den tekniske målforskning.

Den proces, hvorigennem forskningsresultater udnyttes til industriel produktion, og som i den moderne terminologi betegnes som „den industrielle innovation“, er både lang og kompliceret. Den omfatter en kæde af tekniske, finansielle og kommercielle led, der strækker sig fra det i laboratoriet indvundne forskningsresultat frem til markedsføringen af et nyt produkt eller anvendelsen af en ny produktionsproces.

Der er således tale om alle trin fra grundforskning, målforskning, opfindelse, markedsundersøgelse, udvikling og fremstilling af prototyper til produktion og markedsføring. Men netop fordi innovationskæden er både lang og besværlig, er det af afgørende betydning, at dens mange faser gennemløbes så hurtigt som muligt. At finde midler, hvorigennem man kan afkorte den tid, det tager for de industrielle virksomheder at gennemløbe innovationsprocessen, er et centralt industripolitisk problem.

Den hastigt accelererende industrielle udvikling understreger dette forhold. Servan-Schreiber nævner i sin meget omtalte bog „Den amerikanske Udfordring“, at det tog 112 år, før opfindelsen af fotografiet blev udnyttet industrielt. Den tilsvarende periode for en række nyere opfindelser var for telefonen 56 år, radioen 35 år, radaren 15 år, fjernsynet 12 år, transistoren 5 år og mikrokredsløb 3 år.

Hertil kommer, at gennemførelsen af tekniske fremskridt og markedsføringen af nye produkter er blevet stedse mere kapitalkrævende og risikobetonet. Dette gælder ikke alene for den teknisk mest avancerede del af industrien, for hvilken disse problemer selvfølgelig har særlig stor betydning, men det bør understreges, at det mere eller mindre gælder for al industri, at den konkurrencemæssigt er afhængig af den indsats, der gøres på forsknings- og produktudviklingsområdet.

I de industrielt udviklede lande har man i stigende omfang interesseret sig for denne problemkreds. Den tekniske forsknings vilkår og omfang, innovationsprocessens forskellige led er blevet analyseret med sigte på at gennemføre foranstaltninger med det formål at give virksomhederne så gunstige vilkår som muligt for at udnytte forskningsresultaterne og markedsføre de herigennem skabte nye produkter. De opgaver, som her skal løses, er i mange henseender af en sådan karakter og størrelse, at de nødvendiggør en indsats fra det offentlige. Kun enkelte meget store virksomheder råder over tilstrækkelige ressourcer, herunder kapital, til at kunne gøre en selvstændig indsats på området.

Opgavernes løsning påkalder derfor et udbredt samarbejde både mellem de enkelte virksomheder og mellem virksomhederne og det offentlige. Det gælder i særlig grad for de mindre lande, herunder Danmark, hvor industrien overvejende består af små og mindre virksomheder.

Den hjemlige debat om den industripolitiske udvikling har i høj

grad været optaget af denne problematik. Der foreligger til emnets belysning mange værdifulde bidrag. Dette gælder bl. a. Jydsk Teknologisk Instituts jubilæumsskrift „Teknologikløften“ fra september 1968, den af Dansk Ingeniørforening afgivne betænkning fra november 1968 „Teknisk Samordning i Danmark“ og betænkningen „Industrial Innovation i Danmark“, der blev afgivet i maj i år af et udvalg nedsat af Akademiet for de tekniske Videnskaber i samråd med Forskningens Fællesudvalg.

Regering og folketing har også taget del i behandlingen af disse problemer. Dette høje ting beskæftigede sig for nylig med sider af denne problemkreds på grundlag af det af flere socialdemokratiske folketingsmedlemmer den 16. oktober 1968 fremsatte forslag til folketingsbeslutning om fremme af forskning og produktudvikling i erhvervslivet og fremme af kontakten mellem erhvervslivet og forskningen. Forslaget blev efter første behandling i tinget den 15. november 1968 behandlet i et udvalg, der den 26. september i år afgav enstemmig beretning, hvori det bl. a. hedder: „Sidstnævnte møde bestyrkede udvalget i den opfattelse, at der er behov for en øget støtte til erhvervslivet til produktudvikling og erhvervsforskning. Det har dog endnu ikke af tidsmæssige grunde været muligt for udvalget at tilendebringe sine overvejelser over, under hvilken form denne støtte bør etableres.“ Forslaget er den 8. oktober 1969 genfremsat af de oprindelige forslagsstillere sammen med folketingsmedlem Jørgen Peder Hansen. Efter en stort set positiv modtagelse er forslaget henvist til et udvalg på 17 medlemmer, jfr. Folketingstidende sp. 1079-92.

I første halvdel af 1969 afholdt regeringen en møderække på Marienborg, hvor vi med repræsentanter for industrien, forskningen og fagbevægelsen drøftede en række industrielle udviklingsproblemer, herunder den vekselvirkning mellem industri og forskning, som dette lovforslag tager sigte på. Lovforslaget er også inspireret af de drøftelser, der her fandt sted.

Den offentlige støtte her i landet til den tekniske forskning har hidtil overvejende været koncentreret om uddannelsen af forskere, udbygningen af de tekniske forskningsmuligheder, der er knyttet til de højere læreanstalter og til andre offentlige institutioner, der beskæftiger sig både med fri forskning og med målforskning, samt oprettelse og tilskud til udbygningen af en række serviceinstitutioner til fremme af den tekniske udvikling inden for industrien som de teknologiske institutter, forskningsinstitutterne under Akademiet for de tekniske Videnskaber, de tekniske oplysnings- og dokumentationstjenester m. v.

Ved lov nr. 169 af 11. maj 1966 oprettedes „Statens lånefond for erhvervsforskning“, og der blev herved skabt begrænsede muligheder for at støtte forsknings- og udviklingsarbejdet i danske industrivirksomheder. Dette fond kan yde lån til finansiering af konkrete forsk-

nings- og udviklingsprojekter, der tilsigter iværksættelse af nye produktioner eller nye produktionsmetoder.

Fra mange sider, bl. a. fra Danmarks teknisk-videnskabelige forskningsråd, bestyrelsen for erhvervsforskningsfondet og fra de tidligere nævnte udvalg, er der peget på, at denne støtte er utilstrækkelig. Fra alle sider synes der at være enighed om, at fondet, hvis det virkelig skal kunne få betydning for den industrielle udvikling gennem støtte til forsknings- og udviklingsarbejdet i danske erhvervsvirksomheder, dels må have sit virkefelt udvidet, dels må have stillet øgede midler til rådighed. Dette er også et synspunkt, der fra flere sider blev understreget under de førnævnte Marienborgmøder.

Ved kgl. resolution af 4. september 1969 er „Statens lånefond for erhvervsforskning“ med virkning fra den 1. september 1969 overført fra undervisningsministeriets til handelsministeriets forretningsområde. Hensigten med dette ressortskifte har været at forberede den ændring af fondets muligheder, som der lægges op til med det foreliggende lovforslag, samt at samordne og integrere fondets virksomhed med den lovgivning om erhvervsfremmende foranstaltninger, som i forvejen hører under handelsministeriets forretningsområde. Det drejer sig her om centrale industripolitiske udviklingsproblemer, hvor en sådan koordination er nødvendig, hvis det tilsigtede mål — at gøre det muligt for dansk industri at følge med og gøre sig selvstændigt gældende i den tekniske udvikling — skal kunne nås.

Forskning, som den foregår på højere læreanstalter, i forskningsinstitutter m. v., er nødvendig, men gør det ikke alene. Forskningsresultaterne skal udnyttes og omsættes i industriel produktion, og her til er meget andet fornødent, som jeg har peget på i det før sagte. Ikke mindst er finansieringen her noget helt centralt, og jeg tror derfor, det er værdifuldt, at dette fonds virksomhed samordnes med den lovgivning om finansiel støtte til erhvervsudvikling, som administreres af handelsministeriet. Også med den tekniske ekspertise, som findes i de under handelsministeriet hørende institutioner, direktoratet for patent- og varemærkevæsenet, statsprøveanstalten, standardiseringsrådet og de teknologiske institutter, vil fondet kunne etablere et værdifuldt samarbejde.

At de problemer, der er forbundet med den fra flere sider efterlyste teknologiske samordning, ikke er løst hermed, er regeringen naturligvis klar over. Men jeg mener, at der med dette lovforslag er taget et skridt i den igtige retning, hvis man ved teknologi forstår den proces, hvorigennem den tekniske forsknings resultater udnyttes til erhvervsmæssige fremskridt.

Med det nu fremsatte forslag om oprettelse af „Fondet til fremme af teknisk og industriel udvikling“ søges dette formål fremmet. I forhold til det bestående fond vil virkefeltet blive udvidet, dels således at bistanden til forsknings- og udviklingsarbejdet i danske erhvervsvirksomheder vil kunne ydes også på anden måde end som

lån, dels således at bistanden udvides til også at kunne omfatte andre led i innovationsprocessen. Dette gælder således de ofte meget nødvendige markedsundersøgelser, før et udviklingsarbejde sættes i gang, og en række af de konstruktions- og modningsarbejder, afprøvninger, formgivning og eventuel udvikling og konstruktion af særligt produktionsudstyr m. v., som i forbindelse med frembringelse af et forskningsresultat er nødvendige for at kunne udnytte dette kommercielt. Bistanden skal derimod ikke kunne udstrækkes til også at omfatte den egentlige anlægs- og driftsfinansiering, hvortil der eventuelt vil kunne ydes støtte gennem anden lovgivning.

Som et middel til fremme af den industrielle og tekniske udvikling skal fondet også kunne yde bistand ved indgåelse af udviklingskontrakter. Herved forstås, at fondet indgår aftale med en virksomhed, et forskningslaboratorium el. lign. om udvikling for fondets regning og risiko af et nyt produkt, et nyt materiale eller en ny produktionsproces, som det anses for gavnligt for samfundet at få udviklet. Initiativet til indgåelse af en udviklingskontrakt kan både udgå fra fondet selv og fra anden side. Initiativet kan således komme eller påkaldes fra en offentlig institution, der herigennem kan få udviklet et produkt, der opfylder særlige formål, specifikationer el. lign., et produkt, som vedkommende institution er bruger af og derfor ønsker sat i produktion. Arbejdsfeltet er her overordentlig stort — hospitaler, skoler, militær, trafik m. v.

Det drejer sig her om en form for forberedelse og tilrettelæggelse af det offentliges indkøb, som der i dag kun gøres brug af i ringe omfang i Danmark, dels fordi der ikke er tradition herfor, dels fordi de indkøbende styrelser ikke mener at kunne afse midler til et udviklingsarbejde, som naturligvis altid vil være forbundet med en vis risiko. Erfaringer fra andre lande, hvor fremgangsmåden med udviklingskontrakter i forbindelse med offentlige køb er mere udbredt end her i landet, viser, at der er grund til at tro, at fondet på dette område kan gøre en gavnlig indsats, selv om jeg er klar over, at det er en vanskelig opgave, og at det vil tage sin tid at vinde forståelse for systemet.

Som et stort nyt felt, der her åbner sig, vil jeg i øvrigt gerne pege på foreningsproblematikken. Der vil her blive påkaldt en bred indsats fra det offentlige i foreningsbekæmpelsen. Også hertil er forskning og teknik nødvendig, og på mangfoldige områder vil der blive brug for ved forskning og udvikling at få tilvejebragt de rette midler og metoder til disse formål. Jeg så meget gerne, om fondet fik en central betydning ved formidlingen af det nødvendige samarbejde mellem industrien og det offentlige ved løsningen af denne opgave.

Naturligvis vil udviklingskontrakter også kunne komme på tale uden for det område, hvor det drejer sig om produkter, der købes af det offentlige. Formålet vil også kunne være at udvikle produkter, der kan danne basis for nye produktioner til brug for den offentlige

sektor. Initiativet til sådanne udviklingskontrakter vil kunne udgå fra erhvervsvirksomheder, teknikere, opfindere og efter omstændighederne fra fondets bestyrelse. Det er naturligt at forudsætte, at fondet i sådanne tilfælde sikrer sig en andel af den mulige gevinst.

Efter forslaget er der endvidere åbnet mulighed for, at fondet kan tegne aktier i danske selskaber, hvis virksomhed er afhængig af udviklingsarbejde, når en sådan form for bistand findes mest hensigtsmæssig, ligesom fondet på anden måde f. eks. ved at stille ekspertviden til disposition eller ved publikationsvirksomhed, skal kunne bidrage til forskningsresultaters formidling til danske erhvervsvirksomheder.

Fondet skal som hidtil kunne bidrage til forsknings- og udviklingsprojekter i erhvervsvirksomhederne ved ydelse af lån, men der er også åbnet mulighed for, at bistanden helt eller delvis kan gives som tilskud. Det er fondets bestyrelse, der her må tage stilling til de enkelte projekter, men jeg vil gerne — og jeg ved mig her i overensstemmelse med flere medlemmer af det høje ting — give bestyrelsen det ord med på vejen, at jeg meget gerne ser, at man er opmærksom på de ideer og projekter, der undertiden undfanges af mindre erhvervsdrivende og folk i øvrigt, som savner forudsætningerne for at føre deres ideer ud i praksis.

Jeg finder det her rigtigt at understrege, at fondets virksomhed naturligvis vil være forbundet med risiko. Med ethvert forskningsprojekt er der forbundet den risiko, at det ikke indfrier de stillede forventninger. Denne uundgåelige risiko bør man have i erindring, også når det konstateres, at fondsmidler har været investeret i projekter, som ikke gav noget positivt resultat. Stillede man det krav, at fondets midler kun måtte anbringes i sådanne forsknings- og udviklingsarbejder, som næsten med sikkerhed kunne siges at føre frem til målet, ville det være det samme som at fornægte den idé, der ligger bag fondet, som jo netop er at gøre det muligt at tage en risiko. Disse betragtninger gælder, hvad enten fondets bistand ydes i form af lån eller tilskud.

Ved 1. behandlingen takkede *Jørgen Peder Hansen* (S) handelsministeren for det fremsatte lovforslag, som han så som en imødekommelse af hans eget partis bestræbelser omkring nøjagtig den samme problemkreds, en fondsmidler, som indtog en fremtrædende plads i øjeblikkets debat.

Hauustrup Clemmensen (KF) fandt, at lovforslaget var et godt udtryk for det samarbejde mellem det offentlige og det private erhvervsliv, som ingen af de to sektorer kunne undvære. Det var i virkeligheden det, hvorpå man skulle udbygge det moderne samfund og muliggøre dets forøgede velstand. Han understregede, at lovforslaget også måtte ses i sammenhæng med det socialdemokratiske forslag til folketingsbeslutning, og der havde omkring dette forslag allerede været et udvalgsarbejde, der lovede overordentlig godt.

Arne Christiansen (V) tilsluttede sig den konservative ordførers opfattelse af det hidtidige udvalgsarbejde med problemerne. Han fandt, at det var et for dansk erhvervsliv og dansk økonomi betydningsfuldt forslag.

Dagmar Andreassen (RV) udtalte, at dette var loven, der kunne sætte os i stand til at leve, som vi gør. Det var ikke, fordi der manglede interesse for økonomiske problemer i den politiske debat, men interessen og diskussionen samlede sig næsten altid om fordeling af kagen i stedet for om, hvordan man gjorde den større. Ikke bare indholdet af lovforslaget var opmuntrende, men også den politiske enighed, der var omkring problemkredsen.

Også *Ove Munch* (SF) erklærede, at han var meget velvilligt indstillet over for forslaget. Noget af det vigtigste i dette var for ham den principielle anerkendelse af statsapparatet som et apparat, der var nødvendigt til industriudvikling.

Kun *Sigsgaard* (VS) kunne ikke give støtte til forslaget.

Efter 1. behandlingen henvises forslaget til et folketingsudvalg, i hvis betænkning stilledes et enkelt ændringsforslag af rent finanslovteknisk karakter. Udvalget udtalte bl. a.:

„ . . . Der er i udvalget enighed om oprettelsen af „Fondet til fremme af teknisk og industriel udvikling“ og anvendelsen af dets midler til de i lovforslaget og de i bemærkningerne til dette angivne formål.

Udvalget fremhæver specielt den i lovforslagets § 1, stk. 2, nr. 4, åbnede adgang for fondet til at anvende midler til forskningsresultaters formidling til danske erhvervsvirksomheder, idet man finder det af væsentlig betydning, at det offentlige kan øve en indsats på informationsområdet. Det er dog samtidig udvalgets opfattelse, at der er behov for en udbygning af denne informationstjeneste. Udvalget henstiller derfor til ministeren, at det nærmere overvejes eventuelt gennem de teknologiske institutter og Dansk Teknisk Oplysningstjeneste at udbygge ordningen således, at der kan etableres kontakt mellem erhvervsvirksomhederne i alle dele af landet og de forskellige forskningsinstitutioner.

Udvalget er enig i, at udvidelsen af fondets virkefelt nødvendig gør en væsentlig forhøjelse af de disponible beløb. Udvalget kan derfor tiltræde, at der foreløbig for finansårene 1970-71—1973-74 udbetales fondet de i bemærkningerne til lovforslagets § 4 angivne beløb (21 mill. kr., 27 mill. kr., 33 mill. kr. og 40 mill. kr.) af statskassen. Det er dog herved forudsat, at de nævnte beløb er nettobeløb, således at der ikke sker afkortning i bevillingernes størrelse ved modregning med beløb, der på anden måde indgår til fondet, f. eks. i form af tilbagebetaling af lån. Handelsministeren har i forbindelse hermed stillet et nedenstående ændringsforslag, hvorom nærmere henvises til de ledsagende bemærkninger.

Udvalget kan tilslutte sig handelsministerens ændringsforslag,

men må i denne forbindelse understrege, at det herved har været en forudsætning, at det på finansloven optagne udgiftsbudget for fondet vil være af rent indikativ karakter og således ikke bindende for fondsbestyrelsens dispositioner, samt at bestyrelsen får mulighed for at administrere sekretariatet selvstændigt og smidigt, jfr. bemærkningerne til lovforslagets § 4, stk. 4.

Endelig fremhæver udvalget, at man finder det af stor betydning, at bestyrelsen for fondet giver almenheden den fornødne orientering om fondets oprettelse og virke. . . .“

Ved 2. behandlingen stillede *Sigsgaard* (VS) ændringsforslag til lovforslagets § 3, hvorefter det foresloges, at paragraffen skulle have følgende affattelse:

„§ 3. Bistand kan kun ydes til virksomheder og selskaber, der indvilliger i at offentliggøre udførlige regnskaber efter fondets bestyrelses nærmere bestemmelse.

Stk. 2. Inden aftale om bistand til virksomheder indgås, forhandler bestyrelsen med valgte repræsentanter for de ved virksomhederne ansatte arbejdere og funktionærer. Disses godkendelse af de af bestyrelsen foreslåede vilkår er en betingelse for, at bistand kan ydes.

Stk. 3. Bestyrelsen kan indgå aftaler om overtagelse og videreførelse af et projekt, hvortil bistand er ydet.

Stk. 4. Bistandsydelse i form af lån kan gives på sådanne betingelser, at fondet inden for lånebeløbet bærer en fastsat del af de udgifter, der er afholdt til et projekt, som ikke fuldendes.“

Ved 2. behandlingen forkastedes dette ændringsforslag med 107 stemmer mod 10.

Ved 3. behandling vedtoges lovforslaget derefter med 131 stemmer mod 2 (VS).

86. Lov om ændring af lov om valg til folketinget. (Valgkredsinddelingen m. v.). (Indenrigsminister *H. C. Toft*). [A. sp. 2689. C. sp. 769].

Skriftlig fremsættelse $1\frac{1}{2}$ (F. sp. 3702). 1. beh. $\frac{1}{3}$ (F. sp. 4003). Partiernes ordførere: Ove Hansen, Poul Schlüter, Henry Christensen (Enggaard), Svend Haugaard (Samuelson), Aksel Larsen og Kjær Rasmussen. Henvist til udvalg på 21 medlemmer (Haunstrup Clemmensen, Asger Jensen, Stæhr Johansen [formand], Poul Schlüter, Stetter, Henry Christensen [næstformand], Jens Chr. Christensen, Enggaard, Niels Eriksen, Skytte, Bernhard Baunsgaard, Svend Haugaard, Ove Hansen, Jørgen Peder Hansen, Hans Hækkerup, Per Hækkerup, Peter Jørgensen, K. Axel Nielsen, Børge Schmidt (fra $\frac{1}{4}$ Boye Hansen),

Tastesen og Aksel Larsen). Betænkning (B. sp. 2307) afgivet $2^{\frac{6}{5}}$. 2. beh. $1^{\frac{1}{6}}$ (F. sp. 6905). Henvist til fornyet udvalgsbehandling. Tillægsbetænkning (B. sp. 2539) afgivet $2^{\frac{2}{6}}$. 3. beh. $4^{\frac{1}{6}}$ (F. sp. 7238). Beretning (B. sp. 3045) afgivet $5^{\frac{1}{10}}$. *Loven stadfæstet 10. juni 1970.* (Lovt. nr. 283).

Ved loven foretoges en række ændringer i lov om valg til folketinget, jfr. lovbekendtgørelse nr. 270 af 21. juni 1966 som ændret ved lov nr. 209 af 3. juni 1967 og lov nr. 576 af 19. december 1969.

1. Om ændringerne i *valgkredsinddelingen* skal følgende anføres:

Det fremsatte lovforslag indeholdt om valgkredsinddelingen kun sådanne ændringer, som måtte anses for absolut påkrævede af hensyn til den gennemførte kommunalreform, og indebar, at opstillingskredse med under 10.000 vælgere blev nedlagt, hvorved antallet af opstillingskredse nedsattes fra 126 til 119, idet antallet nedsattes fra 46 til 45 i øernes område og fra 58 til 52 i Jyllands område. Under lovforslagets behandling i folketinget fandt man det imidlertid ønskeligt med en mere vidtgående ændring og anvendte som grundlag for forhandlingerne et af indenrigsministeren udarbejdet udkast med opstillingskredse på ikke under 14.000-15.000 vælgere. Efter dette udkast nedsattes antallet af opstillingskredse fra 126 til 111, idet antallet nedsattes fra 22 til 20 i hovedstadens område, fra 46 til 41 i øernes område og fra 58 til 50 i Jyllands område. Under folketingsudvalgets gennemgang af de enkelte amtskredse fandt udvalget det hensigtsmæssigt at foreslå nogle yderligere sammenlægninger af opstillingskredse i amtskredsene, således at *antallet af opstillingskredse* efter loven nedsættes fra 46 til 39 i øernes område og fra 58 til 45 i Jyllands område.

I konsekvens af de foreslåede sammenlægninger af opstillingskredse i amtskredsene foretog udvalget en gennemgang af kredsinddelingen inden for hovedstadens område, som ikke var medtaget i det af indenrigsministeren fremsatte lovforslag. Udvalget fandt det også her ønskeligt, at der blev foretaget en sammenlægning af de mindste opstillingskredse, således at *antallet af opstillingskredse i hovedstadens område* efter loven ned-

sættes fra 22 til 19 kredse, ligesom der iøvrigt foretages en række ændringer i de bestående kredsers områder.

Folketingets behandling af spørgsmålet om valgkredsinddelingen indebærer herefter, at *antallet af opstillingskredse i hele landet efter loven er nedsat med 23 fra 126 til 103 kredse.*

2. I tilslutning til spørgsmålet om ændringer i valgkredsinddelingen drøftede folketinget spørgsmålet om *ændringer i reglerne for den stedlige mandatfordeling.* I henhold til grundlovens § 31, stk. 3, skal der ved den stedlige mandatfordeling tages hensyn til indbyggertal, vælgertal og befolkningstæthed, og i valgloven er det i overensstemmelse hermed bestemt, at fordelingen skal foretages på grundlag af forholdstal, der for hver kreds (område, stor- og amtskreds) bestemmes som summen af 1) kredsens folketal, 2) kredsens vælgertal samt 3) kredsens areal i km² multipliceret med en arealfaktor. Arealfaktoren fastsattes ved grundlovsforhandlinger i 1915 til 10, og ved valgloven af 1948 forhøjedes den til 25; på grund af senere stedfundne stigninger i folketal og vælgertal ville den ved den stedlige mandatfordeling, efter folketællingen i 1970, antagelig blive ca. 30. Da det imidlertid var folketingets opfattelse, at det ikke længere er påkrævet at tage samme hensyn til tyndt befolkede dele af landet, som man gjorde tidligere, *nedsættes arealfaktoren til 20*, hvilket indebærer, at 2 mandater flyttes fra Jyllands område til hovedstadens og øernes område.

3. Under lovforslagets behandling i folketinget blev indføjet en bestemmelse, der giver adgang til *stemmeafgivning pr. brev for syge vælgere og for vælgere, der er indsat i en af fængselsvæsenets institutioner.* Bestemmelsen om syge vælgere omfatter vælgere der er indlagt på statslige, kommunale eller private sygehuse eller på sådanne syge- og plejehjem, der drives af en offentlig myndighed (f. eks. kommunale syge- og plejehjem samt syge- og plejeafdelingerne på kommunale alderdoms- og forsorgshjem). En privat institution anses i denne forbindelse som offentlig, såfremt den er statsanerkendt i henhold til lovgivningens regler om særforborg (lov om offentlig forborg § 70). Endvidere omfattes patienter på private alderdomshjem eller plejehjem, med hvilke en kommunalbestyrelse har indgået

overenskomst efter omsorgslovens § 7. Bestemmelsen om de indsatte vælgere omfatter ikke alene personer, der er indsat i en fængselsinstitution med henblik på fuldbyrdelse af en strafferetlig retsfølge af frihedsberøvende karakter, men også anholdte og varetægtsfængslede. Bestemmelsen vil være anvendelig på såvel de statsfængsler og særanstalter, der ledes af en fængselsinspektør eller en overlæge, som på arresthusene, der ledes af vedkommende politimester og arrestforvarer.

4. Loven indeholder endvidere nogle ændringer om *valglisternes fremlæggelse*, om *nedlæggelse af afstemningsområder* og om *afstemningstiderne*. — Den indenrigsministeren for visse større kommuners vedkommende tillagte bemyndigelse til at tillade, at fremlæggelse af valglistes til eftersyn kun skal ske på ét sted i kommunen, selv om denne måtte være delt i flere afstemningsdistrikter, er udvidet til at gælde for samtlige kommuner. En lignende dispensationshjemmel er indført med henblik på i særlige tilfælde at tillade nedsættelse af den daglige fremlæggelsestid. — Bestemmelsen om adgangen for 10 pct. af vælgerne i et afstemningsområde til at modsætte sig en af kommunalbestyrelsen besluttet nedlæggelse af området er ændret, således at indsigelse fra det nævnte antal vælgere ikke kan forhindre nedlæggelse i de tilfælde, hvor der er tale om kommunesammenlægninger. — For så vidt angår afstemningstiden, har loven nu følgende regel:

„Afstemningen begynder kl. 9 og fortsætter til kl. 21, og så længe der endnu derefter indfinder sig vælgere, men slutes, når efter kl. 21 ingen vælgere melder sig for at afgive stemme, uanset at der gives opfordring hertil. I kommuner med under 6.000 indbyggere kan kommunalbestyrelsen bestemme, at afstemningen afbrydes mellem kl. 13 og kl. 15, ligesom kommunalbestyrelsen kan bestemme, at afstemningen afsluttes kl. 20.“

5. Herudover indeholder loven en ændring til bestemmelserne vedrørende *sideordnet opstilling*. Såfremt 2 eller flere kandidater for samme parti opstiller sig i samme opstillingskreds, skal disse kandidater efter regelen i § 32, stk. 6, opføres på stemmesedlen i alfabetisk rækkefølge. Konsekvensen af denne bestemmelse er, at i tilfælde af sideordnet opstilling i

samtlige opstillingskredse inden for en amtskreds (fuldstændig sideordnet opstilling) vil den kandidat, hvis efternavn begynder med et bogstav, der er først i alfabetet, stå øverst på samtlige stemmesedler i hele amtskredsen.

Bestemmelsen er ved loven ændret, således at det vil være muligt at opføre kredsens nominerede kandidat først på stemmesedlen i vedkommende opstillingskreds.

6. Endelig skal det nævnes, at der under lovforslagets behandling i folketinget blev foretaget en ændring, således at der gives *udenrigstjenestens udsendte medarbejdere og de med disse personer samlevende ægtefæller adgang til at stemme ved valg til folketinget*. Bestemmelsen omfatter udover personer, der er udsendt til tjeneste ved en dansk diplomatisk eller konsulær repræsentation i udlandet, også personer, der af en statslig myndighed er beordret til tjeneste i udlandet ved en international organisation eller lignende.

De omhandlede personer optages på valglisten i Københavns kommune, jfr. herved den særlige værnetingsbestemmelse i retsplejelovens § 237. Optagelsen, der i lighed med den gældende ordning om optagelse på tilflytterlisten vil blive betinget af, at vælgeren fremsætter begæring derom, vil alene berettige til deltagelse i folketingsvalg og folkeafstemninger, idet valgret til de kommunale råd er betinget af fast bopæl i en bestemt kommune.

7. Loven trådte i kraft den 1. juli 1970.

Lovforslaget gav i folketinget anledning til et langvarigt og vanskeligt udvalgsarbejde, hvori indenrigsministeriets konsulent i valgspørgsmål deltog. Fra den af udvalget afgivne betænkning skal følgende anføres vedrørende spørgsmålet om *adgang til stemmeafgivning for syge vælgere og for vælgere, der er indsat i en af fængselsvæsenets institutioner*:

„Folketingsvalglovens bestemmelser om stemmeafgivning kræver vælgerens personlige fremmøde på et afstemningssted eller på et folkeregister, og der er ikke hjemmel til etablering af særlige afstemningsordninger for vælgere, som på grund af sygdom eller indsættelse i en af fængselsvæsenets institutioner er afskåret fra at afgive stemme på normal måde.

De betænkeligheder, der for syge vælgere vedkommende har gjort sig gældende mod indførelsen af en adgang til at stemme på sygehusene, har navnlig været begrundet i den fra et lægeligt syns-

punkt uheldige uro og forstyrrelse, som en afstemning og den deraf følgende valgagitation vil kunne skabe på sygehusene. For så vidt angår hjemmeliggende syge, har det allerede af hensyn til risikoen for brud på valghemmeligheden ikke været muligt at gennemføre en særlig stemmeafgivning.

Udvalget finder det imidlertid forsvarligt at foreslå reglerne om stemmeafgivning pr. brev udvidet til også at omfatte patienter på sygehuse eller andre offentlige helbredelses- og plejehjem. Da der i en række kommuner ikke findes kommunale plejehjem m. v. og kommunerne derfor i en vis udstrækning er henvist til at indlægge plejehjemspatienter på private pleje- og alderdomshjem, med hvilke de respektive kommunalbestyrelser har indgået overenskomst, har man endvidere fundet det rimeligt at tillade afstemning pr. brev på sådanne hjem; af hensyn til den nødvendige kontrol med, at afstemningen overalt bliver gennemført på betryggende måde, har man dog fundet, at afstemningen på disse hjem skal forestås af en repræsentant for det stedlige folkeregister.

Af hensyn til valghemmeligheden har udvalget derimod ment at måtte afstå fra at foreslå stemmeafgivning pr. brev udvidet til også at omfatte de vælgere, der er sengeliggende i hjemmet.

Vælgere, der er indsat i en af fængelsesvæsenets institutioner, har hidtil kun haft mulighed for at stemme, såfremt de har opnået udgangstilladelse. Der er imidlertid ikke hjemmel til at meddele sådan tilladelse alene med henblik på stemmeafgivning, og en sådan ordning ville i øvrigt såvel ud fra et administrativt som et sikkerhedsmæssigt synspunkt være uheldig.

Da straffbare forhold ikke bør medføre tab af borgerlige rettigheder, jfr. straffelovens § 78, stk. 1, og da de indsattes rettigheder derfor så vidt muligt kun bør gøres til genstand for indskrænkning i det omfang, hvori hensynet til sikkerheden og den anstaltsmæssige orden gør det påkrævet, finder udvalget, at der også bør tillægges vælgere, der er indsat i en fængelsinstitution, adgang til at stemme pr. brev.“

Betænkningen indeholder følgende mindretalsudtalelse:

„Et *mindretal* (Aksel Larsen) ønsker at redegøre for sit principielle syn på, hvorledes valgloven burde være, og i den forbindelse at fremsætte skitser til valgmetoder.

Den gældende valglovs princip med opstillingskredse, der almindeligt, men fejlagtigt opfattes som enkeltmandskredse, strider mod systemet med amtskredse og tillægsmandater. De såkaldte kredsmandater er ikke mandater fra enkeltmandskredse, men amtskredsmandater. Tillægsmandaterne fordeles på partierne inden for de tre områder i forhold til partiernes stemmetal i amts- og storkredse — med anvendelse af den gældende regel med divisor 1-4-7 osv. Dette bevirker, at kandidater, opstillet i store kredse, har større valgchancer end kandidater, opstillet i mindre kredse, og fører ved mandatfordelingen til, at vise kredse får valgt flere af de i kredsen eller kredsene opstil-

lede kandidater, mens andre kredse ikke bliver repræsenteret ved nogen i kredsen opstillet kandidat.

Når man accepterer, og hvis man bibeholder systemet med amts(stor-)kredse, ville det logiske være, at et partis kandidater i amts(stor-)kredsen opstilledes på en partiliste, hvor rækkefølgen måtte fastsættes af partiets amtsorganisation efter de i vedkommende parti gældende opstillingsregler (det udelukkes ikke, at der ved lov som i Norge kunne fastsættes bestemmelser for nominering, som skulle sikre demokratiske opstillinger). Med en sådan ændring af valgloven ville det nuværende amts-(stor-)kredssystem kunne fungere under forbehold af, at tillægsmandaterne bibeholdes. Dog vil det med den nuværende inddeling af landet i meget store, store og mindre amter være belastet med skævheder, idet de største amter må suge uforholdsmæssig mange tillægsmandater til sig.

Den valgvsreform, der nu arbejdes med, og som i alt væsentligt går ud på ændring af opstillingskredsenes antal og størrelse, bør kun betragtes som en midlertidig ordning, gennemført på grund af tidnød. En gennemgribende valgvsrevision bør snarest foretages, og hertil foreslår mindretallet følgende skitser:

SKITSE I: Valglov uden tillægsmandater.

Danmark opdeles i maksimum 10 valgområder eller storkredse. Hvert valgområde tildeles et i forhold til vælgertallet afpasset antal folketingsmedlemmer, som vælges ved valg inden for området. Der foretages ingen udjævning mellem områderne, tillægsmandater findes ikke. Dette system, som med modifikationer kan kaldes det „norske“ eller det „svenske“ system, vil sikre partierne tilnærmelsesvis repræsentation i folketinget i forhold til deres stemmetal i hele landet og i hvert fald ikke være belastet med større (om end andre) skævheder end det nuværende system. Det sikrer samtidig, at man fra hvert område bliver repræsenteret ved i området opstillede kandidater, og at der ikke som nu forekommer tilfælde, hvor stemmer afgivet i et amt giver valg i et andet, ja, hvor stemmer afgivet i én landsdel giver mandat i en helt anden. Valgsystemet blive overskueligt og mandat-udvælgelsen forståelig for vælgerne.

Forslagsvis kunne landet opdeles således:

Område	Vælgere	Mandater
Hovedstaden	566.000	29
Københavns-Frederiksborg amt	524.000	28
Vestsjælland-Roskilde amt	251.000	14
Storstrøms-Bornholms amt	201.000	13
Fyn	285.000	15
Nordjyllands amt	294.000	15
Østjyllands amt	337.000	17

Vestjyllands amter	406.000	24
Vejle-Sønderjylland	344.000	20
Tilsammen	3.208.000	175

Stemmetallene er for oversigtens skyld afrundede.

SKITSE II: Valg i enkeltmandskredse med tillægsmandater.

Landet inddeles i et antal opstillingskredse (valgkredse) af nogenlunde samme størrelse, hvad vælgertal angår. I hver kreds vælges et folketingsmedlem, således at den kandidat, der får det største stemmetal, umiddelbart erklæres for valgt. Der sikres et antal tillægsmandater, stort nok til at imødekomme grundlovens krav om ligelig repræsentation af de forskellige politiske anskuelser i befolkningen. Tillægsmandaterne fordeles på partierne efter en landsliste, opstillet af partiernes hovedbestyrelser eller landsmøder.

Mulig variant af denne skitse:

Hver vælger får to stemmer og afgiver den ene på en kandidat i kredsen, den anden på et partis landsliste (det „tyske“ system).

Det må under alle omstændigheder anses for nødvendigt, at valglovsændringen med tilpasning af det hidtidige system på den nugældende amtsinddeling betragtes som midlertidig, og at der tages fat på arbejdet med en grundigere valglovsændring. Dette arbejde bør påbegyndes i udvalget, når det foreliggende valglovsforslag er færdigbehandlet af folketetinget.

Mindretallet beklager, at de af ministeren og af udvalget tiltrådte ændringsforslag vedrørende syges og andres adgang til at afgive stemme kun delvis løser problemet med hensyn til syges udøvelse af stemmeretten. Det bør tilstræbes, at også syge, der henligger i hjemmet, kan komme til at afgive stemme under betryggende former, så meget mere som disse vælgere i mange tilfælde opholder sig hjemme, fordi der mangler plads på sygehusene. Mindretallet har ikke formået at udarbejde ændringsforslag herom, da problemet er administrativt kompliceret, men forbeholder sig at vende tilbage til sagen.

Mindretallet tilslutter sig forslaget om de ændrede bestemmelser vedrørende sideordnet opstilling. Da det må anses for at være en dårlig orden, at kandidaterne i en amts- eller storkreds principielt opføres på stemmesedlen i alfabetisk orden, foreslås det dog, jfr. nedenstående underændringsforslag, at partiernes amtsorganisationer får adgang til at bestemme, i hvilken rækkefølge kandidaterne i amts-(stor-)kredsen skal opføres på stemmesedlerne, dog således at den i kredsen nominerede altid skal opføres først på stemmesedlen i kredsen.

Mindretallet anser valglovens spærregler for udemokratiske og stridende mod grundlovens bestemmelser, der foreskriver en ligelig repræsentation af de forskellige anskuelser blandt vælgerne. Social-

stisk folkeparti har ved en tidligere valglovsrevision stillet forslag om, at ethvert anerkendt parti, der opnåede mindst 1/175 af stemmerne i hele landet, skulle repræsenteres i folketinget i forhold til sit stemmetal. Da dette forslag blev forkastet af folketingets flertal med den begrundelse, at det dog var for vidtgående, stilles nedenstående ændringsforslag, der tilsigter på dette område at føre valgloven tilbage til den skikkelse, den havde før 1953.“

Efter de i udvalget stedfundne drøftelser indstillede et *flertal* (udvalget med undtagelse af Aksel Larsen) lovforslaget til *vedtagelse* med en række af ministeren stillede ændringsforslag, som er omtalt foran under gennemgangen af lovens indhold. Et *mindretal* (Aksel Larsen) indstillede lovforslaget til *vedtagelse* med de af ministeren foreslåede ændringer samt de to af mindretallet stillede ændringsforslag, som er omtalt foran i mindretalsudtalelsen.

Ved 2. behandling blev det fra alle sider understreget, at der var tale et kompromis for at opnå bred enighed, og at ingen af parterne derfor havde fået samtlige ønsker opfyldt. *Kjær Rasmussen* (VS) gav tilslutning til de af mindretallet stillede ændringsforslag, hvorimod han stillede sig kritisk til mindretallets skitser til en gennemgribende valglovsreform. Han foreslog i stedet „ophævelse af kredsopdelingen og den fiktive lokalrepræsentation, opstilling på landsbasis og mandatfordeling udelukkende i forhold til stemmetal.“

I den af folketingsudvalget afgivne *tillæggsbetænkning* er optrykt en skrivelse fra det retsvidenskabelige institut ved Københavns universitet, i hvilken professorerne dr. jur. Bent Christensen og dr. jur. Allan Philip udtaler, at det efter deres skøn ikke vil være i strid med grundlovens § 29 at indføre en lovregel, hvorefter der tillægges udenrigstjenestens udsendte medarbejdere adgang til at stemme ved valg til folketinget. Indenrigsministeren stillede herefter ændringsforslag i overensstemmelse hermed, og *udvalget* indstillede lovforslaget til endelig *vedtagelse* med denne ændring. Udvalget indstillede endvidere, at det vedbliver at bestå indtil samlingens slutning.

Ved 3. behandling blev det således ændrede lovforslag vedtaget enstemmigt med 151 stemmer; 3 medlemmer (VS og Ejner Nielsen (S)) tilkendegav, at de hverken stemte for eller imod.

67. Lov om ændring af lov om kommunale valg.

(Indenrigsminister *H. C. Toft*). [A. sp. 1123. C. sp. 93].

Skriftlig fremsættelse ²⁰/₁₁ (F. sp. 1335). 1. beh. ²⁷/₁₁ (F. sp. 1557). Partiernes ordførere: Ove Hansen, Stetter, Jens Chr. Christensen, Gydemark og Poul Dam. Henvist til udvalg på 17 medlemmer (Stetter, Asger Jensen, Stæhr Johansen [formand],

Poul Schlüter, Jens Chr. Christensen [næstformand], Henry Christensen, Enggaard, Gydemark, Johs. Andersen, Samuelsen, Ove Hansen, Camre, Gorrsen, Hans Hækkerup, Peter Jørgensen, A.W. Larsen og Poul Dam). Betænkning (B. sp. 195) afgivet $\frac{3}{12}$. 2. beh. $\frac{5}{12}$ (F. sp. 1901). 3. beh. $\frac{9}{12}$ (F. sp. 1935). *Loven stadfæstet 19. december 1969.* (Lovt. nr. 599).

Ved loven ændres i § 43, stk. 2, i lov om kommunale valg, jfr. lovbekendtgørelse nr. 455 af 21. december 1965, ordet „halvdelen“ til: „en fjerdedel“.

Dette indebærer, at reglen om fremgangsmåden ved udpegning af valgte kandidater til *amtsrådsvalg*, er ændret, så at udtagelsen — efter at de kandidater, der har opnået fordelingstallet, er udpeget — skal ske således, at kandidater, der ikke har opnået fordelingstallet, men hvis *personlige stemmer* dog andrager mindst *en fjerdedel* af dette tal, skal gå forud for kandidater, der er placeret højere på kandidatlisten, men ikke i personlige stemmer og listestemmer tilsammen har opnået en fjerdedel af fordelingstallet.

Loven trådte i kraft den 1. marts 1970.

Baggrunden for loven er et ønske om at imødekomme et behov for at bevare den personlige stemmeafgivnings betydning efter oprettelsen af de nye amtskommuner og den deraf følgende betydelige tilgang af nye vælgere til amtsrådsvalg.

Lovforslaget fik en velvillig modtagelse i folketinget. Det henvises til behandling i et udvalg og vedtoges ved 3. behandling enstemmigt med 137 stemmer.

68. Lov om ændring af lovgivningen om kommunale forhold. (Kommunernes styrelse, regulering af kommunegrænser og udpegning af kommunale repræsentanter i nævn, råd m. m.). (Indenrigsminister *H. C. Toft*). [A. sp. 1657. C. sp. 411].

Skriftlig fremsættelse $\frac{13}{1}$ (F. sp. 2358). 1. beh. $\frac{30}{1}$ (F. sp. 3129). Partiernes ordførere: Hans Hækkerup, Chr. R. Christensen, A. Chr. Andersen, Arthur Jacobsen og Morten Lange. Henvist til udvalg på 17 medlemmer (Chr. R. Christensen,

Burgdorf, Asger Jensen [formand], Langkilde, A. Chr. Andersen, Holger Hansen [næstformand], Skov Thulesen (fra $\frac{2}{3}$ Hauch), Arthur Jacobsen, Jens Peter Jensen (Agerskov), Samuelsen, Hans Hækkerup, Camre, Gorrsen, Ove Hansen, Peter Jørgensen, Børge Schmidt og Krog Hansen). Betænkning (B. sp. 661) afgivet $\frac{12}{3}$. 2. beh. $\frac{18}{3}$ (F. sp. 4450). 3. beh. $\frac{20}{3}$ (F. sp. 4601). *Loven stadfæstet 25. marts 1970.* (Lovt. nr. 125).

Ved loven, der trådte i kraft den 1. april 1970, ophævedes bestemmelsen i § 9 i lov nr. 223 af 31. maj 1968 om kommunernes styrelse om *amtmandens ret* til uden stemmeret at overvære amtsrådets møder samt bestemmelsen om, at amtmanden skal underrettes om, hvilke sager der vil komme til behandling på møderne. I tilslutning hertil ophævedes endvidere bestemmelsen om *amtmandens pligt* til efter anmodning fra amtsrådet at yde bistand ved løsningen af opgaver af fælles kommunal interesse i amtsråds kredsen. Herefter er *amtmanden taget helt ud af styrelsesloven*, bortset fra formandskabet i tilsynsrådet, der anses for en statslig funktion.

I styrelseslovens § 16 blev indføjet en ny bestemmelse, hvorefter der med tilsynsmyndighedens samtykke kan ydes *diæter* til et medlem af kommunalbestyrelsen, der dokumenterer tabt arbejdsfortjeneste *som følge af deltagelse i kursus m. v.*, der må anses af betydning for udøvelsen af hvervet som kommunalbestyrelsesmedlem.

Endvidere skal nævnes, at *økonomiudvalgets* maksimale *medlemstal* ved loven forhøjes fra 5 til 7.

De foran nævnte ændringer i styrelsesloven blev alle indføjet under lovforslagets behandling i folketinget. Herudover indeholder loven visse ændringer dels i loven om kommunernes styrelse, som i alt væsentligt er af teknisk karakter dels bestemmelser om en tidsbegrænset adgang til for indenrigsministeren efter indstilling fra kommunalreformkommissionen at gennemføre en regulering af kommunernes grænser, hvis der fra lokal side fremsættes ønske herom. I relation til ændringerne i styrelsesloven skal yderligere nævnes, at der blev åbnet mulighed for, at Odense kommune i lighed med Frederiksberg, Ålborg og Århus kommuner kan oprette en magistrat. Endelig indeholder

loven en overgangsbestemmelse om kommunale organisationers repræsentation i råd, nævn m. v.

Lovforslaget fik en velvillig modtagelse i folketinget. Det henvises til behandling i et udvalg, som i betænkningen indstillede det til vedtagelse med en række ændringsforslag, som blev stillet af indenrigsministeren, og som er nævnt foran under omtalen af lovens indhold.

Ved 3. behandling vedtoges lovforslaget enstemmigt med 130 stemmer.

69. Lov om kommunal udligning. (Indenrigsminister *H. C. Toft*). [A. sp. 3873. C. sp. 753].

Skriftlig fremsættelse $29/4$ (F. sp. 5319). 1. beh. $6/6$ (F. sp. 5527). Partiernes ordførere: Ove Hansen, Poul Schlüter, A. Chr. Andersen (Enggaard), Niels Helveg Petersen, Krog Hansen (Poul Dam) og Sigsgaard. Henvist til udvalg på 17 medlemmer (Poul Schlüter, Erik Hansen (Vejle amt), Asger Jensen [formand], Stæhr Johansen, A. Chr. Andersen, Enggaard, Kofoed, Niels Helveg Petersen, Gydemark, Samuelson, Ove Hansen [næstformand], Gorrsen, Hans Hækkerup, Egon Jensen, Hans Lund, Axel Ivan Pedersen og Krog Hansen). Betænkning (B. sp. 2265) afgivet $25/5$. 2. beh. $28/5$ (F. sp. 6663). 3. beh. $2/6$ (F. sp. 6990). *Loven stadfæstet 10. juni 1970.* (Lovt. nr. 282).

Loven er et led i den *byrdefordelingsreform*, der blev indledt i sidste folketingsår med loven om generelle tilskud til kommunerne, og hvis primære formål er at opnå en *forbedret udligning* mellem de velstående og de økonomisk svage områder i landet.

Ved loven foretages udligningen på den måde, at kommuner, der har et beskatningsgrundlag over landsgennemsnittet, i princippet afleverer 25 pct. af det overskydende beskatningsgrundlag til de kommuner, der har et beskatningsgrundlag under landsgennemsnittet. Det beløb, der herefter overføres mellem kommunerne, er på grundlag af beskatningsforholdene i 1970-71 anslået til 239 mill. kr. i 1971-72.

Samtidig med ordningens indførelse *ophæves areal/indbyggertilskuddet* i loven om generelle tilskud til kommunerne. Af

den herved opnåede besparelse for statskassen på 135 mill. kr. i 1971-72 fordeles 96 mill. kr. mellem de kommuner, der har et beskatningsgrundlag under landsgennemsnittet. Disse kommuner vil herefter i princippet modtage i alt 35 pct. af deres manglende beskatningsgrundlag.

Tilskuddet til særlig vanskelig stillede kommuner forudsættes derimod opretholdt, men således at det ydes med et mindre beløb end hidtil, og således at der ved fordelingen især tages hensyn til disse kommuners særlige udgiftsbehov. Det skønnes, at et beløb på 25 mill. kr. vil være tilstrækkeligt til dette formål i 1971-72. Af den herved opnåede besparelse for statskassen på 25 mill. kr. og den resterende del af areal/indbyggertilskuddet på 39 mill. kr. vil 50 mill. kr. blive anvendt til en *læneordning* for kommuner med særlige vækstproblemer.

Loven har virkning fra og med finansåret 1971-72.

Om baggrunden for lovforslagets fremsættelse skal følgende anføres fra de bemærkninger, der ledsagede forslaget:

„Den væsentligste årsag til de nuværende forskelle i den kommunale beskatning er forskellene i kommunernes beskatningsgrundlag.

En enkelt kommune har således et beskatningsgrundlag på ca. 30.000 kr. pr. indbygger, medens en række kommuner har beskatningsgrundlag mellem 6.000 og 8.000 kr. pr. indbygger. I Københavns og Frederiksborg amtskommuner har alle kommuner i forhold til deres folketal et beskatningsgrundlag over landsgennemsnittet, og dette gælder ligeledes for 8 af de 11 kommuner i Roskilde amtskommune. Kun 5 kommuner uden for de 3 nævnte amtskommuner samt Københavns og Frederiksberg kommuner har et beskatningsgrundlag over landsgennemsnittet, jfr. bilag 1.

I folketingssamlingen 1969-70 gennemførtes med lov nr. 234 af 4. juni 1969 om generelle tilskud til kommunerne 1. etape af en byrdefordelingsreform, hvis primære formål var at opnå en bedre udligning mellem de velstående og de økonomisk svage områder i landet. Loven indeholdt en væsentlig fornyelse, idet udligningen mellem kommunerne blev tilvejebragt ved ordninger, der direkte og udelukkende til sigtede en udligning af den kommunale beskatning.

Ulighederne i den kommunale beskatning blev imidlertid ikke formindsket i det ventede omfang i skatteåret 1970-71, bl. a. som følge af den stærke stigning i kommunernes udgifter fra 1969-70 til 1970-71 og forhøjelsen af personfradragene ved indførelse af kildeskatten.

Der har i de senere år været fremlagt flere forslag til en fuldstændig udligning af de dårligst stillede kommuners beskatningsgrundlag

ved hjælp af statstilskud. Fra socialdemokratiets side er der således den 13. marts 1970 fremsat forslag til folketingsbeslutning om gennemførelse af et skattegrundlagstilskud til kommunerne. Regeringen finder imidlertid, at der ikke ad denne vej vil kunne tilvejebringes en tilfredsstillende udligning, hvilket bl. a. skyldes den sammenhæng, der er mellem indkomstniveau og omkostningsniveau i de enkelte kommuner. En fuldstændig udligning i kommunernes beskatningsgrundlag ville således føre til, at kommuner, som har et dårligt beskatningsgrundlag og samtidig lave omkostninger, ville få et meget lavt beskatningsniveau.

En tilfredsstillende udligningsordning udelukkende ved tilskud fra statskassen til de økonomisk dårligst stillede kommuner kan desuden kun opnås ved anvendelse af meget betydelige statsmidler.“

Om lovens virkninger på den kommunale beskatning skal fra lovforslagets bemærkninger fremdrages, at 16 kommuner efter den hidtil gældende ordning havde et beskatningsniveau under 12 pct., og at 39 kommuner havde et beskatningsniveau over 18 pct., medens der efter loven kun vil være 10 kommuner med et beskatningsniveau under 12 pct. og 19 kommuner over 18 pct.

Lovforslaget blev i folketinget behandlet sammen med 3 af socialdemokratiet fremsatte forslag til folketingsbeslutning om 1) gennemførelse af et skattegrundlagstilskud for kommunerne, 2) gennemførelse af en analyse af kommunernes udgifter med henblik på en tilskudsordning af lovbundne opgaver og 3) etablering af en fast låneordning for udviklings- og vækstkommuner samt et af venstresocialisterne fremsat forslag til folketingsbeslutning om udligning af byrderne mellem kommunerne og forenkling af beskatningen, se nærmere omtalen af disse forslag.

Ved 1. behandling afviste indenrigsministeren de af oppositionen fremsatte forslag, omend han kunne tiltræde den principielle tanke bag det socialdemokratiske forslag om gennemførelse af et skattegrundlagstilskud for kommunerne. For så vidt angik forslaget om en analyse af kommunernes udgifter med henblik på en tilskudsordning af lovbundne opgaver, fandt ministeren en undersøgelse rimelig på det af forslagsstillerne nævnte tidspunkt, nemlig umiddelbart efter den endelige opgavefordelings fastlæggelse, men han stillede sig skeptisk overfor, om analysen bør medføre en tilskudsordning, specielt for så vidt angår de lovbundne opgaver. *Ove Hansen* (S) gav udtryk for, at regeringen endnu ikke syntes at have forstået de principper for en byrdefordelingsreform, som socialdemokratiet havde nedlagt i sine tre forslag til folketingsbeslutning. Lovforslaget ville kun løse en enkelt side af det samlede problemkompleks. Venstresocialisternes forslag mente han ikke kunne gennemføres i praksis — i hvert fald ville kommunernes selvstyret efterhånden blive ret begrænset. Såvel *Poul Schlüter* (K), *A. Chr. Andersen* (V) som *Niels Helveg Petersen* (RV) kunne give principiel tilslutning til regeringens lovforslag, som

man mente til dels overflødiggjorde de socialdemokratiske forslag. Samtlige tre ordførere afviste venstresocialisternes forslag. *Krog Hansen* (SF) ville nok erkende, at der i regeringens forslag var forbedringer i forhold til det bestående, men forslaget var slet ikke vidtgående nok. Derimod kunne han i det store og hele give tilslutning til venstresocialisternes forslag, som på mange måder mindede om den skitse, socialistisk folkeparti var fremkommet med i sidste samling. Det socialdemokratiske forslag om skattegrundlagstilskud for kommunerne betegnede han som „lapperier“. hvorimod han kunne støtte forslaget om en analyse af kommunernes udgifter med henblik på en tilskudsordning af lovbundne opgaver. Undersøgelsen burde dog påbegyndes, inden opgavefordelingen er fuldført. *Sigsgaard* (VS) redegjorde nærmere for det af ham og *Kjær Rasmussen* fremsatte forslag om udligning af byderne mellem kommunerne og forenkling af beskatningen. Han understregede, at forslaget var udarbejdet på en sådan måde, at kommunernes selvstyre efter hans opfattelse ville blive udvidet i forhold til i dag. Dels var der allerede i dag tale om meget kraftige statsindgreb, dels ville kommunerne efter venstresocialisternes forslag komme til at råde over flere penge fra staten, end der egentlig var brug for, således at der ville blive penge „tilovers“ til de kommuner, der vil give borgerne en særlig god service. Han betegnede både regeringens og socialdemokratiets forslag som „lapperier, der, ihvorvel de kan indebære fremskridt, ikke på nogen måde ophæver uretfærdighederne.“

I den af folketingsudvalget afgivne betænkning over forslag til lov om kommunal udligning indstillede et *flertal* (det konservative folkepartis medlemmer med undtagelse af *Stæhr Johansen*, venstres og det radikale venstres medlemmer af udvalget) lovforslaget til *vedtagelse uændret*.

Et *mindretal* (socialdemokratiets medlemmer af udvalget) beklagede, at regeringen ikke ville medvirke til gennemførelse af de af mindretallet stillede tre forslag til folketingsbeslutning. Man fandt, at der kun delvis var taget hensyn til forslaget om etablering af en fast låneordning for udviklings- og vækstkommuner i det *i realkreditudvalget opnåede forlig*. Videre udtalte mindretallet bl. a.:

„Regeringens forslag går alene ud på at løse problemerne for en række mindre kommuner med lavt indkomstgrundlag og høje beskatningsprocenter. Det kan naturligvis være udmærket, men man løser kun en enkelt side af det samlede problemkompleks ved yderligere at forværre situationen på andre måder, idet man pålægger kommuner med højere indkomstgrundlag over en bank at udrede hovedparten af de penge, der skal anvendes — uanset om det er kommuner med lavt udgiftsbehov og uden vækst- og investeringsudgifter, eller det er kommuner med store udgifter til løsning af uddannelses-, børneinstitutions-, jordkøbs- og byggemodningsudgifter.

Indenrigsministeren har over for udvalget erkendt, at areal/ind-

bygger-tilskuddet, som regeringspartierne alene gennemførte i sidste folketingsår, virker urimeligt i en del tilfælde, hvorfor regeringen nu foreslår ophævelse af areal/indbygger-tilskuddet.

Kommunernes Landsforening har over for udvalget beklaget, at regeringens forslag medfører, at der sættes et kunstigt skel imellem kommunerne, idet kommunerne inddeles i de „rige“ kommuner, der skal betale, og de „fattige“ kommuner, der skal modtage. Et sådant skel er ulykkeligt for det kommunale samarbejde.

Kommunernes Landsforening ser dog en forbedring i det fremsatte forslag, selv om det ikke løser problemerne.

Mindretallet deler Kommunernes Landsforenings synspunkter og erkender visse fordele i forslaget, men der er ikke taget hensyn til de store strukturforskelle, der er af særlig betydning for kommunernes udgiftsbehov. Mindretallet kan derfor ikke medvirke til lovforslagets gennemførelse, men da der som anført er visse forbedringer i forslaget, vil mindretallet ved 3. behandling af lovforslaget undlade at stemme.“

Et andet mindretal (Stæhr Johansen) kunne heller ikke medvirke til lovforslagets gennemførelse, men ønskede nærmere at redegøre for sin stilling ved lovforslagets anden behandling.

Krog Hansen (SF) var ved betænkningens afgivelse fraværende på grund af sygdom.

2. behandling gav påny anledning til udveksling af synspunkter partierne imellem. Stæhr Johansen (KF) oplyste, at han ikke var principiel modstander af en vis udligning, men at han ikke kunne stemme for det foreliggende lovforslag, idet han mente, at en nærmere undersøgelse var tiltrængt ikke mindst i hovedstadsområdet. Iøvrigt kunne han af principielle grunde ikke støtte lovforslaget, som efter hans opfattelse betød et indgreb i det kommunale selvstyre. Indenrigsministeren anførte bl. a., at han ikke havde anset det for hensigtsmæssigt at foreslå ændringer i den særlige udligningsordning i hovedstadsområdet, før resultatet af hovedstadsreformudvalgets arbejde forelå.

Ved 3. behandling vedtoges lovforslaget enstemmigt med 83 stemmer; 67 medlemmer (S, SF, VS, DK og UP) tilkendegav, at de hverken stemte for eller imod.

70. Lov om ændring af lov om beskatning til kommunerne af faste ejendomme. (Lempelse af grundskyld af skovejendomme). (Indenrigsminister *H. C. Toft*). [A. sp. 779. C. sp. 95].

Skriftlig fremsættelse ²²/₁₀ (F. sp. 568). 1. beh. ⁷/₁₁ (F. sp. 1077). Partiernes ordførere: Ove Hansen, Mads Eg Damgaard, Jens Chr. Christensen, Helge von Rosen og Ømann. Henvist til

udvalg på 17 medlemmer (Mads Eg Damgaard, Erik Hansen (Vejle amt), Juul-Madsen [formand], Niels Ravn, Jens Chr. Christensen, A. Chr. Andersen, Enggaard [næstformand], Helge von Rosen, Svend Haugaard, Kirkegaard, Ove Hansen, Kaj Andresen, Grünbaum, Egon Jensen, Hans Lund, Peter Nielsen og Morten Lange). Betænkning (B. sp. 193) afgivet $\frac{3}{12}$. 2. beh. $\frac{9}{12}$ (F. sp. 1937). 3. beh. $\frac{11}{12}$ (F. sp. 2097). *Loven stadfæstet 19. december 1969.* (Lovt. nr. 600).

Ved loven foretages ændringer i lov om beskatning til kommunerne af faste ejendomme, jfr. lovbekendtgørelse nr. 384 af 23. juni 1969, således at der med virkning fra og med skatteåret 1970-71 tilvejebringes hjemmel for at yde *skovejendomme samme lempelse af den amtskommunale grundskyld, som efter reglerne i den kommunale ejendomsskattelev tilstås landbrugsejendomme, gartnerier, planteskoler og frugtplantager.* Derved sidestilles skove og plantager med de øvrige jordbrugsejendomme, for så vidt angår lempelse af grundbeskatningen.

Om baggrunden for lovforslagets fremsættelse anførte *indenrigsministeren* i fremsættelsestalen, at *forrentningsprocenterne* ifølge nogle af Dansk Skovforening foretagne beregninger i 1962-63 for løvtræsdistrikter og hedeplantager udgjorde henholdsvis 4,3 og 5,6, medens procenterne efter en på samme grundlag foretaget beregning forventes at blive negative i 1969-70. For nåletræsdistrikterne er forrentningsprocenten i samme tidsrum faldet fra 6,6 til 1,5.

Lempelsesordningen for landbrugsejendomme m. v. går nærmere ud på, at grundskyldpromillen nedsættes med $\frac{1}{20}$ for hver fulde promille, landbrugets forrentningsprocent af handelsværdien i det skatteår nærmest forudgående kalenderår har været mindre end 4,5, d. v. s. at der ydes fuld fritagelse for amtskommunal grundskyld af de lempelsesberettigede grundværdier, når forrentningsprocenten er 2,5 og derunder. Det beløb, hvormed grundskylden nedsættes, dækkes af statskassen. For finansåret 1969-70, for hvilket der ydes fuld lempelse, udgør statstilskuddet ca. 188 mill. kr.

Det bemærkes, at der efter den kommunale ejendomsskattelev er adgang til under visse betingelser at påligne ejendomme, der er lempelsesberettigede, tillægsgrundskyld til vedkommende primærkommune. Dette gælder i tilsvarende omfang de skovejendomme, der efter loven er lempelsesberettigede.

Lovforslaget, der fik en velvillig modtagelse i folketinget, henvises til behandling i et udvalg, som indstillede det til vedtagelse uændret. Et *mindretal* (socialistisk folkepartis medlem af udvalget) øn-

skede dog at udtale, „at denne form for støtte i det hele er uheldig, men at man ikke ønsker skovbruget stillet dårligere end landbruget.“

Ved 3. behandling blev lovforslaget enstemmigt vedtaget med 130 stemmer.

71. Lov om indfødsrets meddelelse. (Indenrigsminister *H. C. Toft*). [A. sp. 153. C. sp. 11].

Skriftlig fremsættelse ⁸/₁₀ (F. sp. 95). 1. beh. ¹⁴/₁₀ (F. sp. 382). Henvist til indfødsretsudvalget. Betænkning (B. sp. 31) afgivet ³⁰/₁₀. 2. beh. ⁴/₁₁ (F. sp. 879). 3. beh. ⁷/₁₁ (F. sp. 1072). *Loven stadfæstet 28. november 1969.* (Lovt. B nr. 15).

Ved lovens § 1 meddeles indfødsret til i alt 416 personer, for 36 personers vedkommende dog kun på betingelse af, at de senest den 30. april 1972 godtgør at være løst fra undersåtligt eller statsborgerligt forhold til en fremmed stat.

Ifølge § 2 har loven virkning fra ugedagen efter dens stadfæstelse.

Lovforslaget blev undergivet en kort udvalgsbehandling, der ikke resulterede i ændringsforslag. Forslaget vedtoges enstemmigt.

72. Lov om indfødsrets meddelelse. (Indenrigsminister *H. C. Toft*). [A. sp. 1217 C. sp. 97].

Skriftlig fremsættelse ²⁸/₁₁ (F. sp. 1681). 1. beh. ³/₁₂ (F. sp. 1793). Henvist til indfødsretsudvalget. Betænkning (B. sp. 205) afgivet ⁴/₁₂. 2. beh. ⁹/₁₂ (F. sp. 1936). 3. beh. ¹¹/₁₂ (F. sp. 2096). *Loven stadfæstet 19. december 1969.* (Lovt. B nr. 16).

Ved lovens § 1 meddeles indfødsret til i alt 222 personer, for 17 ansøgere vedkommende dog kun på betingelse af, at de senest den 30. april 1972 godtgør at være løst fra undersåtligt eller statsborgerligt forhold til en fremmed stat.

Ifølge § 2 har loven virkning fra ugedagen efter dens stadfæstelse.

Lovforslaget blev undergivet en kort udvalgsbehandling, der ikke resulterede i ændringsforslag.

Lovforslaget vedtoges enstemmigt.

73. Lov om indfødsrets meddelelse. (Indenrigsminister H. C. Toft). [A. sp. 2887. C. sp. 593].

Skriftlig fremsættelse $\frac{12}{3}$ (F. sp. 4186). 1. beh. $\frac{1}{4}$ (F. sp. 4615). henvist til indfødsretsudvalget. Betænkning (B. sp. 1689) afgivet $\frac{14}{6}$. 2. beh. $\frac{20}{6}$ (F. sp. 6099). 3. beh. $\frac{22}{6}$ (F. sp. 6380). *Loven stadfæstet 27. maj 1970.* (Lovt. B. nr. 4).

Med virkning fra ugedagen efter lovens stadfæstelse meddeles indfødsret til i alt 537 personer.

Endvidere meddeles indfødsret til 63 personer, såfremt de senest den 30. april 1972 godtgør at være løst fra undersåtligt eller statsborgerligt forhold til fremmed stat.

På det af indenrigsministeren fremsatte lovforslag var kun optaget 229 personer. De øvrige 371 ansøgere blev optaget på lovforslaget efter indfødsretsudvalgets gennemgang af ansøgninger om indfødsret for personer, som enten ikke nåede at komme med på lovforslaget inden dets fremsættelse eller hvis forhold måtte overvejes nærmere, før der kunne tages stilling til spørgsmålet om, hvorvidt de pågældende kunne anses for egnede til optagelse.

I den af indfødsretsudvalget afgivne betænkning anføres bl. a. følgende:

„Under forhandlingerne har man drøftet de rekommandationer, som Nordisk Råd har vedtaget på sit møde i Reykjavik i februar 1970 vedrørende statsborgerretslovgivningen i de nordiske lande, og udvalget har i forbindelse hermed forespurgt indenrigsministeren, hvad han agter at foretage i anledning af disse rekommandationer. Ministeren har oplyst, at Finland er blevet udpeget som koordinerende land med hensyn til rekommandationerne, men at der endnu ikke er modtaget nogen henvendelse herom fra de finske myndigheder. Det er imidlertid ministerens hensigt, når der er gået en passende tid, at lade forhøre hos vedkommende finske myndigheder, hvad der agtes foretaget i anledning af rekommandationerne.

Udvalget har endvidere ladet undersøge, om en dansk moder kan få sine rettigheder over et barn, som hun har i ægteskab med en udenlandsk fader, og som hun har forældremyndigheden over, beskyttet på andre måder end ved, at der tillægges barnet dansk indfødsret. Indenrigsministeren har over for udvalget givet tilsagn om, at spørgsmålet i samarbejde med justitsministeren vil blive nærmere undersøgt.“

Ved 3. behandling vedtoges lovforslaget enstemmigt.

74. Lov om ændring af lov om udøvelse af lægegerning.

(Indenrigsminister *H. C. Toft*). [A. sp. 1633. C. sp. 467].

Skriftlig fremsættelse ¹³/₁ (F. sp. 2356). 1. beh. ³⁰/₁ (F. sp. 3119). Partiernes ordførere: Niels Mørk (Waldemar Laursen), Ellen Strange Petersen, Anna Sejerøe-Olsen, Samuelson og Morten Lange. Henvist til udvalg på 17 medlemmer (Ellen Strange Petersen, Burgdorf, Stæhr Johansen [formand], Ulla Worm, Anna Sejerøe-Olsen, Per Møller [næstformand], Skov Thulesen (fra ⁶/₃ Hauch), Samuelson, Amtoft, Nordqvist, Niels Mørk, Lene Bro, Finn Christensen, Waldemar Laursen, Orla Møller, Axel Ivan Pedersen og Morten Lange). Betænkning (B. sp. 859) afgivet ¹⁷/₄. 2. beh. ²¹/₄ (F. sp. 5168). 3. beh. ²³/₄ (F. sp. 5279). *Loven stadfæstet 29. april 1970.* (Lovt. nr. 174).

Ved loven foretages ændringer i lov om udøvelse af lægegerning, jfr. lovbekendtgørelse nr. 236 af 9. august med senere ændringer, som er en nødvendig *konsekvens af den nye studieordning* for medicinske studenter, der blev gennemført ved kgl. anordning af 26. juni 1967.

Den nye studieordning bygger på en betænkning afgivet i 1964 af et udvalg, der var nedsat af de lægevidenskabelige fakulteter ved Københavns og Århus universiteter. Betænkningens forslag til en ny studieordning tilsigtede at nedsætte den effektive studietid, men til gengæld udbygge efteruddannelsen for praktiserende læger. I konsekvens heraf erstatter loven den hidtidige obligatoriske sygehustjeneste på 12 måneder med en *2-årig klinisk uddannelse*. Som det hedder i loven, skal uddannelsen, der kan omfatte teoretiske kurser af højst 120 timers varighed, være aflønnet og af i alt 24 måneders varighed. Nærmere regler for uddannelsen vil blive fastlagt i en af indenrigsministeriet efter forhandling med undervisningsministeriet udstedt bekendtgørelse.

Endvidere indeholder loven en ændring om *specialistnævnets sammensætning*, som er udvidet med 1 til 7, således at en formand, der skal være læge, udnævnes af indenrigsministeren. Det bestemmes samtidig, at de lægevidenskabelige fakulteter indstiller 2 medlemmer mod hidtil 1, således at antallet af praktiserende læger i nævnet indskrænkes til 1.

Endelig skal nævnes, at loven indeholder en ændring af lægelovens § 14, stk. 1, som navnlig indebærer en *ophævelse af rigshospitalets undtagelsesstilling med hensyn til at indhente erklæring fra sundhedsstyrelsen om, hvilke ansøgere der er kvalificerede til ledige overlægestillinger*. Loven trådte i kraft den 1. juni 1970.

Lovforslaget, der i folketinget blev mødt med tilslutning fra alle sider, henvises til behandling i et udvalg, som i betænkningen bl. a. udtaler følgende:

„Indenrigsministeren har i samråd med udvalget oplyst, at statens seruminstitut principielt gerne ser, at ansøgere til stillinger som overlæge eller afdelingsforstander ved instituttet underkastes en § 14-vurdering. Imidlertid er der inden for instituttets område kun oprettet specialer for så vidt angår klinisk mikrobiologi og blodtypeserologi. For en lang række af instituttets afdelinger, der ikke er beskæftiget med de nævnte 2 specialer, vil der opstå problemer med hensyn til den sagkyndige vurdering af ansøgerne.

Udvalget skal henstille, at den i § 14, stk. 1, nævnte fremgangsmåde benyttes i den udstrækning, det er muligt, ved besættelse af stillinger som ledende læge ved statens seruminstitut.

Ministeren har endvidere over for udvalget givet udtryk for, at han på baggrund af den udvikling, som sygehusvæsenet undergår for tiden, ikke finder, at 1 år af den 2-årige obligatoriske uddannelse af alment praktiserende læger skal finde sted på delte og blandede sygehuse. Ministeren har imidlertid tilføjet, at ændringer i indholdet af den 2-årige uddannelse vil kunne ske administrativt, og at man agter nøje at følge udviklingen med henblik på ajourføring af uddannelsens indhold, således at der kan tages hensyn til såvel kravene til uddannelsens kvalitet som til sygehusenes eventuelle problemer.“

Efter de i udvalget stødfundne forhandlinger stillede indenrigsministeren 3 ændringsforslag, som blev tiltrådt af udvalget, og om hvis indhold skal anføres følgende fra bemærkningerne:

„Danske Lægestuderendes Landsråd har henstillet, at „højest 120 timers varighed“ og „højest 24 måneders varighed“ i den foreslåede affattelse af § 2, stk. 5, ændres til „mindst 120 timers varighed“ og „mindst 24 måneders varighed“.

„Højest“ foran „24 måneders varighed“ blev indsat af hensyn til sygehusejerne, der må have krav på, at der lovgivningsmæssigt fastsættes et maksimum for såvel den obligatoriske kliniske uddannelse som den teoretiske uddannelse, som jo foreslås aflønnet. Der blev ikke herved tilsigtet nogen ændring i den praksis, at læger gennemsnitlig har gjort tjeneste som lægekandidat i 5-6 år.

En ændring som foreslået af de lægestuderende ville betyde, at der administrativt åbnes mulighed for en ubegrænset forlængelse af den uddannelse, der kræves gennemgået, før tilladelse til at udøve virksomhed som alment praktiserende læge kan meddeles.

Efter indenrigsministeriets opfattelse må det anses for nødvendigt, at der fastholdes en *lovgivningsmæssig begrænsning af varigheden af den teoretiske undervisning*, hvortil sygehuse forpligtes til at yde frihed med løn.

Man vil derimod ikke modsætte sig, at ordet „højst“ udgår foran „24 måneders varighed“.

I forbindelse med dette ændringsforslag gav udvalget udtryk for, at man var opmærksom på, at indstilling om den i § 2, stk. 5, nævnte teoretiske uddannelses indhold og varighed vil fremkomme fra et særligt udvalg, og at der i begyndelsen kan opstå visse vanskeligheder med den praktiske tilrettelæggelse. Det var imidlertid udvalgets opfattelse, at det på lidt længere sigt bør være en undtagelse, at den teoretiske uddannelse er af kortere varighed end 120 timer.

Endvidere imødekom man et ønske fra Danske Lægestuderendes Landsråd om, at der inden for 5 år efter den sidst afholdte lægevidenskabelige embedseksamen efter 1954-anordningen åbnes mulighed for at opnå autorisation efter de hidtil gældende regler, idet der kan være kandidater efter 1954-anordningen, der har bestået eksamen for 4 og 3 år siden og af forskellige årsager ikke har taget deres turnustjeneste.

Ved 3. behandling blev det således ændrede lovforslag vedtaget enstemmigt med 108 stemmer; 1 medlem (Grøn.) tilkendegav, at han hverken stemte for eller imod.

75. Lov om ændring af lov om distriktsjordemødre. (Indenrigsminister *H. C. Toft*). [A. sp. 1653. C. sp. 249].

Skriftlig fremsættelse ¹³/₁ (F. sp. 2357). 1. beh. ³⁰/₁ (F. sp. 3126). Partiernes ordførere: Hans Hækkerup, Karen Thurøe Hansen, A. Chr. Andersen og Bilgrav-Nielsen. 2. beh. ¹⁷/₂ (F. sp. 3525). 3. beh. ²⁰/₂ (F. sp. 3846). *Loven stadfæstet 12. marts 1970.* (Lovt. nr. 83).

Ved loven foretages visse ændringer i lov om distriktsjordemødre, jfr. lovbekendtgørelse nr. 242 af 7. juli 1959 — ændringer, som vedrører *distriktsjordemødrenes ansættelsesforhold*, og som er nødvendiggjort af den pr. 1. juli 1969 gennemførte ny lovgivning om statens tjenestemænd.

Distriktsjordemødre er kommunale tjenestemænd, men deres ansættelsesforhold har hidtil været fastsat af lovgivningsmagten i distriktsjordemoderloven og af indenrigsministeriet i et i henhold til loven udfærdiget regulativ.

Efter at statens refusion af halvdelen af kommunernes udgifter til distriktsjordemoderlønninger og pensioner er afskaffet pr. 1. april 1970 som led i byrdefordelingsreformen, er begrundelsen for statens fastsættelse af disse regler bortfaldet.

Loven bestemmer derfor, at sådanne *regler i fremtiden fastsættes af ansættelsesmyndigheden (amts- og købstadkommunerne) med godkendelse af det kommunale lønningsnævn*. Herved opnås overensstemmelse med de tilsvarende bestemmelser for andre kommunale tjenestemænd.

Loven indeholder særlige overgangsregler.

Ved lovforslagets fremsættelse oplyste *indenrigsministeren*, at det af indenrigsministeriet nedsatte jordemoderudvalg, der arbejder med tilrettelæggelse af landets jordemoderordning og andre spørgsmål vedrørende fødselshjælpens organisation, forventes at afgive betænkning i første halvdel af 1970, og at forslag til en almindelig revision af lovgivningen på dette område derfor vil kunne påregnes fremsat i begyndelsen af folketingsåret 1970-71.

Lovforslaget fik i folketinget tilslutning fra alle sider. Det gennemførtes uden udvalgsbehandling og vedtoges enstemmigt ved 3. behandling.

76. Lov om ændring af lov om apotekervæsenet. (Indenrigsminister *H. C. Toft*). [A. sp. 2507. C. sp. 583].

Skriftlig fremsættelse $\frac{1}{2}$ (F. sp. 3231). 1. beh. $\frac{12}{3}$ (F. sp. 4202). Partiernes ordførere: Ivar Nørgaard (Holm Tved), Langkilde og Morten Lange. Henvist til lønningsudvalget. Betænkning (B. sp. 1601) afgivet $\frac{12}{5}$. 2. beh. $\frac{20}{5}$ (F. sp. 6101). 3. beh. $\frac{22}{5}$ (F. sp. 6381). *Loven stadfæstet 27. maj 1970.* (Lovt. nr. 232).

Lovændringen, der har *virkning fra den 1. juli 1969*, vedrører apotekerlovens pensionsregler og var en nødvendig *følge af tjenestemandssreformen*, navnlig loven om tjenestemandspension.

Efter de hidtidige regler ydede apotekerfonden en tjenestemandslignende pension til farmaceuter med en snævrere tilknytning til apotekervæsenet, de såkaldte *ordinære medlemmer* af pensionsordningen. Desuden var etableret en *ekstraordinær* ordning, hvori institutioner med tilknytning til apotekervæse-

net kunne optages. Til de ekstraordinære medlemmer ydedes pension efter forsikringsmæssige principper.

Ved lovændringen er *reglerne i den nye tjenestemandsløvgjort anvendelige for de ordinære medlemmer* i videst muligt omfang. Tilgangen til den ekstraordinære ordning er lukket, idet det ikke havde vist sig muligt at basere en forsikringsmæssig ordning på tjenestemandslignende pensionsvilkår.

Da de af ordningen omfattede farmaceuter, bortset fra apotekerne, alle er overenskomstlønnede, er et *egetbidrag*, fikseret på det før 1. juli 1969 gældende niveau, opretholdt for at undgå, at ordningens medlemmer opnåede en lønfremgang som følge af, at egetbidraget for tjenestemænd er bortfaldet.

Iøvrigt bemærkes, at der er gennemført en væsentlig forenklet formulering af de hidtidige detaljerede bestemmelser, således at de nærmere regler nu kan fastsættes i bekendtgørelsesform.

Ved fremsættelsen af lovforslaget gjorde indenrigsministeren opmærksom på, at tjenestemandsløvsreformen også nødvendiggjorde en ændring af lovens § 48 om nettoafgift/tilskud til apotekerfonden. Lovforslag herom ville blive fremsat i folketingsåret 1970-71. Endvidere udtalte ministeren, at spørgsmålet om en generel revision for tiden overvejedes i det apotekerlovsudvalg, som blev nedsat den 8. februar 1969.

Forslaget gav ikke ved *1. behandlingen* i folketinget anledning til nogen større debat, idet kun tre ordførere bad om ordet. De kunne alle tiltræde det foreliggende lovforslag. Det skal dog nævnes, at *Morten Lange* (SF) fandt, at en grundlæggende undersøgelse af hele apotekervæsenets indpasning i det almindelige sundhedssystem og i det almindelige sociale system var en ting, som man meget hurtigt måtte i gang med. Det at fordele lægemidler var mere et offentligt anliggende end et kommercielt.

Lønningssudvalget, hvortil lovforslaget henvistes, indstillede lovforslaget til vedtagelse uden ændringsforslag.

Ved 3. behandling vedtoges lovforslaget enstemmigt med 137 stemmer.

77. Lov om udskydelse af revisionen af lov om bekæmpelse af kønssygdomme. (Indenrigsminister *H. C. Toft*). [A. sp. 1259. C. sp. 461].

Skriftlig fremsættelse ²⁸/₁ (F. sp. 1682). 1. beh. ¹⁶/₁₂ (F. sp.

2308). Partiernes ordførere: Sv. E. Andersen, Langkilde, Anna Sejerøe-Olsen, Else-Merete Ross og Ove Munch. Henvist til udvalg på 17 medlemmer (Langkilde, Adam Møller [formand], Lis Møller, Ellen Strange Petersen, Anna Sejerøe-Olsen [næstformand], Per Møller, Eva Ree, Else-Merete Ross, Rigmor Christensen, Meta Ditzel, Sv. E. Andersen (fra $14/1$ Søren B. Jørgensen), Albertsen, Lene Bro, Kampmann, Orla Pedersen, Karl Max Rasmussen og Ove Munch). Betænkning (B. sp. 849) afgivet $2/4$. 2. beh. $14/4$ (F. sp. 4952). 3. beh. $17/4$ (F. sp. 5138). *Loven stadfæstet 29. april 1970. (Lovt. nr. 177).*

Loven udskyder revisionen af lov om bekæmpelse af kønssygdomme, således at forslag om revision af loven skal fremsættes for folketinget i folketingsåret 1971-72.

Om baggrunden for loven anførte indenrigsministeren følgende ved lovforslagets fremsættelse:

„Lov nr. 193 af 4. juni 1947 om bekæmpelse af kønssygdomme afløste den såkaldte oktober-lov, lov nr. 81 af 30. marts 1906 om modarbejdelse af offentlig usædelighed og venerisk smitte. På baggrund af den betydelige stigning i antallet af kønssygdomme, der indtrådte under og umiddelbart efter den 2. verdenskrig, indførte loven af 4. juni 1947 skærpede regler om smitteopsporing og pligten til at underkaste sig lægebehandling.

Loven skulle forelægges til revision i rigsdagssamlingen 1951-52. På revisionstidspunktet var antallet af smittede med kønssygdomme faldet væsentligt bl. a. på grund af den nye lovs skærpede regler. Af lægelige grunde fandtes det på dette tidspunkt imidlertid ikke forsvarligt at svække agtpågivenheden, hvorfor revisionen blev udskudt til folketingsåret 1956-57.

Da loven i 1956 på ny skulle forelægges til revision, var antallet af anmeldte tilfælde af kønssygdomme i det væsentlige uforandret, og revisionen blev derfor udskudt i 3 år.

I begyndelsen af 1960-erne konstateredes en stigning i antallet af anmeldte tilfælde af kønssygdomme, særlig blandt de unge aldersgrupper og blandt de homofile. På denne baggrund fandt man det ikke forsvarligt at lempe kønssygdomslovens regler, hvorfor revisionen blev udskudt.

Kønssygdomsloven blev igen forelagt til revision i folketingsåret 1964-65. Antallet af anmeldte tilfælde af kønssygdomme var stadig stigende. Hertil kom, at gonorrébakterierne i stigende grad viste sig modstandsdygtige over for penicillin og andre antibiotika. Under hensyn til denne udvikling fandt man, at en revision burde udskydes indtil folketingsåret 1969-70, på hvilket tidspunkt man mente at

have et bedre grundlag, hvorpå man kunne bedømme nødvendigheden af en revision af hele kønssygdomsloven.

Med henblik på denne revision har Dansk dermatologisk Selskab nedsat et arbejdsudvalg, der skal fremkomme med et forslag til den fremtidige udformning af kønssygdomsloven, herunder navnlig muligheden for en mere effektiv smitteopsporing. Dette udvalg vil tidligst have afsluttet sine undersøgelser i slutningen af 1969. Af hensyn til en forsvarlig behandling af arbejdsudvalgets forslag foreslår sundhedsstyrelsen, at lovens revision udskydes.

Herudover må fremhæves, at det på nuværende tidspunkt ikke er muligt at sige, hvorledes undersøgelse og behandling af kønssygdomme mest hensigtsmæssigt tilrettelægges under den ændring af byrde- og opgavefordelingen, der finder sted pr. 1. april 1970, jfr. lov af 4. juni 1969 om ændringer i forskellige lovbestemmelser om stats-tilskud og refusioner til kommunerne.

På denne baggrund finder jeg det mest hensigtsmæssigt at udskyde revisionen indtil folketingsåret 1971-72."

Lovforslaget fik i folketinget en velvillig modtagelse. Flere ordførere understregede betydningen af, at befolkningen får fornøden oplysning om kønssygdommene og deres bekæmpelse, og *Else-Merete Ross* (RV) henstillede til undervisningsministeren at bidrage mest muligt til, „at den uvidenhed, der hersker angående kønssygdomme og deres farlighed, formindskes gennem en moderne tilrettelagt seksualundervisning både i folkeskolen og i ungdomsskolen."

Lovforslaget blev efter en kort udvalgsbehandling vedtaget enstemmigt ved 3. behandling med 127 stemmer.

78. Lov om udskydelse af revisionen af lov for Færøerne om bekæmpelse af kønssygdomme. (Indenrigsminister *H. C. Toft*). [A. sp. 2943. C. sp. 455].

Skriftlig fremsættelse $\frac{12}{3}$ (F. sp. 4187). 1. beh. $\frac{1}{4}$ (F. sp. 4616). 2. beh. $\frac{7}{4}$ (F. sp. 4749). 3. beh. $\frac{10}{4}$ (F. sp. 4889). *Loven stadfæstet 29. april 1970.* (Lovt. nr. 179).

Loven udskyder revisionen af lov for Færøerne om bekæmpelse af kønssygdomme, således at forslag om revision af loven skal fremsættes for folketinget i folketingsåret 1971-72.

Om baggrunden for loven anførte indenrigsministeren følgende ved lovforslagets fremsættelse:

„Lov nr. 74 af 24. februar 1960 om bekæmpelse af kønssygdomme på Færøerne blev udarbejdet på grundlag af lov nr. 193 af 4. juni 1947 om bekæmpelse af kønssygdomme. Loven blev forelagt til

revision i folketingsåret 1965-66. På revisionstidspunktet var antallet af anmeldte tilfælde af gonorré stigende, hvorfor revisionen blev udskudt til folketingsåret 1969-70.

Med henblik på denne revision har Dansk dermatologisk Selskab som nævnt i forbindelse med fremsættelsen af lovforslaget om udskydelse af revisionen af lov nr. 193 af 4. juni 1947 (se nærmest foregående sag) nedsat et arbejdsudvalg, der skal fremkomme med forslag til den fremtidige udformning af kønssygdomsloven. Af hensyn til en forsvarlig behandling af arbejdsudvalgets forslag foreslås revisionen i lighed med revisionen af 1947-loven udskudt indtil folketingsåret 1971-72."

Lovforslaget gav ikke anledning til bemærkninger i folketinget. Det vedtoges enstemmigt ved 3. behandling uden at have været undergivet udvalgsbehandling.

79. Lov om ændring af lov om værnepligt. (Nedlæggelse af lægdsmandsinstitutionen m. v.). (Indenrigsminister *H. C. Toft*). [A. sp. 785. C. sp. 111].

Skriftlig fremsættelse ²²/₁₀ (F. sp. 569). 1. beh. ⁷/₁₁ (F. sp. 1072). Partiernes ordførere: Finn Christensen, Juul-Madsen, Kristen Østergaard, Bilgrav-Nielsen og Kurt Brauer. Henvist til udvalg på 17 medlemmer (Juul-Madsen, Adam Møller [formand], Vestergaard Poulsen, Poul Schlüter, Kristen Østergaard [næstformand], Holger Hansen (fra ¹⁸/₁₁ Kofoed), Houmann, Nordqvist, Bilgrav-Nielsen, Skovmand, Finn Christensen, Niels Matthiasen, Kjeld Olesen, Orla Pedersen, Søgaard, Tastesen og Kurt Brauer). Betænkning (B. sp. 211) afgivet ⁵/₁₂. 2. beh. ⁹/₁₂ (F. sp. 1936). 3. beh. ¹¹/₁₂ (F. sp. 2096). *Loven stadfæstet 19. december 1969.* (Lovt. nr. 601).

Ved loven foretages — med virkning fra den 1. april 1970 — nogle ændringer i lov nr. 210 af 11. juni 1954 om værnepligt, som ændret bl. a. ved lov nr. 222 af 31. maj 1968 og senest ved § 14 i lov nr. 175 af 30. april 1969.

Loven *ophæver* således *lægdsmands- og lægdsforstanderinstitutionen*.

Dernæst ændrer loven *sammensætningen af den ordentlige session*, som herefter består af udskrivningschefen som formand, en officer samt en af amtsrådet udpeget person, der skal

være medlem af en kommunalbestyrelse. Dette indebærer en ophævelse af lægdsforstanderens (politimesterens) medlemskab af sessionen, men ifølge lovforslagets bemærkninger er det tanken administrativt at foreskrive, at en erklæring fra politimesteren vil være at indhente i sager om udelukkelse fra tjeneste i forsvaret på grund af straf.

Ifølge loven ophæves endvidere den ved værnepligtsloven af 1954 indførte faste session, således at *den ordentlige session gøres permanent*.

Endelig er der gennemført en ændring af bestemmelsen i værnepligtslovens § 13, stk. 1, hvorefter en værnepligtig hidtil alene har været pligtig at fremstille sig for sessionen på det *sted*, hvor han havde sin bopæl eller opholdt sig. Efter loven kan det nu pålægges de værnepligtige at fremstille sig for sessionen i den *udskrivningskreds*, hvor de har deres bopæl eller opholder sig. Dette vil sige, at loven åbner mulighed for, dels at det bestemmes, at der kun skal afholdes session *ét sted i hver udskrivningskreds*, dels at de værnepligtige, selv om man måtte beholde det nuværende system med flere sessionssteder i hver udskrivningskreds, kan tilsiges til at give møde på et hvilket som helst af de pågældende sessionssteder.

Under henvisning hertil indeholder loven en bemyndigelse for indenrigsministeren til med tilslutning fra folketingets finansudvalg at fastsætte regler om fri rejse fra den værnepligtiges bopæl til det sted, hvor sessionen afholdes.

Det fremsatte lovforslag var ganske identisk med det forslag, der indeholdes i den af indenrigsministeriets værnepligtsudvalg af 1967 afgivne 1. delbetænkning. Begrundelsen for at ophæve lægdsmands- og lægdsforstanderinstitutionen var dels, at de rent administrative arbejdsopgaver, der påhviler lægdsmanden og lægdsforstanderen, gennem de senere år er aftaget i betydelig grad, senest som følge af gennemførelsen af samarbejdet mellem det centrale personregister og udskrivningsvæsenet pr. 1. januar 1969, dels at ej heller lægdsforstanderens og lægdsmandens hverv som medlemmer af sessionen — som forholdene er i dag — selvstændigt synes at kunne berettige til en bevarelse af de to institutioner. Det bemærkes herved, at udgifterne til lægdsmandenes aflønning m. m. i finansåret 1968-69 har udgjort over 1 mill. kr. eller ca. 10 pct. af udskrivningsvæsenets samlede budget.

Baggrunden for at bevare den kommunale repræsentation i sessionen må ifølge bemærkningerne til lovforslaget i første række søges i den tryghedsfølelse, som bevidstheden om tilstedeværelse af en folkevalgt repræsentant må antages at give de værnepligtige.

Lovforslaget, der i folketinget fik en velvillig modtagelse af alle partiernes ordførere, henvistes til behandling i et udvalg, som indstillede det til vedtagelse uændret.

Ved 3. behandling blev lovforslaget enstemmigt vedtaget med 109 stemmer.

80. Lov om værnepligtens opfyldelse ved bistandsarbejde i udviklingslande. (Indenrigsminister *H. C. Toft*). [A. sp. 2929. C. sp. 657].

Skriftlig fremsættelse ¹²/₃ (F. sp. 4187). 1. beh. ¹⁷/₄ (F. sp. 5154). Partiernes ordførere: Niels Matthiasen, Juul-Madsen, Per Møller, Svend Haugaard, Morten Lange og Sigsgaard. Henvist til udvalg på 17 medlemmer (Juul-Madsen, Lembourn, Poul Schlüter, Knud Østergaard [formand], Per Møller [næstformand], Arne Christiansen, Kristen Østergaard, Svend Haugaard, Bilgrav-Nielsen, Skovmand, Kjeld Olesen, Jørgen Peder Hansen, Per Hækkerup, Frode Jakobsen, Niels Matthiasen, Søgaard og Morten Lange). Betænkning (B. sp. 1635) afgivet ¹⁴/₆. 2. beh. ²¹/₆ (F. sp. 6242). 3. beh. ²⁸/₆ (F. sp. 6660). *Loven stadfæstet 4. juni 1970.* (Lovt. nr. 272).

Den 11. juli 1969 meddelte regeringen, at den havde besluttet, at der i det kommende folketingsår skulle fremsættes et lovforslag, der gør det muligt for egnede at aftjene værnepligten (såvel civil som militær) i form af u-landstjeneste.

Det blev herefter pålagt et af indenrigsministeriet den 10. september 1969 nedsat udvalg (udvalget om u-landsværnepligt) at udarbejde forslag til en lov, hvorefter værnepligtige får mulighed for at vælge at udføre bistandsarbejde i et udviklingsland i stedet for at aftjene værnepligt ved det militære forsvar, i civilforsvaret eller ved civilt arbejde. I udvalget deltog repræsentanter for indenrigsministeriet, udenrigsministeriet (sekretariatet for teknisk samarbejde med udviklingslandene), forsvarsministeriet, Mellempfolkeligt Samvirke og udskrivningsvæsenet.

Loven, der praktisk talt svarer til det af udvalget udarbejdede udkast, indeholder følgende hovedprincipper:

1. Alle værnepligtige, der endnu ikke er mødt til aftjening af værnepligten, i forsvaret, civilforsvaret eller ved civilt arbejde, kan ansøge om tilladelse til at opfylde værnepligten ved bistandsarbejde i udviklingslande. Ansøgernes egnethed tænkes efter bemyndigelse af ministeren for teknisk samarbejde med udviklingslandene bedømt af Mellempolitikligt Samvirke. Tilladelsen meddeles af indenrigsministeren.

2. Indenrigsministeren fastsætter efter forhandling med ministeren for teknisk samarbejde med udviklingslandene og forsvarsministeren for hvert halvår, hvor mange værnepligtige der kan udsendes til u-landstjeneste. Ved fastsættelsen af dette tal må der ske en afvejning af såvel finansielle, bistandspolitiske som beredskabsmæssige hensyn.

3. Tjenestetiden for u-landsværnepligtige (pligtigt bistandsarbejde) udgør 2 år i udviklingslandene. Dertil kommer i almindelighed en forudgående u-landsuddannelse af 3 måneders varighed.

4. Ministeren for teknisk samarbejde med udviklingslandene fastsætter reglerne for de vilkår, der skal gælde under tjenesten (løn, bonus m. v.). Der tilsigtes her i princippet en ligestilling med de u-landsfrivilliges vilkår, idet dog bl. a. reglerne om udbetaling af bonusbeløb vil blive noget afvigende.

Loven trådte i kraft den 1. september 1970 og anvendes på de værnepligtige, der er indkaldt til møde ved det militære forsvaret, civilforsvaret eller civilt arbejde den 1. januar 1971 eller senere.

Indenrigsministeren kan dog efter forhandling med ministeren for teknisk samarbejde med udviklingslandene og forsvarsministeren efter ansøgning fritage personer for værnepligt, hvis de inden den 1. januar 1971 i medfør af lovgivningen om udsendelse af frivillige til udviklingslandene har udført bistandsarbejde i mindst 2 år. Det samme gælder personer, som inden den 1. januar 1971 er udsendt til sådant arbejde, når de har udført dette arbejde i mindst 2 år.

Om baggrunden for lovforslagets fremsættelse anførte *indenrigsministeren* i fremsættelsestalen:

„Regeringen har haft to afgørende grunde til at gennemføre denne særlige form for værnepligt. For det første, at man derved vil kunne forbedre mulighederne for Danmarks bistand til udviklingslandene. For det andet og i sammenhæng hermed, at man ved at tillade, at værnepligten aftjenes ved bistandsarbejde i udviklingslandene, anerkender, at sikringen af freden må ske såvel ved opbygning af et forsvar i traditionel forstand som ved udbygning af hjælpearbejdet i udviklingslandene. Et sådant arbejde består i en indsats mod sult, sygdom og økonomisk underudvikling og medvirker dermed til at fjerne nogle af årsagerne til spænding mellem nationerne.“

Lovforslaget blev i folketinget mødt med tilslutning af partierne ordførere, idet dog tilslutningen — med forskellige begrundelser — var noget behersket for venstres og socialistisk folkepartis vedkommende. *Sigsgaard* (VS) mente, at baggrunden for lovforslagets fremsættelse formentlig var et ønske om at standse stigningen af antallet af militærnægtere, og han gav udtryk for ønske om at afvente Goldschmidt-rapportens offentliggørelse og debatten omkring den inden endelig stillingtagen til lovforslaget.

Lovforslaget henvistes til behandling i et udvalg som i betænkningen anfører, at indenrigsministeren over for udvalget har oplyst, at værnepligtige, der er udtaget til u-landstjeneste, men som er indkaldt til at give møde til aftjening af værnepligt før den 1. januar 1971, efter ansøgning kan påregne at få den udsættelse, der er fornøden for, at de kan blive omfattet af lovens regler. Endvidere anføres det i betænkningen, at indenrigsministeren over for udvalget har givet udtryk for, at der ved udarbejdelsen af lovforslaget er lagt vægt på, at de værnepligtige, der opfylder værnepligten ved bistandsarbejde i udviklingslande, på rimelig måde ligestilles med de værnepligtige, der aftjener deres værnepligt under de sædvanlige former. Dette synspunkt har ført til, at princippet om ligestilling med de u-landsfrivillige har måttet fraviges, for så vidt angår beregning af bonusbeløbet.

Ved 3. behandling blev lovforslaget vedtaget uændret og enstemmigt med 145 stemmer.

81. Lov om ændring af lov om rettens pleje. (Nedlægelse af retten i Saksøbing). (*Justitsminister Thestrup*). [A. sp. 571. C. sp. 159].

Skriftlig fremsættelse ⁸/₁₀ (F. sp. 133). 1. beh. ²²/₁₀ (F. sp. 594). Partiernes ordførere: K. Axel Nielsen, Thustrup Hansen, Ib Thyregod, Nordqvist og Poul Dam. Henvist til udvalg på 17

medlemmer (Thustrup Hansen (fra $^{11}/_{11}$ Bøgholm), Mads Eg Damgaard, Langkilde (formand), Gerda Møller, Ib Thyregod, Robert Christensen [næstformand], Per Federspiel, Nordqvist, Rigmor Christensen, Lindegård Rasmussen (havde ved betænkningens afgivelse orlov på grund af sygdom), K. Axel Nielsen, Lysholt Hansen, A. W. Larsen, Th Mikkelsen, Otto Mørch, Holm Tved, Poul Dam). Betænkning (B. sp. 251) afgivet $^{10}/_{12}$. 2. beh. $^{12}/_{12}$ (F. sp. 2204). 3. beh. $^{16}/_{12}$ (F. sp. 2302). *Loven stadfæstet 8. januar 1970.* (Lovt. nr. 3).

Ved lovændringen *nedlægges retten i Sakskøbing.*

I den skriftlige fremsættelse hedder det, at man, for at opnå en hensigtsmæssig retskredsinddeling efter kommunesammenlægningerne, måtte overføre Toreby kommune, der sammenlægges med Nykøbing Falster købstadkommune, fra retten i Sakskøbing til retten i Nykøbing Falster. Dette ville betyde, at indbyggertallet i Sakskøbing retskreds reduceredes til ca. 16.500. Retskredsen ville herved blive så lille, at driften af embedet ikke kunne tilrettelægges rationelt. Retskredsen nedlægges derfor, og dens område deles mellem retten i Maribo og retten i Nykøbing Falster.

Ved 1. behandling fik forslaget en velvillig behandling. *K. Axel Nielsen* (S) ønskede dog først at se de udtalelser, der var indhentet over forslaget. Endvidere ønskede han oplyst, om der var andre retskredse med et lavere indbyggerantal end de 16.500, der i det foreliggende forslag var blevet betegnet som værende under den grænse, der muliggør en rationel drift af et dommerembede. *Ib Thyregod* (V) rejste spørgsmålet om berømmelsestiden i Østre Landsret.

Det nedsatte udvalg indstillede forslaget til vedtagelse uændret. Det fremgår af betænkningen, at udvalget har fået de indhentede udtalelser forelagt. Enkelte af dem er optrykt som bilag. Udvalget har endvidere med ministeren drøftet berømmelsestiden i Østre Landsret. I den forbindelse er det nævnt, at ministeren var indstillet på at søge grænsen for underretssager forhøjet til 10.000 kr.

Ved 3. behandling blev lovforslaget vedtaget enstemmigt med 131 stemmer.

82. Lov om ændring af lov om rettens pleje. (Ophævelse af udpantningsfristen). (Justitsminister *Thestrup*). [A. sp. 1401. C. sp. 199].

Skriftlig fremsættelse $^{3}/_{12}$ (F. sp. 1861). 1. beh. $^{17}/_{12}$ (F. sp. 2337). Partiernes ordførere: K. Axel Nielsen, Langkilde, Per

Federspiel, Rigmor Christensen, Ømann og Kjær Rasmussen. 2. beh. ²⁰/₁ (F. sp. 2657). 3. beh. ²³/₁ (F. sp. 2782). *Loven stadfæstet 29. januar 1970.* (Lovt. nr. 10).

Retsplejelovens § 597 indeholdt en bestemmelse om, at udpantningsretten vedvarede i et år fra forfaldsdagen, og at det med hensyn til fristens beregning var tilstrækkeligt, at begæring om udpantning var indgivet inden fristens udløb, forudsat at udpantningen derefter med tilstrækkelig hurtighed blev fremmet af rekvirenten. Denne bestemmelse blev med lovændringen ophævet med virkning fra 1. februar 1970.

Lovforslaget blev i folketinget behandlet sammen med *forslag til lov om fremgangsmåden ved udpantning for skatter og afgifter* m. v. (Se side 281) og fik tilslutning fra alle sider.

Ophævelsen af den 1-årige frist i retsplejelovens § 597 har sammenhæng med, at den nye lov om fremgangsmåden ved udpantning ophæver den tidligere frist på 2 år for udpantning vedrørende skatter og afgifter. Det siges i bemærkningerne til lovforslaget, at der efter justitsministeriets opfattelse ikke er tilstrækkelig grund til at opretholde særlige regler om forældelse af udpantningsretten, når kravet dog stadig kan indfordres ved almindelig rettergang. Så længe fordringen ikke er forældet, må de omstændigheder, som har gjort det forsvarligt at foretage inddrivelse uden domsgrundlag, stadig være til stede. Der vil herefter kunne foretages udpantning, indtil de pågældende fordringer er forældet efter de almindelige regler.

83. Lov om ændring af lov om rettens pleje. (Forhøjelse af grænsen for underretssager). (Justitsminister *Thestrup*). [A. sp. 2199. C. sp. 449].

Skriftlig fremsættelse ²⁰/₁ (F. sp. 2654). 1. beh. ³⁰/₁ (F. sp. 3113). Partiernes ordførere: Hans Hækkerup (K. Axel Nielsen), Langkilde, Jens Frandsen (Per Federspiel), Nordqvist og Morten Lange. Henvist til udvalg på 17 medlemmer (Langkilde, Hanne Budtz [formand], Adam Møller, Poul Schlüter, Per Federspiel, Johan Philipsen [næstformand], Ib Thyregod, Rigmor Christensen, Amtoft, Nordqvist, K. Axel Nielsen, Thomas Have, Hans Hækkerup, Otto Mørch, Peter Nielsen, Th. Mikkelsen og Poul Dam). Betænkning (B. sp. 817) afgivet ¹⁹/₃. 2. beh.

$\frac{7}{4}$ (F. sp. 4750). 3. beh. $\frac{10}{4}$ (F. sp. 4890). *Loven stadfæstet 29. april 1970.* (Lovt. nr. 168).

Ved lovændringen *forhøjes den beløbsgrænse*, der er afgørende for, om en *borgerlig sag i første instans* skal behandles ved *underret eller landsret, fra 6.000 kr. til 10.000 kr.* Samtidig med en forhøjelse af underretsgrænsen forhøjes grænserne i retsplejelovens § 482, stk. 2 og § 595, stk. 1.

Det fremgår af bemærkningerne, at en ajourføring af den hidtilgældende underretsgrænse på 6.000 kr. under hensyn til udviklingen i priser og lønninger ville begrunde en forhøjelse af grænsen til ca. 8.000 kr. For at søge opnået en yderligere aflastning af landsretterne har man imidlertid ment at burde foreslå en forhøjelse til 10.000 kr.

Ved 1. behandling fik forslaget tilslutning fra alle sider.

Hans Hækkerup (S) ville dog gerne have en udvalgsbehandling, da det ikke var oplyst, hvad de forskellige institutioner og organisationer, der var blevet hørt, havde udtalt om forslaget, og da det ikke forekom ham umiddelbart indlysende, at man samtidig med at forhøje underretsgrænsen også skulle forhøje beløbsgrænserne i de paragraffer, der omhandler dels beløbsgrænsen, der er afgørende for, om begæring til fogeden om eksekution skal være skriftlig, dels beløbsgrænsen, der er afgørende for, om landsrettens afgørelse vedrørende tvist om fordeling af auktionssummer kan ankes til højesteret.

Langkilde (KF) og *Morten Lange* (SF) rejste spørgsmålet om at gøre by- og herredretterne til 1. instans i alle sager. *Justitsministeren* svarede hertil, at han ville forelægge spørgsmålet for retsplejeudvalget.

Det nedsatte udvalg indstillede forslaget til vedtagelse uændret.

Ved 3. behandling blev lovforslaget vedtaget enstemmigt med 129 stemmer.

84. Lov om fremgangsmåden ved udpantning for skatter og afgifter m. v. (Justitsminister *Thestrup*). [A. sp. 1409. C. sp. 195].

Skriftlig fremsættelse $\frac{3}{12}$ (F. sp. 1861). 1. beh. $\frac{17}{12}$ (F. sp. 2337). Partiernes ordførere: K. Axel Nielsen, *Langkilde*, Per Federspiel, Rigmor Christensen, Ømann og Kjær Rasmussen. 2. beh. $\frac{20}{1}$ (F. sp. 2657). 3. beh. $\frac{23}{1}$ (F. sp. 2782). *Loven stadfæstet 29. januar 1970.* (Lovt. nr. 9).

Loven træder i stedet for loven om inddrivelse af skatter og afgifter til det offentlige. Lovens område *udvides til at omfatte alle ydelser*, der opkræves eller inddrives af amtstuerne (amtsskatteinspektorerne), toldvæsenet eller kommunerne, og justitsministeren får bemyndigelse til at bestemme, at loven også skal gælde for andre ydelser, der opkræves eller inddrives af det offentlige.

Der tillægges endvidere justitsministeren en bemyndigelse til at bestemme, at også andre ydelser end sådanne, der opkræves eller inddrives af kommunerne og toldvæsenet, skal kunne inddrives af pantefogderne og toldfogderne.

Bestemmelsen i retsplejelovens § 598 om, at der først kan foretages udpantning, når fogeden ved kendelse har *autoriseret fordringen til udpantning, ophæves*, for så vidt angår ydelser, der omfattes af denne lov.

Justitsministeren får adgang til at bestemme, at udpantning kan foretages *uden forudgående forkyndelse eller bekendtgørelse*, såfremt skyldneren på anden måde er gjort bekendt med, at der vil blive foretaget udpantning.

Der bliver mulighed for at begynde udpantningsforretningen i den retskreds, sognefogeddistrikt, kommune eller tolddistrikt, *hvor skyldneren driver erhvervs mæssig virksomhed*, og pantefogderne og toldfogderne får adgang til at fortsætte en udpantningsforretning uden for vedkommende kommune eller tolddistrikt.

Fristen på 2 år for foretagelse af udpantning for skatter og afgifter m. v. ophæves. Ved den samtidig vedtagne *lov om ændring af rettens pleje* ophæves endvidere udpantningsfristen på 1 år i retsplejelovens § 597.

Overgangen til kildeskat pr. 1. januar 1970 og gennemførelsen af toldfogedordningen ville gøre visse ændringer i inddrivelsesloven påkrævet. Under hensyn hertil og for i øvrigt at opnå en forenkling af fremgangsmåden ved inddrivelse af skatter og afgifter m. v. anmodede justitsministeriet i foråret 1969 udvalget angående revision af reglerne om udlæg og udpantning m. v. om at foretage en almindelig gennemgang af inddrivelsesloven. Udvalget afgav i september 1969 en indstilling, der indeholder udkast til en lov om fremgangsmåden ved udpantning for skatter og afgifter m. v., som skal træde i stedet for loven om inddrivelse af skatter og afgifter til det offentlige m. m.

Det fremsatte lovforslag svarede i det væsentlige til udvalgets udkast.

Lovforslaget blev behandlet sammen med *forslag til lov om ændring af lov om rettens pleje. (Ophævelse af udpantningsfristen)*, se side 279.

Under 1. behandlingen rejste *Langkilde* (KF) spørgsmålet, om radio- og TV-licensen kunne blive inddraget under udpantningsordningen. Justitsministeren oplyste som svar herpå, at kulturministeren havde meddelt ham, at spørgsmålet for tiden var til behandling, og at man regnede med til næste samling at kunne fremsætte forslag herom.

Kjær Rasmussen (VS) fandt, at det ville være lettere at støtte lovforslaget, hvis man vidste, at bestemmelserne engang ville blive bragt i anvendelse over for skattetilgodehavender fremkommet på grundlag af en retfærdig skatteligning.

Selve forslaget fik støtte fra alle sider og gik direkte til 2. behandling.

Ved 3. behandling rejste *Kjær Rasmussen* (VS) spørgsmålet om udpantning i børnetilskud. Ministeren svarede, at spørgsmålet henhørte under domstolene. Forslaget blev enstemmigt vedtaget med 121 stemmer, medens 1 medlem (*Rosing*) afholdt sig fra at stemme.

85. Lov om ændring af lov om udlændinges adgang til landet m. v. og af lov om rettens pleje. (Domstolskontrol med frihedsberøvelse m. v.). (Justitsminister *Thestrup*). [A. sp. 2323. C. sp. 525].

Skriftlig fremsættelse $\frac{2}{2}$ (F. sp. 3149). 1. beh. $\frac{4}{3}$ (F. sp. 3996). Partiernes ordførere: K. Axel Nielsen, Gerda Møller, Jens Frandsen (Per Federspiel), Rigmor Christensen, Aksel Larsen (Poul Dam) og *Kjær Rasmussen*. Henvist til udvalg på 17 medlemmer (Gerda Møller, Jørgen Jensen, *Langkilde* [formand], *Simonsen*, Per Federspiel, Jens Frandsen [næstformand], *Merete Bjørn Hanssen*, Nordqvist, Rigmor Christensen, *Meta Ditzel*, K. Axel Nielsen, Finn Christensen, Hans Hækkerup, Otto Mørch, Peter Nielsen, Th. Mikkelsen, Poul Dam). Betænkning (B. sp. 945) afgivet $\frac{29}{4}$. 2. beh. $\frac{13}{5}$ (F. sp. 5674). 3. beh. $\frac{15}{5}$ (F. sp. 5806). *Loven stadfæstet 27. maj 1970.* (Lovt. nr. 203).

Ændringerne i udlændingeloven vedrører for det første spørgsmålet om *domstolskontrol med frihedsberøvelse af udlæn-*

dinge i medfør af udlændingeloven. Det bestemmes, at de almindelige regler om administrativ frihedsberøvelse — der ikke hidtil har omfattet dette område — skal anvendes. Frihedsberøvelsen skal dog vare over 3 dage, før sagen kan kræves bragt for retten. Til gengæld bestemmes det, at rettens behandling skal ske inden 24 timer efter kravets fremsættelse, medmindre udlændingen forinden er afvist, udvist eller løsladt.

De øvrige ændringer i udlændingeloven er foranlediget af den indstilling, som arbejdsministeriets udvalg om behandlingen af de udenlandske arbejdere afgav den 18. november 1969. I overensstemmelse med indstillingen bestemmes det, at der *til en arbejdstilladelse kan knyttes betingelser* bl. a. om, at den pågældende skal indmelde sig i sygeforsikring og arbejdsløshedskasse. Ligeledes i overensstemmelse med ovennævnte indstilling bestemmes det, at justitsministeren kan fastsætte regler, hvorefter *de, der beskæftiger udlændinge*, hvad enten det sker mod eller uden vederlag, *skal underrette arbejdsformidlingskontorerne*. Denne sidste bestemmelse er indsat for at kunne oprette et centralregister for fremmedarbejdere for derved at kunne etablere en styring af tilgangen af fremmed arbejdskraft. Endvidere ophæves udlændingelovens § 20, hvorved *de almindelige regler om offentlighed i forvaltningen* bliver gældende for området.

Ændringen i retsplejeloven er en konsekvens af indførelse af domstolskontrol med frihedsberøvelse i medfør af udlændingeloven.

Ved 1. behandlingen anbefalede *K. Axel Nielsen* (S) forslaget. Han ønskede en kort udvalgsbehandling, da han gerne ville se de udtalelser, der var indhentet over forslaget. *Gerda Møller* (KF) kunne anbefale alle dele af lovforslaget. *Jens Frandsen* (V) kunne tilslutte sig alle dele af lovforslaget. *Rigmor Christensen* (RV) kunne tilslutte sig princippet i lovforslaget om en bedre retsstilling for udlændinge.

Der var mange problemer, som man gerne ville gennemdrøfte i et udvalg. *Aksel Larsen* (SF) fandt, at der var meget godt i forslaget, men ville ikke af den grund give grønt lys og sige, at det var nøjagtig som det skulle være. *Kjær Rasmusen* (VS) fandt, at 3 dages reglen var foreslået, fordi man så nåede at få de fleste eksperter ud af landet, inden de tre døgn var gået. Han fremhævede, at den foreslåede domstolskontrol kun vedrørte spørgsmålet, om frihedsberøvelsen havde været nødvendig, men ikke om afvisningen eller udvisningen var

lovlig. For så vidt angik udvisning, burde der indføres pligt for myndigheden til at indbringe det for domstolene, og dette burde have opsættende virkning. Også ved afvisning burde der indføres kontrol af politiets afgørelser, ligesom selve lovgrundlaget måtte reformeres, således at beslutningerne kom til at hvile på et mere fremskridtsvenligt grundlag. Han fandt det forkert, at indmeldelse i sygeforsikring og arbejdsløshedskasse blev gjort til en betingelse for opholdet. Det måtte være muligt at finde en ordning med tvungen forsikring, hvor det offentlige sørgede for, at det blev ordnet, og hvor restancer blev indkrævet på en eller anden måde, uden at sanktionen var udvisning af landet. Med hensyn til den centrale registrering måtte det sikres, at fremmede ambassader og sikkerhedstjenester ikke fik adgang til dette register.

Forslaget blev henvist til et udvalg. *Et flertal* (udvalget med undertagelse af SF) indstillede lovforslaget til vedtagelse med et af justitsministeren stillet ændringsforslag, hvorefter ikrafttrædelsesdatoen ændredes fra 1. april 1970 til 1. juni 1970. Et *mindretal* (SF) indstillede forslaget til vedtagelse med et af mindretallet stillet ændringsforslag samt med det af justitsministeren stillede ændringsforslag. Det af mindretallet stillede ændringsforslag gik ud på at ændre lovforslagets regel om, at frihedsberøvelsen først efter 3 dage og kun efter begæring kunne indbringes for domstolene til, at frihedsberøvelsen automatisk inden 24 timer skulle bedømmes af en dommer.

Det fremgik af udvalgets betænkning, at Dansk Flygtningehjælp overfor udvalget havde fremsat ønske om, at der blev oprettet et nævn med rådgivende og procedureformende beføjelser underlagt justitsministeriet til behandling af sager vedrørende udlændinge, der anmodede om politisk asyl i Danmark. Flygtningehjælpen havde tidligere — i 1965 — over for justitsministeriet stillet forslag om et udlændingsnævn. Justitsministeriet havde afvist forslaget. Under et samråd med udvalget havde justitsministeren nu oplyst, at man nu hverken fra rigspolitichefens eller justitsministeriets side ville afvise tanken om under en eller anden form at etablere et udlændingsnævn. Spørgsmålet om en revision af de nordiske fremmedlove var for tiden genstand for overvejelse i et nordisk udvalg på grundlag af et medlemsforslag fra Nordisk Råd om forudsætningerne for en ensartet nordisk fremmedlovgivning og en samstemmende nordisk udlændingspolitik. Udvalgets betænkning, som ventedes til efteråret, ville indeholde forslag om en gennemgribende revision af fremmedlovens regler om afvisning og udvisning af udlændinge, herunder et forslag om afskaffelse af den generelle beføjelse for justitsministeren efter dansk, norsk og finsk lovgivning til at beslutte udvisning og afvisning af en udlænding, når hans forhold måtte give anledning dertil. Oprettelsen af et udlændingsnævn forudsatte — efter justitsministerens opfattelse — nøje overvejelse af en lang række spørgsmål angående nævnets sammensætning, arbejdsområder og kompetence. Det var

nødvendigt, at disse overvejelser skete i lyset af afvisnings- og udvisningsreglernes materielle indhold, og spørgsmålet om oprettelse af et udlændingsnævn burde derfor efter justitsministerens opfattelse tages op i forbindelse med den nært forestående revision af disse regler.

Ved 2. behandlingen motiverede *K. Axel Nielsen* (S) hvorfor han gik imod det af *Poul Dam* (SF) stillede ændringsforslag. De 24 timer var for kort tid til, at de oplysninger, der var nødvendige, inden der træffes afgørelse af, om den pågældende skulle afvises, udvises eller have tilladelse til at blive her i landet, kunne tilvejebringes.

Gerda Møller (KF) udtalte med hensyn til spørgsmålet om et udlændingsnævn, at man ikke på forhånd kunne afvise tanken om, at afgørelsen om politisk asyl kunne træffes ud fra andre end politimæssige og administrative hensyn, og at sagkyndige med kendskab til forholdene ude i verden gennem sæde i et udlændingsnævn kunne deltage i beslutningsprocessen. Med hensyn til det af SF stillede ændringsforslag fandt hun ikke anledning til at indføre en videregående regel for den kategori af frihedsberøvelsen, som ikke var omfattet af den grundlovsfæstede domstolsprøvelse, fordi dette så naturligt måtte føre til overvejelse om at indføre samme regel med hensyn til de øvrige administrative frihedsberøvelser, og en sådan ændring fandt man ingen grund til.

Per Federspiel (V) ville med tilfredshed hilse et udlændingsnævn, når denne nyskabelse var så gennemarbejdet, at den kunne komme. Han afviste *Poul Dams* ændringsforslag, der efter hans opfattelse i virkeligheden ville stille adskillige udlændinge, der midlertidigt måtte berøves friheden, ringere, derved at de blev tvunget ind i en retlig behandling, som de måske ikke var interesseret i.

Meta Ditzel (RV) udtalte, at de radikale ikke var uenige med SF i, at problemerne i forbindelse med administrativ frihedsberøvelse snarest burde undersøges. Bl. a. forekom det ikke helt tilfredsstillende, at domstolsprøvelse forudsatte et initiativ fra den forurettede. Imidlertid mente hun, at problemerne måtte behandles samlet og ikke isoleret for udlændinge, der frihedsberøves. Det måtte også være rimeligt at afvente resultatet af de undersøgelser, der på nordisk plan var i gang for at tilvejebringe ensartede materielle og formelle regler ved behandlingen af sager om udlændinge. Med disse bemærkninger kunne hun anbefale lovforslaget med det af ministeren stillede ændringsforslag til vedtagelse.

Poul Dam (SF) var enig i, at lovforslaget var et fremskridt. Han ønskede dog, at tage spørgsmålet om lovligheden af frihedsberøvelsen i det hele taget op til behandling. Han havde derfor stillet et ændringsforslag, hvorefter frihedsberøvelsen inden 24 timer automatisk blev bedømt af en dommer. Den, efter hans opfattelse, kunstige sondring mellem anholdelser, som skulle underkastes domstolskontrol, og administrativ frihedsberøvelse burde afskaffes, sådan at der overhovedet ikke kunne ske frihedsberøvelse uden domstolskontrol.

Det var en tilfældighed, at det var blevet dette område, hvor det først blev taget op. Henvisningen til, at udlændingen kan komme i kontakt med sit lands repræsentation, var ikke særligt tungtvejende; det gjaldt i en del tilfælde folk, hvis forhold til legationen eller ambassaden ikke var det mest hjertelige, og hvor henvisningen derfor næsten virkede som en dårlig vittighed.

Kjær Rasmussen (VS) kunne støtte det af Poul Dam stillede ændringsforslag. Han syntes, at det var en god ting, at man ville oprette et udlændingsnævn. Dog syntes han ikke, at det pågældende nævn blot skulle tage stilling til asylansøgninger. Udleveringssagerne burde også med under nævnets kompetence, ligesom nævnet burde kunne tage stilling i sager, der vedrørte forhåndsgarantier — her tænkt på Cleaver sagen. Ministerens forslag sigtede i virkeligheden mod en regulering af antallet af indvandrende arbejdere. Her tænkes på bestemmelsen om den centrale registrering og på at medlemskab af sygekasse og arbejdsløshedsforsikring kunne gøres til en betingelse for opholdstilladelse. Administrativt var der — som et resultat af det under arbejdsministeriet siddende udvalg — blevet indført den regel, at man skulle have arbejdstilladelsen uden for Danmark. Han havde under 1. behandlingen sagt, at selve lovgrundlaget måtte reformeres i en mere fremskridtsvenlig retning, og heri måtte være indbefattet retten til spontan indvandring. Han ville af disse grunde undlade at stemme ved 3. behandling.

Det af ministeren stillede ændringsforslag blev vedtaget, medens det af Poul Dam stillede ændringsforslag blev forkastet.

Ved 3. behandling blev forslaget ensstemmigt vedtaget med 150 stemmer, medens 4 afholdt sig fra at stemme (VS, DKP og Kai Moltke).

86. Lov om ændring af myndighedsloven. (Myndighedsalderen). (Justitsminister *Thestrup*). [A. sp. 625. C. sp. 145].

Skriftlig fremsættelse ⁸/₁₀ (F. sp. 135). 1. beh. ¹⁴/₁₀ (F. sp. 383). Partiernes ordførere: Poul Dalsager, Hanne Budtz, Kofoed, Erik Hansen (Ålborg amt), Poul Dam og Sigsgaard. Henvist til udvalg på 17 medlemmer (Hanne Budtz, Knud Bro, Langkilde [formand], Lis Møller, Kofoed, Merete Bjørn Hansen, Marie Louise Truels-Christensen (fra ¹²/₁₁ Per Møller), Rigmor Christensen, Meta Ditzel, Erik Hansen (Ålborg amt), Poul Dalsager (fra ⁴/₁₁ Svend Erik Andersen), Lene Bro, Otto Mørch, K. Axel Nielsen, Karl Max Rasmussen, Tastesen, Poul

Dam). Betænkning (B. sp. 61) afgivet $\frac{5}{12}$. 2. beh. $\frac{10}{12}$ (F. sp. 1994). 3. beh. $\frac{12}{12}$ (F. sp. 2201). *Loven stadfæstet 19. december 1969.* (Lovt. nr. 578).

Loven nedsætter myndighedsalderen fra 21 år til 20 år fra 1. januar 1970.

Lovforslaget var en genfremsættelse af et i folketingsåret 1968-69 fremsat forslag (se folketingsårbogen 1968-69 s. 563).

Ved 1. behandling var der almindelig tilslutning til forslaget. Poul Dam (SF) rejste spørgsmålet, om det ikke var rimeligere at følge den engelske vej og sætte myndighedsalderen til 18 år. Sigsgaard (VS) gik ind for en 18 års myndighedsalder.

Ved 3. behandling blev lovforslaget vedtaget enstemmigt med 134 stemmer.

87. Lov om ændring af forskellige lovbestemmelser med 21 års aldersgrænser. (Justitsminister *Thestrup*). [A. sp. 603. C. sp. 147].

Skriftlig fremsættelse $\frac{8}{10}$ (F. sp. 135). 1. beh. $\frac{14}{10}$ (F. sp. 383). Partiernes ordførere: Poul Dalsager, Hanne Budtz, Kofoed, Erik Hansen (Ålborg amt), Poul Dam og Sigsgaard. Henvist til samme udvalg som forslag til lov om ændring af myndighedsloven - (Myndighedsalderen) - Se nærmest foranstående sag. Betænkning (B. sp. 61) afgivet $\frac{5}{12}$. 2. beh. $\frac{10}{12}$ (F. sp. 1994). 3. beh. $\frac{12}{12}$ (F. sp. 2202). *Loven stadfæstet 19. december 1969.* (Lovt. nr. 579).

Loven har sammenhæng med den omtalte *lov om ændring af myndighedsloven (Myndighedsalderen)*. Ved denne lov nedsættes myndighedsalderen fra 21 år til 20 år. Ved nærværende lov nedsættes en række 21 års aldersgrænser i den øvrige lovgivning, som skønnes at have en sådan sammenhæng med myndighedsalderen, at de bør følge denne. Den vigtigste bestemmelse er, at ægteskabsloven af 1969 ændres således, at grænsen for *forældres samtykke til ægteskab* bliver 20 år i stedet for 21 år.

Lovforslaget var en genfremsættelse af et i folketingsåret 1968-69 fremsat forslag (se folketingsårbogen 1968-69 s. 564).

Ved 1. behandling rejste *Kofoed* (V) spørgsmålet om nedsættelse til 20 år af et par af de grænser på 21 år, der ikke blev nedsat. Det drejede sig om grænsen for at erhverve dykkerbevis og grænsen for at blive fiskeskipper af 2. grad. *Poul Dam* (SF) ønskede en individuel vurdering af hvert enkelt tilfælde. I nogle tilfælde ville det føre til, at 21 års reglen blev bevaret, i andre tilfælde at man gik længere ned end 20 år. Det fremgår af det nedsatte udvalgs betænkning, at udvalget har drøftet en række af de aldersgrænser på 21 år, der ikke blev nedsat ifølge forslaget. Grænsen for dykkerbevis og fiskeskipper af 2. og 3. grad på 21 år er således drøftet. Argumentationen for at bevare 21 år har man ikke fundet overbevisende, og det henstilles, at spørgsmålet om en nedsættelse til 20 år ved en senere lejlighed tages op til overvejelse. Udvalget har endelig drøftet aldersgrænsen på 21 år i straffelovens § 228, stk. 2. Denne bestemmelse fastsætter straf af fængsel indtil 4 år for den, der tilskynder eller bistår en person under 21 år til at søge erhverv ved kønslig usædelighed, samt den, der medvirker til en persons befordring ud af riget, for at denne i udlandet skal drive erhverv ved kønslig usædelighed eller benyttes til sådan usædelighed, når den befordrede person er under 21 år eller uvidende om formålet. Det er oplyst, at bestemmelsen er anvendelig over for erhvervsmæssig beskæftigelse af modeller til optagelse af pornofilm, hvori der indgår optagelse af egentlige kønsakter. På denne baggrund har justitsministeriet ment at måtte modsætte sig, at aldersgrænsen nedsættes til 20 år. Da udvalget finder, at argumentationen for ikke at nedsætte aldersgrænsen til 20 år i overensstemmelse med nedsættelsen af myndighedsalderen ikke er særlig overbevisende, henstiller man, at spørgsmålet om en nedsættelse tages op til overvejelse i forbindelse med en kommende revision af straffeloven.

Ved 2. behandlingen fandt *Poul Dam* (SF) anledning til, i tilknytning til spørgsmålet om en nedsættelse af aldersgrænsen i § 228, stk. 2, til 20 år, at udtale, at det viste, hvilke arbejdsforhold der fandtes mellem regering og folketing. Justitsministeren lovede, at det rejste spørgsmål ville blive taget op, når straffeloven blev revideret i forbindelse med den gennemgang af straffeloven, der for øjeblikket fandt sted.

Ved 3. behandling blev lovforslaget enstemmigt vedtaget med 134 stemmer.

88. Lov om ændring af færdseksloven. (Hyrevogne.).
(Justitsminister *Thestrup*). [A. sp. 1005. C. sp. 797].

Skriftlig fremsættelse ²⁸/₁₀ (F. sp. 665). 1. beh. ⁶/₁₁ (F. sp. 1023). Partiernes ordførere: Otto Mørch, Adam Møller, Holmberg, Helge von Rosen og Arne Larsen. Henvist til udvalg på

17 medlemmer (Adam Møller, Stæhr Johansen, Hans Kjær [formand], Langkilde, Holmberg, Marie Louise Truels-Christensen (fra ¹²/₁₁ Per Møller [næstformand]), Enggaard, Helge von Rosen, Amtoft, Rigmor Christensen, Otto Mørch, Horn, Waldemar Laursen, K. Axel Nielsen, Axel Ivan Pedersen, Karl Max Rasmussen, Arne Larsen). Betænkning (B. sp. 1987) afgivet ¹⁵/₆. 2. beh. ¹/₆ (F. sp. 6867). Henvist til fornyet udvalgsbehandling. Tillægsbetænkning (B. sp. 2549) afgivet ²/₆. 3. beh. ⁴/₆ (F. sp. 7230). *Loven stadfæstet 10. juni 1970.* (Lovt. nr. 279).

Ved lovændringen fastsættes der *nye regler om hyrevogne*. Der gennemføres *ikke* en *antalsbegrænsning* som ønsket af hyrevognsorganisationerne, og som havde fået tilslutning i to private lovforslag fremsat henholdsvis af medlemmer af socialistisk folkeparti og af medlemmer af socialdemokratiet.

Der er *heller ikke* gennemført noget *forbud mod anvendelse af hyrevogne til andet end hyrevognskørsel*. Der er derimod i *videre omfang* fastsat *regulerende bestemmelser* for hyrevogne. Lovændringen opretholder en *særlig droscheordning*, idet det bestemmes, at kommunalbestyrelsen i kommuner, der har fastsat hyrevognsregulativer, kan bestemme, at adgangen til at søge hyre fra offentlige holdepladser på centralt beliggende steder forbeholdes et begrænset antal hyrevogne (droscher). I kommuner med 25.000 indbyggere eller derover fastsætter kommunalbestyrelsen et regulativ for hyrevogne, der optager passagerer i kommunen. I andre kommuner kan kommunalbestyrelsen efter forhandling med politiet fastsætte et sådant regulativ. Justitsministeren udfærdiger et normalregulativ for hyrevognskørsel, herunder om hyrevognens indretning, udstyr og benyttelse samt om fastsættelse af maksimaltakster for kørslen. I *hyrevognsregulativet* skal optages de bestemmelser, der indeholdes i *normalregulativet*. *Herudover* kan kommunalbestyrelsen efter forhandling med politiet optage:

1. bestemmelser om, at hyrevogne *udvendigt* skal være forsynet med et af kommunalbestyrelsen fastsat *nummer*,
2. sådanne bestemmelser med hensyn til hyrevognes *stør-*

relse samt deres indretning og benyttelse, når de anvendes som hyrevogne, som hensynet til publikum efter kommunalbestyrelsens skøn tilsiger, og

3. forbud mod, at hyrevogne standser på nærmere angivne gadestrækninger og parkeringspladser for at søge hyre.

Det bestemmes endvidere ved lovændringen, at der i kommuner, hvor der er fastsat hyrevognsregulativ, skal oprettes offentlige holdepladser for hyrevogne. Antallet af holdepladser fastsættes af kommunalbestyrelsen under hensyn til det stedlige behov. Etablering af holdepladser på gadeareal uden for de dertil anviste områder er forbudt. Såfremt der er indført droscheordning, skal kommunalbestyrelsen fordele de offentlige holdepladser til brug udelukkende for droscher, henholdsvis andre hyrevogne. Politiet kan dog uden for de anviste holdepladser på steder, hvor det skønnes påkrævet, regulere færdslen på en sådan måde, at der reserveres plads for til- og frakørsel af alle hyrevogne (kaperrækker). Det fremgår af folketingsudvalgets betænkning, at justitsministeren har forelagt udvalget et udkast til normalregulativ. Udkastet er optrykt som bilag til betænkningen. Det siges i betænkningen, at udvalget lægger afgørende vægt på, at normalregulativet udfærdiges i overensstemmelse med det udkast, der har været forelagt udvalget. „Udvalget forudsætter, at eventuelle fremtidige ændringer af væsentlig betydning kun gennemføres i forbindelse med en lovændring.“

I normalregulativet findes der bestemmelser om hyrevognes indretning, udstyr og benyttelse. I selve lovteksten er der indføjet en bestemmelse om, at hyrevogne skal være forsynet med side- og taglygter samt friskilt efter regler fastsat af justitsministeren. Endvidere skal der, efter lovteksten, i enhver hyrevogn findes et for publikum synlig kort eller lignende, der angiver køretøjets registreringsnummer, at det er godkendt til erhvervsmæssig personbefordring og med hvilket antal passage-er, samt at det er undergivet politiets tilsyn.

Ifølge normalregulativet skal et eksemplar af regulativet og de gældende takstbestemmelser findes i enhver hyrevogn og på forlangende forevises for publikum. Opslag herom skal findes

på et for publikum iøjnefaldende sted i vognen. I enhver hyrevogn skal der endvidere på et for publikum iøjnefaldende sted være anbragt

a) et kort med oplysning om førerens navn og adresse og forsynet med foto af føreren og

b) et kort med oplysning om navn og adresse for køretøjets ejer eller — såfremt køretøjet er tilsluttet en sammenslutning af vognmænd — sammenslutningens navn og adresse samt køretøjets eventuelle vognnummer i sammenslutningen.

De under a og b nævnte kort udfærdiges af kommunen.

Ifølge hyrevognsregulativet skal hyrevogne endvidere udvendig på begge sider være forsynet med påskrift om ejerens eller hyrevognsselskabets navn samt adresse og/eller telefonnummer.

Ved regulativet indføres der endvidere — efter svensk forbillede — en trafikbog.

I folkettinget blev det af ministeren fremsatte forslag behandlet sammen med forslag fremsat af henholdsvis medlemmer af socialdemokratiet og medlemmer af socialistisk folkeparti. (I modsætning til ministerens forslag indeholdt begge de private bestemmelser om, at antallet af hyrevogne skulle kunne begrænses efter den enkelte kommunes bestemmelse. Efter de private lovforslag skulle det endvidere forbydes at anvende hyrevogne til andet end erhvervs-mæssig personbefordring. Ministerens forslag indeholdt ikke en sådan begrænsning.

Ved *I. behandling* udtalte *justitsministeren*, at han ikke kunne gå ind for en antalsbegrænsning. Han havde tidligere været positivt stemt overfor den tanke at forbyde anvendelsen af hyrevogne til andet end erhvervs-mæssig personbefordring. Han havde dog ikke fundet tilstrækkelig grundlag for et sådant forbud. Det havde været afgørende, at hverken hensynet til færdselssikkerheden eller publikumsbetjeningen havde kunnet begrunde en sådan forbudsregel.

Otto Mørch (S) fandt, at det socialdemokratiske forslag, om en egentlig kommunalisering af hyrevognsordningen, fortsat var den bedste løsning for publikum og for færdselssikkerheden. Regeringsfor-slaget var dog et skridt på vejen mod en bedre ordening. I det kom-mende udvalgsarbejde ville man koncentrere sig om at få gjort et hyrevognsregulativ obligatorisk. I det fremsatte forslag var det op til kommunerne, om de ville udstede et sådant. Fra socialdemokratisk side ville man da satse på, at regulativerne kom til at indeholde så mange sikkerhedsforanstaltninger som muligt. Her nævntes bl. a. et identifikationskort for hyrevognsføreren opslået i vognen og en trafik-

bog i alle hyrevogne, hvori angives påbegyndelse og afslutning af kørselsvagtten. Han var indstillet på, at ministerens forslag sammen med socialdemokratiets og SF's forslag måtte søges sammenarbejdet til en ny og bedre hyrevognslovgivning.

Adam Møller (KF) ønskede, at det princip om fri erhvervsudøvelse, som i almindelighed er gældende, også kunne få gyldighed på disse områder. Han syntes, at det var en god ting, at man ikke påbød kommunerne at lave regulativer. Han fremhævede, at han hidtil under forhandlingerne var gået stærkt ind for en tydelig afmærkning af hyrevognene. En afmærkning, der ikke nemt kunne fjernes. Han håbede, at det ville blive muligt at nå til enighed.

Holmberg (V) støttede ligeledes ministerens forslag. Han var skeptisk overfor en antalsbegrænsning som ønsket af hyrevognsorganisationerne. Hele problemet burde overvejes i et udvalg, og man burde være lydør overfor ændringer.

Helge von Rosen (RV) mente, at liberaliseringen i 1955 var blevet en succes. Af de tre forslag foretrak han justitsministerens. Han noterede med tilfredshed justitsministerens beslutning om at fremsætte et forslag, der gav piraterne en mulighed for at overleve. Hvad der betød mest, var dog nok, at forslaget ikke lagde noget låg over antallet af hyrevogne. Den mulighed, ministerens forslag åbnede for et regulativ fra kommunerne, gav ikke den enkelte kommune lejlighed til at gribe ind over for vognens ydre bortset fra størrelsen. Dette syntes han var rigtigt.

Arne Larsen (SF) gik ind for de principper, der var nedlagt i SFs forslag, uden dog at ville benægte, at der i ministerens lovforslag var visse fremskridt. Det spørgsmål, som han mente var helt afgørende, var spørgsmålet om antalsbegrænsning. Licenskort og trafikbog var udmærkede ting, som man burde gennemføre. Han håbede på et godt udvalgsarbejde, hvor det ville være muligt at sammenarbejde socialistisk folkepartis og justitsministerens lovforslag på en god måde.

Alle tre lovforslag blev henvist til samme udvalg, der afgav betænkning over det af justitsministeren fremsatte lovforslag. I betænkningen stillede ministeren en række ændringsforslag tiltrådt af udvalget. Udvalget indstillede herefter lovforslaget til vedtagelse med de af ministeren foreslåede ændringer. Det vigtigste ændringsforslag var, at kommunalbestyrelsen i kommuner med 25.000 indbyggere eller derover skal fastsætte et regulativ. Betænkningen havde som bilag et udkast til normalregulativ, jfr. omtalen i forbindelse med gennemgangen af lovændringerne. Det fremgår endvidere, at udvalget har drøftet bestemmelsen i normalregulativet, hvorefter der ikke må begæres drikkepenge. Det siges herom: „Der er enighed i udvalget om det ønskelige i, at den endelige ordning bliver således, at alle kunder betaler taxameterets udvisning som endelig betaling for udført kørsel. Overenskomstparterne bør søge indkalkuleret en betje-

ningsafgift i de maksimale takster, der fastsættes af kommunalbestyrelsen, samtidig med at skattevæsenet accepterer denne ordning.“

Ved 2. behandling fik forslaget tilslutning fra ordførerne for alle de udvalgsberettigede partier. Ordførerne for socialdemokratiet og SF gav dog udtryk for, at der var tale om et magert forlig, hvor deres synspunkter kun i beskedent omfang var imødekommet. *Justitsministeren* udtalte, at lovforslagets hele hensigt var — uden at afskaffe den frie hyreret — at skabe ordnede forhold på hyrevognsområdet ved at lægge mere faste rammer omkring udøvelsen af dette erhverv.

Ændringsforslagene blev vedtaget uden afstemning, og forslaget blev atter henvist til udvalget. Af tillægsbetænkningen fremgår det, at udvalget med ministeren havde drøftet kontrollen med taxametre. Under et foretræde for udvalget var der fra Taxa's landsforening blevet givet udtryk for det ønskelige i en fælles droscheordning for Storkøbenhavn. Udvalget henstillede, at dette spørgsmål blev taget med ved løsningen af de storkøbenhavnske trafikproblemer. Herefter indstillede udvalget lovforslaget til endelig vedtagelse i den form, hvori det forelå efter 2. behandling.

Ved 3. behandling oplyste *Hanne Reintoft* (DK), at hendes parti ville stemme imod forslaget. Det nye forslag kriminaliserede hyrevognschaufførerne gennem utålelige og virkningsløse krav både om det ene og det andet. Der var ingen antalsbegrænsning og derfor ingen garanti for, at erhvervets udøvere fik en anstændig indkomst.

Lovforslaget blev vedtaget med 143 stemmer mod 4 (VS, DK og Kai Moltke).

89. Lov om offentlighed i forvaltningen. (Justitsminister *Thestrup*). [A. sp. 577. C. sp. 791].

Skriftlig fremsættelse $\frac{9}{10}$ (F. sp. 128). 1. beh. $\frac{22}{10}$ (F. sp. 598). Partiernes ordførere: Jørgen Peder Hansen, Langkilde, Ib Thyregod, Nordqvist, Poul Dam og Kjær Rasmussen. Henvist til udvalg på 17 medlemmer (Langkilde, Hanne Budtz [formand], Adam Møller, Ellen Strange Petersen, Ib Thyregod [næstformand], A. Chr. Andersen, Marie Louise Truels-Christensen (fra $\frac{12}{11}$ Per Møller), Nordqvist, Amtoft, Jørgen Andersen, Jørgen Peder Hansen, K. B. Andersen (fra $\frac{22}{3}$, K. Axel Nielsen), Knud Hertling, Holst, Per Hækkerup, Axel Ivan Pedersen, Poul Dam). Betænkning (B. sp. 2053) afgivet $\frac{21}{6}$. 2. beh. $\frac{1}{6}$ (F. sp. 6890). 3. beh. $\frac{4}{6}$ (F. sp. 7237). *Loven stadfæstet 10. juni 1970.* (Lovt. nr. 280).

Ved loven gennemføres der en ordning om *almindelig offentlighed i forvaltningen fra 1. januar 1971*. Samtidig ophæves den gældende lov om partsoffentlighed i forvaltningen.

Loven er bygget således op, at der i kapitel 1 gives almindelige regler om offentlighed i forvaltningen. I kapitel 2 gives en række særlige regler for parterne i en forvaltningssag, medens kapitel 3 indeholder bestemmelser om lovens ikrafttræden og forhold til anden lovgivning. De gældende regler i lov om partsoffentlighed i forvaltningen er indarbejdet i lovens kapitel 2.

Reglerne om *almindelig offentlighed* i forvaltningen findes som nævnt i lovens kapitel 1. Hovedprincippet er fastslået i lovens § 1, hvorefter enhver kan forlange at blive gjort bekendt med dokumenter i sager, der er eller har været under behandling i den offentlige forvaltning. Begæringen skal dog angive den sag, hvis dokumenter den pågældende ønsker at blive gjort bekendt med. Ordningen er altså ikke så vidtgående som den, der i et vist omfang praktiseres i Sverige, hvor pressens repræsentanter kan få lejlighed til at gennemgå den indgående post.

Lovens § 2 og §§ 5-7 indeholder *en række undtagelser* fra hovedreglen. Efter § 2, stk. 1 kan adgangen til at få oplysninger ikke omfatte dokumenter, der indeholder 1) oplysninger om *enkeltpersoners personlige og økonomiske forhold*, 2) oplysning om *tekniske indretninger eller fremgangsmåder* eller om *drifts- eller forretningsforhold*, for så vidt det er af væsentlig økonomisk betydning for den person eller virksomhed, oplysningen angår, at begæringen ikke imødekommes. § 2, stk. 2, indeholder undtagelser for så vidt angår *en række offentlige hensyn* (statens sikkerhed; gennemførelse af offentlig kontrol-, regulerings- eller planlægningsvirksomhed eller af påtænkte foranstaltninger i henhold til skatte- og afgiftslovgivning; det offentliges økonomiske interesser, herunder udførelsen af det offentliges forretningsvirksomhed). § 5 undtager forskellige slags *interne arbejdsdokumenter*. Bestemmelsen i § 6 undtager sager inden for *strafferetsplejen* samt sager om *ansættelse og forfremmelse i det offentliges tjeneste*. Under behandlingen i folketinget blev der i § 10, der findes i det 2. kapitel, indført en bestemmelse, der gjorde en undtagelse fra hovedreglen, at sager om ansættelse og forfremmelse var undta-

get offentlighedsprincippet. Ifølge denne bestemmelse (§ 10, stk. 2) kan den, der *ansøger* eller har ansøgt om ansættelse eller forfremmelse i det offentliges tjeneste, forlange at blive gjort *bekendt med de dokumenter m. v., der vedrører hans forhold*. Bestemmelsen i § 7 opretholder de specielle tavshedspligtforskrifter, som ud fra særlige hensyn er fastsat i andre love. Bestemmelserne i §§ 3 og 4 angår spørgsmålet om, hvilket materiale offentligheden skal have adgang til at gøre sig bekendt med, og § 8 handler om den formelle fremgangsmåde. Ifølge § 8, stk. 1, afgøres spørgsmålet om meddelelse af oplysninger af den myndighed, som iøvrigt har afgørelsen af den pågældende sag, medmindre andet fastsættes af vedkommende minister.

I lovens kapitel 2 findes indarbejdet *de gældende regler i partsoffentlighedsloven*. Foruden den før nævnte ændring vedrørende ansættelse og forfremmelse i det offentliges tjeneste er der gennemført den ændring, at de hidtil gældende begrænsninger i parters ret til aktindsigt i sager om meddelelse af indfødsret og om udlændinges adgang til landet m. v. ophæves.

Grundlaget for det fremsatte lovforslag var først og fremmest betænkningen om offentlighed i forvaltningen fra 1963. Med hensyn til spørgsmålet om indførelse af et almindeligt offentlighedsprincip i dansk forvaltning delte kommissionen sig i et flertal på 11 medlemmer, der gik imod det, og et mindretal på 9 medlemmer, der gik ind for det. I overensstemmelse med kommissionens flertal fremsatte den daværende regering alene forslag til lov om partsoffentlighed i forvaltningen. Forslaget blev gennemført som lov nr. 141 af 13. maj 1964. Medlemmer af venstre, det radikale venstre og det konservative folkeparti fremsatte i efteråret 1967 et privat forslag til lov om offentlighed i forvaltningen.

I ministerens fremsættelsestale siges det, at ministeren ikke var helt tilfreds med, at sager om ansættelse og forfremmelse blev holdt helt uden for lovforslagets regler. Han var derfor indstillet på under udvalgsbehandlingen at drøfte disse spørgsmål, således at man, eventuelt efter forhandling med personaleorganisationerne, kunne finde frem til en ordning, der faldt bedre i tråd med principperne bag de almindelige regler om partsoffentlighed.

Forslaget fik ved 1. behandling en velvillig modtagelse.

Jørgen Peder Hansen (S) kunne på socialdemokratiets vegne på mange punkter erklære sig enig i de synspunkter, der var nedfældet i lovforslaget. Den væsentligste indvending var den stærke begrænsning, der lå i, at begæring om adgang til dokumenter var betinget af,

at vedkommende kunne referere til en ganske bestemt sag. Bestemmelsen medførte, at det alt for ofte ville være overladt til tilfældighederne, hvem der ville være i stand til at informere om forvaltningsafgørelsen. Han mente, at alle ville være bedst tjent med, at denne bestemmelse blev fjernet. Han ønskede endvidere at drøfte spørgsmålet om en revisionsbestemmelse.

Langkilde (KF) understregede, at forslaget gennemførelse i virkeligheden var ensbetydende med en ret revolutionerende ændring i dansk forvaltning. Han var enig i bestemmelsen i § 1, stk. 2, om, at der måtte kræves en individualisering af sagen. Det var dog muligt, at man på et senere tidspunkt kunne komme videre. Med hensyn til spørgsmålet om ansættelser og udnævnelser fandt han det vigtigt, at man i udvalget arbejdede med problemet om en stærk udvidelse af partsoffentligheden som et første skridt på vejen mod at få også dette område ind under den fulde offentlighed.

Ib Thyregod (V) beskæftigede sig først med, hvordan partsoffentlighedsloven havde virket, og konstaterede, at den havde virket på tilfredsstillende måde. Han havde dog enkelte kritikpunkter. Det var en betingelse efter partsoffentlighedsloven, at der blev fremsat en begæring, men det måtte vel være naturligt, at man gjorde opmærksom på, at der var en sådan ret. Et andet kritikpunkt var, at man burde sende referater af møder ud til de personer, man havde haft møder med. Med hensyn til § 1, stk. 2, mente han, at man senere burde overveje at gå videre. Ligeledes mente han, at der rent principielt burde være fuld offentlighed i ansættelsessager. Endelig gik han ind for, at der blev større offentlighed om kommunalbestyrelsernes virksomhed.

Nordqvist (RV) mente, at forslaget var en vældig landvinding, selv om det ikke var så vidtgående som de svenske tilstande. Med hensyn til undtagelsen af interne referater mente han, at der burdes findes en vej til at offentliggøre principielle redegørelser, der blev udarbejdet af ministeriets embedsmænd eller af særlige sagkyndige til brug ved lovforslag eller kommissionsbetænkninger. Han rejste endvidere problemet om at få forvaltningsafgørelser bedre begrundet. Han fandt det rimeligt, at problemerne omkring offentlighed ved ansættelser og forfremmelser blev nærmere diskuteret.

Poul Dam (SF) fandt, at forslaget, hvis det blev gennemført, ville være et fremskridt. Men han syntes, at man allerede nu burde tage et større skridt frem. Begrænsningerne var ganske omfattende. En række sager, der var af interesse for en større offentlighed — planlægningsager, påtænkte foranstaltninger, påtænkt lovgivning og sådan noget blev undtaget. Sådan som § 1 var udformet, kunne selve eksistensen af en sag hemmeligholdes. Der var ligeledes en stor offentlig interesse omkring ansættelser og forfremmelser.

Kjær Rasmussen (VS) mente, at det var som en sammenkøbt ret med lige dele frygt og mod. En del af forklaringen fandtes i det for-

hold, at magthaverne var rædde for den mistillid, som i stigende grad prægede forholdet mellem dem og befolkningen. Forslaget var skåret over den læst, at der var et demokratisk hovedprincip, men med så mange forbehold, at der ikke blev meget tilbage. Undtagelserne var fyldt med vendinger som „væsentlige hensyn“, „i almindelighed“ og „afgørende hensyn“. *Justitsministeren* udtalte til sidst, at man ved en så gennemgribende reform, som indførelsen af offentlighed i forvaltningen indebar, burde gå forsigtigt til værks, således at man i hvert fald ikke, før man havde gjort nærmere erfaringer om, hvorledes nyordningen ville virke i praksis, burde skride til en så vidtgående ordning som den svenske.

Det nedsatte udvalg indstillede forslaget til vedtagelse med 3 af justitsministeren stillede ændringsforslag. Ved det ene blev ikrafttrædelsesdatoen ændret fra 1. juli 1970 til 1. januar 1971. Ved det andet blev der indført en bestemmelse om revision i folketingsåret 1974-75. Ved det tredje ændringsforslag blev der indført den førnævnte udvidede partsoffentlighed ved ansættelser og forfremmelser i det offentlige tjeneste. Det fremgår af udvalgets betænkning, at repræsentanter for udvalget havde været på et studiebesøg i Sverige for nærmere at sætte sig ind i de svenske regler om offentlighed i forvaltningen. Om begrænsningen i § 1, stk. 2, hvorefter begæringen skal angive den sag, hvis dokumenter den pågældende ønsker at blive gjort bekendt med, siges det i betænkningen: Udvalget konstaterer, at bestemmelsen i forslagens § 1, stk. 2, indeholder en stærk begrænsning i den principielle adgang til offentlighed, der i øvrigt indføres ved forslaget. Der er imidlertid enighed i udvalget om, at en eventuel mere vidtgående offentlighed må afvente de erfaringer, man vil gøre ved praktiseringen af den nu foreslåede ordning. Besøget i Sverige har givet udvalgets medlemmer indsigt i, hvordan den fuldstændige offentlighed virker i praksis. Udvalget mener dog, at bl. a. de danske kommuner nu så kort tid efter kommunalreformen ville have meget vanskeligt ved at klare en videregående offentlighedsordning. Af de øvrige oplysninger i udvalgets betænkning kan fremhæves, at justitsministeren over for udvalget havde oplyst, at regeringen i nær fremtid ville nedsætte et udvalg til at overveje de problemer vedrørende den personlige retsbeskyttelse, som var forbundet med oprettelse og brug af offentlige og private registre, navnlig under hensyn til den tekniske udvikling på dette område.

Ved 2. behandling udtalte alle ordførerne, at de kun regnede forslaget som et skridt på vejen. *Jørgen Peder Hansen* (S), *Adam Møller* (KF), *Ib Thyregod* (V) og *Amtoft* (RV) lagde vægt på pressens ansvarlighed og henstillede til pressens folk at overveje et pressenævn efter svensk forbillede. *Poul Dam* (SF) udtalte hertil, at når nogle af ordførerne udtalte sig om pressens ansvarsfølelse på en sådan måde, at man skulle tro, den var større i Sverige end i Danmark, så måtte det skyldes mangel på læsning af svenske aviser.

Justitsministeren udtalte, at han ikke betragtede gennemførelsen af det foreliggende lovforslag som en endelig ordning.

De stillede ændringsforslag blev vedtaget uden afstemning.

Ved 3. behandling blev lovforslaget vedtaget enstemigt med 151 stemmer.

90. Lov om ændring af lov om pressens brug. (Justitsminister *Thestrup*). [A. sp. 641. C. sp. 9].

Skriftlig fremsættelse ⁸/₁₀ (F. sp. 134). 1. beh. ²²/₁₀ (F. sp. 590). Partiernes ordførere: K. Axel Nielsen, Adam Møller, Merete Bjørn Hanssen, Jørgen Andersen og Poul Dam. 2. beh. ²⁶/₁₀ (F. sp. 673). 3. beh. ³¹/₁₀ (F. sp. 830). *Loven stadfæstet 28. november 1969.* (Lovt. nr. 524).

Ved loven *ophæves presselovens § 3*, hvorefter der af alle periodiske skrifter, der udleveredes fra trykkerier her i riget, af bogtrykkeren skulle *afgives et eksemplar til politiet* inden en time efter udleveringens påbegyndelse.

Ifølge bemærkningerne skulle afleveringspligten tjene til at lette politiets arbejde med at konstatere eventuelle ulovligheder. I de senere år har ordningens væsentligste betydning været, at den gav politiet visse muligheder for at følge udviklingen med hensyn til *pornografiske publikationer*. Blandt andet under hensyn til de ændringer, der nu er gennemført med hensyn til straffelovens regler om pornografi, har man ikke fundet, at hensynet til retshåndhævelsen kan begrunde opretholdelse af ordningen, der har medført betydeligt besvær og omkostninger for trykkerierne, og hvis administration også har medført et vist arbejde for politiet.

I ministerens fremsættelsestale hedder det bl. a.: „Tanken om, at politiet til stadighed skulle overvåge, hvad der udkommer, svarer næppe ganske til en nutidig opfattelse af politiets opgaver i forbindelse med håndhævelse af ytringsfrihedens grænser.“

Under 1. behandling rejste *Merete Bjørn Hanssen* (V) spørgsmål om ansvaret ved radio- og fjernsynsudsendelser. Justitsministeren udtalte hertil, at straffelovrådets betænkning herom fra 1968 tilligemed med en udtalelse om betænkningen fra Institutet for Presseforskning og Samtidshistorie var sendt til udtalelse i kulturministeriet, hvorunder Danmarks radio hører. Ministeren kunne ikke sige noget nærmere om, hvilken stilling han ville tage til disse ting, før der

var modtaget svar fra kulturministeriet. Han kunne dog sige så meget, at han mente, at der var brug for en ændret lovgivning.

Ved 2. behandling redegjorde *justitsministeren* — som svar på et spørgsmål fra *Jørgen Andersen* (RV) under 1. behandlingen — om omfanget af de økonomiske besparelser ved forslaget.

Ved 3. behandling blev lovforslaget vedtaget enstemmigt med 104 stemmer.

91. Lov om ændring af lov om en statstidende. (Justitsminister *Thestrup*). [A. sp. 1405. C. sp. 191].

Skriftlig fremsættelse $\frac{3}{12}$ (F. sp. 1863). 1. beh. $\frac{17}{12}$ (F. sp. 2333). Partiernes ordførere: K. Axel Nielsen, Elmerkjær, Jens Peter Jensen (Sorø amt) og Jørgen Andersen. 2. beh. $\frac{13}{1}$ (F. sp. 2384). 3. beh. $\frac{14}{1}$ (F. sp. 2600). *Loven stadfæstet 4. februar 1970.* (Lovt. nr. 31).

Ændringer i statstidendeloven medfører, at *statstidende*, der efter den hidtil gældende lov blev udgivet på alle søgnedage, nu *ikke længere skal udkomme på mandage og dagen efter 2. påskedag, 2. pinsedag og 2. juledag.*

I bemærkningerne til lovforslaget siges det, at de senere års arbejdstidsforkortelser har gjort det vanskeligt at gennemføre bladets trykning på lørdage. Ved 1. behandling fik forslaget tilslutning fra alle sider.

92. Lov om svangerskabsafbrydelse m. v. (Justitsminister *Thestrup*). [A. sp. 1085. C. sp. 299].

Skriftlig fremsættelse $\frac{9}{11}$ (F. sp. 998). 1. beh. $\frac{21}{11}$ (F. sp. 1438). Partiernes ordførere: Falk Hansen, Lis Møller, Eva Ree, Else-Merete Ross, Morten Lange og Kjær Rasmussen. Henvist til udvalg på 17 medlemmer (Lis Møller, Gerda Møller, Vestergaard Poulsen (fra $\frac{16}{1}$ Langkilde), Ulla Worm (fra $\frac{19}{11}$ Hanne Budtz [formand]), Eva Ree [næstformand], Holger Hansen (fra $\frac{23}{1}$ Søren Jensen), Merete Bjørn Hanssen (fra $\frac{13}{11}$ Anna Sejerøe Olsen), Else-Merete Ross, Amtoft, Samuelsen, Falk Hansen, Lene Bro, Kampmann, Bodil Koch (fra $\frac{12}{11}$ K. Axel Nielsen),

Waldemar Laursen, Tastesen, Morten Lange). Betænkning (B. sp. 553) afgivet $\frac{5}{3}$. 2. beh. $\frac{11}{3}$ (F. sp. 4133). Henvist til fornyet udvalgsbehandling. Tillægsbetænkning (B. sp. 705) afgivet $\frac{12}{3}$. 3. beh. $\frac{18}{3}$ (F. sp. 4418). *Loven stadfæstet 24. marts 1970.* (Lovt. nr. 120).

Kapitel 1 i loven (§§ 1 og 2) nævner tilfælde, hvor en kvinde kan få *svangerskabsafbrydelse uden tilladelse*. Ifølge § 1 kan det ske, når afbrydelsen er nødvendig for at *afværge fare for hendes liv eller for en alvorlig forringelse af hendes fysiske eller psykiske helbred*, og denne fare er *begrundet i forhold af udelukkende eller ganske overvejende lægelig karakter*.

Ifølge § 2 kan en kvinde som har bopæl her i landet, endvidere få *svangerskabsafbrydelse uden tilladelse i følgende to tilfælde*:

1) Når hun er fyldt eller vil fylde 38 år inden udløbet af 12. svangerskabsuge.

2) Når hun har født mindst 4 børn, som bor hos hende og er under 18 år.

Ifølge § 3 kan en kvinde, som har bopæl her i landet, endvidere få sit svangerskab afbrudt, hvis der gives en *særlig tilladelse*. En sådan tilladelse gives af et samråd, der er knyttet til en mødrehjælpsorganisation og består af institutionens leder eller en medarbejder med tilsvarende uddannelse samt to læger. Den ene læge skal være speciallæge i gynækologi eller kirurgi og så vidt muligt ansat ved et stedligt sygehus, medens den anden skal være speciallæge i psykiatri eller have særlig socialmedicinsk indsigt. Et samråds afslag på en ansøgning om tilladelse til svangerskabsafbrydelse kan indbringes for et *ankenævn*, der tillige fører tilsyn med samrådenes virksomhed.

§ 4 nævner følgende 6 tilfælde, hvor der kan gives tilladelse til svangerskabsafbrydelse:

1) Når svangerskabet, fødslen eller omsorgen for barnet medfører *fare for en forringelse af kvindens helbred*. Ved afgørelsen tages der hensyn ikke alene til fysisk eller psykisk sygdom, men også til tilstedeværende eller truende fysiske eller psykiske svækkelsestilstande. Der skal endvidere tages hensyn til de forhold, hvorunder kvinden lever.

2) Når kvinden er blevet gravid under omstændigheder som nævnt i § 210 eller §§ 216-224 i *borgerlig straffelov*.

3) Når der er fare for, at barnet på grund af *arvelige anlæg* eller på grund af beskadigelse eller sygdom i *fostertilstanden* vil få en alvorlig fysisk eller psykisk lidelse.

4) Når kvinden på grund af *fysisk eller psykisk lidelse* eller svag begavelse ikke formår at drage *omsorg for barnet* på forsvarlig måde.

5) Når kvinden på grund af *ung alder* eller umodenhed *ikke for tiden formår at drage omsorg for barnet* på forsvarlig måde.

6) Når svangerskabet, fødslen eller omsorgen for barnet må antages at ville medføre en *alvorlig belastning af kvinden*, som ikke kan afværges på anden måde, således at det af hensyn til kvinden, til opretholdelsen af hjemmet eller omsorgen for familiens øvrige børn må anses for påkrævet, at svangerskabet afbrydes. Ved afgørelsen tages der hensyn til kvindens alder, hendes arbejdsbyrde og hendes personlige forhold i øvrigt samt til familiens boligmæssige, økonomiske og helbredsmæssige forhold.

Kapitel 3 indeholder fælles bestemmelser for svangerskabsafbrydelse. I modsætning til hidtil er den almindelige *frist for indgrebets foretagelse* sat ved *udløbet af den 12. svangerskabsuge* i stedet for som hidtil ved 16. svangerskabsuge.

Kapitel 4 indeholder regler om svangerskabsforebyggelse m. v., mens kapitel 5 indeholder straffebestemmelser. Straffebestemmelserne indeholder den nydannelse, at *strafansvaret for illegal svangerskabsafbrydelse ophæves for kvindens vedkommende*.

Lovforslaget blev fremsat samme dag, som det forslag om fri abort, der var fremsat af medlemmer af socialistisk folkeparti, var til 1. behandling. I ministerens fremsættelsestale siges det, at forslaget var udarbejdet på grundlag af flertallets indstilling i den betænkning om adgang til svangerskabsafbrydelse, som justitsministeriets svangerskabsudvalg afgav i foråret 1969. På det foreliggende grundlag havde ministeren ikke fundet det forsvarligt for tiden at stille forslag om at gennemføre en fri adgang til svangerskabsafbrydelse. Der var netop i disse år en betydelig udvikling i gang i arbejdet med at udbrede kendskabet til og fremme anvendelsen af antikonceptionelle midler, ligesom der blev arbejdet ihærdigt med at finde frem til midler, der var endnu sikrere og lettere at anvende end dem, man

kendte i dag. Det var ministerens opfattelse, at det, som også fremhævet af udvalgets flertal, ville være uheldigt i en sådan periode at gøre adgangen til svangerskabsafbrydelse helt fri.

Falk Hansen (S) udtalte ved 1. behandlingen, at der var tre forskellige synspunkter repræsenteret i tinget. Der var tilhængere af fri abort, der var dem, der ville liberalisere den nugældende lovgivning, og der var dem, der ville beholde den nugældende ordning, ja, som måske endda helst så, at adgangen til abort blev begrænset ud over, hvad tilfældet var i øjeblikket. Alle tre grupper var repræsenteret i hans parti. Personligt gik han ind for fri abort. Hver gang adgangen til svangerskabsafbrydelse havde været drøftet i folketinget, var der talt vidt og bredt om alle de foranstaltninger, som det ville være godt og naturligt at gennemføre for at afbøde nogle af de ydre vanskeligheder ved at gennemføre et uønsket svangerskab. Men stort set var det blevet ved ordene, og det var på denne baggrund, at han havde ændret sin opfattelse derhen, at det måtte være det vigtigste, det rimeligste og mest hæderlige at gennemføre en lovgivning, der sikrede kvinden fri adgang til at få et uønsket svangerskab afbrudt, hvis hun af den ene eller den anden grund ønskede det, og uden at hun skulle stå skoleret for nogen.

Lis Møller (KF) var skeptisk med hensyn til en for stor liberalisering af den gældende lov. Det kunne nemt føre til, at ansvarsfølelsen blev svækket, specielt hos den del af de unge, der ikke tog det så nøje med prævention. Hun efterlyste en statsreklamerings for familiepædagogik i lighed med den svenske. Hun fandt det endvidere rimeligt, at konsultationer i forbindelse med anvisning af p-pillen og andre præventive midler blev gratis. Betydningen af oplysning, undervisning og vejledning blev understreget. Med hensyn til den sociale indikation beklagede hun dybt, at de ufødte skulle undgælde for mangelfuld sociallovgivning og for mangelfuld sanering. Hun syntes, at man burde overveje at tilråde kvinder, som på grund af ung alder eller umodenhed ikke for tiden formåede at drage omsorg for barnet på forsvarlig måde, at bortadoptere barnet fremfor at tilråde svangerskabsafbrydelse. For en fuldstændigheds skyld oplyste hun, at der i hendes parti var forskellige standpunkter.

Eva Ree (V) fandt, at regeringsforslaget var et mere tiltalende forslag end SF's om fri abort. I venstres gruppe var der enkelte medlemmer, der ikke kunne stemme for lovforslaget, men ellers delte gruppen regeringens opfattelse, at den nuværende lov trængte til forbedringer. Hun understregede betydningen af oplysning om præventive midler og af sociale foranstaltninger.

Else-Merete Ross (RV) oplyste, at der i det radikale venstres gruppe var forskellige opfattelser. Nogle ville gerne liberalisere helt, men i erkendelse af, at den liberalisering, der her var foreslået, var at foretrække for den nuværende lov, og i erkendelsen af, at ministerens forslag havde størst mulighed for at samle flertal, kunne det radi-

kale venstre give tilslutning til det fremsatte forslag. Kommuner eller private organisationer, der søgte at råde bod på, hvad der var forsømt inden for den offentlige undervisningssektor med hensyn til seksualundervisning, burde have deres udgifter dækket fuldt ud af staten. Man burde ligeledes overveje, om konsultation angående vejledning i antikonception ikke burde være gratis, og om priserne på antikonceptionelle midler ikke burde nedsættes, så man i hvert fald helt udelukkede den mulighed, at nogen af økonomiske grunde undlod den lægelige vejledning og det af lægen anbefalede præventive middel.

Morten Lange (SF) understregede, at forslaget om fri abort ikke drejede sig om en lov, som skulle pålægge nogen pligt til abort. Det drejede sig om en lovgivning, som skulle give mulighed for, at de der ønskede en abort, kunne få det. Han var bekymret over ministerens lovforslag, fordi det yderligere udvandede en i forvejen svag etisk begrundelse uden at erstatte den med en anden. Han var af den opfattelse, at den liberalisering, man nu talte om ville ske, var en overordentlig beskeden liberalisering. Han mente, at der var tale om en klasselov. Den gav visse velbærgede grupper i samfundet langt større muligheder for at nå lovens forudsete resultater ved hjælp af kloge læger eller velbærgede sagførere eller andre dyre rådgivere, end den gav dem, der var dårligere stillet.

Kjær Rasmussen (VS) gik ligeledes ind for fri abort. Med hensyn til ministerens lovforslag, fandt han det hykleri og dobbeltmoral med de indførte aldersgrænser, specielt fordi den truede gruppe befandt sig inden for grænserne. Han pegede endvidere på den katastrofale mangel på socialrådgivere for mødrehjælpen i Nordjylland.

Uden for ordførernes række talte *Hanne Reintoft* (u.p.), *Vestergaard Poulsen* (KF), *Lene Bro* (S) og *Niels Jørgen Nielsen* (V).

Hanne Reintoft og *Lene Bro* gik ind for fri abort. *Vestergaard Poulsen* oplyste, at han sammen med *Clara Munch* og *Burgdorf* ikke kunne gå ind for en så vidtgående liberalisering, som lovforslaget medførte. *Niels Jørgen Nielsen* meddelte på egne vegne og på *Jens Fogeds* vegne, at de ikke kunne medvirke til lovforslaget.

Forslaget blev efter 1. behandling sendt til det udvalg, der allerede var nedsat til at behandle SFs forslag om fri abort.

Det fremgår af udvalgets betænkning, at der direkte til folketinget var sendt skriftlige henvendelser, der protesterede mod lovforslaget, med ialt ca. 11.000 underskrifter. Hertil kom, at udvalget fra justitsministeriet havde modtaget protestskrivelser med i alt ca. 29.000 underskrifter. Af udvalgets ret omfattende betænkning kan fremhæves, at udvalget over for justitsministeren har peget på det uheldige i, at lægekonsultation med henblik på svangerskabsforebyggelse ikke er omfattet af den bestående sygekasseordning og ikke — bortset fra de i svangerskabshygiejneloven omhandlede undtagelser — dækkes på anden måde. Justitsministeren har i tilslutning hertil givet tilsagn om, at han i regeringen ville anbefale, at der blev søgt gennemført en

ordning, hvorefter udgifter til lægekonsultation med henblik på svangrskabsforebyggelse eller en væsentlig del af sådanne udgifter kunne kræves refunderet. Udvalget henstiller endvidere, at man overvejer, om det vil være muligt at bestemme, at andre læger eller i hvert fald en assisterende overlæge ved sygehuset vil kunne påtage sig ansvaret for indgrebet, dersom overlægen ikke vil påtage sig det.

Udvalgets flertal (V,KF,RV + socialdemokraterne *K. Axel Nielsen* og *Waldemar Laursen*) indstillede forslaget til vedtagelse med nogle af ministeren stillede ændringsforslag.

Et mindretal (socialdemokraterne *Falk Hansen*, *Lene Bro*, *Kampmann* og *Tastesen* samt folkesocialisten *Morten Lange*) stillede ændringsforslag, der stort set var lig med det forslag om fri abort, som var fremsat af *Morten Lange* m. fl.

Ved 3. behandling gik *Falk Hansen* (S) ind for fri abort, *Lis Møller* (KF) støttede med store betænkeligheder ministerens forslag, der ligeledes blev støttet af *Eva Ree* (V) og *Else-Merete Ross* (RV). *Morten Lange* (SF), *Kjær Rasmussen* (VS) og *Hanne Reintoft* (DK) gik ind for fri abort.

Efter ordførerne talte *K. Axel Nielsen* (S), der støttede ministerens forslag, *Johan Nielsen* (S, Færøerne), der både gik imod ministerens forslag og fri abort. *Johan Nielsen* opfordrede medlemmerne til — uanset om de stemte ja eller nej til forslaget — at hjælpe med til at få det sendt ud til folkeafstemning. *Clara Munck* (KF) oplyste, at hun sammen med *Bøgholm* og *Burgdorf* ikke kunne stemme for ministerens lovforslag. *Hanne Budtz* (KF), der var formand for folketingsudvalget, fremhævede, at den konservative folketingsgruppe støttede ministerens forslag. *Henry Christensen* (V) vendte sig imod *Johan Nielsen*'s opfordring til medlemmerne om at støtte et krav om folkeafstemning, uanset om man stemte for eller imod lovforslaget. *Henry Christensen* mente ikke, at denne opfordring harmonerede med hensigten med bestemmelsen om folkeafstemning i grundloven. Det var klart en regel, der tilsigtede at beskytte et mindretal. Hvis man skrev under på en begæring om at sende et forslag, der var vedtaget i tinget, til folkeafstemning, så kunne det kun fortolkes og opfattes som en opfordring til at få forslaget forkastet.

Ændringsforslaget om fri abort blev forkastet med 108 stemmer mod 51, 2 medlemmer tilkendegav, at de hverken stemte for eller imod. De af justitsministeren stillede ændringsforslag blev vedtaget uden afstemning. Forslaget blev herefter påny henvist til udvalget.

Det samme flertal som i betænkningen indstillede i tillægsbetænkningen forslaget til vedtagelse. Mindretallet kunne ikke medvirke til lovforslagets gennemførelse.

Ved 3. behandling gik *Falk Hansen* (S) ind for at undlade at stemme, *Morten Lange* (SF) oplyste, at de fleste i hans parti ville afholde sig fra at stemme, *Kjær Rasmussen* (VS) meddelte, at VS ville

undlade at stemme. *Hanne Reintoft* (DK) ville ligeledes undlade at stemme.

Uden for ordførernes række talte *Adam Møller* (KF), der på egne og *Erik Kraghs* vegne meddelte, at de ville undlade at stemme. *Johan Nielsen* (S, Færøerne) gik stærkt imod forslaget.

Niels Jørgen Nielsen meddelte på *Jens Fogeds* og egne vegne, at de ville stemme imod. *K. Axel Nielsen* (S) anbefalede at stemme for forslaget. *Bodil Koch* (S) motiverede, hvorfor hun gik ind for fri abort. Hun ville stemme imod lovforslaget, hvad *Lene Bro* også ville. *Poul Dam* (SF) ville ligeledes ud fra samme grund som *Bodil Koch* stemme imod forslaget. Endvidere talte *Horn* (S), han ville sammen med *Jørgen Peder Hansen* (S) stemme imod ud fra den betragtning, at lovforslaget prisdav den svage — kvinden — overfor mandens aggression og hjemmets påvirkning. Endelig talte *Lis Møller* (KF), der beklagede, at man gik med til den stærke liberalisering på nuværende tidspunkt. Hun var ikke længere sit partis ordfører, men hun ville stemme for ministerens forslag med den begrundelse, at man derved kunne undgå fri abort.

Lovforslaget blev herefter vedtaget ved *navneoprøb*.

100 stemte for, 20 imod, 41 afholdt sig fra at stemme, og 18 var fraværende.

93. Lov om det stedlige virksomhedsområde for foreninger til brandforsikring af bygninger. Justitsminister *Thestrup*. [A. sp. 1789. C. sp. 207].

Skriftlig fremsættelse ¹³/₁ (F. sp. 2359). 1. beh. ²¹/₁ (F. sp. 2691). Partiernes ordførere: *Hans Hækkerup*, *Stæhr Johansen*, *Søren Jensen*, *Martin Pedersen* og *Arne Larsen*. 2. beh. ²⁷/₁ (F. sp. 2823). 3. beh. ³⁰/₁ (F. sp. 3097). *Loven stadfæstet 4. februar 1970.* (Lovt. nr. 32).

Loven indebærer, at de under justitsministeriets tilsyn stående bygningsbrandforsikringsforeninger fra den 1. april 1970 kan tegne *brandforsikring for bygninger beliggende overalt i landet* under forudsætning af, at vedkommende forenings vedtægter hjemler adgang hertil.

Baggrunden for loven er ændringerne i den kommunale struktur som følge af revisionen af *den kommunale inddeling og ophævelsen af sondringen mellem købstadkommuner og sognekommuner*. Da afgrænsningen af brandforsikringsforeningernes virksomhedsområde bygger

på sondringen mellem købstæder og sognekommuner, har samtlige brandforsikringsforeninger rettet henvendelse til justitsministeriet om ophævelse af de gældende begrænsninger i områderne. Foruden at henvise til ændringerne i den kommunale struktur har foreningerne peget på, at de hidtidige begrænsninger ville kunne bevirke, at foreningerne unddrages de fordele, som ellers kunne opnås gennem *virksomhedsrationalisering* og anvendelse af *moderne tekniske hjælpemidler*.

Ved 1. behandling fik forslaget tilslutning fra alle sider og gik direkte til 2. behandling, uden at der blev nedsat et udvalg.

Ved 3. behandling blev lovforslaget vedtaget enstemmigt med 115 stemmer.

94. Lov om ændring af lov om menighedsråd. (Kirkeminister *Arne Fog Pedersen*). [A. sp. 993. C. sp. 457].

Skriftlig fremsættelse ²³/₁₀ (F. sp. 652). 1. beh. ¹⁴/₁₁ (F. sp. 1239). Partiernes ordførere: Orla Møller, Vestergaard Poulsen (Burgdorf), Evan Jensen, Samuelson og Morten Lange. Henvist til udvalg på 17 medlemmer (Vestergaard Poulsen (fra ¹⁶/₁ Karen Thurøe Hansen), Burgdorf, Erik Hansen (Vejle amt), Ulla Worm, Evan Jensen, Damsgaard [formand], Niels Jørgen Nielsen, Samuelson, Meta Ditzel [næstformand], Kirkegaard, Orla Møller, Falk Hansen, Bodil Koch, Th. Mikkelsen, Ejner Nielsen, Johan Nielsen og Morten Lange). Betænkning (B. sp. 853) afgivet ³/₄. 2. beh. ¹⁵/₄ (F. sp. 5017). 3. beh. ¹⁷/₄ (F. sp. 5139). *Loven stadfæstet 29. april 1970.* (Lovt. nr. 173).

Lovens hovedbestemmelse er en ændret affattelse af reglen i menighedsrådslovens § 13, stk. 2, om *menighedsrådenes rådgivningsbeløb*, som nu har følgende ordlyd:

„Stk. 2. Menighedsrådet kan endvidere af kirkekassen eller menighedsråds-kassen årligt anvende et beløb på indtil 3.000 kr., når forholdene taler for det dog indtil 10.000 kr., til fremme af det kirkelige liv i sognet, pastoratet eller kommunen samt til kirkelige formål af betydning for stiftet som helhed. Beløbets størrelse skal godkendes i forbindelse med stadfæstelsen af vedkommende kasses overslag, og det må iagttages, at det ansatte beløb står i passende forhold til de særlige omstændigheder i hvert enkelt tilfælde, herunder også sognebeboernes antal, den

stedlige økonomi og betydningen af de formål, hvortil beløbet agtes anvendt. Nærmere regler om, til hvilke formål sådanne beløb kan anvendes, fastsættes af kirkeministeren, der ligeledes kan ændre maksimumsbeløbene som følge af prisudviklingen. Under ganske særlige forhold, navnlig hvor det drejer sig om stærkt voksende bymæssig bebyggelse med betydelige kirkelige opgaver uden for de sædvanlige rammer, kan kirkeministeren tillade, at der anvendes større beløb end det foran angivne maksimum.“

Herudover indeholder loven en ændring af menighedsrådslovens § 5, stk. 1, således at spørgsmålet om *børns religiøse opdragelse* fremtidig ligesom andre opdragelsesspørgsmål skal afgøres af forældremyndighedens indehaver alene og ikke som tidligere i visse tilfælde af kirkeministeren.

Endelig ophæver loven de i menighedsrådsloven indeholdte særlige regler om *besættelsen af hvert femte ledigtblevne embede* som sognepræst.

Loven *trådte i kraft den 1. juni 1970*, dog således at regelen om menighedsrådenes rådighedsbeløb første gang finder anvendelse på budgettering og ligning for regnskabsåret 1971-72.

Lovforslaget fik i folketinget en velvillig modtagelse af partiernes ordførere, der var enige om at betegne den foreslåede bestemmelse om rådighedsbeløbene som et fremskridt i forhold til det i folketingsåret 1968-69 fremsatte, men ikke vedtagne lovforslag, jfr. nærmere omtalen i årbog 1968-69 side 565-568. Det blev specielt fremhævet som et fremskridt, at maksimumsbeløbene igen blev foreslået optaget i selve loven, og således at der gives ministeren mulighed for at ændre beløbene i overensstemmelse med prisudviklingen. Om den hidtidige og fremtidige videre anvendelse af rådighedsbeløbene henvises ligeledes til omtalen i folketingsårbogen 1968-69.

Lovforslaget henvistes til behandling i et udvalg, som indstillede det til vedtagelse med en enkelt af kirkeministeren foreslået ændring vedrørende lovens ikrafttrædelsestidspunkt.

Ved 2. behandling fremgik det af debatten, at der ikke under udvalgsbehandlingen helt havde været den enighed partierne imellem, som betænkningen gav udtryk for. Ordførerne for *det konservative folkeparti* og for *venstre* således gerne have været med til at give menighedsrådene mere indflydelse og større frihed til at disponere over rådighedsbeløbene, ligesom man havde foretrukket en ordning, hvorefter udgifterne til kirkeblade kunne afholdes over en særlig konto uden for rådighedsbeløbernes område.

Lovforslaget blev ved 3. behandling vedtaget enstemmigt med 126 stemmer; 2 medlemmer (VS) tilkendegav, at de hverken stemte for eller imod.

95. Lov om ændring af den kirkelige lovgivning som følge af ændringerne i landets kommunale inddeling. (Kirkeminister *Arne Fog Pedersen*). [A. sp. 3089. C. sp. 685].

Skriftlig fremsættelse $\frac{12}{5}$ (F. sp. 4228). 1. beh. $\frac{3}{4}$ (F. sp. 4728). Partiernes ordførere: Bodil Koch, Burgdorf, Evan Jensen, Samuelsen og Morten Lange. Henvist til udvalg på 17 medlemmer (Burgdorf, Chr. R. Christensen, Karen Thurøe Hansen, Adam Møller, Evan Jensen, Damsgaard [formand], Niels Jørgen Nielsen, Samuelsen, Meta Ditzel [næstformand], Kirkegaard, Bodil Koch, Jørgen Peder Hansen, Falk Hansen, Orla Møller, Ejner Nielsen, Johan Nielsen og Morten Lange). Betænkning (B. sp. 1921) afgivet $\frac{16}{5}$. 2. beh. $\frac{26}{5}$ (F. sp. 6394). 3. beh. $\frac{29}{5}$ (F. sp. 6753). *Loven stadfæstet 4. juni 1970.* (Lovt. nr. 260).

Ved loven foretages med *virkning fra 1. juli 1970* ændringer i følgende fem kirkelige love:

1. *Lov om kirkers bestyrelse m. m.*, jfr. lovbekendtgørelse nr. 454 af 23. september 1947 med senere ændringer,
2. *lov nr. 294 af 18. juni 1969 om folkekirkens lønningsvæsen m. m.*,
3. *lov om menighedsråd*, jfr. lovbekendtgørelse nr. 309 af 1. september 1966 med senere ændringer,
4. *lov om kirkers brug, sognebåndsløsning m. m.*, jfr. lovbekendtgørelse nr. 151 af 30. maj 1961 med senere ændringer, samt
5. *lov om vedligeholdelse af kirker og kirkegårde m. v.*, jfr. lovbekendtgørelse nr. 455 af 23. september 1947 med senere ændringer.

Baggrunden for ændringerne er i første række den omfattende ændring af landets kommunale inddeling, og de vedrører navnlig bestemmelserne om *budgettering af de kirkelige udgifter*, som dækkes gennem den lokale ligning. Med henblik på i videst muligt omfang at samordne budgetlægningen for de kirkelige

kasser inden for et fællesligningsområde er kompetencen til at stadfæste overslag for samtlige kirkelige kasser og til at godkende ligningsbeløb til dækning af disse kassers underskud blevet henlagt til *provstiudvalgene*, således at kirkeministeriets og overtilsynenes tidligere beføjelser på dette område er bortfaldet. I konsekvens heraf er *revisionen* af samtlige kirkelige kassers regnskaber ligeledes henlagt til provstiudvalgene.

For at simplificere budgetlægningen og revisionen *ophæver loven kirkebetjeningskassen som en selvstændig kasse*, således at denne kasses indtægter og udgifter for selvejende kirkers vedkommende indgår i kirkekassens overslag og regnskab på tilsvarende måde, som det tidligere er sket med hensyn til menighedsråds-kasserne.

Loven medfører en vis *decentralisering* for så vidt angår de under kirkeministeriets forretningsområde hørende sager, idet den tilvejebringer hjemmel for, at kompetencen i en række rutineprægede sager angående kirker, præstegårde og kirkegårde samt angående kirkers og præsteembeders jorder m. v. kan overføres fra kirkeministeriet til *stiftsøvrighederne*.

Ved loven *ophæves* endvidere de *bestående særordninger for Københavns og Frederiksbergs vedkommende* såvel på det økonomiske som på det administrative område, for dette sidstes vedkommende særlig med hensyn til varetagelsen af overtilsynsforretningerne i København.

Herudover skal nævnes følgende ændringer, der blev indført under lovforslagets behandling i folketinget:

I *lov om kirkers brug, sognebåndsløsning m. m.* blev indsat en ny paragraf, der tilvejebringer hjemmel for, at *kristne trossamfund*, som ikke råder over eget gudstjenestelokale, kan få *overladt en af folkekirkens kirker til gudstjenstlig brug*, såfremt menighedsrådet er villig til at stille kirke til rådighed og biskoppen meddeler tilladelse hertil. Bestemmelsen indebærer endvidere, at begravelse inden for kristne trossamfund uden for folkekirken under tilsvarende betingelser kan finde sted fra en af dennes kirker, såfremt begravelseskapel ikke forefindes.

I *lov om folkekirkens lønningsvæsen* blev der tilvejebragt hjemmel for, at der ydes *diæter til provstiudvalgenes valgte med-*

lemmer, idet det forudsættes, at sådanne diæter, hvis størrelse fastsættes af kirkeministeren, udbetales i alle tilfælde.

Efter at den hidtidige ordning, hvorefter attestgebyrer tilfaldt ministerialbogførerne, bortfaldt fra 1. april 1970 at regne, indgik gebyrerne i kirkekassen, der afholder udgifterne til attestblanketter. Da arbejdet med opkrævning, regnskabsaflægning og revision vedrørende disse gebyrer ikke skønnedes at stå i rimeligt forhold til indtægterne, blev bestemmelsen om *attestgebyrer* af administrative forenklingshensyn *ophævet*.

Slutteligt skal nævnes, at der for at aflaste præster i store sogne blev tilvejebragt hjemmel for, at biskoppen efter indstilling fra en præst og vedkommende menighedsråd kan tillade, at der antages *medhjælp ved konfirmandundervisningen*. Udgifterne hertil afholdes af præstelønningskassen.

Lovforslaget fik i folketinget en i det store og hele velvillig modtagelse af partiernes ordførere. I tilknytning til lovforslaget efterlyste *Bodil Koch* (S) nye demokratiske valgeregler for valg til provstiudvalgene, ligesom hun ønskede lovfæstet, at menighedsrådene har ret til at udlåne kirkerne til benyttelse ved andre trossamfundes gudstjenester. *Burgdorf* (KF) ønskede gerne tillagt menighedsrådene endnu mere ansvar og derved mere frihed til at disponere. Han fandt de gældende regler for valg til provstiudvalgene for „oldnordiske“ og „udemokratiske“, og han rejste spørgsmålet, om provsten fortsat bør være født formand for provstiudvalget. *Samuelsen* (RV) gav udtryk for tilsvarende synspunkter, og også *Evan Jensen* (V) fandt det nødvendigt nøje at overveje formen for valget af provstiudvalgsmedlemmerne. Begge de to sidste ordførere gav udtryk for glæde over den decentralisering, som var indeholdt i lovforslaget, omend *Samuelsen* ikke fandt, at der var tale om noget stort skridt på vejen fremad. *Morten Lange* (SF) kunne nok i hovedsagen hilse lovforslaget velkommen, men han havde gerne set en helt anderledes effektiv omlægning af hele den kirkelige lovgivning, som også ville have betydet en simplificering af „denne næsten uigennemtrængelige lovjungle“.

Lovforslaget henvistes til behandling i et udvalg, som i betænkningen bl. a. anfører, at kirkeministeren i forbindelse med udvalgets drøftelse af spørgsmål vedrørende menighedsrådenes kasse- og regnskabsvæsen har givet udtryk for, at den foreslåede nedlæggelse af kirkebetjeningskassen som en selvstændig kasse ved de selvejende kirker vil nødvendiggøre en ændring af de nu anvendte blanketter til kirkekassernes overslag og regnskaber, og at der i forbindelse hermed vil blive tilstræbt den størst mulige forenkling af disse indhold.

Endvidere vil blanketterne til præstelønningskassernes overslag og regnskaber blive forenklet betydeligt.

Endvidere anføres det, at udvalget i samråd med kirkeministeren har drøftet spørgsmålet om provstiudvalgenes sammensætning og valg, og at ministeren over for udvalget har givet tilsagn om, at ændrede regler for valg af læge medlemmer til provstiudvalgene vil blive fastsat inden afholdelse af næste valg.

Endvidere har ministeren over for udvalget oplyst, at arbejdet med regulering af grænserne for sogne og pastorater som følge af kommunalreformens gennemførelse allerede er iværksat, og at arbejdet vil blive søgt afsluttet hurtigst muligt, hvorefter regulering af provsti- og stiftsgrænser vil finde sted.

Udvalget indstillede enstemmigt lovforslaget til vedtagelse med 8 af ministeren foreslåede ændringer, som i det væsentlige er omtalt foran under gennemgangen af lovens indhold.

Ved 3. behandling vedtoges lovforslaget enstemmigt med 133 stemmer; 2 medlemmer (VS) tilkendegav, at de hverken stemte for eller imod.

96. Lov om teatervirksomhed. (Minister for kulturelle anliggender *K. Helveg Petersen*). [A. sp. 1313. C. sp. 675].

Skriftlig fremsættelse $\frac{2}{12}$ (F. sp. 1696). 1. beh. $\frac{16}{1}$ (F. sp. 2608). Partiernes ordførere: Niels Matthiasen, Stæhr Johansen, Merete Bjørn Hanssen, Else-Merete Ross, Gunhild Due, Sigsgaard og Hanne Reintoft. Henvist til udvalg på 17 medlemmer (Stæhr Johansen, Hanne Budtz, Hans Kjær, Lembourn [næstformand], Merete Bjørn Hanssen, Per Møller, Anna Sejerøe-Olsen, Else-Merete Ross, Meta Ditzel, Nordqvist [formand], Niels Matthiasen, K. B. Andersen (fra $\frac{21}{1}$ Erhard Jakobsen), Finn Christensen, Jørgen Peder Hansen, Bodil Koch, Poul Nilsen og Gunhild Due. Betænkning (B. sp. 2011) afgivet $\frac{20}{5}$. 2. beh. $\frac{28}{5}$ (F. sp. 6435). 3. beh. $\frac{29}{5}$ (F. sp. 6755). *Loven stadfæstet 4. juni 1970.* (Lovt. nr. 241).

Loven er opdelt i følgende kapitler:

I Tilladelser (§§ 1-6).

II Statsstøtte til teaterdrift, herunder

a) fælles betingelser for støtte efter §§ 11-20 (§§ 7-10).

- b) landsdelsscener (§§ 11-13).
- c) turnévirksomhed (§§ 14-15)
- d) teater for børn og unge (§ 16)
- e) opera- og balletvirksomhed (§ 17)
- f) anden teatervirksomhed (§§ 18-19)
- g) almindelig kulturformidlende virksomhed (§ 20)

III Statsstøtte til teaterbygninger og teknisk udstyr (§§ 21-25)

IV Statsstøtte til amatørteatre (§ 26)

V Statsstøtte til publikumsarbejdet (§ 27)

VI Statsstøtte til særlige foranstaltninger (§§ 28-29)

VII Teateruddannelse (§§ 30-31)

VIII Teaterrådet (§§ 32-33)

IX Afgifter, straf og ikrafttræden m. v. (§§ 34-39)

Om lovens nærmere indhold skal anføres:

Ved bestemmelserne i lovens kapitel 1 *a/skaffes teaterbevil-
lingssystemet*, og i stedet indføres et system med tilladelser, der
skal gives, når visse objektive vilkår med hensyn til bopæl og
myndighed m. v. er opfyldt. Beføjelsen til at udstede tilladel-
ser til teatervirksomhed er tillagt de lokale politimyndigheder.

De fælles *betingelser for statsstøtte*, der er samlet i lovforsla-
gets kapitel 2, omfatter som foran anført alle former for teater-
virksomhed inden for skuespil, opera og ballet, herunder lands-
delsscenerne, det rejsende teater, børneteater og anden teater-
virksomhed. Som noget nyt er der indført en bestemmelse om,
at teatrene også kan tage anden kulturformidlende virksomhed
op og modtage støtte hertil efter lovens tilskudsbestemmelser,
når denne virksomhed er af begrænset omfang og i øvrigt lader
sig forene med teaterdriften.

For *landsdelsscenernes vedkommende* har man lagt vægt på
at bevare en ordening med *lovfæstede statstilskud* under hensyn
til, at denne sikkerhed i det økonomiske grundlag har haft afgø-
rende indflydelse på landsdelsscenernes gunstige udvikling i
tiden efter teaterloven af 1963. Da de nuværende landsdelssce-
ner bidrager til at dække teaterbehovet i et væsentligt større
område end hjemstedskommunen med forstæder, har dette i

forbindelse med kommunalreformen og den ændrede byrdefordeling ført til, at man har overført den lokale tilskudsydelse til amtskommunerne. Samtidig med overførslen af den lokale tilskudsydelse til de økonomisk mere bæredygtige amtskommuner er tilskudsfordelingen fastsat til *50 pct. til staten og 50 pct. til vedkommende amtskommune*. Ordningen har hidtil været den, at staten har dækket 50 pct. af driftsunderskuddet, idet der, for så vidt angår driftsunderskuddet vedrørende bygningerne inkl. udgifterne til afdrag og forrentning af lån til istandsættelse og modernisering m. v. har været ydet 75 pct. Bestemmelsen er suppleret med en ordning, hvorefter staten også til landsdels-scenerne kan yde lån til større investeringer i bygninger og anlæg.

Ved loven er der åbnet mulighed for oprettelse af flere landsdelsscener, således at der, hvor særlige stedlige forhold begrunder det, kan blive tale om en anden tilskudsfordeling mellem staten og amtskommunen end 50 pct. til hver. Den sidstnævnte bestemmelse tager specielt sigte på oprettelse af en landsdelsscene i Sønderjylland.

Under lovforslagets behandling i folketinget blev indføjet en bestemmelse om oprettelse af *virksomhedsnævn* ved landsdelsscenerne omfattende alle personalegrupper ved teatrene. De nærmere regler om virksomhedsnævnenes sammensætning m. v. fastsættes i landsdelsscenernes vedtægter.

Bestemmelserne om *turnévirksomhed* fastsætter, at der — i form af tilskud eller garanti — kan ydes støtte til Det danske Teaters virksomhed samt til anden rejsende teatervirksomhed, herunder til faste teatres turneer. Med henblik på en hensigtsmæssig tilrettelæggelse og koordinering af turnévirksomheden oprettes et *samarbejdsudvalg* bestående af repræsentanter for teatrene og for publikum.

§§ 16 og 17 indeholder fleksible regler, hvorefter der dels kan ydes tilskud til opførelse af forestillinger for *børn og unge* samt til *teaterpædagogisk virksomhed*, dels kan ydes tilskud til udbygning af Den jyske Opera til en landsopera samt til anden *opera- og balletvirksomhed*.

Lovens regler om støtte til *anden teatervirksomhed* fastsæt-

ter, at støtten ydes i form af tilskud eller garanti, og kan omfatte en driftsperiode på indtil 1 år. Tilskuddet til *større teatervirksomheder*, d. v. s. de tre store privatteatre i København, skal for en driftsperiode normalt udgøre a) halvdelen af de af ministeren godkendte driftsudgifter for teaterbygningen og b) halvdelen af forskellen mellem den indtægt, teatret har opnået ved salg af billetter i sæsonabonnement, og den indtægt, teatret ville have opnået, såfremt disse billetter var solgt i frit salg. I særlige tilfælde kan der ydes tilskud herudover. Ministeren for kulturelle anliggender skal godkende det prismæssige grundlag for abonnementsordningerne og disses omfang i forhold til det fri salg.

Tilskud eller garanti kan endvidere ydes til *mindre teatervirksomheder*. Under lovforslagets behandling imødekom man et ønske om en særskilt placering i loven af disse teatre.

I lovens afsnit om *statsstøtte til teaterbygninger og teknisk udstyr* er der dels sket en forenkling af de hidtil gældende regler, dels foretaget en udvidelse af støttemulighederne, bl. a. således at der er åbnet mulighed for at yde lån til opførelse af teaterbygninger og til arealerhvervelser i forbindelse hermed. Endvidere er kredsen af mulige låntagere udvidet, således at ikke blot selvejende institutioner, men også kommunale institutioner og selskaber, hvis vedtægter er godkendt, har mulighed for at opnå lån.

Foruden de nævnte støttemuligheder indeholder afsnittet en bestemmelse om, at der kan stilles midler til rådighed til anskaffelse af teknisk udstyr til udlån til rejsende teatre og mindre teatervirksomheder.

Lovens regel om *statsstøtte til amatørteatre* fastsætter, at der kan ydes støtte til kunstnerisk arbejdende amatørsceners virksomhed og til amatørscenernes centrale organisationer. Støtten vil som hidtil blive ydet til Dansk Amatør Teater Samvirkes virksomhed og til scenernes køb af inventar og teknisk udstyr, men herudover vil der — i det omfang midlerne strækker til — kunne ydes tilskud til f. eks. lokaleleje, kursusvirksomhed og ansættelse af teaterfaglige konsulenter.

Lovens kapitel 5 om *statsstøtte til publikumsarbejdet* udvider

de persongrupper, for hvem der kan oprettes billetkøbsordninger, således at disse ordninger nu omfatter *alle skoleelever* samt *unge under uddannelse*. En billetkøbsordning kan tillige omfatte personer, der deltager i en af det offentlige støttet foranstaltning inden for det almindelige oplysningsarbejde, såfremt teaterbesøg kan anses for et naturligt led i en sådan foranstaltning, samt visse grupper af personel inden for forsvaret og civilforsvaret. Samtidig med lovens ikrafttræden er ministeriets administrationstilskud pr. administreret billet forhøjet med 50 øre til 1 kr. pr. billet.

Lovens regler om *statsstøtte til særlige foranstaltninger* omfatter støtte til fremme af nutidig dansk dramatik, til fremme af teaterinteressen og til det internationale teatersamarbejde.

Der kan efter loven ydes tilskud til skoler og kurser, der tager sigte på *teateruddannelse*, herunder til landsdelssceners elevskoler for skuespillere, under forudsætning af, at de pågældende skolers og kursers lokaler, undervisningsplaner, lærerlønninger og budgetter er godkendt af ministeren for kulturelle anliggender.

Der kan endvidere ydes tilskud til eksperimenterende virksomhed inden for teateruddannelse og -forskning og til kunstnerisk og anden videreuddannelse inden for teatrets område.

Efter loven sammensættes *teaterrådet* af en bred repræsentation, hvori de betydende organisationer og interessegrupper inden for teatrets verden skal være repræsenteret. Medlemmerne beskikkes for et tidsrum af 4 år. For at give teaterrådet mulighed for at fungere effektivt, vælger rådet et forretningsudvalg på 7 medlemmer for 2 år ad gangen. Ved valg af nyt forretningsudvalg kan højst 3 af det siddende udvalgs medlemmer genvælges. Under lovforslagets behandling i folketinget blev indføjet en bestemmelse, hvori det fastsættes, at de 3 repræsentanter for teaterledere, skuespillere og publikumsorganisationer er fødte medlemmer af forretningsudvalget.

Om teaterrådets opgaver hedder det i loven, at rådet skal *rådgive ministeriet* i spørgsmål vedrørende teaterforhold. Rådet kan tillige *bistå ved administrationen* af de i loven omhandlede støtteordninger. I sager vedrørende tilskud eller garantiydelse

til *turnerende teatervirksomhed* skal rådet forinden afgivelsen af sin indstilling til ministeriet indhente en udtalelse fra det nedsatte *samarbejdsudvalg*. Rådet skal endvidere følge teaterforholdene og have opmærksomheden rettet på, hvad der kan *udvikle teatervirksomheden og fremme teaterinteressen*. Om fornødent skal rådet fremsætte hertil sigtende forslag.

I lovens kapitel 9, der indeholder regler om *afgifter, straf og ikrafttræden m. v.*, blev der under lovforslagets behandling i folketinget gjort en tilføjelse til § 7, stk. 3, i lov nr. 40 af 14. februar 1935 om Det kgl. Teater og om oprettelsen af en kulturel fond. Baggrunden for ændringen er, at det i teaterbevillingerne blev fastsat, at bevillingshaveren ikke må lade opføre dramatiske arbejder, før han enten fra forfatteren personligt eller fra en af de af ministeriet for kulturelle anliggender autoriserede institutioner (Drama-Ret, Koda-Dramatik og KODA) har fået opførelses- eller udførelsesretten overdraget. Bevillingshaveren har dog kunnet erhverve de nævnte rettigheder direkte fra en udenlandsk repræsentant for forfatteren på vilkår, at der i det med vedkommende repræsentant aftalte honorar skete fradrag af den i loven om Det kgl. Teater og om oprettelsen af Den kulturelle Fond hjemlede afgift til Den kulturelle Fond og de ovennævnte 3 af ministeriet autoriserede institutioner.

Ved teaterbevillingssystemets ophævelse vil det ikke være muligt i de tilfælde, hvor bevillingshaveren træffer aftale direkte med en repræsentant for den udenlandske forfatter, at forpligte bevillingshaveren til at erlægge de nævnte afgifter. Da denne ordning er ønsket opretholdt for at stille danske teaterforlag lige med udenlandske, er der ved tilføjelsen tilvejebragt den fornødne lovhjemmel herfor.

Loven trådte i kraft den 15. juni 1970. Bestemmelserne om *statsstøtte* har virkning for støtte til udgifter, der vedrører tiden efter den 31. marts 1970, idet dog reglerne om støtte til *landsdelsscenerne* først får virkning for udgifter, der vedrører tiden efter den 31. marts 1971.

Lov nr. 202 af 31. maj 1963 om teatre ophæves.

Forslag til lov om revision af loven skal fremsættes for folketinget senest i folketingsåret 1973-74.

Om lovens forventede økonomiske konsekvenser fremgår det af bemærkningerne til lovforslaget, at man i finansåret 1970-71 påregner merudgifter på ialt 6 mill. kr., hvoraf de tre hovedposter udgør 1.43 mill. kr. til „anden teatervirksomhed“, 1.2 mill. kr. til publikumsarbejdet og 1.17 mill. kr. til teater for børn og unge.

Lovforslaget blev i folketinget i det store og hele betegnet som et betydeligt fremskridt i forhold til den gældende teaterlov, men der fremkom dog samtidig mange kritiske indvendinger mod forslaget især fra oppositionens side. *Niels Matthiasen* (S) fandt, at den alvorligste mangel i lovforslaget var bestemmelserne vedrørende anden teatervirksomhed. De manglende muligheder for tilstrækkelig økonomisk støtte til de store private teatre medførte, at den kunstneriske uafhængighed for disse teatre i virkeligheden var en fiktion. *Gunhild Due* (SF) mente heller ikke, at de øgede bevillinger var tilstrækkelige til at give teatrene arbejdsforhold til sikring af den fornødne kunstneriske kvalitet. *Erik Sigsgaard* (VS) kunne ønske sig en teaterlov efter samme principper som i Sverige, hvor de ansatte er sikret medindflydelse, og hvor der er åbenhed omkring regnskaberne. *Hanne Reintoft* (DK) krævede ligeledes større medindflydelse for alle de ansatte ved teatrene. Uden for ordførernes række talte *Lembourn* (KF), der havde megen sympati for de principper, der var indeholdt i lovforslaget.

Forslaget henvistes til behandling i et udvalg, som efter et omfattende udvalgsarbejde afgav en enstemmig betænkning, som nedenfor skal citeres i uddrag.

Vedrørende statens teaterskole hedder det i betænkningen:

„Selv om der i teaterkredse er modstridende meninger om det pædagogiske princip, at eleverne i uddannelsestiden ikke knyttes til et professionelt arbejdende teater, finder udvalget, at det ikke vil være rimeligt at standse dette arbejde, men at skolen bør have lejlighed til at vise resultaterne heraf, før der tages stilling til eventuelle ændringer.

I samråd mellem udvalget og ministeren er udvalget blevet orienteret om statens teaterskoles planer om oprettelse af en „grunduddannelse i almen teaterpraktik“ samt om skolens ønske om, at skuespillereleverne i det 3. undervisningsår bliver på skolen.

Udvalget har taget til efterretning, at skuespillerelevernes medvirken på Det kongelige Teater opgives. Udvalget forudsætter, at der set på baggrund af de intentioner, man havde, da man startede teaterskolen, gives eleverne andre muligheder for i det 3. år at medvirke i en selvstændig teaterforestilling.

Ministeren har over for udvalget oplyst, at der for tiden ikke er planer om at udvide skolens undervisning fra 3 til 4 år. Udvalget har taget til efterretning, at skolen i undervisningsåret 1970-71 påbegynder grunduddannelsen i almen teaterpraktik.“

I relation til spørgsmålet om anden teatervirksomhed anføres følgende i betænkningen:

„Udvalget har indgående drøftet spørgsmålet om støtten til de faste teatre, herunder navnlig de 3 store privatteatre i København: Folketeatret, Det ny Teater og Ungdommens Teater.

Fra ministeren har udvalget modtaget en redegørelse for, hvilke økonomiske konsekvenser det ville få, hvis der skulle tilvejebringes en ordning for de store private teatre i lighed med den, der gælder for landsdelsscenerne. Udgiften ville andrage ca. 3,6 mill. kr. for statskassen, for så vidt angår Folketeatret, Det ny Teater og Ungdommens Teater. Da en sådan generel ordning måtte forventes tillige at omfatte Gladsaxe Teater og Det ny Scala, ville udgiften for staten stige med yderligere 2,4 mill. kr. til i alt 6 mill. kr., hvorved hele forøgelser af teaterstøtten ville medgå til etablering af ordningen.

På grundlag af et forslag fra teaterrådet om, at der for at sikre de 3 ovennævnte teatres drift ydes et offentligt tilskud på 60 pct. af udgifterne i forhold til et for teatrene udarbejdet standardbudget, har udvalget med ministeren drøftet, om en sådan ordning — eventuelt etapevis — kunne realiseres i indeværende lov, således at Københavns amt blev inddraget som tilskudsyder til teatrene.

Ministeren har redegjort for, at der ikke i øjeblikket er økonomisk baggrund for en landsdelssceneordning for de store privatteatre, og udvalget har tiltrådt et af ministeren fremsat forslag om, at der snarest optages forhandlinger med Københavns kommune og Frederiksberg kommune for at undersøge mulighederne for, at der af de 2 kommuner ydes støtte til de 3 store privatteatre, svarende til statens tilskud i henhold til lovforslagets § 19, stk. 1, d. v. s. halv bygningsstøtte og halv abonnementsstøtte.

Udvalget henstiller, at man på længere sigt undersøger mulighederne for at skabe grundlag for en ordning, der sikrer de pågældende teatre dækning af en fast procentdel af udgifterne i forhold til et af ministeren godkendt standardbudget, idet udvalget er positivt over for at inddrage teaterrådets ovennævnte forslag til støtteordning i overvejelserne.

Såfremt der tilvejebringes grundlag for en ordning, vil ministeren allerede i folketingsåret 1970-71 fremsætte lovforslag om ændring af tilskudsbestemmelserne i teaterlovforslagets § 19.

Udvalget tiltræder det af ministeren fremførte synspunkt, at det vil være ønskeligt, at tekstanmærkningen i henhold til den gældende lovs § 17, der giver mulighed for en støtte inden for en beløbsramme på 600.000 kr. til de 3 store københavnske privatteatre i en akut nødsituation, bevares ad lovforslagets § 19. Ordningen bør fremdeles forudsætte tilsvarende besparelser inden for ministeriets samlede bevilingsramme.

Udvalget er interesseret i, at de små teatre får de bedst mulige vilkår, og er under samråd med ministeren blevet forsikret om, at de små teatre i de kommende år vil blive sikret mod, at de nuværende vilkår forringes.

Udvalget er enig med ministeren i, at det er meget ønskeligt, at ministeriet i betragtning af de skiftende behov på teaterområdet får mulighed for fri omflyttelighed mellem de ikke lovbundne driftstilskudskonti på finansloven i henhold til teaterloven, således at en besparelse under én konto kan anvendes til at dække et påtrængende behov under en anden konto.

I forbindelse med udvalgets behandling af spørgsmålet om anden teatervirksomhed har ministeren bekræftet, at revyteatret principielt må sidestilles med andre former for teatervirksomhed. På grund af bevillingernes knaphed er der imidlertid under den gældende teaterlov kun i enkelte tilfælde ydet tilskud til revyteatervirksomhed.

Ministeren har over for udvalget erklæret sig enig i, at tilskuddene til anden teatervirksomhed bør være teatrene i hænde så betids, at en rationel tilrettelæggelse af den kommende sæson kan finde sted, idet der kun herved sikres lige vilkår, ligesom det er en forudsætning for, at teaterforeningerne rationelt kan tilrettelægge deres virksomhed. Ministeren har givet udtryk for, at man fremdeles vil bestræbe sig på at tilrettelægge arbejdet således, at en afgørelse kan foreligge ved begyndelsen af finansåret.“

Fra den omfattende udvalgsbetænkning skal yderligere anføres følgende:

„Udvalget har med ministeren drøftet sammensætningen af *landsdelsscenernes styrelse*, jfr. *lovforslagets § 13, stk. 2*. Udvalget er enig med ministeren i, at der ikke i lovforslaget indsættes mere detaljerede bestemmelser om styrelsen, og efter afholdelsen af ovennævnte samråd har udvalget tiltrådt, at det i landsdelsscenernes vedtægter, der i henhold til lovforslagets § 13, stk. 1, skal godkendes af ministeren og vedkommende amtsråd, fastsættes, at styrelsen sammensættes således, at der er en repræsentant mere for vedkommende amtskommune end for de personligt valgte medlemmer.

I forbindelse med udvalgets behandling af spørgsmålet om oprettelsen af en *landsdelscene i Sønderjylland* har ministeren givet tilsagn om, at spørgsmålet vil blive optaget til behandling, så snart forhandlingerne på lokalt plan er afsluttet. Ifølge de forhandlinger, der hidtil har været ført med sønderjyske repræsentanter, må det påregnes, at landsdelssceneplanerne næppe vil blive søgt virkeliggjort, medmindre staten påtager sig at dække 75 pct. af underskuddet ved landsdelsscenedriften. Udvalget finder i overensstemmelse med bemærkningerne til lovforslagets § 11 denne underskudsdækning rimelig for den sønderjyske landsdelsscene.

I forbindelse med udvalgets drøftelse af problemer omkring det i lovforslagets § 15 omhandlede *samarbejdsudvalg for de turnerende teatre* har ministeren oplyst, at det er en forudsætning for samarbejdsudvalgets effektivitet, at så vidt muligt alle turnerende teatre deltager i arbejdet. Det er derfor hensigten, at også de faste teatre, herunder de små teatre, der udsender turnéforestillinger, skal repræsenteres i

samarbejdsudvalget. Endvidere har ministeren givet udtryk for, at opregningen af medlemmer af samarbejdsudvalget ikke er udtømmende, og at ministeriet finder det rimeligt, at teaterejerne bliver repræsenteret i udvalget.

På baggrund af en række henvendelser fra kredse med tilknytning til *teater for børn og unge* har udvalget indgående drøftet spørgsmålet om teater for børn og unge, som man finder bør tages op til grundig overvejelse. Udvalget har derfor med tilfredshed erfaret, at det er ministerens hensigt at igangsætte et hurtigt arbejdende udvalgsarbejde med den opgave at undersøge børneteaters forhold som helhed. Udvalget vil søge at afslutte sit arbejde omkring 1. januar 1971, således at en eventuel nyordning kan realiseres fra og med sæsonen 1971-72.

Et af forstander John Sørensen fremsat forslag om oprettelse af et kontor med henblik på formidling af børneteaterforestillinger til skoler og teaterforeninger vil indgå i udvalgsarbejdet, men ministeren har oplyst, at der allerede fra sæsonen 1970-71 vil blive taget skridt til at etablere en bedre formidling af teatrenes forestillinger for børn og unge. Med henblik herpå vil der snarest blive indledt drøftelser med Turnéteatrenes Fællesråd, børneteatrenes ledere og forstander John Sørensen om etablering af et midlertidigt formidlingsorgan . . .“

Udvalget indstillede lovforslaget til vedtagelse med 7 af ministeren foreslåede ændringer, som i det væsentlige er omtalt foran under gennemgangen af lovens indhold.

Ved 2. behandling stillede *Hanne Reintoft* (DK) ændringsforslag uden for betænkningen om 1) ændret affattelse af lovforslagets kapitel 1 vedrørende afskaffelse af den foreslåede politimestertilladelse til teaterforestillinger og fastsættelse af bestemmelser om en ansvarshavende leder 2) ændret affattelse af lovforslagets § 9, således at der ikke — heller ikke med ministerens godkendelse — kan gøres indskrænkninger i den kunstneriske leders ret til frit og uafhængigt at træffe bestemmelse om repertoire, engagementer og øvrige kunstneriske spørgsmål 3) lovfæstet bestemmelse om, at opbygningen af en landsdelsscene i Sønderjylland skal påbegyndes i finansåret 1970-71 samt 4) ændret affattelse af §§ 18 og 19, således at underskuddet ved driften af „anden teatervirksomhed“ dækkes med 50 pct. af staten og 50 pct. af vedkommende amtskommune. Ændringsforslagene mødte ingen tilslutning i folketinget bortset fra ændringsforslag nr. 1, som blev støttet af venstresocialisterne.

Ved 3. behandling stillede *Sigsgaard og Kjær Rasmussen* (VS) ændringsforslag uden for betænkningen om 1) at enhver teatervirksomhed, der modtager offentlig støtte, har pligt til at offentliggøre sine regnskaber og 2) at der kan ydes støtte til dækning af et evt. underskud til organisationer og foreninger, der i samarbejde med Turnéteatrenes Fællesråd arrangerer teaterforestillinger. Ændringsforslag nr. 1 blev støttet af den socialdemokratiske ordfører. Også den konservative

ordfører udtrykte sympati for tanken, men anbefalede dog at stemme imod forslaget på nuværende tidspunkt.

Efter at de stillede ændringsforslag var blevet forkastet, vedtoges lovforslaget enstemmigt med 148 stemmer; 3 medlemmer (VS og UP) tilkendegav, at de hverken stemte for eller imod.

97. Lov om ændring af lov om folkebiblioteker m. v.

(Minister for kulturelle anliggender *K. Helveg Petersen*). [A. sp. 1375. C. sp. 247].

Skriftlig fremsættelse $\frac{2}{12}$ (F. sp. 1706). 1. beh. $\frac{5}{12}$ (F. sp. 1902). Partiernes ordførere: Lysholt Hansen, Ellen Strange Petersen, Skov Thulesen, Meta Ditzel og Ove Munch. Henvist til udvalg på 17 medlemmer (Bøgholm, Elmerkjær (fra $\frac{15}{1}$ Lembourn), Erik Hansen (Vejle amt), Ellen Strange Petersen [næstformand], Skov Thulesen, Merete Bjørn Hanssen, Kristen Østergaard, Meta Ditzel, Jørgen Andersen [formand], Gydemark, Lysholt Hansen, Albertsen, Finn Christensen, Gorrsen, Carl P. Jensen, Holm Tved (fra $\frac{11}{2}$ Børge Schmidt) og Ove Munch). Betænkning (B. sp. 321) afgivet $\frac{29}{1}$. 2. beh. $\frac{18}{2}$ (F. sp. 3695). 3. beh. $\frac{20}{2}$ (F. sp. 3848). *Loven stadfæstet 12. marts 1970.* (Lovt. nr. 78).

Ved loven *udskydes den almindelige revision af lov nr. 171 af 27. maj 1964 om folkebiblioteker m. v. til folketingssamlingen 1970-71.*

Herudover indeholder loven to *ændringer* til folkebiblioteksloven, *der er en følge af kommunalreformens ikrafttræden pr. 1. april 1970.*

Hvor der i tiden fra 1. april 1970 til 31. marts 1972 er mere end ét centralbibliotek inden for et amt, nedsættes således et *fælles rådgivende kontaktudvalg* for alle centralbiblioteker i amtet. Udvalget består af 1 medlem valgt af kommunalbestyrelsen i hvert af centralbibliotekernes hjemstedskommune, 1 medlem valgt af amtsrådet, 1 amtsskolekonsulent eller 1 af amtsskolekonsulenternes faglige medhjælpere i skolebiblioteksarbejde, udpeget af amtsrådet, overbibliotekaren, den ledende oplandsbibliotekar og den ledende børnebibliotekar ved hvert af cen-

tralbibliotekerne samt 3 repræsentanter for de øvrige biblioteker i amtet.

For at sikre *centralbibliotekerne* et *uændret tilskud* i finansårene 1970-71 og 1971-72 indeholder loven dernæst en regel, hvorefter tilskuddet til det enkelte centralbibliotek for disse år fastsættes til samme beløb, som biblioteket modtog i henhold til oplandsregnskabet for 1969-70, dog sådan at tilskuddet fortsat pristalsreguleres. Endvidere fastsættes en ændret udgiftsfordeling, således at tilskuddet i overgangsperioden udredes med lige store beløb af staten og amterne.

Om baggrunden for udskydelsen af den almindelige revision af folkebiblioteksloven henviste *kulturministeren* i sin *fremstillingstale* til de endnu mange uudnyttede muligheder i den gældende lov, men tilføjede:

„Der er to andre faktorer, som for mig vejer tungere, og som er hovedgrunden til, at jeg over for det høje folketing stiller forslag om udskydelse af den egentlige lovrevision til folketingsåret 1970-71.

Det er givet, at den kommunale og amtskommunale struktur, som ifølge lov nr. 225 af 3. juli 1967 træder i kraft den 1. april 1970, nødvendigvis vil få virkning for det kommunale folkebiblioteksvæsens struktur både i primærkommunerne og på det amtskommunale plan. F. eks. vil bestemmelsen i folkebibliotekslovens § 6, stk. 2, hvorefter der ved biblioteker i virkeområder med over 5.000 indbyggere inden 1. april 1969 skal være ansat en heltidsbeskæftiget bibliotekar foruden den nødvendige medhjælp, bevirke, at en lang række kommuner efter kommunalreformens ikrafttræden vil få pligt til at overgå fra deltids- til heltidsbibliotek. Ligeledes vil den nye amtskommunalopdeling af landet medføre en ændret centralbiblioteksstruktur, og disse bibliotekers opgaver vil ændre sig, efterhånden som de stedlige biblioteker udbygges.

Biblioteksvæsenets — herunder både folkebibliotekernes og skolebibliotekernes — tilpasning til den ændrede kommunalstruktur vil næppe kunne tilendebringes i løbet af et år. Problemerne må nøje behandles af sagkyndige biblioteks- og kommunalfolk med henblik på udarbejdelse af en realistisk ordning både på længere sigt og i en overgangsperiode, hvor dispensationerne kan blive fornødne i en vis udstrækning. Et snævert udvalg af sådanne sagkyndige er nedsat og har påbegyndt sit arbejde.

Den anden for mig afgørende begrundelse for at foreslå lovrevisionen udskudt et år er, at den netop påbegyndte udvikling af folkebibliotekerne i retning af kulturelle centre i kommunerne ved den reviderede lov bør søges fremmet yderligere.

De kulturelle arrangementer, som 1964-loven gør det muligt for

bibliotekerne at gennemføre, omfatter f. eks. forfatteraftener (hvor en forfatter præsenterer sig selv ved foredrag og oplæsning), andre foredrags- og oplæsningsaftener, musikaftener (foreløbig kun i de relativt få biblioteker, der har lokaler, der er egnede hertil), filmforedrag, kunstudstillinger o. s. v., alt sammen arrangementer, som også bibliotekerne naturligt kan tage op, og som, hvor de er indført, har været genstand for stor interesse fra publikums side.

Det bør overvejes, i hvilket omfang bibliotekerne bør udbygge disse aktiviteter, så de i stigende grad giver plads for kreativ virksomhed af forskellig art.

En undersøgelse af, hvordan en sådan udbygning af bibliotekernes fremtidige virksomhed og en afgrænsning over for f. eks. fritidslovgivningen kan defineres og gennemføres, vil blive foretaget i den kommende tid med støtte af kredse, der arbejder med hele dette problemsæt.“

Lovforslaget fik i folketinget en velvillig modtagelse fra alle sider. *Ove Munch* (SF) rejste både ved 1. og 2. behandlingen spørgsmålet om antallet og placeringen af centralbibliotekerne samt disse bibliotekers opgaver. Såvel *ministeren* som *Lysholt Hansen* (S) henviste til den af folketinget i forbindelse med folkebiblioteksloven af 1964 fastlagte politik, der regner med ét centralbibliotek i hvert amt. *Ove Munchs* tanker om regionalbiblioteker omfattende flere amter ville bryde med dette princip. Der var i øvrigt enighed om, at der ville blive en lang række problemer omkring den kommende ordning for bibliotekerne at drøfte i forbindelse med den almindelige revision af loven i næste samling.

Lovforslaget henvistes til behandling i et udvalg, der i *betænkningen* indstillede det til vedtagelse uændret. Ved 3. behandling blev forslaget vedtaget enstemmigt med 124 stemmer.

98. Lov om ændring af lov om bygningsfredning. (Minister for kulturelle anliggender *K. Helveg Petersen*). [A. sp. 471. C. sp. 83].

Skriftlig fremsættelse $\frac{9}{10}$ (F. sp. 95). 1. beh. $\frac{23}{10}$ (F. sp. 637). Partiernes ordførere: *Otto Mørch*, *Lembourn* (Knud Østergaard), *Marie Louise Truels-Christensen* (Per Møller), *Jørgen Andersen* og *Morten Lange* (Poul Dam). Henvist til udvalg på 17 medlemmer (*Lembourn* (fra $\frac{11}{11}$ *Elmerkjær*), *Hanne Budtz*, *Chr. R. Christensen* [næstformand], *Knud Østergaard*, *Marie Louise Truels-Christensen* (fra $\frac{12}{11}$ *Per Møller*), *Jens Chr. Christensen*, *Ib Thyregod*, *Jørgen Andersen*, *Meta Ditzel* [formand], *Lindegård Rasmussen*, *Børge Schmidt*, *Horn*, *Wal-*

demar Laursen, Orla Møller, Otto Mørch, Axel Ivan Pedersen, Poul Dam). Betænkning (B. sp. 143) afgivet 27/11. 2. beh. 3/12 (F. sp. 1711). 3. beh. 5/12 (F. sp. 1901). *Loven stadfæstet 19. december 1969.* (Lovt. nr. 593).

Ved lovændringen *forhøjes det årlige statstilskud til statens bygningsfredningsfond fra 400.000 kr. til 800.000 kr.* Samtidig ændres *indstillingsretten* til det særlige bygningstilsyn i anledning af kommunalreformen. Lovændringen indeholder endelig en bestemmelse om *revision* af loven i folketingsåret 1973-74.

Ved 1. *behandling* fik lovforslaget tilslutning fra alle sider. *Otto Mørch* (S) fandt det dog betimeligt, at man kiggede på, om der kunne stilles rigeligere pengemidler til rådighed. *Morten Lange* (SF) fandt det foreslåede beløb særdeles beskedent under hensyn til de værdier, bygninger har nu til dags.

Det nedsatte udvalg indstillede lovforslaget til vedtagelse uændret. Det hedder i udvalgets betænkning, at der i udvalget er enighed om, at det årlige tilskud til statens bygningsfredningsfond egentlig burde forhøjes ud over de 800.000 kr. Da dette på grund af den økonomiske situation ikke lader sig gøre, henstiller udvalget, at man overvejer at forøge ejernes interesse for vedligeholdelse af fredede og andre bevaringsværdige bygninger ved at bevilge udvidet skattelettelse i forbindelse med restaurering.

Ved 2. *behandling* udtalte ministeren, at han var enig i, at de beløb, der står til rådighed, ikke slår til over for de behov, der findes, men han troede i øvrigt ikke, det ville være muligt, medmindre man gik meget højt op med beløbsrammerne, at klare det gennem tilskud fra staten. Med hensyn til udvidet skattelettelse erklærede ministeren, at man nu forhandlede spørgsmålet kulturministeriet og finansministeriet imellem.

Ved 3. *behandling* blev lovforslaget vedtaget enstemmigt med 122 stemmer.

99. Lov om udlån til sammenlægning, supplerings samt oprettelse af jordbrug m. m. (Landbrugsminister *Peter Larsen*). [A. sp. 1491. C. sp. 529].

Skriftlig fremsættelse 10/12 (F. sp. 1969). 1. beh. 28/1 (F. sp. 2955). Partiernes ordførere: Risgaard Knudsen, Niels Ravn, Niels Eriksen (Søren Jensen), Erik Hansen (Ålborg amt) og Ove Munch (Morten Lange). Henvist til udvalg på 17 medlemmer (Niels Ravn, Burgdorf, Chr. R. Christensen, Juul-Madsen, Niels

Eriksen [formand], From, Søren Jensen, Erik Hansen (Ålborg amt), Svend Haugaard, Jens Peter Jensen (Agerskov) [næstformand], Risgaard Knudsen, Poul Dalsager, Kampmann (fra $\frac{8}{5}$ Buchart Petersen), A. W. Larsen (fra $\frac{5}{5}$ Grete Hækkerup), Teichert, Chr. Thomsen og Ove Munch). Betænkning (B. sp. 953) afgivet $\frac{30}{4}$. 2. beh. $\frac{12}{5}$ (F. sp. 5612). 3. beh. $\frac{15}{5}$ (F. sp. 5804). *Loven stadfæstet 27. maj 1970.* (Lovt. nr. 204).

Ved loven stilles i overensstemmelse med reglerne i statshusmandsloven, jfr. lovbekendtgørelse nr. 117 af 10. april 1967, de fornødne *midler til rådighed for finansåret 1970-71* til gennemførelse af den i *statshusmandsloven* omhandlede *udlånsvirksomhed*.

Loven, der tilvejebringer det fornødne finansielle grundlag for en fortsat statslig støtte til fremme af landbrugets struktur-rationalisering m. m., er stort set identisk med den tilsvarende lov for finansåret 1969-70, jfr. lov nr. 74 af 13. marts 1969 (årbog 1968-69, side 410 f).

De *beløb*, der i §§ 1 og 2 stilles *til rådighed af jordfonden og af statskassens midler*, er således af samme størrelse som beløbene i den tidligere udlånslov, nemlig henholdsvis 15 mill. kr. og 50,4 mill. kr.

For så vidt angår de enkelte *lånesatser* i § 3, er maksimumsbeløbene for lån til jordkøb fastsat uændret.

Under hensyn til den fortsatte stigning i byggeomkostningerne og prisstigninger i øvrigt indeholder § 3 følgende stigning i en række lånesatser (beløbene for udlånslov 1969-70 er anført i parentes):

til opførelse af bygninger til nye selvstændige landbrug	kr.	kr.
115.000	kr.	(115.000 kr.)
undtagelsesvis	150.000	- (140.000 -)
til opførelse af bygninger til nye selvstændige gartnerier (inkl. drivhuse)	150.000	- (140.000 -)
til særskilt opførelse af drivhuse	90.000	- (82.500 -)
til overtagelse, til- og ombygning af bygninger på stamparceller	150.000	- (140.000 -)
til omlægning af landbrug til gartneri . .	90.000	- (82.500 -)

De øvrige bestemmelser i lovforslaget var identiske med den tidligere udlånslov. Under udvalgsbehandlingen i folketinget undergik lovforslaget imidlertid følgende ændringer:

I § 5 blev der indføjet en bestemmelse om, at der ud over renten på 6½ pct. p. a. skal svares et bidrag på 0,2 pct. p. a. af hovedstolen til dækning af administrationsudgifter.

Afdragstiden for lån til oprettelse af et nyt selvstændigt landbrug eller gartneri — bortset fra lån til opførelse af drivhuse — eller til overtagelse af en stamparcel blev nedsat fra ca. 60 år til ca. 30 år. Dette vil medføre, at den faste halvårsydelse forhøjes fra 3,32 pct. til 3,81 pct. af den oprindelige hovedstol. Der påtænkes dog ikke oprettet nye selvstændige landbrug i finansåret 1970-71.

Endvidere blev afdragstiden for tillægslån — med undtagelse af lån til opførelse af drivhuse — nedsat fra normalt 40 år til normalt 30 år. Dette vil medføre, at den faste halvårsydelse forhøjes fra 3,52 pct. til 3,81 pct. af den oprindelige hovedstol.

Endelig blev afdragstiden for lån til erhvervelse af græsningsarealer i henhold til statshusmandslovens § 59 nedsat fra normalt ca. 38 år til normalt ca. 30 år. Dette vil medføre, at den faste halvårsydelse forhøjes fra 3,56 pct. til 3,81 pct. af den oprindelige hovedstol.

Nedsættelsen af afdragstiden for de nævnte lån vil bringe lånenes afviklingstid på linje med vilkårene for anden realkredit.

Endelig blev der i loven indføjet en bestemmelse, hvorved landbrugsministeren fik bemyndigelse til at forlænge funktionstiden for husmandsbrugskommissionerne — der udløb den 31. marts 1970 — indtil den påtænkte revision af statshusmandsloven i folketingsåret 1970-71 er gennemført.

I folketinget blev lovforslaget mødt med tilslutning fra de forskellige partiers ordførere, der også benyttede lejligheden til at berøre en række principielle spørgsmål med tilknytning til den forestående revision af statshusmandsloven.

Under udvalgsbehandlingen stillede landbrugsministeren en række ændringsforslag, som blev tiltrådt af udvalget eller af et flertal, og om hvis indhold henvises til det foran under omtalen af lovens indhold anførte. Et *mindretal* (socialdemokratiets og socialistisk folkepartis medlemmer af udvalget) stillede ændringsforslag om en forlængelse af funktionstiden ikke alene for husmandsbrugskommissionerne, men også for statens jordlovsudvalg.

Efter at mindretallets ændringsforslag var blevet forkastet ved

2. behandling, blev lovforslaget med de af ministeren stillede ændringsforslag vedtaget enstemmigt ved 3. behandling med 148 stemmer; 5 medlemmer (VS, DK og UP) tilkendegav, at de hverken stemte for eller imod.

100. Lov om udlån til arbejderboliger på landet. (Landbrugsminister *Peter Larsen*). [A. sp. 1497. C. sp. 407].

Skriftlig fremsættelse $^{10}/_{12}$ (F. sp. 1969). 1. beh. $^{28}/_{1}$ (F. sp. 2962). Partiernes ordførere: A. W. Larsen, Burgdorf, Søren Jensen, Erik Hansen (Ålborg amt) og Ove Munch. Henvist til udvalg på 17 medlemmer (Burgdorf, Chr. R. Christensen, Juul-Madsen, Niels Ravn, Niels Eriksen [formand], Jens Chr. Christensen, Søren Jensen, Erik Hansen (Ålborg amt), Svend Haugegaard, Jens Peter Jensen (Agerskov) [næstformand], A. W. Larsen, Anker Jørgensen, Risgaard Knudsen, Th. Mikkelsen, Teichert, Chr. Thomsen og Ove Munch). Betænkning (B. sp. 711) afgivet $^{12}/_{3}$. 2. beh. $^{18}/_{3}$ (F. sp. 4451). 3. beh. $^{20}/_{3}$ (F. sp. 4602). *Loven stadfæstet 25. marts 1970.* (Lovt. nr. 128).

Ved loven stilles i overensstemmelse med reglerne i lov om opførelse af arbejderboliger på landet, jfr. lovbekendtgørelse nr. 118 af 10. april 1967, *de fornødne midler til rådighed for finansåret 1970-71* til gennemførelse af den i den nævnte lov omhandlede udlånsvirksomhed m. v.

Det i lovens § 1 omhandlede *rådighedsbeløb af jordfondens midler* til erhvervelse af byggegrunde er fastsat uændret til 50.000 kr. i forhold til den for finansåret 1969-70 gældende udlånslov, jfr. lov nr. 41 af 20. februar 1969 (årbog 1968-69, side 413).

Af *statskassens midler* kan der efter lovens § 2 disponeres over i alt 25 mill. kr., hvilket beløb ligeledes er af samme størrelse som i den tidligere udlånslov. Fordelingen af rådighedsbeløbene inden for § 2 er imidlertid ændret fra henholdsvis 22 mill. kr. til 23 mill. kr. til tilsagn om lån, der ydes efter reglerne i hovedlovens kap. IV til opførelse af boliger for arbejderens regning, og fra 3 mill. kr. til 2 mill. kr. til tilsagn om lån, der ydes

efter reglerne i kap. VI til opførelse af arbejderboliger for landmandens regning. Den *ændrede fordeling* skyldes det faldende antal ansøgninger om lån til kap. VI-boliger samtidig med, at de indkomne ansøgninger for finansåret 1970-71 viser, at der fremdeles er stor interesse for lån i henhold til kap. IV, således at det med bevillingernes hidtidige størrelse ikke vil være muligt at bevilge lån til samtlige kvalificerede ansøgere.

På grund af stigningen i byggeomkostningerne er *lånesatserne til opførelse af bygninger* forhøjet med 4.000 kr. til henholdsvis 54.000 kr., 56.000 kr. og 54.000 kr. Af samme grund er beløbet til dækning af udgifter til *supplerende tekniske installationer* forhøjet med 500 kr. til 5.000 kr.

De øvrige bestemmelser i loven er identiske med bestemmelserne i den tidligere udlånslov, idet der dog under udvalgsbehandlingen i folketinget blev indføjet en bestemmelse om, at der ud over renten på henholdsvis 5 pct. p. a. og 7 pct. p. a. erlægges et *administrationsbidrag* på 0.2 pct. p. a. af hovedstolen. Endvidere blev *lånenes løbetid nedsat* fra henholdsvis ca. 60 år til ca. 40 år og fra ca. 40 år til ca. 30 år.

I forbindelse med lovforslagets fremsættelse oplyste *landbrugsministeren*, at lovgivningen om opførelse af arbejderboliger på landet er under behandling i landbokommissionen, der har nedsat et udvalg med den opgave at overveje hensigtsmæssigheden af en særlig lovgivning om opførelse af arbejderboliger på landet. Arbejdet i udvalget var nylig afsluttet, og udvalgets beretning ville herefter blive forelagt landbokommissionen til behandling. Så længe forholdet endnu ikke var nærmere afklaret, havde ministeren imidlertid ment at måtte fremsætte det sædvanlige forslag til den årlige udlånslov.

Lovforslaget fik i folketinget en velvillig modtagelse af de forskellige partiers ordførere. Det henvistes til behandling i et udvalg, i hvis betænkning landbrugsministeren med udvalgets tilslutning stillede to ændringsforslag, som er nævnt foran under omtalen af lovens indhold. I bemærkningerne til forslaget om nedsættelse af lånenes løbetid, hvorved afviklingstiden bringes på linje med vilkårene for anden realkredit, henvises nærmere til bemærkningerne til de af boligministeren fremsatte forslag til lov om ændring af lov om kreditforeninger og lov om ændring af lov om hypotekforeninger. Videre anføres det, at lånene efter arbejderboliglovens kap. IV til opførelse af arbejderboliger for arbejderens regning under hensyn til deres sociale sigte bør have samme løbetid som foreslået for 1. prioritetslån til opførelse af almenyttigt boligbyggeri, medens lån efter lovens kap.

VI til opførelse af arbejderboliger for landmandens regning bør have samme løbetid som foreslået for 1. prioritetslån til opførelse af parcelhuse.

Afkortningen af løbetiderne vil medføre, at den faste halvårsydelse af kap. IV-lånene til renter og afdrag forhøjes fra 2,64 pct. til 2,92 pct. af den oprindelige hovedstol, og at den faste halvårsydelse af kap. VI-lånene til renter og afdrag forhøjes fra 3,8 pct. til 4 pct. af den oprindelige hovedstol.

Ved 3. behandling blev lovforslaget vedtaget enstemmigt med 130 stemmer.

101. Lovom ændring af lov om udlån til yngre landmænd. (Landbrugsminister *Peter Larsen*). [A. sp. 3977. C. sp. 815].

Skriftlig fremsættelse $15/5$ (F. sp. 5826). 1. beh. $21/5$ (F. sp. 6195). Partiernes ordførere: Chr. Thomsen, Juul-Madsen, Jens Chr. Christensen, Erik Hansen (Ålborg amt), Gunhild Due, Kjær Rasmussen og Hanne Reintoft. Henvist til samme udvalg som forslag til lov om afsætning af frisk frugt og danske gartneriprodukter, se side 343. Betænkning (B. sp. 2303) afgivet $27/5$. 2. beh. $2/6$ (F. sp. 7016). Henvist til fornyet udvalgsbehandling. Mundtlig indstilling. 3. beh. $4/6$ (F. sp. 7245). *Loven stadfæstet 10. juni 1970.* (Lovt. nr. 268).

Ved loven opretholdes den ved lov om udlån til yngre landmænd, jfr. lovbekendtgørelse nr. 389 af 14. juli 1969, etablerede ordning med *visse forhøjelser af etablerings- og driftstilskuddene*. Etableringstilskuddet efter § 7, der tidligere har udgjort $1\frac{1}{2}$ pct. af ejendommens handelsværdi, er således forhøjet til 2 pct., mens driftstilskuddet efter § 7 a, der i 1969-70 udgjorde $\frac{3}{4}$ pct. af den skattemæssige ejendoms- og besætningsværdi, er forhøjet til 1 pct. Merudgiften ved forhøjelserne påregnes at ville beløbe sig til henholdsvis $1\frac{1}{2}$ mill. kr. og ca. 5 mill. kr. årligt.

I loven er der endvidere åbnet mulighed for, at lovens normalkrav om *landbrug som hovederhverv kan fraviges*, når ganske særlige omstændigheder taler derfor. Ved administrationen af denne dispensationsadgang vil der ligesom ved dispensationer fra de øvrige normalkrav blive indhentet udtalelser fra det nedsatte bedømmelsesudvalg.

Forslag om *revision* af loven skal forelægges folketinget i folketingsåret 1971-72.

Lovforslaget blev i folketinget behandlet sammen med *forslag til lov om afsætning af frisk frugt og danske gartneriprodukter, forslag til lov om ændring af lov om en kornordning og forslag til lov om ændring af lov om afsætning af danske landbrugsvarer m. m.*

Nærværende lovforslag blev mødt med tilslutning af alle partiernes ordførere bortset fra ordføreren for venstresocialisterne. Det henvises til behandling i et udvalg, som indstillede det til vedtagelse uændret.

Ved 3. behandling vedtoges lovforslaget med 151 stemmer mod 1 (VS).

102. Lov om finansiering af grundforbedring og vandløbsregulering. (Landbrugsminister *Peter Larsen*). [A. sp. 1793. C. sp. 417].

Skriftlig fremsættelse ¹³/₁ (F. sp. 2407). 1. beh. ²⁸/₁ (F. sp. 2934). Partiernes ordførere: Chr. Thomsen, Juul-Madsen, Kristen Østergaard, Amtoft og Vivike. Henvist til udvalg på 17 medlemmer (Juul-Madsen, Mads Eg Damgaard, Hans Kjær, Niels Ravn, Kristen Østergaard [formand], Jens Chr. Christensen, Arne Christiansen, Amtoft, Jens Peter Jensen (Agerskov) [næstformand], Nordqvist, Chr. Thomsen, Horn, Kampmann, Risgaard Knudsen, Hans Lund, Teichert og Vivike). Betænkning (B. sp. 707) afgivet ¹²/₃. 2. beh. ¹⁸/₃ (F. sp. 4452). 3. beh. ²⁰/₃ (F. sp. 4602). *Loven stadfæstet 25. marts 1970.* (Lovt. nr. 126).

Loven afløser lov nr. 241 af 8. juni 1966 om grundforbedring og lov nr. 244 af 8. juni 1966 om finansiering af vandløbsregulering m. v. (landvindingsloven) og tilsigter at skabe en *bedre harmoni mellem* på den ene side de *afvandingsarbejder*, der er nødvendige for den mest effektive udnyttelse af den eksisterende landbrugsjord, og på den anden side det stigende behov for *rekreative arealer*. Derimod er der under hensyn til den nuværende gunstige beskæftigelsessituation helt set bort fra beskæftigelsesmæssige hensyn.

Der er i forhold til den tidligere lovgivning foretaget en *indskrænkning* af de områder, indenfor hvilke der kan ydes

statsstøtte, idet reglerne om finansiering af såvel *grundforbedringsarbejder* som af de større *vandløbsreguleringer* efter landvindingsloven er afgrænset til i hovedsagen at angå arealer, der hidtil har været udnyttet landbrugsmæssigt.

Endvidere er de særlige finansieringsregler vedrørende vandløbsregulering m. v. i landvindingsloven kun opretholdt for så vidt angår offentlige vandløb og for etablering af offentlige pumpelag, således at vejanlæg, kultiveringsforanstaltninger og regulering af søer er udgået.

Desuden er *statstilskuddet*, der efter landvindingsloven kunne gå op til 50 pct. af samtlige udgifter, i alle tilfælde *be-grænset til 25 pct.* af samtlige udgifter.

Loven trådte i kraft den 1. april 1970. Behandlingen af de sager, der ved lovens ikrafttræden var godkendt af landbrugsministeren, foretages dog efter de tidligere gældende regler. Det samme gælder sager, der er indsendt til landbrugsministeriet før 1. august 1966, og hvori der allerede har været afholdt lodsejermøde i henhold til § 4 i landvindingsloven, eller hvis standsning skyldes, at fredningskrav først er endeligt afvist i 1969.

Lovforslaget fik i folketinget en velvillig modtagelse af såvel *den socialdemokratiske* ordfører som af *de tre regeringspartiers* ordførere. *Vivike* (SF) ville nok betegne lovforslaget som et fremskridt i forhold til hidtil gældende ret, men han ønskede specielt, at alle bestemmelser om vandløbsregulering blev taget ud af lovforslaget.

Forslaget henvistes til behandling i et udvalg, som i betænkningen bl. a. anfører, at man har drøftet spørgsmålet om at lade naturfredningsmyndighederne blive repræsenteret i afvandingssudvalget (lovforslagets § 3). Under hensyn til at afvandingssager igennem en lang årrække altid er blevet forelagt Dansk Naturfredningsforening under sagernes indledende behandling, har udvalget imidlertid ikke ment at burde stille forslag herom.

Et flertal (udvalget med undtagelse af *Vivike*) indstillede lovforslaget til *vedtagelse* med tre af landbrugsministeren foreslåede ændringer. Det første ændringsforslag indebar, at en amtskommune højst kan opdeles i 2 distrikter med hver sit grundforbedringsudvalg, det andet var af redaktionel karakter, og ved det tredje ændringsforslag blev der i lovforslaget indføjet en bestemmelse om, at der i forbindelse med ydelse af statslån udover renten erlægges et *administrationsbidrag* på 0.2 pct. p. a. af hovedstolen.

Et mindretal (*Vivike*) indstillede lovforslaget til *vedtagelse* med en række af mindretallet foreslåede ændringer. Som begrundelse for at

foreslå reglerne om vandløbsregulering taget ud af lovforslaget anførte mindretallet: „Der er ingen grund til mere afvanding i Danmark. Vi mangler ikke landbrugsjord, og den, vi har, forrenter sig dårligt. Om nogle år vil vi imidlertid mange steder mangle ferskvand, og fortsætter man med en forøget afvanding, vil vi også komme til at mangle rekreative muligheder til skade for befolkningen og turismen.“

Herudover stillede mindretallet et ændringsforslag, hvorved der blev givet Danmarks Naturfredningsforening og Danmarks Sportsfiskerforbund hjemmel til at udpege hver en repræsentant til amtskommunens grundforbedringsudvalg. Endelig foreslog mindretallet, at overgangsreglerne for behandlingen af allerede godkendte sager m. v., jfr. foran under omtalen af lovens indhold, skulle udgå (i så fald dog med mulighed for ydelse af erstatninger).

Ved 2. behandling blev de af mindretallet stillede ændringsforslag forkastet, efter at de var blevet kraftigt imødegået af de andre partiers ordførere. Over for betragtningen, at der er tilstrækkelig landbrugsjord, svarede landbrugsministeren:

„Ja, men denne landbrugsjord skal holdes ved lige; der er store arealer her i landet, som er helt afhængige af dræning og afvanding, for at de overhovedet kan dyrkes, og den voksende tekniske udvikling i landbruget indebærer anvendelsen af større og tungere maskiner, hvorfor man er nødt til at have afvandingsforholdene i orden. Det er netop det, forslaget tilsigter, idet det kun omfatter de arealer, der er udnyttet landbrugsmæssigt, og samtidig løser de mange problemer, den moderne tid fører med sig.“

Ved 3. behandling blev lovforslaget endeligt vedtaget med de af landbrugsministeren stillede ændringsforslag. Det vedtoges enstemmigt med 129 stemmer.

103. Lov om indkøbsforeninger for mindre jordbrugere. (Landbrugsminister *Peter Larsen*). [A. sp. 339. C. sp. 287].

Skriftlig fremsættelse $\frac{8}{10}$ (F. sp. 113). 1. beh. $\frac{17}{10}$ (F. sp. 496). Partiernes ordførere: Chr. Rasmussen, Niels Ravn, Søren Jensen, Jens Peter Jensen (Agerskov) og Morten Lange. Henvist til udvalg på 17 medlemmer (Niels Ravn, Mads Eg Damgaard, Juul-Madsen, Poul Nielsen, Søren Jensen, Niels Eriksen [formand], Kofoed, Jens Peter Jensen (Agerskov), Erik Hansen (Ålborg amt) [næstformand], Svend Haugaard, Chr. Rasmussen, Poul Dalsager (fra $\frac{4}{11}$ - $\frac{14}{1}$ Sv. E. Andersen), Risgaard Knudsen, Th. Mikkelsen, Teichert, Chr. Thomsen og Morten Lange). Betænkning (B. sp. 643) afgivet $\frac{6}{3}$. 2. beh. $\frac{11}{3}$ (F. sp.

4131). Henvist til fornyet udvalgsbehandling. Tillægsbetænkning (B. sp. 659) afgivet $1\frac{1}{3}$. 3. beh. $1\frac{2}{3}$ (F. sp. 4257). *Loven stadfæstet 20. marts 1970.* (Lovt. nr. 103).

Den senest ved lov nr. 209 af 8. juni 1966 givne bemyndigelse til at yde lån til indkøbsforeninger for mindre jordbrugere udløb med udgangen af finansåret 1969-70.

Ved nærværende lov bemyndiges finansministeren til af statskassens midler for de kommende 5 år, d. v. s. til udgangen af finansåret 1974-75, at anvende indtil 25 mill. kr. til udlån til foreningerne.

I forhold til den hidtil gældende ordning indeholder loven enkelte ændringer.

Under hensyn til den betydelige stigning af grundværdierne og den forøgelse af landbrugsejendommenes gennemsnitsstørrelse, der har fundet sted, er grænsen for medlemskab nu fastsat til 75.000 kr. grundværdi ved 14. alm. vurdering og arealgrænsen til 20 ha.

Såvel maksimumsbeløbet på 10.000 kr. for indkøb af traktorer og større samlede maskinindkøb til et enkelt medlem som det maksimumsbeløb på 5.000 kr., der hidtil har været gældende for indkøb af husdyr, er forhøjet til 15.000 kr. Begrundelsen herfor er foruden prisstigninger, at indkøb af kreaturer i modsætning til tidligere ofte er større samlede indkøb.

Når 2, 3 eller 4 medlemmer foretager indkøb i fællesskab, er beløbene tilsvarende forhøjet til 20.000 kr. og 30.000 kr.

Endvidere er afdragstiden fastsat til maksimalt 6 år imod hidtil 5 og 10 år.

Endelig skal nævnes, at den hidtidige lånegrænse på 4 gange garantikapitalen er forhøjet til 5 gange garantikapitalen, og at renten af foreningernes lån er forhøjet fra $4\frac{1}{2}$ pct. til $6\frac{1}{2}$ pct. p. a.

De før lov nr. 73 af 24. februar 1960 tegnede garantiforpligtelser er uanset disses indhold bortfaldet ved nærværende lovs ikrafttræden.

I bemærkningerne til lovforslaget anføres bl. a. følgende:

„Fra De samvirkende danske Indkøbsforeninger og De samvirkende danske Husmandsforeninger har landbrugsministeren modta-

get den som bilag vedhæftede henvendelse om, at den heromhandlede lovgivning fortsættes med visse ændringer for en ny 10-årig periode.

Regeringen finder, at nævnte lovgivning har haft en væsentlig betydning ved at støtte den mekanisering af det mindre landbrug, som under nutidens forhold er nødvendig. På den anden side finder regeringen, at lovens løbetid foreløbig kun bør forlænges i 5 år, således at der for disse år stilles yderligere 25 mill. kr. til rådighed.

I henhold til den hidtidige lovgivning er der i alt oprettet 32 indkøbsforeninger, der har ca. 46.000 medlemmer. . . .

Der er i årene 1939-40 til 1959-60 stillet indtil 25 mill. kr. til rådighed, hvoraf der i 1960 resterede ca. 3 mill. kr. Der blev da ved lov nr. 73 af 24. februar 1960 udover de 3 mill. kr. stillet yderligere 25 mill. kr. til rådighed for finansårene 1960-61 til 1969-70. Disse midler viste sig snart utilstrækkelige til at dække behovet for den stigende mekanisering i landbruget, og ved lov nr. 133 af 13. april 1962 stilledes yderligere 25 mill. kr. til rådighed, og samtidig åbnedes adgang for oprettelse af fællesmekaniseringforeninger, der administreres under indkøbsforeningernes samvirksomhed. I 1966 var disse midler opbrugt, og ved lov nr. 209 af 8. juni 1966 stilledes yderligere 25 mill. kr. til rådighed. Som følge af de senere års sparebestrebelse vil der af de i alt 100 mill. kr. pr. 1. april 1970 restere ca. 3,5 mill. kr.

Udlånet i det sidste tiår har fordelt sig således:

1960-61	13.035.000 kr.
1961-62	12.328.000 -
1962-63	5.000.000 -
1963-64	11.770.000 -
1964-65	6.230.000 -
1965-66	3.675.000 -
1966-67	5.262.000 -
1967-68	6.000.000 -
1968-69	5.440.000 -
FL 1969-70	6.000.000 -

Lånene ydes til de enkelte foreninger på basis af reservefond og garantikapital og er siden 1960 bevilget til en rente på $4\frac{1}{2}$ pct. p. a. Lånene er afdragsfri i 5 år, hvorefter de afdrages med $\frac{1}{25}$ årlig. Da medlemmernes gæld til foreningerne afvikles over gennemsnitlig 5-6 år, repræsenterer statens udlånsmidler væsentlig større finansieringsmuligheder for foreningerne. Disses udestående hos medlemmerne har således i nævnte år udgjort følgende beløb:

1960-61	27,0 mill. kr.
1961-62	38,7 —
1962-63	43,5 —
1963-64	53,1 —
1964-65	59,0 —
1965-66	60,8 —

1966-67.....	65,0	mill. kr.
1967-68.....	67,5	—

Foreningernes gæld til statskassen udgjorde pr. 1. april 1969: 74.452.573 kr.“

Ved 1. behandling blev lovforslaget modtaget med velvilje af de forskellige partiers ordførere. Det henvistes til behandling i et udvalg, i hvis betænkning det bl. a. anføres:

„Med baggrund i den almindelige udvikling inden for landbruget har udvalget drøftet spørgsmålet, om lovforslagets titel evt. burde ændres til forslag til lov om indkøbsforeninger for jordbrugere. Efter at landbrugsministeren over for udvalget har redegjort for den revision og koordinering, der forestår inden for landbrugslovgivningen, er der imidlertid i udvalget enighed om at bibeholde lovforslagets titel.

Udvalget har endvidere drøftet spørgsmålet om lovens administration og den opfattelse, der i visse landbokredse er givet udtryk for med hensyn til, at der undertiden stilles krav om medlemskab af en bestemt landboorganisation som betingelse for at opnå lån gennem en indkøbsforening. Under samrådet har landbrugsministeren imidlertid præciseret, at der ikke kræves medlemskab af nogen organisation for at opnå lån.

Efter de stedfunde drøftelser i udvalget har landbrugsministeren stillet det nedenstående ændringsforslag, som er tiltrådt af udvalget, og hvorved der skabes *lovhjemmel for sammenlægning af indkøbsforeninger uden omtægning af medlemmernes garanti-forpligtelse.*

Herefter indstiller *udvalget* lovforslaget til *vedtagelse* med den af landbrugsministeren foreslåede ændring.“

Efter 2. behandlingen henvistes lovforslaget til fornyet udvalgsbehandling. I tillægsbetænkningen stillede landbrugsministeren et ændringsforslag, der blev tiltrådt af udvalget, og hvorved bestemmelsen om, at en repræsentant for samvirksomheden „har adgang til at overvære“ tilsynsudvalgets møder, blev ændret til, at en repræsentant for virksomheden „kan tilkaldes“ til udvalgets møder.

Ved 3. behandling vedtoges lovforslaget enstemmigt med 120 stemmer.

104. Lov om tillæg til lov om en kornordning. (Landbrugsminister *Peter Larsen*). [A. sp. 983. C. sp. 91].

Skriftlig fremsættelse ²³/₁₀ (F. sp. 654). 1. beh. ⁶/₁₁ (F. sp. 1048). Partiernes ordførere: Chr. Thomsen, Niels Ravn, Jens Chr. Christensen, Erik Hansen (Ålborg amt) og Morten Lange. Henvist til udvalg på 17 medlemmer (Niels Ravn, Haunstrup Clemmensen, Juul-Madsen, Poul Nielsen, Jens Chr. Christensen,

Niels Eriksen [formand], Per Federspiel, Svend Haugaard, Erik Hansen (Ålborg amt), Jens Peter Jensen (Agerskov) [næstformand], Chr. Thomsen, Grünbaum, Per Hækkerup, Risgaard Knudsen, A. W. Larsen, Teichert og Morten Lange). Betænkning (B. sp. 145) afgivet 27/11. 2. beh. 4/12 (F. sp. 1864). 3. beh. 9/12 (F. sp. 1934). *Loven stadfæstet 19. december 1969.* (Lovt. nr. 602).

Loven har følgende ordlyd:

„Landbrugsministeren bemyndiges til at godkende den mellem De samvirkende danske Landboforeninger og De samvirkende danske Husmandsforeninger på den ene side og Danske Korn- og Foderstof-Importørers Fællesorganisation, Foreningen af danske Korneksportører og Landsforeningen af Grovvarerhandlende på den anden side indgåede prisaf tale af 24. juli 1969 for dansk korn af høst 1969.“

Om baggrunden for lovforslagets fremsættelse anførte *landbrugsministeren* følgende i fremsættelsestalen:

„Når der på nuværende tidspunkt fremsættes forslag til lov om tillæg til lov om en kornordning, skyldes det den situation, der er opstået for landbruget og kornhandelen, efter at monopolrådet har indberettet til handelsministeren, at monopolrådet mener, at der er grundlag for at gribe ind mod den mellem landbrugets og kornhandelens organisationer indgåede aftale om mindstepriser på dansk korn af høst 1969.“

Jeg skal ikke her komme ind på enkelthederne i aftalen, der er trykt som bilag til lovforslaget, men blot pege på, at det i bemærkningerne til forslaget til den gældende lov om en kornordning er anført, at for brødkorn vil landbrugets dispositionsfond i 1969-70 tilstræbe en pris pr. 1. april 1970 på 56 kr. pr. 100 kg brødkorn af god sund kvalitet, og at de kornpriser, hvorom der er indgået aftale mellem organisationerne, ligger inden for, hvad der var tale om under de politiske forhandlinger mellem regeringen og landbruget i foråret.

Allerede under disse forhandlinger kunne man se muligheden for, at der igen ville komme en stor kornhøst, som ville kunne medføre kornpriser, der ville blive væsentlig lavere end de priser, der tilsigtes med kornlovens afgiftssystem. Det har været naturligt, at landbruget og kornhandelen efter den store høst i 1969 søgte at imødegå dette ved den indgåede prisaf tale, og jeg kan her sige, at regeringen allerede under forhandlingerne i foråret godkendte, at der, af dispositionsfondens midler, der ved den lejlighed blev forøget, anvendes et beløb til sikring af kornpriserne, ligesom regeringen kan godkende de

i aftalen indeholdte priser, der ligger inden for, hvad der var tale om under forhandlingerne.

For mig at se er det, der skal rådes bod på med dette lovforslag, ikke et spørgsmål om de priser, der er aftalt mellem landbruget og kornhandelen, men et spørgsmål om at give denne aftale en godkendelse, således at den kan fungere, uden at de principper, som monopolrådet går frem efter i henhold til monopolloven, kommer til anvendelse i dette tilfælde.“

Lovforslaget gav i folketinget anledning til en debat, hvorunder nogle af ordførerne kom ind på principielle synspunkter vedrørende den gældende kornordning. Lovforslaget blev anbefalet af regeringspartiernes ordførere *Niels Ravn* (KF), *Jens Chr. Christensen* (V) og *Erik Hansen* (Ålborg amt) (RV). *Chr. Thomsen* (S) kunne efter omstændighederne også stemme for forslaget, „hvis virkninger i nogen grad er udtømte“. Derimod kunne *Morten Lange* (SF) ikke give tilslutning til lovforslaget, da det efter hans opfattelse var led i en fejlet landbrugslovgivning.

Efter en kort udvalgsbehandling blev lovforslaget ved 3. behandling vedtaget med 125 stemmer mod 11 (SF og VS); 1 medlem (Grønl.) tilkendegav, at han hverken stemte for eller imod.

105. Lov om ændring af lov om en kornordning. (Landbrugsminister *Peter Larsen*). [A. sp. 3981. C. sp. 811].

Skriftlig fremsættelse $\frac{15}{5}$ (F. sp. 5824). 1. beh. $\frac{21}{5}$ (F. sp. 6195). Partiernes ordførere: *Chr. Thomsen*, *Niels Ravn*, *Jens Chr. Christensen*, *Svend Haugaard*, *Gunhild Due*, *Kjær Rasmussen* og *Hanne Reintoft*. Henvist til samme udvalg som forslag til lov om afsætning af frisk frugt og danske gartneriprodukter, se side 343. Betænkning (B. sp. 2303) afgivet $\frac{27}{5}$. 2. beh. $\frac{2}{6}$ (F. sp. 7016). Henvist til fornyet udvalgsbehandling. Mundtlig indstilling. 3. beh. $\frac{4}{6}$ (F. sp. 7245). *Loven stadfæstet 10. juni 1970.* (Lovt. nr. 266).

Loven er en *i princippet uændret videreførelse af sidste års kornordning*, jfr. lov nr. 281 af 18. juni 1969.

Dette indebærer, at staten ikke garanterer faste priser på dansk korn, men medvirker til en stabilisering af kornmarkedet gennem *indmalingsbestemmelser for dansk hvede og rug* og gennem systemet med *udligningsafgifter på indført korn m. v.* og endelig ved en bemyndigelse for landbrugsministeren til at god-

kende aftaler mellem landbrugets og kornhandelens organisationer om prisniveauet for dansk korn.

Endvidere er den af landbrugsministeren med tilslutning fra folketingets valutaudvalg truffet beslutning om *kornimportstop* i det kommende høstår et led i bestræbelserne for at stabilisere det indenlandske kornprisniveau.

Efter loven *ned sættes basispriserne med 1 kr. pr. 100 kg* under hensyn til ønskeligheden af, at basisprisen, for så vidt indførsel af korn bliver aktuel, søges tilnærmet den faktiske pris.

Med henblik på at forøge forbruget af dansk korn omfatter kornimportstoppet også majs og majsprodukter til foderbrug. Imidlertid må en vis indførsel af majs påregnes nødvendig af hensyn til ægproduktionen og i en overgangsperiode til fjerkræproduktionen. Loven indeholder derfor hjemmel til, at der gives *mulighed for en styring af majsimporten* og anvendelsen heraf gennem en særlig afgift, der er så stor, at en almindelig anvendelse af majs til andre foderformål bliver urentabel.

De indkomne særlige majsafgifter tænkes tilbagebetalt æg- og fjerkræproducenterne gennem afregningstillæg til de leverede æg- og fjerkræmængder beregnet efter majs mængden i standardfoderblandinger. Afgiften vil således ikke komme til at belaste de pågældende produktionsgrene, men vil alene komme til at begrænse anvendelsen af majs til den produktion, der senere får afgiften.

Forslag om *revision* af loven skal fremsættes i folketinget senest i *folketingsåret 1971-72*.

Ved lovforslagets fremsættelse i folketinget oplyste *landbrugsministeren*, at den prisaftale, som landbrugets og handelens organisationer allerede havde sluttet, ikke væsentligt afveg fra den tidligere aftale, og han fortsatte:

„For foderkorns vedkommende er udgangsprisen efter høst 50 øre lavere end i fjor, nemlig 42,50 kr. pr. 100 kg, medens brødkornet er uændret. Det halvmånedlige lagertillæg er på grund af omkostningsstigninger forhøjet med 5 øre pr. 100 kg, og for første gang er der i selve den skriftlige aftale gennemført en *avancebegrænsning* ved fastsættelse af maksimale forskelle mellem landmandens salgspris og landmandens købspris. Landbruget har forbeholdt sig *importstoppet*

sat ud af kraft, såfremt prisen pr. 100 kg foderkorn pr. 1. juni 1971 overstiger 57 kr. For brødkorn er der så vidt mig bekendt kun sket en forhøjelse svarende til lagertillægsforhøjelsen på 5 øre halvmånedlig pr. 100 kg.“

Lovforslaget blev i folketinget behandlet sammen med de nedenfor omtalte forslag til lov om afsætning af frisk dansk frugt og danske gartneriprodukter, forslag til lov om ændring af lov om afsætning af danske landbrugsvarer m. m. samt det foran omtalte forslag til lov om ændring af lov om udlån til yngre landmænd.

Der henvises nærmere til omtalen under den næstfølgende sag, idet det her alene skal anføres, at *regeringspartierne*s ordførere alle kunne give nærværende lovforslag deres støtte. Ordføreren for *socialdemokratiet* havde også mange positive bemærkninger til forslaget, som han dog ikke mente at hans parti ville kunne stemme for ved tredje behandling, „idet loven i virkeligheden er gået over til kun at være en bemyndigelseslov“. Ordførerne for *socialistisk folkeparti*, *venstresocialisterne* og *Danmarks kommunistiske parti* tilkendegav alle, at de ville stemme imod lovforslaget.

I den af folketingsudvalget afgivne betænkning indstillede et *flertal* (det konservative folkepartis, venstres og det radikale venstres medlemmer af udvalget) lovforslaget til *vedtagelse uændret*.

Ved 3. behandling vedtoges lovforslaget med 89 stemmer mod 11 (VS, DK og UP); 53 medlemmer (S) tilkendegav, at de hverken stemte for eller imod.

106. Lov om ændring af lov om afsætning af danske landbrugsvarer m. m. (Landbrugsminister *Peter Larsen*). [A. sp. 3995. C. sp. 813].

Skriftlig fremsættelse $1\frac{1}{5}$ (F. sp. 5823). 1. beh. $2\frac{1}{5}$ (F. sp. 6195). Partiernes ordførere: Chr. Thomsen, Niels Ravn, Niels Eriksen, Svend Haugaard, Gunhild Due, Kjær Rasmussen og Hanne Reintoft. Henvist til samme udvalg som forslag til lov om afsætning af frisk frugt og danske gartneriprodukter, se side 343. Betænkning (B. sp. 2303) afgivet $2\frac{7}{8}$. 2. beh. $2\frac{1}{8}$ (F. sp. 7016). Henvist til fornyet udvalgsbehandling. Mundtlig indstilling. 3. beh. $4\frac{1}{8}$ (F. sp. 7245). *Loven stadfæstet 10. juni 1970*. (Lovt. nr. 267).

Ved loven foretages visse ændringer i lov nr. 278 af 18. juni 1969 om afsætning af danske landbrugsvarer m. m. Loven vide-

refører den lovgivning, der blev indledt i 1958 med henblik på at fremme afsætningen af danske landbrugsvarer, og som indeholder grundlaget for landbrugets støtteordninger samt de bestående hjemmemarkedsordninger.

Om de gennemførte ændringer i afsætningsloven skal følgende anføres:

Det indenfor den kontante støtte på 300 mill. kr. afholdte *tilskud til rationalisering af kontrolforeningsarbejdet* er forhøjet fra 5 til 7 mill. kr., dels fordi det på grund af stigende udgifter har vist sig vanskeligt at gennemføre denne rationalisering med det hidtidige støttebeløb, dels for at effektivisere dette arbejde. De 50 mill. kr., hidrørende fra devalueringserstatningen, udbetales som hidtil til smørproduktionen, medens resten af de 300 mill. kr. udbetales på grundlag af mælkeproduktionen.

For at *fremme produktionen af kvalitetsprodukter* indenfor mejeri- og kødsektoren samt eventuelt svinesektoren tilføres der dispositionsfonden — foruden det hidtidige beløb på 432 mill. kr. — de 50 mill. kr., som hidtil er udbetalt som tilskud til nedsettelse af prisen på kunstgødning. Endvidere forøges fonden med et yderligere statstilskud på 20 mill. kr.

Med henblik på at *fremme dyrkningen af proteinrige fodermidler* er der indføjet en bestemmelse om, at der af statskassen ydes et tilskud på 200 kr. pr. ha, der dyrkes med hestebønner, foderærter og sødlupin til modenhed.

Loven trådte i kraft den 1. juli 1970.

Forslag til lov om *revision* af loven skal fremsættes for folketinget senest i *folketingsåret 1971-72*.

Ved lovforslagets fremsættelse omtalte *landbrugsministeren* den af det såkaldte Krogstrup-udvalg afgivne betænkning vedrørende landbrugsordningerne. Der er i betænkningen peget på, at landbrugsforhold burde rettes op enten ved en justering af de nugældende støtteordninger eller ved gennemførelse af et beregningsgrundlag benævnt „den effektive landmand“. Ministeren oplyste, at der under forhandlingerne med landbrugsorganisationerne var opnået enighed om, at det bl. a. under hensyn til de markedspolitiske forhold ville være mest hensigtsmæssigt at fortsætte støtteordningerne som hidtil med visse ajourføringer og udbygninger.

Lovforslaget blev i folketinget behandlet sammen med det ne-

denfor omtalte forslag til lov om afsætning af frisk dansk frugt og danske gartneriprodukter og de foran omtalte forslag til lov om ændring af lov om en kornordning og forslag til lov om ændring af lov om udlån til yngre landmænd.

Under behandlingen kom flere af ordførerne ind på den af Krogstrup-udvalget afgivne betænkning, som af regeringspartierne og den socialdemokratiske ordfører blev betegnet som meget værdifulde for den fortsatte debat om landbrugets problemer. Man fremhævede, at betænkningen i det store og hele indebar en godkendelse af de principper som den tidligere regering og den nuværende regering havde nedlagt i landbrugslovene. Om debatten i folketingssalen skal iøvrigt henvises til folketingets forhandlinger side 6195 ff og side 7015 ff (2. beh.), idet det her alene sammenfattende skal anføres, at regeringspartierne ordførere *Niels Ravn* (KF), *Niels Eriksen* (V) og *Svend Haugaard* (RV) samt den socialdemokratiske ordfører *Chr. Thomsen* alle anbefalede nærværende lovforslag til vedtagelse. *Gunhild Due* (SF) kunne ikke finde megen fornyelse i de fremsatte lovforslag og henviste i stedet til det af medlemmer af socialistisk folkeparti den 30. januar 1970 fremsatte forslag til folketingsbeslutning om en landbrugsreform, se omtalen af dette. *Kjær Rasmussen* (VS) udtalte sig imod, „at man via hjemmemarkedsordningerne lader forbrugerne betale omkostningerne ved en landbrugsstruktur, som er håbløst forældet“, og han henviste til venstresocialisternes syn på landbrugets problemer, som det var kommet til udtryk under forespørgselsdebatten i tinget den 19. marts 1969. Venstresocialisterne ville ved tredje behandling stemme imod hele det foreliggende lovkompleks. *Hanne Reintoft* (DK) kritiserede skarpt den førte landbrugspolitik, men kunne dog støtte forslaget til lov om afsætning af frisk dansk frugt og danske gartneriprodukter samt forslaget om støtte til yngre landmænd. Hun kunne ikke acceptere, „at forbrugerne skal betale for en tvivlsom landbrugseksport, og at støtteordningerne ikke fordeles efter sociale hensyn med begrænsninger på støttens størrelse til enkeltpersoner“.

Lovforslagene blev henvist til behandling i et udvalg, hvor et mindretal (socialistisk folkepartis medlem af udvalget) samlet om lovforslagene bemærkede, at folketinget ikke har haft nogen mulighed for en saglig behandling, og at den tilsvarende lovgivning aldrig tidligere er blevet jaget så hurtigt igennem. Mindretallet fandt det ligeledes ganske uantageligt, at lovkomplekset selv i den mindste enkelthed byggede på en aftale med landbrugsorganisationerne og ikke på en virkelig vurdering af de store midlers rette anvendelse. Mindretallet mente derfor heller ikke, at der var tale om en virkelig og tiltrængt fornyelse af landbrugets økonomiske ordninger.

Ved 3. behandling blev nærværende lovforslag vedtaget med 141 stemmer; 11 medlemmer (SF, VS, DK og UP) stemte imod.

107. Lov om afsætning af frisk dansk frugt og danske gartneriprodukter. (Landbrugsminister *Peter Larsen*). [A. sp. 3985. C. sp. 805].

Skriftlig fremsættelse $^{15}/_5$ (F. sp. 5822). 1. beh. $^{21}/_5$ (F. sp. 6195). Partiernes ordførere: Chr. Thomsen, Niels Ravn, Niels Eriksen, Erik Hansen (Ålborg amt), Gunhild Due, Kjær Rasmussen og Hanne Reintoft. Henvist til udvalg på 17 medlemmer (Niels Ravn, Burgdorf, Juul-Madsen, Poul Schlüter, Niels Eriksen [formand], Anders Andersen, Jens Chr. Christensen, Svend Haugaard, Erik Hansen (Ålborg amt) [næstformand], Jens Peter Jensen (Agerskov), Chr. Thomsen, Poul Dalsager, Grünbaum, Risgaard Knudsen, Buchart Petersen, Teichert og Morten Lange). Betænkning (B. sp. 2303) afgivet $^{27}/_6$. 2. beh. $^2/_6$ (F. sp. 7015). Henvist til fornyet udvalgsbehandling. Mundtlig indstilling. 3. beh. $^4/_6$ (F. sp. 7244). *Loven stadfæstet 10. juni 1970.* (Lovt. nr. 265).

Loven afløste lov nr. 279 af 18. juni 1969 om afsætning af frisk dansk frugt og danske gartneriprodukter og er en *i princippet næsten uændret videreførelse af den hidtidige lovgivning* på dette område.

Loven indeholder frugt- og gartnerierhvervets støtteordninger samt hjemmel for den bestående hjemmemarkedsordning for frugt.

Ifølge lovens § 4 kan der ydes tilskud til fremme af udførslen af frugt og gartneriprodukter. Af disse tilskudsbeløb, der er uændrede i forhold til den tidligere lov, kan der ligesom det foregående år anvendes 250.000 kr. til en igangværende undersøgelse af frugt- og gartnerierhvervets fremtidige struktur- og afsætningsmuligheder.

I lovens § 5 er det fastsat, at der, som hidtil, stilles midler til rådighed som lån fortrinsvis til udvidelse eller rationalisering inden for erhvervets virksomheder. De foranstaltninger, hvortil der kan ydes lån, er med en enkelt udvidelse uændret i forhold til hidtil gældende lov.

I § 6 videreføres den hidtidige hjemmemarkedsordning uændret.

Endvidere skal det nævnes, at loven i § 7 stiller et beløb på ialt 900.000 kr. til rådighed for frugt- og gartnerierhvervene som statstilskud til *afsaltningsfremmende foranstaltninger for frugt og gartneriprodukter* på det danske marked. Dette beløb anslås at svare til erhvervenes andel af det i § 7, stk. 4, i lov nr. 278 af 18. juni 1969 om afsætning af danske landbrugsvarer m. m. omhandlede statstilskud til nedsættelse af priserne på kunstgødning, hvilket tilskud blev ophævet ved lov nr. 267 af 10. juni 1970, se nærmest foregående sag.

Loven trådte i kraft den 1. juli 1970.

Forslag om *revision* af loven skal fremsættes for folketinget senest i *folketingsåret 1972-73*.

Lovforslaget blev i folketinget behandlet sammen med de foran omtalte *forslag til lov om ændring af lov om en kornordning, forslag til lov om ændring af lov om afsætning af danske landbrugsvarer m. m. samt forslag til lov om ændring af lov om udlån til yngre landmænd*.

Nærværende lovforslag blev mødt med tilslutning af alle partiernes ordførere bortset fra ordføreren for venstresocialisterne. Det henvises til behandling i et udvalg, som indstillede det til vedtagelse uændret.

Ved 3. behandling vedtoges lovforslaget med 150 stemmer mod 1 (VS).

108. Lov om ændring af lov om udførsel af mælkekonserves m. m. (Landbrugsminister *Peter Larsen*). [A. sp. 1809 C. sp. 255].

Skriftlig fremsættelse ¹³/₁ (F. sp. 2408). 1. beh. ²⁸/₁ (F. sp. 2948). Partiernes ordførere: Chr. Thomsen, Børgdorf, Søren Jensen, Dagmar Andreasen og Ove Munch. 2. beh. ¹⁷/₂ (F. sp. 3525). 3. beh. ²⁰/₂ (F. sp. 3846). *Loven stadfæstet 12. marts 1970.* (Lovt. nr. 80).

Ved loven foretages en ændring i lov nr. 93 af 4. maj 1927 om udførsel af mælkekonserves m. m., som ændret ved lov nr. 213 af 4. juni 1965, idet der tilvejebringes *hjemmel for fremstilling i Danmark af særlige modernmælkerstatninger, hvori mælkefedtet i et vist omfang er erstattet med vegetabilsk fedstof*.

Om baggrunden for lovforslaget henviste *landbrugsministeren* i fremsættelsestalen til de senere års ernæringsfysiologiske debat såvel her som i udlandet, der har fremhævet betydningen af, at spædbørn tilføres linolsyre ud over de mængder, der normalt findes i komælk. Videre udtalte ministeren: „Linolsyren kan ikke tilsættes komælken i ren form, men kun gennem tilsætning af en vis mængde vegetabilsk fedtstof. Sådan tilsætning må imidlertid i henhold til den gældende lovgivning om smør og margarine ikke finde sted i danske mejerivirksomheder, herunder de af landbrugsministeriet autoriserede mælkekonservesfabrikker; men da det omhandlede produkt netop typisk vil blive fremstillet på disse fabrikker, har jeg fundet det påkrævet ved nærværende lovforslag at imødekomme et udtalt erhvervsønske om, at der skabes mulighed for fremstilling af produkter af den omhandlede art i Danmark. Den foreslåede hjemmel omfatter kun de autoriserede mælkekonservesfabrikker, idet de interesserede erhvervskredse har oplyst, at de omhandlede produkter ikke i en overskuelig fremtid kan tænkes fremstillet i andre mejerivirksomheder. Det har derfor været naturligt at søge hjemmelen tilvejebragt ved en ændring af loven om udførsel af mælkekonserves m. m.“ Ministeren tilføjede, at lovforslaget ikke ville medføre øgede udgifter for statskassen, idet de særlige kontroludgifter, som de nye bestemmelser måtte give anledning til, tænkes pålagt de producerende virksomheder.

Lovforslaget fik ved 1. behandling en velvillig modtagelse. *Dagmar Andreassen* (RV) rettede dog en skarp kritik af danske landbrugsorganisationers manglende dynamik og selve loven, som hun fandt indeholdt bestemmelser, der forhindrede enhver form for produktudvikling. *Landbrugsministeren* imødegik bemærkningen om, at dansk landbrug ikke skulle være tilstrækkelig mindet for produktudvikling, og henviste til, at det i høj grad er sundhedsmyndighederne, der hindrer en udvikling. Problemet var imidlertid under overvejelse, og ministeren håbede, at man en dag måtte finde en løsning, der kunne tilgodesee alle interesser.

Lovforslaget gennemførtes uden udvalgsbehandling og vedtoges enstemmigt ved 3. behandling med 116 stemmer.

109. Lov om erstatning for tab som følge af ringbakteriose i kartofler. (Landbrugsminister *Peter Larsen*). [A. sp. 1803. C. sp. 463].

Skriftlig fremsættelse ¹³/₁ (F. sp. 2405). 1. beh. ²⁸/₁ (F. sp. 2927). Partiernes ordførere: Chr. Thomsen, Niels Ravn, Niels

Jørgen Nielsen, Erik Hansen (Ålborg amt) og Morten Lange. Henvist til udvalg på 17 medlemmer (Niels Ravn, Juul-Madsen [formand], Gerda Møller, Poul Nielsen, Niels Jørgen Nielsen, A. Chr. Andersen, Søren Jensen, Erik Hansen (Ålborg amt), Jens Peter Jensen (Agerskov) [næstformand], Kirkegaard, Chr. Thomsen, Risgaard Knudsen, Evald Kristensen, Th. Mikkelsen, Chr. Rasmussen (var ved betænkningens afgivelse afgået ved døden), Teichert og Morten Lange). Betænkning (B. sp. 855) afgivet $\frac{8}{4}$. 2. beh. $\frac{15}{4}$ (F. sp. 5014). 3. beh. $\frac{17}{4}$ (F. sp. 5139). *Loven stadfæstet 29. april 1970.* (Lovt. nr. 172).

Loven har følgende ordlyd:

„§ 1. Landbrugsministeren kan i finansårene 1969-70—1978-79 inden for et samlet beløb af 1 mill. kr. yde erstatning af statskassen for tab, som kartoffelavlere lider som følge af, at der konstateres ringbakteriose i kartoffelkulturer eller deraf avlede kartofler. Efter en af ministeren fastsat overgangsperiode kan erstatning kun ydes, såfremt avleren har benyttet statskontrollerede læggekartofler i overensstemmelse med ministerens forskrifter. Inden for samme beløbsramme kan ministeren endvidere yde erstatning for tab, som købere af kartoffelpartier, hidrørende fra de nævnte kulturer, lider som følge af, at der i de købte kartofler konstateres ringbakteriose.

Stk. 2. Tab, der er omfattet af § 6 i lov nr. 121 af 12. april 1957 om bekæmpelse af farlige plantesygdomme og skadedyr, erstattes ikke efter nærværende lov.

§ 2. Landbrugsministeren fastsætter regler om erstatningsansøgninger og frist for indgivelse af disse samt om beregning og udbetaling af erstatning. Han kan herved bestemme, at størrelsen af de enkelte erstatningsbeløb fastsættes af et særligt vurderingsnævn.

§ 3. Den, der i sager om erstatning efter denne lov giver urigtige eller vildledende oplysninger eller fortier oplysninger af betydning for sagens afgørelse, straffes med bøde, medmindre strengere straf er forskyldt efter borgerlig straffelov.

Stk. 2. For overtrædelser, der begås af aktieselskaber, an-

delsselskaber eller lignende, kan der pålægges selskabet som sådant bødeansvar.

§ 4. Loven gælder ikke for Færøerne og Grønland.“

Om baggrunden for loven anførte *landbrugsministeren* følgende ved lovforslagets fremsættelse:

„Denne alvorlige kartoffelsygdom har allerede forvoldt en de vanskeligheder, og det er derfor ønskeligt at gå i gang med en mere systematisk udryddelseskampagne mod sygdommen.

Sygdommen overføres kun med smittede læggekartofler. Smitten af disse kan være sket fra moderplanten eller ved berøring med andre inficerede knolde eller inficerede redskaber og maskiner eller sække eller kasser. Svage angreb kan ikke ses, hvorfor sygdommen ikke kan luges bort. Den eneste mulighed for en sikker udryddelse er at benytte læggekartofler, som efter indgående undersøgelser er fundet sunde, og derefter sørge for, at de nye kartoffelpartier ikke udsættes for smitte. Arbejdet med at fremskaffe de nye partier er i gang.

En forudsætning for, at udryddelsen kan lykkes, er, at angreb anmeldes til statens plantetilsyn, men da der i de vigtigste tilfælde ikke er hjemmel til at udbetale erstatning, og da tabene kan være meget følelige for den enkelte, kan det ikke udelukkes, at den pågældende føler sig fristet til at fortie angrebet, der således vil udgøre en latent fare for ny smitte.

Det foreslås derfor, at der tilvejebringes mulighed for at udbetale en billighedserstatning.

Derved bliver der grundlag for at forlange, at alle avlere skal anskaffe nyt læggemateriale eller — som det siges i daglig tale — foretage udskiftning af læggemateriale.

Om det læggemateriale, der i dag kan tilbydes avlerne, haves der ikke 100 pct. sikkerhed for sygdomsfrihed, men alligevel må sådant kontrolleret materiale anses for væsentlig sikrere end det ukontrollerede, selv om det i den første periode ikke kan udelukkes, at der sker smitte. Efterhånden som der udskiftes til bedre læggekartofler, må smittefrekvensen påregnes at falde, således at der er et rimeligt håb om, at sygdommen vil være helt udryddet i løbet af 10 år, når samtlige marker er tillagt med „afkommet“ efter de sygdomsfrie kartofler.

Udskiftningen må gentages ca. hvert 2. år.

Lovforslaget vil således udgøre et væsentligt bidrag til sygdommens udryddelse.“

Lovforslaget blev mødt med tilslutning fra samtlige partiers ordførere. Det henvistes til behandling i et udvalg, som indstillede det til vedtagelse med et enkelt af landbrugsministeren stillet ændringsforslag, hvorved der blev tilvejebragt hjemmel for, at erstatning også kan ydes f. eks. for sygdomsangrebne *spisekartofler*.

Ved 3. behandling blev det således ændrede lovforslag vedtaget enstemmigt med 128 stemmer.

110. Lov om pensioner efter tidligere tjenestemandsløve m v. (Minister for statens lønnings- og pensionsvæsen *Hastrup*). [A. sp. 1841. C. sp. 251].

Skriftlig fremsættelse ¹⁴/₁ (F. sp. 2435). 1. beh. ²³/₁ (F. sp. 2814). Partiernes ordførere: Jørgen Peder Hansen, Adam Møller, Enggaard, Erik Hansen (Ålborg amt) og Morten Lange. Henvist til lønningsudvalget. Betænkning (B. sp. 411) afgivet ⁶/₂. 2. beh. ¹⁸/₂ (F. sp. 3701). 3. beh. ²⁰/₂ (F. sp. 3848). *Loven stadfæstet 12. marts 1970.* (Lovt. nr. 81).

Ved gennemførelsen af de nye tjenestemandsløve, der trådte i kraft den 1. juli 1969, var det forudsat, at spørgsmålet om en nyordning af pensionsforholdene for personer, der havde ret til pension efter bestemmelser i den tjenestemandsløvgivning, som var gældende før 1969, måtte tages op til efterfølgende selvstændig behandling.

Loven bygger på en indstilling afgivet af et udvalg, der var nedsat til behandling af spørgsmålet om pensioner efter de ældre tjenestemandsløve, i hvilket de politiske partier, tjenestemændenes centralorganisationer og disses pensionistgrupper, lønnings- og pensionsministeriet samt socialministeriet havde været repræsenteret.

Bestemmelserne i loven tager som det ene led sigte på at *omlægge pensionsstrukturen* efter de ældre pensionsordninger sådan, at pensionerne fra 1. april 1970 *reguleres i forhold til priser og lønninger* på samme måde som pensioner, der ydes i medfør af tjenestemandspensionsloven af 1969.

Det andet led i loven er, at der er tilvejebragt grundlag for at *samordne de ældre tjenestemandspensioner med folkepension og andre former for pension* efter den sociale pensionslovgivning gennem indeholdelse af samordningsfradrag efter samme regler, som gælder med virkning fra 1. april 1970 for pensioner i henhold til den nye tjenestemandspensionslov, idet personer, der har ret til pension efter tidligere tjenestemandsløve, ved nyordningen bliver inddraget under de almindelige rettigheder efter den sociale pensionslovgivning på lige fod med tjenestemandspensionister efter tjenestemandspensionsloven. Forudsætningen for en samordningsmæssig ligestilling af pensioner

efter ny og ældre lovgivning er, at der i hvert enkelt tilfælde bliver foretaget omregning af den pensionsalder, der er lagt til grund ved fastsættelse af pensioner efter de ældre love, og loven indeholder detaljerede regler om retningslinjerne for sådan omregning.

Derudover indeholder loven bestemmelser, som medfører, at den pensionsretlige stilling i henhold til den ældre tjenestemandsgivning på enkelte andre punkter bringes i overensstemmelse med ændrede principper, der er lagt til grund for reglerne i tjenestemandspensionsloven af 1969.

Loven trådte i kraft den 1. april 1970, dog at visse af bestemmelserne har virkning fra tidspunktet for tjenestemandsgivningslovens ikraftsættelse — den 1. juli 1969.

Gennemførelsen af reglerne om samordning med pensioner efter de sociale pensionslove var ifølge bemærkningerne til lovforslaget forbundet med en udgiftsforøgelse, der for den ældre pensionsbestand som helhed var skønnet at ville andrage 7 à 9 mill. kr. årligt.

Ved 1. behandlingen gav ordførerne udtryk for tilfredshed med den foreslåede måde at samordne hele pensionsområdet på. *Morten Lange* (SF) havde dog gerne set en pensionsordning for hele samfundet af en helt anden art end den, man i øjeblikket havde med tjenestemandspensioner. Han havde dog i hvert fald ikke tænkt sig, at denne reform skulle begynde med, at man lavede ændringer i det, som man kunne kalde lovgivning for tidligere pensionister.

Lovforslaget henvistes til behandling i folketingets lønningsudvalg, som indstillede det til vedtagelse uden bemærkninger.

Ved 3. behandling vedtoges lovforslaget enstemmigt med 126 stemmer.

111. Lov om pensionering af civilt personel m. v. i forsvaret. (Minister for statens lønnings- og pensionsvæsen *Hastrup*). [A. sp. 1857. C. sp. 259].

Skriftlig fremsættelse ¹⁴/₁ (F. sp. 2436). 1. beh. ²³/₁ (F. sp. 2814). Partiernes ordførere: Jørgen Peder Hansen, Adam Møller, Enggaard, Erik Hansen (Ålborg amt) og Morten Lange. Henvist til lønningsudvalget. Betænkning (B. sp. 415) afgivet

$1\frac{1}{2}$. 2. beh. $\frac{4}{3}$ (F. sp. 3984). 3. beh. $\frac{6}{3}$ (F. sp. 4042). *Loven stadfæstet 12. marts 1970.* (Lovt. nr. 82).

Ved loven er gennemført en *teknisk ajourføring af pensionsforholdene for det civile ikke-tjenestemandsansatte personel i forsvaret* på grundlag af reglerne i lov nr. 292 af 18. juni 1969 om tjenestemandspension. Heraf følger bl. a., at tjeneste i stillinger, der omfattes af loven, giver ret til de samme former for pension, som gælder for tjenestemænd, og at pensionerne i hvert enkelt tilfælde fastsættes på grundlag af den pensionsgivende lønningsindtægt, der gælder for en tilsvarende tjenestemandsstilling.

Loven indebærer, at ordinær pension optjenes sådan, at pensionen forøges proportionalt for hvert tjenesteår efter det fyldte 25. år med $\frac{1}{37}$ af den højeste pension, der gælder for en tilsvarende tjenestemandsstilling. På denne baggrund er den hidtidige ordning, hvorefter civilarbejderspension fastsættes til et beløb, der er 10 pct. lavere end tjenestemandspensionen, ikke opretholdt.

Det følger endvidere af ordningen, at der ikke fremtidigt tænkes afkortet pensionsbidrag. Det er i denne forbindelse forudsat, at der som følge af den hidtidige pensionsbidragsforpligtelses bortfald ikke må ske forhøjelse af den udbetalte løn til personale, der omfattes af en overenskomstmæssigt fastlagt lønordning.

Loven har virkning fra 1. juli 1969, d. v. s. fra det tidspunkt, da tjenestemandspensionsloven trådte i kraft.

Ved 1. *behandlingen* kunne samtlige ordførere tilslutte sig de foreslåede ændrede regler. Lovforslaget henvistes til behandling i folketingets lønningsudvalg, som uden bemærkninger indstillede det til vedtagelse uændret. Lovforslaget vedtoges enstemmigt ved 3. *behandling*.

112. Lov om ændring af lov om Danmarks forvaltningshøjskole. (Minister for statens lønnings- og pensionsvæsen *Hastrup*). [A. sp. 1001. C. sp. 41].

Skriftlig fremsættelse ²³/₁₀ (F. sp. 660). 1. beh. ¹¹/₁₁ (F. sp. 1097). Partiernes ordførere: Jørgen Peder Hansen, Poul Nielsen, Enggaard, Samuelsen og Ømann. 2. beh. ¹⁸/₁₁ (F. sp. 1256). 3. beh. ²¹/₁₁ (F. sp. 1437). *Loven stadfæstet 28. november 1969.* (Lovt. nr. 523).

Den gældende lov (nr. 43 af 10. marts 1965) om Danmarks forvaltningshøjskole indeholdt i § 4 en bestemmelse om, at forslag til *revision* af loven skulle forelægges folketinget senest i *folketingsåret 1969-70*.

Ved lovændringen *udskydes denne frist* for lovens revision med et år til *folketingsåret 1970-71*. Baggrunden for denne udskydelse af revisionen var, at det på grundlag af foreliggende udvalgsbetænkninger m. v. var under overvejelse at etablere en ny særlig uddannelsesordning i form af en *administrativ mellemuddannelse* for det i den offentlige forvaltning ansatte *personale uden akademisk uddannelse*.

Om denne nye uddannelsesordning var i bemærkningerne til lovforslaget oplyst følgende:

„På baggrund af et ikke mindst på det kommunale område stærkt presserende behov for en sådan uddannelse agter regeringen at søge bevillingsmæssig tilslutning til, at der fra begyndelsen af 1970 iværksættes en begyndende undervisning af denne karakter, og således at denne undervisningsvirksomhed indtil videre som en overgangsordning varetages af forvaltningshøjskolen inden for rammerne af den herfor gældende lovgivning, medens forslag til den nærmere udformning i henseende til indhold, tilrettelæggelse og placering af en administrativ mellemuddannelse på længere sigt vil blive fremlagt ved et selvstændigt lovforslag, som påregnes at kunne fremsættes for folketinget i slutningen af indeværende folketingsår. Afhængig af den endelige udformning af den nye uddannelsesordning vil der kunne blive anledning til nærmere at overveje, om der bør ske ændringer i den gældende lov om Danmarks forvaltningshøjskole, og fristen for revision af loven foreslås derfor udskudt til folketingsåret 1970-71.“

Ved 1. *behandlingen* var der hos ordførerne almindelig tilfredshed med det bebudede lovforslag om instituering af en ny særlig uddannelsesordning for ikke-akademisk personale i den offentlige forvaltning. Lovforslaget gav iøvrigt ikke anledning til særlige bemærkninger. Det gennemførtes uændret uden udvalgsbehandling og vedtoges enstemmigt ved 3. *behandling* med 106 stemmer.

113. Lov om visse hovedlandeveisstrækninger. (Minister for offentlige arbejder *Guldberg*). [A. sp. 963. C. sp. 669].

Skriftlig fremsættelse $^{23}/_{10}$ (F. sp. 655). 1. beh. $^{11}/_{11}$ (F. sp. 1102). Partiernes ordførere: Horn, Niels Ravn, Holmberg, Bilgrav-Nielsen og Arne Larsen. Henvist til trafikudvalget. Betænkning (B. sp. 1927) afgivet $^{15}/_{6}$. 2. beh. $^{25}/_{6}$ (F. sp. 6397). 3. beh. $^{29}/_{6}$ (F. sp. 6753). *Loven stadfæstet 4. juni 1970.* (Lovt. nr. 261).

Loven giver bemyndigelse til anlæg af en *motorvej vest om Kolding*, fra Harte til Ødis landevej, i fortsættelse af den under udførelse værende motorvejsstrækning fra Bramdrupdam til Hasle. Dernæst omfatter loven en bemyndigelse til anlæg af en *motorvej fra Skanderborg til Århus*, nærmere betegnet fra Nybro ved Skanderborg Sø, vest om Skanderborg til Stavtrup.

Under behandlingen i folketinget blev der gennemført ændringsforslag, hvorved der blev givet bemyndigelse til *anlæg af yderligere tre motorvejsstrækninger*. Det drejer sig om strækningerne Ødis landevej - Christiansfeld, Nybro - Horsens og Kløvtofte - Kallerup.

Endvidere indeholder loven en bemyndigelse til *projektering* af en motorvej fra Skødstrup nordøst for Århus forbi Rønde til den nuværende A15 ved Tåstrup.

Yderligere indeholder loven en bemyndigelse til *projektering* af en indføring af Vestmotorvejens nordlige gren til Enghavevej i København samt endvidere en bemyndigelse til *projektering* af en forlægning af hovedlandevej A8 nord om Sønderborg.

Endelig omfatter loven bestemmelser om *klassificering* af visse eksisterende vejstrækninger som hovedlandeveje samt bestemmelser om nedlægning af visse vejstrækninger som hovedlandeveje.

I fremsættelsestalen gav ministeren — som det har været tilfældet ved fremsættelsen af de foregående års forslag til love om visse hovedlandeveisstrækninger — en kort oversigt over, hvor langt man var kommet med hensyn til gennemførelsen af det ved vejplanlægningen forudsatte motorvejsnet over hele landet. I forbindelse med denne gennemgang nævnte ministeren, at der i sommeren 1969 mel-

lem ministeriet og Præstø, Roskilde og Sorø amtsråd var truffet aftale om oprettelse af et centralt statsligt motorvejskontor placeret i Næstved. Dette kontor var oprettet på baggrund af de gode erfaringer, man havde indhøstet ved projekteringsarbejdet vedrørende den jyske motorvej, der var foregået ved vejdirektoratets kontor i Viby. Det nye kontor skulle forestå de videre arbejder vedrørende strækninger af Vestmotorvejen og Sydmotorvejen.

Ved 1. behandlingen fik lovforslaget en velvillig modtagelse. En del af ordførerne benyttede lejligheden til videregående betragtninger.

Niels Ravn (KF) mente, at linjeføringen i Vejleområdet snarest burde afklares. Han kunne give sin tilslutning til, at man projekterede Vestmotorvejens indføring til Enghavevej, men man burde snarest se at få afklaret, hvorledes de interne københavnske motorvejsproblemer skal løses. Han håbede, at det ville lykkes at få en anden fordeling af midlerne til vejbyggeri, sådan at et større beløb kunne stilles til rådighed for motorvejsbyggeri. Endelig fremhævede han, at for det konservative folkeparti var en Store-Bælts bro en af de primære opgaver.

Bilgrav-Nielsen (RV) sammenlignede det fremsatte forslag med den rapport, som i 1962 blev afgivet af vejdirektoratet. Der blev dengang peget på, at de vigtigste strækninger af den jyske motorvej var strækningen fra Lille-Bæltsbroen ned vest om Kolding til umiddelbart nord for Haderslev. Der manglede endnu strækningen fra Ødis landevej til umiddelbart nord for Haderslev. En anden vigtig strækning var strækningen i Vejleområdet. Det rimeligste var at bevare den linjeføring, man engang havde lagt sig fast på. Han fremhævede endvidere forlægningen af A 18 fra Give til Vejle og problemerne ved Århus.

Arne Larsen (SF) spurgte, om det virkelig var meningen, at folketinget skulle lovgive for motorvejsstrækninger på 10 og 20 km ad gangen og så nå en anlægstid på 6 år. Han havde tidligere advaret mod linjeføringen ved Vejle og ønskede nærmere besked om, hvad der skulle ske. Han fandt endvidere, at udgifterne pr. kilometermotorvej (ca. 6½ mill. kr.) var for høje. Der måtte være nogle, der fik gode fortjenester. Kunne staten ikke selv optræde som vejbygger? Han var modstander af, at motorveje blev ført ind til bycentre, og i den forbindelse spurgte han om, hvilken sammenhæng og hvilket system af motorveje, motorgader og primærgader der skulle være i København. Han var modstander af, at der blev ført en motorvej over boligområdet på Gasværksgrunden i Valby, København, ligesom han kritiserede Vestmotorvejens indføring ad Engstrandlinjen.

Ministeren for offentlige arbejder fremhævede, at med de gældende bevillingsrammer og med den traditionelt udviklede fordeling af vejudgifterne ville de motorvejsstrækninger, der var planlagt, næppe kunne gennemføres på mindre end ca. 20 år. Derfor var han meget interesseret i generelle drøftelser. Med hensyn til linjeføringen

ved Vejle, så mente han, at han havde givet spørgsmålet en fornyet og helt fri overvejelse, og at man nu måtte se at få tilrettelagt udbygningens programmet også for de andre veje omkring Vejle på grundlag af, at man skulle have broen øst om byen. Som svar til *Th. Mikkelsen* (S) der uden for ordførernes række var gået ind for, at motorvejen skulle gå vest om Brabrand Sø i stedet for øst om, svarede ministeren, at han var helt klar over problemerne ved at lægge en motorvej tæt på bebyggede områder. Når han ikke havde stillet forslag om en ændring, skyldtes det, at de lokale myndigheder holdt fast ved en østlig linjeføring. Over for *Bilgrav-Nielsen* (RV) bekræftede ministeren, at det var meningen inden for en periode af 5-10 år at flytte det tekniske direktorat på vejvæsenets område til Vejle.

Trafikudvalget indstillede forslaget til vedtagelse med nogle ændringsforslag stillet af ministeren. Ændringsforslagene var forslag om anlæg af motorvejsstrækningerne Ødis landevej-Christiansfeld, Nybro-Horsens og Klovtofte-Kallerup. Et *mindretal Arne Larsen* (SF) ønskede at påpege, at problemerne om den østjyske motorvejs linjeføring i Århusområdet var påtrængende og derfor snarest måtte finde deres løsning. Mindretallet var derfor tilfreds med, at ministeren under et samråd med udvalget havde oplyst, at det var hans hensigt til efteråret at fremsætte forslag til lov om ændring af loven om projektering af en nord-sydgående motorvej i Jylland, således at den principale linjeføring på strækningen vest om Århus blev ændret til et forløb vest for Brabrand Sø.

Under 2. behandlingen blev de af ministeren stillede ændringsforslag vedtaget. Debatten var i øvrigt meget præget af de i Arne Larsens mindretalsudtalelse omhandlede motorvejsproblemer i Århusområdet. *Horn* (S) gjorde opmærksom på, at han ved 2. behandlingen i 1965 havde givet udtryk for, at man udmærket kunne forestille sig, at man blev nødt til at flytte vejen fra øst om Brabrand Sø til vest om. I denne forbindelse rejste der sig problemer, som man måtte tage stilling til i forbindelse med byrdefordelingen inden for vejsektoren. *Stæhr Johansen* (KF) fandt det klart, at økonomien såvel af anlæg som drift talte for en linjeføring øst om Brabrand Sø. *Holmberg* (V) fandt ikke, at der var grund til at drøfte denne sag, der ikke havde direkte forbindelse med det foreliggende lovforslag. *Bilgrav-Nielsen* (RV) kunne ikke på nuværende tidspunkt erklære sig for tilhænger af, at man skulle ændre linjeføringen. *Arne Larsen* (SF) uddybede sine i betænkningen udtrykte synspunkter, hvor han gik ind for den vestlige linjeføring. Uden for ordførernes række talte *Th. Mikkelsen* (S), der ligeledes gik ind for en vestlig linjeføring. *Ministeren for offentlige arbejder* bekræftede, at Arne Larsens referat af hans udtalelser var korrekte. Ministeren havde dog forstået, at det egentlig var et forholdsvis enigt udvalg, der spurgte ham, om han var villig til at fremsætte ændringsforslag på dette punkt. Disse ting burde nærmere drøftes. I den fortsatte planlægning og arbejdsfordeling mellem sta-

ten og de lokale myndigheder var det ikke et rigtigt grundlag at lade staten betale anlægsudgifterne 100 pct. ved vejføringen og vejanlæg, hvorved lokale opgaver løses, og som i væsentlig grad betjente lokal trafik. Hvis man anlagde dette hovedprincip, måtte man komme til det resultat, at linjeføringen øst om Brabrand Sø var en linjeføring af samme karakter som f. eks. Søringen i København, altså sådan at den måtte indgå i drøftelserne om en ændret opgave- og byrdefordeling. Man måtte i hvert fald fastholde, at man skulle anvende samme principper og samme retningslinjer i Århus som i København og alle andre steder i landet.

Ved 3. behandling blev lovforslaget vedtaget enstemmigt med 137 stemmer.

114. Lov om projektering af en ny fast forbindelse over Storstrømmen med tilsluttende motorvejsanlæg. (Minister for offentlige arbejder *Guldberg*). [A. sp. 2529. C. sp. 673].

Skriftlig fremsættelse $\frac{4}{2}$ (F. sp. 3232). 1. beh. $\frac{5}{3}$ (F. sp. 4027). Partiernes ordførere: Horn, Fanger, Holmberg, Bilgrav-Nielsen og Arne Larsen. Henvist til trafikudvalget. Betænkning (B. sp. 1621) afgivet $\frac{13}{5}$. 2. beh. $\frac{20}{5}$ (F. sp. 6149). Henvist til fornyet udvalgsbehandling. Tillægsbetænkning (B. sp. 2481) afgivet $\frac{27}{5}$. 3. beh. $\frac{29}{5}$ (F. sp. 6754). *Loven stadfæstet 4. juni 1970.* (Lovt. nr. 269).

Ved loven bemyndiges ministeren for offentlige arbejder til at projektere en motorvej fra Svennerup Skov syd for landevejen Næstved-Rønnede mod syd i en linje vest for hovedlandevejen A 2 København-Rødby til Udby, hvor linjen skærer den eksisterende hovedlandevej, videre om Ørslev over Kalvestrømmen på bro til Farø, videre over Storstrømmen (Sortsø Gab) på bro til Falster og videre til Ravnø.

Det anlæg, der ved loven gives bemyndigelse til at projektere, indgår i den planlagte sydmotorvej fra København til Rødby, hvor der herefter kun mangler projekterings- eller anlægslov for en ny Guldborgsundbro med tilsluttende motorvejsanlæg.

Spørgsmålet om placeringen af en ny fast forbindelse over Storstrømmen havde været behandlet af et under ministeriet for offentlige arbejder nedsat udvalg, der afgav sin betænkning i november

1969. Udvalget behandlede 4 forslag til linjeføring. Disse 4 forslag var en linje over Orenæs, en linje over Masnedø, en linje over Farø med vestlig linjeføring på Sjælland og en linje over Farø med en østlig linjeføring. Det fremsatte lovforslag var identisk med Farø-linjen vest. Denne linje er lidt længere og lidt dyrere end de andre linjer. Udgiften var opgjort til 423,2 mill. kr. I ministerens fremsættelsestale siges det, at Farø vest linjen medfører en række særlige for dele, bl. a. i egns- og byudviklingsmæssig henseende.

Udgifterne til projekteringen var i lovforslagets bemærkninger beregnet til ca. 14 mill. kr. med prisniveau 1968.

Forslaget fik ved 1. behandlingen en velvillig modtagelse, og trafikudvalget — som forslaget henvistes til — indstillede det enstemmigt til vedtagelse.

Ved 2. behandling udtalte *Arne Larsen* (SF), at han på grundlag af en henvendelse til udvalget fra bibliotekar, cand. mag. Carl E. Andersen var interesseret i, at vejsystemet over Falster blev udformet, således at Nykøbing Falsterområdet og det sydlige Falster blev bedre tilgodeset end efter forslaget. Han foreslog derfor, at der kun blev givet projekteringslov for vejanlægget på Sjælland over Storstrømmen ved Farø til Ravnsø på Falster. Ministeren stillede sig positiv til det af Arne Larsen rejste problem, og lovforslaget blev på ny henvist til udvalget. I tillægsbetænkningen stillede ministeren forslag om, at ordene „og videre syd om Nørre Alslev til Sundby“ blev ændret til „og videre til Ravnsø.“ Ved 3. behandling blev dette ændringsforslag vedtaget. Derefter blev lovforslaget vedtaget enstemmigt med 146 stemmer; 3 medlemmer afholdt sig fra at stemme.

115. Lov om ændringer i vejlove som følge af ændringerne i den kommunale styrelseslovgivning m. v. (Minister for offentlige arbejder *Guldberg*). [A. sp. 353. C. sp. 369].

Skriftlig fremsættelse $\frac{8}{10}$ (F. sp. 108). 1. beh. $\frac{16}{10}$ (F. sp. 423). Partiernes ordførere: Hans Hækkerup, Chr. R. Christensen, Holmberg, Amtoft og Arne Larsen. Henvist til udvalg på 17 medlemmer (Chr. R. Christensen, Asger Jensen, Langkilde (fra $\frac{6}{1}$ Fanger), Stæhr Johansen Holmberg, Kofoed, A. Chr. Andersen [formand], Amtoft [næstformand], Helge von Rosen, Skovmand, Hans Hækkerup, Camre, Gorrsen, Ove Hansen, Peter Jørgensen, Børge Schmidt, Arne Larsen). Betænkning (B.sp. 721) afgivet $\frac{13}{3}$. 2. beh. $\frac{18}{3}$ (F. sp. 4449). 3. beh. $\frac{20}{3}$ (F. sp. 4601). *Loven stadfæstet 25. marts 1970.* (Lovt. nr. 127).

Ved loven ændres 4 love, lov om bestyrelse af de offentlige veje, lov om hovedlandeveje, lov om tilskud til de offentlige veje og lov om forskrifter om gader, veje og vandløb i København. Lovændringerne indeholder de ændringer, som var nødvendige, som en *konsekvens af kommunalreformens gennemførelse* fra den 1. april 1970. Ændringerne tilsigter i princippet *ensartede regler* for de hidtidige købstadkommuner og sognekommuner med hensyn til *kompetence, tilsyn, godkendelse og anke* inden for vejlovgivningen, således at alle primærkommuner underlægges amtsrådene som tilsyns- godkendelses- og klagemyndighed. Fra denne hovedregel gøres der dog den undtagelse, at strækninger af hovedlandeveje og landeveje, som indtil 1. april 1970 har henhørt under et byråds bestyrelse, forbliver under bykommunernes bestyrelse.

I ministerens fremsættelsestale siges det, at primærkommunernes organisationer har peget på de praktiske, administrative hensyn, der kan vanskeliggøre en administration ved amternes vejvæsen inde i byerne med hensyn til renholdelse, snekastning, ledningsforhold og benyttelse af de tilstødende ejendomme. Ministeriet har ment, at disse hensyn gør sig særlig gældende i byernes centrale sammenbyggede dele, men at det på den anden side vil være praktisk ugørligt inden den nye kommunallovgivnings ikrafttræden den 1. april 1970 at foretage en adskillelse imellem de veje, der bør være under amtsrådenes bestyrelse, og de veje, der mest hensigtsmæssigt bør forvaltes — på lige fod med amtsrådenes forvaltning af det øvrige hoved- og landevejsnet — af de primærkommuner, som afløser købstæderne. Det siges endvidere i fremsættelsestalen, at man ved det videre arbejde med klassificeringen efter vejbestyrelsesloven måtte søge frem til en hensigtsmæssig fordeling mellem amtsveje og kommunale veje i de pågældende byområder. § 6 i vejbestyrelsesloven indeholder derfor den bestemmelse, at de strækninger af hovedlandeveje og landeveje, som indtil 1. april 1970 har henhørt under et byråds bestyrelse, forbliver under bykommunens bestyrelse. Fremtidige ændringer vil ske efter bestemmelsen i vejbestyrelseslovens § 9, stk. 1, 1. pkt., der ved lovændringen fik følgende formulering: „Ministeren for offentlige arbejder kan efter forhandling med de respektive amtskommunale og kommunale myndigheder og efter indhentet erklæring fra vejnævnet foretage forandring i klassificeringen af de i vejregisteret opførte landeveje og biveje, bestemme, at bestyrelsen af hovedlandeveje og landeveje skal overgå fra en vejbestyrelse til en anden, samt i vejregisteret optage nyanlagte veje som landeveje.“

Ud over ændringerne, der er nødvendige som følge af

kommunalreformen, indeholder lovændringen to andre ændringer, der bør nævnes. Den ene er, at vejtilskudslovens § 9 ophæves. Den bestemte, at der kunne ydes særlig refusion til kommuner, hvis vejnet belastedes af koncessionerede omnibus-ruter. Endvidere ophæves lov om sikring af færdselen ved vejkrydsninger samt krydsninger mellem veje og jernbaner. Ophævelsen medfører, at de rådgivende udvalg nedsat efter denne lovs §§ 2 og 4 bortfalder, og at de særlige opgaver overtages af vejbestyrelserne og vejdirektoratet.

Ved lovforslagets 1. behandling fik det principiel tilslutning fra alle sider. Ministeren udtalte m. h. t. spørgsmålet om, hvem der skulle være vejbestyrelse for landevejene i de gamle købstæder, at det var for tidligt at finde en løsning. Det var ikke sikkert, at der skulle laves en linealløsning. Det var overordentlig vanskeligt at skære igennem over for de to synspunkter, der stod over for hinanden, fra de gamle amter og de gamle købstæder. Tanken var at lade spørgsmålet ligge, som det var, men samtidig lukke op for, at det kunne blive behandlet, ikke som hidtil mellem købstæder på den ene side og amter på den anden side, men i det fællesskab, som blev etableret efter 1. april 1970.

Det nedsatte udvalg indstillede lovforslaget til vedtagelse med en række ændringer foreslået af ministeren. Ændringerne, der i det væsentlige var udarbejdet på foranledning af henvendelsen fra de kommunale organisationer og Københavns kommune, tilsigtede at præcisere kommunebegrebet samt Københavns og Frederiksberg kommuners særstilling i forhold til de øvrige kommuner. I betænkningen havde ministeren endvidere stillet et ændringsforslag om vejnetnets sammensætning. Ved dette ændringsforslag blev det bestemt, at 5 medlemmer skulle udpeges af amtsrådsforeningen og 5 medlemmer af Kommunernes Landsforening. Med hensyn til ordningen af bestyrelsesforholdene for hovedlandeveje og landeveje i bykommunerne siges det, at udvalget har drøftet et af amtsrådsforeningen fremsat ønske om, at det pålægges ministeren at tilendebringe denne klassificering inden 1. april 1973. Ministeren har i sine kommentarer til henvendelsen fra amtsrådsforeningen udtrykt betænkkelighed ved at binde sig til en bestemt dato for gennemførelsen af den nævnte klassifikation. I tilslutning til dette henstillede udvalget, at klassifikationen blev fremskyndet sådan, at den så vidt muligt kunne gennemføres inden for den af amtsrådsforeningen foreslåede frist. I et bilag til betænkningen er henvendelserne fra de kommunale organisationer tillige med ministerens kommentarer hertil optrykt. Ved 2. behandlingen blev de af ministeren stillede ændringsforslag vedtaget, og ved 3. behandling blev lovforslaget enstemmigt vedtaget med 130 stemmer.

116. Lov om vintervedligeholdelse og renholdelse af veje. (Minister for offentlige arbejder *Guldberg*). [A. sp. 431. C. sp. 361].

Skriftlig fremsættelse $\frac{9}{10}$ (F. sp. 104). 1. beh. $\frac{15}{10}$ (F. sp. 414). Partiernes ordførere: Ejner Nielsen, Chr. R. Christensen, Holmberg, Amtoft og Arne Larsen. Henvist til udvalg på 17 medlemmer (Chr. R. Christensen, Mads Eg Damgaard, Stæhr Johansen, Vestergaard Poulsen, (fra $\frac{10}{1}$ Fanger), Holmberg, A. Chr. Andersen, Kofoed [formand], Amtoft [næstformand], Helge von Rosen, Skovmand, Ejner Nielsen, Gorrson, Ove Hansen, Horn, Otto Mørch, Børge Schmidt, Arne Larsen.) Betænkning (B. sp. 771) afgivet $\frac{13}{3}$. 2. beh. $\frac{10}{3}$ (F. sp. 4447). 3. beh. $\frac{20}{3}$ (F. sp. 4601). *Loven stadfæstet 25. marts 1970.* (Lovt. nr. 140).

Det vigtigste indhold af loven, som samler og forenkler gældende, men spredte bestemmelser, er følgende:

Den fastslår vejbestyrelsernes forpligtelse til at sørge for *snerydning*, til at træffe *foranstaltninger mod glat føre* og til at sørge for *renholdelse* af offentlige veje og stier, men overlader det i øvrigt til vejbestyrelserne selv at bestemme det nærmere omfang og rækkefølgen af de respektive foranstaltninger, ligesom det er overladt til vejbestyrelserne at fastsætte de nærmere retningslinjer for foranstaltningernes gennemførelse efter forhandling med politiet.

Der tillægges ministeren for offentlige arbejder hjemmel til at udfærdige *vejledende retningslinjer* for udførelse af foranstaltninger mod glat føre og i forbindelse hermed for *snerydning*.

Retningslinjerne skal ikke angive normer for foranstaltningernes udførelse, men skal alene indeholde teknisk-organisatorisk vejledning. Retningslinjerne forudsættes udarbejdet af ministeriet i nært samarbejde med kommunale vejteknikere, belægningsseksperters m. v.

De forpligtelser til *snerydning*, *grusning* og *renholdelse*, der efter den gældende lovgivning har kunnet pålægges *grundejere*, hvis ejendom støder op til *offentlig vej eller sti*, er opretholdt i princippet, men med væsentlige begrænsninger, idet grundejerforpligtelserne i relation til offentlige veje og stier kun omfatter fortov og sti i byer og bymæssige bebyggelser, hvorimod disse

forpligtelser ved det i folketingsåret 1968-69 fremsatte lovforslag, jfr. nedenfor, var videre afgrænset til også at omfatte mindrebefædede offentlige vejes kørebaner i byer og bymæssige bebyggelser.

Motiveringen for begrænsning af grundejerforpligtelserne og hermed udvidelsen af det offentliges forpligtelser er, at trafikikkerhedshensyn og effektivitets- og rationalitetshensyn taler for, at det offentlige fuldt ud påtager sig såvel snerydning som foranstaltninger mod glat føre og renholdelse på de offentlige vejes kørebaner i byer og bymæssige bebyggelser.

Loven indeholder endvidere bestemmelser om grundejernes forpligtelser med hensyn til snerydning, foranstaltninger mod glat føre og renholdelse af *private fællesveje og stier* i byer og bymæssige bebyggelser, bestemmelser om private fællesveje og stier på landet samt om skov-, klit- og havneveje og andre lignende veje.

Endelig er der ved loven tillagt vejbestyrelserne (kommunalbestyrelserne) hjemmel til at påtage sig udførelsen af de forpligtelser, der er pålagt eller påhviler grundejerne såvel med hensyn til offentlige som private veje, og til at opkræve godtgørelse hos grundejerne herfor. Formålet hermed er bl. a. at øge muligheden for maskinel indsats.

Loven træder i kraft den 1. oktober 1970.

Lovforslaget var med enkelte ændringer, hvoraf en enkelt må særligt fremhæves, en genfremsættelse af et i folketingsåret 1968-69 fremsat lovforslag (Folketingsårbog 1968-69 side 568). Herom udtalte *ministeren for offentlige arbejder* i den skriftlige fremsættelse af lovforslaget følgende:

„Det i sidste folketingssamling fremsatte lovforslag blev efter 1. beh. henvist til et folketingsudvalg. Udvalget stillede og fik besvaret en række spørgsmål. Bl. a. blev der i udvalget rejst spørgsmål om at begrænse de forpligtelser, der efter lovforslaget kunne pålægges grundejere, hvis ejendom grænser til offentlig vej eller sti. Jeg fandt det imidlertid ikke rigtigt at gå med til nogen begrænsning af grundejerforpligtelserne og dermed en udvidelse af de kommunale forpligtelser, før spørgsmålet havde været drøftet med de kommunale organisationer og Københavns og Frederiksberg kommuner. Udvalgsbehandlingen blev herefter ikke afsluttet og forslaget ikke gennemført i folketingsåret 1968-69.

Disse forhandlinger har fundet sted i sommeren 1969. De kommunale organisationer har i princippet accepteret en begrænsning af grundejerforpligtelserne, medens Københavns kommune har opretholdt sin principielle modstand mod forslaget i sin helhed og dermed også mod en forøgelse af de kommunale forpligtelser. Frederiksberg kommune har ligeledes i princippet modsat sig en udvidelse af de kommunale forpligtelser, dog med tilkendegivelse af, at spørgsmålet ikke har større praktisk betydning i Frederiksberg kommune.

På baggrund af de kommunale organisationers principielle tilslutning kan jeg tiltræde, at grundejerforpligtelserne i relation til offentlige veje og stier begrænses i overensstemmelse med ønskerne i folketingsudvalget. Det nu foreliggende lovforslag er derfor ændret på dette punkt.“

Lovforslaget, der ved 1. beh. fik en velvillig modtagelse af alle ordførerne, blev ved 3. beh. vedtaget enstemmigt med 129 stemmer, idet dog 1 medlem (Sigsgaard (VS)) tilkendegav, at han hverken stemte for eller imod.

117. Lov om radiokommunikation. (Minister for offentlige arbejder *Guldberg*). [A. sp. 455. C. sp. 77].

Skriftlig fremsættelse ⁸/₁₀ (F. sp. 110). 1. beh. ¹⁵/₁₀ (F. sp. 431). Partiernes ordførere: Holst, Stæhr Johansen, Eva Ree, Jørgen Andersen og Poul Dam. Henvist til udvalg på 17 medlemmer (Stæhr Johansen, Fanger, Juul-Madsen, Poul Schlüter, Eva Ree, Merete Bjørn Hanssen, Ib Thyregod [formand], Jørgen Andersen, Amtoft [næstformand], Rigmor Christensen, Holst, K. B. Andersen, Knud Hertling, Horn, Tastesen, Holm Tved, Morten Lange). Betænkning (B. sp. 35) afgivet ¹⁸/₁₁. 2. beh. ²⁵/₁₁ (F. sp. 1481). 3. beh. ²⁶/₁₁ (F. sp. 1669). *Loven stadfæstet 19. december 1969.* (Lovt. nr. 574).

Loven afløser den gældende lov om telekommunikation m. m. ved radio, der er fra 1949. Loven har forladt den hidtidige regel om statens eneret til radioanlæg. Det er blevet mere og mere almindeligt at give private foretagender og privatpersoner tilladelse til at benytte radioanlæg. Den hidtidige lov gav også ministeren for offentlige arbejder bemyndigelse til at gøre undtagelser fra hovedreglen om statens eneret. Da der også fremti-

dig skal en tilladelse til fra ministeren for offentlige arbejder for at bruge radioanlæg, er ændringen mere af formel karakter. Den tekniske udvikling inden for radioområdet siden 1949 har gjort det nødvendigt at foretage en revision. Endvidere har en ny lovgivning været nødvendig som følge af, at radiokommunikationsloven tidligere formelt ikke gjaldt for Grønland, selv om forholdene på dette område stort set har været administreret i Grønland efter tilsvarende bestemmelser som i det øvrige Danmark. Radiokommunikationslovens bestemmelser vil som hidtil blive administreret af generaldirektoratet for post- og telegrafvæsenet. Det er fundet hensigtsmæssigt at tilføje en definition af lovens område, og den angivne definition hidrører fra den internationale telekommunikationskonvention, Montreux 1965. Denne konvention er ratificeret af Danmark. Radiokommunikation omfatter begrebsmæssigt også radiospredning, men under den gældende radiospredningslov (lov nr. 215 af 11. juni 1959) kan der ikke gives tilladelse til private sendestationer for radiospredning. Oprettelse, drift eller benyttelse af private radiospredningsstationer vil som hidtil kunne straffes efter radiokommunikationsloven, § 2 i den nye radiokommunikationslov indeholder en bestemmelse, hvorefter der ikke må oprettes, drives eller bruges sendestationer for radiospredning på det åbne hav eller i luftrummet derover. § 7 har hertil knyttede straffebestemmelser. Bestemmelsen, der er uændret fra den hidtidige lov, kom ind i 1962 i anledning af diskussionen omkring Radio Merkur.

Det generelle krav om tilladelse til anlæg af enhver art for radiokommunikation (§ 1) gælder dog ikke anlæg, der benyttes i det nationale forsvars tjeneste, eller anlæg, der alene er indrettet til modtagning af radiospredning.

Ved 1. behandling fik lovforslaget tilslutning fra alle ordførere samt fra den grønlandske repræsentant, Rosing.

Holst (S) rejste spørgsmålet om satellittransmissioner. *Stæhr Johansen* (KF) understregede, at hans parti i sin tid havde taget afstand fra § 2, som er et forbud mod at oprette, drive eller bruge sendestationer for radiospredning på det åbne hav eller i luftrummet derover (Radio Merkur), og at man fortsat var imod bestemmelsen. *Eva Ree* (V) rejste ligeledes spørgsmålet om satellitudsendelser. *Mini-*

steren for offentlige arbejder gjorde m. h. t. § 2 opmærksom på, at Danmark havde ratificeret en europæisk konvention af 22. januar 1965, der forpligtede os til at have den kritiserede bestemmelse. M. h. t. satellitsspørgsmålet mente ministeren, at den europæiske konvention måtte forstås således, at man godt kan anvende satellitter, hvilket må forstås således, at man i praksis anerkender, at der er en grænse for, hvor langt luftrummet rækker op.

Det nedsatte udvalg indstillede lovforslaget til vedtagelse med et par mindre ændringsforslag stillet af ministeren.

Ved 3. behandling blev lovforslaget enstemmigt vedtaget med 114 stemmer.

118. Lov om forlængelse af statsgaranti i forbindelse med Danmarks deltagelse i det skandinaviske luftfartssamarbejde. (Minister for offentlige arbejder *Guldberg*). [A. sp. 2567. C. sp. 573].

Skriftlig fremsættelse $\frac{5}{2}$ (F. sp. 3478). 1. beh. $\frac{5}{3}$ (F. sp. 4025). Partiernes ordførere: Horn, Jørgen Jensen, Holmberg, Skovmand og Aksel Larsen. Henvist til udvalg på 17 medlemmer (Jørgen Jensen, Haunstrup Clemmensen, Fanger, Stæhr Johansen, Enggaard, Holmberg, Johan Philipsen [formand], Skovmand, Amtoft, Bilgrav-Nielsen [næstformand] Horn, Lysholt Hansen, Per Hækkerup, J. O. Krag, Lindberg, Søgaard, Aksel Larsen). Betænkning (B. sp. 1595) afgivet $\frac{12}{5}$. 2. beh. $\frac{20}{6}$ (F. sp. 6147). 3. beh. $\frac{22}{6}$ (F. sp. 6383). *Loven stadfæstet 27. maj 1970.* (Lovt. nr. 221).

Ved loven bemyndiges ministeren for offentlige arbejder til at afslutte overenskomst med de norske og svenske regeringer om *forlængelse for tiden 1. oktober 1970 til 30. september 1975* af den i medfør af § 1 i lov nr. 95 af 31. marts 1965 tilsagte *statsgaranti* vedrørende driftstab, som måtte opstå i de tre moderselskaber i konsortiet Scandinavian Airlines System (SAS), nemlig A/S Det Danske Luftfartsselskab, A/S Det Norske Luftfartsselskab og A/B Aerotransport. Garantibeløbet udgør for A/S Det Danske Luftfartsselskab i den nævnte periode indtil 14,5 mill. kr. årlig.

Det fremgår af bemærkningerne til lovforslaget, at ministeriet fra Det Danske Luftfartselskab A/S har modtaget en anmodning om forlængelse af garantien samt om en forhøjelse af garantibeløbene. Anmodningen er, for så vidt angår forlængelsen, motiveret dels med, at de almene forhold — navnlig SAS' sårbarhed over for internationale politiske og økonomiske forhold og de stadig voksende protektionistiske tendenser i international luftfart — der har ligget til grund for de siden 1950 givne garantitilsagn, fremdeles gør sig gældende, dels med, at det var en betingelse for de amerikanske lån, hvormed SAS i 1959-60 finansierede en del af sine indkøb af jetluftfartøjer, at den da gældende garantioverenskomst, der udløb den 30. september 1960, kom til at gælde også i fremtiden. De pågældende amerikanske lån vil være fuldt afviklet i 1974. Med hensyn til forhøjelsen af garantibeløbene er DDL's andragende begrundet i, at en forhøjet garanti vil være af stor betydning ved SAS's optagelse af nye store udenlandske lån til finansiering af den fornyelse af luftflåden, som er en forudsætning for at bevare konsortiets konkurrenceevne. I overensstemmelse med en skandinavisk trafikministerbeslutning fra 1965 vil der dog ikke til sådan låneoptagelse kunne knyttes betingelser om fortsat eksistens af statsgaranti.

Ved 1. behandling fik forslaget tilslutning fra alle ordførerne. *Skovmand* (RV) ønskede dog udvalgsbehandling. Det nedsatte udvalg indstillede enstemmigt forslaget til vedtagelse.

Ved 2. behandling talte foruden ministeren kun *Horn* (S). Denne kom med nogle bemærkninger om forholdet mellem ruteflyvningen og charterflyvningen og udtalte her: „at nu gælder det om at ruste sig og sikre, at det først og fremmest er den mest produktive side af luftfarten, der får den forret.“

Ved 3. behandling blev lovforslaget vedtaget enstemmigt med 141 stemmer.

119. Lov om en særlig ydelse til folke-, invalide- og enkepensionister. (Socialminister *Nathalie Lind*). [A. sp. 3041. C. sp. 589].

Skriftlig fremsættelse $12/3$ (F. sp. 4193). 1. beh. $1/4$ (F. sp. 4616). Partiernes ordførere: Bundvad, Lis Møller, Evan Jensen, Niels Helveg Petersen, Ømann, Kjær Rasmussen og Hanne Reintoft. Henvist til socialudvalget. Betænkning (B. sp. 1789) afgivet $16/5$. 2. beh. $20/5$ (F. sp. 6109). 3. beh. $22/5$ (F. sp. 6382). *Loven stadfæstet 27. maj 1970.* (Lovt. nr. 231).

Ved loven er der givet hjemmel for udbetaling af en *engangsydelse* til personer, som den 1. juli 1970 oppebærer pension efter de sociale pensionslove. Ydelsen, der beregnes med udgangspunkt i pensionistens indtægt, kan udgøre fra 110 kr. til 1.100 kr.

Socialministeren udtalte i den skriftlige fremsættelse bl. a. følgende:

„Jeg vil gerne fremhæve, at forslaget skal ses på baggrund af de ændringer i pensionslovene, som blev gennemført her i tinget i juni måned sidste år, og som tog sigte på at give pensionisterne kompensation for, at de i skattelovgivningen indeholdte regler om nedslag i skatteansættelsen for pensionister og om persontilskud blev afviklet i forbindelse med overgangen til kildeskat den 1. januar 1970. Kompensationen blev ydet gennem en forhøjelse af pensionstillægget. For pensionister med højeste pensionsstørrelse foretoges dog yderligere en forhøjelse af erhvervsudygtighedsbeløbet.

Ændringerne i pensionslovene — der i øvrigt blev suppleret af en ændring af kildeskatteloven, hvorefter pensionister altid har ret til 2 personfradrag á 5.000 kr. ved beregningen af indkomstkatten — har betydet, at pensionister uden indtægt ved siden af pensionen i almindelighed har fået fuld dækning for skatteforhøjelserne ved overgangen til kildeskat. Derimod har pensionister med indtægt ved siden af pensionen normalt ikke fået fuld dækning for skattestigningen.

Ved det foreliggende forslag, der skal ses i sammenhæng med det af finansministeren samtidig fremsatte forslag til ændring af kildeskatteloven, tilsigter regeringen at sikre, at alle pensionister med mindre indtægter ved siden af pensionen opnår en rimelig dækning for skatteligningen efter overgangen til kildeskat.

Dette søges fra 1971 opnået gennem det af finansministeren fremsatte forslag, hvorved der gennemføres regler om en indtægtsbestemt forhøjelse af personfradragene for pensionisterne. Det af mig fremsatte forslag tilsigter en midlertidig løsning for 1970, idet det ikke er muligt allerede i år at klare problemet over skattelovgivningen. Forslaget går som allerede nævnt ud på, at der til personer, der den 1. juli 1970 oppebærer pension, udbetales en engangsydelse, der kan variere fra 110 kr. til 1.100 kr. Ydelsen er afpasset efter indtægts- og beskatningsforholdene for pensionisterne, og der er ved hele udformningen af ordningen lagt vægt på at søge den størst mulige overensstemmelse med den løsning, som fra 1971 gennemføres over skattelovgivningen.“

Lovforslaget, der ved 1. beh. fik tilslutning fra alle ordførernes side, blev ved 3. beh. vedtaget enstemmigt med 140 stemmer.

120. Lov om midlertidigt tillæg til folke-, invalide- og enkepensionister samt om midlertidig forhøjelse af grænsen for hjælp til underhold. (Socialminister *Nathalie Lind*). [A. sp. 4001. C. sp. 731].

Skriftlig fremsættelse $15/6$ (F. sp. 5796). 1. beh. $19/6$ (F. sp. 6029). Partiernes ordførere: Erling Dinesen, Asger Jensen, Holger Hansen, Grethe Philip, Kurt Brauer, Sigsgaard og Hanne Reintoft. Henvist til samme udvalg som forslag til lov om udskrivningsprocenten for kalenderåret 1971, se side 92. Betænkning (B. sp. 2361) afgivet $27/6$. 2. beh. $29/6$ (F. sp. 6841). 3. beh. $2/8$ (F. sp. 6988). *Loven stadfæstet 9. juni 1970.* (Lovt. nr. 277).

Ifølge lovens § 1 ydes til pensionen for tiden fra 1. juli 1970 til 31. marts 1971 følgende *midlertidige månedlige tillæg*:

	Pensionister, som er beret- tiget til helt grundbeløb kr.	Pensionister, som er beret- tiget til halvt grundbeløb kr.
Til ægtepar, når begge ægtefæller opfylder betingelserne for at opnå samme grundbeløb	17	8
Til enlige og til ægtepar, når kun den ene ægtefælle opfylder betingelserne for at opnå pension . . .	11	6

Til ægtepar ydes, når den ene ægtefælle opfylder betingelserne for at opnå helt grundbeløb, og den anden ægtefælle opfylder betingelserne for at opnå halvt grundbeløb, et midlertidigt tillæg på 14 kr. månedlig.

Endvidere ydes der til personer, der oppebærer *pensionstillæg*, et *midlertidigt tillæg*, der både for enlige og ægtepar udgør 2 kr. månedligt. Endelig ydes der til pensionister, der har ophold på alderdoms- og plejehjem et tillæg på 4 kr. månedlig til det beløb til *personlige fornødenheder*, der udbetales til disse pensionister, som ikke får udbetalt pensionen og som følge deraf heller ikke ovennævnte tillæg.

Det skal tillige nævnes, at *grænsen for almindelig transbe-*

stemt *underholdshjælp* samt *underholdshjælp* i.h.t. enkepensionsloven er blevet forhøjet i samme relative forhold.

Lovforslaget blev fremsat og behandlet sammen med forslag til lov om ændring af lov om børnetilskud og andre familieydelse (Forhøjelse af børnetilskud m. v.).

I de bemærkninger, som ledsagede lovforslaget, anførtes bl. a. følgende:

„Forslaget har til formål at give personer, der modtager folkepension (bortset fra mindstebeløbet), invalidepension og enkepension, *kompensation* for de udgiftsstigninger, som vil blive en følge af gennemførelsen af det fremsatte forslag til lov om ændring af lov om *almindelig omsætningsafgift*, hvorefter afgiftssatsen forhøjes fra 12½ pct. til 15 pct.

Afgiftsforhøjelsen antages efter foretagne beregninger at medføre en udgiftsstigning for pensionisterne på 1,8 pct. af pensionen, når denne er reduceret med det beløb, der medgår til betaling af den allerede nu eksisterende omsætningsafgift.

Det er regeringens hensigt i folketingsåret 1970-71 at fremsætte forslag om, at de midlertidige tillæg og det særlige beløb til personlige fornødenheder indregnes i henholdsvis pensionens grundbeløb, pensions-tillægget og satsen for beløbet til personlige fornødenheder for tiden efter 1. april 1971. Fra samme tidspunkt vil en række ydelser efter invalidepensionsloven, nemlig invaliditetsbeløbet, erhvervsudgytighedsbeløbet og invaliditetsydelsen samt bistandstillægget og plejetillægget blive foreslået forhøjet tilsvarende.

Merudgifterne ved ydelse af de foreslåede midlertidige tillæg og beløbene til personlige fornødenheder anslås i finansåret 1970-71 at ville andrage ca. 63 mill. kr., og statens merudgift bliver i dette finansår ca. 51 mill. kr.

I hvert af finansårene 1971-72 og 1972-73 vil merudgifterne ved indregning af de foreslåede tillæg og beløbene til personlige fornødenheder samt den nævnte forhøjelse af en række ydelser efter invalidepensionsloven andrage i alt ca. 94 mill. kr. Statens merudgift bliver i disse finansår henholdsvis ca. 88 mill. kr. og ca. 94 mill. kr.

Udgifterne som følge af forhøjelsen af grænsen for den offentlige hjælp vil andrage ca. 2 mill. kr., hvoraf staten endeligt afholder 75 pct.“

Ved lovforslagets 1. beh. fik dette tilslutning fra *Erling Dinesen* (S) *Asger Jensen* (KF), *Holger Hansen* (V) og *Grethe Philip* (RV), idet dog Erling Dinesen udtrykte tvivl om kompensationsernes tilstrækkelighed, ligesom han og flere andre ordførere fandt ydelse af kompensation til andre grupper naturlig. Blandt andet sådanne synspunkter blev af *Kurt Brauer* (SF) *Sigsgaard* (VS) og *Hanne Reintoft* (DK) fremført som grundlag for stærk kritik.

Ved 3. beh. blev lovforslaget enstemmigt vedtaget med 150 stemmer.

121. Lov om ændring af lov om folkepension. (Forhøjelse af grundbeløb m. v.). Socialminister *Nathalie Lind* [A. sp. 275. C. sp. 115].

Skriftlig fremsættelse $\frac{9}{10}$ (F. sp. 97). 1. beh. $\frac{29}{10}$ (F. sp. 728). Partiernes ordførere: Bundvad, Clara Munck, Evan Jensen, Valbak og Kurt Brauer. Henvist til socialudvalget. Betænkning (B. sp. 149) afgivet $\frac{2}{12}$. 2. beh. $\frac{9}{12}$ (F. sp. 1941). 3. beh. $\frac{11}{12}$ (F. sp. 2099). *Loven stadfæstet 19. december 1969.* (Lovt. 594).

Lovforslaget fremsættes og behandles sammen med forslag til lov om ændring af lov om invalidepension m. v. (Forhøjelse af ydelser),

forslag til lov om ændring af lov om pension og hjælp til enker m. fl. (Forhøjelse af grundbeløb) og

forslag til lov om ændring af lov om omsorg for invalidepensionister og folkepensionister. (Betaling for ophold på alderdomshjem og plejehjem).

Ved loven, der trådte i kraft d. 1. april 1970 er gennemført en *forhøjelse af grundbeløbet*, ligesom der er gennemført en væsentlig udvidelse af adgangen til at udbetale pension til personer over 67 år, der efter at have fået tillagt pension tager *bopæl i udlandet*.

Forhøjelsen af grundbeløbet er en følge af lov nr. 289 af 18. juni 1969, hvorved der for tidsrummet 1. april 1969-31. marts 1970 blev ydet et midlertidigt månedligt tillæg til pensionisterne, ligesom der blev ydet et midlertidigt månedligt tillæg til det beløb til personlige fornødenheder, som udbetales til pensionister med ophold på alderdoms- og plejehjem. Det fremgik nemlig af bemærkningerne til lovforslaget om det midlertidige tillæg, at dette for tiden efter d. 1. april 1970 forudsattes indregnet i grundbeløbet for pensionerne og i satsen for lommepegebeløbet. Grundbeløbet for pensionerne og satsen for lommepegebeløbet er endvidere blevet forhøjet med 1,6 pct. under hensyn til *forbedringerne på arbejdsmarkedet* i overenskomstperiodens 2. år.

Folkepensionens *grundbeløb* er herefter forhøjet således:

	Ægtepar, når begge er berettigede kr. årlig	Andre kr. årlig
Grundbeløb ved forhøjelsernes fastlæggelse (pristal 131)	11.064	7.344
Midlertidigt tillæg	420	276
Forhøjelse (1,6 pct.)	180	120
Tilsammen	11.664	7.740
Hertil svarer ved reguleringspris- tal 100 (d.v.s. de beløb, der skal indføres i loven)	8.976	5.952
Forhøjede grundbeløb ved regule- ringspristallet for juli 1969 (134)	11.940	7.920

Endvidere forhøjes det i folkepensionslovens § 16, stk. 1, 2. punktum, omhandlede grundbeløb for ægtepar, når den ene oppebærer indtægtsbestemt folkepension og den anden invalidepension med laveste pensionsstørrelse fra 7.056 kr. til 7.440 kr.

Det er endvidere i loven bestemt, at personer over 67 år med dansk indfødsret, der efter at have fået tillagt pension *tager bopæl i udlandet*, vil kunne *medtage pensionen*, såfremt de har haft fast bopæl her i riget i de sidste 10 år forud for det fyldte 67. år.

Om denne ændring i lovgivningen hed det i den skriftlige fremsættelse bl. a. følgende:

„Efter den gældende lovgivning er bopæl her i landet en betingelse for at kunne oppebære pension, men siden en lovændring i 1961 har socialministeren kunnet dispensere fra bopælskravet i undtagelsestilfælde.

Begrundelsen for at have ret stramme restriktioner på dette område, er bl. a., at retten til pension her i landet — i modsætning til, hvad der gælder i flertallet af andre lande — blot er betinget af 1 års bopæl her i landet, og at pensionerne er undergivet en indtægtsregulering, der i praksis ikke kan gennemføres for pensionister med ophold i udlandet.

Denne begrundelse vil ikke have samme vægt efter overgangen til fuld folkepension fra 1. april 1970, hvor personer over 67 år bliver berettiget til pensionens fulde grundbeløb uden hensyn til de økonomiske forhold.“

Lovforslaget fik ved 1. beh. tilslutning fra alle ordføreres side, men *Bundvad* (S) rejste spørgsmålet om, hvorvidt den kompensation, som ved lovene af 18. juni 1969 (Lovtidende nr. 351-353) blev givet pensionisterne for de skattemæssige ulemper kildekatereformen havde påført dem, var tilstrækkelig. Om disse loves indhold og behandling henvises til folketingsårbog 1968-69 side 506 ff.

Dette forhold blev gjort til genstand for nærmere undersøgelser i udvalget, og på denne baggrund stillede et *mindretal* (socialdemokratiets og socialistisk folkepartis medlemmer af udvalget) i udvalgsbetænkningen forslag om yderligere forhøjelse af grundbeløbene. Disse ændringsforslag blev forkastet ved afstemningen efter 2. beh.

Ved 3. beh. vedtoges lovforslaget enstemmigt med 131 stemmer.

122. Lov om ændring af lov om invalidepension m. v. (Forhøjelse af ydelser). (Socialminister *Nathalie Lind* [A. sp. 267. C. sp. 117].

Skriftlig fremsættelse $\frac{8}{10}$ (F. sp. 97). 1. beh. $\frac{29}{10}$ (F. sp. 728). Partiernes ordførere: *Bundvad*, *Clara Munck*, *Evan Jensen*, *Valbak* og *Kurt Brauer*. Henvist til socialudvalget. Betænkning (B. sp. 149) afgivet $\frac{2}{12}$. 2. beh. $\frac{9}{12}$ (F. sp. 1941). 3. beh. $\frac{11}{12}$ (F. sp. 2100). *Loven stadfæstet 19. december 1969.* (Lovt. nr. 595).

Lovforslaget fremsattes og behandledes sammen med forslag til lov om ændring af lov om folkepension (Forhøjelse af grundbeløb m. v.),

forslag til lov om ændring af lov om pension og hjælp til enker m. fl. (Forhøjelse af grundbeløb) og

forslag til lov om ændring af lov om omsorg for invalidepensionister og folkepensionister. (Betaling for ophold på alderdomshjem og plejehjem).

Ved loven, der trådte i kraft den 1. april 1970, er gennemført en *forhøjelse af invalidepensionens grundbeløb, invaliditetsbeløbet, erhvervsudygtighedsbeløbet, bistands- og plejetillæggene samt invaliditetsydelsen*. De nævnte ydelser m. v. er — til dels bortset fra erhvervsudygtighedsbeløbet — i henhold til lovgivningen fastsat i et bestemt forhold til folkepensionens grundbeløb, og forhøjelsen må derfor ses som en konsekvens af forhøjelsen af det nævnte grundbeløb, hvorom der henvises til det på side 368 anførte.

For så vidt angår baggrunden for lovforslaget iøvrigt samt for så vidt angår dets behandling henvises til det om forhøjelsen af folkepensionens grundbeløb anførte.

Lovforslaget blev enstemmigt vedtaget ved 3. beh. med 131 stemmer.

123. Lov om ændring af lov om omsorg for invalidepensionister og folkepensionister. (Betaling for ophold på alderdomshjem og plejehjem). (Socialminister *Nathalie Lind*). [A. sp. 289. C. sp. 121].

Skriftlig fremsættelse $\frac{9}{10}$ (F. sp. 97). 1. beh. $\frac{29}{10}$ (F. sp. 728). Partiernes ordførere: Bundvad, Clara Munck, Evan Jensen, Valbak og Kurt Brauer. Henvist til socialudvalget. Betænkning (B. sp. 149) afgivet $\frac{2}{12}$. 2. beh. $\frac{9}{12}$. (F. sp. 1941). 3. beh. $\frac{11}{12}$ (F. sp. 2100). *Loven stadfæstet 19. december 1969.* (Lovt. nr. 597).

Lovforslaget fremsattes og behandlede sammen med *forslag til lov om ændring af lov om folkepension. (Forhøjelse af grundbeløb m. v.), forslag til lov om ændring af lov om invalidepension m. v. (Forhøjelse af ydelser) og forslag til lov om ændring af lov om pension og hjælp til enker m. fl. (Forhøjelse af grundbeløb).*

Om lovforslagets baggrund og dets behandling henvises til det på side 368 om *forslag til lov om ændring af lov om folkepension (Forhøjelse af grundbeløb m. v.)* anførte.

Ved loven er det beløb, der ydes pensionister med ophold på alderdoms- og plejehjem til personlige fornødenheder blevet forhøjet forholdsmæssigt svarende til forhøjelsen af pensionslovgivningens grundbeløb.

Med hensyn til betaling for opholdet på et hjem for den, der har indtægt udover invalide- og folkepension, er det bestemt, at 60 pct. kræves indbetalt, hvorved pensionisterne i de fleste tilfælde vil beholde en større del af pensionen end efter de hidtil gældende regler. Denne ændring må ses i forbindelse med, at der ved love af 18. juni 1969 er gennemført den ændring af de sociale pensionslove, at der uanset indtægtens størrelse kun fradrages 60 pct. af indtægten i pensionen.

I betænkningen stillede et *mindretal* (socialdemokratiets og socialistisk folkepartis medlemmer af udvalget) et ændringsforslag om forhøjelse af de ovennævnte lommepenges grundbeløb, svarende til de ændringsforslag, det samme mindretal stillede vedrørende forhøjelse af pensionslovgivningens grundbeløb. Ændringsforslaget blev forkastet ved 2. beh.

Lovforslaget blev ved 3. beh. vedtaget enstemmigt med 132 stemmer.

124. Lov om ændring af lov om pension og hjælp til enker m. fl. (Forhøjelse af grundbeløb). (Socialminister *Nathalie Lind*). [A. sp. 305. C. sp. 119].

Skriftlig fremsættelse $\frac{9}{10}$ (F. sp. 97). 1. beh. $\frac{29}{10}$ (F. sp. 728). Partiernes ordførere: Bundvad, Clara Munck, Evan Jensen, Valbak og Kurt Brauer. Henvist til socialudvalget. Betænkning (B. sp. 149) afgivet $\frac{2}{12}$. 2. beh. $\frac{9}{12}$ (F. sp. 1941). 3. beh. $\frac{11}{12}$ (F. sp. 2100). *Loven stadfæstet 19. december 1969.* (Lovt. 596).

Lovforslaget fremsættes og behandles sammen med forslag til lov om ændring af lov om folkepension. (Forhøjelse af grundbeløb m. v.),

forslag til lov om ændring af lov om invalidepension m. v. (Forhøjelse af ydelser),

forslag til lov om ændring af lov om omsorg for invalidepensionister og folkepensionister. (Betaling for ophold på alderdomshjem og plejehjem).

Ved loven, der trådte i kraft den 1. april 1970, er gennemført en *forhøjelse af grundbeløbet* svarende til den forhøjelse af folkepensionens grundbeløb, som blev gennemført samtidig hermed. Der henvises i det hele til det ovenfor på side 368 anførte.

Lovforslaget blev enstemmigt vedtaget ved 3. beh. med 132 stemmer.

125. Lov om ændring af lov om pension og hjælp til enker m. fl. (Om arbejdsløshedsunderstøttelse). (Socialminister *Nathalie Lind*). [A. sp. 2345. C. sp. 317].

Skriftlig fremsættelse $\frac{4}{2}$ (F. sp. 3360). 1. beh. $\frac{18}{2}$ (F. sp.

3606). Partiernes ordførere: Erling Dinesen, Simonsen, Robert Christensen, Erik Hansen (Ålborg amt), Krog Hansen, Kjær Rasmussen og Hanne Reintoft. Henvist til samme udvalg som forslag til lov om ændring af lov om arbejdsanvisning og arbejdsløshedsforsikring m. v. (Forhøjelse af dagpenge m. v.) [af Erling Dinesen m. fl.]. Betænkning (B. sp. 673) afgivet $12/3$. 2. beh. $17/3$ (F. sp. 4349). 3. beh. $19/3$ (F. sp. 4475). *Loven stadfæstet 24. marts 1970.* (Lovt. nr. 117).

Ved loven, der er trådt i kraft den 1. april 1970, ophæves bestemmelsen i enkepensionslovens § 11, stk. 1, 2. pkt., hvorefter en *kvinde* ikke samtidig kan oppebære *understøttelse i henhold til arbejdsløshedsloven og pension efter enkepensionsloven*.

Ændringen er en følge af den samtidig hermed gennemførte *lov om arbejdsformidling og arbejdsløshedsforsikring*, der bl. a. indeholder regler om enkepensionisters adgang til understøttelse ved arbejdsløshed, jfr. det ovenfor på side 137 anførte.

Lovforslaget blev ved 3. beh. vedtaget enstemmigt med 132 stemmer; 2 medlemmer (VS) tilkendegav, at de hverken stemte for eller imod.

126. Lov om ændring af lov om offentlig forsorg. (Hjælp til betaling af medlemsbidrag til arbejdsløshedskasser og sygekasser). (Socialminister *Nathalie Lind*). [A. sp. 2335. C. sp. 315].

Skriftlig fremsættelse $4/2$ (F. sp. 3359). 1. beh. $18/2$ (F. sp. 3606). Partiernes ordførere: Erling Dinesen, Simonsen, Robert Christensen, Erik Hansen (Ålborg amt), Krog Hansen, Kjær Rasmussen og Hanne Reintoft. Henvist til samme udvalg som forslag til lov om ændring af lov om arbejdsanvisning og arbejdsløshedsforsikring m. v. (Forhøjelse af dagpenge m. v.) [af Erling Dinesen m. fl.]. Betænkning (B. sp. 673) afgivet $12/3$. 2. beh. $17/3$ (F. sp. 4349). 3. beh. $19/3$ (F. sp. 4475). *Loven stadfæstet 24. marts 1970.* (Lovt. nr. 119).

Ved loven, der trådte i kraft d. 1. april 1970, er hjemmelen til i visse trangstiltfælde at yde *hjælp til betaling af medlems-*

bidrag til arbejdsløshedskasse overført til forsorgsloven, hvori- mod den tidligere har været at finde i loven om arbejdsformid- ling og arbejdsløhedsforsikring. Hjælpen er samtidig blevet udvidet, således at der nu kan ydes hjælp til betaling af hele bidraget, medens der tidligere kun kunne ydes hjælp for halvde- lens vedkommende. Samtidig er refusionsreglerne vedrørende hjælpen blevet ændret. Endelig er hjemmelen for ydelse af hjælp i visse trangtilfælde til betaling af *sygekassekontingent* blevet flyttet fra sygeforsikringsloven til forsorgsloven.

Lovforslaget, der blev fremsat og behandlet sammen med lovfors- lag vedrørende de to nævnte områder, blev ved 3. beh. enstemmigt vedtaget; 1 medlem (VS) tilkendegav, at han hverken stemte for eller imod.

127. Lov om ændring af lov om børne- og ungdomsfor- sorg. (Socialminister *Nathalie Lind*). [A. sp. 961. C. sp. 183].

Skriftlig fremsættelse ²²/₁₀ (F. sp. 634). 1. beh. ¹³/₁₁ (F. sp. 1152). Partiernes ordførere: Albertsen, Lis Møller, Evan Jen- sen, Grethe Philip og Vivike. Henvist til Socialudvalget. Be- tænkning (B. sp. 219) afgivet ⁹/₁₂. 2. beh. ¹²/₁₂ (F. sp. 2205). 3. beh. ¹⁹/₁₂ (F. sp. 2303). *Loven stadfæstet 30. december 1969.* (Lovt. nr. 608).

Ved loven er det fastsat, at der i *indtil 3 år efter ophør af hjælpeforanstaltninger* i henhold til børneforsorgslovens kapitel 4 som børneværnsudgift kan ydes *støtte til underhold, uddan- nelse m. v.* Loven er gennemført for at fastholde den gældende retstilstand, hvilket fremgår af socialministerens udtalelser ved lovforslagets fremsættelse, hvori det bl. a. hed:

„Nærværende lovforslag blev fremsat for folketinget i folketings- året 1968-69. Forslaget må ses i forbindelse med det af justitsministe- ren fremsatte lovforslag om ændring af myndighedsloven, hvorved *myndighedsalderen foreslås nedsat til 20 år*, og det som konsekvens heraf fremsatte forslag til lov om ændring af forskellige *lovbestemmel- ser med 21 års aldersgrænser*. Sidstnævnte lovforslag indeholder i § 9 en bestemmelse om, at § 45 i lov om børne- og ungdomsfor- sorg ændres således, at aldersgrænsen for ophør af hjælpeforanstaltninger i henhold til børneforsorgslovens kapitel 4 nedsættes fra 21 år til 20 år.

Ifølge børneforsorgslovens § 50, stk. 2, kan der i indtil 2 år efter hjemgivelsen af et barn eller en ung, der har været anbragt uden for hjemmet, som børneværnsudgift ydes støtte til underhold, uddannelse m. v. Dette indebærer, at der efter den gældende lovgivning er adgang til at yde støtte indtil det 23. år i de tilfælde, hvor forsorgen har været opretholdt indtil den maksimale grænse, 21 år. Nedsættes grænsen for ophør af hjælpeforanstaltninger til 20 år, vil støtten længst kunne ydes til det 22. år, såfremt § 50, stk. 2, ikke samtidig ændres.“

I den skriftlige fremsættelse er endvidere redegjort for en mindre ændring, som samtidig er gennemført i forhold til den hidtidige retstilstand.

Loven blev ved 3. behandling vedtaget enstemmigt og uændret.

128. Lov om ændring af lov om børne- og ungdomsforsorg. (Vedrørende den lokale og centrale administration). (Socialminister *Nathalie Lind*). [A. sp. 1935. C. sp. 557].

Skriftlig fremsættelse $^{14}/_1$ (F. sp. 2415). 1. beh. $^{3}/_2$ (F. sp. 3172). Partiernes ordførere: Niels Mørk, Asger Jensen, Holger Hansen, Valbak, Grethe Philip, Kurt Brauer, Kjær Rasmussen og Hanne Reintoft. Henvist til socialudvalget. Betænkning (B. sp. 1481) afgivet $^{5}/_6$. 2. beh. $^{12}/_6$ (F. sp. 5579). Henvist til fornyet udvalgsbehandling. Tillægsbetænkning (B. sp. 1631) afgivet $^{13}/_6$. 3. beh. $^{15}/_6$ (F. sp. 5804). *Loven stadfæstet 27. maj 1970.* (Lovt. nr. 230).

Ved loven, der er trådt i kraft den 1. juli 1970, er foretaget de nødvendige kompetenceforskydninger i anledning af, at direktoratet for børne- og ungdomsforsorg er blevet integreret i *socialstyrelsen* ved den samtidig gennemførte lov om styrelse af sociale og visse sundhedsmæssige anliggender. Der er endvidere foretaget de kompetenceændringer, som er nødvendige under hensyn til den afgrænsning af forretningsområde, der er foreskrevet i sidstnævnte lov, mellem det sociale udvalg og børne- og ungdomsværnet.

Ved 3. beh. blev lovforslaget vedtaget enstemmigt med 149 stemmer; 4 medlemmer (VS, DK, Moltke og Rosing) tilkendegav, at de hverken stemte for eller imod.

129. Lov om ændring af lov om forsorgen for åndssvage og andre særlig svagtbegavede. (Vedrørende forsorgens administration m. v.). (Socialminister *Nathalie Lind*). [A. sp. 1917 C. sp. 553].

Skriftlig fremsættelse $^{14}/_1$ (F. sp. 2415). 1. beh. $^{3}/_2$ (F. sp. 3171). Partiernes ordførere: Niels Mørk, Asger Jensen, Holger Hansen, Valbak, Grethe Philip, Kurt Brauer, Kjær Rasmussen og Hanne Reintoft. Henvist til socialudvalget. Betænkning (B. sp. 1481) afgivet $^{5}/_5$. 2. beh. $^{12}/_5$ (F. sp. 5579). Henvist til fornyet udvalgsbehandling. Tillægsbetænkning (B. sp. 1631) afgivet $^{13}/_5$. 3. beh. $^{15}/_5$ (F. sp. 5803). *Loven stadfæstet 27. maj 1970.* (Lovt. nr. 228).

Ved loven, der er trådt i kraft den 1. juli 1970, er det bestemt, at statens forsorg for åndssvage og andre særligt svagtbegavede udøves af den i henhold til den samtidigt gennemførte lov om styrelsen af sociale og visse sundhedsmæssige anliggender oprettede *socialstyrelse* dog naturligvis således, at dette sker i forbindelse med de bestående *forsorgscentre*. Til bistand for socialstyrelsen ved forsorgens udøvelse nedsættes et *centralt vejledende råd* bestående af en formand og 10 andre medlemmer, alle beskikket af socialministeren efter følgende regler: formanden udpeges efter indstilling fra socialstyrelsen. Ét medlem skal være en af sundhedsstyrelsen udpeget læge, som ikke må være ansat ved åndssvageforsorgen. Ét medlem, der skal være pædagogisk uddannet, udpeges efter indstilling fra undervisningsministeren. Ét medlem, der skal være socialpraktiker, udpeges efter indstilling fra socialstyrelsen. 2 medlemmer udpeges efter indstilling fra en dertil af socialministeren godkendt landsomfattende sammenslutning af forældre og andre pårørende til åndssvage. 2 medlemmer udpeges blandt åndssvageforsorgens personale efter indstilling fra de personaleorganisationer, der i henhold til tjenestemandsløvgivningen er forhandlingsberettigede inden for åndssvageforsorgen. 2 medlemmer udpeges efter indstilling fra amtskommunerne og ét medlem efter indstilling fra Københavns og Frederiksberg kommunalbestyrelser.

Endvidere oprettes ved hvert *forsorgscenter* et *lokalt vejledende råd*, der har til opgave at følge udviklingen inden for for-

sorgscentrets område og over for centerledelsen fremsætte forslag til sådanne foranstaltninger, som udviklingen gør ønskelige. Rådene har hvert syv medlemmer, der beskikkes af socialstyrelsen efter følgende regler:

2 udpeges efter indstilling fra ovennævnte landsomfattende sammenslutning af forældre og andre pårørende til åndssvage, 2 udpeges efter indstilling fra de ligeledes ovennævnte forhandlingsberettigede personaleorganisationer, medens 3 udpeges efter indstilling af vedkommende amtsråd, for Københavns og Frederiksbergs vedkommende dog efter indstilling fra Københavns og Frederiksberg kommunalbestyrelser. Rådet vælger selv sin formand.

Som en konsekvens af den stedfundne overflytning af opgaverne er godkendelsen af den selvejende institution statens åndssvageforsorg ophævet ved lovens ikrafttræden, og institutionens formue og forpligtelser overtaget af staten.

I den skriftlige fremsættelse anførte *socialministeren* bl. a. følgende:

„Det er i socialreformkommissionens betænkning udtalt, at man må forudse den mulighed, at åndssvageforsorgen indpasses i det kommunale forsorgssystem, men at dette eventuelt først vil kunne ske efter en længere overgangstid, i hvilken en ensartet udbygning af forsorgens standard vil kunne ske under statens ledelse.

Som anført i bemærkningerne er regeringen enig i dette standpunkt, og det vil i den kommende tid — i samråd med socialreformkommissionen — blive overvejet, hvorledes en sådan overgang kan gennemføres. Der vil dog nok gå adskillige år, inden forudsætningen for overgang til det kommunale regie er til stede.

Det er dog min opfattelse, at åndssvageforsorgens centrale ledelse straks fra socialstyrelsens oprettelse bør henlægges direkte under denne styrelse, således som det også foreslås for børne- og ungdomsforsorgens og for revalideringens og den øvrige særforsorgs vedkommende. Kun herved vil der blive mulighed for, at alle områder under socialstyrelsen vil blive undergivet ensartede regler, for så vidt angår budget- og bevillingsspørgsmål, planlægning af institutionsbyggeri, personaleadministration m. v.

Bestyrelsen for statens åndssvageforsorg har i de 10 år, der er forløbet, siden loven af 1959 blev gennemført, udøvet en stor indsats. Socialreformkommissionen tillægger det imidlertid afgørende betydning, at der sker en stadig tilnærmelse af åndssvageforsorgen til det øvrige sociale serviceapparat, og at planlægningen ses i en større sammenhæng. Jeg er enig med kommissionen, når den tilføjer, at

dette næppe vil kunne ske på tilstrækkelig effektiv måde, medmindre socialstyrelsen straks fra sin oprettelse får koordinerende beføjelser inden for alle forsorgsområder . . .“

Ved lovforslagets 1. beh. udtalte *Niels Mørk* (S) sig imod den foreslåede overflytning af forsorgen for åndssvage til socialstyrelsen, som dog fik tilslutning af *Asger Jensen* (KF) og *Grethe Philip* (RV), medens *Kurt Brauer* (SF) også var betænkelig ved den foreslåede overførelse.

I betænkningen udtalte et *mindretal* (socialdemokratiets og socialistisk folkepartis medlemmer af udvalget) følgende:

„Siden vedtagelsen i 1959 af loven om forsorg for åndssvage og andre særlig svagtbegavede er der sket en betydelig udvikling af denne forsorg, både bygningsmæssigt og vedrørende undervisning, behandling og omsorg. Som de for udvalget foreliggende oplysninger viser, skal der imidlertid gøres en betydelig indsats, før der kan tales om en fuldt udbygget forsorg for åndssvage og med en rimelig fordeling landet over. På denne baggrund er mindretallet enig med regeringen i, at åndssvageforsorgen ikke straks skal overgå til kommunal administration, og man udtaler sin tilfredshed med ministerens tilsagn om, at overgang til kommunal administration først vil blive foretaget efter vedtagelse af lovforslag herom.

Mindretallet mener imidlertid, at den i lovforslaget indeholdte bestemmelse om at inkorporere åndssvageforsorgens centrale ledelse i den foreslåede socialstyrelse uundgåelig vil medføre et brud på den stærkt ønskelige udviklingslinje. Mindretallet mener derfor, at åndssvageforsorgens nuværende styrelsesform bør bevares indtil det tidspunkt, da forsorgen i øvrigt efter lovforslag herom overgår til at blive kommunalt administreret, hvorved dog bemærkes, at en sådan foranstaltning efter mindretallets opfattelse ikke bør medføre forandring med hensyn til udgifternes afholdelse, idet disse fortsat bør afholdes af staten.

Et *flertal inden for mindretallet* (socialdemokratiets medlemmer af udvalget) vil redegøre for sin endelige stilling til lovforslaget ved 3. behandling.

Et *mindretal inden for mindretallet* (socialistisk folkepartis medlem af udvalget) indstiller lovforslaget til *vedtagelse* med de af socialministeren og med de af et mindretal stillede ændringsforslag.“

Det nævnte mindretal stillede i betænkningen ændringsforslag, hvorefter såvel det centralt vejledende råd og de lokalt vejledende råd skulle udvides med 1 medlem, udpeget efter indstilling fra Landsorganisationen i Danmark, idet personalerepræsentationen i den i lovforslaget angivne form efter mindretallets opfattelse ikke dækkede hele personalet.

Ved 3. beh. blev lovforslaget vedtaget med 97 stemmer mod 50 (S), medens 5 medlemmer (VS, DK, Moltke og Rosing), tilkendegav, at de hverken stemte for eller imod.

130. Lov om ændring af lov om revalidering. (Vedrørende den centrale administration m. v.). (Socialminister *Nathalie Lind*). [A. sp. 1999. C. sp. 561].

Skriftlig fremsættelse $^{14}/_1$ (F. sp. 2415). 1. beh. $^{3}/_2$ (F. sp. 3171). Partiernes ordførere: Niels Mørk, Asger Jensen, Holger Hansen, Valbak, Grethe Philip, Kurt Brauer, Kjær Rasmussen og Hanne Reintoft. Henvist til socialudvalget. Betænkning (B. sp. 1481) afgivet $^{5}/_6$. 2. beh. $^{12}/_5$ (F. sp. 5579). Henvist til fornyet udvalgsbehandling. Tillægsbetænkning (B. sp. 1631) afgivet $^{13}/_6$. 3. beh. $^{15}/_6$ (F. sp. 5803). *Loven stadfæstet 27. maj 1970.* (Lovt. 229).

Ved loven, der er trådt i kraft den 1. juli 1970, er den kompetence, som tidligere lå hos revaliderings- og forsorgsdirektøren, blevet tillagt *socialstyrelsen* som følge af, at direktoratet for revalidering og forsorg er blevet integreret i socialstyrelsen ved den samtidigt gennemførte lov om styrelse af sociale og visse sundhedsmæssige anliggender.

Lovforslaget blev ved 3. beh. vedtaget enstemmigt. 4 medlemmer (VS, DK, Moltke og Rosing) tilkendegav, at de hverken stemte for eller imod.

131. Lov om ændring af lov om den offentlige sygeforsikring. (Dagpengehjælpens varighed). (Socialminister *Nathalie Lind*). [A. sp. 1985. C. sp. 307].

Skriftlig fremsættelse $^{14}/_1$ (F. sp. 2413). 1. beh. $^{22}/_1$ (F. sp. 2725). Partiernes ordførere: Niels Mørk, Simonsen, Eva Ree, Valbak, Kurt Brauer og Hanne Reintoft. Henvist til socialudvalget. Betænkning (B. sp. 699) afgivet $^{12}/_3$. 2. beh. $^{17}/_3$ (F. sp. 4334). 3. beh. $^{19}/_3$ (F. sp. 4472). *Loven stadfæstet 24. marts 1970.* (Lovt. nr. 116).

Ved loven, der trådte i kraft d. 1. april 1970, er reglerne om dagpengehjælpens varighed for pensionister blevet ændret således, at der til personer, der oppebærer *folkepension*, herunder indtægtsbestemt folkepension, *invalid- eller enkepension*, ikke kan udbetales dagpenge ud over 78 dage i løbet af 12 på hinanden

følgende måneder. Denne begrænsning gælder såvel m. h. t. dagpenge efter den frivillige dagpengeforsikring som lønarbejderdagpenge. Dog kan direktøren for sygekassevæsenet forlænge dagpengeperioden for invalidepensionister, når særlige omstændigheder taler for det.

Der er endvidere ved loven fastsat særlige betingelser for pensionisters generhvervelse af retten til dagpenge.

Baggrunden for lovændringen er gennemførelsen af den fulde folkepension pr. 1. april 1970. Efter de hidtil gældende regler var personer, som oppebar indtægtsbestemt folkepension, afskåret fra lønarbejderdagpenge, medens alle andre pensionister, herunder personer, der oppebar folkepensionens mindstebeløb, var berettiget til lønarbejderdagpenge. Ved gennemførelsen af den fulde folkepension ville alle pensionister over 67 år i princippet få adgang til lønarbejderdagpenge af en maksimal længde på 312 dage inden for 24 på hinanden følgende måneder, hvilket måtte anses for urimeligt og iøvrigt dårligt harmonerende med bestemmelsen om, at personer med indtægtsbestemt folkepension er afskåret fra lønarbejderdagpenge. Ved den gennemførte ændring har man således bl. a. udvidet personkredsen, som kan oppebære lønarbejderdagpenge, samtidig med at man generelt har begrænset dagpengenes varighed for pensionister.

Ved 1. beh. gav *Niels Mørk* (S) udtryk for, at de foreslåede ændringer efter hans opfattelse var for restriktive for invalide- og enkepensionister, medens *Simonsen* (KF), *Eva Ree* (V) og *Valbak* (RV) tilsluttede sig lovforslaget, som dog også blev kritiseret af *Kurt Brauer* (SF) og *Hanne Reintoft* (DK).

I udvalgets betænkning stillede *et mindretal* (socialdemokratiets og socialistisk folkepartis medlemmer af udvalget) et ændringsforslag, hvorefter de skærpede bestemmelser alene ramte personer over 67 år samt invalidepensionister med højeste invalidepension, d. v. s. personer, der må anses for erhvervsudygtige i ethvert erhverv. Ændringsforslaget blev forkastet.

Ved 3. beh. blev lovforslaget enstemmigt vedtaget med 128 stemmer.

132. Lov om ændring af sygeforsikringsloven. (Bortfald af kontingenthjælp). (Socialminister *Nathalie Lind*). [A. sp. 2349. C. sp. 319].

Skriftlig fremsættelse $\frac{4}{2}$ (F. sp. 3360). 1. beh. $\frac{18}{2}$ (F. sp. 3606). Partiernes ordførere: Erling Dinesen, Simonsen, Robert

Christensen, Erik Hansen (Ålborg amt), Krog Hansen, Kjær Rasmussen og Hanne Reintoft. Henvist til samme udvalg som forslag til lov om ændring af lov om arbejdsanvisning og arbejdsløshedsforsikring m. v. (Forhøjelse af dagpenge m. v.) [af Erling Dinesen m. fl.]. Betænkning (B. sp. 673) afgivet $12/3$. 2. beh. $17/3$ (F. sp. 4349). 3. beh. $19/3$ (F. sp. 4475). *Loven stadfæstet 24. marts 1970.* (Lovt. nr. 118).

Ved loven, der er trådt i kraft den 1. april 1970, er bestemmelsen i § 36 om ydelse af *hjælp til betaling af sygekassekontingent* ophævet og overflyttet til forsorsloven.

Lovforslaget blev ved 3. beh. enstemmigt vedtaget med 134 stemmer; 2 medlemmer (VS) tilkendegav, at de hverken stemte for eller imod.

133. Lov om ændring af lov om børnetilskud og andre familieydelse. (Forhøjelse af børnetilskud m. v.). (Socialminister *Nathalie Lind*). [A. sp. 4005. C. sp. 729].

Skriftlig fremsættelse $15/5$ (F. sp. 5796). 1. beh. $19/6$ (F. sp. 6029). Partiernes ordførere: Erling Dinesen, Asger Jensen, Holger Hansen, Grethe Philip, Kurt Brauer, Sigsgaard og Hanne Reintoft. Henvist til samme udvalg som forslag til lov om udskrivningsprocenten for kalenderåret 1971, se side 92. Betænkning (B. sp. 2361) afgivet $27/6$. 2. beh. $29/6$ (F. sp. 6841). 3. beh. $2/6$ (F. sp. 6989). *Loven stadfæstet 9. juni 1970.* (Lovt. nr. 278).

Ved loven, der trådte i kraft den 1. juli 1970, er *grundbeløbene for børnetilskuddene og moderskabsydelsen blevet forhøjet for at yde kompensation for momsforhøjelsen*. Der henvises således til det ovenfor på side 366 anførte vedr. lov om midlertidigt tillæg til folke-, invalide- og enkepensionister samt om midlertidigt forhøjelse af grænsen for hjælp til underhold, sidstnævnte lovforslag blev fremsat og behandlet samtidig med det her omhandlede lovforslag.

I bemærkningerne til lovforslaget udtaltes bl. a. følgende:

„Virkningen af forslaget vil med det gældende pristol blive, at det almindelige børnetilskud forhøjes fra 980 kr. til 1.056 kr. årlig og det forhøjede børnetilskud til enlige forsørgere og pensionistægtepar fra 1.436 kr. til 1.560 kr. Moderskabsydelsen forhøjes fra 692 kr. til 707 kr.

Udgifterne, der helt refunderes kommunerne af statskassen, vil i finansåret 1970-71 blive ca. 80 mill. kr. og i de følgende finansår ca. 106 mill. kr.“

Ved 3. beh. blev lovforslaget vedtaget enstemmigt med 150 stemmer.

134. Lov om styrelse af sociale og visse sundhedsmæssige anliggender. (Socialminister *Nathalie Lind*). [A. sp. 1953. C. sp. 545].

Skriftlig fremsættelse $14\frac{1}{1}$ (F. sp. 2415). 1. beh. $3\frac{1}{2}$ (F. sp. 3171). Partiernes ordførere: Niels Mørk, Asger Jensen, Holger Hansen, Valbak, Grethe Philip, Kurt Brauer, Kjær Rasmussen og Hanne Reintoft. Henvist til socialudvalget. Betænkning (B. sp. 1481) afgivet $\frac{5}{5}$. 2. beh. $12\frac{1}{5}$ (F. sp. 5578). Henvist til fornyet udvalgsbehandling. Tillægsbetænkning (B. sp. 1631) afgivet $13\frac{1}{5}$. 3. beh. $15\frac{1}{5}$ (F. sp. 5801). *Loven stadfæstet 27. maj 1970.* (Lovt. nr. 227).

Lovforslaget blev fremsat og behandlet sammen med forslag til lov om ændring af lov om forsorgen for åndssvage og andre særlig svagtbegavede (Vedrørende forsorgens administration m. v.), forslag til lov om ændring af lov om revalidering (Vedrørende den centrale administration m. v.) og forslag til lov om ændring af lov om børne- og ungdomsforsorg (Vedrørende den lokale og centrale administration).

Dette lovkompleks, som blev gennemført samlet med ikrafttræden den 1. juli 1970, udgør *1. del af en socialreform*, der er blevet forberedt gennem nedsættelsen af socialreformkommissionen (Folketingsårbog 1963-64 side 504). Denne kommission fremkom i oktober 1969 med sin 1. betænkning (Det sociale trykkesystem, struktur og dagpenge. Nr. 543). Forslaget til lov om styrelse af sociale og visse sundhedsmæssige anliggender samt de ovennævnte lovforslag iøvrigt, der må betragtes som konsekvens heraf, bygger i hovedsagen på forslag, som er fremsat af socialreformkommissionen og tiltrådt af alle kommissionens medlemmer, dog med visse forbehold.

Lovens indhold kan kort gengives således:

Ifølge § 1, stk. 1 omfatter loven den kommunale og centrale styrelse af sociale anliggender og de sundhedsmæssige anliggender, hvis styrelse ikke er fastlagt i særlig lovgivning eller hører under sundhedskommissionens område. Det fremgår af bemærkningerne til lovforslaget, at der umiddelbart vil blive tale om den *kommunale sundhedspleje og hjemmesygepleje*. En del af de nuværende sygekasseopgaver vil formentlig også på et senere tidspunkt falde ind herunder. *Københavns kommune* er ifølge § 1, stk. 2, ikke omfattet af en lang række af lovens bestemmelser. Årsagen hertil er bl. a. den særstilling, *Københavns kommune* hidtil har indtaget med hensyn til styrelsen af anliggender efter den sociale lovgivning. Lovens grundprincipper vil dog blive søgt anvendt på *København*.

Ifølge § 2 træffer *kommunalbestyrelsen* beslutning om alle forhold vedrørende kommunens virksomhed på sociale og sundhedsmæssige områder, der ikke er henlagt til andre myndigheder ved særlig lovgivning. Ifølge § 3 udarbejdes der et *regulativ* for denne forvaltning, som godkendes af amtsrådet. Socialministeren fastsætter dog nærmere regler om udfærdigelsen af sådanne regulativer. Kommunalbestyrelsen nedsætter et *udvalg* til forvaltning af kommunens *sociale, sundhedsmæssige og arbejdsmarkedsmæssige anliggender (det sociale udvalg)*, jfr. § 6, samt et *børne- og ungdomsværn*, jfr. § 7, til forvaltning af de anliggender vedrørende børn og unge, der ved lovgivningen særligt henlægges til værnet. Det fremgår af bemærkningerne til lovforslaget, at der herved tænkes på sager vedrørende enkeltpersoner, medens det generelle spørgsmål om børns og unges opvækstvilkår i kommunen henhører under det sociale udvalg. Ifølge § 9 skal der i hver kommune oprettes en særlig forvaltning for de anliggender, der henhører under det sociale udvalg og børne- og ungdomsværnet.

Amtsrådet fører tilsyn med den kommende virksomhed, jfr. § 10, stk. 1, og har foruden dette også andre tilsynsopgaver efter stk. 2; amtsrådet udarbejder endvidere ved forhandling med de kommunale myndigheder *udbygningsplaner*, jfr. § 11, for virksomheder i amtet, som skal *godkendes* af socialministeren efter

forhandling med indenrigsministeren. Det må antages, at disse planer særligt vil vedrøre *institutionsapparatet*. Ifølge § 13 udarbejdes *regulativ* for amtskommunens sociale og sundhedsmæssige forvaltningsvirksomhed, som skal godkendes af socialministeren efter forhandling med indenrigsministeren. Ved § 14 er der givet amtsrådene kompetence til at træffe beslutning om iværksættelse af foranstaltninger på de sociale og sundhedsmæssige områder, når disse foranstaltninger ikke skal varetages af kommunerne. Amtsrådet nedsætter ifølge § 16 et *udvalg* til forvaltning af amtskommunens sociale og sundhedsmæssige anliggender uden for sygehusvæsenet, ligesom der nedsættes et *revaliderings- og pensionsnævn*, jfr. § 18. I hver amtskommune oprettes efter § 17, stk. 1, en *forvaltning* for de anliggender, der hører under det i § 16 omhandlede udvalg. Denne forvaltning vil under sig have et *socialcenter*, jfr. § 17, stk. 2, der skal bistå primærkommunerne og revaliderings- og pensionsnævnet. De *centrale myndigheder* udgøres, foruden af *socialministeriet*, af *socialstyrelsen*, og til bistand for dennes chef oprettes der et *styrelsesråd*, jfr. § 21, med socialstyrelsens chef som formand og repræsentanter for kommunerne, herunder Københavns kommune, arbejdsmarkedets hovedorganisationer samt en række ministerier, herunder socialministeriet. Nævnte ministerium vil blandt sine repræsentanter i rådet udpege personer, der er tilknyttet organisationer, der er dannet af modtagere af sociale foranstaltninger. Af lovens afsluttende bestemmelser fremgår bl. a., at der i folketingsåret 1970-71 vil blive fremsat forslag til lov om en *kommunalt administreret offentlig sygesikringsordning* for hele befolkningen, samt at *forsorgsloven*, *berneforsorgsloven*, *revalideringsloven* og *loven om mødrehjælpsinstitutioner* senest i folketingsåret 1972-73 vil blive taget op til samlet revision.

I den skriftlige fremsættelse anførte socialministeren bl. a. følgende:

„Man kan spørge, om det ikke havde været naturligare at vente med at fremsætte strukturforslaget, indtil der også kunne fremsættes forslag om revision af en række sociale love, så at den fremtidige opgavefordeling kunne være mere afklaret. Hertil vil jeg sige, at rege-

ringen anser det for vigtigt, at folketinget allerede nu får lejlighed til at tage principiel stilling til hovedlinjerne for den kommende sociale struktur. Også af hensyn til de nye kommunalbestyrelser og amtsråd er det vigtigt, at der allerede nu tages stilling til den fremtidige struktur i de almindelige kommuner og på amtsplanet, så at kommunalbestyrelser og amtsråd kan tage hensyn til det ved opbygning af deres administration straks fra det tidspunkt, da de begynder deres virksomhed. . .

Kapitlerne 4 og 5 vedrører styrelsesforholdene i amtskommunerne og forskellige udvalg og nævn under eller i tilknytning til amtskommunen.

Der er ingen tradition her i landet for, at amtskommunerne i større omfang varetager opgaver på det sociale område, men kommunalreformen og byrdefordelingsreformen giver nu forøgede muligheder for at inddrage amtskommunerne i den sociale virksomhed.

På denne baggrund foreslår socialreformkommissionen, at en række opgaver, som i dag varetages af statsmyndigheder, lægges ud til amtskommunerne. Der er her tale om opgaver, der egner sig til at løses i fællesskab for en større befolkning, end der gennemgående vil være i en enkelt af de almindelige kommuner, eller om opgaver med koordinering af de sociale og sundhedsmæssige foranstaltninger mellem amtets kommuner.

Regeringen kan tilslutte sig kommissionens tanker om at inddrage amtskommunerne i løsningen af sociale opgaver; men i overensstemmelse med de forudsætninger, der har ligget til grund for kommunalreformen, stilles der ikke i større omfang forslag om allerede fra 1970 at flytte nye opgaver til amtskommunerne. Lovforslaget indskrænker sig derfor i hovedsagen til at opstille en ramme for den forvaltning, som henlægges til amtsrådet eller til udvalg og nævn i tilknytning til amtskommunen; men ved en kommende revision af de enkelte love — navnlig lovene om sociale pensioner, om mødrehjælp, revalidering og børne- og ungdomsforsorg — må det fastlægges i enkeltheder, hvilke opgaver der henlægges til amtskommunen eller til nævn i tilknytning til denne.“

Lovforslagene blev ved 1. beh. modtaget med megen skepsis af *Niels Mørk* (S), der fandt, at man burde have begyndt med at forhøje de sociale ydelser, i hvilken forbindelse han navnlig pegede på de konstante ydelser ved arbejdsudygtighed, ligesom han meget beklagede vanskeligheden ved at overskue størrelsen af de merudgifter, der efter hans mening måtte følge af den udvidelse af administrationsapparatet, som lå i lovforslaget. Han erklærede sig endvidere for uenig i åndssvageforsorgens integration i socialstyrelsen, ligesom han fandt større hensyntagen til de fra Landsorganisationen i Danmark og fra sygekasserne fremkomne protester mod bestemmelserne i henholdsvis § 6 og § 26 påkrævet. Lovforslagene fik tilslutning af *Asger Jensen* (KF), *Holger Hansen* (V), *Valbak* og *Grethe Philip* (begge RV), idet

Holger Hansen særlig fremdrog socialcentrenes betydning samt betydningen af personaleopgørelsen for en vellykket gennemførelse af en samlet socialreform. Valbak understregede navnlig problemerne omkring rekrutteringen og fordelingen af specialsagkundskaben, og Grethe Philip beskæftigede sig navnlig med de problemer, der knyttede sig til åndssvageforsorgens integration i socialstyrelsen, som hun anså for rigtig. *Kurt Brauer* (SF) var meget forbeholden over for lovforslagene og muligheden for at få tilstrækkelig tid til en grundig behandling heraf. Endnu større skepsis syntes at komme frem i *Kjær Rasmussens* (VS) og *Hanne Reinlofts* (DK) ordførertaler, idet de ikke fandt lovforslagene tilstrækkeligt forberedt i henseende til socialmålsætning m. v.

I udvalgets betænkning hedder det bl. a.:

„Det fremgår af en række af lovforslagets bestemmelser, at det i væsentlig udstrækning bygger på det synspunkt, at der bør være en nær sammenhæng mellem social- og sundhedsvæsenet. På baggrund heraf har udvalget bl. a. i et samråd med socialministeren drøftet, om social- og sundhedsvæsenet på længere sigt bør henlægges under samme minister. Det kan næppe udelukkes, at udviklingen vil gøre ændringer i fordelingen af de centrale myndigheds opgaver på det sociale og sundhedsmæssige område ønskelige. Særlig hos kommuner og amtskommuner, som skal betjenes af centraladministrationen på disse områder, vil der kunne vise sig et ønske om kun at skulle henvende sig til én enkelt styrelse og ét enkelt ministerium i sundhedsmæssige og dermed sammenhørende sociale anliggender. Udvalget udtaler sin tilfredshed med, at det foreliggende lovforslag ikke foregriber muligheden for sådanne ændringer. Udvalget anbefaler, at der arbejdes videre med spørgsmålet. . .

Udvalget har overvejet spørgsmålet om afgrænsningen mellem de opgaver, der efter lovforslaget varetages af kommunens social- og sundhedsforvaltning og af amtskommunens socialcenter.

Udvalget finder, at der herved må tages hensyn til, at social- og sundhedsforvaltningen i en stor kommune eventuelt vil kunne råde over sagkyndig bistand af lægelig, pædagogisk eller anden art, som en mindre kommune ikke kan råde over.

Dette vil kunne få betydning i sådanne tilfælde, hvor en afgørelse, der skal træffes af de kommunale social- og sundhedsmyndigheder, forudsætter sagkyndig bistand. I sådanne tilfælde bør der være mulighed for, at en kommune støtter sig til sin egen sagkyndige bistand i det omfang, den råder over lige så kvalificeret sagkundskab som socialcentret, medens andre kommuner i tilsvarende tilfælde hovedsagelig støtter sig til bistand knyttet til socialcentret.

Noget tilsvarende gør sig gældende ved forberedelse af sager om pension og revalideringsforanstaltninger til forelæggelse for revaliderings- og pensionsvæsenet. Også i disse tilfælde må der være en vis

mulighed for, at socialcentrets sagkyndige bistand på tilsvarende måde begrænses, når vedkommende kommunes social- og sundhedsforvaltning gennem sagkyndiges erklæringer har tilvejebragt et grundlag for revaliderings- og pensionsnævnets stillingtagen til sagen.

Udvalget lægger her vægt på, at de sagkyndiges bistand udnyttes på en hensigtsmæssig måde, således at dobbeltbehandling undgås.

Udvalget finder, at den nærmere afgrænsning mellem de opgaver, der i det enkelte tilfælde varetages af henholdsvis den kommunale social- og sundhedsforvaltning og af den tilsvarende amtskommunale forvaltning, bør ske på grundlag af et samarbejde mellem amtskommunen og vedkommende kommuner, og ansvaret for den nærmere tilrettelæggelse af dette samarbejde må efter udvalgets opfattelse påhvile amtskommunen. Udvalget finder anledning til at understrege betydningen af, at socialministeren under kommende overvejelser om den gradvise gennemførelse af en socialreform fortsat er opmærksom på det omhandlede koordineringsspørgsmål med henblik på at søge tilvejebragt det bedst mulige grundlag for de nærmere aftaler om en afgrænsning af opgaver mellem den kommunale social- og sundhedsforvaltning og den tilsvarende amtskommunale forvaltning.“

I betænkningen finder man endvidere en fyldig argumentation vedrørende nogle af de spørgsmål, som gav anledning til *ændringsforslag*:

Børne- og ungdomsværnets sammensætning. Et *mindretal* (socialdemokratiets medlemmer af udvalget) stillede forslag om, at et flertal af medlemmerne skulle vælges på grundlag af deres særlige indsigt i børne- og ungdomsforsorgen, medens de efter lovforslaget skal vælges blandt kommunalbestyrelsesmedlemmerne,

hvorvidt *kvalifikationsnævnet*, jfr. § 17, skal udtale sig ved hver besættelse af stillinger som leder af en amtskommunes særlige forvaltning, jfr. § 16, eller blot vedførste-gangs besættelsen. Sidstnævnte ordning blev gennemført ved et ændringsforslag stillet af socialministeren og tiltrådt af et *flertal* (udvalget med undtagelse af Kurt Brauer),

hvorvidt det allerede ved den her omhandlede lov skulle bestemmes, at *sygesikringsordningen* skal være kommunalt administreret. Et *mindretal* (socialdemokratiets medlemmer af udvalget) stillede forslag om at undlade dette.

De af mindretallet stillede ændringsforslag blev *forkastet* ved afstemning efter 2. beh.

Endelig finder man i betænkningen fyldige *mindretalsudtalelser om målsætningen for en socialreform og forholdene omkring den*. Socialdemokratiets medlemmer af udvalget udtalte således følgende:

„Det beklages, at der i forbindelse med behandlingen af dette lovforslag ikke fra regeringens side er tilkendegivet noget om, hvorledes socialreformens reelle indhold vil blive.

Det må understreges, at indholdet af en socialreform er noget helt afgørende for socialdemokratiet.

Socialdemokratiet agter derfor selvstændigt at fremsætte forslag på vigtige socialpolitiske områder, såfremt regeringen ikke i den kommende folketingsssamling fremsætter forslag herom.

Det gælder eksempelvis:

- at* der snarest gennemføres fuld erstatning for tabt arbejdsfortjeneste under sygdom, ulykke og arbejdsløshed,
- at* den lovpligtige ulykkesforsikring indpasses i det samlede sociale sikringssystem,
- at* afgiften til sygeforsikring, der i øjeblikket virker som en kopskat, ændres, så den sættes i forhold til den enkeltes skatteevne,
- at* familielægeordningen bevares og udbygges således, at der i hovedparten af tilfældene — som nu — ikke bliver penge imellem læge og patient,
- at* udbygningen af forebyggende og sundhedsfremmende foranstaltninger iværksættes, herunder igangsætning af landsomfattende undersøgelser for livmoder- og brystkræft, almindelige helbredsundersøgelser af bestemte aldersgrupper samt gratis svangerskabsrådgivning hos lægerne,
- at* der sker forbedring og udvidelse af sygeforsikringsydelse, bl. a. tilskud til kiropraktorbehandling, til paradontose og tandproteser, og at der gennemføres obligatorisk skoletandpleje overalt. Mindretallet understreger i øvrigt vigtigheden af,
- at* der ved en mulig overgang til et nyt system skabes sikkerhed for, at dette ikke medfører en uhensigtsmæssig og dyr administration i forhold til det nuværende system.“

Socialistisk folkepartis medlem af udvalget gjorde sig bl. a. stærkt til talsmand for en særdeles omfattende integration af social- og sundhedsvæsenet, ligesom man stærkt understregede betydningen af et tilstrækkelig talrigt og veluddannet personale.

Uden for betænkningen stillede *Kjær Rasmussen og Sigsgaard* et ændringsforslag, hvorefter omtalen af arbejdsmarkedsmæssige anliggender udgik i § 6. Ændringsforslaget blev forkastet.

I tillægsbetænkningen udtalte udvalget følgende:

„Da lovforslaget om styrelse af sociale og visse sundhedsmæssige anliggender nu gennemføres, henstiller udvalget, at socialministeren over for kommuner og amter fremhæver det ønskelige i, at der tages hensyn til sygekassernes og andre institutioners af loven berørte medarbejdere, hvis ekspertise og kendskab til lokale forhold man bør drage nytte af ved at give dem en tilfredsstillende placering, hvad angår deres løn- og arbejdsvilkår.“

Ved 3. beh. udtalte *Niels Mørk*, at nogle medlemmer af den socialdemokratiske folketingsgruppe ville afholde sig fra at stemme, og at motiveringen herfor var bestemmelsen i § 26 om sygekassernes kommunalisering.

Lovforslaget blev herefter vedtaget enstemmigt med 133 stemmer, 19 medlemmer (nogle S, VS, DK og Moltke) tilkendegav, at de hverken stemte for eller imod.

135. Lov om den sociale pensionsfond. (Socialminister *Nathalie Lind*). [A. sp. 2681. C. sp. 703].

Skriftlig fremsættelse $17/2$ (F. sp. 3523). 1. beh. $12/3$ (F. sp. 4206). Partiernes ordførere: Bundvad, Asger Jensen, Holger Hansen, Valbak, Ømann (Kurt Brauer), Kjær Rasmussen og Hanne Reintoft. Henvist til socialudvalget. Betænkning (B. sp. 2003) afgivet $20/5$. 2. beh. $27/5$ (F. sp. 6548). 3. beh. $20/5$ (F. sp. 6761). *Loven stadfæstet 4. juni 1970.* (Lovt. nr. 270).

Loven lyder således:

„§ 1. Med henblik på ydelse af en tillægspension til personer, der oppebærer folkepension, invalidepension eller enkepension, opkræves et særligt folkepensionsbidrag.

Stk. 2. Det særlige folkepensionsbidrag opkræves efter samme regler som folkepensionsbidraget, jfr. folkepensionslovens § 34. Bidraget udgør 2 pct. af skalaindkomsten. Pligten til at betale bidraget ophører ved udgangen af det kalenderår, hvori den skattepligtige fylder 67 år.

Stk. 2 a. Det særlige folkepensionsbidrag udgør 1 pct. i 1971, 1972 og 1973.

§ 2. Det særlige folkepensionsbidrag henlægges til en social pensionsfond, jfr. dog § 3. Til fonden overføres det beløb, der indestår i Danmarks Nationalbank på statens konto for folke- og invalidepension.

Stk. 2. Den sociale pensionsfond bestyres af socialministeren og finansministeren. Fondens midler anbringes i obligationer.

§ 3. Forslag til lov om tillægspension med bestemmelser om en gradvis gennemførelse af tillægspension fra 1976 skal fremsættes i folketingsåret 1974-75.

Stk. 2. Fra 1982 anvendes hele det særlige folkepensionsbidrag til ydelse af tillægspension. Renterne af fondens obligati-

onsbeholdning anvendes dels til ydelse af tillægspension, dels til henlæggelse til fonden.

§ 4. Loven træder i kraft den 1. januar 1971.

§ 5. Loven gælder ikke for Færøerne og Grønland.“

I bemærkningerne, som ledsagede lovforslaget, anføres det bl. a.:

„Det særlige folkepensionsbidrag foreslås opkrævet efter samme regler som det gældende folkepensionsbidrag efter folkepensionslovens § 34. Bidraget skal således beregnes som en procentdel af skala-indkomsten, og det skal opkræves sammen med og efter samme regler som indkomstskatten til staten. Der stilles dog forslag om, at personer, der har nået den almindelige pensionsalder i folkepensionsloven på 67 år, fritages for det særlige folkepensionsbidrag. En sådan fritagelse for bidrag må anses for rimelig under hensyn til, at det her drejer sig om en særskilt finansieret tillægspension, der først kommer til udbetaling gradvis og efter en årrække.

Bidraget foreslås sat til 2 pct. af skala-indkomsten. Denne sats skal dog først gælde fra 1974, medens der i de første 3 år (1971-73) kun opkræves et bidrag på 1 pct.

Fondsopsamlingen må ske gennem nogle år, førend udbetalingen af tillægspension kan begynde. Det skyldes dels det opsparingsformål, fonden skal tjene, dels at renteafkastet må have nået en vis størrelse. Det forudsættes derfor, at udbetalingen af tillægspension påbegyndes i 1976, og at tillægspensionen gennemføres gradvis i 3 etaper, således at der fra 1976 ydes en tillægspension til alle, der oppebærer folkepension, invalidepension eller enkepension, svarende til $\frac{1}{3}$ af de endelige pensioner, at tillægspensionen fra 1979 forhøjes til $\frac{2}{3}$ af de endelige beløb, og at tillægspensionen fra 1982 ydes med det fulde beløb. Tillægspensionens størrelse forudsættes fastsat således, at der fra 1982 til finansieringen medgår hele det særlige folkepensionsbidrag samt en passende del af fondens renteindtægter.

Resten af fondens renteindtægter forudsættes henlagt til fonden. En sådan henlæggelse må anses for nødvendig, såfremt ordningen fortsat skal holdes i balance, når det lægges til grund, at tillægspensionerne skal reguleres i takt med løn- eller indkomstrniveauet i lighed med de sociale pensioner.

Den endelige fastsættelse af tillægspensionens størrelse kan imidlertid først ske, når udbetalingerne skal påbegyndes. Ved den endelige udformning af tillægspensionen, herunder af dens organisatoriske opbygning, må indgå såvel overvejelserne i socialreformkommissionen som de oplysninger, der foreligger til den tid, bl. a. om fondens størrelse, om provenuet af det særlige folkepensionsbidrag og om antallet af pensionister. Det foreslås derfor, at det fastsættes i loven, at der i folketingsåret 1974-75 skal fremsættes forslag til lov om en

gradvis gennemførelse af tillægspension fra 1976, således at der i denne forbindelse træffes bestemmelse om tillægspensionens størrelse. Når tillægspensionen fortsat skal kunne hvile i sig selv, kan det også senere hen blive nødvendigt at foretage justeringer af tillægspensionens størrelse ud over en regulering efter løn- eller indkomstniveauet.

På grundlag af det nuværende indkomst- og prisniveau er foretaget følgende beregning over fondsudviklingen . . .

Den sociale pensionsfond pr. 1. januar:

	mill. kr.
1971	216
1972	705
1973	1.213
1974	1.742
1975	2.772
1976	3.843
1977	4.542
1978	5.269
1979	6.025
1980	6.395
1981	6.780
1982	7.180
1983	7.180

De anførte tal er direkte sammenlignelige med tal, som kendes fra 1970, idet man såvel i fondsoopsparingen som i fondsafkastet helt har udeladt de beløb, som er nødvendige for at sikre pris- og lønmæssig regulering.

Ved lovforslagets 1. beh. frenkømt *Bundvad* (S) med visse kritiske udtalelser, som navnlig vedrørte den pengemæssige stramning, lovforslaget ville medføre, fordi ydelsen af tillægspensionen først vil blive påbegyndt nogle år efter at opkrævningen af bidraget har taget sin begyndelse. Denne omstændighed forringede endvidere efter *Bundvads* opfattelse lovforslagets sociale værdi. *Asger Jensen* (KF) *Holger Hansen* (V) og *Valbak* (RV) tilsagde lovforslaget støtte, idet de to sidstnævnte ordførere fremhævede, at en fondsdannelse af den foreslåede ret beskedne størrelse måtte anses for forsvarlig. *Ømann* (SF) var meget kritisk over for lovforslaget, idet han navnlig angreb bestemmelsen om, at midlerne skal anbringes i obligationer, ligesom han efterlyste en socialt udjævnende virkning af ordningen. Endvidere kritiseredes lovforslaget af *Kjær Rasmussen* (VS) og af *Hanne Reintoft* (DK).

I udvalgets betænkning stillede et *mindretal* (socialdemokratiets medlemmer af udvalget) ændringsforslag, som dels gik ud på, at lade fonden administrere af Kongeriget Danmarks Hypotekbank og Finansforvaltning med henblik på udlåning af fondens midler til kom-

munerne og erhvervslivet, dels gik ud på at fremrykke tidspunktet for udbetaling af tillægspensionen.

Ved afstemningen efter 2. beh. blev disse ændringsforslag forkastet.

Ved 3. beh. blev lovforslaget vedtaget med 86 stemmer mod 9 (SF og VS), medens 58 medlemmer (S) tilkendegav, at de hverken stemte for eller imod.

136. Lov om ændring af lov om erstatning til besættelsestidens ofre. (Regulering af renteerstatninger). (Socialminister *Nathalie Lind*). [A. sp. 977. C. sp. 357].

Skriftlig fremsættelse ²²/₁₀ (F. sp. 633). 1. beh. ¹²/₁₁ (F. sp. 1145). Partiernes ordførere: Gorrsen, Adam Møller, Per Federspiel, Jens Peter Jensen (Agerskov) og Kurt Brauer. Henvist til samme udvalg som forslag til lov om forhøjelse af hædersgaver, se side 393. Betænkning (B. sp. 653) afgivet ¹⁰/₃. 2. beh. ¹⁷/₃ (F. sp. 4322). Henvist til fornyet udvalgsbehandling. Tillægsbetænkning (B. sp. 813) afgivet ¹⁸/₃. 3. beh. ²⁰/₃ (F. sp. 4593). *Loven stadfæstet 25. marts 1970.* (Lovt. nr. 124).

Ifølge hidtil gældende lov har reguleringen af ydelserne efter erstatningsloven fulgt lønningen for en tjenestemand i 7. lønningsklasse. Som følge af gennemførelsen af den nye tjenestemandsløvs i folketingssamlingen 1968-69 har dette måttet ændres således, at regulering nu finder sted på grundlag af lønramme 7. Der er endvidere taget hensyn til de forbedringer af tjenestemændenes skalalønninger, som blev gennemført under hensyn til lønforbedringerne på det private arbejdsmarked. Loven har virkning fra den 1. juli 1969.

Lovforslaget fik tilslutning af alle ordførerne ved 1. behandling. *Hanne Reintoft* (Den socialistiske arbejdsgruppe) fandt dog lovforslaget utilstrækkeligt og stillede uden for tillægsbetænkningen ved 3. behandling ændringsforslag, hvorefter boregningsgrundlaget („årslønnen”) for ydelserne forhøjes, således at forstå, at man fremtidig altid skulle kunne anvende det i loven fastsatte maksimum.

Disse ændringsforslag forkastedes, hvorefter lovforslaget vedtoges enstemmigt ved 3. behandling.

137. Lov om forhøjelse af hædersgaver. (Socialminister *Nathalie Lind*). [A. sp. 299. C. sp. 305].

Skriftlig fremsættelse $\frac{8}{10}$ (F. sp. 101). 1. beh. $\frac{23}{10}$ (F. sp. 642). Partiernes ordførere: Gorrsen, Knud Østergaard, Per Federspiel, Jens Peter Jensen (Agerskov) og Kurt Brauer. Henvist til udvalg på 17 medlemmer (Knud Østergaard, Haunstrup Clemmensen, Adam Møller, Poul Nielsen, Per Federspiel [formand], Evan Jensen, Eva Ree, Jens Peter Jensen (Agerskov) [næstformand], Bilgrav-Nielsen, Martin Pedersen, Gorrsen, Bundvad, Niels Mørk, Johan Nielsen, Knud Nielsen, Teichert, og Kurt Brauer (fra $\frac{29}{1}$ Ove Munch)). Betænkning (B. sp. 653) afgivet $\frac{10}{3}$. 2. beh. $\frac{17}{3}$ (F. sp. 4322). 3. beh. $\frac{10}{3}$ (F. sp. 4472). *Loven stadfæstet 24. marts 1970.* (Lovt. nr. 115).

I henhold til en række love ydes der hædersgaver til visse grupper af personer, som er særligt hårdt ramt i forbindelse med krigen og besættelsen. Disse ydelser er forhøjet ved fire lejligheder, senest i november 1968. Anledningen til lovforslagets fremkomst var 25 året for Danmarks befrielse.

Efter den nu gennemførte forhøjelse, der fandt tilslutning hos alle ordførerne, andrager hædersgaverne 1.800 kr. årligt til invaliderede og enker. Samtidig er gennemført tilsvarende forhøjelse af de understøttelser, som ydes i anledning af ulykkestilfælde på søen under 1. verdenskrig.

Ved et ændringsforslag i betænkningen foresloges en yderligere, skattefri forhøjelse af hædersgaven på 1.800 kr. årligt til personer, som tillige modtager invalidepension. På grund af de samlede ydelsers relativt store omfang for denne gruppes vedkommende, er den kombinerede virkning af invalidepensionslovens nedslagsregler og overgangen til kildeskat her særlig følelig. Der er således tale om en kompensationsordning, der i princippet ikke adskiller sig fra de ordninger, der i øvrigt er truffet for pensionisterne med henblik på overgangsvanskeligheder i forbindelse med kildeskatreformen.

Lovforslaget fandt tilslutning hos alle ordførere og blev ved 3. behandling enstemmigt vedtaget.

138. Lov om ændring af lov for Færøerne om folkepension. (Ændring af fradragsregler m. v.). (Socialminister *Nathalie Lind*). [A. sp. 2945. C. sp. 507].

Skriftlig fremsættelse $\frac{12}{3}$ (F. sp. 4195). 1. beh. $\frac{16}{4}$ (F. sp. 5101). Partiernes ordførere: Johan Nielsen, Asger Jensen, Evan Jensen, Valbak og Vivike. Henvist til samme udvalg som forslag til lov om ændring af lov for Færøerne om invalidepension m. v. (Ændring af fradragsregler m. v.), se nedenfor. Betænkning (B. sp. 1477) afgivet $\frac{30}{4}$. 2. beh. $\frac{6}{5}$ (F. sp. 5500). 3. beh. $\frac{14}{5}$ (F. sp. 5750). *Loven stadfæstet 27. maj 1970.* (Lovt. nr. 223).

Lovforslaget fremsattes og behandledes sammen med en række andre lovforslag, herunder lovforslaget vedrørende invalidepension. Om dets tilblivelse og behandling henvises derfor til det nedenfor anførte.

139. Lov om ændring af lov for Færøerne om invalidepension m. v. (Ændring af fradragsreglerne m. v.). (Socialminister *Nathalie Lind*). [A. sp. 2985. C. sp. 513].

Skriftlig fremsættelse $\frac{12}{3}$ (F. sp. 4195). 1. beh. $\frac{16}{4}$ (F. sp. 5101). Partiernes ordførere: Johan Nielsen, Asger Jensen, Evan Jensen, Valbak og Vivike. Henvist til udvalg på 17 medlemmer (Asger Jensen, Hans Kjær, Clara Munck, Gerda Møller, Evan Jensen, Holger Hansen [formand], Kofoed, Valbak [næstformand], Erik Hansen (Ålborg amt), Grethe Philip, Johan Nielsen, Bundvad, Poul Dalsager, Evald Kristensen, Niels Mørk, Bertel Pedersen og Kurt Brauer). Betænkning (B. sp. 1477) afgivet $\frac{30}{4}$. 2. beh. $\frac{6}{5}$ (F. sp. 5500). 3. beh. $\frac{14}{5}$ (F. sp. 5750). *Loven stadfæstet 27. maj 1970.* (Lovt. nr. 222).

Lovforslaget fremsattes og behandledes sammen med: forslag til lov om ændring af lov for Færøerne om folkepension (Ændring af fradragsregler m. v.), forslag til lov om ændring af lov for Færøerne om offentlig forsorg. (Om hjælp til enlige forsørgere, til handicappede børn i hjemmet og om hjemmehjælp), forslag til lov om ændring af lov for Færøerne om børnebidrag til enlige forsørgere m. v. (Om ændring af administrationen og udri-

det adgang til børnebidrag) og forslag til lov om ændring af lov for Færøerne om børneforsorg. (Om dagplejeformidling, ændrede refusionsregler m. v.).

Ved lovforslagenes fremsættelse anførte socialministeren bl. a. følgende:

„De 5 lovforslag bygger på udkast, der er udarbejdet af udvalget vedrørende sociallovgivningen på Færøerne. Dette udvalg, der blev nedsat af regeringen i 1965, og som består af repræsentanter for Færøernes landsstyre, rigsombudsmanden og repræsentanter fra socialministeriet, optager fra tid til anden spørgsmål af betydning for sociallovgivningen på Færøerne, foranlediget af, at der i den danske sociallovgivning er indført nye regler, eller af, at der har vist sig at være behov for ny lovgivning for Færøerne. De foreliggende lovforslag er udtryk for den ajourføring, som det nu er fundet ønskeligt at gennemføre.

Til de enkelte forslag skal jeg knytte følgende bemærkninger:

Ved *forslagene til ændring af folke- og invalidepensionslovene* foreslås disse ændret på en række af de områder, hvor der er gennemført ændringer i den øvrige del af riget. Dette gælder dog — efter forhandling med de færøske myndigheder — ikke pensionsniveauet. Overvejelserne vedrørende dette punkt er sket ud fra en bedømmelse af pensionernes størrelse sammenholdt med lønudviklingen på arbejdsmarkedet. Jeg skal herom henvise til de talmæssige oplysninger, som er givet i folkepensionsforslagets bemærkninger.

Forslagenes hovedpunkter er i øvrigt følgende:

De gældende regler om fradrag i pensionen på grund af indtægt foreslås forenklet og lempet. Reglen om, at der ved opgørelsen af den indtægt, der lægges til grund ved beregningen af pensionens grundbeløb, fradrages skatter m. v., ophæves. Samtidig foretages der imidlertid en forhøjelse af de fradragfri beløb, d. v. s. de beløb, inden for hvilke pensionen kan oppebæres med det fulde grundbeløb, således at der ikke på grund af omlægningen vil ske nogen nedgang i pensionernes størrelse. Fradraget for indtægter, der afhængig af indtægts

størrelse sker med 60 pct., 72 pct. eller 84 pct., fastsættes til 60 pct. i alle tilfælde. Indtægtsreguleringen af ægteskabstillægget ændres således, at dette aftrappes i umiddelbar fortsættelse af aftrapningen af pensionstillægget i stedet for som hidtil i forbindelse med grundbeløbet. *Forslagene er på linje med de i den øvrige del af riget gennemførte ændringer.* Dog har man fra færøsk side ikke ønsket indført en regel om, at der ved beregningen af pensionens grundbeløb helt ses bort fra arbejdsindtægt hidrørende fra en ikke-pensionsberettiget ægtefælle. I stedet er foreslået visse forbedringer med hensyn til ydelse af hjælp til enker m. fl. Jeg skal vende tilbage hertil i forbindelse med mine bemærkninger til ændring af den færøske forsorgslov.

Af de øvrige ændringer skal jeg nævne, at reglerne om pension til tjenestemænd og dermed ligestillede foreslås ændret i overensstemmelse med de for den øvrige del af riget gennemførte ændringer.

Det samme gælder reglerne for betaling af ophold på alderdomshjem og plejehjem. I denne forbindelse vil jeg gerne fremhæve, at der efter forslaget sker en forhøjelse af det beløb, der henlægges til bestridelse af udgifterne ved opførelse af alderdomshjem og plejehjem.

Videre skal fremhæves, at bestemmelsen om folkepensionsbidrag foreslås ophævet, således at lovgivningen herom overlades til det færøske hjemmestyre. Samtidig foreslås refusionsbestemmelsen ændret, således at statskassens andel af udgifterne i overensstemmelse med den ordning, som gennemførtes i 1959, på ny fastsættes til halvdelen af udgifterne, medens den anden halvdel afholdes efter hjemmestyrets bestemmelse. Det vil herefter stå hjemmestyret frit at træffe bestemmelse om, i hvilket omfang den færøske andel af udgifterne ønskes dækket ved folkepensionsbidrag eller af de almindelige skatter og afgifter.“

Lovforslaget, der ved 1. behandling fik tilslutning fra alle sider, blev med en enkelt redaktionel ændring enstemmigt vedtaget ved 3. behandling. Tilsvarende gjaldt de lovforslag, der var sat til behandling sammen med det her omhandlede.

140. Lov om ændring af lov for Færøerne om offentlig forsorg. (Om hjælp til enlige forsørgere, til handicappede børn i hjemmet og om hjemmehjælp). (Socialminister *Nathalie Lind*). [A. sp. 3009. C. sp. 517].

Skriftlig fremsættelse $^{12}/_3$ (F. sp. 4195). 1. beh. $^{16}/_4$ (F. sp. 5102). Partiernes ordførere: Johan Nielsen, Asger Jensen, Evan Jensen, Valbak og Vivike. Henvist til samme udvalg som forslag til lov om ændring af lov for Færøerne om invalidepension m. v. (Ændring af fradragsregler m. v.) se side 394. Betænkning (B. sp. 1477) afgivet $^{30}/_4$. 2. beh. $^6/_5$ (F. sp. 5500). 3. beh. $^{14}/_5$ (F. sp. 5751). *Loven stadfæstet 27. maj 1970.* (Lovt. nr. 224).

Lovforslaget fremsattes og behandledes sammen med en række andre lovforslag, herunder lovforslaget vedrørende invalidepension. Om dets tilblivelse og behandling, henvises derfor til det på side 394 anførte.

Om *lovforslagets indhold* oplyste socialministeren ved lovforslagets fremsættelse følgende:

„I den færøske forsorgslov foreslås gennemført forskellige ændringer, som siden lovens ikrafttræden i 1967 er gennemført her, således forhøjelse af grænsen for underholdshjælp fra 85 pct. af folkepensionen til at være af samme størrelse som pensionen, indførelse af regler om hjælp til forsørgelse af handicappede børn i hjemmet og lempelse af betingelserne for hjælp, når en ung pige under 18 år bliver arbejdsudygtig på grund af svangerskab og fødsel.

Fra færøsk side har der været ønske om en pension til enker med børn uden hensyn til enkens alder. Efter den danske enkepensionslov er aldersgrænsen 45 år, hvis enken har børn under 18 år, i øvrigt 55 år eller i særlige tilfælde 50 år. Synspunktet er, at yngre enker skal have en overgangshjælp og i øvrigt hjælp til at komme i gang med en beskæftigelse. Man har fra færøsk side peget på, at yngre enker kan have meget begrænsede muligheder for at finde beskæftigelse i nærheden af, hvor de bor, og at det kan være vanskeligt for dem at bryde op derfra for at rejse til et sted, hvor mulighederne er bedre. Det er nu fra færøsk side accepteret, at der foreløbig

gennemføres en udvidelse af reglerne om hjælp til enlige forsørgere svarende til de regler, der er gennemført i Danmark fra 1. januar 1970, i stedet for en udvidet adgang til egentlig enkepension. For at afhjælpe de særlige vanskeligheder for de færøske enker foreslås det imidlertid, at hjælp til underhold skal kunne ydes, når den pågældende ikke har erhvervsmuligheder.

Der har ikke hidtil på Færøerne været husmoderafløsnings- eller hjemmehjælpsordninger, men det foreslås nu i den færøske forsorgslov at optage en bestemmelse, hvorefter disse bistandsordninger kan indføres, når forholdene gør det praktisk muligt. Det foreslås, at man anvender fællesbetegnelsen hjemmehjælp.

Endelig indeholder lovforslaget regler om mulighederne for at gennemføre bestemmelser om, at der skal kunne gives råd og vejledning i spørgsmål af forsorgsmæssig og personlig art.“

141. Lov om ændring af lov for Færøerne om børneforsorg. (Om dagplejeformidling, ændrede refusionsregler m. v.).

(Socialminister *Nathalie Lind*). [A. sp. 3027. C. sp. 523].

Skriftlig fremsættelse $\frac{12}{3}$ (F. sp. 4195). 1. beh. $\frac{16}{4}$ (F. sp. 5102). Partiernes ordførere: Johan Nielsen, Asger Jensen, Evan Jensen, Valbak og Vivike. Henvist til samme udvalg som forslag til lov om ændring af lov for Færøerne om invalidepension m. v. (Ændring af fradragreglerne m. v.), se side 394. Betænkning (B. sp. 1477) afgivet $\frac{30}{4}$. 2. beh. $\frac{9}{5}$ (F. sp. 5502). 3. beh. $\frac{14}{5}$ (F. sp. 5752). *Loven stadfæstet 27. maj 1970.* (Lovt. nr. 226).

Lovforslaget fremsættes og behandles sammen med en række andre lovforslag, herunder det ovennævnte vedrørende invalidepension. Om dets tilblivelse og behandling henvises derfor til det på side 394 anførte.

Om *lovforslagets indhold* oplyste socialministeren ved lovforslagets fremsættelse følgende:

„Den færøske børneforsorgslov er fra 1960, og der er siden

lovens gennemførelse sket en række ændringer i de danske regler for børne- og ungdomsforsorg. Fra færøsk side har man dog ikke fundet behov for tilsvarende gennemgribende ændringer. Det foreliggende forslag indeholder regler om indførelse af dagplejefremidlingsordninger og om adgang til hel eller delvis friplads i en daginstitution. Endvidere imødekommes et færøsk ønske om ændring i udgiftsfordelingen mellem staten og de færøske myndigheder med hensyn til de færøske børneforsorgsinstitutioner og en forenkling af refusionsreglerne for børneværnsudgifter.“

142. Lov for Færøerne om den offentlige sygeforsikring.
(Socialminister *Nathalie Lind*). [A. sp. 225. C. sp. 53].

Skriftlig fremsættelse ⁸/₁₀ (F. sp. 103). 1. beh. ²³/₁₀ (F. sp. 645). Partiernes ordførere: Niels Mørk, Clara Munck, Holger Hansen, Valbak og Kurt Brauer. Henvist til udvalg på 17 medlemmer (Asger Jensen, Stæhr Johansen, Hans Kjær, Clara Munck, Holger Hansen, Jens Frandsen [formand], Evan Jensen, Valbak, Grethe Philip [næstformand], Lindegård Rasmussen, Niels Mørk, Albertsen, Bundvad, Evald Kristensen, Waldemar Laursen, Johan Nielsen og Kurt Brauer). Betænkning (B. sp. 83) afgivet ¹⁹/₁₁. 2. beh. ²⁵/₁₁ (F. sp. 1479). 3. beh. ²⁸/₁₁ (F. sp. 1668). *Loven stadfæstet 19. december 1969.* (Lovt. nr. 573).

Loven, der ligesom andre sociallove vedr. Færøerne, bygger på et udvalgsarbejde, hvorom der henvises til det på side 394 ff. anførte, har til formål at bringe sygeforsikringsordningen på Færøerne på linje med den i den øvrige del af riget gældende.

Ved lovforslagets fremsættelse udtalte *socialministeren* at lovforslaget først og fremmest på følgende punkter adskilte sig fra den hidtil bestående ordning for Færøerne:

Alders- og helbredsbetingelserne for optagelse som nydende medlem samt begrænsningerne i varigheden af sygekassernes ydelser ophæves.

Den økonomiske risiko, dette medfører for sygekasserne,

foreslås imødegået ved *sammenlægning* af de eksisterende 37 kasser til 11 — én for hvert af de færøske lægedistrikter.

Der oprettes *B-afdelinger* i sygekasserne for medlemmer over sygekassegrænsen. Den færøske fortsættelseskasse agter i forbindelse hermed at ophæve sig selv fra det tidspunkt, den nye lov træder i kraft.

Der indføres regler om *jordemoderhjælp* til afløsning af de hidtidige ganske utilstrækkelige regler om en kontantydelse på mellem 1 og 10 kr. daglig i 10 dage.

Reglerne om *fribefordring* udvides med regler om befordring af A-medlemmer til og fra læge og jordemoder, ligesom det foreslås, at der også ydes fribefordring af B-medlemmer til og fra sygehus, idet disse udgifter kan virke belastende også for medlemmer over sygekassegrænsen. Efter færøsk ønske gøres fribefordringen til en sygekasseydelse, og de særlige befordringskasser nedlægges.

Der ydes tilskud af sygekasserne til omkostningerne ved *forsendelse af medicin* efter samme regler som for udgiften til medicinen.

Socialministeren tilføjede, at lovforslaget ikke som den danske sygeforsikringslov indeholder regler om lønarbejderdagpenge eller frivillige dagpenge, da disse spørgsmål efter færøsk ønske søges løst uden om sygekasserne.

Lovforslaget fik ved 1. behandling tilslutning, idet nogle ordførere dog havde visse reservationer, som kom til at afspejle sig i udvalgsbehandlingen.

I udvalgets betænkning hedder det således:

„... har udvalget drøftet, hvorvidt livsvigtig medicin bør ydes vederlagsfrit på Færøerne. Socialministeren har i denne forbindelse oplyst, at statens merudgift ved indførelse af gratis livsvigtig medicin kan anslås til ca. 42.000 kr. årlig. Ministeren har dog ikke fundet, at de særlige færøske forhold kan begrunde en fravigelse af de også for Færøerne hidtil gældende regler om medicinydelser.

Udvalget indstiller herefter lovforslaget til *vedtagelse uændret*.

Et *mindretal* (socialdemokratiets og socialistisk folkepartis medlemmer af udvalget) ønsker dog at fremhæve, at man til trods for den relativt ringe merudgift, indførelse af gratis livsvigtig medicin vil medføre for statskassen, ikke vil stille ændringsforslag under hensyn til, at lovforslaget i den foreliggende form er godkendt af Færøernes lagting.

Mindretallet vil dog henstille til socialministeren at optage forhandling med det færøske landsstyre med henblik på en ændring af lovforslaget, således at der kan ydes gratis livsvigtig medicin.“

Lovforslaget blev enstemmigt vedtaget ved 3. behandling.

143. Lov om ændring af lov for Færøerne om børnebidrag til enlige forsørgere m. v. (Om ændring af administrationen og udvidet adgang til børnebidrag). (Socialminister *Nathalie Lind*). [A. sp. 3035. C. sp. 521].

Skriftlig fremsættelse $\frac{12}{3}$ (F. sp. 4195). 1. beh. $\frac{16}{4}$ (F. sp. 5102). Partiernes ordførere: Johan Nielsen, Asger Jensen, Evan Jensen, Valbak og Vivike. Henvist til samme udvalg som forslag til lov om ændring af lov for Færøerne om invalidepension m. v. (Ændring af fradragsreglerne m. v.) se side 394. Betænkning (B. sp. 1477) afgivet $\frac{30}{4}$. 2. beh. $\frac{6}{5}$ (F. sp. 5501). 3. beh. $\frac{14}{5}$ (F. sp. 5751). *Loven stadfæstet 27. maj 1970.* (Lovt. nr. 225).

Lovforslaget fremsattes og behandledes sammen med en række andre lovforslag, herunder det ovennævnte vedrørende invalidepension. Om dets tilblivelse og behandling henvises derfor til det på side 394 ff anførte.

Om lovforslagets indhold oplyste socialministeren ved lovforslagets fremsættelse følgende:

„I lov for Færøerne om børnebidrag til enlige forsørgere m. v. foreslås en ændring med hensyn til administrationen af bidragsforskud, der hidtil er varetaget af landfogden. Det er gjort gældende, at ordningen belaster landfogedembedet uforholdsmæssigt meget, og det foreslås derfor, at begæringer om forskud skal behandles af rigsombudet, medens udbetalingen foretages af Færøernes oppebørselskontor.

I bidragsloven foreslås samtidig en ændring, som bringer visse børn af enlige forsørgere, der hidtil har været ugunstigere stillet end den tilsvarende gruppe efter den danske børnetilskudslov, under lige så gunstige regler.“

144. Lov om udsendelse af frivillige til udviklingslandene.

(Minister for teknisk samarbejde med udviklingslandene *K. Helveg Petersen*). [A. sp. 3179. C. sp. 491].

Skriftlig fremsættelse $^{12}/_3$ (F. sp. 4192). 1. beh. $^{17}/_4$ (F. sp. 5141). Partiernes ordførere: Niels Matthiasen, Lembourn, Per Møller, Svend Haugaard, Morten Lange og Sigsgaard. 2. beh. $^{20}/_4$ (F. sp. 5360). 3. beh. $^5/_5$ (F. sp. 5454). *Loven stad/cæstet 27. maj 1970.* (Lovt. nr. 219).

Loven har følgende indhold:

„§ 1. Ministeren for teknisk samarbejde med udviklingslandene bemyndiges til i tiden fra 1. januar 1971 til 31. december 1973 at anvende indtil 23,2 mill. kr. til udsendelse af frivillige til tjeneste i udviklingslandene gennem projektet „Dansk Ungdoms U-landsarbejde“.

§ 2. Lov nr. 142 af 14. april 1966 om udsendelse af frivillige til udviklingslandene ophæves med virkning fra 1. januar 1971.

Stk. 2. Forslag om revision af loven fremsættes for folketinget senest i folketingsåret 1970-71.“

Ministeren for teknisk samarbejde med udviklingslandene anførte i sin fremsættelse bl. a. følgende:

„Ved lov nr. 142 af 14. april 1966 om udsendelse af frivillige til udviklingslandene blev der givet bemyndigelse til inden for en beløbsramme på 45,8 mill. kr. at dække udgifterne til udsendelse af u-landsfrivillige indtil udgangen af 1970 og disses tjeneste ude indtil udgangen af 1972. Ifølge § 2 i denne lov skal forslag om revision af loven fremsættes for folketinget senest i indeværende folketingsår.

Spørgsmålet om udsendelse af frivillige til udviklingslandene har været behandlet af det den 2. april 1969 nedsatte udvalg, hvis opgave var at undersøge Danmarks forhold til udviklingslandene med henblik på ændringer i den nugældende lov nr. 94 af 19. marts 1962 med senere ændringer om teknisk samarbejde med udviklingslandene. I sin betænkning, som nu foreligger, anbefaler udvalget, at loven om udsendelse af frivillige til udviklingslandene forlænges for en periode på 5 år.

Jeg finder det hensigtsmæssigt, at loven om udsendelse af frivillige indarbejdes i en eventuelt revideret lov om teknisk samarbejde med udviklingslandene. Forslag om denne sidstnævnte kan imidlertid først fremsættes i folketingsåret 1970-71, og inden da må der skabes lovmæssig hjemmel for udsendelse af frivillige efter udgangen af 1970.

Nærværende lovforslag tilsigter derfor alene, at udsendelsen af ulandsfrivillige gennem projektet „Dansk Ungdoms U-landsarbejde“, der administreres af Mellempfolkeligt Samvirke, kan finde sted i kalenderåret 1971.“

Lovforslaget fik en velvillig behandling i folketinget, idet alle partiets ordførere kunne give tilslutning til dets gennemførelse.

Adskillige ordførere fremhævede stærkt det værdifulde i denne form for hjælp til udviklingslandene. Man beskæftigede sig under forhandlingerne en del med den kritik, der fra visse sider var fremført herimod, og der var enighed om, at hele spørgsmålet om formen for hjælp til udviklingslandene burde tages op til en grundig debat ved en senere lejlighed. Nærværende lovforslag gav bl. a. på grund af sit meget begrænsede indhold ikke anledning til særlig debat.

Lovforslaget gennemførtes uden udvalgsbehandling og vedtoges ved 3. behandling enstemmigt med 141 stemmer.

145. Lov om styrelsen af kommunernes skolevæsen og af virksomhed efter lov om fritidsundervisning m. v. (Undervisningsminister *Helge Larsen*). [A. sp. 481. C. sp. 211].

Skriftlig fremsættelse ⁹/₁₀ (F. sp. 116). 1. beh. ²¹/₁₀ (F. sp. 531). Partiernes ordførere: Ejner Nielsen, Langkilde, Holger Hansen, Samuelsen, Gunhild Due (Morten Lange) og Sigsgaard. Henvist til udvalg på 17 medlemmer (Langkilde, Knud Bro, Lembourn (¹¹/₁₁-¹³/₁ Poul Nielsen), Ellen Strange Petersen [næstformand], Holger Hansen, Robert Christensen, Enggaard, Samuelsen, Bernhard Baunsgaard, Svend Haugaard [formand], Ejner Nielsen, K. B. Andersen (fra ²²/₁ Søren B. Jørgensen), Gorrsen, A. W. Larsen, Orla Møller, Karl Max Rasmussen og Gunhild Due). Betænkning (B. sp. 291) afgivet ²⁸/₁. 2. beh. ³⁰/₁ (F. sp. 3098). 3. beh. ³/₂ (F. sp. 3150). *Loven stadfæstet 9. februar 1970.* (Lovt. nr. 44).

Baggrunden for loven er i første række de ændringer, der er gennemført i *landets kommunale inddeling*. Således har navnlig købstædernes indtræden i amtskommunerne og de for alle landets kommuner ensartede styrelsesregler i den nye kommunale styrelseslov nødvendiggjort en fuldstændig omarbejdelse af den hidtidige skoletilsynslov.

Idet der om enkeltheder i loven må henvises til lovteksten og lovforslagets bemærkninger, vil i det følgende alene lovens hovedpunkter og de væsentligste af de ændringer, der foretages under folketingets behandling, blive omtalt.

Loven omfatter dels *det kommunale skolevæsen* som helhed, d. v. s. folkeskolen og de kommunale gymnasieskoler, dels virksomhed efter lov om *fritidsundervisning m. v.*, d. v. s. ungdomsskolen, fritidsvirksomhed for børn og unge, fritidsundervisning for voksne og supplerende kulturelle arrangementer.

Samordningen af de to områder er gennemført på den måde, at tilsynet med henholdsvis det kommunale skolevæsen og fritidsundervisningen varetages af to kommissioner — *skolekommissionen og fritidskommissionen* — således at kommissionernes flertal, der vælges af kommunalbestyrelsen, og hvoraf mindst halvdelen skal være kommunalbestyrelsesmedlemmer, består af de samme personer, jfr. nærmere § 9.

Ikke mindst på baggrund af de større kommunale enheder, er der ved loven sikret en øget forældremedvirken i skoletilsynet derved, at der indføres *forældrevalgte skolenævn ved alle skoler*, jfr. § 10.

Der oprettes i hver kommune et *ungdomsskolenævn*, et *fritidsnævn* og et *voksenundervisningsnævn*. De nærmere regler for disses sammensætning findes i § 11.

Efter § 12 deltager skoledirektøren eller den ledende skoleinspektør samt fælleslærerrådets formand uden stemmeret i skolekommissionens møder. Skoledirektøren eller den ledende skoleinspektør samt en repræsentant for ungdomsskolens og voksenundervisningens lærere deltager uden stemmeret i fritidskommissionens møder.

Undervisningsministeren fastsætter efter stk. 2 regler om, i hvilket omfang repræsentanter for ledere og lærere i øvrigt deltager i kommissionernes og nævnenes møder.

Undervisningsministeren fastsætter efter stk. 3 endvidere regler om, i hvilket omfang repræsentanter for elevråd, hvor sådanne findes, deltager i nævnenes møder.

Lærerepræsentanterne og eventuelle elevrepræsentanter må ikke overvære den del af forhandlingerne, der angår ind-

stilling om ansættelse af ledere og lærere ved kommunens skole- og undervisningsvæsen.

Medens kapitel 2 (§§ 8-19) giver en beskrivelse af *tilsynsmyndighederne* i kommunen, regler for deres valg, sammensætning m. v., er bestemmelserne om *tilsynets funktioner* indeholdt i kapitel 3 (§§ 20-31).

Skolekommissionen (§§ 20-23) skal varetage de opgaver, der vedrører kommunens skolevæsen som helhed, herunder udarbejde forslag til skoleplan og undervisningsplaner. Den foretager indstilling om ansættelse af ledere og lærere ved kommunens skolevæsen.

Skolenævnet, der har et flertal af forældrevalgte medlemmer, skal varetage tilsynet med den enkelte skole. Bestemmelsen om skolenævnets funktioner — § 27 — underkastedes en række ændringer under folketingets behandling og fik i sin endelige form følgende ordlyd:

„§ 27. Skolenævnet fører tilsyn med skolen. Det påser, at de i skolen optagne børn følger undervisningen på tilfredsstillende måde, og sørger for overholdelse af lovgivningens bestemmelser til modarbejdelse af skoleforsømmelser.

Stk. 2. Hvis lærerrådets afgørelse af, om et barn skal rykkes op i næste klasse eller henvises til specialundervisning, indbringes for skolenævnet, træffer det den endelige administrative afgørelse af spørgsmålet.

Stk. 3. Det kan udtale sig om sager, hvor der er iværksat politimæssig undersøgelse, og om børneværnssager. Det medvirker i øvrigt ved løsningen af sociale opgaver, der er knyttet til skolen.

Stk. 4. Sammen med lærerrådet formidler det et samarbejde mellem skole og hjem og sørger for et oplysningsarbejde blandt skolens forældre, der tager sigte på en forståelse af barnets situation i skolen.

Stk. 5. Det godkender efter indstilling fra lærerrådet arbejdsfordeling mellem lærerne samt den ugentlige arbejdsplan.

Stk. 6. Det godkender efter indstilling fra lærerrådet, hvilke undervisningsmidler skolen må benytte.

Stk. 7. Det stiller gennem skolekommissionen forslag til kommunalbestyrelsen om udvidelse og forbedring af skolelokalerne og disses forsyning med materiel og inventar.

Stk. 8. Planer og tegninger til nye bygninger og anlæg for skolen eller ændringer i bestående bygninger og anlæg forelægges gennem skolekommissionen skolenævnet til udtalelse.

Stk. 9. Det kan afgive udtalelser til kommunalbestyrelsen om budgetforslag, der vedrører skolen.

Stk. 10. Det kan udfærdige særlige ordensregler for skolen.

Stk. 11. Ansøgninger om stillinger som henholdsvis skoleleder og viceskoleinspektør, der er opslået med pligt til at gøre tjeneste ved en bestemt skole, forelægges skolenævnet til udtalelse, inden skolekommissionen foretager indstilling om besættelse af stillingen.

Stk. 12. Hvis en ansøger til en lærerstilling ved kommunens skolevæsen ønsker at blive ansat med tjeneste ved en bestemt skole, forelægges ansøgningen skolenævnet til udtalelse, inden skolekommissionen foretager indstilling om besættelse af stillingen.

Stk. 13. Skolenævnet kan afgive udtalelser og stille forslag til skolekommissionen og kommunalbestyrelsen om alle spørgsmål, der vedrører skolen. Det skal afgive erklæring i alle sager vedrørende skolen, der forelægges det af skolekommissionen eller kommunalbestyrelsen.“

Med hensyn til *fritidsundervisningen* m.v. skal de enkelte nævn — *ungdomsskolenævnet*, *fritidsnævnet* og *voksenundervisningsnævnet* — (§§ 28-31) fremkomme med indstillinger til fritidskommissionen vedrørende de undervisningsområder m. v., som de hver især skal dække, og de skal endvidere fungere som rådgivende organer for fritidskommissionen.

Fritidskommissionen (§§ 24-26) skal forelægge nævnenes indstillinger for kommunalbestyrelsen og har endvidere opgaver af koordinerende art. Den foretager indstilling om ansættelse og afskedigelse af ledere og lærere ved den kommunale ungdomsskole.

Kommunalbestyrelsen er efter loven, ligesom efter den hidtil gældende tilsynslov, den øverste stedlige skolemyndighed,

og den er indehaver af den bevilgende myndighed i alle sager vedrørende skolevæsen og fritidsundervisning m. v. Kommunalbestyrelsen skal endvidere være ansættelsesmyndighed i alle kommuner, og den skal udarbejde totalprojekter til skolebyggeri på grundlag af skitseprojekter, der er godkendt af amtsrådet, jfr. kapitel 1 (§§ 1-7).

I stedet for det tilsyn, som efter den gældende lovgivning udøves af skoledirektionerne og undervisningsministeriet med det kommunale skolevæsen i henholdsvis landkommuner og købstadkommuner og af amtsungdomsnævnene med fritidsundervisningen m. v. i disse kommuner, indføres et *rent amtskommunalt tilsyn* med kommunernes skoleforvaltning m. v., således at de nævnte tilsynsførende funktioner henlægges til *de nye amtsråd*, der også inden for andre forvaltningsområder vil få tillagt tilsvarende beføjelser (kapitel 4 (§§ 34-49)).

Skolerådenes og skolefondenes opgaver vedrørende den økonomiske forvaltning m. v. henlægges ligeledes til de nye amtsråd og de nye amtskommuner, jfr. lov nr. 247 af 4. juni 1969 om amtsrådenes og amtskommunernes overtagelse af skolerådenes og skolefondenes opgaver m. v.

Efter loven henlægges der også helt nye opgaver til amtsrådene. For det første skal amtsrådet sammen med de kommunale skolemyndigheder udarbejde en *plan for udbygningen* af folkeskolevæsenet, ungdomsskolevirksomheden og anden offentlig skoleundervisning i amtsrådskredsen. Bestemmelsen om udarbejdelse af udbygningsplaner for de enkelte amtsrådskredse — som skal godkendes af undervisningsministeriet — må i øvrigt også ses i sammenhæng med den i folketingsåret 1968-69 vedtagne bestemmelse i folkeskoleloven om regulering af folkeskolebyggeriet ud fra pædagogiske, planlægningsmæssige og økonomiske hensyn.

En anden vigtig nydannelse er bestemmelsen om, at der tillægges amtsrådet kompetence til at *oprette skoler og andre undervisningsinstitutioner under amtskommunen*. Bestemmelsen tager i første række sigte på oprettelse af nye offentlige *gymnasieskoler*, idet der inden for dette undervisningsområde er et betydeligt behov for at kunne etablere skoler, der modtager

elever fra et større geografisk område end én eller flere kommuner.

Bestemmelsen tager endvidere sigte på den fremtidige udbygning af folkeskolens *specialundervisning*, idet det er fundet ønskeligt, at der — til supplerung af kommunernes specialundervisning — er hjemmel for, at visse former for specialundervisning og visse specialundervisningsinstitutioner (f. eks. for svært handicappede og for adfærdsvanskelige elever) kan oprettes af amtskommunen.

Kapitel 5 (§§ 50-56) omhandler *amtskonsulenterne og amtskolepsykologen*. Stillingerne som amtskonsulent for folkeskolen og amtskonsulent for fritidsundervisning samt stillingen som amtsskolepsykolog er herved bevaret som lovbestemte tjenestemandstillinger med lovbestemte funktioner som pædagogisk henholdsvis pædagogisk-psykologisk rådgiver for amtsrådet og med alle kommuner i amtsråds kredsen som embedsområde. Stillingerne besættes af kongen (§ 50). De af amtsrådet fastsatte regler for amtskonsulenternes og amtsskolepsykologens samt deres faglige medhjælperes virksomhed skal forelægges undervisningsministeren til godkendelse. (§ 56).

Kapitel 6 (§§ 57-64) indeholder bestemmelser om *lederne og de kollegiale råd* ved de kommunale skoler m. v.

Loven afviger, for så vidt angår lederne, fra de hidtidige regler på nogle punkter.

Således er den hidtidige forskel med hensyn til skoleledernes beføjelser ved ikke købstadordnede skoler (førstelæreren) og skoler med købstadordning (skoleinspektøren) bortfaldet, så en *skoleleder* altid har *såvel den administrative som den pædagogiske ledelse* af skolens virksomhed (§ 57, stk. 3).

Efter § 58 — som fik sin endelige form under folketingets behandling — skal en af skolelederne i kommunen ansættes som *ledende skoleinspektør*. Begrundelsen herfor er, at der med de kommende kommunestørrelser til bistand for de kommunale skolemyndigheder bør udpeges en af skolelederne til at varetage de beføjelser, som under den hidtidige ordning varetoges af stadsskoleinspektøren, hvor en sådan fandtes.

Ifølge paragraffens stk. 2 kan der i større kommuner *som*

hidtil med undervisningsministerens godkendelse i stedet for en ledende skoleinspektør ansættes en *skoledirektør*.

I det oprindelige lovforslag var det udtrykkeligt fastsat, at skoledirektøren var forretningsfører for skolekommissionen og fritidskommissionen. Denne bestemmelse udgik under folketingsbehandlingen, således at det overlades kommunalbestyrelsen at træffe nærmere bestemmelse om skoledirektørens administrative funktioner.

Bestemmelserne om *de kollegiale råd* er i hovedsagen uændrede. Det bemærkes dog, at reglerne også omfatter amtskommunale skoler.

Loven indfører en almindelig lovfæstet *klageadgang* vedrørende de kommunale skolemyndigheders afgørelser, der kan indbringes for amtsrådet, og vedrørende amtsrådenes afgørelser, der kan indbringes for undervisningsministeriet. Denne klageadgang er i hovedsagen i overensstemmelse med hidtidig praksis, men det er fundet ønskeligt, ikke mindst på baggrund af den omfattende decentralisering, loven indebærer, formelt at fastsætte den i loven (§ 65).

Frederiksberg kommune er omhandlet i kapitel 8 (§ 66). Da denne kommune ikke er omfattet af amtskommunen, er en række tilsynsfunktioner m. v., der efter loven tillægges amtsrådet i forhold til primærkommunerne, henlagt til undervisningsministeriet. Udbetalingen af statens tilskud er dog af praktiske grunde henlagt til amtsrådet.

De nye kommunallove gælder ikke for *Københavns kommune*, og det har derfor ikke været nødvendigt at foretage en dyberegående revision af de hidtidige bestemmelser om skolestyrelsen i København. Bestemmelserne om Københavns kommune, der således for en stor del svarer til de hidtidige, findes i lovens kapitel 9 (§§ 67-77).

Loven træder ifølge § 82 i kraft den 1. april 1970.

Lovforslaget fik i folketinget en velvillig modtagelse af de fleste ordførere.

Ejner Nielsen (S) fandt, at lovforslaget indeholdt flere fremskridt, men havde også kritiske bemærkninger. Han mente således ikke, at undervisningsministeren var gået tilstrækkeligt langt i be-

stræbelserne for en decentralisering. Det var også et spørgsmål, om man opnåede det ønskede mål: en øget forældreindflydelse ved de regler om skolenævn ved alle skoler, som var indeholdt i lovforslaget. Han fremhævede i denne forbindelse en række punkter, hvor der var sket en forringelse af de beføjelser, som hidtil havde været tillagt skolenævnene. Man måtte give nævnene medbestemmelse og medansvar. Det var med beklagelse, han konstaterede, at der ikke i lovforslaget var bestemmelser om oprettelse af elevråd og deres funktioner. Han kunne anbefale lovforslaget til en velvillig behandling.

Langkilde (KF) fandt det glædeligt, at der var tale om to kommissioner, selv om det måske ville blive lidt for belastende for de kommunalbestyrelsesmedlemmer, der skulle være fælles medlemmer. Der ville også blive større forældreindflydelse i den egentlige skolekommission. Hvad skolenævnene angik, måtte den væsentligste opgave nok være et pædagogisk oplysningsarbejde, hvortil kom den kontakt, som skulle skabes gennem forældrenes repræsentanter til hjemmene. Han gik stærkt ind for en yderligere decentralisering af ministeriets og direktoraternes afgørelser, som burde lægges ud til de lokale myndigheder. Han understregede betydningen af den planlægning, som nu skulle finde sted i amterne, og beskæftigede sig med det behov, der var for løsning af en række opgaver på det amtskommunale plan. Han anbefalede lovforslaget til en hurtig og velvillig behandling.

Holger Hansen (V) fremhævede betydningen af at give forældrene stor indflydelse på børnenes skole og det vigtige i, at reglerne om skolens styrelse var enkle og nemme at administrere. Han fandt lovforslaget godt i begge de nævnte henseender. Han kunne ønske nogen mere indflydelse tillagt skolenævnene, således f. eks. en vis indstillingsret ved ansættelse af lærere. Også måder til at fremme samarbejdet mellem skole og hjem burde drøftes. Også han var tilhænger af den begyndende decentralisering og ønskede gerne nærmere oplysninger om regeringens planer for gymnasieskolens fremtidige placering og udbygningen af specialundervisningen. Han anbefalede lovforslaget til velvillig behandling.

Samuelson (RV) mente, det var en meget stor fordel med to kommissioner, der var koordineret gennem 6 fælles medlemmer. Han fandt det i og for sig naturligt, at amtsrådet blev øverste instans i det lokale skolestyre, men frygtede, at amtskontorerne ville drukne i arbejde, når forslagene skulle ind til godkendelse. Man kunne i mange flere tilfælde end nu standse ved kommunalbestyrelsen. Han beskæftigede sig en del med elevrådstanken og efterlyste ganske klare retningslinjer for, hvad elevrådene skulle beskæftige sig med. Det var nødvendigt at give dem et indhold, hvis de ikke skulle sygne hen. Også skolenævnene måtte styrkes. Han anbefalede et grundigt udvalgsarbejde.

Gunhild Due (SF) gav udtryk for en vis skepsis over for lovför-

slaget som helhed. Det var væsentligt, at amterne fik de fornødne økonomiske muligheder for at realisere de større opgaver, der nu ville blive henlagt til dem. Bestemmelserne om skolenævnene burde ændres på flere punkter, så der blev givet dem større indflydelse. Hun håbede, at lovforslaget ville blive ændret en hel del, og at forældrenes medindflydelse virkelig kunne gøres til noget reelt.

Sigsgaard (VS) beskæftigede sig især med ledelsen af den enkelte skole og samarbejdet mellem de forskellige grupper på den enkelte skole. Han frygtede, at lovforslaget hæmmede demokratiseringsbestrebelse. Det gav kommunalbestyrelserne for stor magt, og det gav eleverne, forældrene og lærerne for lille indflydelse. VS kunne næppe stemme for det, medmindre det ændredes ganske væsentligt.

Lovforslaget underkastedes en grundig udvalgsbehandling, som bl. a. resulterede i, at undervisningsministeren i betænkningen stillede 55 ændringsforslag, hvoraf enkelte er berørt i det foregående. De var alle tiltrådt af udvalget.

Ved 2. behandling fremsatte *Sigsgaard* (VS) en skarp kritik af, at lovforslaget, der ikke havde været optaget på tingets ugeplan, var blevet sat på dagsordenen, uden at der i tilstrækkelig god tid var blevet givet tingets medlemmer meddelelse herom. Han havde ikke selv haft praktisk mulighed for at tage stilling til de foreliggende ændringsforslag og ville derfor ikke deltage i afstemningen. Han havde endnu mindre haft mulighed for selv at formulere ændringsforslag til dette efter hans opfattelse vigtige lovforslag. Ved 3. behandling fremsatte han en række ændringsforslag, som bl. a. tilsigtede en øget elevindflydelse på skolerne og i kommissioner og nævn og at åbne mulighed for kollektive og andre ledelsesformer ved de enkelte skoler.

Efter at de af VS stillede ændringsforslag var forkastet, vedtoges lovforslaget enstemmigt med 142 stemmer; 2 medlemmer (VS) tilkendegav, at de hverken stemte for eller imod.

146. Lov om ændring af lov om folkeskolen. (Undervisningsminister *Helge Larsen*). [A. sp. 2763. C. sp. 535].

Skriftlig fremsættelse $10/3$ (F. sp. 4085). 1. beh. $13/3$ (F. sp. 4282). Partiernes ordførere: Karl Max Rasmussen, Ellen Strange Petersen, Anna Sejerøe-Olsen, Meta Ditzel, Gunhild Due, Sigsgaard og Hanne Reintoft. Henvist til udvalget for undervisning og uddannelse. Betænkning (B. sp. 905) afgivet $20/4$. 2. beh. $12/5$ (F. sp. 5620). 3. beh. $16/5$ (F. sp. 5805). *Loven st.ad/fæstet 27. maj 1970.* (Lovt. nr. 235).

Ved loven indføres *5 dages ugen* i folkeskolen og dermed en generel nedsættelse af børnenes arbejdstid i skolen. Dette sker gennem en ændret affattelse af folkeskolelovens § 9, der herefter har fået følgende ordlyd:

„§ 9. Skoleåret begynder den 1. august og omfatter normalt 200 skoledage svarende til 40 skoleuger á 5 dage (mandage-fredage).

Stk. 2. Undervisningsministeren fastlægger hvert år antallet af ferie- og fridage samt sommerferiens begyndelsestidspunkt og udsender en vejledende ferieplan.

Stk. 3. Undervisningsministeren fastsætter regler for, i hvilket omfang undervisning, der er frivillig for eleverne, vil kunne henlægges til lørdage.“

Da denne nedsættelse af det ugentlige antal undervisningstimer ikke kan gennemføres ved en forholdsmæssig nedsættelse af de enkelte fags timetal, har det været nødvendigt at udarbejde en helt *ny normaltimeplan* for folkeskolen. Denne er af foreløbig eller midlertidig karakter, idet der arbejdes med en mere langsigtet revision af skolens normaltimeplaner ud fra principielt nye synspunkter. Denne revision, som der er peget på i folketingsbeslutningen af 30. maj 1969 (årbog 1968-69, side 628), kan ikke forventes afsluttet før om et par år.

Den nu foreliggende nye normaltimeplan, som er optaget som bilag til lovforslaget, indeholder enkelte nydannelser, som har krævet en ændring af de hidtil gældende bestemmelser i folkeskoleloven. Ved loven ændres således *begyndelsestidspunktet for visse fag*, idet *første fremmedsprog* (sædvanligvis engelsk) flyttes fra 6. til 5. skoleår. Et *andet fremmedsprog* (sædvanligvis tysk) og *matematik* bliver *obligatoriske fag i 7. skoleår*. Desuden forudsætter den nye normaltimeplan, at undervisningen i *håndarbejde, sløjd og husgerning* i princippet bliver fælles for drenge og piger.

Hvad angår bestemmelsen om det ugentlige timetal (folkeskolelovens § 16, stk. 1) er denne ændret, således at der gennem hele skoleforløbet bliver en tolerance i forhold til normaltimeplanen på 2 ugentlige timer. I denne forbindelse understreges det, at *normaltimeplanen* i det hele er *af vejledende ka-*

rakter, der — inden for de af loven fastsatte grænser — kan fraviges af kommunerne ved fastlæggelsen af de enkelte skolars undervisningsplaner.

Ved en ændret affattelse af folkeskolelovens § 21, stk. 7, er det fastslået, at *undervisning, der er frivillig* for eleverne, således at de ikke i stedet skal følge anden undervisning, *ikke medregnes* i relation til bestemmelserne om *den ugentlige undervisningstid og skoledagens længde*. I denne forbindelse bemærkes, at det ikke har været muligt ved normaltidsplanens udformning at placere den valgfri undervisning i *fransk og latin* inden for et ugentligt timetal på 30, og det samme gælder den undervisning inden for den *praktisk-musiske faggruppe*, som eleverne i 1. og 2. realklasse måtte ønske at følge ud over de første 2 ugentlige timer.

Loven indfører ved ændringer af folkeskolelovens § 17, stk. 6, og § 21, stk. 1, *seksualoplysning* som et fast led i skolerens undervisning. Det er tanken — som foreslået i seksualoplysningsudvalgets betænkning (nr. 484/1968) — at gennemføre oplysningen som en *integreret seksualundervisning* i sammenhæng med de emner og i de situationer, hvor lærerne finder det mest hensigtsmæssigt, og at gøre undervisningen *obligatorisk* for skolerne og for eleverne, således at forældrenes samtykke til børnenes deltagelse ikke længere er fornødent. I øvrigt må den praktiske gennemførelse af bestemmelsen afvente udgivelsen af en ny vejledning for skolerne samt afholdelse af en række efteruddannelseskurser for de lærere, der skal varetage denne opgave.

Ved en bestemmelse, som indføjedes under folketingets behandling, *ophæves* det i folkeskolelovens § 48, stk. 3, 4 og 5 omhandlede *bødesystem ved forsømmelser*, som måtte anses for forældet.

Endelig indeholder loven en lang række mindre ændringer, der dels er at betragte som konsekvenser af den nye skolestyrelseslov, dels er af mere teknisk karakter.

Herom må henvises til lovens tekst og lovforslagets bemærkninger.

Loven træder i kraft den 1. august 1970.

Lovforslaget fik ved 1. behandling i folketinget en velvillig modtagelse, idet alle ordførere kunne give tilslutning til væsentlige dele af lovforslaget. Der rejstes en række detailspørgsmål, ligesom der fra flere sider fremførtes ønske om videregående ændringer. Over for flere af disse ønsker henviste ministeren til, at der om et par år skulle finde en mere dybtgående revision af loven sted. Ved den lejlighed kunne ønske om yderligere ændringer passende tages op.

Udvalgets betænkning beskæftiger sig bl. a. med en række spørgsmål om at tilpasse undervisningen til den nye normaltimeplan. Det hedder i betænkningen bl. a.:

„ . . . Udvalget har bl. a. spurgt ministeren om, hvilke retningslinjer der tænkes fulgt ved fastsættelsen af regler om deletimer for klasser i 1. til 7. skoleår. Ministeren har i sit svar som en mulighed nævnt en ordning, hvorefter deletimer kan indføres i klasser med over 17 elever og skal indføres i klasser med over f. eks. 23 elever. Eventuelt med en yderligere graduering af dette princip derved, at deletimer skal indføres i et vist omfang i klasser med f. eks. 22-25 elever og i fuldt omfang i klasser med over 25 elever.

Udvalget kan tilslutte sig den af ministeren skitserede ordning.“

„ . . . Udvalget har bemærket, at elever, der i 2. realklasse tilvælger latin og i 3. realklasse tilvælger fransk, matematik og yderligere et valgfrit fag, såfremt normaltimeplanen følges, vil få 34 ugentlige timer.

Som det fremgår af en besvarelse fra ministeren, vil dette relativt høje timetal dog kunne nedbringes ved, at normaltimeplanen fraviges lokalt, enten således at det samlede ugentlige timetal generelt nedsættes med 1 eller 2 ugentlige timer, eller således at timetallet for de elever, der læser latin, henholdsvis fransk, nedsættes i et eller flere af de øvrige fag. Tages 1 time fra dansk og 1 time fra matematik, hvad ofte sker nu for latinlæseres vedkommende, vil elever med latin få 32 ugentlige timer. Endvidere frembyder der sig den mulighed, at latinundervisningen påbegyndes allerede i 1. realklasse og tildeles 2 ugentlige timer på hvert af de to klassetrin. En sådan ordning har været forsøgt ved en enkelt skole med et tilsyneladende tilfredsstillende resultat.

Udvalget henstiller, at det overalt tilstræbes, at elever i 2. og 3. realklasse, der læser latin, henholdsvis fransk, ikke får et højere ugentligt timetal end 32. Dette skal dog ikke afskære de elever, der måtte ønske undervisning i yderligere tilvalgsfag, fra at komme op på 34 timer ugentligt. . . .“

Herudover berører betænkningen bl. a. spørgsmålet om placeringen af frivillig musik i den normale undervisningsplan, undervisning i musik i 7. skoleår og den foretagne nedsættelse af gymnastiktimer.

Udvalget understreger i almindelighed de muligheder for en smidig tilrettelæggelse af timeplaner, der ligger i, at normaltimeplanen i det hele må anses for at være af vejledende karakter.

Betænkningen indeholder ændringsforslag, stillet af undervisningsministeren og tiltrådt af udvalget, hvorefter bødesystemet ved forsømmelser bortfalder.

Udvalgets *flertal* (udvalget med undtagelse af Gunhild Due) indstiller herefter lovforslaget til vedtagelse med den nævnte ændring.

Et *mindretal* (Gunhild Due (SF)) stiller yderligere ændringsforslag, som bl. a. tilsigter at ophæve adgangen til at foretage deling af eleverne i 6. klasse i boglig og ikke-boglig linje. Mindretallet kunne ikke tage medansvar for lovforslaget, bl. a. fordi normaltimeplanen — som faktisk følges de fleste steder — ikke levede tilstrækkelig mulighed for de enkelte skoler til at modernisere og eksperimentere med undervisningsformerne. Lovforslaget var i øvrigt fremsat så sent, at der ikke havde været reelle muligheder for at ændre i det.

Uden for betænkningen stillede VS ændringsforslag, som tilsigtede dels at give eleverne adgang til at nå realeksamensniveau i enkelte fag og at få dette attesteret i beviserne for 9. og 10. klasseprøverne, dels at give større muligheder for forsøgsarbejde i realafdelingen. Ændringsforslagene indebar som helhed forberedelser til gennemførelsen af den udelte 10-årige skole.

Såvel SF's som VS's ændringsforslag forkastedes ved 2. behandling.

Ved 3. behandling vedtoges lovforslaget — med den af undervisningsministeren foreslåede ændring — enstemmigt med 148 stemmer; 6 medlemmer (VS, DK, Moltke (UP), Rosing (Grønl.) og Djurhuus (Fær.)) tilkendegav, at de hverken stemte for eller imod.

147. Lov om friskoler og private realskoler m. v. (Undervisningsminister *Helge Larsen*). [A. sp. 2633. C. sp. 641].

Skriftlig fremsættelse $\frac{1}{2}$ (F. sp. 3483). 1. beh. $\frac{1}{3}$ (F. sp. 4065). Partiernes ordførere: Orla Møller, Ellen Strange Petersen, Evan Jensen, Meta Ditzel og Poul Dam. Henvist til udvalget for undervisning og uddannelse. Betænkning (B. sp. 2559) afgivet $\frac{13}{5}$. 2. beh. $\frac{21}{5}$ (F. sp. 6243). 3. beh. $\frac{29}{5}$ (F. sp. 6661). *Loven stadfæstet 4. juni 1970.* (Lovt. nr. 258).

Loven er bl. a. en følge af, at de nye tjenestemandsløve og loven om statsstøtte til visse private skoler af henholdsvis 18. og 19. juni 1969 har gjort en revision af tilskudsbetingelserne i friskoleloven og loven om statstilskud til de private realskoler aktuel. I forbindelse hermed er gennemført forskellige andre

ændringer, bl. a. ajourføringer af reglerne samtidig med, at bestemmelserne om friskolerne og de private realskoler er arbejdet sammen i én lov; en række af bestemmelserne gælder tillige hovedskolerne ved de private gymnasieskolelshovedskoler. Loven indeholder endvidere bestemmelser om de private realskoler og om hjemmeundervisning. De hidtidige særregler om tysksproget privatundervisning i de sønderjyske landsdele ophæves.

Af lovens *almindelige bestemmelser*, som indeholdes i kapitel 1 (§§ 1-7) skal nævnes, at *børnehaveklasser* kan oprettes ved friskolerne og de private realskoler, uden at det som hidtil kræver forudgående godkendelse (§§ 1 og 2). Det er imidlertid en forudsætning, at oprettelsen sker efter de samme regler, som gælder for folkeskolen, og at det sker i tilslutning til en 1. klasse.

Den hidtidige adgang for en friskole til at *henvise sine elever til undervisning i en anden skole* i det 7. skoleår er udvidet til også at omfatte elever i det 6. skoleår (§ 1).

Der indføres regler om *specialundervisning*. Herefter kan friskoler og private realskoler efter de regler, der er fastsat herom for folkeskolen, indrette specialundervisning på hold eller som enetimer eller i særlige tilfælde med undervisningsministerens godkendelse i specialklasser. Skolerne kan endvidere henvise elever til specialundervisning ved en anden privat skole eller ved hjemstedskommunens skolevæsen. Kommunen skal yde vederlagsfri specialundervisning og skolepsykologisk bistand inden for de rammer, der er fastsat i skoleplanen. (§ 4).

I § 6 er indført regler om *anerkendelse* af private realskoler, der i det væsentlige svarer til de hidtidige regler for meddelelse af eksamensret.

Ved kapitel 2 om *tilsyn* (§§ 8-11) udvides de tilsynsregler, som hidtil har været gældende for friskoler, til også at omfatte hovedskolens 1.-7. årgang ved de private realskoler og de private gymnasieskoler.

Der indføres ministerielt tilsyn med de private skolelsh 8., 9. og 10. klasser.

Reglerne om muligheden for at vælge en stedlig tilsynsførende til at varetage det offentlige tilsyn med skolerne ændres,

bl. a. således at afgørelsen af, hvorvidt tilsynet skal indrettes på denne måde, alene beror på forældrekræfterne.

Kapitel 3 om *tilskud* (§ 12) indebærer visse ændringer i tilskudsbetingelserne, navnlig for så vidt angår kravene til elevtal og til aflønning af lærerne.

Kravene til *elevtal* er skærpet i forhold til den hidtidige ordning. For så vidt angår børnehaveklasser og 8.-10. årgang samt kursusklasser på private realkursus lempedes bestemmelserne noget under folketingets behandling. Bestemmelserne om de nødvendige elevtal fik i deres endelige formulering følgende ordlyd:

„a) *1.-7. årgang*: Som gennemsnit af de seneste tre finansår mindst 10 elever pr. klasse og mindst 20 elever i alt. En fuldt udbygget skole skal have mindst 2 klasser. Kravet om mindst 20 elever i gennemsnit gælder fra og med det andet skoleår, i hvilket en skole har været i virksomhed.

b) *Børnehaveklasser*: Mindst 10 elever pr. klasse som et gennemsnit af de seneste tre finansår.

c) *8.-10. årgang og kursusklasser på private realkursus*: Som gennemsnit af de seneste tre finansår mindst 10 elever pr. klasse. Beregningen foretages under ét for disse årgange. Kursusklasser på private realkursus skal som gennemsnit af de seneste tre finansår have mindst 10 elever pr. klasse. Undervisningsministeren kan i særlige tilfælde fravige disse elevtalskrav.“

Ledere og lærere skal efter bestemmelsen *lønnes* efter de regler, der gælder for aflønning i den offentlige skole. Dette system med bunden indplacering af lærerne — som allerede tidligere har været gældende for de private realskoler — overføres hermed til friskolerne og de private eksamensskolers hovedskoleafdeling. Som følge af dette indplaceringssystem vil en række andre bestemmelser, der gælder for lærerne i den offentlige skole, f. eks. bestemmelser om lærernes arbejdstid osv., blive overført til også at gælde for disse private skoler.

Bestemmelserne i kapitel 4 om *hjemmeundervisning* (§§ 13 og 14) viderefører i princippet de hidtil gældende regler herom.

Kapitel 5 om *efterlønskassen* (§ 15) svarer i formen til til-

svarende bestemmelser i andre love fra de senere år og tilsigter ikke ændringer i forhold til de hidtidige bestemmelser.

Loven har ifølge § 16 virkning fra den 1. april 1970.

Paragraffen indeholder endvidere *overgangsbestemmelser*, som giver bestående mindre skoler ret til fortsat at modtage statstilskud, selv om de ikke kan opfylde lovens krav til elevtal, såfremt de kan opfylde friskolelovens hidtidige krav hertil. Der gives endvidere undervisningsministeren bemyndigelse til i et vist omfang at fravige kravet om elevtal i 1.-7. årgang. Bestemmelserne lempedes yderligere under folketingets behandling af hensyn til ældre, små skoler.

Lovforslaget fik ved 1. behandling en positiv modtagelse af alle ordførerne, som fandt det væsentligt, at de frie skoler fremdeles anerkendtes som et væsentligt led i uddannelsessystemet.

Medens mange af lovforslagets bestemmelser måtte anses for forbedringer, var der dog også bestemmelser, som gav anledning til kritik og ønske om ændringer.

En del af disse ønsker — bl. a. vedrørende kravene til elevtal — blev inødekommende ved ændringsforslag, stillet af undervisningsministeren i udvalgets betænkning. De væsentligste af disse er omtalt i det foregående.

Af betænkningens indhold skal i øvrigt anføres følgende:

„... Spørgsmålet om muligheden for at yde tilskud fra det offentlige til udgifter til befordring af elever i private skoler har været drøftet i udvalget. Udvalget henstiller til ministeren at optage forhandlinger med kommunerne om gennemførelse af en ordning, hvorefter kommunerne yder tilskud til disse udgifter i samme omfang som til eleverne i den offentlige skole. . . .

. . . . Det er efter udvalgets opfattelse af den største betydning, at der sikres eleverne i private skoler adgang til tilstrækkelig og kvalificeret specialundervisning, jfr. lovforslagets § 4, og udvalget forventer, at bestemmelserne herom udbygges og administreres på en sådan måde, at alle børn får adgang til den hjælp, der af samfundsmæssige og pædagogiske grunde må anses for ønskelig. Udvalget har med glæde noteret sig den positive holdning til dette spørgsmål, som er kommet til udtryk i en henvendelse fra de kommunale organisationer. I denne forbindelse udtaler udvalget håbet om, at det vil være muligt at gennemføre en ordning, hvorefter en privat skole for elevens hjemstedskommunes regning kan henvise en elev til specialundervisning i en anden skole i den kommune, hvori den private skole er beliggende. Herved undgås, at eleven — som det nu ofte vil være tilfældet — må tilbagelægge store afstande i skoletiden for at opnå

den fornødne specialundervisning, ofte med uheldige økonomiske, tidkrævende og pædagogiske konsekvenser.

Udvalget finder, at det bør være naturligt, at elev-soziale og faglig-pædagogiske ydelser, der står til rådighed for den offentlige skoles elever, i samme omfang og på samme økonomiske grundlag stilles til rådighed for eleverne i de private skoler, og henstiller til ministeren at være opmærksom på dette spørgsmål. . . .“

Et *mindretal* (Poul Dam (SF)) kunne efter omstændighederne tiltræde lovforslaget, som ikke kunne udskydes længere.

Han nærede dog en vis frygt for, at de frie skoler i praksis ikke ville få reel mulighed for at give den undervisning, de ønskede at give. Man måtte derfor følge disse skolars forhold nøje i de nærmeste år for at sikre den reelle skolefrihed og om muligt finde frem til en bedre løsning.

Ved 3. behandling vedtoges lovforslaget enstemmigt med 146 stemmer.

148. Lov om ændring af lov om fritidsundervisning m. v., lov om gymnasieskoler og lov om højere forberedelseseksamen, (Undervisningsminister *Helge Larsen*). [A. sp. 2113. C. sp. 495].

Skriftlig fremsættelse ¹⁶/₁ (F. sp. 2597). 1. beh. ⁴/₂ (F. sp. 3327). Partiernes ordførere: Ejner Nielsen, Langkilde (Ellen Strange Petersen), Robert Christensen, Meta Ditzel, Poul Dam og Kjær Rasmussen. Henvist til udvalg på 17 medlemmer (Langkilde, Knud Bro, Lembourn, Ellen Strange Petersen [næstformand], Robert Christensen, Holger Hansen, Evan Jensen, Meta Ditzel, Svend Haugaard [formand], Samuelson, Ejner Nielsen, Jørgen Peder Hansen, Orla Møller, Knud Nielsen, Ivar Nørgaard, Karl Max Rasmussen og Poul Dam). Betænkning (B. sp. 871) afgivet ²³/₄. 2. beh. ²⁸/₄ (F. sp. 5299). Henvist til fornyet udvalgsbehandling. Tillægsbetænkning (B. sp. 959) afgivet ³⁰/₄. 3. beh. ⁹/₅ (F. sp. 5496). *Loven stadfæstet 27. maj 1970.* (Lovt. nr. 234).

Ved loven tilpasses i første række de i titelen nævnte love til ændringer, der er gennemført på andre områder, herunder navnlig den i sommeren 1969 gennemførte *tjenestemandssreform, loven om statsstøtte til visse private skoler og lov om styrel-*

sen af kommunernes skolevæsen og af virksomhed efter lov om fritidsundervisning m. v.

§ 1 indeholder en række ændringer i lov om fritidsundervisning m. v. Bortset fra en enkelt realitetsændring, som indsættes under folketingets behandling, og som vil blive omtalt i det følgende, er der tale om rene konsekvenser af tjenestemandreformen og af lov om styrelsen af kommunernes skolevæsen og virksomhed efter lov om fritidsundervisning m. v.

Ved den nævnte ændring, der bygger på et af undervisningsministeren i udvalgets betænkning stillet ændringsforslag, indsættes som stk. 5 i lovens § 113 en bestemmelse, hvor efter *amtskonsulenten for fritidsundervisning lønnes som amtskolepsykolog* efter reglerne i lov om tjenestemandslønninger m. m. og klassificeringsloven. Dette indebærer, at amtskonsulenterne, der hidtil har været aflønnet efter reglerne i lærerlønningens 6. lønningsklasse, som gjaldt skoleinspektører, nu ligestilles med amtskolepsykologer i *lønramme 35*.

Det nævnte ændringsforslag var tiltrådt af udvalgets *flertal* (udvalget med undtagelse af socialdemokratiets medlemmer).

Mindretallet (socialdemokratiets medlemmer af udvalget) foreslog ved et underændringsforslag amtskonsulenterne for fritidsundervisning *ligestillet med amtskolekonsulenterne* i lønningsmæssig henseende, hvilket ville indebære en placering i *36. lønramme*.

Som begrundelse herfor henviste mindretallet til drøftelserne om fritidsundervisningslovens udformning, hvorunder spørgsmålet om en sådan lønmæssig ligestilling var blevet rejst, men var blevet stillet i bero på grund af forhandlingerne i tjenestemandskommissionen.

Mindretallet fandt det nu rimeligt at søge denne ligestilling gennemført, navnlig på baggrund af, at loven om styrelsen af kommunernes skolevæsen og af virksomhed efter lov om fritidsundervisning m. v. opstiller administrationen af henholdsvis det kommunale skolevæsen og fritidsundervisningsområdet sideordnet såvel på det primærkommunale som det amtskommunale plan.

Mindretallets ændringsforslag forkastedes ved lovforslagets 2. behandling.

Lovens § 2 indeholder ændringer i lov om *gymnasieskoler*. Ændringerne er overvejende konsekvenser af loven om statsstøtte til visse private skoler, som om betingelserne for tilskud henviser til lovgivningen om de enkelte skoleformer. Disse betingelser er derfor optaget i nærværende lov. En del af ændrin-

gerne kan endvidere betragtes som konsekvenser af loven om styrelsen af kommunernes skolevæsen og af virksomhed efter lov om fritidsundervisning m. v. Herudover indeholder loven en ændring af bestemmelserne om eksamensret, hvorved der gennemføres en forenkling i administrationen heraf, samt visse ajourføringer af gymnasieskolelovens bestemmelser. Loven har dog ikke været genstand for en mere almindelig revision ud fra systematiske og lovtekniske hensyn.

Udvalgsbehandlingen i folketinget gav anledning til enkelte yderligere ændringer i lovforslaget.

Det blev således slået fast, at der *ikke efter 1. august 1970 kan oprettes nye kommunale gymnasieskoler og studenterkursus* uden for København og Frederiksberg. Bestemmelsen er en følge af, at det under udvalgsbehandlingen af forslag til lov om styrelsen af kommunernes skolevæsen og af virksomhed efter lov om fritidsundervisning m. v. fremgik, at der burde fastsættes en frist for de nuværende kommunale gymnasieskoler overgang til amtskommunal status.

Endvidere udgik det hidtidige krav om, at den *kandidat-eksamen* fra universiteterne, som normalt er en betingelse for ansættelse som lærer eller leder ved en gymnasieskole eller et studenterkursus, skal omfatte *to fag*. Herved åbnes der adgang for *ansættelse af cand. phil.er i gymnasieskolen*.

Det herpå sigtende ændringsforslag var fremsat af udvalget i dettes tillægsbetænkning efter lovforslagets 2. behandling. *Undervisningsministeren* tiltrådte ændringsforslaget med følgende bemærkninger, som optoges i tillægsbetænkningen:

„Ansættelse af cand. phil.er i gymnasieskolen må forudsætte, at de gennemgår pædagogisk kursus som cand. mag.er, hvilket nødvendigvis er en væsentlig udvidelse af kursus og heraf følgende merudgifter.

Ansættelsesvilkårene må fastsættes efter forhandling med ministeren for statens lønnings- og pensionsvæsen og de respektive organisationer under hensyntagen til, at cand.phil.ernes uddannelse begrænser deres anvendelighed i gymnasieskolen.“

Herudover foretoges enkelte andre mindre ændringer i lovforslaget.

§ 3 indeholder ændringer i *lov om højere forberedelseksamen*. Disse er ligeledes konsekvenser af de under § 2 nævnte

love og i øvrigt af ajourførende og forenklende karakter. Også i denne del af loven er enkelte bestemmelser ændret under folketingets behandling.

Loven har ifølge § 4 *virkning fra den 1. april 1970*.

Lovforslaget fik en velvillig behandling i folketinget. Det gav med sin karakter af konsekvenslov ikke anledning til større debat og fik tilslutning fra alle sider. Visse af de spørgsmål, som førte til ændringsforslag, og som er omtalt i det foregående, medførte dog nogen meningsudveksling, navnlig spørgsmålet om cand. phil.ernes ansættelsesmuligheder i gymnasieskolen.

Ved 3. behandling vedtoges lovforslaget enstemmigt med 135 stemmer.

149. Lov om folkehøjskoler, landbrugsskoler, husholdningsskoler og efterskoler. (Undervisningsminister *Helge Larsen*). [A. sp. 2203. C. sp. 695].

Skriftlig fremsættelse $2\frac{2}{1}$ (F. sp. 2721). 1. beh. $\frac{4}{2}$ (F. sp. 3334). Partiernes ordførere: Orla Møller, Gerda Møller, Robert Christensen, Svend Haugaard og Poul Dam. Henvist til udvalget for undervisning og uddannelse. Betænkning (B. sp. 1775) afgivet $1\frac{5}{5}$. 2. beh. $2\frac{6}{5}$ (F. sp. 6493). Henvist til fornyet udvalgsbehandling. Mundtlig indstilling. 3. beh. $2\frac{9}{5}$ (F. sp. 6761). *Loven stadfæstet 4. juni 1970*. (Lovt. nr. 259).

Ved loven samles bestemmelserne om de i titelen nævnte skoleformer i *én fælles lov*. Samtidig er hidtidige bestemmelser ændret på en række punkter. De væsentligste af disse ændringer vil fremgå af den følgende omtale af lovens indhold.

Hovedbestemmelserne om folkehøjskoler, landbrugsskoler, husholdningsskoler og efterskoler fandtes indtil den 1. august 1969 alene i følgende tre love:

1) Lov nr. 311 af 4. juli 1942 om folkehøjskoler og landbrugsskoler, jfr. lovbekendtgørelse nr. 156 af 16. maj 1959.

2) Lov nr. 310 af 4. juli 1942 om husholdningsskoler og husholdningsseminarer m. m., jfr. lovbekendtgørelse nr. 167 af 4. juni 1959, som ændret ved lov nr. 251 af 7. juni 1963, lov nr. 344 af 9. december 1964 og lov nr. 19 af 8. februar 1967.

3) Lov nr. 226 af 3. juni 1967 om efterskoler.

Ved lov nr. 337 af 18. juni 1969 om statsstøtte til visse private skoler, der trådte i kraft den 1. august 1969, blev der gennemført nye og ensartede regler om statstilskud og statslån til bl. a. de her omtalte skoleformer. I konsekvens heraf ophævedes ved lovene nr. 344, 346 og 347 af s. d. de hidtil gældende bestemmelser om statstilskud m. v. i de tre nævnte skolelove. Disse loves bestemmelser om skolerens formål og virksomhed, om godkendelse og tilsyn, om betingelserne for statstilskud og om elevstøtte m. v. var derimod fortsat gældende, indtil de afløstes af bestemmelserne i nærværende lov.

Om lovens indhold bemærkes følgende:

Kapitel 1 (§§ 1-7) fastslår de forskellige skolers *formål og virksomhed*.

Hvad *folkehøjskolerne* angår, fastholder § 1 den *almendannende undervisning* som det væsentlige. Der er dog åbnet mulighed for, hvor særlige forhold gør sig gældende, at skolerne kan tilbyde rettighedsgivende undervisning efter regler, der fastsættes af undervisningsministeren.

Folkehøjskoler, der har tilrettelagt deres (almendannende) undervisning med henblik på *unge mellem 17 og 19 år*, godkendes under navn af *ungdomshøjskoler*.

Landbrugsskoler tilbyder ifølge § 2 kurser til uddannelse af landbrugsmedhjælpere, landbrugsdriftsledere og landbrugsteknikere eller til uddannelse af gartnere og gartneriteknikere. De kan endvidere tilbyde kurser til uddannelse af mejerister og mejeriteknikere samt andre kurser med tilknytning til landbrugserhvervet eller gartnerfagene. Skoler, der alene tilbyder gartneriuddannelser, godkendes under navn af *gartnerskoler*.

I lovforslagets bemærkninger redegøres indgående for tilrettelæggelsen af landbrugets kurser. Her skal kun bemærkes, at loven, der i hovedsagen bygger på synspunkterne i betænkning nr. 480 om landbrugsuddannelsen afgivet i marts 1968, tager sigte på en opdeling af landmandsuddannelsen i et forkursus for helt unge, et hovedkursus som supplement til uddannelse i det praktiske erhverv, videre- og efteruddannelseskurser for ajourføring af praktiske landmænds viden inden for deres arbejdsområder samt forskellige specialuddannelser.

Ifølge en bestemmelse (i § 2, stk. 2) er der givet undervisningsministeren bemyndigelse til at foretage en fastsættelse og en fordeling af de forskellige kursustyper på de enkelte skoler. Ligeledes skal der (jfr. § 8, stk. 2) forud for oprettelse af nye land-

brugsskoler — eller udvidelse af bestående — foretages en *vurdering af behovet* for den pågældende skole eller udvidelse. Til at bistå undervisningsministeren ved varetagelsen af disse opgaver nedsættes efter loven et landbrugsskoleråd, jfr. nedenfor ad § 21.

For *husholdningsskolernes* vedkommende fastslås det (§ 3) som deres hovedopgave at give en almindelig undervisning med særligt sigte på opgaverne i hjemmet og på den aktuelle familie- og samfundsstruktur. Ved en ny bestemmelse er det fastsat, at skolerne kan afholde prøver og — efter særlig godkendelse — tilbyde uddannelse inden for husligt beslægtede erhverv. Baggrunden herfor er bl. a., at disse skoler bør have mulighed for at tilbyde kurser, der kan indgå som større eller mindre dele af allerede eksisterende eller fremtidig tilkommende uddannelser til de husligt beslægtede erhverv.

Reglerne om *efterskoler* (§ 4) er stort set uforandrede i forhold til de hidtil gældende.

Fælles for alle fire skoleformer gælder, at *kortere kurser* fremtidig i tilskudsmæssig henseende helt er sidestillet med de øvrige. Efter § 5, stk. 2, har skolernes kurser således en varighed af *mindst en uge* med mindst 5 sammenhængende undervisningsdage. Landbrugsskoler kan dog tilbyde kurser på mindst 5 enkeltstående undervisningsdage.

Kapitel 2 (§§ 8-10) indeholder (fælles) bestemmelser om *godkendelse og tilsyn*.

Blandt godkendelsesbetingelserne skal nævnes, at skolen skal være en *privat selvejende institution*, hvis vedtægter er godkendt af undervisningsministeren. Bestemmelsen gennemføres som hovedregel kun for skoler, der søges godkendt efter lovens ikrafttræden eller ved forstanderskifte (§ 22, stk. 2).

Som nævnt er det en betingelse for godkendelse af en *landbrugsskole*, at der er konstateret et *behov* for den pågældende skole.

Efter § 10 er *undervisningsdirektøren for ungdomsundervisningen* undervisningsministerens *tilsynsførende* med samtlige de af loven omfattede skoler. Det bemærkes i denne forbindelse, at den hidtidige ordning med en stedlig *tilsynsførende* ved hver

højskole, landbrugsskole og husholdningsskole ikke er opretholdt.

Kapitel 3 (§§ 11-12) indeholder reglerne om *tilskud*.

Hvad angår *kravene til kursus* og til *eleveal* opstiller § 11, stk. 1, nr. 1 og 2 følgende tilskudsbetingelser:

„1. Skolen skal i finansåret have gennemført ét godkendt kursus af mindst 20 ugers varighed eller to godkendte kurser hvert af mindst 12 ugers varighed.

2. Skolen skal som gennemsnit af de 3 seneste finansår, i hvilke den har været i virksomhed, have haft mindst 18 årselever. Har skolen haft mindre end 36 ugers godkendt undervisning i et finansår, nedsættes det krævede antal årselever for det pågældende år efter forholdet mellem det faktiske antal undervisningsuger og 36.“

(Ved årseleveal forstås summen af elever på godkendte kurser i de enkelte undervisningsuger i finansåret divideret med 40 (§ 11, stk. 2)).

En betingelse for at yde tilskud er ifølge § 11, stk. 1, nr. 3, at skolens *forstander og lærere skal være aflønnet* efter regler, der fastsættes af undervisningsministeren.

Der er således ikke i loven optaget bestemmelser om løn og timetal, som er overladt til fastsættelse af undervisningsministeren efter forhandling med ministeren for statens lønnings- og pensionsvæsen.

Som det fremgår af lovforslagets bemærkninger, har man fundet det nødvendigt at forlade de hidtidige loves system med fri indplacering af lærere og forstandere til fordel for en ordning, hvorefter tilskud ydes på grundlag af en *indplacering* i nogle af de lønrammer, som er nævnt i lov om tjenestemandslønninger m. m. og klassificering af tjenestemandstillinger i staten, folkeskolen og folkekirken.

Lovforslagets bemærkninger redegør nærmere for de retningslinjer, hvorefter indplacering tænkes foretaget. Disse retningslinjer ændredes under udvalgsbehandlingen i folketinget på flere punkter. Det hedder herom i udvalgets betænkning bl. a.:

„... Undervisningsministeren har over for udvalget uddybet bemærkningerne om indplaceringsreglerne for lærere og forstandere og har i denne forbindelse erklæret, at lønramme 7 kun vil blive bragt i anvendelse, hvor der er tale om lærere med en meget kort uddannelse, at mulighed for disse læreres oprykning ud over 17. og i særlige tilfælde 21. lønramme må bero på de konkrete forhold, og at lønrammerne 29 og 31 fortsat alene vil kunne bringes i anvendelse over for lærere ved folkehøjskoler, landbrugsskoler og husholdningsskoler. Undervisningsministeren har ligeledes erklæret sig villig til at slette lønramme 28, 29 og 37 for forstandere, således at forstandere for skoler med et årsevtal under 125 årselever indplaceres i lønramme 31 og for skoler med 125 årselever og derover i 34. lønramme.

Ved indplaceringen af skolernes lærere i lønrammerne (7), 13, (17), 21, 23, 29 og 31 i lov om tjenestemandslønninger m. m. og klassificering af tjenestemandstillinger i staten, folkeskolen og folkekirken vil der i øvrigt blive lagt vægt på, hvilken løn den pågældende lærer oppebar eller kunne have oppebåret inden for beslægtede områder, hvor staten har godkendt eller anerkendt lønningen. Således vil akademisk uddannede lærere, herunder agronomer, på folkehøjskoler, landbrugsskoler og husholdningsskoler normalt blive indplaceret i og følge de lønninger, der svarer til lønningerne for akademikere ved andre skoleformer, ligesom lærere, der ikke har akademisk uddannelse, men som på baggrund af anden uddannelse har en voksenpædagogisk virksomhed omfattende 6 års fuldtidsbeskæftigelse bag sig, vil kunne indplaceres i og følge disse lønninger. Der vil dog både for akademisk uddannede og ikke akademisk uddannede lærere ved indplaceringen blive lagt vægt på arten og karakteren af den undervisning, der varetages.

Undervisningsministeren har endvidere erklæret sig indforstået med en ordning, hvorefter højskolerne og landbrugsskolerne får mulighed for at yde højere løn end den, der svarer til indplaceringen, men uden statstilskud til den overskydende del af lønnen. Undervisningsministeren har endelig foreslået, at eventuelle fradrag for naturalier fastsættes af skolerne selv, medens bidrag for tjenestebolig fortsat ønskes beregnet efter de for statens tjenestemænd gældende regler.

Udvalget tilslutter sig de af undervisningsministeren fremsatte uddybende bemærkninger og synspunkter.

På et spørgsmål fra udvalget har ministeren svaret, at indgåede kontrakter (om ansættelse m. v.), som skolerne ikke kan frigøre sig for inden den 1. april 1970, og som vil komme i strid med lovforslagets bestemmelser i overgangsperioden, indtil de lovligt kan opsiges, vil blive respekteret i rimeligt omfang, jfr. i øvrigt lovforslagets bemærkninger ad § 11, stk. 1, nr. 3, specielt for så vidt angår overgangsregler om lønninger.

Begrænsningstallet for lærertimer er for folkehøjskoler og land-

brugsskoler foreslået fastsat til ca. 100 timer pr. årselev, og ved fastsættelsen af lærernes pligtige årlige timetal ved fuldbeskæftigelse til 600 undervisningstimer er der taget hensyn til det med kostskolen forbundne arbejde.

Begrænsningstallet for lærertimer er for husholdningsskoler og efterskoler foreslået fastsat til henholdsvis ca. 150 timer og ca. 180 timer pr. årselev, men ved fastsættelsen af lærernes pligtige årlige timetal ved fuld beskæftigelse til henholdsvis 900 timer og 1080 timer er der ikke taget hensyn til det med kostskolen særligt forbundne arbejde. Dette hensyn agtes tilgodeset ved, at den enkelte husholdningsskole og efterskole inden for begrænsningstallet får ret til at råde over henholdsvis ca. 25 timer og ca. 30 timer pr. årselev til reduktion, således at der kan ydes reduktion inden for en begrænsning på maksimalt 25 pct. i den enkelte lærers pligtige timetal efter en vurdering af omfanget af den pædagogiske virksomhed i forbindelse med kostskoleformen.

For alle fire skoleformer betyder de skitserede regler, at den enkelte skole maksimalt kan ansætte 1 fuldt beskæftiget lærer for hver 6 årselever, idet begrænsningstallet pr. årselev og lærernes pligtige timetal forholder sig som 1 til 6: for folkehøjskoler og landbrugsskoler 100/600, for husholdningsskoler 150/900 og for efterskoler 180/1080.

For folkehøjskoler og landbrugsskoler vedkommende skal det tilføjes, at i det omfang en lærer læser timer ud over de pligtige 600 timer (forstanderen 360 timer), medregnes disse ikke i timetallet i relation til begrænsningsreglerne.

For husholdningsskoler og efterskoler vedkommende skal det tilføjes, at de til rådighed værende reduktionstimer også vil kunne anvendes til undervisningstimer.

Undervisningsministeren har over for udvalget understreget, at reglerne vil blive administreret lempeligt og taget op til fornyet overvejelse, hvis det skulle vise sig, at de er for stramme.

Det bemærkes i øvrigt, at begrænsningstallene ikke omfatter løntimer, som medgår til godkendte vikarordninger og aldersreduktion m. v., ligesom foredragsholdere, der aflønnes under støttelovens „øvrige udgifter ved skolevirksomheden“, ikke medregnes . . .“

§ 12 må betragtes som et supplement til § 11, der indeholder de generelle tilskudsbetingelser. § 12 indeholder bestemmelser om *undervisningsårets længde* og om nedsættelse af tilskudsgrundlaget i tilfælde, hvor en skole ikke har udnyttet sin *kapacitet* i et omfang svarende til et undervisningsår.

Bestemmelserne, der ændredes under folketingets behandling, har følgende ordlyd:

„§ 12. Til et fuldt undervisningsår, jfr. § 4, stk. 1, i lov om statsstøtte til visse private skoler, kræves for folkehøjskolernes

vedkommende mindst 32 og for de andre skolars vedkommende mindst 36 ugers godkendt undervisning.

Stk. 2. Er skolens kapacitet ikke fuldt udnyttet til godkendt undervisning i et omfang svarende til 32 uger, foretages der efter regler, der fastsættes af undervisningsministeren, en forholdsmæssig nedsættelse af de udgifter, som uden at være begrænset af årselevtallet indgår i tilskudsgrundlaget.

Ved kursusomlægning kan undervisningsministeren i særlige tilfælde efter forhandling med den pågældende skoleforening tillade, at der ikke foretages forholdsmæssig nedsættelse.“

Kravet til *folkehøjskolernes undervisningsår* var oprindeligt — som for de øvrige skoler — 36 uger, men nedsattes som anført til mindst 32 ugers godkendt undervisning (stk. 1).

Kravet til skolernes udnyttelse af *kapaciteten* nedsattes fra oprindeligt foreslået 36 uger til 32 uger (stk. 2).

Den udtrykkelige hjemmel til i omlægningsperioder af midlertidig art at kunne undlade en forholdsmæssig nedsættelse af udgifterne, indsattes under folketingets behandling (stk. 2, sidste punktum).

Udvalgsbetænkningen indeholder i øvrigt nærmere fortolkningsbidrag til bestemmelserne om kapacitetsudnyttelse.

Kapitel 4 (§§ 13-16) giver regler om *elevstøtte*.

Aldersgrænserne for ydelse af elevstøtte er ændret på visse punkter. Der ydes herefter (§ 13, stk. 1) støtte til elever på folkehøjskoler, der ved kursets begyndelse er fyldt 17½ år, til elever på ungdomshøjskoler, der ved kursets begyndelse er fyldt 17, men ikke 19 år, til elever på landbrugsskoler og husholdningsskoler, der ved kursets begyndelse er fyldt 16 år, samt til elever på efterskoler, der ved kursets begyndelse er fyldt 14 år, men ikke 18 år.

Det godkendte udgiftsbeløb på folkehøjskoler, landbrugsskoler og husholdningsskoler — der hidtil har indeholdt en række andre udgifter — er ændret til (i lighed med den hidtidige ordning for efterskolerne) alene at omfatte *elevbetalingen* på skolerne. Efter indstillinger fra de respektive foreninger godkender undervisningsministeren en ugentlig elevbetaling som grundlag for støttens beregning.

Der ydes kun støtte til elever, der deltager i et godkendt kursus af mindst 2 ugers varighed (§ 14, stk. 1).

Ifølge § 15 fastsætter undervisningsministeren regler om fremgangsmåden ved ansøgning om elevstøtte og om dennes udbetaling. Herved tilsigtes, at *støtteadministrationen* for alle de af loven omfattede skoler *samles centralt* i direktoratet for ungdomsundervisningen.

Kapitel 5 (§§ 17 og 18) omhandler *tilskud til fortsat uddannelse*.

Bestemmelserne, der til dels er nye for folkehøjskoler, landbrugsskoler og husholdningsskoler, svarer til de hidtidige bestemmelser herom i lov om efterskoler eller til hidtidig praksis.

Også bestemmelserne om *forsøgsvirksomhed*, der indeholdes i kapitel 6 (§ 19) er nye for folkehøjskoler, landbrugsskoler og husholdningsskoler, men svarer til hidtidige bestemmelser i efterskoleloven.

Bestemmelsen om *pension* i kapitel 7 (§ 20) svarer til de hidtidige bestemmelser herom.

Ifølge kapitel 8 (§ 21) nedsættes som tidligere nævnt til bi-stand for undervisningsministeriets administration af landbrugsskolerne et råd, *landbrugsskolerådet*.

Bestemmelsen herom har følgende ordlyd:

„§ 21. Undervisningsministeren nedsætter et landbrugsskoleråd.

Stk. 2. Rådet består af direktøren for ungdomsundervisningen som formand og 7 andre medlemmer, hvoraf 3 udpeges af Foreningen af danske Landbrugslærere, 1 af De samvirkende danske Landboforeninger, 1 af De samvirkende danske Husmandsforeninger og 2 af Foreningen Danmarks Landboungdom. Rådets medlemmer beskikkes for indtil 4 år ad gangen.

Stk. 3. Undervisningsministeren fastsætter rådets forretningsorden.

Stk. 4. Rådets udtalelse indhentes om følgende spørgsmål vedrørende landbrugsuddannelsen:

1. Behovet for oprettelse af nye og udvidelse af bestående landbrugsskoler, jfr. § 8, stk. 2.

2. Udkast til vejledende undervisningsplaner, jfr. § 2, stk. 2, 1. pkt.

3. Godkendelse af individuelle kursusplaner, jfr. § 8, stk. 1, nr. 4.

4. Fordeling af kurser på de enkelte landbrugsskoler, jfr § 2, stk. 2, 1. pkt.

5. Udkast til regler efter § 2, stk. 3, og § 6.

6. Fremkaldelse af nye uddannelses tilbud.

7. Ansøgninger om godkendelse af forsøgsundervisning i henhold til § 19.“

Kapitel 9 (§§ 22-24) indeholder *ikrafttrædelses- og overgangsbestemmelser m. v.*

Ved lovforslagets 1. behandling i folketinget blev der fra ordførernes side givet udtryk for vilje til en grundig og velvillig udvalgsbehandling. Der var således flere punkter i lovforslaget og ikke mindst i de retningslinjer, som var angivet i dets bemærkninger, som efter ordførernes opfattelse måtte medføre en nærmere drøftelse i udvalget. Det drejede sig navnlig om følgende spørgsmål: kursuslængden, kapacitetsudnyttelsen, lærerindplaceringer og lærertimeforbruget pr. årselev.

Som det vil fremgå af det foregående, resulterede udvalgsarbejdet i en række ændringer i lovforslaget og i opstillingen af ændrede retningslinjer på en række punkter, som til en vis grad imødekom såvel skolernes som ordførernes ønsker.

Det var da også den almindelige opfattelse ved lovforslagets 2. behandling, at lovforslaget og retningslinjerne for dets administration var forbedret væsentligt.

Ved 3. behandling vedtoges lovforslaget enstemmigt med 154 stemmer.

150. Lov om universiteternes styrelse. (Undervisningsminister *Helge Larsen*). [A. sp. 2081. C. sp. 633].

Skriftlig fremsættelse ¹⁶/₁ (F. sp. 2591). 1. beh. ⁴/₂ (F. sp. 3291). Partiernes ordførere: Orla Møller, Knud Bro, Enggaard, Samuelsen, Morten Lange, Kjær Rasmussen og Hanne Rein-toft. Henvist til udvalg på 17 medlemmer (Knud Bro, Jørgen Jensen [næstformand], Lembourn, Ellen Strange Petersen, Merete Bjørn Hanssen, Enggaard, Johan Philipsen Samuelsen [formand], Valbak, Stinus, Orla Møller, Camre, Anker Jørgensen, Kampmann, Knud Nielsen, Søgaard og Morten Lange). Betænkning (B. sp. 1937) afgivet ¹⁵/₅. 2. beh. ²¹/₅ (F. sp. 6325).

Henvist til fornyet udvalgsbehandling. Tillægsbetænkning (B. sp. 2207) afgivet $\frac{25}{100}$. 3. beh. $\frac{28}{100}$ (F. sp. 6662). *Loven stadfæstet 4. juni 1970.* (Lovt. nr. 271).

Lovens § 1 fastslår, at universiteterne er *statsinstitutioner*, der står under tilsyn af undervisningsministeriet.

Herved bringes den hidtidige tilstand til ophør, hvorefter universiteterne ikke har været inddraget under lovgivningsmagten.

§ 2 redegør nærmere for *universiteternes opgaver* og understreger bl. a., at disse er dels at drive *forskning* og dels at meddele *undervisning* på videnskabeligt grundlag. Under folketingets behandling tilføjedes yderligere den opgave at bidrage til *udbredelse af kendskab* til videnskabens arbejdsmetoder og resultater.

Medens loven i øvrigt — som det vil fremgå af det følgende — tilstræber en *integration af den del af lærere og videnskabelige medarbejdere, som ikke er professorer samt af de studerende* i universitetets ledende organer, er det dog fundet ønskeligt at fastslå, at såvel *rektorembedet* som *prorektorembedet* besættes med en *professor*.

Ifølge § 4 *vælges rektor* blandt universitetets professorer af de ved universitetet heltidsbeskæftigede videnskabelige medarbejdere og lærere samt de studerendes repræsentanter i fakultets- og fagråd. Valget gælder for 3 år. Genvalg kan finde sted. Konsistorium fastsætter de nærmere regler for valgets afholdelse.

Paragraffen fik sin endelige udformning under folketingsbehandlingen. Oprindeligt var rektors *valgperiode* 5 år. Også *kredsen af valgberettigede* udvidedes, idet den oprindeligt var begrænset til fast ansatte.

Såvel denne bestemmelse som de øvrige bestemmelser om de ledende organer fik deres endelige udformning under folketingets behandling som et resultat af udvalgets drøftelser af, *hvilken kreds af universiteternes personale der burde være valgbare og stemmeberettigede ved konsistorium, fakultets- og fagråd samt institutråd, og hvorledes studenternes repræsentanter burde vælges.*

Bestemmelserne om sammensætningen af *konsistorium* (§ 6), *fakultetsråd* og *fagråd* (§§ 7 og 8) samt *institutråd* fik herefter følgende affattelse:

„§ 6, stk. 1. *Konsistorium* består af rektor, der er formand, prorektor, dekanerne for de enkelte hovedområder, et af undervisningsministeren fastsat antal heltidsbeskæftigede videnskabelige medarbejdere og lærere, der vælges af og blandt fakultets- og fagrådernes medlemmer for 3 år ad gangen, samt et antal medlemmer valgt for et år ad gangen af og blandt de ved universitetet immatrikulerede studerende. Antallet af de studerendes repræsentanter udgør en tredjedel af konsistoriums samlede medlemstal.“

„§ 7, stk. 3. Hvert *fakultetsråd* består af et antal medlemmer, valgt for 3 år ad gangen af og blandt de heltidsbeskæftigede videnskabelige medarbejdere og lærere, mindst ét medlem valgt for et år ad gangen af og blandt de deltidsbeskæftigede videnskabelige medarbejdere og lærere samt et antal medlemmer valgt for et år ad gangen af og blandt de under det pågældende hovedområde indskrevne studerende. Antallet af repræsentanter for de videnskabelige medarbejdere og lærerne fastsættes af undervisningsministeren. Antallet af de studerendes repræsentanter udgør en tredjedel af fakultetsrådets samlede medlemstal.“

Om sammensætningen af de i § 8 omhandlede *fagråd*, som leder de i paragraffen nævnte hovedområder (jfr. nedenfor), henviser bestemmelsen til reglerne i § 7.

„§ 9, stk. 2. Instituttets øverste organ er *institutrådet*, der består af samtlige institutters heltidsbeskæftigede videnskabelige medarbejdere og deltidsansatte lektorer samt repræsentanter for det øvrige personale og de studerende, der deltager i den undervisning, som varetages af instituttet. Fakultets- eller fagrådet fastsætter efter retningslinjer fastlagt af konsistorium de nærmere regler om det øvrige personales og de studerendes repræsentation.“

Hvad angår *det ikke videnskabelige personale*, er dette — som i det oprindelige lovforslag — alene repræsenteret i *institutrådet*, men udvalgt opfordrede i sin betænkning ministeren til

at foranledige, at der oprettes *samarbejdsudvalg* med repræsentanter for universitetets øverste ledelse og repræsentanter for det ikke videnskabelige personales institutrådsmedlemmer, hvor generelle spørgsmål kan behandles.

Antallet af de studerendes repræsentanter i de forskellige organer er det samme som oprindeligt foreslået, idet de skal udgøre *en tredjedel* af medlemstallet i *konsistorium, fakultets- og fagråd*. Det forudsættes i øvrigt i udvalgets betænkning, at de studerende får en tilsvarende forholdsmæssig repræsentation i de udvalg, som nedsættes af de nævnte kollegiale organer, dog bortset fra de særligt sagkyndige bedømmelsesudvalg, som nedsættes i forbindelse med tildeling af akademiske grader og med besættelse af videnskabelige stillinger, jfr. lovens § 7, stk. 7, en bestemmelse, som også fik sin endelige udformning under folketingsbehandlingen.

Derimod besætter de studerende — som ligeledes oprindeligt foreslået — *halvdelen af pladserne* i de i lovens § 10 omhandlede *studienævn*, som nedsættes for hvert hovedområde eller faggruppe.

Hvert *studienævn* består således ifølge § 10, stk. 2, af et lige stort antal lærere og studerende, der vælges af henholdsvis de lærere, der underviser, og de studerende, der studerer inden for det pågældende studienævns område.

Ifølge det oprindelige lovforslag skulle de studerendes repræsentanter i fakultets- og fagråd samt i studienævn vælges af *faglige studenterråd*, medens repræsentanterne i konsistorium skulle vælges af og blandt repræsentanterne i fakultets- og fagråd. Såvel *den indirekte valg måde* som reglerne om *studenterråd* *udgik under folketingets behandling af lovforslaget*. Efter loven vælges de studerendes repræsentanter i *konsistorium direkte af og blandt de ved universitetet immatrikulerede studerende*, og de studerendes repræsentanter i *fakultets- og fagråd samt studienævn* vælges på samme måde *af og blandt de studerende, der studerer under det pågældende fakultets- eller fagråds eller studienævns område*.

Som nævnt udgik lovforslagets bestemmelser om *studenterråd*. De erstattedes af følgende bestemmelser:

„Valgregler m. v.

§ 11. Regler om valg af medlemmer til universitetsorganerne fastsættes af undervisningsministeren.

Stk. 2. Anvendes listeopstilling af kandidater til poster i universitetsorganerne, fordeles posterne efter reglerne om forholdstalsvalg.

Stk. 3. Universitetet stiller lokaler og kontorassistance til rådighed for de valgte repræsentanter i universitetsorganerne efter regler fastsat af undervisningsministeren.“

Om lovens indhold skal i øvrigt anføres følgende:

Et universitet *ledes* ifølge § 3 af en *rektor* i forbindelse med et konsistorium samt de ved universitetet oprettede fakultets- eller fagråd, institutråd og studienævn.

Til rådighed for rektor og de nævnte organer står en *universitetsadministration*, der ledes af en administrativt uddannet *chef*. Denne var efter det oprindelige lovforslag „født medlem“ af konsistorium. Dette fandtes under folketingets behandling ikke i overensstemmelse med lovforslagets principper, og lovforslaget ændredes derfor på dette punkt. Efter loven er *administrationschefen* ikke medlem af konsistorium, men deltager uden stemmeret i konsistoriums møder.

Konsistorium afgør ifølge § 6, stk. 2, alle sager, der vedrører universitetet som helhed, eller som vedrører forholdet mellem to eller flere fakulteter eller faggrupper, medmindre andet fastsættes af undervisningsministeren.

Konsistorium nedsætter ifølge stk. 3 et *budget- og forretningsudvalg*, der dels udarbejder universitetets samlede budgetforslag, dels efter konsistoriums bemyndigelse i øvrigt kan handle på dets vegne.

Under folketingets behandling indsattes i øvrigt (i § 8) en bestemmelse, hvorefter konsistorium for det enkelte hovedområde kan nedsætte et *budgetudvalg*, der *koordinerer* budgetforslagene fra fagrådernes budget- og forretningsudvalg.

Ifølge § 7 kan forskning og undervisning foregå inden for følgende *hovedområder*: teologi, samfundsvidenskab, lægevidenskab, humaniora og naturvidenskab.

Forskningen og undervisningen inden for hvert hovedområde ledes ifølge stk. 2 af et *fakultetsråd*, medmindre området opdeles i flere faggrupper efter § 8.

Efter § 8 kan konsistorium *opdele et hovedområde i to eller flere faggrupper*. Forskningen og undervisningen inden for hver faggruppe ledes af et *fagråd*.

Bestemmelsen om hovedområder må ses på baggrund af, at den traditionelle fakultetsinddeling bl. a. har betydet, at fag, som ikke havde meget med hinanden at gøre, måtte administreres sammen inden for et fakultet, samtidig med at et ønskeligt samarbejde mellem fag, der ikke lå inden for samme fakultet, blev hæmmet af fakultetsgrænserne.

Ifølge § 9 drives det enkelte fagområdes forskningsvirksomhed inden for et *institut*. De til instituttet knyttede videnskabelige medarbejdere varetager tillige undervisningen inden for det pågældende fagområde, og instituttets lokaler og udstyr står til rådighed for undervisningen i fornødent omfang.

Konsistorium godkender efter paragraffens stk. 4 efter indstilling fra fakultets- eller fagråd oprettelse eller nedlæggelse af institutter. Institutter kan med fakultets- eller fagrådets godkendelse opdeles i laboratorier eller samles i centralinstitutter.

Det er tanken, at der skal dannes så store institutenheder, at man kan sikre et tilstrækkeligt stort grundlag for anskaffelse og effektiv udnyttelse af udstyr og apparatur og for ansættelse af administrativt personale til aflastning af forskerne.

Ifølge § 10 nedsættes der under hvert hovedområde eller faggruppe *studienævn* for hovedområdet eller faggruppen som helhed, for linjer eller for enkelte fag eller dele af fag. Nærmere regler herom fastsættes af konsistorium.

Om *studienævnenes kompetence* hedder det i paragraffens stk. 3-5:

„*Stk. 3.* Studienævnene træffer efter regler, der fastsættes af undervisningsministeren, afgørelse i sager vedrørende studierne indhold, undervisningens tilrettelæggelse og afholdelse af eksaminer.

Stk. 4. Studienævnene træffer efter regler, der fastsættes af undervisningsministeren, endvidere afgørelse om ansættelse af

undervisningsassistenter, instruktører og tilsvarende lærere og skal udtale sig om oprettelse og nedlæggelse af andre lærerstillinger samt om de pædagogiske kvalifikationer hos ansøgere til disse stillinger.

Stk. 5. Andre sager, der vedrører undervisningen under et studienævns område, skal forelægges nævnet til udtalelse, inden sagen afgøres.“

Om universiteternes *fonds- og legatmidler* siges det i § 12:

„Et universitet har ret til at modtage tilskud fra anden side end statskassen samt til at oprette fonde og legater for sådanne tilskudsmidler. Disse fonde og legater holdes uden for statskassen, og der kan alene rådes over dem af de styrelser, der er indsat af universitetet selv i overensstemmelse med de for det enkelte fond eller legat fastsatte vedtægter.“

Forbindelsen mellem universiteterne og de grene af samfundslivet, som beskæftiger universitetsuddannede kandidater, er søgt styrket gennem en bestemmelse om afholdelse af årlige møder mellem repræsentanter for dem, der beskæftiger kandidaterne, og dem, der har ansvaret for deres uddannelse (§ 13).

Loven, der i øvrigt indeholder visse overgangsbestemmelser, træder i kraft den 1. september 1970. Den skal optages til revision senest i folketingsåret 1972-73.

Undervisningsministeren anførte i sin fremsættelse flere årsager til, at universiteternes forhold nu burde inddrages under lovgivningsmagten. Den væsentligste var den rivende udvikling, som havde præget universiteterne i den sidste halve snes år. Fra at være institutioner, som kun blev søgt af en meget lille del af ungdommen, og hvor professorerne udgjorde en væsentlig del af lærerstaben, var de nu blevet institutioner, der betragtedes som et væsentligt og sidste led af det samlede uddannelsessystem for et stort antal unge. Professorerne var kommet til at udgøre en stadig mindre del af den samlede lærerstab, der efterhånden omfattede mange andre højt kvalificerede lærere. Disse andre lærere måtte være berettigede til at deltage i ledelsen af den institution, de arbejdede ved, ligesom de unge ønskede både medindflydelse på og medansvar for deres egen uddannelse.

Formålet med lovforslaget var derfor at fastslå visse principper for, hvorledes det enkelte universitet skulle ledes i de kommende tre år, indtil loven skulle optages til revision.

Orla Møller (S) hilste ved 1. behandling integreringen af lærere og professorer velkommen. Noget af det såkaldte professorvælde var brudt. Han fremførte i øvrigt en lang række kritiske bemærkninger, navnlig vedrørende studenternes repræsentation i de forskellige organer og den — indirekte — måde, de studerendes repræsentanter skulle vælges på. Lovforslaget ville i den foreliggende form betyde døden for de eksisterende studenterråd på bred basis og var et groft indgreb i organisationsfriheden.

Knud Bro (KF) fandt, at regeringen med lovforslaget havde fundet en rimelig balance mellem professorernes og de studerendes interesser. Både *Enggaard* (V) og *Samuelsen* (RV) betegnede forslaget som et fremskridt, men fandt det iøvrigt rigtigt, at loven skulle tages op til revision om tre år.

Morten Lange (SF) betragtede lovforslaget som et betydeligt fremskridt sammenlignet med den eksisterende situation. Han havde dog adskillige kritiske bemærkninger. Der var således ikke forudset nogen repræsentation i de højere styrelsesorganer for de yngste forskere, stipendiater og universitetsadjunker, hvilket var en væsentlig mangel. Der var også urimeligheder i studenternes repræsentation.

Kjær Rasmussen (VS) betegnede bl. a. forslaget som perspektivløst og reaktionært. I stedet for virkelige muligheder for en aktiv og levende medbestemmelse havde de studerende højest fået tildelt en slatten gulerod.

Hanne Reintoft (DK) fandt ligeledes, at de studerendes medindflydelse måtte øges ganske betydeligt. Der var intet, der berettigede ministeren til at fremsætte et lovforslag, hvor man gik så forsigtigt til værks og kom til et så utilfredsstillende resultat.

Som nævnt resulterede udvalgets arbejde i en række ændringer, som i alt væsentligt er omtalt i det foregående.

De ændringsforslag, som vedtoges ved 2. behandling, var tiltrådt dels af *udvalget*, dels af et *flertal* (udvalget med undtagelse af Morten Lange) og dels af et *flertal* bestående af regeringspartierne medlemmer.

To *mindretal*, dels socialdemokratiets medlemmer, dels Morten Lange, fremsatte en række ændringsforslag, enten i fællesskab eller hver for sig. Mindretallenes ændringsforslag blev ikke vedtaget ved 2. behandling.

Uden for betænkningen stillede *Sigsgaard* og *Kjær Rasmussen* (VS) ændringsforslag (B. sp. 2197) indeholdende en ny affattelse af lovforslaget, som konsekvent byggede på en ligelig repræsentation af lærere og studenter. Heller ikke dette vedtoges.

Ved 3. behandling vedtoges lovforslaget med 82 stemmer (KF, V, RV) mod 54 (S, VS); 9 medlemmer (SF) tilkendegav, at de hverken stemte for eller imod.

151. Lov om Københavns universitets placering og universitetscentre. (Undervisningsminister *Helge Larsen*). [A. sp. 1145. C. sp. 649].

Skriftlig fremsættelse ²⁸/₁₁ (F. sp. 1644). 1. beh. ¹²/₁₂ (F. sp. 2221). Partiernes ordførere: K. B. Andersen (ved 1. behandling), Camre, Haunstrup Clemmensen, Per Møller, Grethe Philip, Morten Lange og Kjær Rasmussen. Henvist til udvalg på 17 medlemmer (Haunstrup Clemmensen, Knud Bro, Jørgen Jensen, Ellen Strange Petersen [næstformand], Per Møller, Enggaard, Johan Philipsen, Grethe Philip, Samuelsen [formand], Valbak, K. B. Andersen (fra ²²/₁ Camre), Lysholt Hansen, Waldemar Laursen, Hans Lund, Orla Møller, Knud Nielsen og Morten Lange). Betænkning (B. sp. 1793) afgivet ¹⁵/₆. 2. beh. ²¹/₆ (F. sp. 6253). 3. beh. ²⁸/₆ (F. sp. 6661). *Loven stadfæstet 4. juni 1970.* (Lovt. nr. 263).

Loven har følgende ordlyd:

„§ 1. Københavns universitets udbygning gennemføres på de arealer, som universitetet allerede råder over, samt på arealer, der erhverves inden for et område, som begrænses af Jagtvejen, Tagensvej, Haraldsgade og Vermundsgade. Derudover erhverves der andetsteds i hovedstadsområdet arealer, der er tilstrækkelig store til også at sikre universitetets udbygning på lang sigt.

Stk. 2. Der oprettes snarest et universitetscenter ved Roskilde.

Stk. 3. Af den ved lov nr. 209 af 31. maj 1968 om universiteternes udbygning fastlagte bevillingsramme på 1250 mill. kr. kan anvendes et beløb på indtil 25 mill. kr. til forberedende arbejder i forbindelse med Roskildecentrrets etablering i tiden indtil 1. april 1973.

Stk. 4. De økonomiske rammer for Roskildecentrrets opbygning fastlægges ved lov.

§ 2. Der oprettes et universitetscenter i Ålborg, som kan påbegynde uddannelserne senest i 1974-75. Med henblik herpå nedsættes der af undervisningsministeren en planlægningsgruppe, som skal udarbejde forslag til en koordinering og udbygning af videregående uddannelser i Ålborg.

§ 3. Der oprettes senere et universitetscenter i Ribe-Esbjerg området.

§ 4. Undervisningsministeren bemyndiges til at iværksætte eller, for så vidt angår ikke statsejede institutioner, tillade, at der iværksættes ekspropriation til bygninger og anlæg for højere uddannelsesinstitutioner efter reglerne i lov om fremgangsmåden ved ekspropriation vedrørende fast ejendom.“

Undervisningsministeren henviste i sin fremsættelse til det forslag til lov om centre for højere uddannelser og Københavns universitets placering, som fremsattes i det foregående folketingsår, men ikke blev færdigbehandlet (årbog 1968-69 side 571). Den beretning, der blev afgivet af det da nedsatte udvalg, havde haft væsentlig betydning for udarbejdelsen af nærværende lovforslag. Beretningen var optrykt som bilag til lovforslaget.

Ministerens understregede den vægt, som regeringen måtte lægge på, at der nu blev truffet en beslutning om *Københavns universitets* fremtid, som kunne løfte universitetet ud af den tilstand af improvisation og nødløsninger, som længe havde været gældende.

Som det fremgår af lovforslagets bemærkninger var Københavns universitets arealproblemer behandlet i følgende betænkninger:

1. Betænkning nr. 451 afgivet december 1966 af Dispositionsplanudvalget for Københavns universitet.
2. Planlægningsrådets indstilling om udbygning af universitetskapaciteten øst for Store Bælt, september 1967.
3. Rapport fra arbejdsgruppen vedrørende eventuelle fremtidige universitetsarealer i Københavns kommune, august 1968.
4. Betænkning fra Københavns universitet: Københavns universitets placeringsmuligheder i Storkøbenhavns centrale byområde, november 1968.

I bemærkningerne gives en kort sammenfatning af de i disse betænkninger omhandlede indstillinger.

Af de forslag, der forelå, syntes — som det videre fremgår af ministerens fremsættelse — alene forslaget om en fremtidig udbygning på *Vestamager/Kalveboderne* at kunne samle den fornødne tilslutning.

Denne placering forudsatte løsningen af omfattende trafikale og byplanmæssige problemer. Ministeren havde derfor nedsat en styringsgruppe, der kunne vejlede et byplanfirma i en undersøgelse af mulighederne for at placere et universitetsareal på *Vestamager/Kalveboderne* og af de forudsætninger, der må være opfyldt, før man kan begynde en universitetsudbygning i området.

Ministerens omtalte i denne forbindelse den af Københavns uni-

versitet iværksatte *kommunikationsanalyse*. Materiale herfra havde været stillet til rådighed for styringsgruppen og dens teknikere og var således indgået i overvejelserne. Foruden styringsgruppens rapport afventedes også en *udtalelse fra Københavns universitets matematisk-fysiske faggruppe*, som ministeren havde anmodet om, og som ville være af betydning ved afgørelsen af spørgsmålet om universitetets placering.

Ministeren fremhævede den nære sammenhæng, der var mellem spørgsmålet om Københavns universitets udbygningsproblemer og forslaget om oprettelse af et *universitetscenter ved Roskilde*. Skulle man begrænse omfanget af midlertidige løsninger og køb af gamle ejendomme til Københavns universitet, og skulle man bremse væksten i Københavns universitets studentertal, kunne det kun ske ved en hurtig opbygning af et universitetscenter på Sjælland. Alle forhold taget i betragtning ville et universitetscenter være bedst placeret ved Roskilde. Det var i øvrigt tanken, at Roskildecetret såvel i sin uddannelsesmæssige som i sin organisatoriske opbygning skulle være et sted, hvor man skulle føre nogle af de nye tanker om større smidighed og kombinationsfrihed ud i livet.

Den for *Ålborg* foreslåede planlægningsgruppe skulle udarbejde forslag om, hvorledes de eksisterende uddannelser kunne koordineres og udvikles til nye uddannelser, og hvorledes der oven på disse uddannelser kunne bygges uddannelser på universitetsniveau. Man måtte regne med, at tyngdepunktet her ville komme til at ligge i de tekniske og økonomiske fag. Planlægningsgruppen ville blive anmodet om at tilrettelægge sit arbejde således, at etableringen af universitetscentret kunne påbegyndes i 1975. Under folketingets behandling indsatte *årstallet 1974-75* i § 2 som det seneste tidspunkt for påbegyndelse af uddannelserne.

Ministeren betonedede, at der med udbygningen af Københavns universitet og Århus universitet og opbygningen af universitetscentrene i Odense, Roskilde og lidt senere i Ålborg ville være lagt beslag på vore ressourcer i de kommende år i et omfang, som ikke kunne være større. Derfor måtte oprettelsen af et center i *det sydlige Jylland* vente. Under folketingets behandling ændredes efter forslag fra et flertal i udvalget § 3 således, at placeringen af dette center fastlagdes til *Ribe-Esbjerg området*.

Endelig kom ministeren ind på *centerbegrebet*. Han definerede et universitetscenter som et uddannelsescenter med et bredt udbud af uddannelser på forskellige niveauer op til og med universitetsniveauet. Der måtte ved universitetscentrene opbygges en *fleksibel uddannelsesstruktur*. Ministeren omtalte nærmere det arbejde, der var i gang på dette område. Jævnledes hermed arbejdedes der i planlægningsrådet med en betænkning om *universitetscentrenes organisation og administration*.

K. B. Andersen (S) beskæftigede sig ved 1. behandling indled-

ningsvis med centertankerne og fandt det afgørende, at man nu fik en drøftelse af, hvordan fremtidens uddannelsescentre skulle være.

Han erkendte Københavns universitets store problemer og pegede på en løsning i området Vestamager- Kalveboderne. Han fandt forslaget om et centers placering i Roskilde uplanlagt og dårligt underbygget og beklagede, at ministeren blankt havde afvist alle realitetsundersøgelser af andre placeringer på Sjælland.

Ministeren havde nu medtaget bestemmelser om Ålborg i lovforslaget. Dette var et fremskridt, men ministeren ville stadig ikke acceptere en landsplanlægning, der tog ligeligt hensyn til de unge i alle dele af landet, han ville stadig skubbe en udbygning i det nordjyske område i baggrunden i forhold til udbygningen i Roskilde.

Socialdemokratiet ville meget gerne være med til en grundig forhandling af lovforslaget, men ville ikke være med til at trække landet mere skævt, end det var i forvejen.

Havnstrup Clemmensen (KF) kunne tiltræde, at en del af udbygningen af Københavns universitet skete på Rigshospitalsområderne, og havde yderligere stor sympati for en løsning på Kalvebodarealerne. Prioriteringssynspunkter talte i første række for en aflastning af Københavns universitet, og han kunne derfor tiltræde forslaget om Roskilde. Hvad angik et center i Syd- og Sønderjylland fandt han, at afgørelse om placeringen burde vente.

Per Møller (V) anerkendte, at man havde måttet skelne mellem de mest påtrængende og de knap så påtrængende opgaver. Dette var baggrunden for den beklagelige udskydelse af spørgsmålet om placeringen i det sydlige Jylland. Hvad Københavns universitet angik, var det afgørende nødvendigt, at man nu greb effektivt ind med løsninger, som hurtigt og umiddelbart kunne skabe en aflastning. Han fandt dette krav tilgodeset ved lovforslaget. Udbygningen i Kalvebodkilen måtte imidlertid ikke drukne i den samlede planlægning, som var nødvendig. Der måtte snarest muligt træffes endelig beslutning om en universitetsplacering dér.

Grethe Philip (RV) gav tilslutning til principperne i lovforslaget. Hun var positivt indstillet overfor en undersøgelse af mulighederne for en udbygning i Kalvebodkilen, men fandt det ikke muligt i dag at tage endelig stilling. Det ville efter hendes opfattelse være forkert at presse Ålborg frem for Roskilde. Et universitetscenter i Ålborg ville i første række aflaste Århus, ikke København. Også hun ville finde det ønskeligt med en afgørelse af placeringen i det sydlige Jylland.

Morten Lange (SF) betonedede nødvendigheden af at anskue universitetsproblemerne som en helhed. De kunne ikke løses lokalt, idet de enkelte centerspørgsmål var dele af et mønster.

Det var utvivlsomt, at Københavns universitet i kraft af sin størrelse og de forsømmelser, der var udvist igennem en meget lang række år, rejste det største af de problemer, der forelå. Han syntes nu at kunne skimte en plan, som forhåbentlig ville tage endnu mere fast

form, nemlig et universitetscenter for de medicinsk-biologiske, naturvidenskabelige studier omkring Nørre Fælled og et universitetscenter i Kalvebodkilen for de humanistiske studier i videste forstand. En aflastning herudover var imidlertid bydende nødvendig, og den nærmeste mulighed herfor var — også som mønster i den samlede plan — at placere et universitetscenter i Roskilde. Han beskæftigede sig derefter med universitetscentre i den øvrige del af landet. Ålborg ønskede han gerne fremmet lidt mere end efter forslaget, og hvad angik centret i det sydlige Jylland, var det for slet, at man ikke nu efter den lange debat, der havde været om dette spørgsmål, kunne træffe afgørelse om placeringen. Selv var han stemt for Esbjerg.

Kjær Rasmussen (VS) kunne ikke anbefale Kalvebodprojektet, men pegede i stedet på de muligheder, der var til stede i Høje Tåstrup-området. I stedet for Roskilde burde man så snarest gå i gang med at oprette et center i Ålborg.

Uden for ordførernes kreds pegede en række medlemmer på forskellige lokale løsninger af universitetscentrenes placering.

Udvalget fastslog i sin betænkning en række retningslinjer for den videre udbygning af de højere uddannelser. Herom må i alt væsentligt henvises til betænkningen. Her skal alene anføres følgende:

„ . . . For så vidt angår Københavns universitets udbygning, forudsættes det lægevidenskabelige og det matematisk-naturvidenskabelige fakultet udbygget i området på og omkring Nørre Fælled som nævnt i lovforslagets § 1. Det teologiske, det rets- og statsvidenskabelige og det filosofiske fakultets udbygningsbehov søges foreløbig dækket ved et midlertidigt byggeri på det nordlige Amager i overensstemmelse med det af Københavns universitet stillede forslag. De hermed forbundne udgifter afholdes inden for de i lov af 31. maj 1968 om universiteternes udbygning fastlagte rammer, og der nedsættes snarest en arbejdsgruppe, som skal gennemarbejde Københavns universitets forslag og udarbejde en plan til dets gennemførelse.

Der er i udvalget principiel enighed om, at den permanente udbygning af de tre nævnte fakulteter bør ske på et areal i Kalvebodkilen, og at denne forudsætning må indgå i den videre planlægning af Københavnsegnens udvikling. Der tages endelig stilling til den permanente udbygning i Kalvebodkilen, så snart den øvrige planlægning tillader det.

I den samlede planlægning af Københavns universitets udbygning bør man sigte mod en kapacitet på ca. 23.000 studerende.

Universitetscentret i Roskilde skal bl. a. omfatte nogle humanistiske og naturvidenskabelige uddannelses- og forskningsenheder. Der skal nedsættes en planlægningsgruppe med den opgave at tilrettelægge centrets opbygning således, at undervisningen så vidt muligt kan påbegyndes i 1972-73. Det foreløbige mål for centrets udbygning må være, at det i 1980 kan have kapacitet til 6-8.000 studerende.

Universitetscentret i Ålborg skal baseres på den allerede påbegyndte højere undervisning på stedet. Den i lovforslagets § 2 nævnte planlægningsgruppe skal planlægge en videreudvikling af disse uddannelser med henblik på deres samling i et universitetscenter, hvori også beslægtede universitetsfag skal indgå. Planlægningen skal sigte mod en etablering af centret senest i 1974-75, jfr. nedenstående ændringsforslag nr. 2, og mod en udbygning, som vil give centret en kapacitet på 3-4.000 studerende i 1980. Udvalget er bekendt med, at der overvejes en forsøgsordning, hvorefter man inden for de nærmeste år skal begynde en enhedsuddannelse for civil- og akademiingeniører inden for bygningsretningen i Ålborg. Udvalget henstiller, at dette forsøg fremmes mest muligt. . . .“

Udvalget beskæftiger sig endvidere med Odense og Århus universitet. Hvad det sidste angår, anbefaler udvalget, at der nedsættes en planlægningsgruppe, som ikke alene skal planlægge universitetets udbygning, men også inddrage andre uddannelser i arbejdet med henblik på en koordinering i Århus. Der peges på nødvendigheden af at udarbejde konkrete planer for centrenes forskellige uddannelsesforløb.

Udvalgets *flertal* (Knud Bro, Jørgen Jensen, Per Møller, Enggaard, Grethe Philip, Samuelsen, Valbak, Camre, Lysholt Hansen, Waldemar Laursen, Hans Lund, Orla Møller og Morten Lange) stiller ændringsforslag, hvorefter det i lovforslagets § 3 nævnte center i det sydlige Jylland placeres i *Ribe-Esbjerg området*. Ændringsforslaget er tiltrådt af undervisningsministeren.

Et *mindretal* (Haunstrup Clemmensen, Ellen Strange Petersen og Johan Philipsen) kan ikke tilslutte sig, at man på nuværende tidspunkt træffer beslutning om placering af et universitetscenter i Ribe-Esbjerg området. Der stilles store økonomiske krav til opbygningen af de øvrige vedtagne centre, og mindretallet mener derfor, at beslutningen om at placere og påbegynde et syd- eller sønderjysk universitet må afvente de øvrige nye centres igangsættelse. Der bør ikke på nuværende tidspunkt træffes en beslutning, der forhindrer, at et universitetscenter placeres i Sønderjylland.

Et *andet mindretal* (Knud Nielsen) mener, at afgørelsen om placeringen af et universitetscenter i Syd- eller Sønderjylland bør ske nu, idet der i modsat fald må næres frygt for, at denne landsdel på grund af usikkerhed med hensyn til universitetscentrets placering og indhold i lang tid fremover vil blive hæmmet i udbygningen af andre uddannelsesinstitutioner.

Ved en afgørelse af placeringsspørgsmålet nu vil en gradvis opbygning af universitetscentret sandsynligvis allerede kunne påbegyndes inden udgangen af dette årti, hvilket må være i hele landsdelens interesse.

Universitetscentret foreslås placeret i det egentlige Sønderjylland, hvorfor mindretallet stiller nedenstående underændringsforslag, nr. 4, som tilsigter oprettelsen af et universitetscenter i Haderslev.

Et *mindretal* (socialdemokratiets medlemmer af udvalget) gør i en længere udtalelse rede for sine synspunkter. Det fremgår heraf bl. a., at mindretallet ikke føler sig overbevist af det statistiske materiale, som ministeren har fremlagt. Mindretallet vil således tillægge udbygningen i områderne vest for Store-Bælt en forholdsvis højere prioritering end landets østlige områder.

I et bilagshæfte er optrykt en væsentlig del af udvalgets materiale.

Også lovforslagets 2. behandling gav anledning til en indgående meningsudveksling.

Ved 3. behandling vedtoges lovforslaget enstemmigt med 90 stemmer (KF, V, RV, SF); 56 medlemmer (S, VS) tilkendegav, at de hverken stømte for eller imod.

152. Lov om udbygningen af Odense universitetscenter. (Undervisningsminister *Helge Larsen*). [A. sp. 1289. C. sp. 459].

Skriftlig fremsættelse $\frac{2}{12}$ (F. sp. 1685). 1. beh. $\frac{12}{12}$ (F. sp. 2221). Partiernes ordførere: K. B. Andersen, Knud Bro, Per Møller, Grethe Philip, Morten Lange og Kjær Rasmussen. Henvist til samme udvalg som forslag til lov om Københavns universitets placering og universitetscentre, se side 438. Betænkning (B. sp. 857) afgivet $\frac{9}{4}$. 2. beh. $\frac{14}{4}$ (F. sp. 4952). 3. beh. $\frac{17}{4}$ (F. sp. 5138). *Loven stadfæstet 29. april 1970.* (Lovt. nr. 176).

Loven har følgende indhold:

„§ 1. Undervisningsministeren bemyndiges til indtil 1. april 1978 at anvende 385 mill. kr. til udbygningen af 1. etape af Odense universitetscenter.

§ 2. Lovforslag om de bevillingsmæssige rammer for udbygningen af Odense universitetscenter efter 1. april 1978 fremsættes for folketinget senest i folketingsåret 1974-75.”

Undervisningsministeren gav i sin fremsættelse en redegørelse for det hidtidige forløb af planlægningen og igangsættelsen af Odense universitetscenter.

I 1966 afholdtes en arkitektkonkurrence, og undervisningsministeriet besluttede herefter at overdrage det vindende arkitektfirma

projekteringen og opførelsen af Odense universitet, idet man dog tog forbehold om omfanget og takten for udbygningen af centret.

I foråret 1969 var man nået så vidt, at man havde et samlet overblik over, hvad det ville koste at realisere det af brugerne opstillede udbygningsprogram baseret på konkurrenceprojektet. Det viste sig da, at det beløb, som man nåede frem til — det var på *457 mill. kr.* — var væsentligt større end det beløb, som man havde skønnet anvendt til Odense universitetscenter, da man ved lov nr. 209 af 31. maj 1968 fastlagde den samlede ramme på *1.250 mill. kr.* til udbygningen af universiteterne indtil 1. april 1976.

Af bemærkningerne til lovforslaget om den samlede beløbsramme fremgik, at man havde regnet med at bruge 257 mill. kr. i Odense. Med den fornødne prismæssige ajourføring ville dette give ca. *280 mill. kr.*

Selv om der i bemærkningerne til rammeloven var taget forbehold om, at beløb, der ikke kom til anvendelse ved ét universitet, skulle kunne anvendes ved et andet, fandt regeringen, at den difference, der var mellem det beløb, der var forudsat anvendt i Odense, og det, som en gennemførelse af den oprindelige plan ville medføre, var så stor, at man måtte have foretaget en yderligere belysning af økonomien for det kommende byggeri, før der blev taget endelig stilling til planerne.

Der nedsattes derfor en arbejdsgruppe, som fik til opgave at foretage en nærmere bedømmelse af forholdene. Arbejdsgruppens rapport forelå den 29. august 1969.

De tre vigtigste punkter i arbejdsgruppens konklusion var følgende:

Arbejdsgruppen går ind for, at udbygningen baseres på det ved arkitektkonkurrencen udpegede vinderprojekt, idet dette dog modificeres på enkelte punkter. Dernæst har gruppen indstillet, at udbygningsperioden for 1. etape af universitetscentret udstrækkes til 1978, og at man til imødegåelse af den opståede forsinkelse opfører yderligere midlertidige bygninger. Endelig indstiller arbejdsgruppen, at der fastlægges en beløbsramme for 1. etape af udbygningen på *422 mill. kr.*

Det siges i ministerens fremsættelse bl. a.:

„— — — Som det fremgår af lovforslaget, har regeringen fundet, at man kan gå ind for en samlet ramme på *385 mill. kr.* Der er altså tale om en reduktion på små 10 pct. i forhold til arbejdsgruppens indstilling. Af de 385 mill. kr. forudsættes 310 mill. kr. anvendt indtil 1976. Der vil stadig være tale om et merforbrug på ca. 30 mill. kr. i forhold til den prisajourførte andel, der i rammeloven var forudsat anvendt i Odense.

Regeringen har nøje overvejet spørgsmålet om beløbsrammens

størrelse. Det har i den forbindelse spillet en afgørende rolle, at der fra alle sider er enighed om, at udbygningen af Odense universitetscenter bør fremmes mest muligt. Jeg kan her henvise til den beretning, der er afgivet den 30. september 1969 fra udvalget angående forslag til lov om centre for højere uddannelse og Københavns universitets placering. Ikke blot udvalgets flertal, men også de 2 mindretal har givet udtryk for ønsket om, at udbygningen af Odense universitet fremmes mest muligt.

Imidlertid foreligger der jo i disse år så mange presserende investeringsopgaver, at man må se i øjnene, at det ikke vil være muligt at fremme dem alle i den takt og udstrækning, som man måske egentlig kunne ønske sig. Dette gælder både inden for undervisningen og mange andre områder af vort samfundsliv.

Ud fra en nøje afvejning af de foreliggende muligheder har regeringen derfor besluttet at foreslå fastlagt en beløbsramme til udbygningen af Odense universitetscenter på 385 mill. kr. til 1978, men jeg vil gerne understrege, at det er en forudsætning, at den fornødne begrænsning sker, uden at man berører antallet af studenter eller på anden måde foretager væsentlige indgreb i de forudsatte funktioner i centret. — — —“

Ministeren fremhævede i øvrigt som noget væsentligt, at det projekt, som man var gået ind for, må anses for at være meget fleksibelt, og at arbejdsgruppen havde peget på en løsning, hvorefter man i princippet bevarede vinderprojektet fra den i sin tid afholdte konkurrence. Det modificerede konkurrenceprojekt skulle derfor give samme bygningsmæssige muligheder for at realisere tanken om et uddannelsescenter som det oprindelige projekt.

Under behandlingen i folketinget beklagedes det fra flere sider, at det havde været nødvendigt at nedskære det oprindelige projekt, men lovforslaget fik i øvrigt tilslutning fra alle partiers side med undtagelse af venstresocialisterne, som ikke kunne medvirke til en gennemførelse af lovforslaget.

I udvalgets betænkning siges det bl. a.:

„Udvalget beklager den modifikation, som er foretaget i det oprindelige projekt, men kan tilslutte sig, at arbejdet videreføres på dette grundlag under hensyn til de omfattende behov, der er for udvidelse og forbedring ikke mindst af uddannelsesvæsenet også på en række andre områder.

Udvalget lægger afgørende vægt på, at tanken om et egentligt uddannelsescenter ved Odense fastholdes og virkeliggøres. Udvalget går ud fra, at man til enhver tid vil være indstillet på at ajourføre planerne i overensstemmelse med udviklingen i centertankerne. I denne forbindelse henleder udvalget ministerens opmærksomhed på det fornuftige i eventuelt at udvide planlægningen, så andre interesser end de obligate universitetsinteresser bliver tilgodeset.

Det vil efter udvalgets opfattelse være særdeles ønskeligt, at de mange uløste problemer i forbindelse med ideen om uddannelsescentre snarest finder en afklaring.“

Ved 3. behandling vedtoges lovforslaget enstemmigt med 121 stemmer; 2 medlemmer (VS) tilkendegav, at de hverken stemte for eller imod.

153. Lov om organisation af den kliniske del af den lægevidenskabelige studenterundervisning m. v. (Undervisningsminister *Helge Larsen*). [A. sp. 1125. C. sp. 489].

Skriftlig fremsættelse ²⁸/₁₁ (F. sp. 1640). 1. beh. ¹²/₁₂ (F. sp. 2283). Partiernes ordførere: Orla Møller, Stæhr Johansen, Enggaard, Helge von Rosen, Morten Lange og Kjær Rasmussen. Henvist til udvalg på 17 medlemmer (Stæhr Johansen, Chr. R. Christensen, Jørgen Jensen [næstformand], Adam Møller, Enggaard, Per Møller, Johan Philipsen, Helge von Rosen, Grethe Philip, Samuelsen [formand], Orla Møller, K. B. Andersen (fra ²⁰/₂ Camre), Lysholt Hansen, Waldemar Laursen, Hans Lund, Knud Nielsen og Morten Lange). Betænkning (B. sp. 807) afgivet ¹⁷/₃. 2. beh. ⁸/₄ (F. sp. 4794). Henvist til fornyet udvalgsbehandling. Tillægsbetænkning (B. sp. 891) afgivet ²⁸/₄. 3. beh. ³⁰/₄ (F. sp. 5378). *Loven stadfæstet 27. maj 1970.* (Lovt. nr. 233).

Efter § 1 oprettes der *to nye kliniske undervisningsenheder* på hospitaler under Københavns hospitalsvæsen og Københavns amts sygehusvæsen. Disse to nye kliniske lægeskoler skal *sideordnet med rigshospitalet varetage undervisningen i fag ved 2. del af det lægevidenskabelige studium ved Københavns universitet.*

Efter paragraffens stk. 2 fastsættes de nærmere bestemmelser for de nævnte undervisningsenheders organisatoriske forhold af undervisningsministeren efter indstilling fra Københavns universitet og efter forhandling med indenrigsministeren, Københavns kommune og Københavns amtsråd.

Ved § 2 fastslås det, at der af statskassen dels ydes *godtgørelse for de årlige merudgifter*, dels ydes *tilskud* til hel eller delvis dækning af de udgifter, der er forbundet med *opførelse, ombyg-*

ning eller køb af bygninger, samt til indretning af særlige lokaler til den omhandlede undervisning.

Efter § 3 kan *Københavns universitet* med undervisningsministerens samtykke herudover træffe aftale med *andre hospitalsvæsener* om samarbejde, for så vidt angår undervisningen i enkelte nærmere angivne fag. De merudgifter, der ved sådan undervisning påføres de pågældende hospitalsvæsener, godtgøres af statskassen efter reglerne i § 2.

§ 4 fik sin endelige affattelse under behandlingen i folketinget. Herefter skal de merudgifter, der påføres de kommunale og amtskommunale hospitaler, der varetager klinisk undervisning af studerende ved det lægevidenskabelige fakultet under *Århus universitet* og den natur- og lægevidenskabelige faggruppe under *Odense universitet*, godtgøres af statskassen efter reglerne i § 2.

Som en konsekvens af ændringen af § 4, som tilsigtede, at loven skulle dække hele landet i modsætning til det oprindelige til København begrænsede lovforslag, ændredes også lovens titel.

Lovforslaget byggede på en indstilling, som var afgivet af det såkaldte Helga Pedersen-udvalg, som havde til opgave at overveje en ny organisation af den kliniske del af studenterundervisningen ved det lægevidenskabelige fakultet under *Københavns universitet*, jfr. betænkning nr. 503/1968.

Når lovforslaget oprindeligt var begrænset til at omfatte forholdene ved *Københavns universitet*, skyldtes dette alene, at der her forelå et akut problem med hensyn til de organisatoriske former for gennemførelsen af den kliniske del af det lægevidenskabelige studium ved dette universitet. Tilsvarende organisatoriske problemer forelå ikke for universiteterne i *Århus* og *Odense*.

Ikke mindst gennemførelsen af den nye studieordning, der tilsigter gennem intensivering af undervisningen og henlæggelsen af en del af uddannelsen til efter embedseksamen at forkorte det relativt langvarige lægevidenskabelige studium, har nødvendiggjort en ny organisation af undervisningen.

Som nævnt ændredes lovforslaget under folketingets behandling til at omfatte hele landet. Det hedder herom i udvalgets betænkning:

„Udvalget har endvidere drøftet, om lovforslagets titel og indhold burde ændres således, at det dækker hele landet, og på en sådan måde, at bestemmelserne vedrørende *Århus* og *Odense* sættes i kraft, når de nuværende ordninger udløber.

Undervisningsministeren har oplyst, at der ikke er fastsat sær-

lige bestemmelser om varetagelsen af den kliniske undervisning ved det lægevidenskabelige fakultet under Århus universitet, men kun en af finansudvalget tiltrådt og på de årlige finanslove optagen betalingsordning for undervisningssenge og leje af lokaler og for Odense universitet en aftale mellem Odense universitet og Odense Amts og Bys Sygehus angående fremgangsmåden ved besættelse af visse overlægestillinger og visse professorater. Ministeren har endvidere meddelt, at bestyrelsen for sidstnævnte hospitalsvæsen i skrivelse af 8. januar 1970 er blevet anmodet om at fremkomme med sine krav med hensyn til en betalingsordning, og at det er hensigten, når disse foreligger, at optage forhandlinger med bestyrelsen herom.

For så vidt angår forholdene i Århus har ministeren udtalt, at det er hensigten efter 1. april 1970 at optage forhandlinger med den nye amtskommune med henblik på tilvejebringelse af en ændret betalingsordning m. m. for hospitalernes varetagelse af den kliniske del af studenterundervisningen.

For såvel Århus' som Odenses vedkommende tænkes ordningerne fastsat i overenskomster, der vil blive forelagt finansudvalget til godkendelse.

Ministeren har imødekommet udvalgets synspunkter ved nedenstående ændringsforslag, som er tiltrådt af udvalget.“

Lovforslaget fik ved 1. behandling i folketinget en velvillig modtagelse af ordførerne for såvel regeringspartierne som for socialdemokratiet og socialistisk folkeparti. Disse tilsagde alle en velvillig udvalgsbehandling ud fra en erkendelse af, at der var behov for en reorganisering af den kliniske undervisning. En række spørgsmål ønskedes dog nærmere belyst i udvalget. Der rejstes fra flere sider ønske om at udvide lovforslaget til at omfatte hele landet, et ønske, der som tidligere nævnt blev imødekommet gennem ændringsforslag ved 2. behandling.

Umiddelbart før lovforslagets 2. behandling modtog udvalget en stærkt kritisk henvendelse fra Den alm. danske Lægeforening, som fandt forslaget helt utilstrækkeligt både i bevillingsmæssig og arbejds­mæssig henseende. Denne henvendelse gav såvel *Orla Møller* (S) som *Enggaard* (V) anledning til under 2. behandlingen at fremsætte ønske om fornyet udvalgsbehandling efter 2. behandling. *Undervisningsministeren* udtrykte, som de to nævnte ordførere, en vis for­bav­sel­se over lægeforeningens henvendelse allerede på baggrund af, at foreningen havde været repræsenteret i Helga Pedersen-udvalget og havde tiltrådt dets betænkning, som lå til grund for lovforslaget. Han tilbød at tilstille udvalget alle fornødne oplysninger til belysning af sagen. *Kjær Rasmussen* (VS) fremkom med en meget stærk kritik af lovforslaget og især de i bemærkningerne omtalte bevillings­mæs­sig­e rammer, som efter hans opfattelse ville gøre det umuligt at give de lægestuderende en kvalificeret undervisning.

De udvalgs­mø­der, som fandt sted efter 2. behandling, gav dog

ikke anledning til yderligere ændringer af lovforslaget, idet udvalget indstillede lovforslaget til vedtagelse i den form, hvori det forelå efter afstemningen ved 2. behandling.

Ved 3. behandling vedtoges lovforslaget enstemmigt med 128 stemmer; 4 medlemmer (VS, DK og Rosing (Grønl.)) tilkendegav, at de hverken stemte for eller imod.

154. Lov om opførelse af et lægevidenskabeligt institutkompleks (Panum-instituttet) ved Københavns universitet. (Undervisningsminister *Helge Larsen*). [A. sp. 2011. C. sp. 477].

Skriftlig fremsættelse ¹⁵/₁ (F. sp. 2495). 1. beh. ²⁷/₁ (F. sp. 2837). Partiernes ordførere: Orla Møller, Stæhr Johansen, Johan Philipsen, Valbak og Morten Lange. Henvist til udvalg på 17 medlemmer (Stæhr Johansen, Haunstrup Clemmensen, Jørgen Jensen [næstformand], Ellen Strange Petersen, Johan Philipsen, Arne Christiansen, Per Møller, Samuelsen [formand], Rigmor Christensen, Valbak, Orla Møller, Camre, Lysholt Hansen, Waldemar Laursen, Hans Lund, Knud Nielsen, Morten Lange). Betænkning (B. sp. 811) afgivet ¹⁷/₃. 2. beh. ⁸/₄ (F. sp. 4789). 3. beh. ¹⁰/₄ (F. sp. 4891). *Loven stadfæstet 29. april 1970.* (Lovt. nr. 175).

Loven har følgende indhold:

„Undervisningsministeren bemyndiges til indtil 1. april 1984 at anvende 525 mill. kr. til på Blegdamshospitalets grund at opføre et bygningskompleks (Panum-instituttet) til brug for lægevidenskabelige institutter ved Københavns universitet.“

Herved skabes hjemmel til på det nævnte område at opføre et bygningskompleks, der skal rumme den overvejende del af de medicinsk-teoretiske institutter, der dækker den del af det lægevidenskabelige studium ved Københavns universitet, der ligger mellem forprøven og den kliniske del.

For så vidt angår den kliniske del af studiet, henvises til *lov om organisation af den kliniske del af den lægevidenskabelige studenterundervisning m. v.* (se nærmest foregående sag).

De to love må ses som en helhed, der skal muliggøre en mere tidssvarende undervisning for de medicinske studerende ved Københavns universitet i overensstemmelse med den i 1967 gennemførte

nye studieordning. Begge love bygger på forudsætningen om *optagelse af 750 medicinske studerende ved Københavns universitet pr. år.*

Som det fremgår af ministerens fremsættelse og af lovforslagets bemærkninger, var der allerede ved lovforslagets fremsættelse udført et omfattende programmerings- og projekteringsarbejde.

Finansudvalget havde i januar 1969 ved tiltrædelse af en redegørelse for det udførte projekteringsarbejde og andre forberedende arbejder med henblik på det kommende byggeri givet tilslutning til, at de forberedende arbejder kunne videreføres under forudsætning af, at forslag om bemyndigelse til undervisningsministeren til iværksættelse af selve opførelsen af det nye institutkompleks blev fremsat som lovforslag.

Københavns universitet havde i en redegørelse for udbygningen af de lægevidenskabelige institutter ved universitetet bl. a. sat det som et mål, at man skulle tilstræbe, at *forholdet mellem antallet af lærere og studerende* ved de teoretiske institutter ikke skulle blive ringere end 1: 5-6. En opfyldelse af dette ønske ville medføre, at *antallet af medarbejdere* ved fuld udbygning ville vokse til ca. 1.460 personer, hvilket ville være mere end en 3-dobling i forhold til staben af medarbejdere i 1968-69.

Regeringen havde kunnet tilslutte sig, at man måtte tilstræbe en væsentlig forbedring af undervisningsforholdene, men havde fundet, at en så voldsom vækst i staben af medarbejdere ikke ville være forenelig med de ønsker, der med fuld ret fremsattes fra anden side.

Loven er baseret på, at der under fastholdelse af det forudsatte antal studerende fastlægges en øverstegrænse på 1.000 personer for staben af medarbejdere ved fuld udbygning. Herefter skulle udbygningsudgifterne, der på grundlag af universitetets redegørelse var beregnet til ca. 700 mill. kr., kunne reduceres til den i loven anførte ramme på 525 mill. kr.

Undervisningsministeren fremhævede i sin fremsættelse, at regeringen havde lagt afgørende vægt på, at revisionen af udbygningsplanerne kunne ske, uden at det var nødvendigt på afgørende måde at ændre i det tidligere tilvejebragte projektmateriale. Der ville således stadig være mulighed for senere at vende tilbage til den oprindelige udbygningsplan, dersom udviklingen i fremtiden skulle gøre dette ønskeligt.

Endelig omtalte ministeren betydningen af placeringen umiddelbart op ad Rigshospitalet. En direkte forbindelse hertil var med i planerne, men havde ikke kunnet fastlægges på grund af de uafklarede motorgadeplaner. Det var i øvrigt sikret, at en eventuel ændring af disse planer ikke ville nødvendiggøre væsentlige ændringer i projektet.

Lovforslaget fik en velvillig modtagelse og behandling i folketinget. *Orla Møller* (S) gav dog udtryk for betænkelighed ved den nedskæring, der var foretaget i forhold til ønsker fra det lægevidenskabe-

lige fakultet. Han kunne dog ligesom de øvrige partiets ordførere — med undtagelse af *Kjær Rasmussen* (VS) — tilslutte sig forslaget, som måtte anses for en væsentlig forbedring.

Kjær Rasmussen (VS) udtalte ved 3. behandling, at hans parti på grund af, at projektet var blevet beskåret til skade for den fremtidige lægeuddannelse, måtte gå imod forslaget.

Lovforslaget vedtoges ved 3. behandling med 128 stemmer mod 2 (VS).

155. Lov om uddannelsesstøtte. (Undervisningsminister *Helge Larsen*). [A. sp. 2021. C. sp. 629].

Skriftlig fremsættelse ¹⁵/₁ (F. sp. 2499). 1. beh. ²⁷/₁ (F. sp. 2850). Partiernes ordførere: Knud Nielsen, Knud Bro, Enggaard, Valbak, Morten Lange, *Kjær Rasmussen* og Hanne Reinthoft. Henvist til udvalg på 17 medlemmer (Knud Bro, Jørgen Jensen, Lembourn, Ellen Strange Petersen [næstformand], Enggaard, Merete Bjørn Hanssen, Kofoed, Valbak, Samuelsen [formand], Stinus, Knud Nielsen, Anker Jørgensen, Peter Jørgensen, Kampmann, Orla Møller, Søgaard og Morten Lange). Betænkning (B. sp. 1549) afgivet ⁸/₆. 2. beh. ²¹/₆ (F. sp. 6298). Henvist til fornyet udvalgsbehandling. Tillægsbetænkning (B. sp. 2299) afgivet ²⁵/₆. 3. beh. ²⁸/₆ (F. sp. 6662). *Loven stadfæstet 4. juni 1970.* (Lovt. nr. 262).

Loven, der ophæver lov om „Ungdommens uddannelsesfond”s forvaltning og virksomhed, jfr. lovebekendtgørelse nr. 390 af 16. juli 1969, tilsigter at danne grundlaget for en ny støtteordning for de uddannelsessøgende. Den har derfor karakter af en rammelov, der i vidt omfang bemyndiger undervisningsministeren til inden for de til enhver tid givne bevillinger at gennemføre en hensigtsmæssig overgang til en ny støtteordning.

§ 1 har følgende ordlyd:

„§ 1. I henhold til denne lov yder staten efter regler, der fastsættes af undervisningsministeren, støtte til mindrebemidlede elever og studerende, der efter undervisningspligtens ophør gennemgår en offentligt anerkendt uddannelse i eller, efter særlige regler, uden for Danmark.“

Medens de i paragraffen opstillede betingelser for at opnå

støtte ikke adskiller sig væsentligt fra, hvad der har været gældende for støtte i henhold til loven om Ungdommens uddannelsesfond, indeholder bestemmelsen i modsætning til den hidtidige lov ikke en specificeret angivelse af, hvilke grupper af uddannelsessøgende der vil kunne opnå uddannelsesstøtte. De uddannelsessøgende *inddeles alene i to hovedgrupper: elever og studerende*. Som det fremgår af lovforslagets bemærkninger, forstås ved *studerende* uddannelsessøgende, hvis uddannelse forudsætter mindst 12 års forudgående skolegang eller dertil svarende uddannelse, og ved *elever* uddannelsessøgende, for hvem kravene til forudgående uddannelse er mindre. Såvel på dette punkt som med hensyn til nye støtteformer, jfr. de følgende paragraffer, bygger loven på forslagene i betænkning nr. 506/1968, afgivet af det såkaldte von Eyben udvalg.

Om *støtteformerne* hedder det i § 2:

„Støtten ydes i form af stipendier og lån.

Stk. 2. Stipendierne kan ydes som transsstipendier, der tildeles afhængigt af ansøgerens og hans forældres (forsørgeres) indtægts- og formueforhold, og som grundstipendier, der tildeles alene afhængigt af ansøgerens økonomiske forhold.

Stk. 3. Lånene kan være rentefrie i uddannelsestiden og forrentede efter uddannelsens afslutning (lån I) eller forrentede både i uddannelsestiden og efter uddannelsens afslutning (lån II).

Stk. 4. Statens Uddannelsesstøtte udreder stempelafgiften for de i stk. 3 nævnte lån. De forrentes med 1 pct. over den af Danmarks Nationalbank til enhver tid fastsatte diskonto.“

Endvidere opretholdes adgangen til at optage *bank- og sparekasselån* med statsgaranti, jfr. § 4. Der er ikke i bestemmelsen herom fastsat bestemte beløbsgrænser, idet det er fundet hensigtsmæssigt at kunne regulere lånegrænserne under hensyn til udviklingen i leveomkostningerne og i den statslige uddannelsesstøtte.

Overgangen til de nye støtteformer vil kun i beskedent omfang kunne gennemføres allerede fra 1970-71. Dog indebærer loven, at uddelingen af de hidtidige *uddannelsesfondslån*, der er *rentefri både under uddannelsen og efter dennes ophør* („lån 0“),

indstilles fra 1. august 1970. I stedet vil blive uddelt lån af typen „lån I“.

Ifølge § 3 ydes støtten til *elever under 20 år* udelukkende i form af *stipendier*. Til *elever, der er fyldt 20 år*, samt til *studerende* ydes støtten i form af *stipendier og lån*.

Efter lovens kapitel 2 (§§ 5-8) oprettes en *særlig støtteforvaltning* under undervisningsministeriet, „Statens Uddannelsesstøtte“, der ledes af en direktør. *Den nye administration medfører øget centralisering* af støtteforvaltningen med anvendelse af den nyeste kontorteknik (edb m. v.) En væsentlig del af de arbejdsopgaver, der hidtil har påhvilet Dansk Studiefond, vil overgå til den nye administration. Den centrale forvaltning vil ligeledes overtage en del af det arbejde, som hidtil har været udført af stipendienævne på de enkelte uddannelsesinstitutioner. Der vil dog fortsat blive brug for den lokale støtteadministration, idet det vil være de enkelte uddannelsesinstitutioner, der skal foretage den første behandling af ansøgningerne og vurdere de uddannelsessøgendes studieegnhed og studieaktivitet. Bestemmelsen giver derfor mulighed for nedsættelse af *stipendienævn* ved de enkelte uddannelsesinstitutioner. I disse stipendienævn skal som hidtil både lærer- og elevrepræsentanter have sæde.

Som støtte for undervisningsministeren og Statens Uddannelsesstøtte nedsættes et rådgivende organ, *Rådet for Uddannelsesstøtten*, der består af en formand og 17 andre medlemmer (§ 6).

Endelig er oprettet et ankenævn, *Ankenævnet for Uddannelsesstøtten*, bestående af en dommer og to andre medlemmer, som træffer den endelige administrative afgørelse i sager, der efter behandling i Statens Uddannelsesstøtte indbringes for ankenævnet (§ 7).

§ 9 giver Statens Uddannelsesstøtte mulighed for at *kræve beløb*, der med urette er oppebåret, *tilbagebetalt*. Statens Uddannelsesstøtte kan endvidere bestemme, at den pågældende i en vis periode eller for bestandig skal være *udelukket fra at modtage støtte*.

Efter § 10 kan justitsministeren tillade en *umyndig* at op-

tage *studielån*, såfremt værgen uden rimelig grund nægter at godkende optagelsen af lån.

Foruden en hjemmel til at foretage almindelig *regulering af bevillingerne* under hensyn til antallet af uddannelsessøgende og ændringer i pristallet (§ 11) indeholder loven i § 12 en bestemmelse om *støtteordningens udbygning*. Bestemmelsen har følgende ordlyd:

„§ 12. Undervisningsministeren bemyndiges til på grundlag af årlige merbevillinger til uddannelsesstøtte efter denne lov at iværksætte en etapevis gennemførelse af en generel støtteordning, der sigter mod ved stipendier og lån, jfr. §§ 2 og 3, i rimeligt omfang at dække de uddannelsessøgendes nødvendige leveomkostninger.“

Kapitel 6 (§§ 13-16) indeholder *ikrafttrædelses- og overgangsbestemmelser*.

Herefter *træder loven i kraft den 1. august 1970*.

Hvad angår *elever på 8. og 9. klassetrin*, vil disse fra henholdsvis 1972-73 og 1973-74 blive inddraget under den almindelige undervisningspligt og kan derfor fra da af ikke modtage uddannelsesstøtte, idet støtte efter loven kun tildeles uddannelsessøgende, der er over den undervisningspligtige alder. Loven indeholder derfor i § 14 bestemmelser om en nedtrapning af statsens støtte allerede fra 1970-71. For det nævnte år vil den gældende statsrefusion på indtil 75 pct. af kommunernes udgifter til stipendier til elever på 8.-9. klassetrin blive nedsat til 50 pct. og for 1971-72 til 25 pct. for i 1972-73 helt at bortfalde. 10. klassetrin berøres derimod ikke af undervisningspligtens forlængelse, og kommunerne vil derfor i 1970-71 som sædvanlig modtage indtil 75 pct. refusion af udgifterne til stipendier til disse elever.

Undervisningsministeren bemærkede i sin fremsættelse, at det ville vare nogen tid, før den nye generelle støtteordning ville være fuldt udbygget. Dette ville afhænge af de bevillinger, der kunne stilles til rådighed. Det måtte ses i sammenhæng med andre store samfundsopgaver, og det ville ikke være realistisk at tro, at den fulde gennemførelse af den nye støtteordning kun var et spørgsmål om nogle få år.

Som nævnt indeholder loven ikke beløbsstørrelser for den støtte, der stilles til rådighed. Ministeren oplyste i fremsættelsen herom følgende:

„... For finansåret 1970-71 vil der således blive søgt 29 mill. kr. til regulering af de for støtteåret 1969-70 gældende bevillinger samt 21 mill. kr. til udbygning af støtteordningen. De 21 mill. kr., som udelukkende er stipendiemidler, foreslås fordelt med 15 mill. kr. til de uddannelsessøgende under videregående uddannelse, 2,5 mill. kr. til gymnasieelever, kursister og andre elevuddannelser samt 3,5 mill. kr. til elever i 10. klasse og 3. realklasse. Ved denne fordeling er tilstræbt en ligelig dækning af de forskellige grupper af uddannelsessøgendes leveomkostninger. Forøgelsen af støttemidlerne vil for de studerendes vedkommende bl. a. muliggøre en yderligere nedsættelse af aldersgrænsen for opnåelse af et begrænset støttebeløb uafhængig af forældreøkonomien. For så vidt angår elevgrupperne, vil beløbene blive anvendt til yderligere udbygning af den gældende støtteordning...“

Medens regeringspartierne ordførere kunne tilslutte sig lovforslaget som en — om end beskeden — begyndelse til en nyordning, kunne hverken *Knud Nielsen* (S) eller *Morten Lange* (SF) medvirke til dets gennemførelse. *Kjer Rasmussen* (VS) kunne henvise til det af hans parti fremsatte forslag til lov om støtte til uddannelse og kunne derfor ikke medvirke til regeringens aldeles utilfredsstillende forslag. *Hanne Reintoft* (DK) fandt lovforslaget udemokratisk og efterlyste en væsentligt hurtigere økonomisk udbygning.

I betænkningen gav såvel socialdemokratiet som *Morten Lange* (SF) i mindretalsudtalelser udtryk for deres synspunkter.

Det siges i socialdemokratiets mindretalsudtalelse bl. a.:

„Et mindretal (socialdemokratiets medlemmer af udvalget) er af den opfattelse, at en virkelig reform bør baseres på en rammelov, der fastlægger en gradvis udbygning af ordningen med gennemførelse af fuld uddannelsesstøtte som endemål.“

Mindretallet konstaterer med beklagelse, at det foreliggende lovforslag, der angiveligt skulle være begyndelsen til en reform af uddannelsesstøtten, ikke indeholder et sådant sigte, men tværtimod i visse henseender indebærer en direkte forringelse af de hidtidige støttemuligheder.

Gennem afskaffelsen af de helt rentefrie lån med øjeblikkelig virkning forøges den med uddannelsen forbundne gældsbyrde væsentligt for samtlige uddannelsessøgende, hvilket i alvorlig grad vil modvirke en demokratisering af uddannelserne...“

„... Mindretallet finder det yderst betænkeligt, at der foretages en aftrapning af statens støtte til elever på 8. og 9. klassetrin, og at denne støtte helt bortfalder i 1972-73, uden at der på anden måde er sikret en virkelig dækning af det støttebehov, der herved vil opstå...“

Mindretallet peger på det ønskelige i, at der foretages en undersøgelse af mulighederne for andre finansieringsformer ved siden af skattefinansieringen.

Socialistisk folkepartis medlem (Morten Lange) stillede en række ændringsforslag, som tilsigtede en ren stipendiestøtte, en fuld udbygning af loven inden for det næste tiår og gennemførelse af en ordning, hvorefter der pålægges erhvervsvirksomheder en årlig afgift til staten på 1.000 kr. for hver ansat, der har akademisk uddannelse.

Det siges i øvrigt i socialistisk folkepartis mindretalsudtalelse bl. a.:

„Et andet mindretal (socialistisk folkepartis medlem af udvalget) kan ikke tiltræde det forelagte lovforslag. På baggrund af den foreliggende kommissionsbetænkning var det at vente, at den reviderede lov ville betyde et vist begrænset fremskridt. Som forslaget nu er, er det ikke på noget punkt et væsentligt fremskridt, på en del områder endda en decideret forringelse. Det svarer ganske hertil, at heller ikke bevillingsrammen er udvidet.

Socialistisk folkeparti finder fortsat, at forslagets omfattende anvisning på studielån som den brugbare løsning er en alvorlig fejltagelse. En ren stipendiestøtte er i alle måder at foretrække. . . .“

Mindretallet vil kunne tiltræde lovforslaget med de af mindretallet foreslåede ændringer, men præciserer dog, at den økonomiske ramme er for snæver og fordelingen på de enkelte grupper ikke tilfredsstillende. Der synes således især at være grund til at forøge støtten til de yngste årgange.

Mindretallets ændringsforslag forkastedes ved 2. behandling, medens et af ministeren stillet ændringsforslag (vedrørende ikrafttrædelsesbestemmelsen) vedtoges.

I den af udvalget afgivne tillægsbetænkning oplyses bl. a., at undervisningsministeren overvejer at nedsætte et udvalg til diskussion af uddannelsesstøttens finansiering ved andet end skattemidler og en række hertil knyttede spørgsmål.

Ved 3. behandling vedtoges lovforslaget med 82 stemmer (KF, V, RV) mod 11 (SF, VS); 52 medlemmer (S) tilkendegav, at de hverken stemte for eller imod.

156. Lov om ændring af lov om statsstøtte til visse private seminarier. (Undervisningsminister *Helge Larsen*). [A. sp. 551-C. sp. 127].

Skriftlig fremsættelse $\frac{9}{10}$ (F. sp. 115). 1. beh. $\frac{21}{10}$ (F. sp. 525). Partiernes ordførere: Karl Max Rasmussen, Gerda Møller,

Robert Christensen, Meta Ditzel og Morten Lange (Gunhild Due). Henvist til udvalget for undervisning og uddannelse. Betænkning (B. sp. 201) afgivet $\frac{4}{12}$. 2. beh. $\frac{10}{12}$ (F. sp. 1989). 3. beh. $\frac{12}{12}$ (F. sp. 2201). *Loven stadfæstet 19. december 1969.* (Lovt. nr. 598).

Ved loven udvides lov nr. 348 om statsstøtte til visse private seminarier til også at omfatte kursus til højere forberedelseseksamen, der er godkendt ved private seminarier, der uddanner lærere til folkeskolen, såfremt kurserne opfylder de betingelser, som er fastsat i lovgivningen om højere forberedelseseksamen. Herefter vil *undervisningen* af elever ved de nævnte kursus til højere forberedelseseksamen være *vederlagsfri fra 1. april 1970.*

Det bemærkes, at undervisningen på andre private kursus til højere forberedelseseksamen fortsat er omfattet af loven om statsstøtte til visse private skoler (lov nr. 337 af 18. juni 1969), således at der i disse tilfælde skal betales for undervisningen.

Baggrunden for loven er et ønske fra folketingets udvalg for undervisning og uddannelse, som fremsattes under behandlingen i folketingsåret 1968-69 af forslaget til lov om statsstøtte til visse private seminarier, og som gik ud på, at undervisningen af elever på kursus til højere forberedelseseksamen på private seminarier blev vederlagsfri på samme måde som for de lærerstuderende, se årbog 1968-69, side 544.

Lovforslaget fik under behandlingen i folketinget tilslutning fra alle sider.

Der rejstes dog fra socialdemokratiets og socialistisk folkepartis side spørgsmål om at lade ligestillingen med de lærerstuderende få virkning fra 1. august 1969 ved at søge gennemført en tilsvarende nedsættelse af undervisningsafgiften for de HF-studerende, som var blevet gennemført for de lærerstuderende for tiden 1. august 1969-1. april 1970.

Dette forslag afvistes af undervisningsministeren af finansielle grunde. Hertil sluttede de øvrige partiers ordførere sig.

Lovforslaget vedtoges enstemmigt ved 3. behandling med 134 stemmer.

157. Lov om ændring af lov om valg til folketinget. (Vederlag til folketingets medlemmer m. v.). (*Skytte, Kaj*

Andresen, Hanne Budtz, From og Morten Lange). [A. sp. 1205. C. sp. 137].

Mundtlig fremsættelse ²⁸/₁₁ (F. sp. 1636). 1. beh. ²/₁₂ (F. sp. 1715). Henvist til udvalget for forretningsordenen. Betænkning (B. sp. 213) afgivet ⁶/₁₂. 2. beh. ¹⁰/₁₂ (F. sp. 1987). 3. beh. ¹²/₁₂ (F. sp. 2199). *Loven stadfæstet 19. december 1969*. (Lovt. nr. 576).

Ved loven foretages nogle ændringer i lov om valg til folketinget, jfr. lovbekendtgørelse nr. 270 af 21. juni 1966, som ændret ved lov nr. 209 af 3. juni 1967, der dels er begrundet i en *teknisk tilpasning af valglovens regler til den nye tjenestemandsskemaordning*, dels skyldes et ønske om en *justering af medlemmernes vederlagsordning og pensionsforhold*.

Om baggrunden for folketingsvederlagets fastsættelse bemærkes følgende:

Vederlaget har siden 1965 svaret til 1. trin i den dagældende tjenestemandsskema 24. lønningsklasse, hvori en række stillinger var placeret, f. eks. ekspeditionssekretærer, lektorer, skovridere, overlitfogeder, forskningsbibliotekarer og museumsinspektører. Ved overgangen til det nye tjenestemandssystem pr. 1. juli 1969 erstattedes den gamle ordnings 30 lønningsklasser med 40 lønrammer, og de stillinger, der var placeret i den gamle ordnings 24. lønningsklasse, blev i det nye system placeret i en række forskellige lønrammer, spændende fra 29. til 34. lønramme. Det var derfor ikke muligt at knytte folketingsvederlaget til et bestemt af det nye tjenestemandssystemets løntrin på en sådan måde, at dette kunne siges at være en automatisk følge af, at folketingsvederlaget i det gamle system svarede til 24. lønningsklassens 1. trin. Selv om man gik ud fra en bestemt af de stillinger, der var placeret i 24. lønningsklasse, nemlig ekspeditionssekretærstillingen, hvis aflønning folketingsvederlaget som oftest er blevet sammenlignet med, var en sådan automatisk overføring af folketingsvederlaget til et bestemt løntrin i det nye tjenestemandssystem heller ikke mulig. Under den gamle tjenestemandsskemaordning var centraladministrationens sekretærer, fuldmægtige og ekspeditionssekretærer placeret i 19. og 24. lønningsklasse; oprykning til 24. lønningsklasse skete efter gennemløb af 19. lønningsklassens 5 løntrin, der var 3-årige, det vil sige efter 15 års ansættelse; 24. lønningsklasse selv, hvortil ekspeditionssekretærbetegnelsen var knyttet, indeholdt 4 3-årige løntrin, således at det gamle akademiske lønforløb havde i alt 9 løntrin. 24. lønningsklassens 1. trin, hvortil folketingsvederlaget svarede, var således karakteriseret ved tre forhold. For det første svarede det til det løntrin, der opnåedes efter 15 års ansættelse. For det andet var det 6. løntrin af det akademiske lønforløbs i alt 9 trin, og for det

tredje var det løntrinet, hvor stillingsbetegnelsen ekspeditionssekretær opnåedes. Disse 3 kriterier, der under den gamle tjenestemandsskemaordning var knyttet til eet og samme løntrin, fører i det nye tjenestemandssystem til 3 forskellige løntrin.

Da det således ikke var muligt automatisk at overføre folketingsvederlaget til et bestemt trin i det nye tjenestemandssystem, førte overvejelser om vederlagets fremtidige størrelse i stedet til en bestemmelse om, at *vederlaget fastsættes til det beløb, der i tjenestemandssystemet forekommer i 28. lønrammes sluttrin, og iøvrigt også i 29. lønramme, 2. trin, og 31. lønramme, 1. trin.*

Vederlagsforhøjelsen gennemførtes i 3 etaper, og forhøjelsen af *grundvederlaget* er ensbetydende med, at det udbetalte månedlige vederlag fra 1. november 1969 forhøjedes med ca. 125 kr. fra 4.166 kr. til 4.291 kr., fra 1. april 1970 med yderligere ca. 400 kr. til 4.700 kr. og fra 1. oktober 1970 ligeledes med ca. 400 kr. til 5.108 kr. Ved stigningens fulde gennemførelse pr. 1. oktober 1970 vil et folketingsmedlem med basis i oktoberpristallet 1969 have *et årligt arbejdsvederlag på 61.301 kr.*

Loven indeholder nogle ændrede grundbeløb for *omkostningstillægget*, der imidlertid alene skyldes en ændret beregningsmåde for pristalsreguleringen. Der er således ikke sket ændringer i det samlede udbetalte beløb, der ved lovens ikrafttræden udgjorde 6.349 kr. årligt for de medlemmer, der har bopæl i København eller inden for en afstand af 45 km fra Københavns Hovedbanegård, 9.689 kr. årligt for de medlemmer, der har bopæl i de sjællandske amter (således som disse er afgrænset pr. 1. november 1969) ud over 45 km fra Københavns Hovedbanegård samt 18.717 kr. årligt for de øvrige medlemmer. Herudover ydes der efter loven et pristalsreguleret beløb på 2.256 kr. for de på Færøerne og i Grønland valgte medlemmer.

Om de øvrige ændringer i loven skal anføres, at den hidtil gældende *efterlønsordning* er udbygget således, at den afhængig af medlemsperiodens længde udstrækkes i indtil 12 måneder. Ved et ændringsforslag stillet af udvalget for forretningsordenen blev det fastslået, at det skal være et medlems samlede anciennitet, der bestemmer efterlønsperiodens længde.

Den korteste medlemsperiode, der giver ret til *egenpension*, er nedsat fra 10 til 8 år, hvilket i praksis er ensbetydende med et krav om, at det pågældende medlem skal være valgt ind i folketinget mindst 3 gange. Højeste pension opnås som hidtil efter 25 års medlemstid. Pensionsreglerne er i øvrigt udformet i så nær overensstemmelse som muligt med principperne i tjenestemandsløvgivningen, herunder indførelse af *ægtefællepension* i stedet for enkepension. Dog har man fastholdt bestemmelsen om, at pensionsret fortabes, såfremt den pågældende i henhold til grundloven ikke på ny vil kunne indvælges i folketinget på grund af en strafbar handling.

Loven trådte i kraft „straks“ og med virkning fra 1. november 1969.

Lovforslaget blev i folketinget fremsat mundtligt af folketingets formand, *Skytte*, der bl. a. anførte følgende: „Folketingets arbejde forøges stadigt og beslaglægger mere og mere af medlemmernes tid, og jeg tror, at alle vil erkende, at det er et meget omfattende arbejde, der udføres af folketingets medlemmer. Med denne voksende arbejdsbyrde har der i hvert fald et stykke tid været tiltrængt en forhøjelse af medlemmernes vederlag, hvis dette skal stå i et rimeligt forhold til det arbejde, der kræves af et folketingsmedlem. Folketinget er i den situation selv at skulle fastsætte sine lønninger, hvilket sker i fuld offentlighed, og der er heller intet, som vi behøver at holde hemmeligt. Allerede i foråret tog præsidiets initiativ til forhandlinger mellem partierne og præsidiets og udvalget for forretningsordenen om en ændring af vederlagsordningen. Disse forhandlinger blev dengang ikke færdige og fortsattes derfor i begyndelsen af indeværende samling.

Det, der har været afgørende for mig og for præsidiets, er, at der under de grundige drøftelser, der, som alle ved, ligger forud for forslagens fremsættelse, har været enighed mellem de i præsidiets repræsenterede partier om, at det var nødvendigt at finde frem til et vederlagsniveau, som ikke med rimelighed kan anfægtes. Det er svært at afgøre, om vi med det foreliggende forslag på kroner og øre har fundet frem til det rigtige beløb, men alle forhold taget i betragtning mener jeg, at vi er nået så nær, som det er praktisk muligt, og jeg mener ikke, at vederlaget er fastsat på et for højt niveau.“

Lovforslaget gav iøvrigt ikke anledning til bemærkninger i folketinget, bortset fra at *Kjær Rasmussen* ved 3. behandling oplyste, at venstresocialisterne ville undlade at stemme ud fra den betragtning, at partiet heller ikke kunne stemme for tjenestemandskomplekset. Forslaget vedtoges herefter enstemmigt med 124 stemmer; 3 medlemmer (VS og Hanne Reintoft) tilkendegav, at de hverken stemte for eller imod.

158. Lov om pensioner efter tidligere valglove. (*Skytte, Kaj Andresen, Hanne Budtz, From og Morten Lange*). [A. sp. 2759. C. sp. 281].

Skriftlig fremsættelse $\frac{4}{3}$ (F. sp. 3962). 1. beh. $\frac{6}{3}$ (F. sp. 4044). 2. beh. $\frac{10}{3}$ (F. sp. 4087). 3. beh. $\frac{13}{3}$ (F. sp. 4200). *Loven stadfæstet 20. marts 1970.* (Lovt. nr. 105).

Loven, der trådte i kraft den 1. april 1970 — for enkelte bestemmelsers vedkommende dog med virkning fra 1. november 1969 — omfatter pensioner efter lov om valg til folketinget i den før 1. november 1969 gældende affattelse (jfr. lovbekendtgørelse nr. 270 af 21. juni 1966 og tidligere valglove).

Loven skaber efter samme retningslinjer, som er lagt til grund for loven om pensioner efter tidligere tjenestemandsløve m. v., grundlag for, at *pensionsforholdene* for personer, der oppebærer pension efter de ældre valglove, vil kunne *tilpasses de pensionsregler, der er gennemført ved lov nr. 576 af 19. december 1969* om ændring af lov om valg til folketinget (vederlag til folketingets medlemmer m. v.). Denne tilpasning tilvejebringes ved at omlægge pensionsstrukturen efter de ældre pensionsordninger på en sådan måde, at de ældre pensioner for så vidt angår regulering i forhold til pris- og lønudviklingen og samordning med pensioner efter den sociale pensionslovgivning fremtidig vil kunne behandles på linje med pensioner i henhold til den nuværende affattelse af valgloven.

Derudover bringes den pensionsretlige status efter den ældre lovgivning på enkelte punkter i overensstemmelse med ændrede principper, som er lagt til grund for reglerne i lov nr. 576 af 19. december 1969. Det drejer sig om ophævelse af reglerne om bortfald af egen- og enkepension, når pensionisten uden samtykke af folketingets præsidium modtager tjeneste for en fremmed stat, eller når pensionisten i et sammenhængende tidsrum af 3 år ikke har hævet pensionen uden senere at kunne bevise lovlig forhindring. Endvidere om ophævelse af reglerne om bortfald af enkepension, når enken indgår nyt ægteskab, når enken ved dom findes skyldig i en strafbar handling, der i almindeligt omdømme ville gøre hende uværdig til at være medlem af folketinget, eller når enken oppebærer vederlag som

medlem af folketinget eller egenpension som forhenværende medlem af folketinget.

Lovforslaget gav ikke anledning til bemærkninger i folketinget. Det gennemførtes uden udvalgsbehandling og vedtoges enstemmigt ved 3. behandling med 130 stemmer.

II. Ikke vedtagne.

1. Forslag til toldlov. (*Finansminister Poul Møller*). [A. sp. 3393.].

Skriftlig fremsættelse $\frac{3}{4}$ (F. sp. 4719). 1. beh. $\frac{22}{4}$ (F. sp. 5215). Partiernes ordførere: Jørgen Peder Hansen, Jørgen Jensen, Jens Peter Jensen (Sorø amt), Helge von Rosen, Poul Dam (Aksel Larsen) og Sigsgaard. Henvist til udvalg på 17 medlemmer (Jørgen Jensen, Mads Eg Damgaard, Fanger, Hans Kjær [formand], Jens Peter Jensen (Sorø amt), A. Chr. Andersen, Holmberg [næstformand], Helge von Rosen, Jørgen Andersen, Dagmar Andreasen, Jørgen Peder Hansen, Lene Bro, Egon Jensen, Risgaard Knudsen, Hans Lund, Poul Nilsson og Aksel Larsen). Beretning (B. sp. 2963) afgivet $\frac{16}{8}$.

Forslaget indeholder en *revision af toldlovens toldforvaltningsbestemmelser*.

De i lovforslaget indeholdte toldbehandlingsregler bygger på følgende hovedprincipper: 1. *statens transitoplæg* (toldpak-huse m. v.) og tilsvarende private oplag *foreslås afskaffet til fordel for et godsregistreringssystem*, der indebærer, at toldvæsenet ikke længere skal tage indførte uberigtigede varer i sin besiddelse, men at varerne efter registrering hos toldvæsenet kan udleveres til opbevaring hos varemottagerne eller på steder anvist af varemottagerne.

2. *Godsfrigørelsesfunktionen og betalingsfunktionen foreslås adskilt*, hvilket indebærer, at varemottagerens ret til frit at disponere over varerne ikke længere er betinget af, at tolden og afgifterne er betalt.

3. Der foreslås indført en *almindelig kreditordning* for så vidt angår tolden og de forbrugsafgifter, som skal erlægges i

forbindelse med indførslen, og som et led i disse planer foreslås kreditoplagssystemet afskaffet.

Lovforslaget indeholder ligesom den gældende toldlov bestemmelser om varers *toldværdi*, om *toldfrihed* og om *toldgodtgørelse*. Reglerne om toldværdi svarer stort set til de gældende regler. Forslagets regler om toldfrihed og toldgodtgørelse indeholder nogle få ændringer, der alle kan anses som liberalisering af de gældende regler.

Lovforslaget indeholder i et bilag *toldtariffen*. Forslaget til toldtarif indeholder nogle toldnedsættelser, der er ønsket af erhvervslivet, hovedsagelig i form af nye toldfritagelsesbestemmelser.

Forslaget forventedes ikke færdigbehandlet i den samling, hvori det blev fremsat. Den foreslåede ikrafttrædelsesdato var den 1. april 1971.

Det fremgår af ministerens skriftlige fremsættelsestale, at forslaget om at afløse toldloven fra 1959 med en ny lov må ses i sammenhæng med indførelsen af merværdiafgiften i 1967. Denne afgift medførte en mangedobling i antallet af afgiftspligtige virksomheder og dermed en kraftig forøgelse af toldvæsenets arbejde. For at undgå en forøgelse af toldvæsenets personale begyndte man at undersøge mulighederne for at rationalisere på toldkontrollens og toldbehandlings område. Regeringen nedsatte derfor i august 1967 en toldkommission med repræsentanter for erhvervslivets hovedorganisationer og toldadministrationen. Kommissionen fik som hovedopgave at gennemgå toldforvaltningsbestemmelserne. Toldkommissionen afgav betænkning i marts 1970. Betænkningen indeholder et fuldstændigt udkast til nye toldforvaltningsbestemmelser. Forslaget til toldlov er i overensstemmelse med kommissionens udkast. Det er hensigten at fastsætte de nærmere bestemmelser om godsregistrering og fortoldning i en bekendtgørelse. Loven nøjes med at fastsætte, at varer, der indføres eller udføres, skal angives for toldvæsenet, og bemyndiger så finansministeren til at fastsætte de nærmere regler om toldbehandling. Det fremgår af finansministerens fremsættelsestale, at den bekendtgørelse om toldbehandling, der vil blive udstedt, når den nye toldlov er trådt i kraft, vil komme til at svare nøje til kommissionens udkast.

Indførelsen af de foreslåede kreditordninger vil medføre et engangstab af indtægt for statskassen i finansåret 1971-72, der i bemærkningerne er anslået til ca. 120 mill. kr. Det oplyses endvidere, at der ved gennemførelsen af toldbehandlingsreformen vil blive mulighed for at overføre et personale på ca. 300 personer fra toldopgaver

til forbrugsafgiftskontrollen, hvilket betyder en langt mere effektiv kontrol med merværdiafgiften.

Ved 1. behandling fik forslaget en velvillig modtagelse.

Jørgen Peder Hansen (S) understregede det nødvendige i at drage personalet med ind i rationaliseringsudviklingen. *Jørgen Jensen* (KF) fandt det vigtigt, at de nye principper gav store lettelser og besparelser for erhvervslivet. *Jens Peter Jensen* (Sorø amt) (V) havde gerne set, at det havde været muligt at ophæve importmomsen. *Helge von Rosen* (RV) ønskede en afklaring af hvordan staten ville handle i betalingsstandsningstilfælde. *Poul Dam* (SF) fandt det tvivlsomt, om det var nødvendigt med så lang en kredit. *Sigsgaard* (VS) understregede nødvendigheden af en forbedret uddannelse af toldfaglig karakter til toldbetjente og kontorassistenter og ønskede større bevillinger til toldskolen.

Forslaget blev henvist til et udvalg, der ved samlingens slutning afgav en beretning.

2. Forslag til lov om ændring af lov om arbejdsanvisning og arbejdsløshedsforsikring m. v. (Arbejdsmarkedsnævnens funktionsperiode og dagpengehjælpens varighed).

(Arbejdsminister *Lauge Dahlgaard*). [A. sp. 2483].

Skriftlig fremsættelse $\frac{4}{2}$ (F. sp. 3233). 1. beh. $\frac{18}{2}$ (F. sp. 3606). Partiernes ordførere: Erling Dinesen, Simonsen, Robert Christensen, Erik Hansen (Ålborg amt), Krog Hansen, Kjær Rasmussen og Hanne Reintoft. Henvist til samme udvalg som forslag til lov om ændring af lov om arbejdsanvisning og arbejdsløshedsforsikring m. v. (Forhøjelse af dagpenge m. v.) [af Erling Dinesen m. fl.], se side 500. Taget tilbage (F. sp. 4607).

Lovforslaget, der blev fremsat sammen med bl. a. *forslag til lov om arbejdsformidling og arbejdsløshedsforsikring*, indeholdt forslag til et par mindre ændringer i den da gældende lov om arbejdsanvisning og arbejdsløshedsforsikring. Det var udarbejdet ud fra den forudsætning, at sidstnævnte lovforslag ville blive vedtaget til ikrafttræden 1. oktober 1970. De indeholdte ændringer vedrørte bestemmelser, som ville blive berørt af bl. a. den fulde folkepensions indførelse den 1. april 1970.

Da hovedlovforslaget om arbejdsformidling og arbejdsløshedsforsikring imidlertid blev gennemført til ikrafttræden

den 1. april 1970, blev det her omhandlede lovforslag taget tilbage.

3. Forslag til lov om Danmarks forvaltningshøjskole. (Arbejdsminister *Lauge Dahlgaard*. [A. sp. 3905].

Skriftlig fremsættelse $\frac{6}{5}$ (F. sp. 5471). 1. beh. $\frac{22}{5}$ (F. sp. 6383). Partiernes ordførere: Jørgen Peder Hansen, Knud Bro, Enggaard, Gydemark og Ømann. Henvist til udvalg på 17 medlemmer (Knud Bro, Asger Jensen, Langkilde, Lis Møller [næstformand], A. Chr. Andersen, Enggaard, Hauch, Gydemark, Amtoft [formand], Samuelson, Jørgen Peder Hansen, Camre, Gorrsen, Egon Jensen, Ivar Nørgaard, Axel Ivan Pedersen, Ømann).

Lovforslagets væsentligste nydannelse er dets omtale af *videregående efteruddannelseskurser*. Om disse, samt om baggrunden for lovforslaget iøvrigt, oplyste arbejdsministeren bl. a. følgende i den skriftlige fremsættelse.

„Lovgivningen om Danmarks forvaltningshøjskole blev sidst behandlet her i det høje ting i efteråret 1969, hvor det efter regeringens forslag blev vedtaget at udskyde en mere principiel revision til folketingsåret 1970-71, jfr. lov nr. 523 af 28. november 1969.

Begrundelsen for udskydelsen var, at man overvejede at etablere en ny særlig uddannelsesordning i form af en administrativ mellemuddannelse for personale i den offentlige forvaltning.

Forvaltningshøjskolens formål er først og fremmest efteruddannelse af personalet i den offentlige forvaltning. Man sigter navnlig på at dække behovet for ajourføring af den viden og færdighed, som er nødvendig under arbejdet i den offentlige forvaltning. Man vil også give mulighed for, at personalet kan sættes i stand til at varetage flere og mere kvalificerede funktioner i forvaltningen end de funktioner, som de pågældendes forudgående uddannelse giver mulighed for.

Om baggrunden for specielt etableringen af en administrativ mellemuddannelse kan jeg henvise til en udvalgsbetænkning af 18. maj 1968.

Resultatet af de forhandlinger og overvejelser, som betænkningen har givet anledning til, er blevet, at en tilrettelæggelse af uddannelsen efter de retningslinjer, som er opstillet i betænkningen, ikke kan realiseres foreløbig, bl. a. fordi den foreslåede fuldtidsundervisning over $2\frac{1}{2}$ år vil medføre et for stort afbræk i kursusdeltagernes beskæftigelse i den statslige og kommunale administration.

Derimod er der mulighed for at tilrettelægge uddannelsen således, at den som udgangspunkt afvikles med skiftende 1 og 2 ugentlige undervisningsdage og med mulighed for forskellige kombinationer med opholdskurser af kortere varighed. Endvidere er det muligt, at man tillige skal tilbyde aftenundervisning.

Det foreslås herefter, at uddannelsen — foreløbig som en overgangsordning — etableres som en uddannelse for allerede ansat personale, og at den henlægges til Danmarks forvaltningshøjskole.

Det har været overvejet at fremsætte et særskilt lovforslag om denne administrative mellemuddannelse, men det er fundet mere hensigtsmæssigt at indføje en bestemmelse om uddannelsen i den almindelige lov om Danmarks forvaltningshøjskole.

Der er bortset fra denne bestemmelse om den nye uddannelse kun tale om få ændringer af den gældende lov. . . .“

Lovforslaget, der ved 1. beh. fik en velvillig modtagelse af alle ordførere, blev henvist til et udvalg, som ikke nåede at tilendebringe sit arbejde inden folketingsårets slutning.

4. Forslag til lov om ændring af lov om boligbyggeri. (Boligminister *Hastrup*). [A. sp. 1443.]

Skriftlig fremsættelse ⁹/₁₂ (F. sp. 1924). 1. beh. ¹⁵/₁ (F. sp. 2503). Partiernes ordførere: Helge Nielsen, Knud Østergaard, Ib Thyregod, Niels Helveg Petersen, Arne Larsen og Sigsgaard. Henvist til samme udvalg som forslag til lov om ændring af ligningsloven (Ændringer vedrørende bolig i egen ejendom), se side 87. Taget tilbage ⁴/₆ (F. sp. 7243).

Lovforslaget var et led i regeringens planer om gennemførelse af foranstaltninger, der mere varigt kunne tilvejebringe en *bedre balance på obligationsmarkedet* end hidtil. Om regeringens overvejelser i denne henseende og det udvalgsarbejde, der lå til grund for fremsættelsen af hele det komplekse af lovforslag, der vedrørte realkreditte, henvises til omtalen under sagen: *forslag til lov om ændring af lov om kreditforeninger*, se side 471.

Nærværende lovforslag indeholdt de forslag, som på grundlag af regeringens overvejelser efter det forangående embedsmandsudvalgsarbejde søgtes gennemført i lov om boligbyggeri, en lov, der regulerer den virksomhed, som udøves af realkreditinstitutterne (realkreditfondene), og tillige indeholder bestemmelser om statens støtte til bolig- og institutionsbyggeri.

Da lovforslaget senere blev taget tilbage i forbindelse med boligministerens senere fremsatte *forslag til lov om realkreditinstitutter*, der indeholdt videregående ændringer af realkreditsystemets struktur, er det ikke fundet nødvendigt her at gå ind på lovforslagets detaljerede regler om bl. a. *ændrede låneregler og løbetiderne for lån til boligbyggeri*.

Om de bredere betragtninger, der lå til grund for nærværende lovforslag, udtalte *boligministeren* ved fremsættelsen bl. a.:

„... Den voldsomme stigning i obligationsudbuddet, som vi har oplevet i de senere år, og som er af et sådant omfang, at det alvorligt truer den samfundsøkonomiske balance, er et symptom på, men ikke selve årsagen til det, statsministeren i sin åbningstale betegnede som fundamentale svagheder i landets økonomi. For så vidt angår boligområdet består den fundamentale svaghed i, at det — på trods af boligforliget i 1966 — ikke er lykkedes at tilvejebringe det, som var målsætningen, nemlig en normalisering af boligmarkedet, så boligens pris kom til at stå i et rimeligt forhold til dens værdi.

Det er desuden også meget uretfærdigt, at mennesker skal betale vidt forskellig pris for det samme gode. Der vil formentlig altid være sociale boligproblemer, som samfundet har pligt til at søge løst, fordi nogle er mindre heldige i tilværelsen end andre. Men det karakteristiske ved vor nuværende situation er jo dette, at selv mennesker med normal arbejdsindtægt, sundt helbred og almindelige forsørgerforpligtelser kan blive udsat for et boligproblem. Det er en illusion at tro, at dette problem kan løses, så længe der ikke foreligger en egentlig ensartet og konkurrencepræget markedspris på boliger på samme måde, som det er tilfældet, hvor det drejer sig om andre såvel kortvarige som langvarige forbrugsgoder. De nuværende forhold medfører, at store befolkningsgrupper, det gælder navnlig unge, nygifte familier med et voksende børneantal, enlige og dem, der må skifte arbejdssted, helt eller delvis er afskåret fra at flytte ind i den ældre, billige boligmasse. Få heldige vinder i lotteriet. Mange må imidlertid løse deres boligproblem i det nye og langt dyrere byggeri, eller de må opgive at få det løst. Dette præger også nybyggeriets karakter og standard. Der er adskillige eksempler på, at familier med børn må tilbringe en meget væsentlig del af deres tilværelse i overbefolkede boliger. Boligsikringsordningen har bidraget til at afhjælpe dette problem. Men det kan ikke endeligt løses, førend der bliver en ligelig og retfærdig adgang til den samlede boligmasse. Regeringen erkender, at problemet ikke umiddelbart lader sig løse. For så vidt angår den ældre boligmasse, såvel udlejningsbyggeriet som enfamiliehusene, er der fastlagt regler for en 8-årig periode. Beboerne i den ældre boligmasse har indrettet sig efter disse regler. Større ændringer vil medføre en uheldig og alvorlig forstyrrelse i deres daglige økonomi. Dette

må nødvendigvis tages i betragtning. Boligforligets målsætning om en normalisering af boligmarkedet må imidlertid fastholdes, hvis boligproblemet skal løses. Regeringen er åben over for alle foranstaltninger, som på rimelig og forsvarlig måde kan bidrage hertil. Den ønsker derfor at fremme normaliseringen, hvor dette er muligt.

Regeringen har derfor koncentreret sin opmærksomhed om gradvis at tilvejebringe større lighed og retfærdighed ved at tilnærme boligudgiften til markedsprisen i de tilfælde, hvor der er tale om *boligskifte*. Der kan foreslås andre økonomisk set rigtigere, men menneskeligt set mindre hensynsfulde løsninger. Opgaven består imidlertid i at finde en mulig og fremkommelig løsning.

Det er betragtninger på dette grundlag, der er motiveringen for det forslag om ændringer af ligningsloven for så vidt angår lejeværdien for nye og omsatte enfamilieshuse, finansministeren i dag forelægger her i tinget.

Hvad angår udlejede lejligheder i private udlejningsejendomme, må overvejelserne på samme måde principielt dreje sig om forhøjelser ved boligskifte. Forhøjelser i disse tilfælde skaber også større lighed mellem boligsøgende, der opnår lejlighed i den ældre boligmasse og i nybyggeriet. Af denne grund vil det også være naturligt som led i bestræbelserne for at fremme opsparing at give adgang til reguleringer ved genudlejning, eventuelt kombineret med øget adgang for lejerne til at bytte boliger.

Mellem Grundejernes Landsforbund og Lejernes Landsorganisation er der den 20. november 1969 opnået principiel enighed om en løsning af husleje problemerne, som efter den henvendelse, jeg har modtaget, og som tillige er sendt til folketingets boligudvalg, skulle føre til en afvikling af de hidtidige lejerestriktioner og dermed til en normalisering af boligmarkedet.

Løsningen er ikke udformet i enkeltheder, men forhandlingerne mellem de to parter fortsætter. Jeg vil derfor finde det rigtigt, at der ikke træffes endelige beslutninger om eventuelt at søge gennemført ændringer i lejelovgivningen som led i bestræbelserne for at normalisere boligmarkedet, før der foreligger et resultat af forhandlingerne mellem boligmarkedets to hovedorganisationer. Regeringen anser det for lykkeligt, såfremt der ved aftale mellem disse to interesseorganisationer kan nås frem til forslag, som vil kunne indgå i overvejelserne. Jeg har derfor i dag opfordret de to organisationer til at tilendebringe deres forhandlinger hurtigst muligt og senest den 15. februar 1970, således at folketinget kan tage et eventuelt forhandlingsresultat med i sine overvejelser.

Også den ældre almennyttige boligmasse må inddrages i overvejelserne om at fremskaffe yderligere midler til finansiering af almennyttigt byggeri. Det er jo en grundtanke i det almennyttige byggeri, at dette efterhånden ved den opsparing, der sker i de ældre ejendomme, bl. a. gennem afdrag på prioriteter, skulle blive selvfinansie-

rende. Denne grundtanke er imidlertid ikke realiseret. Hvis der gennemføres en eller anden form for en genudlejningsforhøjelse også i disse boliger, kan der skaffes yderligere midler til det almennyttige byggeris landsbyggefond, som derigennem ville kunne styrkes i væsentlig grad og få øgede muligheder for at deltage i finansieringen af nyt almennyttigt byggeri.

Ved de foranstaltninger, der kan blive tale om, må det heller ikke glemmes, at den gældende rentesikringsordning er midlertidig og skal afvikles fra 1973. Det byggeri, som skal i gang til den tid, er i vidt omfang allerede under forberedelse, og de selskaber, der skal bygge, har den største interesse i snarest at få klarlagt, hvorledes forholdene vil være, når byggeriet iværksættes. Det er regeringens opfattelse, at rentesikringsordningen ikke kan fortsætte. Den er en stadig større belastning for statens finanser, og den kan tillige, når den bortfalder i det enkelte byggeri, medføre en alvorlig situation for beboerne i form af lejeforhøjelser.

Det er derfor vigtigt at mindske rentesikringsordningens betydning og dermed gøre overgangen i forbindelse med dens endelige bortfald lempeligere. Samtidig må det overvejes, hvorvidt man kan kompensere virkningen af en nedsættelse af rentesikringen med en udbygning af de almennyttige boligselskabers selvfinansiering og af boligsikringsordningen, således at befolkningsgrupper med beskedne indtægter og større forsørgerbyrder ikke får deres boligmuligheder forringet.

Regeringen agter derfor at nedsætte en arbejdsgruppe med repræsentanter for boligministeriet og Fællesorganisationen af almennyttige danske Boligselskaber til at foretage en undersøgelse af mulighederne på disse områder og udarbejde en redegørelse herom inden den 15. februar 1970. Henvendelse herom er i dag sendt til Fællesorganisationen af almennyttige danske Boligselskaber.

Regeringen ønsker således at få gennemført ændringer på forskellige områder inden for bygge- og boligpolitikken. Den lægger vægt på, at de foreslåede foranstaltninger bedømmes i sammenhæng med den samlede bygge- og boligpolitik.

Regeringen har med interesse bemærket, at alle boligforligets partier har fremsat ønsker om en revision af de boligpolitiske aftaler af 1966. Dette skulle give muligheder for at komme videre og at få løst op for nogle af de problemer, som stadig foreligger på dette område.

Regeringen er rede til at forhandle samtlige spørgsmål, herunder også boligsikringsordningen og finansieringen af det almennyttige byggeri på længere sigt. . . .“

Lovforslaget behandles i folketinget sammen med de af boligministeren fremsatte forslag til lov om ændring af lov om kreditforeninger, forslag til lov om ændring af lov om hypotekforeninger og forslag til lov om sammenlægning af kredit- og hypotekforeninger m. v. samt de af

finansministeren fremsatte forslag til lov om ændring af ligningsloven. (Ændringer vedrørende bolig i egen ejendom) og forslag til lov om boligsparekontrakter.

Med hensyn til ordførernes indstilling til det fremsatte lovkompleks som helhed henvises til omtalen af *forslaget til lov om ændring af lov om kreditforeninger*, se nedenfor.

Specielt om nærværende lovforslag bemærkede *Helge Nielsen* (S), at udligning af lejen i gammelt og nyt byggeri ikke var et universal-middel. Hvem havde nogen sinde ført bevis for, at vurderingslejen i den gamle boligmasse var for lav, eller at den gamle boligmasse var mere værd? Derimod var der tusinder af beviser for, at lejen i nybyggeriet var for høj — og de høje priser i nybyggeriet var ikke skabt gennem for høje lønninger til håndværkere eller lønmodtagere, men var udslag af en forfejlet økonomisk politik, en for svag jordlovgivning og en forfejlet rentelovgivning.

Arne Larsen (SF) omtalte boligforliget fra 1966, som hans parti havde været modstander af fra første færd. Nu så det ud til, at dette forlig skulle revideres i erkendelse af, at udviklingen ikke havde svaret til det, man ved indgåelsen af forliget havde lovet befolkningen. Der var ganske vist enkelte elementer i forliget, som SF havde tilsluttet sig, men det så ud til, at det netop var disse positive sider ved forliget, man ville ændre. SF havde adskillige gange påvist, at boligbyggeriets finansieringsproblemer måtte løses helt anderledes og mere radikalt. Han henviste herved til SF's eget forslag om en boligfond, samt til, at SF i nærmeste fremtid agtede at fremsætte en række forslag, der direkte og kontant ville øve indvirkning på boligbyggeriet.

Endelig fremhævede *Sigsgaard* (VS), at det almennyttige byggeri burde favoriseres mere, og at privat lejlighedsbyggeri bortset fra parcelhuse efter hans opfattelse burde standses.

Som allerede nævnt foran gennemførtes lovforslaget ikke, idet boligministeren ved vedtagelsen af det senere fremsatte forslag til lov om realkreditinstitutter tog forslaget tilbage.

5. Forslag til lov om ændring af lov om kreditforeninger. (Boligminister *Hastrup*) [A. sp. 1463].

Skriftlig fremsættelse $\frac{9}{12}$ (F. sp. 1924). 1. beh. $\frac{16}{1}$ (F. sp. 2503). Partiernes ordførere: *Helge Nielsen*, *Knud Østergaard*, *Ib Thyregod*, *Niels Helveg Petersen*, *Ømann* og *Sigsgaard*. Henvist til samme udvalg som forslag til lov om ændring af ligningsloven. (Ændringer vedrørende bolig i egen ejendom), se side 87. Taget tilbage $\frac{4}{6}$ (F. sp. 7243).

I juni 1969 nedsatte økonomiministeren et embedsmandsudvalg, som skulle overveje, hvilke foranstaltninger der kunne træffes for

mere varigt at opnå en bedre balance på obligationsmarkedet end hidtil.

Baggrunden for udvalgets nedsættelse var det stærkt stigende renteniveau og de hermed forbundne store kursfald for obligationerne, som atter måtte ses på baggrund af de senere års store tilgang af nye obligationer.

Det nedsatte udvalg fremkom i november 1969 med en redegørelse vedrørende obligationsmarkedets forhold (betænkning nr. 541), hvori obligationsmarkedets problemer blev gennemgået, og hvori skitseredes en ordning, som sigtede på at muliggøre en nedsættelse af obligationsrenten og at fremme opsparingen i samfundet.

Udvalgets skitse gik ud på, at lånegrænsen for de obligationsudstedende institutters lån skulle nedsættes, og at løbetiden for institutternes lån skulle afkortes.

Regeringen havde været enig i, at der var behov for en nedsættelse af løbetider og lånegrænser for institutternes lån, men havde samtidig fundet, at udvalgets forslag burde modificeres for at modvirke for voldsomme øjeblikkelige virkninger i skærpende retning på byggeriet og dermed på beskæftigelsen og forsyningen med boliger og andet byggeri. Regeringen havde herved også lagt vægt på, at den udvikling på lånemarkedet, som redegørelsens forslag tog sigte på at imødegå, kun delvis havde sin årsag i selve byggeriet og byggefinansieringen.

I overensstemmelse med redegørelsens forslag indførte forslaget en opdeling af belåningen i „almindelige realkreditlån“ og „særlige realkreditlån“. Efter forslaget skulle hovedreglen være, at lån ikke måtte overstige 40 pct. af vurderingssummen. Som undtagelse var bevaret lånegrænsen 60 pct. for bestemte lånekategorier.

Da den foreslåede ændring i lånegrænserne kunne medføre afgrænsningsvanskeligheder, var tvivlsspørgsmål om, hvorvidt lån kunne ydes med en lånegrænse over 40 pct., henlagt til ministerens afgørelse.

Lovforslaget indeholdt endvidere en bemyndigelse for ministeren til at fastsætte nærmere regler for vurdering og låneudmåling. Formålet hermed var at sikre, at realkreditforeningerne ikke ændrede praksis med hensyn til vurdering og låneudmåling, hvorved den med nedsættelsen af lånegrænsen tilsigtede virkning ikke ville kunne opnås.

De to bestemmelser om lånenes størrelse og løbetidernes længde havde i forslaget fået følgende affattelse:

„§ 19, stk. 1. De af en kreditforening bevilgede lån må med tillæg af foranstående behæftelser ikke overstige 40 pct. af den i overensstemmelse med stk. 3 fastsatte værdi af den som pant tilbudte ejendom. Dog er lånegrænsen 60 pct. for:

1. Lån til opførelse af privat og almennyttigt boligbyggeri — jfr. kap. III i lov om boligbyggeri — til helårsbeboelse, herunder ejerlejligheder og kollegier.
2. Lån til opførelse af daginstitutioner, plejehjem o. lign. sociale og kulturelle institutioner, som efter boligministerens afgørelse kan sidestilles hermed.
3. Lån til om- og tilbygning af ældre beboelsesejendomme med henblik på at forøge antallet af lejligheder og boligarealet samt lån til foranstaltninger, der forøger de eksisterende lejligheders brugsværdi. Værdien af forbedringerne skal udgøre mindst 25 pct. af bygningsværdien inden forbedringernes gennemførelse, og lånet kan højst udgøre 60 pct. af værdiforøgelsen som følge af forbedringen.“

„§ 24, stk. 1. Amortisationstiden kan med de nedenfor anførte undtagelser højst andrage 10 år:

1. Lån inden for den i § 19, stk. 1, 1. pkt., fastsatte lånegrænse på 40 pct.:
 - a. Opførelse af privat og almennyttigt boligbyggeri til udleje samt kollegier, daginstitutioner, plejehjem o. lign. sociale og kulturelle institutioner, som efter boligministerens afgørelse kan sidestilles hermed . . . 40 år.
 - b. Opførelse af parcelhuse til helårsbeboelse og ejerlejligheder 30 år.
 - c. Landbrugs- og skovbrugsejendomme 30 år.
 - d. Opførelse af kontor- og forretningsejendomme, hoteller, ejendomme til industri, håndværk og lager samt til gartneri og fiskeri 20 år.
2. Lån udover den i § 19, stk. 1, 1. pkt., fastsatte lånegrænse på 40 pct.:
 - a. Opførelse af privat og almennyttigt boligbyggeri til udleje samt kollegier, daginstitutioner, plejehjem

- o. lign. sociale og kulturelle institutioner, som efter boligministerens afgørelse kan sidestilles hermed . . . 30 år.
- b. Opførelse af parcelhuse til helårsbeboelse og ejerlejligheder 20 år.
- c. Forbedring af ældre ejendomme, jfr. § 19, stk. 1, nr. 3) 20 år.“

Lovforslaget fremsattes i folketinget sammen med de af boligministeren fremsatte *forslag til lov om sammenlægning af kredit- og hypotekforeninger m. v., forslag til lov om ændring af lov om hypotekforeninger og forslag til lov om ændring af lov om boligbyggeri*. I folketinget behandlede disse lovforslag sammen med de af finansministeren fremsatte *forslag til lov om ændring af ligningsloven. (Ændringer vedrørende bolig i egen ejendom)* og *forslag til lov om boligsparekontrakter*.

Om baggrunden for lovforslagene udtalte *boligministeren* bl. a. ved fremsættelsen:

„ . . . Forslagene er en konsekvens af den redegørelse, økonomiministeren i dag har givet her i tinget om nødvendigheden af forholdsregler til bedring af den samfundsøkonomiske balance, herunder også om det påkrævede behov for en bedre balance på obligationsmarkedet. Forslagene er dermed at betragte som resultatet af regeringens overvejelser på grundlag af den skitse, der er indeholdt i redegørelsen fra det af regeringen nedsatte udvalg vedrørende obligationsmarkedets forhold. Denne redegørelse blev i begyndelsen af november omdelt her i tinget. I forhold til udvalgets skitse i redegørelsen er de forslag, som herved fremsættes, modificeret på en række punkter.

Regeringen har fundet det nødvendigt at foretage disse modifikationer navnlig under hensyntagen til

1) erhvervslivets investeringer og

2) den del af nybyggeriet, der har til formål at løse de sociale boligproblemer på kortere og længere sigt.

Som fremhævet i økonomiministerens redegørelse er det regeringens opfattelse, at de forholdsregler, som må gennemføres for at tilvejebringe en bedre samfundsøkonomisk balance, bør hvile på et bredere grundlag, end obligationsmarkedsudvalget har haft mulighed for at forudsætte.

Regeringen agter derfor tillige at fremsætte forslag med henblik på en forøgelse af

1) den almindelige opsparing i samfundet og

2) opsparingen inden for den eksisterende boligmasse.

For så vidt angår det første kan jeg henholde mig til økonomiministerens redegørelse.

Hvad angår de opsparingsfremmende foranstaltninger inden for den eksisterende boligmasse, kan jeg henvise til

a) det forslag, som finansministeren vil fremsætte om boligopsparring og om forhøjelse af lejeværdien ved erhvervelse af enfamilieshuse og om nye regler for lejeværdien af ejerlejligheder, samt til mine senere bemærkninger om

b) de påtænkte foranstaltninger med henblik på forøgelse af opsparringen til boligformål i forbindelse med genudlejning af lejligheder i de ældre private og almennyttige boligejendomme.

På dette grundlag har regeringen anset det for samfundsøkonomisk forsvarligt

at forhøje de af obligationsmarkedsudvalget foreslåede lånegrænser og løbetider for erhvervs- og boliglån, bortset fra tillægslån, og

at sikre den del af nybyggeriet, som har den særlige opgave at løse de sociale boligproblemer, mod yderligere forhøjelser af indskud og husleje som følge af den påkrævede stramning af obligationsmarkedet. . . .“

„. . . Som det fremgår af økonomiministerens redegørelse, er det hensigten, at *kommunerne* i højere grad, end det nu er tilfældet, fremtidig selv skal finansiere deres byggeri uden for det almindelige realkreditsystem. Spørgsmålet om realkreditlån — specielt særlige realkreditlån — til *sociale og kulturelle institutioner* melder sig i denne forbindelse, idet nyordningen ikke må medføre, at kommunerne lader byggeopgaver, som de rettelig selv bør påtage sig, udføre af selvejende institutioner m. v. for ad denne vej alligevel at opnå realkreditlån. I lovforslagene er der derfor indsat bestemmelser om, at boligministeren kan fastsætte nærmere retningslinjer med henblik på at adskille, hvad der kan betragtes som naturlige kommunale byggeopgaver, og hvad der må betragtes som andet socialt og kulturelt byggeri. . . .“

Ved 1. behandlingen udtalte *Helge Nielsen* (S), at han måtte sige fra over for ministerens forslag på nuværende tidspunkt. Der lå ikke i forslagene nogen løsning af de problemer, der havde skabt hele miseren, nemlig jordpriserne og priserne på kapital. Løste man ikke disse problemer, ville prisen for boliger stige og stige, og så ville det være en økonomisk fordel at købe hurtigt og låne de manglende penge, selv til meget høje renter, i stedet for at vente.

Ømann (SF) fandt, at forslagene var en meget lille og spredt reform, som ikke opfyldte de ønsker til en reform og bedre ligevægt i hele samfundsøkonomien, som økonomiministeren i sin redegørelse i december måned havde bebudet. Man måtte ganske vist erkende tendensen, den gode vilje i forslagene, men der måtte strukturændringer til af en ganske anden karakter.

Sigsgaard (V) pegede på, at årsagen til de økonomiske problemer ikke var det store obligationsudbud, det var ikke engang én af årsagerne, men en virkning bl. a. af jordspekulationen og de tilfældige, overdimensionerede investeringer, der igen var virkningen af alt for gunstige afskrivningsregler.

Efter 1. behandlingen henvises samtlige her omtalte lovforslag til behandling i et folketingsudvalg på 21 medlemmer — det senere såkaldte realkreditudvalg. Ved boligministerens senere fremsættelse af forslag til lov om realkreditinstitutter, se foran side 171, bortfaldt det her omtalte lovforslag, som der følgelig ikke blev afgivet betænkning over. Lovforslaget blev formelt taget tilbage af boligministeren ved vedtagelsen af forslaget til lov om realkreditinstitutter.

6. Forslag til lov om ændring af lov om hypotekforeninger. (Boligminister *Hastrup*). [A. sp. 1475].

Skriftlig fremsættelse $\frac{9}{12}$ (F. sp. 1924). 1. beh. $\frac{15}{1}$ (F. sp. 2503). Partiernes ordførere: Helge Nielsen, Knud Østergaard, Ib Thyregod, Niels Helveg Petersen, Ømann og Sigsgaard. Henvist til samme udvalg som forslag til lov om ændring af ligningsloven. (Ændringer vedrørende bolig i egen ejendom), se side 87. Taget tilbage $\frac{4}{6}$ (F. sp. 7243).

Lovforslaget var et led i regeringens planer om at modvirke det stærkt stigende renteniveau og de hermed forbundne store kursfald for obligationerne, som atter måtte ses på baggrund af de senere års store tilgang af nye obligationer.

Lovforslaget må ses i sammenhæng med de af boligministeren samtidigt fremsatte *forslag til lov om ændring af lov om kreditforeninger, forslag til lov om sammenlægning af kredit- og hypotekforeninger m.v. og forslag til lov om ændring af lov om boligbyggeri*.

Om baggrunden for lovforslaget henvises til omtalen foran under sagen: *forslag til lov om ændring af lov om kreditforeninger*, hvori nærmere er redegjort for det udvalgsarbejde, som lå til grund for det fremsatte lovforslagskompleks. Endvidere er omtalt, at lovforslagene blev taget tilbage af boligministeren samtidig med vedtagelsen af *forslag til lov om realkreditinstitutter*, hvorfor også henvises til gennemgangen af denne sag, side 171.

De bestemmelser, der i hypotekforeningsloven skulle regulere lånenes størrelse og løbetider, havde i lovforslaget fået følgende formulering:

„De af en hypotekforening bevilgede lån må med tillæg af foranstående behæftelser ikke overstige 40 pct. af den vurdering, der er lagt til grund for lånet. Dog er lånegrænsen 75 pct. for:

- 1) Lån til opførelse af privat og almennyttigt boligbyggeri — jfr. kap. III i lov om boligbyggeri — til helårsbeboelse, herunder ejerlejligheder og kollegier,
- 2) Lån til opførelse af daginstitutioner, plejehjem o. lign. sociale og kulturelle institutioner, som efter boligministerens afgørelse kan sidestilles hermed,
- 3) Lån til om- og tilbygning af ældre beboelsesejendomme med henblik på at forøge antallet af lejligheder og boligarealet samt lån til foranstaltninger, der forøger de eksisterende lejligheders brugsværdi. Værdien af forbedringerne skal udgøre mindst 25 pct. af bygningsværdien inden forbedringernes gennemførelse, og lånet kan højst udgøre 75 pct. af værdiforøgelsen som følge af forbedringen.“

„Amortisationstiden må med de nedenfor anførte undtagelser højst andrage 10 år :

1. Lån indenfor den i § 20, stk. 1, fastsatte lånegrænse på 40 pct.:

- a) Opførelse af privat og almennyttigt boligbyggeri til udleje samt kollegier, daginstitutioner, plejehjem o. lign. sociale og kulturelle institutioner, som efter boligministerens afgørelse kan sidestilles hermed . . . 40 år.
- b) Opførelse af parcelhuse til helårsbeboelse og ejerlejligheder 30 år.
- c) Landbrugs- og skovbrugsejendomme 30 år.
- d) Opførelse af kontor- og forretningsejendomme, hoteller, ejendomme til industri, håndværk og lager samt til gartneri og fiskeri 20 år.

2. Lån udover den i § 20, stk. 1, fastsatte lånegrænse på 40 pct.:

- a) Opførelse af privat og almennyttigt boligbyggeri til udleje samt kollegier, daginstitutioner, plejehjem o. lign. sociale og kulturelle institutioner, som efter boligministerens afgørelse kan sidestilles hermed . . . 30 år.
- b) Opførelse af parcelhuse og ejerlejligheder 20 år.
- c) Forbedringer af ældre udlejningsejendomme, jfr. § 20, stk. 1, nr. 3 20 år.“

Lovforslaget behandlede i folketinget sammen med de øvrige nævnte lovforslag, hvis hensigt var at opnå en bedre balance på obligationsmarkedet. Også med hensyn til ordførernes bemærkninger henvises til den foran omtalte sag vedrørende forslag til lov om ændring af lov om kreditforeninger.

Som allerede nævnt foran tog boligministeren forslaget tilbage samtidig med vedtagelsen af det videregående, men senere fremsatte forslag til lov om realkreditinstitutter.

7. Forslag til lov om sammenlægning af kredit- og hypotekforeninger m. v. (Boligminister *Hastrup*). [A. sp. 1191].

Skriftlig fremsættelse ²⁸/₁₁ (F. sp. 1650). 1. beh. ¹⁶/₁ (F. sp. 2503). Partiernes ordførere: Helge Nielsen, Knud Østergaard, Ib Thyregod, Niels Helveg Petersen, Ømann og Sigsgaard. Henvist til samme udvalg som forslag til lov om ændring af ligningsloven. (Ændringer vedrørende bolig i egen ejendom), se side 87. Taget tilbage ⁴/₆ (F. sp. 7243).

Efter lovforslaget åbnedes adgang til, at *kreditforeninger indtil 1. oktober 1970 kunne sammenlægges* med andre kreditforeninger og hypotekforeninger. Endvidere skulle boligministeren kunne godkende, at kreditforeninger, hypotekforeninger og foreninger, der var dannet ved den foran omtalte sammenlægning, kunne samarbejde med det formål at udstede fællesobligationer.

Om baggrunden for og hensigten med forslaget, der må ses i sammenhæng med de af boligministeren iøvrigt fremsatte forslag vedrørende realkrediten, var givet følgende oplysninger i bemærkningerne til forslaget:

„I kommissoriet for den realkreditkommission, som blev nedsat den 21. december 1966, udtales bl. a. følgende:

„De ændringer i den kommunale inddeling, som forventes gennemført i de nærmest kommende år, vil gøre det nødvendigt at ændre kredit- og hypotekforeningslovgivningens bestemmelser om foreningernes udlånsadgang. Regeringen har fundet det hensigtsmæssigt, at også andre realkreditproblemer tages op til undersøgelse, og har besluttet at nedsætte en kommission med den opgave at overveje en almindelig revision af realkreditlovgivningen.

I kommissionens overvejelser skal indgå en undersøgelse af, om den nuværende, historisk betingede opdeling i særskilte institutter for 1., 2. og 3. prioritetslån bør søges afløst af en samlet realkreditlångivning, eller om der bør tilstræbes et nærmere samarbejde om långivning og obligationsudstedelse.“

Under kommissionens arbejde er der mellem de bestående kreditforeninger og hypotekforeninger opnået enighed om at tilstræbe en forenkling efter følgende retningslinjer:

1. Grænsen mellem den hidtidige kreditforeningsbelåning og hypotekforeningsbelåning ophæves, således at der fremtidig kun bliver 2 realkreditlag: Institutioner, som yder lån mod 1. prioritets panteret (de hidtidige kredit- og hypotekforeninger), og institutioner, der yder lån mod sekundær panteret (de i henhold til særlige love oprettede realkreditfonde).

2. Antallet af 1. prioritetsinstitutter reduceres væsentligt gennem sammenlægning af en række bestående kredit- og hypotekforeninger.

3. Et antal af 1. prioritetsinstitutterne indgår i et samarbejde om anvendelse af fællesobligationer med henblik på eventuel senere sammenlægning.

4. Ved fastsættelse af institutionernes geografiske udlånsområder ophæves den hidtidige sondring mellem foreninger, som kun yder lån i købstæder, og foreninger, som kun yder lån uden for købstæder. Herved bortfalder de problemer, som kommunalreformens gennemførelse den 1. april 1970 ellers ville rejse."

Lovforslaget behandlede i folketinget sammen med de af boligministeren fremsatte *forslag til lov om ændring af lov om kreditforeninger, forslag til lov om ændring af lov om hypotekforeninger og forslag til lov om ændring af lov om boligbyggeri* samt de af finansministeren fremsatte *forslag til lov om ændring af ligningsloven. (Ændringer vedrørende bolig i egen ejendom)* og *forslag til lov om boligsparekontrakter*.

Med hensyn til ordførernes indstilling til det fremsatte kompleks af lovforslag vedrørende realkreditten henvises til omtalen af *forslag til lov om ændring af lov om kreditforeninger*, se side 471.

Med gennemførelsen af det af boligministeren senere fremsatte *forslag til lov om realkreditinstitutter* var der ikke længere behov for nærværende lovforslag, og dette blev da også derefter taget tilbage af boligministeren.

8. Forslag til lov om udskrivning af skat til amtskommunen. (Indenrigsminister H. C. Toft). [A. sp. 4021].

Skriftlig fremsættelse $\frac{20}{100}$ (F. sp. 6191). 1. beh. $\frac{28}{100}$ (F. sp. 6690). Partiernes ordførere: Ove Hansen, Asger Jensen, Kofoed, Martin Pedersen og Poul Dam. Henvist til udvalg på 17 medlemmer (Asger Jensen, Erik Hansen (Vejle amt), Stæhr Johansen, Poul Schlüter [formand], Kofoed, A. Chr. Andersen, Enggaard, Martin Pedersen, Gydemark, Arthur Jacobsen, Ove

Hansen [næstformand], Grünbaum, Egon Jensen, Per Hækkerup, Hans Lund, Peter Nielsen og Krog Hansen).

Lovforslaget havde følgende indhold:

„§ 1. Det beløb, der ifølge det af amtsrådet vedtagne årsbudget skal udskrives som skat til amtskommunen, tilvejebringes dels ved udskrivning af grundskyld og eventuelt dækningsafgift i henhold til lov om beskatning til kommunerne af faste ejendomme, dels ved udskrivning af amtskommunal indkomstskat.

§ 2. Af det samlede udskrevne beløb efter fradrag af de forventede indtægter ved ejendomsskyld og dækningsafgift og efter forlods udskrivning af grundskyld med 4 promille af den afgiftspligtige grundværdi af de ejendomme, der ligger i amtskommunen, udskrives halvdelen som grundskyld. Den amtskommunale grundskyld kan dog højst udskrives med ialt 20 promille af den afgiftspligtige grundværdi.

§ 3. Den resterende del af det beløb, der ifølge årsbudgettet skal udskrives, pålignes som amtskommunal indkomstskat.

§ 4. Pligt til at svare amtskommunal indkomstskat påhviler enhver person, der er pligtig at svare kommunal indkomstskat efter reglerne i afsnit I i loven om kommunal indkomstskat, jfr. dog § 5, stk. 2.

§ 5. Skatten svares for kalenderåret til den amtskommune (amtsskattekommune), som omfatter den kommune, der efter § 2 i loven om kommunal indkomstskat er den skattepligtiges skattekommune for samme kalenderår.

Stk. 2. Personer, hvis skattekommune er Københavns eller Frederiksberg kommune, eller som efter reglerne i § 2, stk. 4, i loven om kommunal indkomstskat i stedet for kommunal indkomstskat svarer et staten tilfaldende skattebeløb, svarer ikke amtskommunal indkomstskat.

§ 6. Den amtskommunale indkomstskat tilfalder udelt amtsskattekommunen, uanset om vedkommende skattepligtige person har ophold uden for denne kommune i det pågældende kalenderår.

§ 7. Uenighed mellem amtskommuner om, hvilken af dem

der er berettiget til den amtskommunale indkomstskat, der påhviler en person, afgøres af indenrigsministeren.

§ 8. Den amtskommunale indkomstskat beregnes af samme indkomst som indkomstskatten til staten (skalaindkomsten).

§ 9. Amtskommunal indkomstskat svares med en udskrivningsprocent, der fastsættes af amtsrådet for det pågældende kalenderår, og som skal angive forholdet mellem på den ene side de beløb, der skal udskrives som amtskommunal indkomstskat, og på den anden side den forventede sum af de i § 8 omhandlede indkomstbeløb. Fremkommer der ved beregningen af udskrivningsprocenten flere decimaler, forhøjes den første med 1, og de øvrige bortkastes.

§ 10. Bestemmelserne i §§ 14-17 i loven om kommunal indkomstskat finder tilsvarende anvendelse for så vidt angår amtskommunal indkomstskat.

§ 11. Indenrigsministeren fastsætter de nærmere regler for gennemførelsen af bestemmelserne i denne lov.

§ 12. Loven træder i kraft den 1. januar 1972.

Stk. 2. Lov nr. 29 af 28. januar 1966 om den amtskommunale beskatning ophæves. Bidrag til amtskommunerne, som er pålignet kommunerne efter den nævnte lov, bortfalder i det omfang, bidraget forfalder efter 1. januar 1972.

§ 13. Loven gælder ikke for Færøerne og Grønland.“

I forbindelse med lovforslagets fremsættelse oplyste *indenrigsministeren*, at det er regeringens hensigt i efteråret 1970 at stille forslag om, at den amtskommunale ejendomsskyld, der kun udgør en ringe del af den samlede amtskommunale udskrivning, og som alene påhviler de i de tidligere sognekommuner beliggende ejendomme, skal bortfalde med udgangen af skatteåret 1971-72, ligesom den amtskommunale grundbeskatning vil blive taget op til nærmere overvejelse. Ministeren oplyste endvidere, at det ikke var tanken at søge lovforslaget færdigbehandlet i indeværende folketingsår, men at genfremsætte det ved begyndelsen af næste folketingsår.

Ved lovforslagets 1. behandling gav *Ove Hansen* på socialdemokratiets vegne principiel tilslutning til lovforslaget, men rejste samtidig en række spørgsmål om amtskommunernes opgaver efter 1972, om beskatningsprocenten og om skatteloftet. Han mente, at skatteskalaen burde være progressiv, idet en amtskommunal personlig skat

med en proportional beskatningsform vil være meget belastende for de små indtægter. Endelig ønskede han overvejet, om de amtskommunale personlige skatter evt. alligevel burde gå via statskatterne. *Asger Jensen* (KF), *Kofoed* (V) og *Martin Pedersen* (RV) udtrykte alle stor tilfredshed med lovforslagets fremsættelse. *Asger Jensen* fandt, at den foreslåede ordning ville blive let at administrere, og at *Ove Hansens* betænkeligheder egentlig skulle være unødvendige. *Kofoed* understregede, at således som lovforslaget fremtrådte, var der ikke tale om en stigning af udgifterne, men alene om en ændret fordeling. *Martin Pedersen* havde ikke noget imod at tage spørgsmålet om progression op i en større sammenhæng i forbindelse med hele skatteudskrivningen. *Poul Dam* (SF) indtog en „noget protesterende holdning“ over for lovforslaget. I forbindelse med den ændrede opgavefordeling opfordrede han folketinget til at være årvågen og opmærksom på, „at vi ikke gennem den ene og den anden lovgivning får forfusket vort almindelige progressive skatteprincip med alt for mange og alt for høje proportionale skatter lagt ovenpå“. — *Indenrigsministeren* lovede, at de synspunkter, ordførerne havde fremført, ville indgå i de overvejelser, regeringen skal have, inden den påny fremsætter lovforslaget.

Forslaget blev henvist til behandling i et udvalg, som ikke afgav beretning.

9. Forslag til lov om kongelig udnævnelse af tjenestemænd i staten og folkekirken. (Minister for statens løn- og pensionsvæsen *Hastrup*). [A. sp. 4071].

Skriftlig fremsættelse ²⁸/₅ (F. sp. 6657).

Lovforslaget havde følgende affattelse:

„§ 1. Tjenestemænd i staten og folkekirken, der ansættes i nedennævnte stillinger, udnævnes af kongen:

- 1) Stillinger, der i lov nr. 13 af 18. juni 1969 (lovtid. B) om tjenestemandslønninger m. m. og klassificering af tjenestemandstillinger i staten, folkeskolen og folkekirken er klassificeret i lønramme 36 og højere lønrammer.
- 2) Lokale chefstillinger, der i ovennævnte lov er klassificeret i lønramme 29-35.

§ 2. Kongelig udnævnelse i de i § 1 nævnte stillinger sker kun ved varig ansættelse og ved åremålsansættelse.

§ 3. Ministeren for statens løn- og pensionsvæsen bestemmer efter indhentet udtalelse fra lønningsrådet, hvorvidt

ansættelse i nyoprettede tjenestemandstillinger skal ske ved kongelig udnævnelse.

§ 4. Loven træder i kraft den 1. januar 1971.“

Om baggrunden for lovforslaget oplyste *ministeren for statens lønnings- og pensionsvæsen* (Hastrup) bl. a. følgende ved fremsættelsen:

„ . . . Forslaget er en udløber af tjenstemandsreformen i 1969. I lov nr. 291 af 18. juni 1969 om tjenstemænd i staten, folkeskolen og folkekirken bestemtes nemlig i § 3, at det skulle fastsættes ved lov, hvilke tjenstemænd der udnævnes af kongen.

For statstjenstemænds vedkommende var bestemmelser om kgl. udnævnelse tidligere optaget i lønnings- og pensionsloven af 1958. Ifølge denne lovs § 6, stk. 1, udnævntes tjenstemænd i 18. og 20.-30. lønningsklasse af kongen, bortset fra militære tjenstemænd, der i henhold til kongelig anordning som hovedregel blev kongeligt udnævnt fra 14. lønningsklasse og opefter.

I sin betænkning over lovforslaget om statens tjenstemænd udtalte folketingets lønningsudvalg, at det under udvalgets overvejelser om den fremtidige afgrænsning af området for kongelig udnævnelse af tjenstemænd er blevet fremhævet, at den stedfundne udvikling taler for en væsentlig begrænsning af den kreds af tjenstemænd, som udnævnes af kongen. Dette skulle gælde såvel civile som militære tjenstemænd, og udvalget fandt, at der ved ordningen af disse forhold måtte sigtes imod, at kun slutstillinger, hvis arbejdsopgaver og placering gjorde det rimeligt, blev forbundet med kongelig udnævnelse. Disse principielle betragtninger har været lagt til grund ved lovforslagets udarbejdelse.

Efter lovforslaget vil bestemmelserne kun komme til anvendelse for tjenstemænd i staten og folkekirken, idet regler om kongelig udnævnelse af tjenstemænd i folkeskolen er fastsat i lov nr. 44 af 9. februar 1970 om styrelsen af kommunernes skolevæsen og af virksomhed efter lov om fritidsundervisning m. v.

For folkekirkens vedkommende har bestemmelser om kongelig udnævnelse hidtil været indeholdt i menighedsrådsloven. Dette vil efter nærværende forslag ikke længere være tilfældet, og i overensstemmelse med retningslinjerne inden for statens område vil fremtidig kun stillinger i folkekirken som provst og højere stillinger blive forbundet med kongelig udnævnelse.

Efter hidtidig lovgivning har ca. 16.500 tjenstemandsstillinger været forbundet med kongelig udnævnelse, medens der — såfremt lovforslaget gennemføres — fremtidig vil være ca. 4.000 sådanne stillinger. Dette antal er fremkommet ved, at der i overensstemmelse med de forskellige ministeriers hovedsynspunkter er lagt en skillelinje ved lønramme 36, således at stillinger herunder kun er medtaget, såfremt indehaveren udøver lokale cheffunktioner og leder et ikke ube-

tydeligt personale. Fra Danske Statsemployer Samråd, som repræsenterer hovedparten af tjenestemændene i disse stillinger, er det gjort gældende, at anvendelsen af denne skillelinje har til følge, at tjenestemænd, som tidligere var placeret i samme lønningsklasse, men nu er fordelt i lønramme 35 og 36, i en række tilfælde stilles forskelligt. Denne følge er uundgåelig efter de kriterier, som er lagt til grund ved lovforslagets udarbejdelse, men den ville kunne overvindes ved at lægge skillelinjen ved lønramme 37. Herved ville antallet af kongelige udnævnelser blive reduceret med ca. 900 til i alt godt 3.000. Såfremt det måtte ønskes, vil overvejelser om dette spørgsmål kunne foregå under udvalgsbehandlingen“

Lovforslaget nåede ikke frem til 1. behandling i folketinget.

10. Forslag til lov om Københavns luftfartsvæsen. (Minister for offentlige arbejder *Guldberg*). [A. sp. 4041].

Skriftlig fremsættelse ²⁷/₅ (F. sp. 6647).

Forslaget går ud på oprettelse af *Københavns Lufthavnsvæsen* som en *ny statsvirksomhed*. Ved § 2 i lov nr. 166 af 30. april 1969 om placeringen af en ny Københavns lufthavn (se Folketingsårbogen 1968-69 s. 483) blev det bestemt, at programplanen for anlæg af første etape af en storlufthavn på Saltholm skulle „suppleres med forslag til organisationsform og finansieringsgrundlag for anlægsarbejderne samt med forslag til den fremtidige driftsform for såvel storlufthavnen som Københavns lufthavn, Kastrup.“

Det fremgår af bemærkningerne til lovforslaget, at det er fundet mest hensigtsmæssigt, at det i 1969-loven forudsatte lovforslag om påbegyndelse af anlægget af en storlufthavn på Saltholm opdeles i to lovforslag, hvoraf det fremsatte forslag udgør det første omhandlende, hvilken myndighed der bør have dels bygherreansvaret for den fremtidige anlægsvirksomhed i Københavns lufthavn — fortrinsvis i Kastrup og på Saltholm — dels ansvaret for den integrerede drift af de to lufthavne. Det andet lovforslag, der beror på lufthavnsvesteringernes indpasning i prioriteringen af de fremtidige store trafikprojekter, vil omhandle bl. a. udformning af anlæggene og tidspunktet for disses påbegyndelse.

Ifølge § 1 i lovforslaget oprettes der under ministeriet for offentlige arbejder en *statsvirksomhed*, kaldet *Københavns Lufthavnsvæsen*, hvis formål skal være at *anlægge, udbygge og drive offentlige lufthavne* indenfor den storkøbenhavnske region, omfattende Københavns og Frederiksberg kommuner samt Københavns, Roskilde og Frederiksborg amter. Virksomheden kan tillige på vedkommende ejeres vegne og for deres regning anlægge og administrere private flyvepladser i den storkøbenhavnske region. Det fremgår af bemærkningerne til forslaget, at der ved de ikke-statslige lufthavne i Københavnsområdet tænkes på f. eks. Skovlunde flyveplads. Den planlagte lufthavn, Vest, ved Tune og en senere påtænkt lufthavn, Nord, i Nordsjælland agtes anlagt som statslufthavn, der kommer under Københavns Lufthavnsvæsen. De øvrige statslufthavne uden for Københavnsområdet forbliver under luftfartsvæsenets administration, indtil de i overensstemmelse med planerne herom måtte overgå i kommunalt regie. Ifølge § 1, stk. 3, forbliver de luftfartshjælpetjenester, der almindeligvis betegnes sikringstjenesterne, omfattende flyveleder-, flyveradio- og flyvevejrtjeneste, under statens luftfartsvæsen. I bemærkningerne til § 1 siges det, at det først ved udarbejdelsen af forslag til anlægslov for Saltholm lufthavn vil være muligt at tage stilling til, hvorvidt Københavns Lufthavnsvæsen tillige skal være bygherre for det vejttunnelanlæg, der er påkrævet for at give Saltholm lufthavn forbindelse med Amager. I det foreliggende lovforslag er det forudsat, at Københavns Lufthavnsvæsen skal have bygherreansvaret for de anlæg m. v., som vil blive omfattet af den ved en senere anlægslov godkendte investerings- og finansieringsplan for Saltholm lufthavn (§ 2).

Ifølge § 3 i forslaget skal *driften* af de offentlige lufthavnsanlæg ske efter forretningsmæssige principper, og Københavns Lufthavnsvæsen skal efter forudgående godkendelse af folketingets finansudvalg fastsætte benyttelsesafgifter af en sådan størrelse, at der opnås dækning af samtlige løbende driftsomkostninger og kapitalomkostninger, samt fremskaffe de for finansieringen af investeringerne i lufthavnene nødvendige selvfinansieringsbidrag.

Den daglige ledelse af Københavns Lufthavnsvæsen forestås af en direktør, der udnævnes af kongen efter indstilling fra ministeren for offentlige arbejder (§ 4, stk. 1). Til bistand for direktøren oprettes et lufthavnsrepræsentantskab, hvor såvel lufthavnens brugere som personalet bliver repræsenteret.

Det fremsatte forslag har ikrafttrædelsesdatoen den 1. april 1971.

Det til grund for lovforslaget liggende forberedende arbejde er — ifølge bemærkningerne — udført af „Planlægnings- og anlægsudvalget vedrørende Københavns lufthavn“ og har her været henvist til en særlig arbejdsgruppe, hvori også repræsentanter for alle interesserede personaleorganisationer har deltaget. Arbejdsgruppen har belyst tre løsninger, nemlig dels formen „statsejet, offentlig korporation“, der er den form, hvorunder de statsejede internationale lufthavne i Storbritannien drives, dels en aktieselskabsform, hvor staten ejer hele aktiekapitalen eller i det mindste en aktiemajoritet, der sikrer indflydelse på den langsigtede lufthavnspolitik, dels endelig en statsvirksomhedsform, men med sådanne modifikationer i forhold til, hvad der hidtil har været gældende for statslufthavne under finanslovens § 2, at der sikredes en øget dispositionsfrihed for lufthavnsledelsen.

Ved valget af driftsformen for de københavnske lufthavne er der i overensstemmelse med redegørelsen fra den nævnte arbejdsgruppe bl. a. taget hensyn til,

- at* en finansiering af anlæggene uden om statsbudgettet ikke ville løse det realøkonomiske problem, der er forbundet med anlæg af en storlufthavn, og
- at* virksomheden med hensyn til den pengemæssige finansiering af anlægsarbejderne formentlig ville være bedre stillet som særlig statsvirksomhed end som selskab.

Ud fra disse forudsætninger har man fundet det rigtigst, at Københavns lufthavn fremtidig drives som *statsvirksomheder* under finanslovens § 2, men *med en mere frigjort stilling*, end det hidtil har været tilfældet for Københavns lufthavn, Kastrup. Herved findes også at være taget størst hensyn til personaleinteresserne.

11. Forslag til lov om begrænsning af refusion i henhold til lov om tilskud til de offentlige veje. (Minister for offentlige arbejder *Guldberg*). [A. sp. 4077].

Skriftlig fremsættelse $\frac{1}{8}$ (F. sp. 6956).

Efter lovforslaget vil kommunernes vejjudgifter i finansåret

1971-72 kun blive refunderet i overensstemmelse med vejtilskudslovens regler, såfremt udgifterne ikke overstiger gennemsnittet af de tilsvarende udgifter i årene 1966-67-1968-69 med tillæg af 15 pct. eller med et beløb på indtil 6.500 kr. pr. km af kommunens længde af offentlige veje.

I ministerens skriftlige fremsættelsestale siges det, at den største enkeltpost på det totale vejbudget udgøres af de almindelige kommunale vejudgifter, hvoraf staten i henhold til vejtilskudsloven nu yder refusion på gennemsnitlig ca. 40 pct. Denne udgiftspost er unddraget den årlige budgetkontrol fra statens side, idet udgifternes størrelse er afhængig af kommunernes dispositioner. Disse almindelige kommunale vejudgifter, som er genstand for refusion, dækker over mange forskellige opgaver, hvoraf den væsentligste er drift og vedligeholdelse af det eksisterende vejnet, men udgifterne omfatter tillige egentlige anlægsopgaver, herunder også til veje i nye byområder. Resultatet af den manglende budgetkontrol fra statens side har været, at det hidtil har været de store statsfinansierede projekter, som er kommet til at bære de budgetrestriktioner og nedskæringer, der er gennemført som led i den økonomiske politik. Forslaget vil medføre, at statens udgift til den refusion, der kommer til udbetaling i finansåret 1972-73, vil blive begrænset til ca. 500 mill. kr. imod ca. 600 mill. kr. i 1970-71.

12. Forslag til lov om forskningscentret ved Hørsholm. (Undervisningsminister *Helge Larsen*). [A. sp. 4053] Skriftlig fremsættelse ²⁸/₅ (F. sp. 6652).

I § 1 i lovforslaget siges det, at forskningscentret ved Hørsholm er en selvejende institution, der har til formål at være *hjemsted for offentlige og private forskningsinstitutter, som driver teknisk forskning med henblik på forskningresultaternes udnyttelse i offentlig eller privat virksomhed i Danmark*. Forskningscentrets virksomhed drives på de arealer i Birkerød kommune, som staten har stillet til rådighed for centret.

Det fremgår af bemærkningerne til lovforslaget, at Danmarks teknisk-videnskabelige Forskningsråd i 1962 oprettede institutionen Forskningscentret ved Hørsholm. I forbindelse med udflytningen af Danmarks tekniske Højskole til Lundtoftesletten havde det vist sig nødvendigt at tage stilling til placeringen af en række erhvervsbetonede forskningsinstitutter under Akademiet for de tekniske Videnskaber. I skrivelse af 12. december 1962 gav finansudvalget tilslut-

ning til, at ministeriet for kulturelle anliggender på statens vegne indgik en overenskomst med Birkerød kommune med henblik på sikring af et areal begrænset af motorvejen til Helsingør mod sydvest, Hørsholm Kongevej mod sydøst og Frederiksborgvej mod nord. I overensstemmelse hermed har staten herefter erhvervet arealer inden for det ca. 101 ha store område, som er udlagt til forskningscentret. Købesummen for disse nu erhvervede arealer har udgjort ca. 4,5 mill. kr. Der resterer endnu erhvervelse af ca. 13 ha. Man har påbegyndt byggemodning samt planlægning og projektering af de første bygninger i området i overensstemmelse med finansudvalgets skrivelse af 11. marts 1969. De første byggerier er bestemt til Elektronik-centralen og til Bio-centralen, der begge er institutter under ATV. Ved nævnte aktstykke har finansudvalget endvidere godkendt opførelse af det såkaldte Marshallhus, der skal kunne rumme mindre institutter i kortere eller længere tid. I bemærkningerne er det endvidere oplyst, at man påtænker en udflytning af Statens Byggeforskningsinstitut samt en del af Statsprøveanstalten. For de nærmest kommende år er der endvidere planlagt opførelse af bygninger til følgende ATV-institutter: Korrosionscentralen, Vandbygningsinstituttet og Protein-kemisk Institut. Centret har i henhold til de nugældende vedtægter været administreret af en bestyrelse udnævnt af forskningsrådet og bestående af 5-7 personer med tilknytning til erhvervsliv eller forskning. Ifølge bemærkningerne er det hensigten — med hjemmel i forslagens § 2, stk. 2, hvorefter undervisningsministeren fastsætter de nærmere regler for forskningscentrets virksomhed — at bestyrelsen i fremtiden skal beskikkes af undervisningsministeriet efter indstilling fra Danmarks teknisk-videnskabelige Forskningsråd.

Ifølge § 2, stk. 1, i lovforslaget tilvejebringer og administrerer forskningscentret *fælles anlæg* og varetager *fælles interesser* for de forskningsinstitutter, som opføres på de i § 1 nævnte arealer.

Ifølge bemærkningerne til forslaget er det hensigten at lade den daglige administration henlægge til Danmarks teknisk-videnskabelige Forskningsråds sekretariat. Der regnes med en udbygningstid på 20-30 år samtidig med at det skønnes, at byggemodningen i alt væsentligt vil være tilendebragt i løbet af en 15-20 årig periode. Omkostningerne ved den fuldstændige byggemodning, udbygning af veje, parkeringspladser, kloak, belysning, beplantning m. v., vil skønsmæssigt beløbe sig til ca. 32 mill. kr. beregnet på grundlag af indeks for april 1969. Foruden almindelige fællesfaciliteter, såsom varmecentral, kan der blive tale om, at centret etablerer visse teknisk-videnskabelige fællesfaciliteter, som står til rådighed for benyttelse af alle institutter på arealet, idet institutterne betaler centret for denne udnyttelse.

Ifølge § 3 i lovforslaget bemyndiges undervisningsministeren til i perioden indtil 1. april 1978 at *tillade iværksat statsligt byggeri til forskningsformål og fælles anlæg* på de i § 1 nævnte arealer. På samme arealer kan undervisningsministeren i den angivne periode *udleje byggegrunde* til opførelse af bygninger til private forskningsformål. Den samlede bebyggelse må ikke overstige et bruttoareal på 120.000 m².

Ifølge bemærkningerne har boligministeriet den 22. januar 1968 godkendt tillæg til partiel byplanvedtægt nr. 7 for Birkerød kommune, der omfatter forskningscentrets areal. Ifølge tillægget kan der i de første 10 år efter vedtægtens godkendelse som første etape opføres bebyggelse med et samlet bruttoareal på indtil 120.000 m². Som anden etape kan der herefter opføres yderligere indtil 120.000 m² bruttoareal, betinget af samtykke fra ministeriet for offentlige arbejder efter forhandling med Frederiksborg amtsråd om vejtilslutningerne til og kapaciteten af det overordnede vejsystem omkring området.

I forslagets sidste paragraf — § 4 — fastslås det, at *udgifterne* til forskningscentrets drift, til den nødvendige byggeri og til tilvejebringelse af fælles anlæg *afholdes af statskassen*.

I bemærkningerne skønnes det at byggeudgiften ved fuld udnyttelse af hjemmelen vil andrage 200 mill. kr. i tiden indtil 1978, beregnet på grundlag af byggeindeks for april 1969. Hvor stor en del af disse udgifter der kommer til at påhvile statskassen, er det umuligt at vurdere, siges det.

13. Forslag til lov om ændring af ligningsloven. (Ømann, Poul Dam, Aksel Larsen og Arne Larsen.) [A. sp. 725].

Skriftlig fremsættelse ²¹/₁₀ (F. sp. 519). 1. beh. ¹/₁₁ (F. sp. 901). Partiernes ordførere: Grünbaum, Haunstrup Clemmensen, Jens Foged, Helge von Rosen, Ømann og Sigsgaard. Henvist til samme udvalg som det af regeringen fremsatte forslag til lov om ændring af ligningsloven m. fl. lovforslag (se side 85), senere overført til udvalget vedrørende forslag til lov om ændring af lov om kreditforeninger m. fl. lovforslag, se side 87.

Lovforslaget svarede delvis til det af forslagstillerne i folketingsåret 1968-69 fremsatte forslag til ændrede ligningsregler, se folketingsårbog 1968-69 pag. 576 ff.

Ifølge ligningslovens § 14 A, stk. 1 og 2, medregnes *over- eller underskud*, opgjort efter nærmere i loven angivne regler, af *enfamilieshuse og ejerlejligheder*, der tjener til bolig for ejeren, ved opgørelsen af den skattepligtige indkomst.

Ved den del af lovforslaget, der svarede til det tidligere fremsatte lovforslag, foresloges følgende bestemmelse indføjet i ligningslovens § 14A:

„*Stk. 5.* Over- eller underskud af de i stk. 1 og stk. 2 omhandlede egne boliger nedsættes, før de medregnes i den skattepligtige indkomst, med $\frac{1}{10}$ for indkomståret 1970, med $\frac{2}{10}$ for indkomståret 1971 og så fremdeles indtil indkomståret 1979 og derefter, hvor intet over- eller underskud vil være at medregne.“

Som noget nyt i forhold til det i 1968-69 fremsatte lovforslag foresloges dernæst følgende nye bestemmelse indsat i ligningsloven:

„§ 16 E. Renter af gæld, optaget efter den 1. januar 1970, kan alene fradrages i den skattepligtige indkomst i det omfang, lånet er optaget til brug i den skattepligtiges erhvervsvirksomhed, jfr. dog § 14 A, stk. 2.“

Ved fremsættelsen udtalte *ordføreren for forslagsstillerne* (Ømann) følgende om baggrunden for genfremsættelsen af forslaget og den deri indeholdte udvidelse af de foreslåede regler:

„ . . . Det drejer sig om den skattemæssige behandling først og fremmest af parcelhuse, men også af rigmandsvillaer, sommerhuse og ejerlejligheder, hvilke sidste jeg helst så afskaffet, men de figurerer nu engang stadig i loven.

Dette tings skattekyndige kan måske undre sig over, at jeg kommer igen med dette forslag om afskaffelse af det gule ejendoms-skema og oven i købet i udvidet stand, idet fradrag for private renter nu foreslås afskaffet i det hele taget. Har vi ikke fra embedsmændene fået at vide, at sondringen mellem private og erhvervmæssige renter er vanskelig, og har forskellige ordførere heroppefra ikke fortalt mig, at forslaget kunne virke generelt til skade for lønmodtagerne, fordi de erhvervsdrivende nok skulle finde udveje for rentefradrag?

Alt, hvad der er hændt på den økonomiske front og inden for boligsektoren, siden folketinget sidst drøftede disse ting, har imidlertid overbevist mig om, at forslaget er rigtigt, og at der skal endog meget voldsomme administrative betænkeligheder til at opveje det behov, der vitterligt er for foranstaltninger som de her foreslåede.

Lovforslaget tilsigter for det første en skattemæssig ligestilling

mellem ejere og lejere. Om det uretfærdige i den nuværende forskelsbehandling er vist alle enige.

For det andet tilsigter forslaget, at boligudgiften, som ubestrideligt er en privat udgift, skal være uden indflydelse på skattens højde. Den eksisterende sammenhæng mellem høj indkomst og stor skattefordel er en ekstra urimelighed.

For det tredje tilsigter forslaget, at renter af privat gæld, der ligeledes er en åbenbar del af privatforbruget, ikke skal kunne fradrages. Den nuværende ordning er en direkte opfordring til gældstiftelse og anledning til inflation.

For det fjerde er formålet at standse inflationen i boligsektoren. Parcelhusfordelene kapitaliseres i højere salgspriser og suger grundpriserne med i vejret. Disse højere priser giver spillerum for fordyrelser og smitter af på prisniveauet i byggeproduktionen i almindelighed. Resultatet er salgspriser, der stiller krav til en lagt større obligationsmasse end ellers nødvendigt med kursfald og rentestigninger til følge.

For det femte sigter forslaget på at fjerne den inflationskilde, som findes i parcelhusenes lånereserve. Der findes ca. 550.000 parcelhuse. I de ældre af disse er plads til store prioriteter, før skorstenen nås. Hvis man i gennemsnit anslår lånemulighederne til 20.000 kr. pr. hus, udgør de samlede latente lånemuligheder 11 milliarder, muligheder, der, selv om de kun udnyttes beskedent, gør en styring af kredit- og rentepolitik til noget nær en umulighed.

Forslaget stemmer med principperne i vor indkomstskattelovgivning. Det har en række indgribende gavnlige økonomiske virkninger, som ikke blot regeringen i den nuværende situation, men også hele befolkningen er interesseret i. Jeg skal anbefale forslaget til tingets overvejelse og vedtagelse“

Ved lovforslagets 1. behandling i folketinget afvistest det af finansministeren, som påpegede, at det, hvis det blev gennemført, ville medføre uhyre praktiske vanskeligheder under hensyn til, at det forudsatte en sondring mellem private og erhvervsmæssige renteudgifter. Vanskeligheden ved at skelne mellem disse to slags renteudgifter ville medføre, at ordningen fik slagside, idet det ville gå ud over lønmodtagere og pensionister i langt højere grad end over de selvstændige erhvervsdrivende. Løvrigt stred forslaget mod boligforliget. Til denne afvisning af lovforslaget sluttede ordførerne for regeringspartierne sig. Heller ikke *Grünbaum* (S) kunne gå ind for lovforslaget, men ville meget gerne være med til at se, om der var andre muligheder, så man i hvert fald for fremtidige købere af parcelhuse kunne nå frem til en mere rimelig ordning end den, man havde i dag. *Sigsgaard* (VS) foreslog i stedet en forhøjelse af lejeværdien.

Efter 1. behandlingen henvistes forslaget til videre behandling i et folketingsudvalg, hvorfra det senere overførtes til det udvalg, som

behandlede realkreditproblemerne. Udvalget afgav ikke betænkning over forslaget.

14. Forslag til lov om ændring af lov om selvangivelsen af indkomst og formue, om foranstaltninger til kontrol med selvangivelsen og om straffen for skattesvig m. v. (*Sigsgaard og Kjær Rasmussen*). [A. sp. 3937.]

Skriftlig fremsættelse $^{12}/_3$ (F. sp. 5576). 1. beh. $^{28}/_3$ (F. sp. 6700). Partiernes ordførere: Grünbaum, Asger Jensen, Jens Foged, Martin Pedersen, Ømann og Sigsgaard. Henvist til samme udvalg som forslag til lov om ændring af ligningsloven m. fl. lovforslag, se side 85.

Ved lovforslaget foresloges en række ændringer i lov om selvangivelsen af indkomst og formue, om foranstaltninger til kontrol med selvangivelsen og om straffen for skattesvig m. v., jfr. lovbekendtgørelse nr. 350 af 14. august 1967, som ændret ved lov nr. 371 af 13. november 1968. Ændringerne havde til formål at *forbedre mulighederne for en effektiv skatteligning*.

Således foresloges ophævet de i lovens § 1, stk. 1, fastsatte begrænsninger i skattemyndighedernes adgang til at *kræve selvangivelsen ledsaget af specifikationer*, når specifikationer indeholdes i forretningsbøgerne.

Ved ændring af lovens § 6, stk. 2 og 3, foresloges det at give skattemyndighederne en *ubetinget ret til på stedet at gennemgå de erhvervsdrivendes regnskabsmateriale m. v.* og foretage opgørelse af lagerbeholdninger m. v., idet den gældende betingelse herfor: at der var rimelig grund hertil, foresloges ophævet.

Ved en tilføjelse til lovens § 8 A foresloges indført tilsvarende *straffebestemmelse vedrørende oplysninger om køb og salg af værdipapirer*, som der er fastsat i lovens §§ 10 og 11 vedrørende oplysninger om indløsning af rente- og udbyttekuponer og om indskud. Samtidig foresloges strafferammen i de nævnte bestemmelser udvidet til hæfte.

Endvidere foresloges det, at den *beføjelse*, der ved lovens § 8 C, stk. 1 og 2, og § 8 D er tillagt finansministeren *til at kræve*

forskellige oplysninger til brug for ligningen. overgår til skatterådet.

Endelig foresloges *straffebestemmelserne* i lovens §§ 13-17 overført til straffeloven, jfr. det samtidig fremsatte lovforslag om ændringer i straffeloven, der er omtalt nedenfor side 514.

Lovforslaget fremsattes og behandledes i folketinget sammen med det nævnte lovforslag om ændring af straffeloven og forslag til folketingsbeslutning om udnyttelse af bestemmelser i kontrolloven, forslag til folketingsbeslutning om bogføringspligtens omfang og indhold samt forslag til folketingsbeslutning om oprettelse af et enhedsorgan til kontrol af overholdelsen af skatte- og afgiftslovene, se nedenfor side 571 og side 593.

Som begrundelse for forslagene henviste ordføreren for forslagsstillerne ved forslagenes fremsættelse til, at de efter hans anmodning af finansministeriet foretagne undersøgelser tydede på, at skattesnyderiet nu var på vej mod 10 milliarder kr. årlig, hvorfor det var nødvendigt, at kontrolbestemmelserne og straffebestemmelserne skærpedes.

Ved 1. behandling i folketinget udtalte finansministeren sin tilfredshed med, at der i folketinget var en almindelig interesse for at skærpe kontrollen med skatteligningen. Det største problem var imidlertid at skaffe det tilstrækkelige kvalificerede personale, og han havde tidligere gjort rede for de foranstaltninger, der var truffet for at omskole og videreuddanne personalet. Finansministeren havde intet imod de foreslåede ændringer af lovens § 6, hvis tinget ønskede disse ændringer. Ændringerne af §§ 8 C og 8 D kunne han derimod ikke tiltræde, da de ville gøre det umuligt at gennemføre en ensartet praksis for hele landet. Ændringer af straffebestemmelserne overvejedes for tiden af en arbejdsgruppe under justitsministeriet, og justitsministeren ville pålægge arbejdsgruppen at medtage de nu rejste spørgsmål i sine overvejelser.

Alle ordførerne understregede betydningen af en effektiv skatteligning, og Grünbaum (S), Martin Pedersen (RV) og Ønann (SF) ville derfor ikke på forhånd afvise de tanker, der var udtrykt i de forskellige forslag. Asger Jensen (KF) henholdt sig imidlertid til ligningsdirektørens udtalelser om, at der ikke var behov for et ændret lovgrundlag for ligningen, og kunne derfor ikke medvirke til fremme af forslagene. Jens Foged (V) mente, at skattemyndighederne og finansministeren var de rette til at tage initiativ med hensyn til ændring af de omhandlede regler, og den linje ville han nøje følge.

Efter 1. behandling henvistes lovforslaget til udvalget angående forslag til lov om ændring af ligningsloven m. fl. lovforslag, der imidlertid ikke nåede at tilendebringe sit arbejde med lovforslaget inden samlingens slutning.

15. Forslag til lov om ændring af lov om særlig indkomstskat m. v. (Sigsgaard og Kjær Rasmussen). [A. sp. 4037].

Skriftlig fremsættelse $2\frac{1}{5}$ (F. sp. 6370).

Lovforslaget gik ud på at *forhøje beskatningen af særlig indkomst fra 30 pct. til 50 pct.*

Ifølge bemærkningerne til lovforslaget fandt forslagsstillerne det rimeligt, at skatten af de overvejende arbejdsfri indkomster, der henhører under loven om særlig indkomstskat, forhøjes, således at disse indkomster beskattes lige så hårdt som arbejdsindkomster.

Lovforslaget kom ikke til behandling i folketinget inden samlingens slutning.

16. Forslag til lov om ændring af lov om skattemæssige afskrivninger m. v. (Sigsgaard og Kjær Rasmussen). [A. sp. 4027].

Skriftlig fremsættelse $2\frac{1}{5}$ (F. sp. 6370).

Lovforslaget gik ud på at *ophæve særreglerne om u/skrivning på skibe til erhvervmæssigt brug*, således at disse skibe i afskrivningsmæssig henseende sidestilles med andre driftsmidler.

Ifølge bemærkningerne til lovforslaget anså forslagsstillerne de gældende regler om forskudsafskrivning på skibe for uhensigtsmæssige, da de opfordrer til investeringer, der er unødige og urentable, og uden at investeringernes samfundsmæssige værdi bedømmes.

Endvidere foresloges reglerne om *bygningens afskrivning*, som forslagsstillerne betragtede som en skjult erhvervsstøtte til ofte uhensigtsmæssige investeringer, ophævet.

Endelig foresloges de særlige regler i afskrivningslovens afsnit IV A om *forskudsafskrivning på visse store investeringer i maskiner m. v. og bygninger* ophævet. Reglerne betragtedes af forslagsstillerne som uhensigtsmæssige kontanttilskud til store investeringer, der modregnedes i skatten.

Lovforslaget kom ikke til behandling i folketinget inden samlingens slutning.

17. Forslag til lov om ændring af lov om skattemæssig opgørelse af varelagre m. v. (Sigsgaard og Kjær Rasmussen). [A. sp. 4031].

Skriftlig fremsættelse ²¹/₅ (F. sp. 6370).

Lovforslaget gik ud på at ophæve de gældende regler om skattemæssig nedskrivning af varelagre og ordre på bindende kontrakt. Der foresloges dog en overgangsordning, således at reglerne nedtrappedes over 3 år.

Ifølge bemærkningerne til lovforslaget fandt forslagsstillerne de pågældende regler uhensigtsmæssige, fordi de opfordrer til udvidelse af varelagrene, ligesom forslagsstillerne fandt det uheldigt, at foranstaltninger til erhvervsstøtte blev givet uanset virksomhedens formål og nytte.

Lovforslaget kom ikke til behandling i folketinget inden samlingens slutning.

18. Forslag til lov om ophævelse af lov om investeringsfonds. (Sigsgaard og Kjær Rasmussen). [A. sp. 4033].

Skriftlig fremsættelse ²¹/₆ (F. sp. 6370).

Lovforslaget havde følgende ordlyd:

„§ 1. Lov om investeringsfonds, jfr. lovebekendtgørelse nr. 590 af 12. december 1969, ophæves.

§ 2. Denne lov træder i kraft den 1. januar 1971. For de inden lovens ikrafttræden foretagne henlæggelser til investeringsfond gælder fortsat de i lov om investeringsfonds indeholdte regler om binding, frigørelse, afskrivninger m. v.“

I bemærkningerne til lovforslaget begrundede forslagsstillerne det med, at loven om investeringsfonds virkede som en form for erhvervsstøtte til investeringer uden bedømmelse af investeringernes samfundsmæssige nytte.

Lovforslaget kom ikke til behandling i folketinget inden samlingens slutning.

19. Forslag til lov om ophævelse af lov om indskud på etableringskonto. (*Sigsgaard og Kjær Rasmussen*). [A. sp. 4035].

Skriftlig fremsættelse ²¹/₆ (F. sp. 6370).

Lovforslaget havde følgende ordlyd:

„§ 1. Lov om indskud på etableringskonto, jfr. lovbekendtgørelse nr. 448 af 29. august 1969, ophæves.

§ 2. Denne lov træder i kraft den 1. januar 1971. For de inden lovens ikrafttræden foretagne indskud gælder fortsat de i lov om indskud på etableringskonto indeholdte regler om binding, frigivelse og afskrivning m. v.“

Ifølge bemærkningerne til lovforslaget fandt forslagsstillerne det rimeligt at ophæve lov om indskud på etableringskonto, der kun tjener til, at staten giver et kontanttilskud til etablering af virksomhed.

Lovforslaget kom ikke til behandling i folketinget inden samlingens slutning.

20. Forslag til lov om udstedelse af værdifaste statsobligationer. (*Poul Dam, Morten Lange, Aksel Larsen og Ømann*). [A. sp. 1835].

Skriftlig fremsættelse ¹³/₁ (F. sp. 2378). 1. beh. ¹⁷/₂ (F. sp. 3526). Partiernes ordførere: Ivar Nørgaard, Haunstrup Clemmensen, Ib Thyregod, Niels Helveg Petersen, Sigsgaard og Hanne Reintoft. Henvist til samme udvalg som forslag til lov om ændring af ligningsloven, (Ændringer vedrørende bolig i egen ejendom), se side 87.

Ved forslaget bemyndiges finansministeren til at udstede værdifaste, indeksregulerede statsobligationer til et samlet pålydende af 10 milliarder kr. i alt i finansårene 1970-71 og 1971-72. Uden finansudvalgets samtykke måtte de udstedte obligationers samlede pålydende dog ikke overstige de samlede udlån og investeringer, der var sket fra Danske Erhvervs Investeringfond og finansieringsfonden for boligbyggeri. SF stillede samtidig forslag om oprettelse af disse to fonds. Obligationerne skulle forrentes med 6 pct. helårligt og udtrækkes med lige store andele årligt gennem en 30-årig periode. Renter og indfrielses-

summer skulle reguleres på følgende måde: reguleringspristallet for juli måned i det pågældende år skulle divideres med reguleringspristallet for januar måned 1970. Resultatet blev kaldt reguleringsfaktoren. Såvel den årlige rente som indfrielseessummen skulle udbetales med det pålydende beløb ganget med reguleringsfaktoren.

Forslaget blev fremsat sammen med to andre lovforslag, *forslag til lov om ændring af lov om Danmarks Nationalbank og forslag til lov om midlertidige ændringer af lovgivningen om banker og sparekasser.*

I fremsættelsestalen siges det bl. a.: „Danmarks økonomi er efter vor mening i hovedtrækkene sund . . ., SF er enig med dem, som mener, at det er afgørende vigtigt, at samfundets kapitaldannelse forøges Med den rette styring af økonomien kan fremskridtet blive en accelererende proces“. Det fremgik, at SF udover de tre lovforslag om kort tid ville fremsætte 8 forslag til beslutninger. Et af disse gik ud på at oprette et finansieringsfond for erhvervslivet et andet foreslog oprettelse af et finansieringsfond for boligbyggeriet. Midlerne til disse to store fonde kunne delvis blive taget af statens almindelige indtægter, men i hovedsagen var det tanken, at midlerne skulle skaffes gennem udstedelse af værdifaste statsobligationer. Efter deres skøn ville værdifaste obligationer med en rentefod på 6 pct. kunne afsættes til parikurs på markedet. Det siges herom, at når en indeksregulering fjerner inflationstabet, vil et afkast på 6 pct. være meget attraktivt — både for pengeinstitutter og for private sparere. Da finansieringsfonden for boligbyggeriet skulle overtage en meget stor del af finansieringen af byggeriet, ville nyudstedelsen af obligationer fra realkreditinstitutterne gå meget stærkt ned, således at markedet uden videre skulle kunne opsure den nye obligationstype, uden at kurserne for de traditionelle obligationer blev trykket. Et af de fremsatte forslag gik ud på grundlæggelsen af en pensionsfond med det formål at få etableret en indtægtsbestemt alderspension. Det blev i denne forbindelse fastslået, at pensionsfondens midler skulle anbringes i værdifaste statsobligationer. Med disse forslag ønskede SF at yde sit bidrag til debatten om ligevægten i samfundsøkonomien. Målet var at komme væk fra den rykvise stop-go-politik, sådan at der kunne skabes større tryghed og større tillid til fremtiden, ikke mindst i erhvervslivet.

Forslaget kom til 1. behandling sammen med dels de to andre lovforslag, som det var blevet fremsat sammen med, dels de 8 forslag til beslutning, der da var blevet bebudet, og som senere blev fremsat.

De 8 forslag til beslutning var:

- 1) *forslag til folketingsbeslutning om anbringelse af midlerne i visse selskaber m. m.,*

- 2) forslag til folketingsbeslutning om oprettelse af Danske Erhvervs Investeringsfond,
- 3) forslag til folketingsbeslutning om statslig kvalitetskontrol af industrieksport,
- 4) forslag til folketingsbeslutning om en finansieringsfond for boligbyggeri,
- 5) forslag til folketingsbeslutning om foranstaltninger til fremme af byggeriet,
- 6) forslag til folketingsbeslutning om en pensionsreform,
- 7) forslag til folketingsbeslutning om foranstaltninger til imødegåelse af spekulationsbetonede dispositioner vedrørende fast ejendom og endelig
- 8) forslag til folketingsbeslutning om kommunernes adgang til lånefinansiering.

Ved 1. behandling sagde økonomiministeren om forslagene i almindelighed, at det var et gennemgående træk, at der skulle skabes nye centraliserede institutioner. Ved restriktioner skulle der gives øgede muligheder for central kontrol med udviklingen i samfundsøkonomien. Kontrol alene gjorde det dog ikke, målsætningskonflikterne i den økonomiske politik ville fortsat bestå, og løsningen af dem var lige ubehagelig, enten det skete gennem kontrol eller på anden vis. Om forslagene om et finansieringsfond for boligbyggeri og om udstedelse af værdifaste statsobligationer sagde ministeren, at der kunne være behov for at drøfte en eller anden automatisk regulering af huslejen, sådan at man modvirkede en stadig tendens til, at der opstod et misforhold mellem et nyt og et gammelt huslejeniveau, men at han var meget skeptisk over for anvendelsen af værdifaste obligationer til dette formål og meget skeptisk over for udstedelsen af dem i et så gigantisk format, som det her var foreslået. Det var svært at bedømme den fremtidige pris- og renteutvikling og dermed også vanskeligt at vurdere, om man gennem indeksregulerede obligationer kunne opnå den lave pålydende rente, som forslaget forudsatte. *Ivar Nørgaard* (S) udtalte, at spørgsmålet om værdifaste statsobligationer havde været overvejet i realkreditkommissionen, men at det var svært at nå frem til en afklaring af, om det var en rigtig løsning. Om det var en fordel for dem, der finansierede over sådanne regulerede obligationer, afhæng af, om det manglende kurstab kom til at blive modsvaret af de efterfølgende reguleringer. Forslaget burde nærmere undersøges.

Haustrup Clemmensen (KF) sagde om forslagene i almindelighed, at de byggede på en tyrkertro på statens effektivitet på alle områder. Om de værdifaste statsobligationer sagde han, at adskilligt kunne tale for at gøre nogle forsøg i denne retning, men ikke i den størrelsesorden, der her var skitseret. Der var ikke tvivl om, at det ville være til fordel for kreditorerne. Til gengæld var det usikkert, om det var en fordel for debitorerne.

Ib Thyregod (V) sagde om forslagene i almindelighed, at de i høj grad bar præg af socialistiske teoretiske synspunkter, som gjorde, at de ikke var særlig velegnede til at danne grundlag for en forhandling i det udvalg, som nu skulle behandle disse spørgsmål. Om lovforslaget om værdifaste statsobligationer sagde han, at det forekom ham helt urealistisk at fremsætte et sådant forslag. Det, der kunne være tale om, var, at man fra realkreditinstitutternes side inden for et begrænset område forsøgsvis gik ind for indeksregulerede obligationer. Der var mange problemer, der skulle afklares, bl. a. forholdet til efterfølgende panthavere og forholdet til det internationale lånemarked. Forslaget kunne ikke forstås på anden måde, end at det simpelt hen var en socialisering, en overtagelse af samtlige realkreditinstitutter.

Niels Helweg Petersen (RV) sagde om forslagene i almindelighed, at det var en blanding af skidt og kanel, noget var egnet til videre behandling, andet måtte man på forhånd afvise. Om de værdifaste statsobligationer udtaltes det, at der umiddelbart var noget tiltalende ved tanken. Der var intet kurstab, og man fik derfor en lavere begyndelsesleje. Til gengæld fik man senere højere udgifter stigende med udviklingen af indkomsten. I hele forslaget var der dog meget, der trængte til nærmere uddybning.

Sigsgaard (VS) sagde om forslagene i almindelighed, at de var præget af en borgerlig g, og holdninat de derfor ikke udgjorde noget alternativ til regeringens politik. Forslagene byggede på en tro på, at kapitalen kunne kontrolleres, at man kunne sige til den, at den nok måtte producere, men ikke tjene maksimal profit. Midlerne til erhvervsinvesteringsfonden skulle ikke skaffes ved højere aktieselskabsskat, en højere formueskat eller en højere dækningsafgift for erhvervsjendomme, men ved skatter og salg af statsobligationer.

Hanne Reintoft (DK) sagde om forslagene i almindelighed, at det i meget høj grad var kvantiteten og ikke kvaliteten, der prægede dem. Hun kunne ikke støtte forslaget om oprettelse af Danske Erhvervs Investeringsfond og i tilslutning hertil udstedelse af for 10 milliarder kr. værdifaste statsobligationer. Man behøvede ikke at oprette specielle fonds for at afbøde de effektivt arbejdende virksomheders vanskeligheder med at skaffe kapital til udvidelsen.

Kai Moltke (u.p.) mente ikke, at der var nogen garanti for parikurs, så længe renten på adskillige andre områder lå på den højde, som den havde i øjeblikket. Han ville for sit eget vedkommende foretrække en udvidelse af rentesikringsordningen, som socialdemokratiet havde forslået, fremfor et eksperiment, som til syvende og sidst ikke var synderlig gennemtænkt.

Forslaget blev sammen med de ti andre forslag henvist til udvalget angående forslag til lov om ændring af ligningsloven. (Ændringer vedrørende bolig i egen ejendom) m. fl. lovforslag. Udvalget afgav ikke betænkning eller beretning over forslaget.

21. Forslag til lov om ændring af lov om arbejdsanvisning og arbejdsløshedsforsikring m. v. (Forhøjelse af dagpenge m. v.). (*Erling Dinesen, Anker Jørgensen, Evald Kristensen, Helge Nielsen, Poul Nilsson og Bertel Pedersen.*) [A. sp. 1019].

Skriftlig fremsættelse ²⁸/₁₀ (F. sp. 671). 1. beh. ¹⁸/₁₁ (F. sp. 1256). Partiernes ordførere: Erling Dinesen, Asger Jensen, Robert Christensen, Erik Hansen (Ålborg amt), Krog Hansen og Kjær Rasmussen. Henvist til udvalg på 17 medlemmer (Asger Jensen [næstformand], Knud Bro, Gerda Møller, Simonsen, Robert Christensen, Jens Frandsen, Holger Hansen, Erik Hansen (Ålborg amt), Grethe Philip, Valbak [formand], Erling Dinesen, Anker Jørgensen, Evald Kristensen, Helge Nielsen, Poul Nilsson, Bertel Pedersen og Krog Hansen. Beretning afgivet ⁵/₁₀ (B. sp. 3025).

Lovforslaget indeholdt en betydelig forhøjelse af dagpengesatsen, nemlig fra den dagældende sats 67,50 kr. til 100 kr. samt bestemmelse om, at maksimum i forhold til medlemmets daglige fortjeneste skulle være ⁹/₁₀ mod efter gældende lov ⁴/₅.

Lovforslaget blev behandlet sammen med *forslag til lov om ændring af lov om arbejdsanvisning og arbejdsløshedsforsikring m. v. (Forhøjelse af dagpengesatser m. v.)* (af Krog Hansen m. fl.), hvorom der tillige henvises til det nedenfor anførte.

Ved 1. beh. tog arbejdsministeren afstand fra indholdet i begge lovforslag, idet han dog samtidig henviste til, at der snart ville fremkomme betænkning fra et af den tidligere regering nedsat udvalg, indeholdende grundlaget for en revision af den her omhandlede lovgivning.

Ved 1. beh. udtalte både *Asger Jensen* (KF), *Robert Christensen* (V) og *Erik Hansen* (Ålborg amt) (RV) bl. a., at man burde afvente den ovennævnte betænkning, medens *Kjær Rasmussen* (VS) fandt lovforslagenes forbedringer utilstrækkelige.

Det udvalg, hvortil lovforslaget blev henvist, nåede ikke at færdigbehandle det inden folketingssamlingens slutning, men afgav en beretning om sit arbejde.

22. Forslag til lov om ændring af lov om arbejdsanvisning og arbejdsløshedsforsikring m. v. (Forhøjelse af dagpengesatser m. v.). (*Krog Hansen, Kurt Brauer og Arne Larsen*) [A. sp. 691].

Skriftlig fremsættelse ¹⁸/₁₀ (F. sp. 450). 1. beh. ¹⁹/₁₁ (F. sp. 1256). Partiernes ordførere: Erling Dinesen, Asger Jensen, Robert Christensen, Erik Hansen (Ålborg amt), Krog Hansen og Kjær Rasmussen. Henvist til samme udvalg som forslag til lov om ændring af lov om arbejdsanvisning og arbejdsløshedsforsikring m. v. (Forhøjelse af dagpenge m. v.) [af Erling Dinesen m. fl.], se foranstående sag. Beretning (B. sp. 3025) afgivet ⁵/₁₀.

Lovforslaget indeholdt forbedring af såvel dagpengene under ledighed som forbedring af de såkaldte „mobilitetsfremmende ydelser“, bl. a. forhøjelse af tilskuddet til merudgifter ved dobbelt husførelse.

Det blev behandlet sammen med *forslag til lov om ændring af lov om arbejdsanvisning og arbejdsløshedsforsikring m. v. (Forhøjelse af dagpenge m. v.)* (af Erling Dinesen m. fl.). Ved 1. beh. blev det afvist af arbejdsministeren, Asger Jensen (KF), Robert Christensen (V) og Erik Hansen (Ålborg amt) (RV), bl. a. med den begrundelse, at arbejdsløshedsudvalget af 1964 snart ville afgive betænkning, hvilket burde afventes, medens Kjær Rasmussen (VS) fandt lovforslaget utilstrækkeligt.

Det folketingsudvalg, hvortil lovforslaget blev henvist, nåede ikke at tilendebringe sit arbejde inden folketingssamlingens slutning, men lovforslagets sigte fandt udtryk i en række ændringsforslag stillet af et mindretal i betænkningen over bl. a. forslag til lov om arbejdsformidling og arbejdsløshedsforsikring. Ændringsforslagene blev forkastet, jfr. det side 143 anførte. Udvalget afgav en beretning om sit arbejde.

23. Forslag til lov om ophævelse af lov om arbejdsretten. (Hanne Reintoft) [A. sp. 2687].

Skriftlig fremsættelse ¹⁹/₂ (F. sp. 3843). 1. beh. ¹⁵/₄ (F. sp. 5055). Partiernes ordførere: Erling Dinesen, Asger Jensen, Jens Frandsen, Erik Hansen (Ålborg amt), Krog Hansen, Kjær Rasmussen og Hanne Reintoft. Henvist til udvalg på 17 medlemmer (Asger Jensen, Gerda Møller, Henry Møller, Simonsen, Jens Frandsen, Niels Andersen, Robert Christensen, Erik Hansen (Ålborg amt), Martin Pedersen, Valbak [næstformand], Erling Dinesen, Anker Jørgensen, Risgaard Knudsen [formand],

Evald Kristeussen, Helge Nielsen, Bertel Pedersen, Krog Hansen.) Beretning (B sp. 3015) afgivet ⁶/₁₀.

Lovforslaget lød således:

„§ 1. Lov om arbejdsretten, jfr. lovbekendtgørelse nr. 142 af 21. april 1964, ophæves.

§ 2. Loven træder i kraft dagen efter offentliggørelsen i Lovtidende.”

Ved 1. beh. tog arbejdsministeren og samtlige ordførere med undtagelse af *Kjær Rasmussen* (VS) afstand fra lovforslaget, dog således at man fra flere sider havde en del kritiske bemærkninger vedr. arbejdsrettens funktionsmåde.

Det udvalg, hvortil lovforslaget blev henvist, nåede ikke at tildebringe sit arbejde inden folketingssamlingens slutning. Udvalget afgav en beretning.

24. Forslag til lov om ændring i lov om boligbyggeri.
(*Kaj Andresen, Albertsen, Poul Dalsager, Ove Hansen, Niels Mørk, Helge Nielsen, Axel Ivan Pedersen og Børge Schmidt*). [A. sp. 721].

Skriftlig fremsættelse ¹⁶/₁₀ (F. sp. 451). 1. beh. ¹³/₁₁ (F. sp. 1197). Partiernes ordførere: Kaj Andresen, Poul Schlüter, Ib Thyregod, Nordquist, Arne Larsen og Sigsgaard. Henvist til boligudvalget.

Ved forslaget foresloges *kvotaen for det sociale byggeri forhøjet* til gennemsnitligt 18.000 lejligheder om året, hvoraf 3.000 lejligheder i hvert finansår skulle forbeholdes udsanerede. For finansårene 1969-70 og 1970-71 skulle statsgaranti dog højst ydes til henholdsvis 14.000 og 16.000 lejligheder, hvoraf henholdsvis 1.000 og 2.000 lejligheder skulle forbeholdes udsanerede.

Ved fremsættelsen af forslaget gav *ordføreren for forslagsstillerne* (Kaj Andresen) følgende begrundelse for forslaget:

„Under den behandling af loven om boligbyggeri, som i sidste samling fandt sted i forbindelse med saneringsloven, var det centrale emne spørgsmålet om rammen for igangsættelsen af almenyttigt, rentesikret boligbyggeri

En forøgelse af den hidtidige ramme må ses såvel i sammenhæng

med saneringen som med den almindelige udvikling på boligmarkedet.

Det er socialdemokratiets opfattelse, at alene saneringen i de kommende år må forudsætte et erstatningsbyggeri af et omfang på 3.000-4.000 boliger pr. år, og derfor slår efter vor opfattelse de 1.000 ekstra sociale boliger, der skabtes lovhjemmel for i fjor, ikke til.

Den almindelige udvikling på boligmarkedet understreger, at det derudover er nødvendigt at øge kvotaen for det rationelle, almennyttige boligbyggeri, hvis vi ikke skal løbe ind i en periode med stigende boligmangel.

De tanker, der fra regeringsside er givet udtryk for om stramning af boligbyggeriets lånevilkår, kan kun medføre nedgang i det samlede byggeri.

Ved at øge det sociale byggeris kvota vil man dels kunne hindre denne nedgang og dels fremme det rationelle, langtidsplanlagte byggeri, som er den mest effektive metode til på lang sigt at skaffe flest mulige boliger til den billigste pris.

Det må vel også være synspunkter af denne art, der lå bag det fra regeringspartierne i fjor fremsatte underhåndsforslag om at gennemføre en gradvis forhøjelse af kvotaen fra 12.000 til 15.000 boliger pr. år. Socialdemokratiet finder det derfor nødvendigt på ny at fremsætte forslaget om en gradvis forhøjelse af den sociale kvota til 18.000 lejligheder årligt."

Ved *1. behandlingen* påpegede boligministeren (Hastrup), at forslag om en forøgelse af kvotaen for det statsgaranterede byggeri til 18.000 lejligheder første gang var blevet fremsat af Fællesorganisationen af almennyttige danske Boligselskaber i foråret 1968, altså umiddelbart efter regeringsskiftet.

Forslaget var kort tid senere blevet taget op af socialdemokratiet, som under forskellige former havde fremsat det ved flere lejligheder. Boligministeren fortsatte:

„... Forslaget er ikke i overensstemmelse med boligforliget, som fastsætter kvotaen til 12.000 lejligheder årlig. Når kvotaen i 1969 er blevet forhøjet til 13.000 lejligheder årligt, skete dette med baggrund i saneringsreformen. En sådan forhøjelse kunne desuden opnå tilslutning fra samtlige boligforligets partier.

Opriindeligt var forslaget om de 18.000 lejligheder begrundet med en nedgang i det samlede antal påbegyndte boliger. Når socialdemokratiet ønskede at gå så vidt som til at se væk fra boligforliget og fremsætte forslag af denne art, måtte det i og for sig undre, at partiet ikke gjorde dette allerede før regeringsskiftet, hvor det havde et flertal af sine egne og socialistiske folkepartis stemmer. Dengang, nærmere betegnet i den sidste tid under den socialdemokratiske regering, var der nemlig en nedgang i det påbegyndte boligbyggeri, for så vidt som antallet af påbegyndelser faldt fra ca. 24.500 i første halvår 1966 til ca. 22.300 i første halvår 1967, en nedgang på ca. 2.000, og faldt

fra ca. 25.700 i andet halvår 1966 til ca. 23.200 i andet halvår 1967, en nedgang på ca. 2.500. Denne nedgang var udtryk for en afdæmpning af byggeaktiviteten, som formentlig kan tilskrives obligationsrationeringen. Den fortsatte ind i første halvår 1968, hvor antallet af påbegyndelser yderligere reduceredes til 20.200.

Socialdemokratiet fremsatte imidlertid intet forslag af denne art, mens det selv havde regeringsansvaret. Og det skal erkendes: somme tider er det også sværere at fremsætte forslag som regering, end det er at fremsætte dem, når man er i opposition.

Men så kom socialdemokratiet i opposition, og så kom altså forslaget i 1968, som nævnt begrundet med nedgang i byggevirksomheden i 1969, begrundet med en stagnation i byggevirksomheden. Alle-rede denne nuance, dette, at begrundelsen ændredes fra nedgang til stagnation, viste, at det ikke var kommet til at gå helt på den måde under den nuværende regering, som socialdemokratiet oprindeligt havde hævdet at det ville komme til at gå. Kendsgerningen er i hvert fald, at i løbet af 1968 indtraf der et sådant opsving i nybyggeriet, at første halvårs nedgang i påbegyndelserne blev opvejet så meget, at det samlede antal påbegyndelser i 1968 næsten blev det samme som i 1967“

Den nuværende kvota var imidlertid ikke noget helligt tal for regeringen — boligområdet og boligpolitikken var ikke noget statisk. Regeringen ville tillægge en samlet vurdering af boligpolitikken den største betydning og ville bidrage til, at denne vurdering kunne finde sted på det bedst mulige grundlag.

Også ordførerne for regeringspartierne henviste til boligforliget, men var dog også alle enige om, at forslaget burde underkastes en nøjere undersøgelse i folketingets boligudvalg.

Derimod støttede *Arne Larsen* (SF) varmt forslaget — der var efter hans opfattelse behov for nye, gode, sunde boliger til en overkommelig leje.

Også *Sigsgaard* (VS) støttede forslaget.

Efter 1. behandlingen henvistes det til folketingets boligudvalg, som imidlertid ikke nåede at færdigbehandle det inden folketingsårets udløb.

25. Forslag til lov om midlertidige ændringer af lovgivningen om banker og sparekasser. (*Poul Dam, Morten Lange, Aksel Larsen og Ømann.*) [A. sp. 1839].

Mundtlig fremsættelse ¹³/₁ (F. sp. 2378). 1. beh. ¹⁷/₂ (F. sp. 3526). Partiernes ordførere: Ivar Nørgaard, Haunstrup Clem-

mensen, Ib Thyregod, Niels Helveg Petersen, Poul Dam, Sigs-gaard og Hanne Reintoft. Henvist til samme udvalg som for-slag til lov om ændring af ligningsloven (Ændringer vedrørende bolig i egen ejendom) med flere lovforslag, se side 87.

Lovforslaget havde følgende affattelse:

„§ 1. Der kan ved kongelig anordning foretages sådanne midlertidige ændringer i lovgivningen om banker og sparekasser, som efter forhandling mellem den kongelige bankkommissær og Danmarks Nationalbank må anses nødvendige for at regulere omfang og retning af den samlede långivning.

§ 2. Denne lov træder i kraft dagen efter offentliggørelsen i Lovtidende og udløber den 31. december 1971, medmindre den ved kongelig anordning er ophævet tidligere. De i medfør af loven udfærdigede anordninger bortfalder samtidig med loven.“

Lovforslaget fremsattes og behandledes i folketinget *sammen med en række andre* af socialistisk folkeparti fremsatte forslag vedrørende den økonomiske politik, jfr. forslag til lov vedrørende Danmarks Nationalbank (side 507). Om begrundelsen for det her omhandlede forslag anførte forslagsstillerne:

„Gennem forhandling mellem Danmarks Nationalbank og Danske Bankers Fællesrepræsentation træffes der med mellemrum aftaler om forskellige forhold vedrørende bankernes virksomhed, ikke mindst udlånsaktiviteten. Der er herved etableret en vis, omend højst indirekte, forbindelse mellem regeringens økonomiske politik og de private banker, men forbindelsen er både for uklar og for langt fjernet fra folketingets kontrol til, at den kan anses for betryggende i perioder, da der er behov for en nøje fulgt og klart præciseret pengepolitik.

Det foreliggende forslag tilsigter at råde bod herpå ved at åbne adgang til direkte regeringsforanstaltninger over for pengeinstitutterne, som kan iværksættes hurtigt og med samme kraft som egentlige ændringer i lovgivningen. Der tænkes herved f. eks. på indførelse af tvungne deponeringsordninger, på fastsættelse af obligatoriske satser for udlåns- og indlånsrente og på begrænsninger i arten af tilladte forretninger, herunder under hvilke former, på hvilke vilkår og til hvilke formål der kan ydes lån.

Da grænsen mellem bankvirksomhed og sparekassevirksomhed er ved at blive udvisket, har man anset det for rigtigt at lade forslaget, der selvsagt i første række tager sigte på bankernes forhold, omfatte såvel bankloven som sparekasseloven.

En lov af denne art bør kun have kortvarig gyldighed, og det er

derfor foreslået, at loven skal udløbe ved årsskiftet 1971-72. Det forudsættes herved, at lovgivningen om banker og sparekasser bliver optaget til revision inden for de nærmeste folketingsår."

Ved 1. behandlingen afviste økonomiministeren (Nyboe Andersen) forslaget, som han fandt havde karakter af en meget vag og vidtrækkende bemyndigelseslov, som han selv i en meget ekstraordinær situation ville være meget betænkelig ved.

På socialdemokratiets vegne udtalte *Ivar Nørgaard*, at hans parti ligesom SF var af den opfattelse, at den eksisterende organisation af pengeinstitutterne var uhensigtsmæssig og førte til samfundsmæssige konsekvenser med social slagside. Sammenblandingen af pengepolitiske og monopolbekæmpende hensyn havde gjort det muligt for de private banker at opnå profitter, som ikke var acceptable ud fra et rent forbruger- og opsparingshensyn. Hvis resultatet af de formentlig allerede igangværende forhandlinger mellem pengeinstitutterne, banktilsynet og Nationalbanken førte til en ophævelse af renteaftalen eller en omdannelse af denne til en aftale om vejledende priser, ville det blive helt nødvendigt at foretage ændringer i det mindste i sparekasseloven, således at sparekasserne fik lige konkurrencevilkår med bankerne, og således at det offentlige på ganske anderledes betryggende måde fik kontrol med, hvilke dispositioner bankerne foretog både i deres egentlige virksomhed og i deres uegentlige finansieringsvirksomhed.

Haustrup Clemmensen (KF) kunne ikke erklære sig enig med forslagsstillerne. Han pegede på, at der ikke i den økonomiske politik havde været dokumenteret realitetsvanskeligheder, hvor banker og sparekasser skulle have haft mulighed for, endsize ønsker om direkte at modvirke den pengepolitik, som de demokratisk styrende organer havde ønsket at fastlægge.

Også *Ib Thyregod* (V) fandt, at der forelå en rimelig arbejdsfordeling mellem Nationalbanken på den ene side og regeringen og folketinget på den anden side. Iøvrigt var lovforslaget ret uklart, fordi det i virkeligheden ikke sagde noget nærmere om, i hvilket omfang der skulle foretages de skridt, som forudsattes i lovforslaget.

Niels Helweg Petersen (RV) fandt, at forslaget indeholdt overordentlig vidtgående bemyndigelser. Der var ikke tvivl om, at der var et stærkt behov for samarbejde mellem Nationalbanken og de private banker, men et sådant samarbejde fandt i høj grad sted i øjeblikket på frivillig basis.

Hanne Reintoft (DK) kunne være enig i forslaget, men kunne ikke se grunden til, at ændringerne blot skulle være midlertidige. Det burde være en selvfølge, at de statslige myndigheder sikredes permanent adgang til at have indflydelse på landets kreditvilkår.

Efter 1. behandlingen henvistes forslaget til et folketingsudvalg, som imidlertid ikke afgav betænkning over det, inden folketingsåret sluttede.

26. Forslag til lov om ændring af lov om Danmarks Nationalbank. (*Poul Dam, Morten Lange, Aksel Larsen og Ømann*). [A. sp. 1831].

Mundtlig fremsættelse ¹³/₁ (F. sp. 2378). 1. beh. ¹⁷/₂ (F. sp. 3526). Partiernes ordførere: Ivar Nørgaard, Haunstrup Clemmensen, Niels Helveg Petersen, Poul Dam, Sigsgaard og Hanne Reintoft. Henvist til samme udvalg som forslag til lov om ændringer af ligningsloven. (Ændringer vedrørende bolig i egen ejendom) med flere lovforslag, (se side 87).

Ved lovforslaget tilsigtedes en *ændret sammensætning af nationalbankens bestyrelse og repræsentantskab* og en klarlæggelse af, at den kongelige *bankkommissær bør have et egentligt parlamentarisk ansvar* for nationalbankens pengepolitik.

Disse 3 hovedændringer havde i forslaget fået følgende formuleringer:

„§ 4. Repræsentantskabet består af 35 medlemmer, nemlig:

a) 17 medlemmer, der vælges af folketinget blandt dettes medlemmer efter hvert folketingsvalg. Hvis et af disse medlemmer ophører med at være medlem af folketinget eller ønsker at udtræde af Nationalbankens repræsentantskab, foretages nyt valg til besættelse af den ledige plads. Et udtrædende medlem bevarer sit sæde i repræsentantskabet, indtil en efterfølger er valgt.

b) 3 medlemmer, der udnævnes af den kongelige bankkommissær. Af disse medlemmer, der ikke må have sæde i folketinget, skal et have nationaløkonomisk, et juridisk og et ingeniørmæssig uddannelse.

c) 15 medlemmer, der har indgående indsigt i erhvervsforhold. Disse medlemmer, der ikke må have sæde i folketinget, vælges af det samlede repræsentantskab, således at 3 medlemmer afgår hvert år. Ved valgene bør der tages hensyn til en alsidig erhvervsrepræsentation, hvorunder forskydningerne i erhvervenes indbyrdes vægt må tages i betragtning, til en rimelig repræsentation af erhvervsaktive funktionærer og arbejdere og til, at de forskellige landsdele repræsenteres.

Stk. 2. De under stk. 1, litra b) og c), nævnte valg gælder for 5 år. Udtræder et af disse medlemmer før funktionstidens udløb, vælges et nyt medlem for den tilbageværende tid.“

„§ 5. Bestyrelsen består af tre medlemmer valgt efter forholdstal af og blandt de under § 4, stk. 1, litra a), nævnte medlemmer af repræsentantskabet, af de tre under § 4, stk. 1, litra b), nævnte medlemmer af repræsentantskabet og af 3 medlemmer valgt efter forholdstal af og blandt de under § 4, stk. 1, litra c), nævnte medlemmer af repræsentantskabet.

Stk. 2. Bestyrelsen vælger for et år ad gangen formand og næstformand. Valgene er afhængige af den kongelige bankkommissærs godkendelse.“

„§ 7, *stk. 1.* Det bestemmes ved kongelig resolution, hvilket af regeringens medlemmer der blandt sine forretninger skal have ansvaret som kongelig bankkommissær. Det parlamentariske ansvar for, at Nationalbanken opfylder sine forpligtelser ifølge loven og de i overensstemmelse med loven udfærdigede bestemmelser, og at dette sker på en måde, der er til gavn for hele det danske samfund, påhviler såvel den kongelige bankkommissær som statsministeren.“

Endelig var foreslået, at loven skulle optages til *revision i folketingsåret 1971-72.*

I bemærkningerne til lovforslaget var hensigten med dette angivet på følgende måde:

„Forslaget sigter mod en mere systematisk og formelt klarere integration af Nationalbanken i den samlede økonomisk-politiske beslutningsproces, end den eksisterende lov muliggør. Forslagets vedtagelse vil gøre det helt klart, at det er regering og folketing, som har ansvaret for den førte pengepolitik. Realiteterne vil — så længe den nuværende regering har ansvaret — næppe blive ændret meget ved forslaget, men det vil i fremtiden ikke være muligt at benægte disse realiteter ved henvisning til Nationalbankens formelle autonomi.“

Forslaget fremsattes og behandledes i folketinget *sammen med 10 andre* af forslagsstillerne fremsatte forslag vedrørende den økonomiske politik, nemlig forslag til lov om midlertidige ændringer af lovgivningen om banker og sparekasser, forslag til lov om udstedelse af værdifaste statsobligationer, forslag til folketingsbeslutning om anbringelse af midlerne i visse selskaber m.m., forslag til folketingsbeslutning om oprettelse af Danske Erhvervs Investeringsfond, forslag til folketingsbeslutning om statslig kvalitetskontrol af industrieksport, forslag til folke-

tingsbeslutning om en finansieringsfond for boligbyggeri, forslag til folketingsbeslutning om foranstaltninger til fremme af byggeriet, forslag til folketingsbeslutning om en pensionsreform, forslag til folketingsbeslutning om foranstaltninger til imødegåelse af spekulationsbetonede dispositioner vedrørende fast ejendom og forslag til folketingsbeslutning om kommunernes adgang til lånefinansiering.

Ved 1. behandlingen udtalte økonomiministeren generelt om de fremsatte forslag:

„ . . . Under folketingets debat i forbindelse med første behandling af finanslovsforslaget i december gav jeg udtryk for beklagelse over, at det fra oppositionens side havde været småt med alternative forslag til det oplæg i form af en række økonomiske reformforslag, som jeg på regeringens vegne forelagde her i tinget den 9. december i fjor. Jeg kan på den baggrund kun anerkende det initiativ, der ligger bag de af socialistisk folkeparti i løbet af januar fremsatte 3 lovforslag og 8 forslag til folketingsbeslutning, som vi i dag har til behandling.

Hr. Poul Dam har i forbindelse med forelæggelsen af forslagene fra socialistisk folkeparti udtalt, at SF med disse forslag har ønsket at yde et bidrag til debatten om ligevægten i samfundsøkonomien, og at sigtet med forslagene er at finde veje til at komme bort fra en rykvis stop-go politik. For så vidt er udgangspunktet for de foreliggende forslag altså det samme som for de forslag, regeringen fremsatte i december, nemlig at søge at opnå en styrkelse af de langsigtede ligevægtsbevarende kræfter i økonomien, så der kommer til at hvile en noget mindre byrde på den egentlige konjunkturpolitik. Jeg tror, det vil være af stor værdi, hvis vi under den videre behandling af forslagene om strukturændringer i lovgivningen vedrørende kapitalmarkedet kan opretholde enighed om dette grundsynspunkt.

Kommet så langt må jeg på den anden side erkende, at vejen mellem regeringen og socialistisk folkeparti hurtigt skilles, når man foretager en bedømmelse af indholdet af de foreliggende forslag . . . “

Om det i denne sag omhandlede forslag fremkom ministeren med følgende bemærkninger:

„ . . . Med relativt begrænsede ændringer har lov om Danmarks Nationalbank været gældende siden 1936. Loven har i vidt omfang karakter af en rammelov, og jeg tror, at det har været en fordel, at man har haft en forholdsvis rummelig lovgivning på dette område. Jeg er enig med forslagsstillerne i, at behovet for at koordinere finans- og pengepolitikken har været voksende, men der har inden for de rammer, der er afstukket i Nationalbankloven, været gode muligheder for at sikre en sådan koordinering af de to centrale dele af den økonomiske politik. Det har bl. a. fundet udtryk i den efterhånden stærkt udbyggede kontakt, som de skiftende regeringer har haft med Nationalbankens ledelse, men der har jo også her i tinget været rig lejlighed til at debattere pengepolitikken, så sandt som folketingets

beslutninger om finanspolitik og boligpolitik osv. i høj grad har været bestemmende for de pengepolitiske muligheder, Nationalbanken har haft. Jeg tror i øvrigt, at hensynet til det ønskelige i at have smidige midler til rådighed i den økonomiske politik, f. eks. til at imødegå pludseligt opståede krisesituationer — et hensyn, som der generelt er peget på fra socialistisk folkepartis side — afgjort taler imod at ændre den status, som Nationalbanken har ifølge loven af 1936, og regeringen finder derfor ikke, at der er behov for at foretage en ændring af Nationalbankloven“

På socialdemokratiets vegne udtalte *Ivar Nørgaard*, at hans parti ligesom SF var af den opfattelse, at den eksisterende organisation af pengeinstitutterne var u hensigtsmæssig og førte til samfundsmæssige konsekvenser med social slagside. Det var socialdemokratiets standpunkt, at regering og folketing skulle have samme indflydelse på og ansvar for pengepolitikken som med hensyn til den øvrige økonomiske politik.

Haunstrup Clemmensen (KF) mente heller ikke, at forholdet mellem Nationalbanken og folketinget var afgjort en gang for alle. Selvom der hidtil havde været en nær kontakt mellem folkestyrets organer og Nationalbanken, kunne der være grund til at overveje, hvilken form man måske på længere sigt skulle finde frem til.

Ib Thyregod (V) fremhævede, at hans parti altid havde lagt vægt på, at Nationalbanken var selvstændig, at den førte en kreditpolitik, som var principielt uafhængig af regeringen, således at Nationalbanken på denne måde, uanset hvem der havde regeringsmagten, kunne virke som en stabiliserende faktor i dansk samfundøkonomi.

Niels Helveg Petersen (RV) fandt ikke, at der umiddelbart var noget behov for ændring i lovgivningen om Nationalbanken. Der var dog ét punkt, hvor han måske kunne give forslagsstillerne ret, nemlig med hensyn til spørgsmålet, om de politiske partier repræsenteret i finansudvalget burde have mulighed for at følge pengepolitikken udvikling.

Sigsgaard (VS) påpegede, at halvdelen af folketingsmedlemmerne repræsenterede erhvervslivets og kapitalens interesser — og at langt mere end halvdelen handlede på disses vilkår, sådan at disse interesser ville blive varetaget af op imod $\frac{2}{3}$ af repræsentantskabets medlemmer, såfremt SF forslaget gennemførtes.

Efter 1. behandlingen henvistes forslaget sammen med de øvrige nævnte forslag til behandling i et udvalg, som imidlertid ikke nåede at færdigbehandle forslagene inden folketingsårets udløb.

27. Forslag til lov om revision af de kommunale forhold i hovedstadsområdet. (*Hans Hækkerup, Gorrsen, Ove Hansen, Thomas Have, Erhard Jakobsen, Peter Jørgensen, Otto Mørch,*

Ejner Nielsen, Axel Ivan Pedersen og Børge Schmidt). [A. sp. 1511].

Skriftlig fremsættelse $^{17}/_{12}$ (F. sp. 2326). 1. beh. $^{6}/_{2}$ (F. sp. 3494). Partiernes ordførere: Hans Hækkerup, Stæhr Johansen, Enggaard, Samuelsen, Krog Hansen og Sigsgaard. Henvist til udvalg på 17 medlemmer (Stæhr Johansen, Haunstrup Clemmensen, Asger Jensen, Poul Schlüter, Enggaard, A. Chr. Andersen, Skov Thulesen (fra $^{6}/_{3}$ Hauch), Arthur Jacobsen, Rigmor Christensen, Helge von Rosen, Hans Hækkerup [formand], Ove Hansen [næstformand], Erhard Jakobsen, Axel Ivan Pedersen, Børge Schmidt (fra $^{5}/_{5}$ Lene Bro), Holm Tved og Krog Hansen).

Lovforslaget havde følgende ordlyd:

„§ 1. Det pålægges kommunalreformkommissionen at foretage en undersøgelse af og fremkomme med forslag til indenrigsministeren om, hvilke ændringer i de bestående kommunale forhold i hovedstadsområdet der må anses for ønskelige for at tilvejebringe et hensigtsmæssigt grundlag for den fremtidige varetagelse af de kommunale og amtskommunale samt andre fælles opgaver inden for området.

§ 2. Indenrigsministeren gennemfører kommunalreformkommissionens forslag efter reglerne i § 13 i loven om revision af den kommunale inddeling.“

I forbindelse med lovforslagets fremsættelse udtalte *ordføreren for forslagsstillerne (Hans Hækkerup)*:

„Fremsættelsen af dette forslag skal ses på baggrund af, at den kommunale inddeling blandt landets øvrige kommuner er ved at være tilendebragt. Formentlig fra 1. april 1970 vil antallet af kommuner været væsentlig nedbragt, der regnes med ca. 278 kommuner. Den store reduktion af kommuner, der finder sted, skyldes bl. a. kommunalreformkommissionens omfattende arbejde med sammenlægninger af kommuner, ligesom en del kommuner har indset det hensigtsmæssige i at foretage sammenlægninger frivilligt.

Kommunalreformkommissionens kompetence har imidlertid allerede omfattet amterne uden for Københavns amt. Når kompetencen ikke har omfattet kommunerne under Københavns amt samt Københavns kommune og Frederiksberg kommune, skyldes det hensynet til, at disse kommuner ved nedsættelse af et særligt udvalg skulle kunne samles om et forslag til løsning af hele hovedstadsområdet.

Som det anføres under bemærkningerne til lovforslaget, har dette udvalg under ledelse af professor, dr. jur. Bent Christensen ud-

ført et stort arbejde, ligesom et omfattende arbejdsmateriale er tilvejebragt, men det har ikke været muligt for udvalget at kunne nå til en enig indstilling til indenrigsministeren. Forslagsstillerne finder det derfor nødvendigt, at folketinget nu tager problemet om en hovedstadsordning op til løsning, idet vi ikke kan undlade at beklage, at problemerne om en hovedstadsordning stadig er uløste den 1. april 1970, hvor den nye kommunestruktur realiseres.

Det er hensigten med dette forslag at få tilvejebragt en ordning, der vil blive til gavn for hovedstadsområdet, og det findes rigtigst, at kommunalreformkommissionen, der på en tilfredsstillende måde har løst inddelingsproblemerne i det øvrige land, nu går i gang med hovedstadsområdet. Beklageligvis kan en løsning ikke iværksættes pr. 1. april 1970, men måske lader det sig gøre i 1972, under alle omstændigheder bør en afgørelse være truffet inden de kommunale valg i 1974.“

Ved 1. behandling tilkendegav *indenrigsministeren*, at han ikke kunne tiltræde det foreliggende forslag til folketingsbeslutning. Han henviste til det af regeringen nedsatte *hovedstadsreformudvalg*, som skal overveje, hvilke ændringer i de bestående kommunale forhold m. m. i hovedstadsområdet der må anses for ønskelige for at tilvejebringe et hensigtsmæssigt administrativt og økonomisk grundlag for den fremtidige varetagelse af de kommunale og amtskommunale samt andre fælles opgaver inden for området. Udvalget får 17 medlemmer, hvoraf 5 vælges af de politiske partier i folketinget, 5 af hovedstadsområdets tre amtsråd samt København og Frederiksberg, hvortil kommer repræsentanter for de kommunale organisationer. Ministeren sagde videre, at man havde ønsket, at hovedstadsreformudvalgets sammensætning skulle minde stærkt om kommunalreformkommissionens sammensætning, og at udvalget ligesom kommissionen ville få indenrigsministeriets departementschef som formand. De tre *regeringspartiers* ordførere kunne heller ikke medvirke til det fremsatte forslag til folketingsbeslutning, men udtalte alle tilfredshed med det initiativ, regeringen havde taget. Derimod stillede *Krog Hansen* (SF) sig med visse forbehold positiv til det socialdemokratiske forslag til folketingsbeslutning. Den af regeringen valgte fremgangsmåde karakteriserede han som noget af det mest besynderlige, man endnu havde set på dette område. Han kritiserede, at man ville udpege en repræsentant fra hver af de tre kommunale foreninger, der stod foran sammenlægning, og han fandt, at de medlemmer, man ville udpege fra hovedstadsområdet, måtte være inhabile. *Sigsgaard* (VS) ville ikke ofre mange ord på det socialdemokratiske forslag, „der såmænd kan være godt nok på sin måde, men dels bliver det jo ikke gennemført, dels indeholder det ikke et ord om målsætningen for den reform, der bør komme i hovedstadsområdet“. Derimod kritiserede han skarpt „det nuværende kommunalpolitiske kaos i hovedstadsområdet“. En væsentlig baggrund for miseren var efter hans opfattelse,

at de rige kommuner ikke vil „sælge deres privilegier“. Et mindste krav til en hovedstadsordning måtte være en fuldstændig økonomisk udligning inden for området. *Hans Hækkerup* (S) tilsluttede sig den kritik, Krog Hansen havde fremført mod sammensætningen af det af regeringen nedsatte udvalg. Udvalget ville desuden efter hans opfattelse få en betydelig politisk slagside.

Efter at *indenrigsministeren* havde imødegået de af oppositionen fremførte indvendinger imod regeringens initiativ, henvistes forslaget til behandling i et udvalg, som ikke nåede at afslutte sit arbejde inden folketingssamlingens udløb.

28. Forslag til lov om ændring af borgerlig straffelov. (Forbud mod registrering af politisk tilhørsforhold i efterretningsøjemed). (*Kjær Rasmussen og Sigsqaard*). [A. sp. 657].

Skriftlig fremsættelse ¹⁴/₁₀ (F. sp. 376). 1. beh. ²²/₁₀ (F. sp. 581). Partiernes ordførere: Kjær Rasmussen. Henvist til udvalg på 17 medlemmer (Simonsen, Langkilde [formand], Henry Møller, Knud Østergaard, Niels Jørgen Nielsen [næstformand], Søren Jensen, Kofoed, Svend Haugaard, Stinus, Skovmand, K. Axel Nielsen, Bodil Koch, Otto Mørch, Knud Nielsen, Karl Max Rasmussen, Holm Tved, Poul Dam).

Forslaget går ud på at indsætte en bestemmelse i straffeloven, hvorefter det bliver strafbart at indsamle, opbevare eller videregive fortegnelser over personer tilhørende lovlige politiske sammenslutninger med henblik på at benytte fortegnelsens oplysninger i efterretningsøjemed. Forslaget var en genfremsættelse fra den forrige folketingssamling. Forslaget er gengivet i Folketingsårbogen 1968-69, s. 611-12.

Ved 1. behandlingen året før havde justitsministeren sagt, at lovforslaget byggede på en misforståelse, idet regeringens beslutning af 30. september 1968 om, at efterretningstjenestens registrering ikke måtte finde sted alene på grundlag af lovlig politisk virksomhed, havde fundet udtryk i en instruks fra ministeren til chefen for efterretningstjenesten, og chefen havde meddelt dette videre til alle underordnede. Forholdet ville herefter ligge ganske klart. En overtrædelse som den, forslagsstillerne forestillede sig, ville foruden gennem forfølgning efter reglerne i tjenestemandsløven kunne rammes efter reglerne i straffelovens § 156.

I bemærkningerne til det fremsatte lovforslag siges det hertil, at

regeringsbeslutningen og den dermed forbundne instruks vil kunne ændres, uden at folketinget får mulighed for at behandle sagen, og uden at offentligheden informeres. Beskyttelsen består kun, så længe regeringen ønsker det. Begrebet „tjenestepligt“, som nu ses anført som basis for ansvar i anledning af ulovlig registrering, har vist sig alt for ubestemt og uskarpt til, at der — i 1941 som nu — kan placeres et ansvar for de katastrofale følger, der dengang var og i dag kan være forbundet med politiets kartoteksvirksomhed.“

Ved 1. behandlingen gentog *justitsministeren* sin opfattelse fra den forrige samling, nemlig at forslaget var overflødigt, idet de pågældende forhold allerede var strafbare som overtrædelse af en tjenestepligt. Ingen ordførere tog ordet udover ordføreren for forslagsstillerne (*Kjær Rasmussen*). Desuden talte *Kai Moltke* (socialistisk arbejdsgruppe), der støttede forslaget. Han beskæftigede sig især med en konkret sag. Med henvisning til denne fandt han ikke lovforslaget tilstrækkeligt omfattende.

Kjær Rasmussen forsøgte at få justitsministeren til at svare på spørgsmålet: „Vil ministeren benægte, at en regering kan lave en instruks af nogenlunde samme indhold som den, ministeren afskaffede med regeringserklæringen af 30. september 1968?“

Dette nægtede ministeren at svare på, hvilket foranledigede *Poul Dam* (SF) til at komme med følgende udtalelse: „Jeg vil da gerne svare på justitsministerens vegne, selv om han ikke har bedt mig om det. Der er ingen parlamentarisk mulighed for at ændre den praksis, at registrering er opført.“

Hermed afsluttedes debatten. Forslaget blev henvist til et udvalg, der ikke afgav beretning eller betænkning over forslaget.

29. Forslag til lov om ændring af borgerlig straffelov. (Forbrydelser mod skattelovene). (*Sigsgaard og Kjær Rasmussen*). [A. sp. 3943].

Skriftlig fremsættelse ¹²/₅ (F. sp. 5576). 1. beh. ²⁶/₅ (F. sp. 6700). Partiernes ordførere: K. Axel Nielsen, Asger Jensen, Jens Foged, Martin Pedersen og Ømann. Henvist til samme udvalg som forslag til lov om ændring af ligningsloven m. fl. lovforslag, se side 85.

Forslaget gik ud på at overføre straffebestemmelser for skattesnyderi fra kontrolloven til straffeloven samt at skærpe straffen for mere alvorligt skattesnyderi.

Forslaget blev fremsat sammen med forslag til lov om ændring af lov om selvangivelse af indkomst og formue, om foranstaltninger til kontrol med selvangivelsen og straffen for skattesvig m. v., forslag til folketingsbeslutning om udnyttelse af bestemmelser i kontrolloven, forslag til folketingsbeslutning om bogføringspligtens omfang og indhold samt forslag til folketingsbeslutning om oprettelse af et enhedsorgan til kontrol af overholdelse af skatte- og afgiftslovene.

I den skriftlige fremsættelsestale siges det, at straf nok ikke i almindelighed virker præventivt, men at forslagsstillerne tror, at den præventive virkning af skærpede straffebestemmelser for bevidst og køligt tilrettelagt skattesnyderi, vil være betydelig. Man finder det iøvrigt urimeligt, når den lille tyv i dag straffes hårdere end den store skattesnyder.

Under 1. behandlingen udtrykte finansministeren tilfredshed med, at der i folketaget var en almindelig interesse for at skærpe kontrollen med skatteligningen og for at begrænse skatteunddragelserne mest muligt. I de gældende lovbestemmelser havde man stort set de beføjelser, der var påkrævet for at gennemføre en effektiv skatte- og afgiftsforvaltning. Det man manglede var tilstrækkelig personale til at udnytte disse bestemmelser. I tilknytning til spørgsmålet om at ændre kontrollovens straffebestemmelser og samtidig overføre dem til straffeloven oplyste finansministeren, at han på justitsministerens vegne kunne oplyse, at spørgsmålet om en ændring af kontrollovens straffebestemmelser for tiden blev overvejet i en arbejdsgruppe, der bestod af repræsentanter for skattedepartementet, justitsministeriet, statens ligningsdirektorat og Københavns politi. Arbejdsgruppen regnede med at afslutte sit arbejde i den kommende vinter. Justitsministeren ville pålægge arbejdsgruppen at overveje spørgsmålet om at overføre kontrollovens straffebestemmelser til straffeloven.

K. Axel Nielsen (S) mente ikke, at der umiddelbart kunne drages en sammenligning mellem en berigelsesforbrydelse ifølge skatteloven og en berigelsesforbrydelse ifølge straffeloven. Det var ikke sikkert, at der ved de strafbare manipulationer, der fører til skattesvig, var udvist samme forbryderiske sindelag som f. eks. ved tyveri eller ved underslæb. Spørgsmålet om en overførelse til straffeloven måtte overvejes nærmere, bl. a. måtte straffelovrådet høres samtidig med, at man overvejede om andre straffebestemmelser i særlovgivningen skulle flyttes.

Ager Jensen (KF), Jens Foged (V) og Martin Pedersen (RV) henholdt sig til finansministerens redegørelse og udtalte sig ikke specielt om det her foreliggende forslag.

Ømann (SF) var enig med forslagsstillerne i, at frihedsberøvelse var en elendig straffeform, men ville ikke afvise en lovmæssig skærpeelse af straffen og også gerne markere dette ved at flytte bestemmelserne fra kontrolloven hen i straffeloven. Man kunne nu påberåbe sig

princippet om almenfarlige forbrydelser, ligesom man også kunne anvende princippet om, at hvor risikoen for opdagelse er lille og chancen for at slippe godt fra det altså stor, må man anvende hårdere straffe end ellers.

Forslaget blev henvist til det såkaldte skatteudvalg, som ikke afgav betænkning over nærværende lovforslag.

30. Forslag til lov om ændring af færdselsloven. (Hyrevogne m. v.). (*Arne Larsen, Kurt Brauer, Poul Dam og Ømann*). [A. sp. 1059].

Skriftlig fremsættelse ³⁰/₁₀ (F. sp. 825). 1. beh. ⁶/₁₁ (F. sp. 1023). Partiernes ordførere: Otto Mørch, Adam Møller, Holmberg, Helge von Rosen og Arne Larsen. Henvist til samme udvalg som det af justitsministeren fremsatte forslag til lov om ændring af færdselsloven. (Hyrevogne), se side 289.

Med visse mindre ændringer var det en genfremsættelse af det af medlemmerne af socialistisk folkeparti i folketingssamlingen 1968-69 fremsatte forslag. (Se Folketingsårbogen 1968-69, s. 609).

I den skriftlige fremsættelsestale siges det, at socialistisk folkeparti fortsat er af den opfattelse, at det er nødvendigt at regulere tilgangen af hyrevogne, at det er nødvendigt at bortluge den såkaldte piratkørsel og at give alle dem, der har hyrevognserhvervet som hovederhverv muligheder for at opnå en anstændig indtægt. Det siges endvidere, at det ligeledes vil være såvel påkrævet som ønskeligt, at der blev ensartethed i alle hyrevognes afmærkning og indretning, ligesom det var påkrævet, at alle hyrevogne blev forsynet med taxameter. Hyrevognserhvervet skulle betjene publikum på bedst mulig måde, men samtidig burde der skabes lige rettigheder og lige pligter for alle, der udøvede hyrevognsnæring.

Forslaget kom til 1. behandling sammen med et af socialdemokraterne stillet lovforslag og med et af justitsministeren stillet forslag. Alle tre forslag blev henvist til samme udvalg, der indstillede det af ministeren fremsatte forslag til vedtagelse med en række af ministeren foreslåede ændringer. Forhandlingerne i tinget samt betænkningens ændringsforslag er refereret under omtalen af det af justitsministeren fremsatte forslag. Se herom side 289. Det nedsatte udvalg afgav ikke betænkning eller beretning over det her omtalte forslag.

31. Forslag til lov om ændring af færdselsloven. (Reglerne om erhvervsmæssig personbefordring). (*Otto Mørch, Horn, Axel Ivan Pedersen og Søgaard*). [A. sp. 1067].

Skriftlig fremsættelse ³⁰/₁₀ (F. sp. 826). 1. beh. ⁹/₁₁ (F. sp. 1023). Partiernes ordførere: Otto Mørch, Adam Møller, Holmberg, Helge von Rosen og Arne Larsen. Henvist til samme udvalg som det af justitsministeren fremsatte forslag til lov om ændring af færdselsloven. (Hyrevogne). Se side 289.

Forslaget var en genfremsættelse af et af medlemmer af socialdemokratiet i folketingsåret 1968-69 fremsat forslag (se Folketingsårbogen 1968-69, s. 607).

Forslaget kom til 1. behandling sammen med et af medlemmerne af SF fremsat forslag (se nærmest foregående sag) samt med et af justitsministeren fremsat forslag, se side 289.

Alle tre forslag blev henvist til samme udvalg, der indstillede det af justitsministeren fremsatte forslag til vedtagelse med en række af ministeren fremsatte ændringer, der var blevet til under udvalgsarbejdet. De to privat fremsatte lovforslag blev liggende i udvalget. Behandlingen i tinget samt de ændringer, der kom frem som et resultat af udvalgsbehandlingen, er nærmere refereret under omtalen af den lov, der blev resultatet af justitsministerens forslag.

32. Forslag til lov om offentlige indsamlinger. (*Poul Dam, Gunhild Due, Morten Lange og Gert Petersen*). [A. sp. 1309].

Skriftlig fremsættelse ²/₁₂ (F. sp. 1694). 1. beh. ¹³/₁ (F. sp. 2385). Partiernes ordførere: Holm Tved, Henry Møller, Evan Jensen og Rigmor Christensen. Henvist til udvalg på 17 medlemmer (Henry Møller [næstformand], Clara Munck, Lis Møller, Poul Nielsen (fra ⁶/₅ Henning Andersen), Evan Jensen, Per Federspiel, Per Møller, Jørgen Andersen, Rigmor Christensen, Nordqvist, Holm Tved, Risgaard Knudsen, Th. Mikkelsen, Ejner Nielsen, Orla Pedersen, Søgaard, Poul Dam [formand]).

Det fremsatte lovforslag tilsigter at afløse indsamlingsloven fra 1934. Ifølge gældende lov skal man have en tilladelse for at kunne påbegynde en offentlig indsamling, og en sådan kan kun gives, hvis formålet er velgørende eller har almen interesse.

Det fremsatte forslag går ud fra, at der skal råde *indsamlingsfrihed*. Der skal ikke nogen tilladelse til indsamlingen. Den skal blot anmeldes til justitsministeriet eller politiet, før den påbegyndes. Ifølge forslaget fører justitsministeriet kontrol med offentlige indsamlinger. I bemærkningerne siges det, at borgerne har krav på sikkerhed for, at de indsamlinger, som de opfordres til at støtte, er administreret forsvarligt, og at de indsamlede midler anvendes i overensstemmelse med de offentliggjorte formål.

Indsamlinger ved *mærkesalg* og andre former for *gade- og husindsamling* kan — ifølge forslaget — alene finde sted efter *forudgående tilladelse* fra justitsministeren. Indsamling ved *mærkesalg* kan ikke tillades afholdt efter 1. januar 1973.

Forslaget ville medføre, at der i modsætning til gældende regler, ville blive indført kontrol af offentlige indsamlinger til støtte for politiske partier. Forslagsstillerne tænkte sig derimod administrativt at bibeholde undtagelsen for kontrol for visse dagbladsindsamlinger.

Ved 1. behandling var justitsministeren positivt indstillet overfor forslaget grundprincipper. Med hensyn til forslaget om fra en senere dato at forbyde mærkesalg, så kunne ministeren ikke se bort fra det betydelige hensyn, der var til de pågældende foreninger, der igennem en længere årrække havde lagt deres økonomi til rette på mærkesalg. Ministeren var heller ikke tilhænger af kontrol med de politiske partiers indsamlinger.

Holm Tved (S) var ikke uenig i, at den gældende lov trængte til revision. Han fandt det mærkeligt at fremhæve kontrollen med indsamlinger til de politiske partier som det primære. Der var mange andre områder, hvor det var mere nødvendigt med skærpet kontrol. Uden et generelt forbud mod mærkesalg kunne en del af disse mærkedage afskaffes ved, at det offentlige overtog de pågældende opgaver fuldt ud, f. eks. indsamlingen til soldaterhjem.

Henry Møller (KF) havde ikke noget imod en revision af den nugældende lov. Det private initiativ havde løst mange opgaver gennem mærkesalg. Derved gav man de mennesker, som på en beskeden måde ønsker at støtte en bestemt sag, mulighed for at gøre dette, og han mente ikke, at man skulle fratage dem den mulighed for at tage et initiativ.

Evan Jensen (V) udtalte, at venstre var af den opfattelse, at provenuet af offentlige indsamlinger også fremover måtte gå til formål, der havde almen interesse eller til velgørende formål. Han vendte sig ligeledes mod den kontrol med partiernes indsamlinger,

som lovforslaget tilsigtede. Han ønskede ikke flere mærkedage, men et forbud ville slå meget værdifuldt arbejde i stykker.

Rigmor Christensen (RV) var enig med foreslagsstillerne i, at der kunne være rimelig grund til at tage den nugældende lov op til revision. Hun frygtede, at hvis indsamlinger blev givet fri, så ville man for at påkalde opmærksomhed tvinges ud på reklamens overdrev. Hun fandt ikke tiden inde til at afskaffe mærkedagene.

Efter 1. behandlingen blev forslaget henvist til et udvalg, som ikke nåede at afslutte sit arbejde inden samlingens slutning.

33. Forslag til lov om ændring af lov om foranstaltninger i anledning af svangerskab m. v. (*Morten Lange, Poul Dam og Vivike*). [A. sp. 699].

Skriftlig fremsættelse ¹⁰/₁₀ (F. sp. 450). 1. beh. ⁹/₁₁ (F. sp. 1001). Partiernes ordførere: Falk Hansen, Lis Møller, Eva Ree, Samuelsen og Kjær Rasmussen. Henvist til samme udvalg som det af justitsministeren fremsatte forslag til lov om svangerskabsafbrydelse m. v., se side 300.

Det fremsatte lovforslag var en genfremsættelse af et af socialistisk folkeparti i folketingsåret 1966-67, 2. samling (årbog 1966-67, s. 531), folketingsåret 1967-68, 2. samling (årbog 1967-68, s. 509) og folketingsåret 1968-69 (årbog 1968-69 s. 600) fremsat forslag.

Forslaget gik ud på at indføre *fri adgang til abort i den tidligste del af svangerskabet*.

I fremsættelsestalen siges det bl. a.:

„Flertallets synspunkter i den i foråret afgivne kommissionsbetænkning er kun for meget beskedne lapperier at regne og kommer ikke nær på den faktiske praksis, der er knæsat i flere af vore nabolande. De omkring sig gribende „abortrejser“ er en dyr og besværlig foranstaltning, selv om de må betegnes som mere tilfredsstillende end den illegale aborts usikre vej. Men ingen af disse nødforanstaltninger er tålelige i et retssamfund. Befolkningen har forlængst taget afgørelsen af sagen i egen hånd. Der må nu være al grund til ved en lovændring som den her forelagte at placere ansvaret, menneskeligt og etisk, hos den, der har det direkte menneskelige ansvar.“

Forslaget kom til 1. behandling samme dag, som justitsministerens forslag blev fremsat.

Justitsministeren henviste til redegørelsen i det af ham fremsatte forslag.

Falk Hansen (S) oplyste, at der i hans parti gjorde sig forskellige opfattelser gældende. Han fandt det afgørende, at der blev ført en sådan social- og familiepolitik, som skabte de rette rammer og muligheder for at føde og opdrage børn. Han fandt indførelsen af fri abort mest rimelig, selv om han gerne havde set de sociale problemer løst først. I forbindelse med indførelse af fri abort måtte seksualoplysningen, herunder om brugen af antikonceptionelle midler, intensiveres og forstærkes. Han ønskede overvejet en begrænsning i antallet af de aborter, man kunne få. Han var betænkelig ved 12 ugers fristen, som forslaget indeholdt. Som forsvar for fri abort anførtes bl. a., at lovgivningsmagten ikke burde blande sig i menneskers afgørelser i et så personligt spørgsmål.

Lis Møller (KF) henviste til, hvad hun havde sagt ved tidligere behandlinger af samme forslag. Ved behandlingen af justitsministerens forslag ville hun uddybe sin og sin gruppes synspunkter.

Eva Ree (V) udtalte, at langt de fleste i tinget gik ind for en liberalisering af den nugældende lov. Der var dog enkelte, også blandt venstres medlemmer, der ønskede at bevare den nugældende lov. Fri abort kunne ikke være en målsætning i sig selv. Det var ikke forsvarligt at gennemføre en fri adgang til abort. En liberalisering var en bedre løsning.

Samuelsen (RV) fandt det rimeligt at udsætte den store debat til den dag, justitsministerens forslag var til 1. behandling.

Kjær Rasmussen (VS) kunne gå ind for forslaget. Hvis der skulle være frihed ikke blot til abort, men også til at få barnet, så måtte der være vuggestuer, børnehaver og fritidshjemspladser nok. P-pillen løste ikke problemet — den kunne have skadelige langtidsvirkninger. Abort ville ikke blive nogen folkeforlystelse, hvis den blev givet fri.

Uden for ordførernes række talte *K. Axel Nielsen* (S), *Orla Møller* (S), *Poul Dam* (SF) og *Hanne Reintoft* (u.p.).

K. Axel Nielsen (S) udtalte, at han i det udvalg, der blev nedsat, ville underkaste begge forslag en grundig behandling, men hans forhåndsindstilling var, at han ville støtte regeringens forslag. Mange medlemmer i hans gruppe havde samme opfattelse som han.

Orla Møller (S) var direkte modstander af et forslag om fri abort. Det brød på afgørende måde med et princip, der havde været grundlæggende i den kulturkreds, hvori Danmark hørte hjemme: respekten for livet. Det forekom ham ulogisk og urigtigt at protestere mod blodsudgydelse og livsødelæggelse i krig og samtidig tillade den udyddelse af liv, som fri abort var udtryk for.

Poul Dam (SF) udtalte, at det, det drejede sig om i denne sag, var et spørgsmål om livssyn, nemlig et spørgsmål om, hvorvidt man betragter mennesket som et frit og ansvarligt væsen, eller man betragtede mennesket som et væsen, der skulle administreres og manipuleres af sine bedre mænd.

Hanne Reintoft (u.p.) gik ind for forslaget om fri abort. Hun gik

imod en social indikation. Abort skulle bevilges, hvis en kvinde ikke havde lyst til, ikke evner eller ikke magtede at få et barn. Det skulle ikke gives, fordi samfundet ikke kunne stille de nødvendige sociale ressourcer til rådighed.

Ordføreren for forslagsstillerne (Morten Lange) sluttede med at sige, at man havde fremsat et lovforslag, der byggede på et princip. Man forstod, at det ville blive afbødet med et lovforslag, hvis væsentligste karakteristik var, at det byggede på mangel på princip eller, hvis det havde et princip, da på dets permanente udhuling.

Forslaget blev henvist til et udvalg, hvortil senere også det af justitsministeren fremsatte lovforslag blev henvist. Udvalget afgav ikke betænkning over det af SF stillede forslag, men et omtrent ligelydende forslag blev stillet som ændringsforslag til justitsministerens forslag, således at spørgsmålet om fri abort kom til afstemning i tinget. Der henvises til omtalen af den lov, der blev resultatet af justitsministerens forslag.

34. Forslag til lov om ændring af vandløbsloven. (*Vivike, Krog Hansen og Morten Lange*). [A. sp. 2747].

Skriftlig fremsættelse $20\frac{1}{2}$ (F. sp. 3845). 1. beh. $21\frac{1}{4}$ (F. sp. 5172). Partiernes ordførere: Chr. Thomsen, Burgdorf, Jens Chr. Christensen, Amtoft, Vivike og Hanne Reintoft. Henvist til udvalg på 17 medlemmer (Burgdorf, Knud Bro, Juul-Madsen, Niels Ravn, Kristen Østergaard [næstformand], Jens Chr. Christensen, Arne Christiansen, Amtoft, Jens Peter Jensen (Ager-skov), Nordqvist, Chr. Thomsen, Kaj Andresen, Kampmann, K. Axel Nielsen, Buchart Petersen, Teichert og Vivike). Beretning (B. sp. 2999) afgivet 30% .

Ved lovforslaget foresloges vandløbsloven ændret på følgende punkter:

1. Der indsættes en bestemmelse om, at *rensning af dræn* ved trykanordning kun må ske i tiden 1. november-1. april og således, at der skal gives ejeren eller brugeren af dambrug meddelelse om arbejdets udførelse efter reglerne i lovens § 49, stk. 3. Ved drænrensning uden for dette tidsrum må drænslammet pumpes op på det drænedede areal under hensyntagen til bestemmelserne i lovens § 5, stk. 1.

2. Ved en tilføjelse til lovens § 5 forbydes tilførsel af *møddingsvand* til vandløbene, ligesom der allerede er forbud mod tilførsel af ensilagesaft og ajle.

3. I § 5 a indsættes som en ny bestemmelse, at *dambrug* skal være forsynet med foranstaltninger til at sikre, at forurenende stoffer i afløbet tilbageholdes inden afledningen til vandløb.

4. Ved en ændring i § 5 b forbydes det at udlede *afløb fra stalde* i vandløbene.

5. I § 35 tilføjes en bestemmelse om, at *grøde* skal optages og henlægges mindst 1 m fra vandløbets kant.

6. Det foreslås, at *staten afholder udgifterne* ved oprettelse af *rensningsanlæg og afskærende ledninger* efter nærmere af landbrugsministeren fastsatte regler.

I forbindelse med lovforslagets fremsættelse udtalte ordføreren for forslagsstillerne følgende vedrørende forslaget om at lade staten deltage i finansieringen for at bekæmpe vandforureningen:

„Socialistisk folkeparti foreslår, at staten betaler anlægsudgifterne ved effektive rensningsanlæg og afskærende ledninger. Det vil sige anlæg, der også udskiller de salte og fosfater, der giver en unormal og sundhedsfarlig algevækst.

Baggrunden for forslaget er, at kommunerne og mange industrier fattes penge til at oprette de relativt dyre anlæg, hvilket vil sige, at der kan gå menneskealdre, inden vi kommer i gang med en effektiv rensning af spildevandet, hvis vi da overlever den ødelæggelse af vore livsbetingelser, der er i gang.

Hvad kommunerne angår, så er det bedre, at skatteyderne betaler for rensning over statsskatten end over kommuneskatten, der ikke er progressiv.

Der kan indvendes, at det er lidt flot, at staten betaler industriens rensningsanlæg. Men skal de selv betale, lægges udgiften på produkterne, så det bliver i sidste ende befolkningen, der kommer til at betale. Vel ved jeg, at en del af produktionen eksporteres, men vort forslag vil da betyde, at industriens konkurrenceevne bliver styrket, og det kan ikke være til skade.

Spildevandskommissionen regnede ud, at de fornødne rensningsanlæg i 1962-priser ville koste godt 900 mill. kr. Dengang kendte man vist ikke kemisk rensning, som formentlig er dyrere, men selv om det skulle koste et par milliarder, så vil det i hvert fald ske over en årrække, da vi af tekniske grunde ikke kan lave alle anlæg på ét finansår.

Det afgørende er, at vi kommer i gang, og i gang nu. Det gør vi ikke, som loven er i øjeblikket.

Lad det ikke fortsat kunne siges om forureningen, som Storm Petersen sagde om vejret: „Alle snakker om det, men ingen gør noget ved det.“ — Vil man, eller vil man ikke? Det er spørgsmålet.“

Lovforslaget mødte ikke megen velvilje i folketinget, idet såvel forslaget indhold som tidspunktet for dets fremsættelse mødte stærk kritik. I sidste henseende henvises til, at fremsættelsen skete, endnu inden den nye vandløbslov var trådt i kraft, og til, at forslaget i vidt omfang var en gentagelse af ændringsforslag, som folketinget havde forkastet i sidste folketingssamling i forbindelse med behandlingen af vandløbsloven. Til den af forslagsstillerne og Hanne Reintoft fremførte kritik af mangelfuld indsats i forureningsbekæmpelsen henviste *landbrugsministeren* til, at regeringen har nedsat dels et forureningsudvalg, dels en sagkyndig arbejdsgruppe bestående af videnskabsmænd og teknikere, som skal tage forureningsspørgsmålet op i en større sammenhæng med henblik på at søge problemerne løst så effektivt og hurtigt som muligt.

Forslaget blev henvist til behandling i et udvalg, der afgav en beretning.

35. Forslag til lov om ændring af lov om visse hovedlandevejsanlæg i og ved København. (*Ivar Nørgaard, Falk Hansen, Horn, J. O. Krag, Niels Matthiasen og Helge Nielsen*). [A. sp. 1431].

Skriftlig fremsættelse $\frac{5}{12}$ (F. sp. 1896). 1. beh. $\frac{21}{1}$ (F. sp. 2694). Partiernes ordførere: Stæhr Johansen, Enggaard, Bilgrav-Nielsen, Arne Larsen og Sigsgaard. Henvist til trafikudvalget.

Forslaget bemyndiger ministeren for offentlige arbejder til at anlægge *den sydlige indføring af Vestmotorvejen over Avedøre Holme og gennem Kalveboderne* i stedet for den hidtil planlagte linjeføring gennem Engstrand Allé. Der gives endvidere trafikministeren bemyndigelse til i samarbejde med de kommunale bestyrelser at træffe beslutning om de allerede eksproprierede arealers anvendelse.

Lovforslaget var en genfremsættelse af et i forrige samling fremsat forslag (Se Folketingsårbogen 1968-69 s. 613).

Den væsentligste motivering for at fremsætte forslaget var ifølge fremsættelsestalen, at Københavns amtsråd havde fuldført

Avedøre Havnevej fra Roskildevej til den nordlige vestmotorvejs indføring til city. Man stod nu overfor at skulle udbygge havnevejen som 4-sporet amtsvej med midterrabat på strækningen fra vestmotorvejens nordlige gren helt ned til industrikvarteret Avedøre Holme. I denne forbindelse skulle der udføres et meget kompliceret og meget kostbart broanlæg med udfletningsanlæg, hvor vestmotorvejens sydlige gren skærer såvel Avedøre Havnevej som Gammel Køge Landevej. For at undgå bekostelige projekteringsudgifter og senere endnu mere bekostelige anlægsudgifter til et vejanlæg, som af såvel planlæggere som af de to kommunalbestyrelser i Glostrup og Hvidovre er anset for højst uheldigt, har forslagsstillerne fundet, at man allerede på nuværende tidspunkt bør træffe beslutning om opgivelse af den hidtil valgte linjeføring til fordel for linjeføringen over Avedøre Holme. Fremsættelsestalen var i alt væsentligt en gentagelse fra den forrige samling. I folketingsårbogen 1968-69 s. 613 er talen refereret mere udførligt.

Ved 1. behandling udtalte *ministeren for offentlige arbejder*, at han var enig i, at de seneste prognoser pegede i retning af, at der ikke var det store behov for den indføring af Vestmotorvejens sydlige gren gennem Engstrand Allé, som man forudsatte, dengang loven vedtoges i 1964. Derfor mente ministeren ikke, at der ville blive så store vanskeligheder ved at finde en løsning på det konkrete spørgsmål. Problemet var dog ikke gennemarbejdet i ministeriet endnu.

Støhr Johansen (KF) fandt, at forslaget rejste problemer, som det var værd at overveje. Forslaget egnede sig dog bedst for videre behandling i et udvalg.

Enggaard (V) mente, at forslagsstillerne havde ret i, at en række omstændigheder havde ændret sig, siden 1964- loven blev vedtaget. Der var således truffet beslutning om placering af en storlufthavn på Saltholm.

Bilgrav-Nielsen (RV) mente ligeledes, at udviklingen gjorde det naturligt, at linjeføringen blev taget op til ny overvejelse. Den af forslagsstillerne foreslåede linjeføring syntes på mange måder at være et acceptabelt alternativ. Han mente isøvrigt, at Københavns kommunes stilling til en udbygning af Vestamager ville blive en anden, såfremt kommunen selv skulle betale de trafikale følger. Vestamager burde være et rekreativt område.

Arne Larsen (SF) gav forslaget sin varme tilslutning. SF havde fra allerførste færd været modstander af linjeføringen af Vestmotorvejens sydlige gren, som den blev fastlagt i 1964. Man kunne dog ikke af det fremsatte forslag se, hvordan linjeføringen ind til city skulle være. Han var modstander af at føre motorgaden ind i Københavns cityområde.

Sigsgaard (VS) fandt, at forslaget var fornuftigt og velmotiveret. Hvis planløsheden i hovedstadsområdet skulle afløses af hensigtsmæssighed, måtte alle tre amter og centralkommunerne ind i et fælles-

skab, og fællesskabet skulle have langt større kompetence end de nye amtskommuner i det øvrige land. Et sådant regionalt organ skulle have beføjelse til at fastlægge såvel motorgade som S-bane og skulle selv afholde udgifterne.

Udenfor ordførernes række talte *Horn* (S), der lagde vægt på, at folketinget for sin del medvirkede til, at man for det storkøbenhavnske område snarest muligt fik fastlagt, hvilke planer man ville have for et overordnet vej- og banesystem, sådan at man vidste, hvad man havde at rette sig efter.

Efter at *ordføreren for forslagsstillerne (Ivar Nørgaard)* havde udtrykt sin glæde over den positive modtagelse, blev forslaget henvist til trafikudvalget.

Udvalget afgav ikke betænkning over lovforslaget.

36. Forslag til lov om ændring af lov om børne- og ungdomsforsorg. (Om særlige ledelsesformer). (*Sigsgaard og Kjær Rasmussen*). [A. sp. 2757].

Skriftlig fremsættelse $\frac{4}{3}$ (F. sp. 3963). 1. beh. $\frac{10}{4}$ (F. sp. 5116). Partiernes ordførere: Albertsen, Lis Møller, Grethe Philip, Vivike og Hanne Reintoft. Henvist til socialudvalget. Beretning (B. sp. 3039) afgivet $\frac{5}{10}$.

Lovforslaget gik ud på, at socialministeren efter ansøgning i hvert enkelt tilfælde skulle kunne tillade, at de i børneforsorgslovens kapitler 10, 11 og 13 omhandlede institutioner på nærmere — efter forhandling med ansøgerne — fastsatte vilkår ledes kollektivt.

I den skriftlige fremsættelse udtalte forslagsstillerne:

„Hidtil fremkomne ønsker om kollektiv ledelse er blevet afvist af direktoratet for børne- og ungdomsforsorgen under henvisning til, at sådanne ledelsesformer er i strid med lov om børne- og ungdomsforsorg.“

Nærværende forslag er fremsat for hurtigt at skabe mulighed for, at kollektiv ledelse kan godkendes. Det foreslås, at de nærmere betingelser udformes af ministeren efter samråd med de ansøgende institutioner. Herunder forudsættes også spørgsmålet om lederhonorarets fordeling løst.

Forslagsstillerne ønsker så mange realiteter som muligt ind i demokratiseringsdebatten og finder det ikke mindst væsentligt, at der ved de i ovennævnte lov omhandlede institutioner gennemføres forsøg med demokratiske ledelsesformer.“

Ved lovforslagets 1. beh. udtalte *socialministeren* bl. a. følgende:
„... Jeg kan derfor samle op, hvad jeg her har sagt: at da spørgsmålet om kollektive ledelsesformer for rådgivningscentrenes og børne- og ungdomshjemmenes vedkommende ikke for tiden synes at være aktuelt, og da på den anden side problemerne vedrørende daginstitutionerne, hvis der er ønske om det fra de enkelte institutioners og bestyrelser side, nok kan løses under den gældende lov om børne- og ungdomsforsorg, så finder jeg ikke anledning til nu at foretage ændringer i loven.“

Socialministeren henviste endelig til, at børneforsogsloven skal revideres om et par år.

Ved 1. beh. udtrykte *Albertsen* (S) sympati for den udvikling, der afspejlede sig i lovforslaget, og fremdrog en række andre spørgsmål vedr. børneforsorgen. *Lis Møller* (KF) fandt en lovændring unødvendig, men ville dog ikke afvise kollektiv ledelse, om end hun var betænkelig. *Eva Ree* (V) og *Grethe Philip* (RV) understregede den igangværende demokratiseringsproces, men ville dog afvente den kommende revision af børneforsogsloven. *Vivike* (SF) og *Hanne Reintoft* (DK) støttede lovforslaget.

Socialudvalget nåede ikke at tilendebringe behandlingen af lovforslaget inden folketingsssamlingens slutning. Udvalget afgav en betretning over forslaget.

37. Forslag til lov om ændring af lov om den offentlige sygeforsikring. (Forhøjelse af grænserne for sygedagpenge og bortfald af ventetidsbestemmelser og bestemmelser om et højeste antal dage, hvori sygedagpenge kan udbetales m. v.). (*Bundvad, Albertsen, Erling Dinesen, Anker Jørgensen, Evald Kristensen, Niels Mørk, Helge Nielsen og Bertel Pedersen*). [A. sp. 1035].

Skriftlig fremsættelse ²⁸/₁₀ (F. sp. 670). 1. beh. ²⁸/₁₁ (F. sp. 1522). Partiernes ordførere: *Bundvad, Simonsen, Eva Ree, Valbak, Kurt Brauer og Kjær Rasmussen*. Henvist til socialudvalget.

Lovforslaget gik ud på følgende:

Satserne for dagpenge forhøjes til 100 kr. pr. dag og gøres ens for forsørgere og ikke forsørgere. Dette gælder såvel dagpenge til lønarbejdere som til andre, idet man dog opretholder en særlig sats for husmødre uden selvstændigt erhverv.

Der indføres *automatisk regulering* af satserne for dagpenge svarende til arbejdsløshedsforsikringens.

Grænsen for deres størrelse i sammenligning med den pågældendes sædvanlige daglige fortjeneste forhøjes fra $\frac{4}{5}$ til $\frac{9}{10}$.

Ventetidsbestemmelserne, som medfører, at der ved kortere tids sygdom ikke udbetales dagpenge for de første 6 dage, *afskaffes*, således som det allerede er sket inden for arbejdsløshedsforsikringen.

Endelig *ophæves begrænsningerne i det antal dage, sygedagpenge kan oppebæres*.

Lovforslaget må ses som en udbygning af det forslag til folketingsbeslutning om ændring af sygeforsikringsloven og ulykkesforsikringslovgivningen, som medlemmer af den socialdemokratiske folketingsgruppe havde fremsat i den umiddelbart forudgående folketingsamling, men som ikke nåede at blive færdigbehandlet.

Det fremgik af de bemærkninger, som ledsagede lovforslaget, at afpasning af medlemsbidraget i overensstemmelse med størrelsen af de dagpenge, pågældende ville være berettiget til efter forslagsstillernes opfattelse, måtte anses for en mulighed.

Ved 1. beh. understregede *socialministeren*, at en forbedring af dagpengeydelseerne måtte tillægges høj prioritet, og at spørgsmålet herom for tiden blev grundigt overvejet af regeringen på basis af indholdet i socialreformkommissionens 1. betænkning. (Der henvises herved til den af socialministeren senere fremkomne redegørelse. En ændring af loven måtte afvente resultatet af disse overvejelser.

Simonsen (KF), *Eva Ree* (V) og *Valbak* (RV) udtalte sig på linje hermed, medens *Kurt Brauer* (SF) og *Kjær Rasmussen* (VS) støttede lovforslaget, idet sidstnævnte dog ikke fandt det tilstrækkeligt vidtgående.

Socialudvalget nåede ikke at færdigbehandle lovforslaget før folketingssamlingens slutning.

38. Forslag til lov om særlig ydelse til personer, som oppebærer invaliditetserstatning i form af en årlig rente i henhold til lov om erstatning til besættelsestidens ofre. (*Hanne Reintoft*). [A. sp. 3863].

Skriftlig fremsættelse $\frac{17}{4}$ (F. sp. 5137). 1. beh. $\frac{14}{5}$ (F. sp. 5752). Partiernes ordførere: Bundvad, Adam Møller, Per Møller, Jens Peter Jensen (Agerskov), Kurt Brauer og Hanne Reintoft.

Henvist til udvalg på 17 medlemmer (Adam Møller, Henning Andersen, Haunstrup Clemmensen, Knud Østergaard, Per Federspiel [formand], Evan Jensen, Eva Ree, Jens Peter Jensen (Agerskov) [næstformand], Amtoft, Bilgrav-Nielsen, Albertsen, Bundvad, Gorrsen, Frode Jakobsen, Evald Kristensen, Niels Mørk, Kurt Brauer). Betænkning (B. sp. 2485) afgivet $\frac{20}{6}$. 2. beh. $\frac{2}{6}$ (F. sp. 7002). 3. beh. $\frac{4}{6}$ (F. sp. 7246). Forkastet.

Lovforslaget havde følgende ordlyd:

„§ 1. Til personer, som oppebærer invaliditetserstatning i form af en årlig rente i henhold til afsnit I i lov nr. 475 af 1. oktober 1945 om erstatning til besættelsestidens ofre, udbetales i anledning af 25 års dagen for Danmarks befrielse en særlig ydelse svarende til det beløb, rentemodtagerne oppebærer for maj måned 1970.

§ 2. Denne lov træder i kraft dagen efter bekendtgørelsen i Lovtidende.“

Ved 1. beh. tog *socialministeren* afstand fra lovforslaget under henvisning til den netop gennemførte forhøjelse af ydelser, jfr. den på side 392 omhandlede lov, ligesom ministeren pegede på, at der over en 10-årig periode vil blive stillet et årligt beløb på 500.000 kr. til rådighed for Frihedsfonden. Ministeren fremhævede endvidere, at Foreningen Frihedskampens Veteraner vil tage hele problematikken omkring erstatninger til frihedskampens ofre op til gennemgang og overvejelse med henblik på at finde frem til en mere generel målsætning. Når resultatet heraf foreligger, vil regeringen tage spørgsmålet op.

Bundvad (S) og *Kurt Brauer* (SF) udtalte ved 1. beh. tilslutning til lovforslaget, som imidlertid mødte modstand hos de øvrige ordførere af samme årsager, som var blevet fremhævet af socialministeren.

Lovforslaget blev ved 3. beh. forkastet med 88 stemmer (KF, V og RV) mod 62 (S, SF, VS, DK og 1 u.p.) medens 2 medlemmer (*Rosing* og *Djurhuus*) tilkendegav, at de hverken stemte for eller imod.

39. Forslag til lov om støtte til uddannelse. (*Kjær Rasmussen* og *Sigsgaard*). [A. sp. 2193].

Skriftlig fremsættelse $\frac{20}{1}$ (F. sp. 2655). 1. beh. $\frac{27}{1}$ (F. sp. 2850). Partiernes ordførere: Knud Nielsen, Knud Bro, Enggaard, Valbak, Morten Lange og Kjær Rasmussen. Henvist til

samme udvalg som forslag til lov om uddannelsesstøtte, se side 452.

Lovforslaget, der tilsigtede, at ingen af økonomiske grunde forhindredes i at uddanne sig, svarede ganske til et af forslagsstillerne i sidste samling fremsat lovforslag. Indholdet er kort refereret i årbogen 1968-69, side 614, hvortil der henvises.

Lovforslaget behandlede ved 1. behandlingen i folketinget sammen med det af undervisningsministeren fremsatte *forslag til lov om uddannelsesstøtte* (se herom side 452).

Undervisningsministeren fandt, at der i lovforslaget lå principper, som han ikke kunne være enig i, og det havde økonomiske konsekvenser, som forslagsstillerne selv beregnede til 5-6 milliarder kr. i årlige udgifter. Det var et beløb, som ministeren betragtede som ganske urealistisk, og det var et lovforslag, som han ikke kunne anbefale.

Lovforslaget fandt ingen støtte hos ordførerne, som for størstedelen afviste det som økonomisk uigennemførligt.

Det udvalg, hvortil det — sammen med undervisningsministerens lovforslag — henvistes, afgav ikke betænkning over nærværende lovforslag.

B.

Forslag til folketingsbeslutning.

I. Vedtagne.

1. Folketingsbeslutning angående Danmarks ratifikation af Den internationale Sukkeroverenskomst af 1968. (Udenrigsminister *Poul Hartling*). [A. sp. 1. C. sp. 241].

Skriftlig fremsættelse ⁸/₁₀ (F. sp. 137). 1. beh. ³⁰/₁₀ (F. sp. 760). Partiernes ordførere: Lysholt Hansen og Sigsgaard. Henvist til udvalg på 17 medlemmer (Gerda Møller, Chr. R. Christensen, Thustrup Hansen (fra ¹¹/₁₁ Bøgholm), Niels Ravn, [næstformand], Robert Christensen, Niels Eriksen [formand], Per Federspiel, Lindegård Rasmussen, Bilgrav-Nielsen, Else-Merete Ross, Lysholt Hansen, Finn Christensen, Jørgen Peder Hansen, A. W. Larsen, K. J. Mortensen, Otto Mørch og Chr. Madsen (fra ²⁸/₁₁ Ove Munch). Betænkning (B. sp. 317) afgivet ²⁸/₁. 2.(sidste) beh. ¹⁸/₂ (F. sp. 3687).

Ved folketingsbeslutningen meddeler folketinget sit samtykke til Danmarks ratifikation af Den internationale Sukkeroverenskomst af 1968.

Forslaget til folketingsbeslutning svarede ganske til et forslag, som fremsattes af udenrigsministeren i foråret 1969. Forslaget henvises da — efter at have været til førstebehandling — til et udvalg, som imidlertid ikke nåede at afslutte sit arbejde inden folketingsårets udløb.

Om baggrunden for forslaget, om indholdet af overenskomsten og om forslagets behandling henvises derfor i det hele til omtalen i årbogen 1968-69, side 642 f.

I *udenrigsministerens* fremsættelse af nærværende forslag siges det bl. a.:

„... I april måned i år, da jeg første gang fremsatte forslaget, var situationen den, at Den internationale Sukkeroverenskomst med ratifikationsforbehold var undertegnet af 24 eksportlande og 7 importlande. I den mellemliggende periode er antallet af lande, der har

tilsluttet sig overenskomsten, blevet forøget, således at den nu omfatter 34 eksportlande og 11 importlande. Blandt de skandinaviske lande har indtil nu Sverige og Finland ratificeret overenskomsten, hvorimod situationen for Norges vedkommende endnu ikke er afklaret. Der forhandles for tiden om betingelserne for Schweiz' tiltrædelse af overenskomsten. Hvad angår fællesmarkedet foreligger der endnu ikke oplysninger om mulighederne for en tiltrædelse. . . .“

Ministeren omtalte den senere tids prisfluktuationer, som klart understregede behovet for en prisstabiliserende overenskomst på dette område.

Ved 1. behandling meddelte *Lysholt Hansen* (S), at ordførerne for det konservative folkeparti, venstre, det radikale venstre og socialdemokratiet henviste til de bemærkninger, de fremsatte ved forslagens behandling den 22. maj 1969. Han anbefalede, at sagen på ny behandlede i et udvalg.

Ingen andre havde ordet ved 1. behandling.

Ved 2. (sidste) behandling oplyste *Sigsgaard* (VS), at hans parti kunne stemme for ratifikation af overenskomsten. Denne tilslutning måtte dog ikke tages som udtryk for tilfredshed med den sukkerpolitik, der førtes af de fleste lande, heller ikke den politik, der førtes af Danmark. Han havde gerne set, at man var gået videre, at man havde givet bedre betingelser for de lande, der skulle leve af deres sukkerproduktion, men han betragtede dog forslaget som et fremskridt.

Ingen andre havde ordet, og forslaget vedtoges derefter enstemmigt med 119 stemmer.

2. Folketingsbeslutning vedrørende den af den internationale arbejdskonference i Genève i året 1964 vedtagne konvention nr. 122 om beskæftigelsespolitik. (Arbejdsminister *Lauge Dahlgaard*). [A. sp. 2353. C. sp. 591].

Skriftlig fremsættelse $\frac{1}{2}$ (F. sp. 3360). 1. beh. $\frac{1}{3}$ (F. sp. 3986). Partiernes ordførere: Erling Dinesen, Simonsen, Robert Christensen, Valbak og Morten Lange. Henvist til udvalg på 17 medlemmer (Simonsen [næstformand], Bøgholm, Asger Jensen, Jørgen Jensen, Robert Christensen, Per Federspiel, Jens Frandsen, Valbak, Meta Ditzel, Erik Hansen (Ålborg amt) [formand], Erling Dinesen, Knud Hertling, Anker Jørgensen, Evald Kristensen, K. J. Mortensen, Bertel Pedersen og Krog Hansen). Betænkning (B. sp. 1773) afgivet $\frac{1}{5}$. 2. (sidste) beh. $\frac{2}{5}$ (F. sp. 6383).

Ved folketingsbeslutningen udtaler folketinget sin tilslutning til, at den af den internationale arbejdskonference i året 1964 vedtagne konvention nr. 122 om beskæftigelsespolitik ratificeres.

Konventionens hovedformål er at opfordre medlemslandene til at udarbejde og gennemføre en aktiv politik, der tager sigte på fremme af fuld og produktiv beskæftigelse på grundlag af frit valg.

Der er således tale om en bredt formuleret programerklæring, der i modsætning til de fleste andre konventioner, der er vedtaget af de internationale arbejdskonferencer, ikke indeholder detaljerede forskrifter og forpligtelser for et ratificerende medlemsland.

Om konventionens hovedindhold, der indeholdes i artikel 1-3, skal anføres følgende:

Konventionen fastslår i artikel 1, at det skal være et vigtigt mål for de medlemslande, der ratificerer konventionen, at udarbejde og gennemføre en aktiv politik, der tager sigte på fremme af fuld og produktiv beskæftigelse på grundlag af frit valg. Ved denne politik bør det sikres, at der er arbejde til alle arbejdssøgende, at dette arbejde er så produktivt som muligt, at der er frihed med hensyn til valg af beskæftigelse, og at den enkelte arbejder i videst muligt omfang har adgang til at uddanne sig til og anvende sine færdigheder og evner ved et arbejde, som egner sig for ham, uanset race, hudfarve, religion, politisk anskuelse, national afstamning eller social oprindelse.

Det forudsættes udtrykkeligt i artikel 1, stk. 3, at den politik, konventionen ønsker fremmet, nøje afpasses efter den økonomiske udvikling og det indbyrdes forhold mellem beskæftigelsespolitikken og anden økonomisk og social politik, og at den gennemføres ved metoder, der er i overensstemmelse med det enkelte lands forhold og praksis.

I konventionens artikel 2 pålægges det et ratificerende land at træffe bestemmelse om, hvilke foranstaltninger der skal anvendes for at opnå de i artikel 1 nævnte mål, samt at tage de nødvendige skridt, herunder eventuelt udarbejde programmer, til gennemførelse af disse foranstaltninger. Også i denne artikel

fremhæves det udtrykkeligt, at dette skal ske på den måde og i det omfang, dette stemmer med det ratificerende lands nationale forhold.

I artikel 3 anføres, at beskæftigelsespolitikken skal udformes under medvirken af repræsentanter for de af de påtænkte foranstaltninger berørte personer, i særdeleshed arbejdsgiver- og fagforeningsrepræsentanter, for i fuldt omfang at gøre brug af deres erfaringer og synspunkter samt for at sikre deres samarbejde ved udarbejdelse af og opnåelse af støtte til den ønskede beskæftigelsespolitik.

Arbejdsministeren understregede i sin fremsættelse konventionens bredt formulerede karakter og bemærkede, at Danmark stedse havde lagt vægt på så vidt muligt at søge de af Den internationale Arbejdsorganisation vedtagne konventioner ratificeret. Konventionen var udtryk for organisationens program, som Danmark som medlemsland følte sig solidarisk med. Den var endvidere i overensstemmelse med det af regeringen fremsatte lovforslag om arbejdsformidling og arbejdsløshedsforsikring (se side 137).

Forslaget fik ved 1. behandlingen tilslutning fra alle ordførere.

Erling Dinesen (S) rejste på Knud Hertlings vegne spørgsmålet, hvorfor konventionen ikke umiddelbart skulle gælde for Grønland, idet det i bemærkningerne til forslaget var udtalt, at dette spørgsmål skulle optages til forhandling.

Valbak (RV) beskæftigede sig i sit indlæg en del med uddannelsesproblemerne, især spørgsmålet om adgang til efteruddannelser, hvor vi efter hans opfattelse ikke var nået langt nok.

Arbejdsministeren bemærkede i sit svar, at det var ret almindeligt, ikke mindst for ILO-konventionerne, at man, når de ratificeres for det sydlige Danmark, tog forbehold med hensyn til forhandlinger om de særlige forhold, som på mange områder kunne gøre sig gældende i Grønland, før konventionen sattes i kraft dér. Ministeren ville fremme disse forhandlinger med henblik på en hurtig anmeldelse af ratificeringen også for så vidt angik Grønland.

Hvad angik uddannelsesspørgsmålet omtalte ministeren den uddannelseseksplosion, der havde fundet sted i 1960'erne. Han var ikke meget i tvivl om, at vi i 1970'erne ville opleve en ny uddannelseseksplosion, som ville sætte ind netop på efteruddannelsesområdet. Der var utvivlsomt et behov for planlægning af efteruddannelsernes indhold og for ordninger, der sikrede rimelige økonomiske vilkår i efteruddannelsesperioden. Undervisningsministeriet og arbejdsministeriet overvejede for tiden i fællesskab, hvorledes de hermed forbundne problemer mest hensigtsmæssigt kunne gennemarbejdes.

Ved 2. (sidste) behandling vedtoges forslaget enstemmigt med 142 stemmer.

3. Folketingsbeslutning vedrørende følgende af den internationale arbejdskonference i Genève vedtagne konventioner:

Konvention nr. 32 om beskyttelsesforanstaltninger mod ulykkestilfælde for så vidt angår arbejdere, der er beskæftiget med lastning og losning af skibe (vedtaget 1932),

Konvention nr. 119 om sikring af maskineri (vedtaget 1963) og

Konvention nr. 120 om hygiejne i handels- og kon-torvirksomheder (vedtaget 1964). (Arbejdsminister *Lauge Dahlgaard*). [A. sp. 3201. C. sp. 465].

Skriftlig fremsættelse $^{13}/_3$ (F. sp. 4310). 1. beh. $^{7}/_4$ (F. sp. 4752). Partiernes ordførere: Erling Dinesen, Asger Jensen, Niels Jørgen Nielsen, Martin Pedersen og Kurt Brauer. 2. (sidste) beh. $^{17}/_4$ (F. sp. 5140).

Ved folketingsbeslutningen udtaler folketetinget sin tilslutning til, at de i titelen nævnte tre konventioner, vedtaget af den internationale arbejdskonference i Genève, ratificeres.

Konventionerne er optrykt som bilag til forslaget til folketingsbeslutning, og der må om deres nærmere bestemmelser henvises hertil. Her skal alene i korthed anføres følgende om deres indhold:

1. Ad konvention nr. 32 om beskyttelsesforanstaltninger mod ulykkestilfælde for så vidt angår arbejdere, der er beskæftiget med lastning og losning af skibe.

Konventionen, der er en revideret udgave af en af den internationale arbejdskonference i 1929 vedtaget konvention (nr. 28) om samme emne, omfatter efter artikel 1 alt det med et skibs lastning og losning forbundne arbejde eller del af et arbejde, der udføres i, på eller ved enhver søhavn eller indlandshavn, dok, kaj, bolværk eller lignende sted, hvor sådant arbejde udføres, uanset om dette arbejde udføres i land eller om bord, og uanset om skibet går i indenrigs- eller udenrigsfart.

Konventionens artikler 2-14 indeholder bestemmelser om beskyttelsesforanstaltninger for personer, der er beskæftiget inden for det i artikel 1 omhandlede arbejdsområde, herunder forskrifter for indretningen af adgangen til og fra skibe, af mid-

ler til nedstigning i og opstigning fra lastrum, af belysning, af hejse- og transportmidler og lignende.

Artikel 15 giver mulighed for at gøre visse undtagelser fra konventionens bestemmelser.

Konventionen havde ikke tidligere kunnet ratificeres fra dansk side som følge af, at der ikke i medfør af lovgivningen om arbejderbeskyttelse var udfærdiget administrative regler svarende til konventionens bestemmelser. Efter at arbejdsministeriet den 18. maj 1965 i henhold til § 10, jfr. § 29, i lov nr. 226 af 11. juni 1954 om almindelig arbejderbeskyttelse (som ændret ved lov nr. 148 af 21. april 1965) har udfærdiget regulativ for lastning og losning af skibe, og efter at handelsministeriet ved bekendtgørelse af 21. maj 1965 om forskrifter om skibes bygning og udstyr m. v. i henhold til lovgivningen om tilsyn med skibe har fastsat de fornødne forskrifter, er det til konventionens ratifikation udkrævede grundlag tilvejebragt.

2. Konvention nr. 119 om sikring af maskineri.

Til konventionen er knyttet en henstilling, indeholdende mere detaljerede regler om sikring af maskineri.

Efter artikel 1 i konventionen omfatter denne alle maskiner, der ikke drives manuelt, hvad enten de er nye eller brugte. Manuelt drevne maskiner omfattes kun, såfremt der af den kompetente myndighed i det enkelte medlemsland træffes bestemmelse herom efter forhandling med vedkommende arbejdsgiver- og arbejderorganisationer.

De maskiner, der omfattes af konventionen, må efter dens artikel 2 ikke sælges eller udlejes og må, i det omfang den kompetente myndighed bestemmer, ej heller på anden måde overdrages eller udstilles, uden at alle farlige dele er forsvarligt afskærmet.

Ansvaret for overholdelsen af bestemmelserne i artikel 2 påhviler efter konventionens artikel 4 som hovedregel den, der sælger, udlejer eller på anden måde overdrager eller udstiller maskinerne.

Konventionens artikel 6 foreskriver endvidere forbud mod anvendelse af maskiner, hvis farlige dele ikke er tilstrækkeligt afskærmet.

Der gives mulighed for dispensation fra artiklerne 2 og 6.

Konventionens bestemmelser finder efter artikel 17 anvendelse

delse inden for alle grene af erhvervslivet, medmindre en medlemsstat ved en erklæring afgivet i forbindelse med ratifikationen begrænser konventionens anvendelsesområde nærmere.

Medens en ratifikation af konventionen ikke var forenelig med bestemmelserne i lovgivningen om arbejderbeskyttelse i dennes hidtidige affattelse, er der efter gennemførelsen af lov nr. 245 af 13. juni 1968 om ændring af lov om almindelig arbejderbeskyttelse, lov nr. 246 af 13. juni 1968 om ændring af lov om arbejderbeskyttelse inden for handels- og kontorvirksomhed samt lov nr. 247 af 13. juni 1968 om ændring af lov om arbejderbeskyttelse inden for landbrug, skovbrug og gartneri, der er trådt i kraft den 1. april 1969, åbnet mulighed for dansk tiltrædelse af konventionen, idet arbejderbeskyttelseslovgivningens regler om leverandørers, sælgeres og udstilleres ansvar for maskiners indretning m. v. ved de nævnte ændringslove er udvidet til at omfatte udstilling til leje samt ikke-erhvervsmæssigt salg af utilstrækkeligt sikret maskineri.

Da konventionen imidlertid efter dens artikel 17 har et videre anvendelsesområde end bestemmelserne i den danske lovgivning om arbejderbeskyttelse, idet denne lovgivning ikke omfatter arbejde, der udføres af søfolk, og som må henføres til skibstjeneste, arbejde om bord på skibe (med visse undtagelser) samt fiskeri og luftfartstjeneste, vil det være påkrævet, at der i overensstemmelse med den nævnte konventionsbestemmelse ved ratifikationen afgives erklæring om, at konventionen — for så vidt angår skibstjeneste og arbejde om bord på skibe (herunder fiskerfartøjer) konventionens afsnit II — ikke kommer til anvendelse på maskiner, der anvendes inden for de nævnte arbejdsområder.

3. Konvention nr. 120 om hygiejne i handels- og kontorvirksomheder.

Til konventionen er knyttet en henstilling indeholdende mere detaljerede regler om hygiejne i handels- og kontorvirksomheder.

Efter artikel 1 i konventionen finder dens bestemmelser anvendelse på handelsvirksomheder, på virksomheder, institutioner eller administrative organer, hvor de ansatte hovedsagelig er beskæftiget ved kontorarbejde, samt på sådanne afdelinger af andre virksomheder, hvor de ansatte hovedsagelig er beskæftiget ved handelsvirksomhed eller kontorarbejde, for så vidt disse afdelinger ikke er omfattet af nationale love eller administrative forskrifter eller andre ordninger vedrørende hygiejne i industri, miner, transport eller landbrug.

Nærmere angivne typer af de i artikel 1 omhandlede virksomheder og institutioner m. v. kan ifølge konventionens artikel 2 af vedkommende myndighed undtages fra konventionens bestemmelser eller nogle af disse, såfremt forholdene eller beskæftigelsesvilkårene måtte tale herfor.

I konventionens afsnit II (artiklerne 7-19) er der fastsat bestemmelser om de sundhedsmæssige og hygiejniske krav, som arbejdslokaler m. v., der benyttes af de af konventionen omfattede handels- og kontorvirksomheder, skal opfylde. Bestemmelserne indeholder forskrifter om vedligeholdelse og renholdelse af arbejdslokaler og inventar, ventilation, belysning, temperatur, indretning af arbejdslokaler og arbejdspladser, drikkevand, vaskeindretninger og sanitetsforhold, siddepladser, omklædnings- og tørrerum, hygiejne i underjordiske eller vinduesløse lokaler, beskyttelse mod skadelige stoffer eller processer, dæmpning af støj og rystelser samt førstehjælp.

Medens en ratifikation af konventionen ikke var forenelig med bestemmelserne i lovgivningen om arbejderbeskyttelse i dennes hidtidige affattelse, er der efter gennemførelsen af lov nr. 245 af 13. juni 1968 om ændring af lov om almindelig arbejderbeskyttelse og lov nr. 246 af 13. juni 1968 om ændring af lov om arbejderbeskyttelse inden for handels- og kontorvirksomhed, der er trådt i kraft den 1. april 1969, åbnet mulighed for dansk tiltrædelse af konventionen, idet de i sidstnævnte lov fastsatte krav om sundheds- og velfærdsforanstaltninger på arbejdsstedet i en vis udstrækning er udvidet til at omfatte handels- og kontorvirksomheder, der benytter arbejdslokaler taget i brug før den 1. april 1955, ligesom en række bestemmelser i de nævnte arbejderbeskyttelseslove er udformet under hensyntagen til konventionens principper.

Forslaget til folketingsbeslutning fik ved behandlingen i folketinget tilslutning fra alle ordførerne.

Erling Dinesen (S) rejste spørgsmålet, om konventionen om beskyttelsesforanstaltninger ved arbejde med lastning og losning af skibe, der stammede fra 1932, var forældet, og om ILO havde taget spørgsmålet om dens revision op.

Han spurgte endvidere, om disse væsentlige beskyttelsesbestemmelser ikke automatisk burde gælde for Grønland, og om problemerne havde været drøftet med Grønlandsministeren.

Kurt Brauer (SF) ønskede oplysning om, hvad der endnu kunne ventes af konventionssager i den kommende tid.

Arbejdsministeren kunne oplyse, at der ikke var taget skridt til revision af den konvention, Erling Dinesen havde omtalt.

Han kunne endvidere give den oplysning, at der på nuværende tidspunkt ikke lå flere konventioner, som ville kunne fremmes til folketingsbeslutning, og at en samlet oversigt over ILOs konventioner, og hvilke der var ratificeret fra dansk side, var indeholdt i beretningen om den internationale arbejdskonferences arbejde i 1969.

Hvad angik spørgsmålet om ILO-konventionernes ikraftsættelse på Grønland, var der af et sagkyndigt udvalg udarbejdet forslag til lov om arbejderbeskyttelse på Grønland. Dette lovforslag havde været genstand for brevveksling mellem arbejdsministeriet og Grønlandsministeriet, og resultatet var blevet, at spørgsmålet ville blive gjort til genstand for en vurdering ved et ophold på Grønland, som repræsentanter for arbejdsrådet i den anledning ville tage i den kommende sommer.

Forslaget, der gennemførtes uden udvalgsbehandling, vedtoges ved 2. (sidste) behandling enstemmigt med 127 stemmer.

4. Folketingsbeslutning om Danmarks godkendelse af beslutning om Islands optagelse i Den europæiske Frihandels-sammenslutning og om Danmarks ratifikation af den i forbindelse hermed den 12. december 1969 i Reykjavik undertegnede aftale om en nordisk industrialiseringsfond for Island. (Minister for europæiske markedsanliggender *Nyboe Andersen*). [A. sp. 1605. C. sp. 193].

Skriftlig fremsættelse ¹³/₁ (F. sp. 2375). 1. beh. ²⁰/₁ (F. sp. 2658). Partiernes ordførere: Ivar Nørgaard, Bøgholm, Per Federspiel, Svend Haugaard og Aksel Larsen. 2. (sidste) beh. ²³/₁ (F. sp. 2783).

Ved folketingsbeslutningen meddeler folketinget sit samtykke til, at Danmark godkender en af Den europæiske Frihandels-sammenslutnings Råd den 4. december 1969 truffen beslutning, hvorefter Republikken Island vil kunne optages som medlem af sammenslutningen, og til Danmarks ratifikation af den i forbindelse hermed den 12. december 1969 i Reykjavik undertegnede aftale om en nordisk industrialiseringsfond for Island.

Om det nærmere indhold af beslutningen, truffet af EFTAs råd, og af aftalen om en nordisk industrialiseringsfond må henvises til forslaget og dets ledsagende bemærkninger.

Ministeren for europæiske markedsanliggender gav i sin fremsæt-

telse en redegørelse for baggrunden for Islands ansøgning om optagelse i EFTA.

Da EFTA oprettedes i 1960, så Island sig ikke i stand til fra begyndelsen at deltage i dette samarbejde. Efter en henvendelse fra Island til EFTA i 1961 med henblik på tilslutning under en eller anden form, stillede sagen — på grund af EFTAs forhandlinger med EEC — i bero. I november 1968 indgav Island sin ansøgning om medlemskab, hvilket førte til forhandlinger både inden for EFTAs rammer og bilateralt mellem Island og de enkelte EFTA-lande om vilkårene for Islands optagelse.

Ved optagelsen er der vist vidtgående forståelse for og hensyntagen til de *særlige problemer*, der rejser sig for Islands deltagelse i dette markedssamarbejde. Island opnår således *straks de fulde fordele ved medlemskabet* samtidig med, at der for *liberaliseringen* af og *toldafviklingen* for importen af EFTA-varer er fastlagt *overgangsordninger* af henholdsvis *5 og 10 års varighed*. Hertil kommer, at visse af de særligt gunstige toldregler, der ved EFTAs tilblivelse gennemførtes i forhold til *Portugal*, også vil finde anvendelse på Island. Endvidere vil Island helt kunne holde enkelte varer, herunder navnlig *olie- og benzinprodukter*, uden for konventionens liberaliseringsbestemmelser. Endelig yder henholdsvis Storbritannien (for fiskeeksportens vedkommende) og de øvrige nordiske lande (gennem finansielle bidrag til landets industrialisering og tilsagn om importlettelser for fåre- og lammekød) *særlige indrømmelser* ved Islands indtræden i frihandels sammenslutningen.

Om disse indrømmelser sagde ministeren bl. a.:

„... Når disse indrømmelser må anses for velbegrundede, beror det dels på, at 90 pct. af Islands eksportindtægter hidrører fra fiskeri og landbrug, for hvilke sektorer EFTA-medlemskabet ikke umiddelbart ville medføre fordele, medens praktisk taget hele Islands import falder på industrisektoren og derfor omfattes af EFTA-toldafviklingen, dels på, at Island i en årrække først og fremmest som følge af svigtende fangst- og afsætningsbetingelser inden for fiskerierhvervet har befundet sig i en vanskelig økonomisk situation. De relativt lempelige tiltrædelsesvilkår må betragtes som en forudsætning for Islands tilslutning, eftersom det islandske samfund ved landets indtræden i EFTA må påregne at blive stillet over for løsningen af betydelige opgaver, inden man vil kunne indgå i det økonomiske samarbejde på lige fod med de øvrige EFTA-lande. Med oprettelsen af en nordisk industrialiseringsfond for Island har det netop været tanken at skabe forudsætninger for, at Island i en overskuelig fremtid vil kunne udnytte de toldfordele for industrivarer, det opnår ved sin indtræden i frihandels sammenslutningen. Ikke mindst i en indledende fase, hvor mange industrier på det nærmeste må bygges op fra grunden, vil det være afgørende, at der eksisterer tilstrækkelige finansieringsmuligheder, og at de nødvendige indkøb af kapitaludstyr i

udlandet kan gennemføres uden at belaste den i forvejen anspændte islandske valutasisuation.

Det er i bemærkningerne til forslaget fremhævet, at de øvrige nordiske lande og herunder særlig Danmark har en såvel ideel som økonomisk interesse i, at Island ikke isoleres. I en situation, hvor forhandlinger om en udvidelse af fællesmarkedet kan ventes indledt i løbet af 1970, og henset til de pågående bestræbelser for at etablere et udvidet nordisk økonomisk samarbejde er det vigtigt, at Island gives denne mulighed for at påbegynde tiltrængte reformer af landets erhvervsstruktur og for at styrke og udbygge sine handelsmæssige forbindelser med EFTA-landene. Island er praktisk taget det eneste europæiske land, som indtil dato ikke har nydt fordelene ved sammen med andre lande at deltage i handelspræferencearrangementer. De stærke politiske og kulturelle bånd, der består mellem Island og EFTA-landene, turde være tilstrækkelig bevæggrund til at byde Island velkommen som deltager i det markedssamarbejde, der i forvejen har de øvrige nordiske lande som deltagere. I den øjeblikkelige markedspolitiske situation forekommer det også at være i vor interesse over for omverdenen, at EFTA fremstår som et eksempel på en europæisk samarbejdsorganisation, der er åben for tredjelande. . . .“

Forslaget fik i folketinget varm tilslutning fra alle ordførerne.

Det vedtoges ved 2. (sidste) behandling uden forudgående udvalgsbehandling enstemmigt med 124 stemmer.

5. Folketingsbeslutning om foranstaltninger vedrørende de indkaldte værnepligtiges økonomiske og sociale forhold. (Søgaard, Kjeld Olesen og Orla Pedersen). [A. sp. 1057. C. sp. 493].

Skriftlig fremsættelse ²⁸/₁₀ (F. sp. 671). 1. beh. ¹⁹/₁₁ (F. sp. 1313). Partiernes ordførere: Søgaard (Kjeld Olesen), Juul-Madsen, Kristen Østergaard, Bilgrav-Nielsen og Kurt Brauer. Henvist til udvalg på 17 medlemmer (Juul-Madsen, Adam Møller [næstformand], Henry Møller, Vestergaard Poulsen (fra ¹⁶/₁₁ Mads Eg Damgaard), Holger Hansen, Houmann (fra ¹⁷/₁₂ Arne Christiansen), Kristen Østergaard, Bilgrav-Nielsen, Samuelsen, Skovmand, Søgaard, Finn Christensen, Frode Jakobsen, Niels Mørk, Kjeld Olesen [formand], Orla Pedersen, Kurt Brauer). Betænkning (B. sp. 887) afgivet ²³/₄. 2. (sidste) beh. ⁵/₅ (F. sp. 5455).

Folketingsbeslutningen har følgende ordlyd:

„Folketinget opfordrer regeringen til at træffe foranstaltninger til gennemførelse af en forbedret aflønningsordning for de indkaldte værnepligtige.“

I sin oprindelige form lød forslaget til folketingsbeslutning således:

„Folketinget opfordrer regeringen til hurtigst muligt at fremkomme med forslag til lov om en soldaterlønsordning, der tager udgangspunkt i klimaudvalgets 1.800 kr.'s forslag og i en omlægning af de nuværende naturalydelser til tilbud om sådanne, hvor dette af pædagogiske grunde er ønskeligt, dog under hensyntagen til forsvarrets virksomhed i øvrigt. Det imødeses, at en sådan ordning opbygges over nogle år.“

Det fremgik af bemærkningerne til forslaget, at dette var enslydende med et forslag til folketingsbeslutning, som blev fremsat på et sent tidspunkt i folketingssamlingen 1968-69. Om den umiddelbare baggrund for dette forslags fremkomst henvises til folketingsårbog 1968-69 side 684, ligesom der henvises til årbogens side 663, hvor det oprindelige forslag til folketingsbeslutning om dette emne er omtalt. Samtlige forslag var udarbejdet på grundlag af det materiale, som er tilvejebragt i forsvarrets klimaudvalgs 4. delbetænkning af 5. april 1968 (betænkning nr. 499).

Ved 1. beh. af forslaget redegjorde *forsvarsministeren* for resultatet af nogle drøftelser med talsmændene for de værnepligtige, hvorunder man havde søgt klarlagt, hvilke forbedringer de værnepligtige måtte ønske gennemført som de første. Forsvarsministeren var enig med forslagsstillerne i deres sigte mod at gennemføre gunstigere vilkår for de værnepligtige, men understregede de merudgifter, som ville blive følgen af gennemførelsen af folketingsbeslutningen i den foreslåede ordlyd. *Juul-Madsen* (KF) og *Kristen Østergaard* (V) samt *Bilgrav-Nielsen* (RV) ønskede ligeledes forbedringer gennemført, idet dog de to førstnævnte fandt problemerne komplicerede. *Kurt Brauer* (SF) var modstander af forslaget ud fra sit principielle standpunkt: at forsvaret burde afskaffes.

Som det fremgår af det ovenfor anførte, fik forslaget en anden formulering ved et ændringsforslag, der blev stillet i udvalgets betænkning. Det hedder bl. a. i denne:

„Der er i udvalget enighed om, at de værnepligtiges forhold må forbedres, og der bør i princippet gives de værnepligtige en egentlig aflønning efter de retningslinjer, der er udtrykt i klimaudvalgets betænkning . . . Udvalget har endvidere noteret sig ministerens bemærkninger om, at der blandt de værnepligtige synes at være et ønske om først og fremmest at få forbedret indkvarteringsforholdene. Man er opmærksom på, at disse forbedringer vil blive opnået ved nybyggeri og sanering af bestående kaserner i forbindelse med de

igangværende og forestående udflytninger samt gennem en effektiv udnyttelse af indkvarteringsfaciliteterne på de nuværende kaserner.

Vedrørende de overvejelser, som ministeren må gøre sig, er man endvidere enig om følgende synspunkter:

Selv om det ville være ønskeligt snarest at kunne sætte grænsen for en egentlig aflønning så højt som muligt — f. eks. de 1.800 kr. månedligt som foreslået af klimaudvalget — må dette tilpasses de økonomiske muligheder og vil kun kunne iværksættes over en år-række.

Hvorvidt der skal være tale om naturalydelse eller kontantydelse, må endvidere afhænge af resultatet af forhandlinger med de værnepligtiges talsmænd.

De første ændringer bør ske ved en nyordning og tilpasning af kostforplejnings- og kantinevirksomheden til en cafeteriaordning for alt personel med en centraliseret drift, bl. a. af hensyn til en kvalitets- og prismæssig ensartethed for samtlige værnepligtige. Samtidig hermed bør den nuværende ordning med kost i form af naturalydelser formentlig ændres til tilbud om køb af kosten på tjenestestedet. Dette spørgsmål bør forsvarsministeren dog drøfte med de værnepligtiges talsmænd

Øvrige naturalydellesordninger bør på tilsvarende måde gennemgås. Udvalget er opmærksom på, at visse af disse ændringer vil kræve lovændringer.

Forsorgslovens muligheder for at hjælpe ud fra sociale begrundelser bør ikke forringes i forbindelse med ovennævnte omlægninger, ligesom der bør tilstræbes større ensartethed ved kommunernes administration af hjælpen.

Et *flertal* (udvalget med undtagelse af socialistisk folkepartis medlem af udvalget) indstiller herefter forslaget til folketingsbeslutning til *vedtagelse* med nedenstående ændringsforslag, der er tiltrådt af forsvarsministeren, og som omformulerer forslagets tekst under hensyn til resultatet af udvalgets arbejde.

Et *mindretal* (socialistisk folkepartis medlem af udvalget) indstiller forslaget til folketingsbeslutning til *forkastelse* og vil nærmere motivere sin indstilling ved 2. (sidste) behandling.“

Forslaget til folketingsbeslutning blev ved 2. (*sidste*) beh. vedtaget i den ændrede form med 108 stemmer mod 5 (SF og VS), medens 1 medlem (*Djurhuus*) tilkendegav, at han hverken stemte for eller imod.

6. Folketingsbeslutning vedrørende idrættens forhold.

(*Kjeld Olesen, Lene Bro, Erhard Jakobsen, Karl Max Rasmussen og Børge Schmidt.*) [A. sp. 1119. C sp. 257.]

Skriftlig fremsættelse ¹¹/₁₁ (F. sp. 1095). 1. beh. ⁹/₁₂ (F. sp. 1953). Partiernes ordførere: Kjeld Olesen, Simonsen, Robert

Christensen (Skov Thulesen), Gydemark og Ove Munch. Henvist til udvalg på 17 medlemmer (Simonsen [næstformand], Knud Bro, Clara Munck, Poul Schlüter, Robert Christensen, Søren Jensen, Skov Thulesen, Gydemark, Martin Pedersen, Niels Helveg Petersen, Kjeld Olesen, Lene Bro, Falk Hansen, Orla Møller, Karl Max Rasmussen, Børge Schmidt [formand] og Ove Munch). Betænkning (B. sp. 325) afgivet $\frac{4}{2}$. 2. beh. $\frac{18}{2}$ (F. sp. 3688) og $\frac{5}{3}$ (F. sp. 4018). Henvist til fornyet udvalgsbehandling. Tilføjelse til betænkning (B. sp. 543) afgivet $\frac{20}{2}$.

Folketingsbeslutningen har følgende ordlyd:

„Folketinget opfordrer ministeren for kulturelle anliggender til at nedsætte en hurtigt arbejdende kommission, der skal analysere idrættens nuværende vilkår og fremtidige placering i samfundet — både den konkurrencebetonede idræt og andre former for idræt — der har til hensigt at fremme den fysiske sundhed.“

Om baggrunden for at fremsætte forslag til folketingsbeslutning vedrørende idrættens forhold udtalte *ordføreren for forslagsstillerne* (Kjeld Olesen) i fremsættelsestalen:

„Når forslaget henvender sig til ministeren for kulturelle anliggender, synes det ganske naturligt ud fra betragtningen om, at idrætten er en endog vigtig del af vort samlede kulturmønster.

Dette bør understreges, da man ved tidligere lejligheder, hvor kulturpolitikken har været drøftet i bred almindelighed, ikke synes at have tillagt dette nogen synderlig værdi.

Idet jeg henviser til forslagets bemærkninger, skal der anføres to hovedargumenter for nedsættelsen af denne hurtigt arbejdende kommission. For det første udføres der allerede nu inden for idrætten et gigantisk stykke ungdomsarbejde, der i sig selv sparer samfundet for store udgifter. Det må være samfundets opgave at sørge for, at rammerne, inden for hvilke idrætten skal trives, er i orden. Dette er desværre ikke tilfældet i dag.

For det andet står vi over for nogle problemer vedrørende folkesundheden, som vi ikke tidligere har kendt til i samme omfang. Den stadig mere magelige tilværelse, vi fører, hvor maskiner udfører det, som tidligere var manuelt arbejde, betyder fysisk slaphed. Dette kombineret med for megen fedtholdig mad og et rekordagtigt tobaksforbrug gør en indsats fra samfundets side nødvendig.

Jeg vil gerne understrege bemærkningen om, at kommissionen væsentligt bør bestå af idrættens egne repræsentanter. Også for dermed at få sagt, at selvom folketinget ved at vedtage forslaget for før-

ste gang går mere direkte ind på idrættens områder, så må idrættens selvstændige placering i samfundet ikke antastes.

Kommissioner har en tilbøjelighed til at arbejde i adskillige år. Det må ikke blive tilfældet med denne. Det bør pålægges den, at man senest i løbet af folketingssamlingen 1970-71 må fremkomme med en betænkning.

Det vil sikkert hos nogle være en nærliggende tanke at lade idrættens forhold behandle i en betydelig bredere fritidskommission. Jeg vil gerne advare herimod. Tidligere erfaringer har vist, at idrættens synspunkter får svært ved at trænge igennem, hvortil kommer, at samfundet nu skylder idrætten, at man alvorligt og alene beskæftiger sig med dens problemer."

Forslaget fik ved 1. behandling tilslutning fra såvel *kulturministeren* som fra samtlige partiers ordførere. Det henvistes til behandling i et udvalg, som i en enstemmig betænkning giver udtryk for, at man med ministeren er enig i, at den i forslaget til folketingsbeslutning omhandlede „kommission“ i stedet benævnes „udvalg“, der vil blive af mere begrænset størrelse, og som påregnes at kunne arbejde hurtigere og friere end en egentlig kommission. Det forudsættes, at Dansk Idræts-Forbund, De danske Gymnastik- og Ungdomsforeninger, De danske Skytte-, Gymnastik- og Idrætsforeninger samt Dansk Firmaidræt repræsenteres i udvalget, hvis sammensætning i øvrigt efter det af ministeren oplyste bl. a. vil komme til at bestå af repræsentanter for indenrigsministeriet, undervisningsministeriet og ministeriet for kulturelle anliggender.

Det siges videre i betænkningen, at udvalget efter drøftelserne med ministeren er enig i følgende *kommissorium* vedrørende idrætslivet:

„Det er udvalgets opgave at klarlægge de nuværende vilkår for idrætten, både den konkurrencebetonede og andre former for idræt, der har til hensigt at fremme den fysiske sundhed.

På grundlag heraf skal udvalget fremlægge sine betragtninger over, hvorledes idrættens stilling kan og bør styrkes, herunder også i hvilket omfang der kan tilbydes de ældre befolkningsklasser mulighed for at bevare den fysiske form. Det må i denne sammenhæng være en opgave i overvejelserne at inddrage spørgsmålet om idrætspladser af enhver art samt de til leder- og instruktøruddannelsen knyttede problemer.

Idrætten må ansues som en del af landets kulturelle mønster. Udvalget bør derfor have opmærksomheden henvendt på muligheden for til idrætshaller at knytte lokaler m. v., der kan bidrage til at vække interesse for deltagelse i andre former for udfoldelse inden for litteratur, teater, musik, film, maling, formgivning m. v., ligesom alle spørgsmål af interesse for koordineringen af idrætslivet og det alment kulturelle og folkeoplysende arbejde bør tages op til vurdering. I

denne forbindelse bør udvalget være opmærksom på foreliggende samarbejdsmuligheder for idrætslivet og undervisningsvæsenet.

Udvalget bør fremdeles søge at belyse, hvorledes bestræbelserne for at fremme idræt og motion kan forenes med interessen for udbygningen af friluftslivet og forståelsen for naturens værdier, samt hvorledes idrætten kan tjene til at fremme forståelsen nationerne imellem.

Det forventes, at udvalget søger at belyse de økonomiske problemer med hensyn til investering i og drift af idrætten under de vilkår, som udvalget må finde hensigtsmæssige. I udvalgets arbejde hermed må retningslinjerne hvile på det synspunkt, at det private initiativ stadig må have en central placering i udvikling og organisation af idrætslivet.

Det forudsættes endelig, at udvalget gør sig bekendt med, hvorledes man i andre lande, med hvilke Danmark med rimelighed kan sammenligne sig, arbejder med idrætslivets problemer.

Udvalget er i øvrigt bemyndiget til at inddrage også andre spørgsmål, som udvalget måtte finde relevante, hvorved tilføjelse, at man er berettiget til at indkalde fornøden sagkyndig bistand.“

Ved 2. behandling kom det til en meget skarp meningsudveksling mellem kulturministeren og Kjeld Olesen (S), som kritiserede ministeren for at have rettet henvendelse til Friluftsrådet, Dansk Ungdoms Fællesråd og Samrådet for de uniformerede børne- og ungdomskorps om at indtræde i det ministerielle udvalg. Kjeld Olesen fandt, at disse 3 organisationer intet har med det egentlige idrætslige at gøre, og han betegnede det som forkasteligt, at forslagsstillerne ikke forinden var blevet underrettet om ministerens henvendelse. Ministeren fandt kritikken ganske uberettiget og fastholdt, at han havde handlet i overensstemmelse med det af folketingsudvalget godkendte kommissorium, og at der iøvrigt i udvalget havde været enighed om, at det var ministerens sag at udpege medlemmerne.

Efter forslag fra Kjeld Olesen blev *behandlingen standset og forslaget henvist til fornyet udvalgsbehandling*. I en tilføjelse til betænkningen indstillede udvalget forslaget til endelig vedtagelse uændret, men delte sig i følgende flertals- og mindretalsudtalelser:

„Et flertal (det konservative folkepartis, venstres, det radikale venstres og socialistisk folkepartis medlemmer af udvalget) må konstatere, at der ikke findes grundlag for en fornyet udvalgsbehandling. Ministeren har ved samråd i udvalget meddelt, at det kommende ministerielle udvalg tænkes sammensat på følgende måde: Dansk Idræts-Forbund, De danske Gymnastik- og Ungdomsforeninger, De danske Skytte-, Gymnastik- og Idrætsforeninger, Dansk Firmaidræt, Samrådet for de uniformerede børne- og ungdomskorps, kontorchef William Horsten, Friluftsrådet, stud. polit. Axel Sløk, formand for Dansk Ungdoms Fællesråd, professor, dr. med. Ove Bøje, redaktør Gunnar Hansen, Danmarks radio, og repræsentanter for indenrigsministeriet, undervisningsministeriet og ministeriet for kulturelle anlig-

gender, samt at han desuden vil anmode Dansk Idræts-Forbund om at udpege en sekretær til udvalget. Flertallet mener, at det ikke er udvalgets opgave at fastlægge sammensætningen af det ministerielle udvalg, men på den givne foranledning ønsker man dog at udtale, at den af ministeren skitserede sammensætning er i overensstemmelse med det opstillede og af udvalget enstemmigt godkendte kommissorium.

Et *mindretal* (socialdemokratiets medlemmer af udvalget) ønsker at udtale, at forslagsstillernes sigte med forslaget har været, at et udvalg, væsentligt bestående af idrættens egne repræsentanter, skulle have mulighed for at kulegrave idrættens problemer, som det er utrykt i betænkningens forslag til kommissorium.

Med den nu meddelte sammensætning finder forslagsstillerne, at forslaget har fået en anden karakter end den tilsigtede, og håber, at ministeren, inden udvalget påbegynder arbejdet, vil sørge for, at en større repræsentation af idrættens folk skaber en rimelig balance.

Det understreges, at de uden for idrætten nævnte organisationer vil kunne tilføre arbejdet værdifulde bidrag, men at dette burde være sket ved, at de tilkaldtes til særlige møder.

Efter en fornyet meningsudveksling ved fortsættelsen af anden (sidste) behandling blev forslaget enstemmigt vedtaget med 125 stemmer.

7. Folketingsbeslutning om offentlig forebyggende børnetandpleje. (*Karl Max Rasmussen, Gorrsen, Ove Hansen, Thomas Have, Hans Hækkerup, Erhard Jakobsen, Peter Jørgensen, Ejner Nielsen. Axel Ivan Pedersen og Børge Schmidt*). [A. sp. 3199. C. sp. 817].

Skriftlig fremsættelse $13/3$ (F. sp. 4312). 1. beh. $23/4$ (F. sp. 5279). Partiernes ordførere: Karl Max Rasmussen, Ulla Worm, Anna Sejerøe-Olsen, Amtoft og Ove Munch. Henvist til udvalg på 17 medlemmer (Ulla Worm, Karen Thurøe Hansen [næstformand], Asger Jensen, Lis Møller, Anna Sejerøe-Olsen, A. Chr. Andersen, Kofoed, Samuelsen, Amtoft, Stinus, Karl Max Rasmussen, Grünbaum, Thomas Have [formand], Waldemar Laursen, Ejner Nielsen, Axel Ivan Pedersen og Ove Munch). Betænkning (B. sp. 2487) afgivet $28/5$. 2. (sidste) beh. $4/6$ (F. sp. 7298).

Folketingsbeslutningen — hvis tekst blev omformuleret under folketingets behandling — har i sin endelige form følgende ordlyd:

„Folketinget opfordrer regeringen til — efter forudgående forhandlinger med de kommunale organisationer — at fremsætte forslag til lov om offentlig forebyggende børnetandpleje.“

I sin oprindelige form havde forslaget følgende ordlyd:

„Folketinget opfordrer regeringen til at fremsætte lovforslag om offentlig forebyggende børnetandpleje efter de retningslinjer, der er angivet i betænkning nr. 427/1966 om offentlig forebyggende børnetandpleje“.

Forslaget var ledsaget af følgende bemærkninger:

„I 1959 nedsatte indenrigsministeren en kommission med den opgave at overveje problemerne i forbindelse med fremtidige børnetandplejeordninger. En enig kommission afgav „Betænkning om offentlig forebyggende børnetandpleje“ i 1966 (nr. 427/66) indeholdende forslag til lov om obligatorisk indførelse af børnetandpleje gennem en opbygningsperiode og med statstilskud på 50 pct. af lønudgifterne til de kommunalt drevne klinikker.

Ifølge oplysninger på tandlægenes årskongres i januar 1970 vil der efter 1. april 1970 til trods for kommunesammenlægningerne være 35-40 pct. skolesøgende børn, der ikke inden for en overskuelig tid vil få tandpleje, medmindre kommunerne får pligt til at indføre offentlig børnetandpleje.

Hvis staten ikke — som angivet i betænkningen — for tiden vil kunne yde et tilskud på 50 pct. af lønudgifterne, må vi med hensyn til tilvejebringelsen af et økonomisk grundlag for tandplejeordningen henvide til de af socialdemokratiet stillede forslag til folketingsbeslutning, bl.a. vedrørende skattegrundlagstilskud og fastlæggelse af opgavefordeling med henblik på tilvejebringelse af en statslig tilskudsordning“.

Forslaget blev mødt med megen velvilje fra alle sider i folketinget. *Indenrigsministeren* oplyste, at man i ministeriet var gået i gang med at udarbejde lovforslag om en obligatorisk børnetandplejeordning efter de retningslinjer, der er indeholdt i betænkningen fra 1966. Når der endnu ikke var fremsat lovforslag, skyldtes det, at sagen havde været stillet i bero på grund af kommunalreformens gennemførelse og overvejelser vedrørende den ændrede byrdefordeling mellem stat og kommuner. Det var hensigten at udforme forslaget på en sådan måde, at udgifterne bæres uden refusion af staten, men lovforslaget skulle naturligvis nærmere forhandles med de kommunale myndigheder og andre interessegrupper.

Sin endelige form fik forslaget efter et ændringsforslag, som i udvalgets betænkning blev stillet af hele *udvalget*, og som var tiltrådt

af indenrigsministeren. Af betænkningen fremgår det, at forhandlingerne mellem ministeren og de kommunale organisationer muligvis vil blive påbegyndt allerede i juni måned 1970, og at udvalget forventer, at ministeren på baggrund af disse forhandlinger vil kunne fremsætte forslag til lov om offentlig forebyggende børnetandpleje.

Ved 2. (sidste) behandling blev forslaget til folketingsbeslutning i den ændrede affattelse vedtaget enstemmigt med 131 stemmer.

8. Folketingsbeslutning i henhold til grundlovens § 47 med hensyn til statsregnskabet for finansåret 1967-68. [C. sp. 565].

Statsrevisorernes betænkning over statsregnskabet for finansåret 1967-68 blev anmeldt i folketinget ²⁴/₄ 1968 (F. sp. 5956). Betænkningen blev henvist til et udvalg på 17 medlemmer (Burgdorf, Gerda Møller, Vestergaard Poulsen (fra ¹⁶/₁ Hans Kjær), Niels Ravn [formand], Niels Jørgen Nielsen, Niels Andersen, Jens Frandsen, Jørgen Andersen, Amtoft, Helge von Rosen, Kampmann [næstformand], Poul Dalsager (⁴/₁₁-¹⁴/₁, Sv. E. Andersen), Egon Jensen, Risgaard Knudsen, Hans Lund, Th. Mikkelsen og Vivike). Udvalget afgav betænkning (B. sp. 933) ²⁹/₄.

1. beh. af det i betænkningen indeholdte forslag til folketingsbeslutning fandt sted ¹²/₅ (F. sp. 5641), 2. (sidste) behandling ¹⁵/₅ (F. sp. 5806).

Ved folketingsbeslutningen godkendtes statsregnskabet for finansåret 1967-68.

I udvalgets enstemmige betænkning udtales det bl. a.:

„Statsrevisorerne har i betydeligt omfang i hovedbetænkningen — og i en vis udstrækning tillige i tillægsbetænkningen — fundet anledning til at påtale mangler i forbindelse med selve budgetudarbejdelsen, ligesom man har fundet anledning til at påtale en række dispositioner, som ikke har kunnet anses for at være i overensstemmelse med de givne bevillinger eller de for bevillingernes anvendelse fastsatte bestemmelser. Foruden tilfælde af over- og underbudgettering og manglende tilpasninger på tillægsbevillingslovforslaget kan således nævnes overtrædelser af rammebevillingsordningen til dels af en sådan karakter, at rammebevillingsordningens dispositionsbegrænsninger gøres illusoriske. Endelig kan nævnes tilsidesættelse af underretningspligten over for bevillingsmyndighederne.

Udvalget har bemærket, at kritikken særlig synes at ramme undervisningsministeriet, ministeriet for kulturelle anliggender, landbrugsministeriet samt ministeriet for Grønland.

Forhold af den nævnte art har også i tidligere betænkninger givet statsrevisorerne anledning til påtale, og udvalget ønsker i nærværende betænkning, således som det også tidligere er sket, at tilslutte sig statsrevisorernes kritik.

Udvalget må ligesom statsrevisorerne endvidere understrege betydningen af, at der gives nøjagtige og fuldstændige oplysninger i tilfælde, hvor der ved regnskabsaflæggelsen konstateres sådanne afvigelser fra bevillingen, at regnskabsmæssig forklaring er påkrævet. I statsrevisorernes betænkning er omtalt et tilfælde, hvor manglende opmærksomhed har medført, at denne indlysende forpligtelse ikke er blevet opfyldt vedrørende en merudgift inden for luftfartsvæsenets område. Luftfartsdirektoratet har, foranlediget af ønsket om en nærmere undersøgelse, erkendt, at man ved afgivelsen af regnskabsmæssig forklaring ikke havde været opmærksom på, at overskridelsen foruden takstforhøjelse også skyldtes realitetsændringer, således at overskridelsen forudgående burde have været forelagt finansministeriet.“

Betænkningen indeholdt herudover omtale af en række enkeltsager, udvalget i særlig grad havde beskæftiget sig med eller af andre grunde særlig fandt anledning til at fremdrage.

Forslaget til folketingsbeslutning blev enstemmigt vedtaget.

9. Folketingsbeslutning om valget af statsrevisorer og disses virksomhed. (*Skytte, Kaj Andresen, Hanne Budtz, From og Morten Lange*). [A. sp. 1275. C. sp. 129].

Mundtlig fremsættelse ²⁸/₁₁ (F. sp. 1636). 1. beh. ²/₁₂ (F. sp. 1715). Ingen bad om ordet. Henvist til udvalget for forretningsordenen. Betænkning (B. sp. 207) afgivet ⁵/₁₂. 2. (sidste) beh. ¹²/₁₂ (F. sp. 2202).

Beslutningen afløser rigsdagsbeslutningen af 4. april 1928 med senere ændringer om valget af statsrevisorerne. Der er således tale om en helt ny beslutning til afløsning af de hidtil gældende bestemmelser. Dette skyldes, at disses sproglige udformning efterhånden virkede noget forældet, og at bestemmelserne var upræcise i forhold til den praksis, der havde dannet sig.

Da imidlertid de nu gennemførte bestemmelser om statsre-

visorernes valg og om deres arbejdsform ikke indeholder væsentlige nyskabelser i forhold til den hidtidige praksis, vil den følgende omtale af beslutningen fortrinsvis beskæftige sig med de bestemmelser, der er underkastet ændringer, navnlig løn- og pensionsbestemmelser.

§ 1 har følgende ordlyd:

„§ 1. Statsrevisorerne vælges for fire år ad gangen, regnet fra en første oktober. Afgår en statsrevisor ved døden, eller bringes hans hverv som statsrevisor i øvrigt til ophør inden for den periode, for hvilken han er valgt, foretager folketinget valg til det ledige hverv for den resterende del af valgperioden.

Stk. 2. For hver statsrevisor vælges en stedfortræder. Ved beslutning i et møde kan statsrevisorerne tilkalde stedfortræderen i anledning af en statsrevisors langvarige sygdom eller andet længerevarende forfald samt i tilfælde, hvor folketingets valg af ny statsrevisor ved ledighed i valgperioden ikke straks kan foretages. Den tilkaldte stedfortræder indtræder for sin funktionstid tillige i statsregnskabsrådet.“

Bestemmelsen giver en mere nøjagtig og utvetydig afgrænsning af *valgperioden* (stk. 1, 1. pkt.) og fastlægger den hidtil fulgte praksis ved *nedlæggelse* af hvervet, medens reglerne ved en statsrevisors *død* ændres (stk. 1, 2. pkt.). Ved stk. 2 afskaffes kravet om enstemmighed eller samtykke fra den fraværende statsrevisor ved *indkaldelse af stedfortræder*.

I § 2, stk. 1, angives nu udtrykkeligt de *hæderlighedsbetingelser*, der også tidligere måtte anses forudsatte. Bestemmelsen har følgende indhold:

„Ingen kan være statsrevisor eller stedfortræder uden at opfylde betingelserne for at kunne vælges til medlem af folketinget. Spørgsmål herom afgøres endeligt af folketinget.“

§§ 3-9 indeholder nærmere bestemmelser om *valg af formand og næstformand*, *indkaldelser af møder*, *arbejdsfordeling*, *arbejdets indhold* og herunder *statsrevisorernes beføjelser* med hensyn til den nødvendige fremskaffelse af oplysninger m. v.

Bestemmelserne er uændrede bortset fra sproglige og tydeliggørende ændringer.

Ved § 10 fastsættes *statsrevisorernes løn* i et fast forhold til

grundvederlaget for folketingets medlemmer, medens den tidligere har været udtrykkeligt fastsat med et grundbeløb, som var undergivet regulering efter de for statens tjenestemænd gældende regler.

Lønnen udgør herefter *to tredjedele* af det til enhver tid gældende *grundvederlag for folketingets medlemmer*.

Ifølge paragraffens stk. 2 får en statsrevisor løn fra den dag, valgperioden begynder at løbe, til udgangen af den måned, hvori han ophører at være statsrevisor. Ved valg i henhold til § 1, 2. pkt., regnes valgperioden fra den dag, valget foretages, medmindre folketinget i det enkelte tilfælde træffer anden bestemmelse.

En stedfortræder, der tilkaldes, får ifølge stk. 3 løn som statsrevisor fra den dag, statsrevisorerne beslutter at tilkalde ham, til udgangen af den måned, hvori tilkaldelsen bringes til ophør ved statsrevisorerens beslutning eller ved foretagelse af valg i henhold til § 1, 2. pkt.

Ved §§ 11-15 er *statsrevisorernes pension* tilsvarende knyttet til de for folketingets medlemmer gældende regler.

En statsrevisor er således efter § 11, stk. 1, berettiget til egenpension, når han — i én eller flere perioder — har været statsrevisor eller tilkaldt stedfortræder i mindst 8 år. Pensionen ydes fra udløbet af det tidsrum, for hvilket der er udbetalt ham løn, såfremt han på dette tidspunkt er fyldt 67 år, og ellers fra den dag, da han opnår denne alder.

En direkte overførelse af det nye pensionssystem for folketingets medlemmer, der ligesom den nye tjenestemandsoordning forudsætter erhvervelse af pensionsret over en meget lang fortløbende periode, ville give urimelige resultater for statsrevisorerne, der efter traditionen først vælges til deres hverv efter mange års medlemskab af folketinget. Det har derfor været nødvendigt at fastsætte en *særlig skala*. Den er optaget i § 11, stk. 2, der har følgende ordlyd:

„Stk. 2. Egenpensionen udgør af den i henhold til lov om valg til folketinget til enhver tid gældende højeste egenpension, der kan opnås af folketingets medlemmer:

ved en funktionstid

fra 8- 9 år.....	46 ² / ₃ pct.
- 9-10 -	48 ¹ / ₃ -
- 10-11 -	50 -
- 11-12 -	51 ² / ₃ -
- 12-13 -	53 ¹ / ₃ -
- 13-14 -	55 -
- 14-15 -	56 ² / ₃ -
- 15-16 -	58 ¹ / ₃ -
- 16-17 -	60 -
- 17-18 -	61 ² / ₃ -
- 18-19 -	63 ¹ / ₃ -
- 19-20 -	65 -
på 20 år og derover.....	66 ² / ₃ - “

§ 12 indeholder bestemmelser om *ægtefællepension*, hvorved bemærkes, at der ikke ydes ægtefællepension til efterlevende efter statsrevisorer, der ikke selv har erhvervet pensionsret.

Den hidtidige adgang til at oppebære *børnepensionsydelser* er ikke opretholdt, da den forekommer uden praktisk betydning.

Beslutningen indeholder endelig bestemmelser om personalet ved *sekretariatet* (§ 16), om *budget og regnskab* (§ 17) og om *ikrafttrædelse m. v.* (§ 18).

Beslutningen træder ifølge § 18 i kraft samtidig med det fremsatte forslag til *lov om ændringer i lov om valg til folketinget* (se herom side 458), som den i øvrigt må ses i sammenhæng med.

Forslaget fik en let gang igennem folketinget.

Ingen bad om ordet ved 1. behandling. Det henvistes til udvalget for forretningsordenen, som efter at have gennemgået forslaget indstillede det til vedtagelse uændret.

Ved 2. (sidste) behandling vedtoges forslaget enstemmigt med 131 stemmer; 2 medlemmer (VS) tilkendegav, at de hverken stemte for eller imod.

10. Folketingsbeslutning om nedsættelse af et folketingsudvalg for folketingsåret 1969-70 til at drøfte problemer og modtage information vedrørende narkotikamisbrug. (*Langkilde, Morten Lange, Else-Merete Ross, Tastesen og Ib Thyregod*). [A. sp. 643. C. sp. 1].

Skriftlig fremsættelse ⁹/₁₀ (F. sp. 136). 1. beh. ¹⁴/₁₀ (F. sp. 382). Langkilde talte på alle forslagsstillernes vegne. 2. (sidste) beh. ¹⁷/₁₀ (F. sp. 495).

Folketingsbeslutningen har følgende ordlyd:

„I folketingsåret 1969-70 nedsætter folketinget et udvalg på 17 medlemmer til at drøfte problemer og modtage information vedrørende narkotikamisbrug.“

Det fremsatte forslag havde følgende bemærkninger:

I beretningen af 1. oktober 1969 fra udvalget angående forslag til lov om ændring i borgerlig straffelov (narkotikakriminalitet) og forslag til lov om ændring af lov om euforiserende stoffer siges det, at der i udvalget var enighed om, at der i begyndelsen af næste folketingsår ved forslag til folketingsbeslutning søges nedsat et udvalg for folketingsåret 1969-70 til at drøfte problemer og modtage information vedrørende narkotikamisbrug. Det nævnes, at det er hensigten, såfremt et sådant udvalg bliver nedsat, blandt andet at drøfte indenrigsministerens kommentarer til en henvendelse fra lederen af rigshospitalets psykotekniske laboratorium, dr. med. Ole J. Rafaelsen, samt iværksættelsen af de i redegørelsen af juli 1969 fra kontaktudvalget vedrørende ungdomsnarkomanien omtalte akutte foranstaltninger. Det fremhæves endvidere, at der ved at nedsætte et udvalg vil blive mulighed for at drøfte den samlede redegørelse for fremsatte bevillingskrævende forslag, der forventes afgivet af kontaktudvalget i efteråret 1969. Under henvisning til dette og til den alvorlige karakter, som problemerne omkring narkotikamisbrug har, fremsættes dette forslag om et udvalg til at drøfte problemerne.

Udvalget skal efter forslaget kun nedsættes i folketingsåret 1969-70, idet straffelovens § 191 og loven om euforiserende stoffer kommer til behandling i folketinget i folketingsåret 1970-71 som følge af de vedtagne revisionsbestemmelser.

Ved 2. (sidste) behandling blev forslaget vedtaget enstemmigt med 94 stemmer.

Sammensætningen af det ved folketingsbeslutningen vedtagne udvalg, som nedsattes ²¹/₁₀, findes side 714.

Udvalget afgav en beretning ⁵/₁₀ (B. sp. 3003).

11. Folketingsbeslutning angående folketingets ombudsmands beretning for året 1968. [C. sp. 39].

Betænkning over folketingets ombudsmands beretning for året 1968 afgivet af ombudsmandsudvalget ²⁹/₁₀ (B. sp. 29). 1. beh. af det i betænkningen indeholdte forslag til folketingsbeslutning ¹¹/₁₁ (F. sp. 1097). 2. (sidste) beh. ¹⁴/₁₁ (F. sp. 1239).

Ifølge folketingsbeslutningen tager folketinget ombudsmandens beretning for året 1968 til efterretning.

Forslaget herom vedtoges uden debat enstemmigt med 108 stemmer.

12. Folketingsbeslutning om folketingets samtykke i henhold til grundlovens § 57.

I skrivelse af 22. august 1969 anmodede justitsministeren om folketingets samtykke til, at der rejses tiltale mod folketingsmedlem Lene Christensen — nu Bro — for overtrædelse af færdselslovens § 25, stk. 1.

Andragendet blev i overensstemmelse med forretningsordens § 25, næstsidste punktum, henvist til udvalget for forretningsordenen, der — efter at have behandlet sagen — enstemmigt indstillede (B. sp. 9), at folketinget gav samtykke til, at justitsministerens anmodning blev imødekommet.

Folketinget tiltrådte ¹⁷/₁₀ enstemmigt udvalgets indstilling (F. sp. 495).

II. Ikke vedtagne.

1. Forslag til folketingsbeslutning om Danmarks opsigelse af Den nordatlantiske Traktat. (Aksel Larsen, Poul Dam, Morten Lange og Krog Hansen). [A. sp. 659].

Skriftlig fremsættelse ¹⁴/₁₀ (F. sp. 376). 1. beh. ³⁰/₁₀ (F. sp. 760). Partiernes ordførere: Per Hækkerup, Poul Schlüter, Per Federspiel, Stinus, Aksel Larsen og Kjær Rasmussen. Henvist til udvalg på 17 medlemmer (Poul Schlüter, Knud Bro, Thu-

strup Hansen (fra ¹¹/₁₁ Bøgholm), Erik Kragh, Per Federspiel, Ib Thyregod [næstformand], Kristen Østergaard, Stinus, Bernhard Baunsgaard, Svend Haugaard, Per Hækkerup, Frode Jakobsen, J. O. Krag, Lindberg, Niels Matthiasen, Kjeld Olesen, Aksel Larsen (fra ¹²/₁₁ Gert Petersen) [formand].

Forslaget havde følgende ordlyd:

„Folketinget opfordrer regeringen til

1) at opsigte medlemskabet af Den nordatlantiske Traktats Organisation til udløb på årsdagen efter opsigelsen.

2) at tilkendegive, at Danmark, når opsigelsen er trådt i kraft, agter at erklære sig alliancefrit og ikke vil lade sig binde gennem alliancer med nogen stormagt,

3) at påbegynde forhandlinger med Sverige, Finland og om muligt Norge for at tilvejebringe udenrigspolitisk samarbejde og fællesoptræden, især med henblik på styrkelse af De Forenede Nationers arbejde og skabelse af et europæisk sikkerhedssystem, der muliggør en afvikling af de militære blokdannelser,

4) at optage forhandlinger med de interesserede regeringer om foranstaltninger til oprettelse af civile forvarslingsystemer på dansk territorium under De Forenede Nationers ledelse og kontrol til varsling af mulige krigerske bevægelser i det internationale luftrum.“

Ordføreren for forslagsstillerne (Aksel Larsen (SF)) anførte i sin fremsættelse bl. a.:

„Med udløbet af Atlantpagtens første tyve års periode har Danmark fået en del af sin udenrigspolitiske handlefrihed tilbage. Tilslutningen til traktaten og dermed Danmarks medlemskab af Den nordatlantiske Traktats Organisation (NATO) kan opsiges til ophør med et års varsel. Det er vor opfattelse, at denne mulighed bør benyttes til at frigøre Danmark fra den militære blokpolitik.

Vi ved meget vel, at der råder uenighed herom både her i tinget og i befolkningen. Imidlertid går vi ud fra, at alle må kunne enes om, at den helt nye situation, vi befinder os i efter den 24. august i år, forpligter os til at kulegrave hele problemet om Danmarks udenrigs- og sikkerhedspolitik. . .“

„. . . Regeringen har nedsat et ekspertudvalg, som før eller senere vil fremkomme med en udredning eller betænkning, som vi håber regeringen så vil offentliggøre. Vi mener dog ikke, at folketinget og offentligheden bør afvente udvalgets redegørelse, i særdeleshed heller

ikke da vi ikke kan vide noget om, hvor lang tid der vil gå, før den kan fremkomme . . .“

Ved 1. behandling fremhævede *udenrigsministeren*, at Danmarks sikkerhedspolitik var udtrykt gennem det fortsatte medlemskab af NATO. Denne alliance havde dannet grundlag for samtlige danske regerings sikkerhedspolitik i de sidste 20 år og havde fundet bred støtte blandt her repræsenterede partier. Det var regeringens opfattelse, at der i den nuværende situation ikke fandtes noget acceptabelt sikkerhedspolitisk alternativ til fortsat dansk medlemskab af NATO, ligesom et isoleret skridt til at ændre alliancepolitikken ikke ville bidrage til større sikkerhed for Danmark, tværtimod, og ej heller bidrage til større forståelse mellem øst og vest.

Ministeren imødegik derefter forslaget's enkelte punkter og konkluderede, at regeringen ikke kunne gå ind for forslaget.

Det måtte i øvrigt være det eneste rimelige at afvente resultatet af arbejdet i det ekspertudvalg til en undersøgelse af Danmarks sikkerhedspolitik, som regeringen havde nedsat, inden tinget gik ind i en stor debat om hele denne sag.

Heller ikke fra de øvrige partiets ordførere med undtagelse af *Kjær Rasmussen* (VS) fik forslaget tilslutning.

Det udvalg, hvortil forslaget henvistes, afgav ikke betænkning eller beretning over forslaget.

2. Forslag til folketingsbeslutning om oprettelse af diplomatisk forbindelse med regeringen i Nordvietnam. (*Aksel Larsen, Poul Dam, Morten Lange og Krog Hansen*). [A. sp. 663].

Skriftlig fremsættelse $\frac{14}{10}$ (F. sp. 378). 1. beh. $\frac{39}{10}$ (F. sp. 791). Partiernes ordførere: Per Hækkerup, Poul Schlüter, Per Federspiel, Stinus, Aksel Larsen (ved 2. behandling Gert Petersen) og Sigsgaard. Henvist til samme udvalg som forslag til folketingsbeslutning om Danmarks opsigelse af Den nordatlantiske Traktat, se nærmest foranstående sag. Betænkning (B. sp. 2527) afgivet $\frac{1}{6}$. 2. (sidste) beh. $\frac{4}{6}$ (F. sp. 7300). Forkastet.

Efter et ved 2. (sidste) behandling vedtaget ændringsforslag havde forslaget's tekst følgende ordlyd:

„Folketinget opfordrer regeringen til at tage skridt til oprettelse af diplomatisk forbindelse mellem Danmark og regeringen i Den demokratiske Republik Vietnam (Nordvietnam).“

I sin oprindelige form havde forslaget følgende ordlyd:

„Forslag til folketingsbeslutning om oprettelse af diplomatisk forbindelse med fem regeringer.

Folketinget opfordrer regeringen til at tage skridt til oprettelse af diplomatisk forbindelse mellem Danmark og følgende regeringer:

- 1) Regeringen i Den demokratiske Republik Vietnam (Nordvietnam).
- 2) Regeringen i Den folkedemokratiske Republik Korea (Nordkorea).
- 3) Regeringen i Den tyske demokratiske Republik (Østtyskland).
- 4) Republikken Biafras regering.
- 5) Den provisoriske revolutionsregering i Sydvietnam.

Folketinget opfordrer endvidere regeringen til at afbryde den diplomatiske forbindelse med den såkaldte regering i Saigon og at træffe aftale med en anden regering om varetagelse af danske konsularopgaver i det pågældende område.“

Ordføreren for forslagsstillerne (Aksel Larsen (SF)) bemærkede i sin fremsættelse bl. a., at forslaget var båret af en helhedsbetragtning vedrørende dansk udenrigspolitik. Denne måtte bygge på de givne realiteter, som den havde gjort før den kolde krig. Den burde endvidere tjene til at fremme afspænding i verden. Dette kunne den imidlertid ikke, hvis den fornægtede realiteterne, hvilket man gjorde ved at nægte at anerkende regeringer, som faktisk og ubestrideligt udøvede regeringsmagt og autoritet i deres lande.

Aksel Larsen understregede, at forslaget var ment som en helhed, men hvis det ikke som helhed kunne opnå tingets godkendelse, håbede han, at enkelte dele kunne samle flertal.

Ved 1. behandling udtalte *udenrigsministeren*, at regeringen ikke kunne acceptere forslaget. Han kunne henvise til, at de enkelte punkter i forslaget ved mange andre lejligheder havde været grundigt debatteret i tinget, uden at det havde givet anledning til ændringer i vor udenrigspolitik. Ministeren imødegik de enkelte punkter i forslaget.

Per Hækkerup (S) var af den opfattelse, at regeringen i Nordvietnam opfyldte de almindelige folkeretlige betingelser for en anerkendelse, og kunne ikke se, at der i øvrigt skulle foreligge politiske forhold af en sådan uafklaret karakter, at man ikke skulle kunne skride til en sådan anerkendelse. Han fandt det altså rigtigt, at Danmark nu foretog en sådan anerkendelse.

Hvad angik forslagets øvrige punkter, kunne socialdemokratiet ikke give tilslutning, og han redegjorde nærmere for grundene hertil.

Såvel *Poul Schlüter (KF)* som *Per Federspiel (V)* måtte afvise alle punkter i forslaget. Det samme gjorde *Stinus (RV)*, som efter at have gennemgået de enkelte punkter i forslaget, tilføjede, at det radi-

kale venstre meget gerne så en ændring af dansk udenrigspolitisk praksis, om muligt af nordisk udenrigspolitisk praksis, med hensyn til anerkendelse af og optagelse af diplomatisk forbindelse med fremmede stater. Det var hans partis opfattelse, at diplomatiske forbindelser mellem alle lande var den sikreste garanti for en forsvarlig kommunikation mellem disse. Dansk anerkendelse af en fremmed stat burde derfor kun betragtes ud fra et folkeretligt formalitetssynspunkt.

Sigsgaard (VS) kunne anbefale forslaget bortset fra dets afsnit 4 om anerkendelsen af Biafra, som han måtte gå imod. Han redegjorde indgående for sit syn på situationen i Biafra-Nigeria, som efter hans opfattelse var langt mere kompliceret, end forslagsstillerne havde fremstillet den.

Uden for ordførernes kreds imødegik *Albertsen* (S) kraftigt *Sigsgaard*'s opfattelse af situationen i Biafra, medens *Skovmand* (RV) var enig i en stor del af *Sigsgaard*'s synspunkter.

I udvalgets betænkning stillede et *mindretal* (socialdemokratiets og socialistisk folkepartis medlemmer af udvalget) ændringsforslag om en ny affattelse af forslaget, hvorefter dette *alene* skulle omhandle *oprettelse af diplomatisk forbindelse med regeringen i Nordvietnam*. Dette skete, fordi det af tidsmæssige grunde måtte anses for umuligt at føre samtlige forslagens punkter frem til afgørelse ved anden behandling og fordi forslaget om Nordvietnam måtte anses for at have en ganske særlig aktualitet i den foreliggende situation.

Udvalgets *flertal* (det konservative folkepartis, venstres og det radikale venstres medlemmer af udvalget) indstillede forslaget til forkastelse. Flertallet henviste i øvrigt til en i betænkningen optaget udtalelse fra udenrigsministeren, hvori denne udtaler, at han vil være rede til at tage tidspunktet for optagelse af diplomatisk forbindelse med Nordvietnam op til overvejelse med andre lande, specielt de nordiske.

Ved 2. (sidste) behandling gav forslaget på ny anledning til nogen debat, hvorunder — foruden ordførerne — *J. O. Krag* (S), *Erik Kragh* (KF), *Svend Haugaard* (RV), *Skovmand* (RV) og *Kai Møllke* (u. p.) havde ordet.

Ændringsforslaget om en ny affattelse af forslaget til folketingsbeslutning *vedtoges* uden afstemning.

Forslaget til folketingsbeslutning i den ændrede affattelse *forkastedes* derefter med 83 stemmer (KF, V, RV og Erhard Jakobsen (S)) mod 47 (S, SF, VS og 1- u. p.); 1 medlem (Orla Møller (S)) tilkendegav, at han hverken stemte for eller imod.

3. Forslag til folketingsbeslutning vedrørende standsning af våbenleverancer til Grækenland. (*Søgaard, Camre, Grünbaum, Per Hækkerup, Frode Jakobsen, J. O. Krag og Kjeld*

Olesen). [A. sp. 3865.]. Skriftlig fremsættelse $2\frac{1}{4}$ (F. sp. 5168). 1. beh. $20\frac{0}{5}$ (F. sp. 6154). Partiernes ordførere: Søgaard, Lembourn, Per Møller, Stinus, Gert Petersen, Kjær Rasmussen og Hanne Reintoft.

Forslaget til folketingsbeslutning havde følgende ordlyd:

„Folketinget henstiller til regeringen, at der i NATO fremsættes forslag om, at medlemslande, der leverer militærudstyr til Grækenland, bringer disse leverancer til ophør.“

Ordføreren for forslagsstillerne (*Søgaard*) begrundede i sin fremsættelse forslaget således:

„Den nordatlantiske forsamlings 15. session, der afholdtes i dagene 18.-21. oktober 1969, beskæftigede sig i sine udtalelser bl. a. med Grækenland. Man pegede på den kritik, der kommer til orde i folkeopinionen i alle NATOs medlemslande.

Forsamlingen konkluderede sin opfattelse med at bede regeringerne i de andre 14 medlemslande bruge deres indflydelse for, at frie valg, parlamentarisk demokrati og retssikkerhed kan blive indført i Grækenland. Endvidere bad forsamlingen de respektive lande om at koordinere deres bestræbelser om dette formål.

Den bedste mulighed for effektivt at påvirke styret i Grækenland er, at landene stopper for levering af militært udstyr til regimet i Grækenland, og NATO må være stedet, hvor et sådant forslag fremsættes.“

Udenrigsministeren bemærkede i sit indlæg ved forslagets 1. behandling, at dettes indhold lå på linje med den politik, regeringen hele tiden havde ført i Grækenlandsspørgsmålet. Der var bred enighed om denne sag i tinget. Målet for regeringens politik havde været og var fortsat at tilskynde til en tilbagevenden til demokratiske tilstande i Grækenland.

Det var også regeringens opfattelse, at NATO-landene gennem en tilbageholdelse af våbenleverancer til Grækenland havde et middel til at søge at påvirke det nuværende græske regime i retning af en liberalisering af samfundsforholdene i landet.

Ministeren understregede, at Danmark ved gentagne lejligheder havde fremført sine synspunkter både over for andre NATO-landes udenrigsministre og regeringer og under ministerrådsdrøftelser i NATO. Forslaget var således for så vidt overflødigt, som regeringen allerede fulgte den linje, som den her fik en henstilling om at følge.

Med henblik på at påvirke situationen i Grækenland i retning af frie og demokratiske tilstande kunne ministeren imidlertid have ønsket en mere præcis og rummelig formulering af forslaget.

Under den følgende debat — hvorom der må henvises til forhandlingerne — stillede *Søgaard* (S) følgende forslag om motiveret dagsorden:

„Idet folketinget opfordrer regeringen til i NATO at foreslå, at de NATO-lande, der leverer militærudstyr til Grækenland, bringer disse leverancer til ophør, går tinget over til næste sag på dagsordenen.“

Forslaget var begrundet med den tidnød, der skyldtes udenrigsministerens nært forestående deltagelse i udenrigsministerrådet i Rom, ved hvilken lejlighed man gerne ville have sit standpunkt præsenteret.

Lembourn (KF) fremsatte på regeringspartiernes vegne følgende forslag om motiveret dagsorden:

„Folketinget henstiller til regeringen, at den fortsat direkte over for de NATO-lande, der leverer militærudstyr til Grækenland, og i NATO virker for, at disse leverancer bringes til ophør, indtil demokratiske tilstande er genindført i Grækenland, og går dermed over til næste sag på dagsordenen.“

Hertil stillede *Søgaard* senere følgende ændringsforslag:

„Ordene: „og i NATO virker for“ erstattes af følgende: „og fortsat i NATO bl. a. under de forestående forhandlinger i ministerrådet aktivt virker for“.

Gert Petersen (SF) fremsatte følgende forslag om motiveret dagsorden:

„Idet folketinget på baggrund af situationen i og omkring Grækenland på ny må konstatere, at NATO hverken har evne eller vilje til at forsvare demokratiet i medlemsstaterne, således som det er forudsat i Den nordatlantiske Traktats præambel og i dens artikel 2, opfordrer folketinget regeringen til at opsigte Danmarks medlemskab af Den nordatlantiske Traktat og går dermed over til næste sag på dagsordenen.“

Såvel *Kjær Rasmussen* (VS) som *Hanne Reintoft* (DK) kunne give tilslutning til den af *Gert Petersen* foreslåede dagsorden, hvis konklusion de var enige i. De måtte derimod tage afstand fra de øvrige stillede forslag om motiveret dagsorden, som forudsatte opretholdelse af vort medlemskab af NATO.

Uden for kredsen af partiordførere havde *Bøgholm* (KF), *Erik Kragh* (KF) og *Kai Moltke* (u.p.) ordet.

Med den af *Søgaard* foreslåede ændring vedtoges det af *Lembourn* fremsatte forslag om motiveret dagsorden i følgende form:

„Folketinget henstiller til regeringen, at den fortsat direkte over for de NATO-lande, der leverer militærudstyr til Grækenland og fortsat i NATO, bl. a. under de forestående forhandlinger i ministerrådet,

aktivt virker for, at disse leverancer bringes til ophør, indtil demokratiske tilstande er genindført i Grækenland, og går dermed over til næste sag på dagsordenen.“ med 117 stemmer (S, KF, V, RV) mod 2 (*Erik Kragh og Bøgholm* (KF); 12 medlemmer (SF, VS og u. p.) tilkendegav, at de hverken stemte for eller imod.

Hermed bortfaldt det af Gert Petersen fremsatte forslag om motiveret dagsorden og forslaget til folketingsbeslutning.

4. Forslag til folketingsbeslutning om gennemførelse af foranstaltninger, der kan afhjælpe de økonomiske og sociale problemer, der er opstået som følge af regeringens økonomiske politik. (*Anker Jørgensen, Erling Dinesen, Grünbaum, Per Hækkerup, J. O. Krag, Helge Nielsen og Ivar Nørgaard*). [A. sp. 2575].

Skriftlig fremsættelse $\frac{6}{2}$ (F. sp. 3479). 1. beh. $\frac{20}{2}$ (F. sp. 3853). Partiernes ordførere: Anker Jørgensen, Haunstrup Clemmensen, Henry Christensen, Niels Helveg Petersen, Morten Lange, Sigsgaard og Hanne Reintoft.

Forslaget til folketingsbeslutning var sålydende:

„Folketinget opfordrer regeringen til at fremsætte lovforslag til gennemførelse af nedenstående forslag, som socialdemokratiet har fremført under forhandlingerne i udvalget til behandling af de i folketingsdebatten den 29. januar 1970 fremsatte forslag og synspunkter:

1. Forhøjelse af lønmodtagerfradraget fra 1.500 kr. til 2.500 kr. eller fastsættelse af regler, der tilvejebringer et dertil svarende fradrag i skatten.

2. Folke- og invalidepensionister gives dækning for den skatteklekke, de er kommet i efter overgangen til kildeskat og efter nedslagsreglernes ophævelse. Herudover kan der blive tale om yderligere sociale kompensationer.

3. Børnetilskuddet forhøjes med 200 kr. pr. barn.

4. Arbejdsløshedsunderstøttelsen forhøjes i overensstemmelse med det af medlemmer af den socialdemokratiske folketingsgruppe den 28. oktober fremsatte forslag til lov om æn-

dring af lov om arbejdsanvisning og arbejdsløshedsforsikring m. v. (se side 500).

5. Boligsikringen reguleres, så værdiforringelsen af denne bringes til ophør.

6. Der stilles 100 mill. kr. til rådighed til fordeling blandt vanskeligt stillede kommuner.“

Om baggrunden for forslaget udtalte *ordføreren for forslagstillerne (Anker Jørgensen)* i fremsættelsestalen bl. a.:

„ . . . For at understrege socialdemokratiets opfattelse af regeringens økonomiske politik har vi fremsat nærværende forslag til folketingsbeslutning med det sigte at gennemføre en række ændringer i skatteudskrivningen og ændringer af visse love med socialt indhold. Baggrunden herfor er de forslag og synspunkter, som den socialdemokratiske folketingsgruppe tidligere har fremført i folketinget, og som sidst blev fremført ved den forespørgselsdebat, der fandt sted den 29. januar 1970. . . .“

Efter at have gennemgået enkelthederne i forslaget fortsatte *ordføreren*:

„ . . . Der er en række andre forslag, vi gerne så fremmet, men socialdemokratiet mener, at disse forslag er de mest påtrængende og det mindstemål, som der også burde være tilslutning til fra regeringspartierne.

Socialdemokratiet erkender, at der som led i den økonomiske politik er behov for et kasseoverskud, men mener, at regeringen har strammet for stærkt. Efter at finansministeren først har sigtet på 1 milliard i kasseoverskud som regeringens vurdering af, hvad der var behov for, har senere udregninger vist, at det forventede overskud nu skønnes at blive 1,5 milliard. Herefter har regeringen vurderet, at dette tal er det rigtige. Under den ovennævnte udvalgsbehandling er det yderligere bekræftet, at kasseoverskuddet vil blive endnu større. Derfor er de forslag, som socialdemokratiet har stillet, realistiske og med deres klare sociale tendens helt en fortsættelse af de forslag og tanker, vi tidligere har fremført.

Uanset dette har vi i udvalget meddelt, at hvis regeringen, for at gennemføre de af socialdemokratiet stillede forslag, absolut finder det nødvendigt at finde andre indtægtskilder, kan der ske forhøjelse af formueskatten og kapitalvindingskatten.

Som et led i en økonomisk politik har vi også stillet forslag om, at der gribes ind over for de meget store fortjenester, som pengeinstitutterne har haft, ikke mindst efter den sidste diskontoforhøjelse.

Ved gennemførelse af forslag i overensstemmelse med denne folketingsbeslutning vil der ske visse tiltrængte korrektioner af regeringens politik, som vil gøre den mere socialt rimelig og dermed også mere acceptabel for befolkningen. . . .“

Ved 1. behandling i folketinget behandledes forslaget sammen med det af *Morten Lange, Krog Hansen og Ømann* fremsatte forslag til folketingsbeslutning om sociale foranstaltninger og om et lønmodtager-tilskud. Økonomiministeren afviste begge forslagene, idet han udtalte, at han ikke var enig med socialdemokratiet og socialistisk folkeparti i, at den økonomiske situation tillod en lettelse af den økonomiske politik. Der var en stærk vækst i produktion og beskæftigelse, som i slutningen af 1969 havde medført en situation med et uønsket pres i økonomien. Pengeindkomsterne var steget med 11-12 pct., realindkomsterne med 6-7 pct., og dette havde skabt en stærkt forøget efterspørgsel. Bagsiden af medaljen var en stærk importstigning, og problemet omkring underskuddet på betalingsbalancen med udlandet var derved blevet stærkt accentueret. Kun ved at skabe en rimelig balance mellem efterspørgslen på hjemmemarkedet og væksten i produktionskapaciteten kunne de til enhver tid foreliggende eksportmuligheder fuldt ud udnyttes.

Da man i maj 1969 fastlagde kildeskattens udskrivningsprocent, regnede man med, at kasseoverskuddet for 1970-71 ville blive omkring 1 milliard kr. Udviklingen i indkomst og forbrug havde imidlertid medført, at statens finanser i 1970-71 nu måtte anlås at give et kasseoverskud på ca. 1,5 milliard kr. Det vedholdende og meget store underskud på betalingsbalancen havde samtidig skabt alt muligt behov for et større kasseoverskud end det, der tegnede sig i maj 1969. En nedbringelse af betalingsbalancens underskud måtte have en særdeles høj prioritet i den økonomiske politik, og det måtte fremhæves, at en finanspolitisk brense på den indenlandske efterspørgsel ikke rummede nogen trussel mod en høj beskæftigelsesgrad under de herskende gunstige afsætningsvilkår på eksportmarkedet.

Det var altså regeringens opfattelse, at der ikke var økonomisk grundlag for forøgelser af tilskud eller indrømmelse af større skattemæssige fradrag. Derimod var regeringen indstillet på at medvirke til at fjerne skævheder i indkomstudviklingen, som måtte være en følge af kildeskattens gennemførelse. Socialdemokratiets forslag om forhøjelse af lønmodtagerfradraget lå ganske uden for de rammer, der måtte anses for rimelige, og socialistisk folkepartis forslag om et lønmodtagertilskud var næppe praktisk gennemførligt. Den foreslåede forhøjelse af børnetilskuddet var langt mere vidtgående, end der var behov for, når det gjaldt at rette skævheder i forbindelse med kildeskattens gennemførelse. Med hensyn til ændringer af arbejdsløshedsunderstøttelsen henvistes til arbejdsministerens lovforslag. Begge partier havde stillet forslag om regulering af boligskattingen. Det var rigtigt, at der her var et problem, hvis løsning trængte sig på, og det var boligministerens håb, at der på grundlag af drøftelser i folketingets boligudvalg kunne opnås enighed om en tilfredsstillende løsning. Socialdemokratiet havde stillet forslag om 100 mill. kr., til vanskeligt stillede kommuner. Det var svært at se, hvad det havde at gøre med

den aktuelle situation omkring kildeskattens gennemførelse. Derimod var der brug for en yderligere udbygning af byrdeudligningen, og regeringen agtede derfor at videreføre denne.

Anker Jørgensen (S) indledte med at gennemgå baggrunden for det af ham m. fl. fremsatte forslag: forespørgselsdebatten den 21. januar og den pågældende nedsættelse af et 21 mands udvalg. De forhandlingsmuligheder, som hans parti havde håbet på, havde vist sig i realiteten ikke at foreligge. Selv på de 3 punkter, hvor regeringen havde foregivet at være forhandlingsvillig: m. h. t. skatten for folkepensionister, arbejdsløshedslovens ikrafttrædelsesdato og spørgsmålet om bankernes ind- og udlånsrente, forelå der i realiteten ingen indrømmelser. En sådan optræden fra regeringens side kunne nære udemokratiske kræfter i den opfattelse, at udvalgsarbejdet var skuespil. Socialdemokratiet havde derfor valgt at bringe sine forslag til afstemning i folketingssalen igen, og de var nu begrænset til de 6 forslag, som partiet havde fremlagt i 21 mands udvalget, da forhandlingerne var ved at bryde sammen. Folketinget og befolkningen måtte nu forstå, at socialdemokratiet virkelig havde ønsket resultater af forhandlingerne. Baggrunden for forslaget om forhøjelsen af lønmodtagerfradraget var de oplysninger, der forelå om den undervurdering, der havde fundet sted af de selvstændigt erhvervsdrivendes indtægter i 1970. De erhvervsdrivende havde herved opnået en stor rentefri skattecredit, der blev finansieret af lønmodtagerne.

Det var rigtigt, at der som led i den økonomiske politik var behov for et kasseoverskud, men regeringen havde strammet finanspolitikken for stærkt. Efter forhandlingerne i 21 mands udvalget var Anker Jørgensen overbevist om, at det kasseoverskud, som regeringen nu anslog til 1,5 milliarder kr., ville blive endnu større, men for yderligere at understrege sin vilje til at finde en løsning havde socialdemokratiet peget på andre indtægtskilder: skærpelse af formueskatten og kapitalvindingskatten.

Det ville i fremtiden være nødvendigt i langt højere grad at gå ind i erhvervslivets dispositioner på områder, hvor disse ikke i tilstrækkelig høj grad tilgodeså samfundets interesser. Der var 3 forhold, som han tidligere havde peget på, og som også lå bag utilfredsheden på arbejdspladserne: de træge forhandlingsregler, det uhenigtsmæssige arbejdsretlige system og spørgsmålet om kontakten mellem dem, der bestemte i virksomhederne, og dem, der bestemtes over. På alle disse områder ville socialdemokratiet tage initiativ til forslag om ændringer. Disse problemer var imidlertid mere langsigtede. Det aktuelle var den økonomiske og den sociale politik. Forskellige vismænd i USA, Vesttyskland, Storbritannien og Frankrig havde i den senere tid udtalt sig skeptisk om udsigterne for 1970. De mente samstemmende, at højkonjunktoren havde toppet, og at de nationale økonomier måtte stimuleres. På denne baggrund måtte regeringens økonomiske politik forekomme særlig betænkelig.

For *Hauustrup Clemmensen* (KF) var det aldeles afgørende, at hensynet til beskæftigelsen blev stillet allerforrest i den økonomiske politik. Betalingsbalanceudviklingen havde imidlertid skabt en fare for beskæftigelsens fulde opretholdelse. Ud fra ønsket om at opretholde beskæftigelsen var det overordentligt ønskeligt, om pengepolitikken kunne lempes noget. Prisudviklingen var alvorlig, og også af denne grund var det ulykkeligvis nødvendigt at fastholde en stram finanspolitisk linje, og den dårlige betalingsbalance gjorde det nødvendigt i dag at gennemføre en strammere finanspolitik, end man fandt nødvendig i maj 1969.

Han måtte understrege, at der i 21 mands udvalget fra alle sider var ført en saglig forhandling. Der havde vist sig at være bred politisk enighed om at rette forskellige skævheder, der utilsigtet havde ramt folkepensionisterne, og han forventede, at forslag herom ville blive fremsat, så snart forskellige tekniske problemer var klareret. Der var også i udvalget en betydelig enighed om at finde frem til en tidligere ikrafttrædelsesdato for arbejdsløshedsloven. Også bankernes renteaftale havde været drøftet, og man afventede nu de redegørelser, der var stillet i udsigt. Han ville græde tørre tårer, hvis renteaftalens herefter ophævedes. Boligsikringsspørgsmålet ville blive forhandlet i boligudvalget, og det ville sikkert vise sig, at der ikke var større forskelle mellem regeringspartierne og oppositionens synspunkter. Også spørgsmålet om byrdeudligningen mellem kommunerne var blevet rejst. Regeringen var allerede gået et betydeligt skridt i denne sag, og det var regeringspartierne opfattet, at det var sagligt velbegrundet at gå endnu videre, hvad også regeringen havde tilkendegivet vilje til. Medarbejdernes indflydelse i erhvervslivet var et vigtigt spørgsmål, som der i det konsersasive folkeparti var megen interesse og positiv forståelse for, men med en række af disse spørgsmål måtte man vel se, hvor langt man kunne komme ved aftale mellem arbejdsmarkedets parter, før de politiske myndigheder greb ind.

Specielt vedrørende forslaget om en forhøjelse af lønmodtagerfradraget udtalte han, at han fandt dette ganske urimeligt og uretfærdigt overfor de andre grupper i befolkningen, der havde små indtægter.

Hauustrup Clemmensen sluttede med at understrege, at der i 21 mands udvalget havde været en vis uenighed om, hvor stærk en finanspolitisk stramning der burde gennemføres, men at der bortset herfra på betydelige områder havde været enighed mellem regeringspartierne og oppositionen om den politiske målsætning: at den fulde beskæftigelse skal opretholdes.

Henry Christensen (V) opstillede spørgsmålet, hvilke grunde der kunne være til at følge oppositionens hovedsynspunkt: at svække den fastlagte økonomiske linje temmelig kraftigt. Det kunne ikke være reallønsudviklingen, der havde været kraftigt både i 1968 og 1969.

Bortset fra enkelte skævheder, der ville blive rettet, var der heller ikke tale om ændrede forudsætninger i den sociale udvikling. Statens sociale budgetter viste en stigning på omkring 20 pct. det sidste år, når man korrigerede for prisudviklingen og for de bogholderimæssige ændringer, som overgangen til kildeskattesystemet havde medført. Ved sin gennemgang af den samfundsøkonomiske situation havde Anker Jørgensen ganske set væk fra Danmarks betalingsbalanceforhold til udlandet. En fortsættelse af gældsætningen ville betyde voksende afhængighed af udlandet og derigennem ringere muligheder for at fastholde den fulde beskæftigelse. Alle med autoritet på disse områder var kommet med kraftige advarsler. Uroen på arbejdspladserne kunne ikke i sig selv være et argument for en anden politik.

Også Henry Christensen lagde vægt på betydningen af at menneskeliggøre arbejdspladsen, og han ville gerne være med til at appellere til en stærkere forståelse heraf.

Til slut opstillede Henry Christensen det spørgsmål, hvor meget man med rimelighed kunne lægge beslag på af de erhvervsaktives indtægter til løsning af fællesopgaver. Der var mange fællesopgaver, som også han gerne ville løse i større omfang, end det skete, men man måtte afveje, hvor meget man kunne lægge beslag på af borgernes indkomster.

Niels Helveg Petersen (RV) begyndte med at knytte nogle bemærkninger til de 2 forslag til folketingsbeslutning. Socialistisk folkepartis forslag fandt han vel teoretisk gennemførligt, men administrativt altfor besværligt. Virkningen af forslaget ville være urimelig. Der var grupper, der ville have behov for tilskuddet, som ikke ville få det, og der var grupper, som ville få det, som ikke havde behov. Det socialdemokratiske forslag var end ikke i teorien gennemførligt, da det ville kræve en ændring af alle skattekort midt i kildeskattens første år. Det ville som andre fradrag få den uheldige virkning, at det ville give større fordel, jo større indkomsten var. Andre dele af de 2 forslag kunne nok gennemføres, men ville ikke få den tilsigtede øjeblikkelige virkning på den disponible realløn. Det drejede sig om boligsikringsordningen, hvor der var lydørhed i folketinget for visse justeringer, og det drejede sig om tilskuddet til vanskeligt stillede kommuner.

En gennemførelse af de fremsatte forslag ville betyde en lempelse af finanspolitikken på 880 mill. kr. om året, og en sådan lempelse var der ikke grundlag for. 1969 blev et rekordår med hensyn til byggeri, produktionstigning og forbrugsstigning, og det havde givet sig udslag i et stort underskud på betalingsbalancen. Samtidig var det internationale lånemarked blevet betydeligt vanskeligere at have med at gøre, og det var usikkert, om det blev muligt at finansiere et så stort betalingsbalanceunderskud ved offentlig låntagning. Man var derfor nødt til at tilrettelægge en finanspolitik, der kunne formindske underskuddet. Heller ikke i oplysningerne om den forløbne del af 1970 var der noget som helst, der tydede på, at der skulle være behov

for en mindre stram finanspolitik. De sociale udgifter viste fra 1969 til 1970 en stigning på 20 pct. og gav således ikke basis for en påstand om, at regeringen ikke skulle have vist social forståelse.

Man havde fra oppositionens side foreslået skærpelse af kapitalvindingskatten og af formueskatten. For det første betød frigørelsesafgiften, der trådte i kraft den 1. januar 1970, en skærpet beskatning af fortjenester på fast ejendom, men dernæst ville en ændring af kapitalvindingskatten yderligere besværliggøre den praktiske tilrettelæggelse af frigørelsesafgiften.

Socialdemokratiet havde i en lang periode givet et vrangbillede af regeringens økonomiske politik og havde derved medvirket til uroen på arbejdspladserne. Man ville nu søge at dæmpe denne uro ved at fremsætte forslag, der ikke kunne gennemføres, om lettelser, der ikke var økonomisk basis for. Socialdemokratiet spåede nu et fald i reallønnen i 1970. Det kunne være interessant at se det materiale, hvorpå man byggede en sådan påstand, der kun kunne tjene til yderligere at nære uroen blandt lønmodtagerne.

Lavtlønsproblemet havde arbejdsmarkedets parter ikke evnet at løse. De offentlige ydelser og skattepolitikken måtte inddrages i overvejelserne, hvis man skulle nå et bedre resultat. Han ville gerne give tilsagn om, at man prøvede at finde nye veje til en bedre behandling af dette spørgsmål.

Medbestemmelsesproblemet var væsentligt og havde en betydelig interesse for den fremtidige politiske udvikling. Det radikale venstre var indstillet på at arbejde med disse problemer, når Agersnapbetænkningen forelå.

Morten Lange (SF) fandt, at man havde spildt sin tid i 21 mands udvalget. Der var ikke kommet resultater ud af arbejdet. Han indrømmede, at en finanspolitisk stramning var nødvendig, når man ikke kunne finde på andre og fornuftigere løsninger, men den af regeringen foreslåede stramning var urimelig og skadelig. På denne baggrund havde hans parti stillet sit forslag om, at en del af det budgetterede kasseoverskud skulle anvendes til en social omfordeling. Hvis regeringen kunne finde andre forslag af samme størrelsesorden og med samme sigte mere rimelige, var han parat til at forhandle, men ville regeringen virkelig for alvor afslå at give en lettelse til de svageste lønmodtagere, samtidig med at B-skatteydere åbenbart var freddet?

Efter Morten Langes mening skyldtes skævheden i den økonomiske balance netop en sådan klassepolitik, som havde givet sig udslag i, at formueskatten var lempet, at der fortsat var rige muligheder for spekulation i fast ejendom, at bankerne havde haft umådelige rentefortjenester, at der kort sagt havde været mange indtægtsmuligheder uden for lønmodtagerområdet.

Baggrunden for debatten var arbejdspladsernes reaktion på regeringens finanspolitik, men denne reaktion var blevet forstærket på

grund af regeringens mangel på indføling med arbejdspladsproblemerne.

Oppositionen havde vist sin forhandlingsvilje, men havde kun mødt nej fra regeringen. Var det virkelig meningen, at lønmodtagerne skulle betale hele henstandsrydelsen til B-skatteyderne? Troede regeringen virkelig, at den stramme finanspolitik effektivt ville forbedre valutabalancen? Dette skulle afgøres i dag. Fortsatte forhandling, der kun skulle dække over et fortsat nej, var meningsløse.

Sigsgaard (VS) måtte spørge sig selv, hvorfor disse forslag var fremkommet. Allerede den 29. januar havde regeringen sagt nej til forslagene, og forhandlingerne i 21 mands udvalget havde kun været skinforhandlinger. Når socialdemokratiet og socialistisk folkeparti ville have et udvalg nedsat den 29. januar, var det for at vinde tid, for at de strejkende skulle tro, at nu klarede folketinget nok problemerne. Når folketinget ikke ville gennemføre de foreslåede forbedringer for det store flertal, var det, fordi folketingets flertal ikke varetog befolkningsflertallets interesser.

Det skulle dog også siges, at en række af de alvorlige problemer, der lå bag strejkerne, ikke kunne løses af folketinget. Udbygningen og presset på arbejderne var mange steder øget kolossalt, fordi tempoet var sat utåleligt op. Der blev rationaliseret, og ofte fik arbejderne ikke andel i gevinsten. Det egentlige problem var, at de egentlige producenter, arbejderne, af arbejdsgiverne blev frataget værdien af det, de producerede.

Over for de to forslag, der begge havde den virkning, at der var trængende grupper, der ikke fik lettelser, stillede han sit eget forslag om at hæve bundfradraget. Det ville give lettelser til alle skatteydere, forholdsvis mest til de små indkomster.

Socialdemokratiets forslag om rentemarginalen kunne han tiltræde. Derimod var han bekymret over regeringens initiativ for en friere rentefastsættelse, hvilket yderligere kunne styrke de store bankers monopol. Større børnetilskud og højere arbejdsløshedsunderstøttelse kunne han også gå ind for, men hvorfor skulle arbejderne ikke have fuld dækning, 100 pct., for tabt arbejdsfortjeneste?

Hanne Reintoft (DK) udtalte, at hun ifølge sagens natur ikke kunne kritisere målsætningen for de 2 forslag, men midlerne kunne diskuteres. Lønmodtagertilskud var bedre end forhøjelse af fradraget, men heller ikke det var uden betænkeligheder. Man skulle hellere gennemføre en skatteskala med vidtgående lempelser for de normalt bemidlede og i stedet inddrive pengene hos de højere indkomster. Skattevanskelighederne for pensionisterne var der jo enighed om at løse, men ville det nu blive gjort effektivt? Forslagene om 90 pct. dækning ved arbejdsledighed kunne hun ikke tiltræde, da de jo ikke hjalp de store grupper af lavtlønnede. At boligsikringen skulle sikres mod udhuling, kunne der kun være enighed om. *Hanne Reintoft* havde ikke noget imod en forhøjelse af børnetilskuddene, selv om

hun ikke var tilhænger af den asociale form for socialpolitik, hvor man også gav til dem, der havde nok i forvejen.

Man havde kritiseret de strejkendes mangel på respekt for demokratiet, men politikerne havde selv været med til at nedbryde respekten. Skulle stemmesedlen være den eneste tilladte demokratiske ytringsform, måtte politikernes løfter holdes, og faldt arbejdernes realløn trods løfter om det modsatte, måtte der gøres en indsats for at rette på det. Når arbejderne og pensionisterne blev behandlet, som de blev, var det naturligt, at de først roligt gjorde opmærksom på det. Det havde de også gjort. Når de så behandlede udemokratisk, måtte de ved demonstrationer vise, at de ikke længere ville finde sig i det. Hvis man mente, at kampen på arbejdspladserne kunne støttes parlamentarisk, kunne det kun gøres ved lovforslag, der direkte støttede kampen på arbejdsmarkedet for bedre vilkår, f. eks. forslag om en hæderlig og forbedret dyrtidsregulering, om ligeløn og om ophør af de udemokratiske forhold i arbejdsretten.

Under den fortsatte debat blev der af *Anker Jørgensen* stillet et forslag om *motiveret dagsorden*, der med en af *Morten Lange* foreslået ændring var sålydende:

„Idet folketinget opfordrer regeringen til at fremsætte lovforslag, der på afgørende punkter imødekommer de beslutningsforslag, oppositionen har stillet til afhjælpning af de sociale skævheder, regeringens økonomiske politik har medført, går tinget over til næste sag på dagsordenen.“

Der blev endvidere af *Morten Lange* stillet følgende forslag om *motiveret dagsorden*:

„Idet folketinget konstaterer, at der ikke er mulighed for forlig om de af oppositionen stillede forslag, går tinget over til næste sag på dagsordenen.“

Ved afstemningen forkastedes *Anker Jørgensen*'s forslag med den af *Morten Lange* foreslåede ændring med 85 stemmer mod 68, medens 1 medlem undlod at stemme. *Morten Langes* dagsordenforslag vedtoges herefter enstemmigt med 68 stemmer. 85 medlemmer undlod at stemme.

De to forslag til folketingsbeslutning var hermed bortfaldet.

5. Forslag til folketingsbeslutning om sociale foranstaltninger og om et lønmodtagertilskud. (*Morten Lange, Krog Hansen og Ømann*). [A. sp. 2571].

Skriftlig fremsættelse $\frac{5}{2}$ (F. sp. 3481). 1. beh. $\frac{20}{2}$ (F. sp. 3853). Partiernes ordførere: *Anker Jørgensen*, *Haunstrup Clemensen*, *Henry Christensen*, *Niels Helveg Petersen*, *Morten Lange*, *Sigsgaard* og *Hanne Reintoft*.

Forslaget til folketingsbeslutning var sålydende:

„1) Folketinget beslutter at fremskynde behandlingen af de af medlemmer af oppositionen den 15., 16. og 28. oktober 1969 fremsatte forslag til: folketingsbeslutning om gennemførelse af en pensionsreform, lov om ændring af lov om arbejdsanvisning og arbejdsløshedsforsikring m. v., lov om ændring af lov om den offentlige sygeforsikring og folketingsbeslutning om ændring af lov om forsikring mod følger af ulykkestilfælde og af lov om erstatning til tilskadekomne værnepligtige m. fl.

2) Tinget opfordrer regeringen til snarest at fremsætte forslag om en forbedret boligsikringsordning, der tager hensyn til prisstigninger og ændret lønniveau.

3) Tinget opfordrer regeringen til at afbøde virkningerne af den førte økonomiske politik for de hårdest ramte lønmodtagergrupper ved at yde et lønmodtagertilskud på 500 kr. til lønmodtagere, der ifølge forskudsligningen har indkomster mellem 10.000 og 30.000 kr., og på 250 kr. til indkomster mellem 30.000 og 40.000 kr., idet tilskuddet udbetales kontant med halvdelen pr. 1. april og 1. oktober 1970.“

Om baggrunden for forslaget udtalte *ordføreren for forslagsstillerne (Morten Lange)* ved fremsættelsen bl. a.:

„ . . . De seneste dages forhandlinger har afsløret en dyb uenighed mellem regering og opposition om Danmarks økonomiske politik. Dette blev klart under tingets debat den 29. januar og yderligere fastslået under udvalgsarbejdet i det efter debatten nedsatte udvalg.

Det er herefter klart for socialistisk folkeparti, at hele grundlaget for regeringens politik er en meget tvivlsom fastholdelse af et så gammeldags og ensidigt middel som en overstrammet finanspolitik.

Socialistisk folkeparti har peget på helt andre muligheder for en styring af den danske økonomi. Vi venter, at disse vore forslag inspirerer regeringen til at finde nye veje. Men på kort sigt må der herudover ske en beskæring af finanspolitikens overdrevede stramning.

En sådan omlægning må have et socialt sigte, som det er påpeget både af socialdemokratiet og socialistisk folkeparti. . . .“

Ved 1. behandling i folketinget behandlede forslaget sammen med det af *Anker Jørgensen* m. fl. fremsatte forslag til *folketingsbeslutning om gennemførelse af foranstaltninger, der kan afhjælpe de økonomiske og sociale problemer, der er opstået som følge af regeringens økonomiske politik*, og der henvises til omtalen heraf under den nærmest foregående sag. Det fremgår heraf, at forslaget *bortfaldt* efter dets 1. behandling.

6. Forslag til folketingsbeslutning om oprettelse af et enhedsorgan til kontrol af overholdelsen af skatte- og afgiftslovene. (*Sigsgaard og Kjær Rasmussen*). [A. sp. 3935].

Skriftlig fremsættelse $12/5$ (F. sp. 5576). 1. beh. $28/6$ (F. sp. 6701). Partiernes ordførere: Grünbaum, Asger Jensen, Jens Foged, Martin Pedersen, Ømann og Sigsgaard. Henvist til samme udvalg som forslag til lov om ændring af ligningsloven m. fl. lovforslag, se ovenfor side 85.

Forslaget til folketingsbeslutning gik ud på, at det skulle pålægges finansministeren inden den 1. januar 1971 for folketinget at fremsætte forslag om oprettelse af en *fælles kontrolmyndighed* til kontrol af person- og selskabsbeskatningen og afgiftslovgivningen.

Forslaget, der fremsattes og behandlede i folketinget sammen med forslag til lov om ændring af lov om selvangivelsen af indkomst og formue, om foranstaltninger til kontrol med selvangivelsen og om straffen for skattesvig m. fl. forslag, se ovenfor side 492, havde til formål at fremme effektiviteten af skatte- og afgiftskontrollen.

Ved 1. behandling afvistes forslaget af finansministeren, der henviste til de oplysninger, han under forespørgselsdebatten vedrørende skatteundragelserne havde givet om det igangværende samarbejde mellem skattemyndighederne og toldvæsenet. Dette samarbejde måtte udbygges i et til arbejds- og personalsituationen tilpasset tempo.

Partiernes stilling til det pågældende komplekse af forslag er der redegjort for ovenfor side 493 ff.

Efter 1. behandling henvistes forslaget til udvalget angående forslag til lov om ændring af ligningsloven m. fl. lovforslag, der imidlertid ikke nåede at tilendebringe sit arbejde med forslaget inden samlingens slutning.

7. Forslag til folketingsbeslutning om udnyttelse af bestemmelser i kontrolloven. (*Sigsgaard og Kjær Rasmussen*). A. sp. 3931].

Skriftlig fremsættelse $12/5$ (F. sp. 5576). 1. beh. $28/6$ (F. sp. 6700). Partiernes ordførere: Grünbaum, Asger Jensen, Jens Foged, Martin Pedersen, Ømann og Sigsgaard. Henvist til samme udvalg som forslag til lov om ændring af ligningsloven m. fl. lovforslag, se ovenfor side 85.

Forslaget til folketingsbeslutning havde følgende ordlyd:

„Det pålægges finansministeren at udstede bestemmelse i medfør af § 8 A og § 10 i lov om selvangivelsen af indkomst og formue, om foranstaltninger til kontrol med selvangivelsen og om straffen for skattesvig m. v., jfr. lovbekendtgørelse nr. 350 af 14. august 1967, således at disse bestemmelser bliver af samme karakter som bestemmelserne i medfør af § 7 i nævnte lov.“

Som begrundelse for forslaget udtaltes det i bemærkningerne til forslaget, at forslagstillerne fandt det rimeligt, at der indførtes samme regler for *udbetaling af renter og køb og salg af værdipapirer* som i lovens § 7, der fastsætter regler, efter hvilke der skal gives de skattemyndigheder oplysninger om udbetalt løn. Samtidig ville formuekontrollen blive forbedret.

Forslaget fremsattes og behandlede i folketinget sammen med *forslag til lov om ændring af lov om selvangivelsen af indkomst og formue, om foranstaltninger til kontrol med selvangivelsen og om straffen for skattesvig m. fl. lovforslag*, se ovenfor side 492.

Ved 1. behandling udtalte *finansministeren*, at han ikke fandt anledning til at pålægge pengeinstitutterne den byrde, som en omfattende indberetningspligt efter lovens § 8 A ville være. Den overvejende del af omsætningen foregik kontant, og der blev efter praksis ikke givet oplysninger om disse handler. Indførtes der oplysningspligt også for disse handler, ville skatteydere, der havde noget at skjule, handle uden om banker og vekselerer. Heller ikke en bestemmelse efter lovens § 10 ville få større betydning. Det måtte antages, at ca. 80 pct. af obligationsmassen var placeret hos banker, forsikringselskaber o. lign. under fuld kontrol, og det var ikke ligningsdirektoratets opfattelse, at obligationer i større omfang blev holdt uden for selvangivelserne. Dette udelukkede naturligvis ikke, at bestemmelsen udnyttedes, men dette burde nok vente, til EDB-teknikken kunne anvendes i kontrollen.

For partiernes stilling til det pågældende kompleks af forslag er der redegjort ovenfor side 493.

Efter 1. behandling henvistes forslaget til udvalget angående forslag til lov om ændring af ligningsloven m. fl. lovforslag, der imidlertid ikke nåede at tilendebringe sit arbejde med forslaget inden samlingens slutning.

8. Forslag til folketingsbeslutning vedrørende beskatning af kursgevinster. (*Sigsqaard og Kjær Rasmussen*). [A. sp. 4039].

Skriftlig fremsættelse ²¹/₅ (F. sp. 6369).

Forslaget til folketingsbeslutning havde følgende ordlyd:

„Det pålægges finansministeren inden 1. januar 1971 for folketinget at fremsætte forslag om ændring af de gældende skattelove, således at kursgevinster indkomstbeskattes, når gevinsten konstateres.“

Forslaget kom ikke til behandling i folketinget inden samlingens slutning.

9. Forslag til folketingsbeslutning om nedsættelse af et udvalg til at foretage en gennemgang af forbrugsbeskatningen. (*Aksel Larsen, Poul Dam, Krog Hansen og Morten Lange*). [A. sp. 959].

Skriftlig fremsættelse ²²/₁₀ (F. sp. 570). 1. beh. ⁵/₁₁ (F. sp. 944). Partiernes ordførere: Egon Jensen, Hans Kjær, Jens Frandsen, Helge von Rosen og Sigsgaard. Henvist til udvalg på 17 medlemmer (Hans Kjær, Erik Hansen (Vejle amt) [næstformand], Jørgen Jensen, Gerda Møller, Jens Frandsen, Anders Andersen, Jens Peter Jensen (Sorø amt), Dagmar Andreasen, Martin Pedersen, Helge von Rosen, Egon Jensen, Grünbaum, Ove Hansen, Per Hækkerup, Hans Lund, Peter Nielsen og Aksel Larsen [formand]). Beretning (B. sp. 2995) afgivet ¹⁷/₉.

Forslaget til folketingsbeslutning havde følgende indhold.:

„I folketingsåret 1969-70 nedsætter folketinget et udvalg på 17 medlemmer til i samråd med finansministeren at foretage en gennemgang og vurdering af forbrugsbeskatningen, særlig de såkaldte punktskatter, og afgive betænkning og indstilling til folketinget om eventuelle ændringer.“

I bemærkningerne til forslaget hedder det, at det var en forudsætning, dengang merværdiafgiftsloven blev vedtaget, at der herefter skulle foretages en undersøgelse og vurdering af hele forbrugsbeskatningen med det formål at gennemføre en revision af punktafgifterne.

Ved 1. behandling gav *finansministeren* tilslutning til forslaget. Han så dog gerne en kort udvalgsbehandling, for at man nærmere kunne drøfte sammensætningen af det udvalg, der skulle nedsættes, og kommissoriet for dette.

Egon Jensen (S) kunne ligeledes støtte forslaget. Det var dog ikke nok, at finansministeren var villig til at lade oppositionen deltage i en gennemgang af lovgivningen. Oppositionen måtte også have indflydelse på de forslag til ændringer, der blev udarbejdet. Han ville gerne pege på benzinafgiften som et område, hvor ændringer kunne foretages. Socialdemokraterne gik ind for en omlægning fra liter til værdibeskatning, dog ikke en fuldstændig værdiafgift. En sådan ville fremme konkurrencen. Papir- og papafgiften måtte endvidere afskaffes.

Hans Kjær (KF) kunne også give forslaget sin tilslutning. Ud fra opgavens karakter var det muligt, at et udvalg som det foreslåede skulle have en anden sammensætning end den, man normalt kendte, idet man måske burde søge mere direkte medvirken af tekniske eksperter.

Jens Frandsen (V) kunne ligeledes tilslutte sig forslaget.

Det samme gjorde *Helge von Rosen* (RV), idet han udtalte, at de fordelingsmæssige aspekter formentlig ikke kunne blive belyst tilfredsstillende, uden at de bliver set i sammenhæng med den øvrige beskatning.

Sigsgaard (VS) kunne også tilslutte sig forslaget. Han mente dog ikke, at man burde stille alt for store forventninger til resultaterne af udvalgsarbejdet.

Efter 1. behandlingen blev forslaget henvist til et udvalg, som ikke nåede at afslutte sit arbejde inden samlingens udløb, men som afgav en beretning om sit arbejde.

10. Forslag til folketingsbeslutning om foranstaltninger til imødegåelse af spekulationsbetonede dispositioner vedrørende fast ejendom. (*Poul Dam, Morten Lange, Gert Petersen og Ømann*). [A. sp. 2299].

Skriftlig fremsættelse ²⁷/₁ (F. sp. 2822). 1. beh. ¹⁷/₂ (F. sp. 3527). Partiernes ordførere: Kampmann, Poul Schlüter, Ib Thyregod, Niels Helveg Petersen, Poul Dam, Sigsgaard og Hanne Reintoft. Henvist til samme udvalg som forslag til lov om ændring af ligningsloven (Ændringer vedrørende bolig i egen ejendom), se side 87.

Forslaget til folketingsbeslutning havde følgende ordlyd:

„Folketinget opfordrer regeringen til snarest muligt at fremsætte lovforslag med følgende sigte:

1) Det skal indtil udgangen af 1971 være forbudt at sælge arealer, som ikke var byggemodne ved lovens ikrafttræden, bortset fra

- a. gartneri- og landbrugsjord, der sælges til gartnere eller landmænd,
- b. skove, der er underkastet fredskovpligt,
- c. arealer, der gennem fredning er eller bliver beskyttet mod ændring af udnyttelsen,
- d. arealer, der skal anvendes til vejanlæg, parkeringspladser, havneanlæg, lufthavne el. lign.,
- e. arealer, der umiddelbart skal anvendes til udvidelse af bestående erhvervsvirksomheder eller offentlige institutioner,
- f. arealer, der umiddelbart skal anvendes til anlæg af nye offentlige institutioner, hvis oprettelse hviler på særlig derom vedtaget lov,
- g. arealer, der umiddelbart skal anvendes til erhvervs- eller boligbyggeri, og for hvilke der foreligger dispensation fra det generelle salgsforbud, samt
- h. arealer, der sælges til staten eller en kommune.

2) I samme periode skal det være forbudt uden særlig dispensation at optage lån med sikkerhed i fast ejendom bortset fra:

- a. lån, der er nødvendige for gennemførelse af skifte eller bodeling,
- b. lån i parcelhuse, der optages ved ejerskifte, for så vidt den samlede belåning ikke derved kommer til at overstige 85 pct. af ejendomsvurderingen,
- c. lån, der står i umiddelbar forbindelse med gennemførelse af nybyggeri,
- d. lån, der optages i erhvervsjendomme, herunder landbrugsjendomme o. l., og hvis provenu investeres i et forbedret produktionsapparat,
- e. lån, der optages til afvikling af ældre lån, under forudsætning af, at ejendommens samlede gældsbyrde ikke kommer til at overstige gældsbyrden ved lovens ikrafttræden, samt
- f. lån, der ydes af offentlige fonds eller lignende institutioner under regeringens kontrol.

3) I samme periode skal fast ejendom ikke retsgyldigt kunne overdrages til en pris, der overstiger et beløb, som fastsættes på grundlag af ejendomsvurderingen ved den 14. almindelige vurdering med et tillæg eller fradrag, der fastsættes ved kongelig anordning.

4) Aftaler, der strider mod de således fastsatte regler, skal ikke kunne tinglyses og ikke have retskraft.

5) Dispositioner over fast ejendom, der tilsigter omgåelse af de forannævnte regler, skal ligeledes kunne gøres ugyldige.“

Ifølge bemærkningerne til forslaget skulle dette have til formål at begrænse den inflationsvirkning, der udgik fra spekulationen med fast ejendom, på en sådan måde, at den formålstjenlige udnyttelse af ejendommen og de nuværende ejeres uforstyrrede besiddelse af den fremmedes mest muligt.

Forslaget var et led i et kompleks på ialt 11 lovforslag og beslutningsforslag, socialistisk folkeparti fremsatte som sit bidrag til debatten om den økonomiske situation.

Om regeringens og partiordførernes stilling til de fremsatte forslag som helhed henvises til omtalen af *forslaget til lov om ændring af lov om Danmarks Nationalbank*, se side 507.

Om nærværende forslag bemærkede *økonomiministeren* (Nyboe Andersen) ved 1. behandlingen, at forslaget repræsenterede det mest vidtgående indgreb i ejendomsretten, der var fremlagt på dette område i nyere tid. Det var regeringens opfattelse, at der ved de jordlove, der blev gennemført i fjor, og ved de forslag om begrænsninger i låntagningen, regeringen havde fremsat, var taget værdifulde skridt i retning af at fremme en hensigtsmæssig anvendelse af jorden og en dæmpning af spekulationsgevinsterne.

Også regeringspartierne ordførere afviste forslaget, som man fandt uhyre vidtgående og på kanten af det grundlovstridige.

Derimod kunne *Kampmann* (S) erklære sig enig i hovedsigtet i forslaget. Han henviste til, at socialdemokratiet på et tidligere tidspunkt havde fremsat forslag med det samme hovedsigte, uden at de foreslåede midler dog havde været ganske de samme.

Efter 1. behandlingen henvistes forslaget til et folketingsudvalg — det senere såkaldte realkreditvalg. Udvalget afgav ikke betænkning over forslaget.

11. Forslag til folketingsbeslutning om ændringer i arbejdsanvisningen m. v. (Kjær Rasmussen og Sigsgaard).
[A. sp. 1513].

Skriftlig fremsættelse 17/12 (F. sp. 2326). 1. beh. 18/2 (F. sp. 3606). Partiernes ordførere: Erling Dinesen, Simonsen, Robert Christensen, Erik Hansen (Ålborg amt), Krog Hansen, Kjær Rasmussen og Hanne Reintoft. Henvist til samme udvalg som forslag til lov om ændring af lov om arbejdsanvisning og arbejdsløshedsforsikring m. v. (jfr. side 500). Beretning (B. sp. 3025) afgivet 5/10.

Forslaget til folketingsbeslutning lød således:

„Folketinget opfordrer regeringen til at gennemføre følgende foranstaltninger:

- 1) Arbejdsanvisningen vender tilbage til fagbevægelsens arbejdsløsheds-kasser.
- 2) Arbejdsløses afvisning af at tage arbejde, der kræver, at vedkommende skifter bopæl eller forlader sit hjemsted, kan ikke medføre bortfald af understøttelse.
- 3) Arbejdsløses afvisning af at tage arbejde, der ligger uden for vedkommendes hidtidige arbejds- og/eller fagområde, kan ikke medføre bortfald af understøttelse.
- 4) Arbejdsministeriet skal bestemme placeringen af nye virksomheder med mere end 5 ansatte med primært hensyn til, hvor der er eller forventes at blive ledig arbejdskraft.“

Det behandlede sammen med forslag til lov om arbejdsformidling og arbejdsløshedsforsikring m. fl. lovforslag, jfr. det på side 500 anførte.

Ved 1. behandling blev forslaget til folketingsbeslutning afvist fra næsten alle sider. Det udvalg, hvortil det blev henvist, nåede ikke at færdigbehandle forslaget inden folketingssamlingens slutning, men afgav en beretning om sit arbejde.

12. Forslag til folketingsbeslutning om ændring af lov om ferie med løn, lov om lærlingeforhold og medhjælperlov. (Om indførelse af 4 ugers ferie med løn eller feriegodtgørelse, forhøjelse af feriegodtgørelsen til 10 pct. og udvidelse af den af ferieloven omfattede personkreds). (Erling Dinesen, Jørgen Peder Hansen, Anker Jørgensen, Evald Kristensen, K. J. Mortensen, Helge Nielsen og Bertel Pedersen). [A. sp. 681].

Skriftlig fremsættelse ¹⁵/₁₀ (F. sp. 393). 1. beh. ²⁸/₁₀ (F. sp. 675). Partiernes ordførere: Erling Dinesen, Simonsen, Jens Frandsen, Valbak, Kurt Brauer og Poul Dam. Henvist til udvalg på 17 medlemmer (Simonsen [næstformand], Asger Jensen, Juul-Madsen, Hans Kjær, Jens Frandsen, Søren Jensen, Niels Jørgen Nielsen, Valbak, Grethe Philip, Lindegård Rasmussen (fra ⁶/₁₁ Erik Hansen) (Ålborg amt) [formand], Erling Dinesen, Jørgen Peder Hansen, Anker Jørgensen, Evald Kristensen, Helge Nielsen (fra ¹⁷/₄ Søren B. Jørgensen), Bertel Pedersen og Krog Hansen).

Forslaget til folketingsbeslutning havde følgende ordlyd:

„Folketinget opfordrer regeringen til at fremsætte forslag til love om ændring af lov om ferie med løn, jfr. lovbekendtgørelse nr. 197 af 3. juni 1967, af lov om lærlingeforhold, jfr. lov nr. 261 af 2. oktober 1956, som ændret ved lov nr. 210 af 31. maj 1963, samt af medhjælperloven, jfr. lov nr. 156 af 31. maj 1961, som ændret ved lov nr. 149 af 13. maj 1964, idet lovforslagene udarbejdes efter følgende retningslinjer:

1. Ferieloven skal omfatte lønmodtagere i offentlig eller privat tjeneste, dog ikke tjenestemænd.
2. Lærlinge og medhjælpere skal inddrages under ferieloven.
3. Ferien udgør 2 dage for hver måneds beskæftigelse i optjeningsåret (kalenderåret).
4. Feriegodtgørelsen ydes af arbejdsgiveren fra 1. januar 1970 med 10 pct. af lønnen for det tidsrum, der danner grundlaget for ferieretten.
5. Retten til 4 ugers ferie og retten til højere feriegodtgørelse m. v. skal have virkning for ferieåret, der begynder 1. april 1971.“

Forslaget, der var en uændret genfremsættelse af et forslag til folketingsbeslutning fremsat i folketingsåret 1968-69, blev sat til 1. behandling sammen med forslag til folketingsbeslutning om en reform af ferielovgivningen (af Krog Hansen m. fl.) og forslag til lov om ferie. Der henvises til det på siderne 579 og 145 f anførte, navnlig til side 147 vedrørende de synspunkter, som blev fremført ved 1. behandling.

Udvalget, hvortil forslaget til folketingsbeslutning blev henvist, afgav ikke betænkning herom, idet udvalgets betænkning kun omfat-

tede forslag til lov om ferie. Indholdet af folketingsbeslutningen fandt dog udtryk i mindretalsændringsforslag til ministerens lovforslag. Disse ændringsforslag blev forkastet ved 2. behandling af nævnte lovforslag.

13. Forslag til folketingsbeslutning om en reform af ferielovgivningen. (*Krog Hansen, Kurt Brauer, Morten Lange, Arne Larsen og Ømann*). [A. sp. 685].

Skriftlig fremsættelse ¹⁶/₁₀ (F. sp. 396). 1. beh. ²⁸/₁₀ (F. sp. 675). Partiernes ordførere: Erling Dinesen, Simonsen, Jens Frandsen, Valbak, Kurt Brauer og Poul Dam. Henvist til samme udvalg som forslag til folketingsbeslutning om ændring af lov om ferie med løn, lov om lærlingeforhold og medhjælperlov. (Om indførelse af 4 ugers ferie med løn eller feriegodtgørelse, forhøjelse af feriegodtgørelsen til 10 pct. og udvidelse af den af ferieloven omfattede personkreds). (Af Erling Dinesen m. fl.), se foranstående sag.

Forslaget til folketingsbeslutning havde følgende ordlyd:

„Folketinget tilsiger regeringen sin medvirken til en reform af ferielovgivningen, hvori følgende punkter indgår:

1. Lov om ferie med løn skal gælde for alle lønmodtagere, uanset ansættelsesforholdets art.

2. Enhver lønmodtager skal have ret til 24 dages ferie i løbet af ferieåret (1. april-31. marts), medmindre han overhovedet ikke har været beskæftiget erhvervsmæssigt inden ferieårets 1. august. Ferien skal kunne deles, idet 18 sammenhængende dage dog sædvanligvis skal gives i ferieperioden (2. maj-30. september).

3. Arbejdsgiveren skal hver måned indbetale 10 pct. af lønnen med alle tillæg (herunder værdien af kost og logi) til den ansattes konto for det pågældende kalenderår i en nyoprettet ferielønssfond. Andre ordninger for oparbejdning af ferieløn skal ikke kunne aftales.

4. Lønmodtagernes indestående i ferielønssonden forrentes med 4 pct. p. a. fra den 1. i den måned, hvori indbetalingen sker, til ferieårets begyndelse (1. april).

5. Ferielønssfonden skal pr. 1. april udsende en anvisning på det indestående beløb for foregående kalenderår til enhver konthaver. Anvisningen udbetales, når den pågældende agter at påbegynde sin ferie, mod personlig kvittering ledsaget af attest om feriens afholdelse.

6. Lønmodtagere, der efter lov, aftale eller sædvane modtager fuld løn i ferien, er forpligtet til at lade deres indestående i ferielønssfonden eller — såfremt dette overstiger den løn, de modtager for ferieperioden — det til lønnen svarende beløb udbetale til vedkommende arbejdsgiver.

7. Nyordningen skal træde i kraft fra 1. januar 1970, således at arbejdsgiverens pligter efter punkt 3 indtræder denne dato, mens udbetalingen af den herved opsamlede ferieløn først kan ske efter 1. april 1971.

Lærlinge og medhjælpere skal beholde deres ferieret efter gældende lovgivning i ferieåret 1970-71, samtidig med at der indbetales feriegodtgørelse for dem fra 1. januar 1970 efter den nye lovs regler.

8. Feriegodtgørelsen beskattes løbende i indkomståret. De beløb, der udbetales fra ferielønssfonden, skal være skattefri.

Det forhandles med lønmodtagerorganisationerne, om det er ønskeligt at friholde feriepengene for beskatning og foretage skattetrækket i den i øvrigt udbetalte løn, eller om skattetrækket skal foretages i selve feriepengebeløbet.“

Forslaget, der var en genfremsættelse af et forslag til folketingsbeslutning fremsat i folketingsåret 1968-69, blev sat til *1. behandling* sammen med *forslag til folketingsbeslutning om ændring af lov om ferie med løn, lov om lærlinge forhold og medhjælperlov. (Om indførelse af 4 ugers ferie med løn eller feriegodtgørelse, forhøjelse af feriegodtgørelsen til 10 pct. og udvidelse af den af ferieloven omfattede personkreds)* (Af Erling Dinesen m. fl.) og *forslag til lov om ferie*. Der henvises til det på siderne 577 og 145 anførte, navnlig til side 147 vedrørende de synspunkter, som blev fremført ved 1. behandling.

Udvalget, hvortil forslaget til folketingsbeslutning blev henvist, afgav ikke betænkning herom, idet udvalgets betænkning kun omfattede forslag til lov om ferie. En stor del af folketingsbeslutningens indhold fandt dog udtryk i mindretalsændringsforslag til ministerens lovforslag. Disse ændringsforslag blev forkastet ved 2. behandling af nævnte lovforslag.

Det må dog tillige fremhæves, at udvalgsbetænkningen i sit tekstafsnit indeholder følgende udtalelse:

„I forbindelse med gennemgangen af nævnte bestemmelse (lovforslagets § 18 om systemet, igennem hvilket feriegodtgørelsen skal ydes) har udvalget endvidere bl. a. drøftet visse dele af forslag til folketingsbeslutning om en reform af ferielovgivningen, fremsat af Krog Hansen m. fl., og henstiller til ministeren at foranledige, at arbejdsministeriets udvalg om sikring af feriegodtgørelse lader de i forslaget til folketingsbeslutning fremførte synspunkter indgå i udvalgets overvejelser.“

14. Forslag til folketingsbeslutning om forberedelse af en revision af lov om mægling i arbejdsstridigheder. (Erling Dinesen, Anker Jørgensen, Risgaard Knudsen, Evald Kristensen, Helge Nielsen og Bertel Pedersen). [A. sp. 3045].

Skriftlig fremsættelse $1\frac{2}{3}$ (F. sp. 4199). 1. beh. $1\frac{5}{4}$ (F. sp. 5071). Partiernes ordførere: Erling Dinesen, Simonsen, Jens Frandsen, Erik Hansen (Ålborg amt), Krog Hansen, Kjær Rasmussen og Hanne Reintoft. Henvist til samme udvalg som forslag til lov om ophævelse af arbejdsretten, se side 501. Beretning (B. sp. 3015) afgivet $\frac{5}{10}$.

Forslaget til folketingsbeslutning lød således:

„Folketinget opfordrer arbejdsministeren til at nedsætte et udvalg med den opgave at afgive betænkning om en revision af lov om mægling i arbejdsstridigheder, jfr. lovbekendtgørelse nr. 15 af 28. januar 1958 som ændret ved lov nr. 65 af 25. marts 1963 (forligsmandsloven).

Med henblik herpå skal i kommissoriet for et sådant udvalg bl. a. indgå følgende:

1. En overvejelse af, hvorvidt der bør indføres begrænsninger i forligsmandens adgang til at bestemme, at de af ham stillede mæglingsforslag til en samlet løsning af en konfliktsituation delvis eller fuldt ud skal betragtes som en helhed.
2. En vurdering af spørgsmålet om, hvorvidt afstemningsreglerne bør ændres.
3. En overvejelse af, hvorvidt der bør indføres visse yderligere begrænsninger i den adgang, forligsmandskollegiet har til at udsætte truende arbejdsstandsninger.

4. En vurdering af spørgsmålet om, hvorvidt der i loven bør fastsættes regler, som sikrer, at nye overenskomster får virkning fra tidspunktet for udløbet af de gamle overenskomster.
5. Ud over det anførte at foretage en almindelig vurdering af, på hvilke punkter loven bør ændres under hensyn til den stedfundne udvikling.“

Ved 1. behandling udtalte *arbejdsministeren* (Lauge Dahlgaard), at beslutning om at nedsætte en kommission som den foreslåede burde afvente resultatet af forhandlingerne mellem arbejdsmarkedets hovedorganisationer om en ny hovedaftale m. v., men stillede sig ikke iøvrigt afvisende. *Simonsen* (KF), *Jens Frandsen* (V) og *Erik Hansen* (Ålborg amt) udtalte sig på linje hermed. *Krog Hansen* (SF) støttede forslaget, hvilket også i et vist omfang gjaldt *Kjær Rasmussen* (VS) og *Hanne Reintoft* (DK).

Det folketingsudvalg, hvortil forslaget blev henvist, nåede ikke at færdigbehandle det inden folketingssamlingens slutning. Udvalget afgav en beretning.

15. Forslag til folketingsbeslutning om foranstaltninger til fremme af byggeriet. (*Ømann, Kurt Brauer, Poul Dam og Arne Larsen*). [A. sp. 2293].

Skriftlig fremsættelse ²⁷/₁ (F. sp. 2822). 1. beh. ¹⁷/₂ (F. sp. 3527). Partiernes ordførere: Helge Nielsen, Knud Østergaard, Ib Thyregod, Niels Helveg Petersen, Ømann, Sigsgaard og Hanne Reintoft. Henvist til samme udvalg som forslag til lov om ændring af ligningsloven. (Ændringer vedrørende bolig i egen ejendom), se side 87.

Forslaget til folketingsbeslutning havde følgende ordlyd:

„Folketinget opfordrer regeringen til at fremme byggeriet gennem følgende foranstaltninger:

- 1) Der oprettes et statens byggedirektorat, hvis opgave er at koordinere den samlede byggeindsats. Til direktoratet knyttes statens byggeforskningsinstitut og en konsulenttjeneste.

- 2) På grundlag af en landsomfattende egnsudviklingsplan udarbejder direktoratet femårige planer for det samlede offentlige byggeri og for boligbyggeriet. Direktoratet drager omsorg

for planernes gennemførelse. Der tilvejebringes den nødvendige lov hjemmel for ekspropriation af jord til planlægnings- og byggeformål.

3) Under direktoratet samordnes de offentlige byggetjenester. Der gennemføres en vidtgående typisering af offentlige byggeopgaver og standardisering af anvendte bygningsdele.

4) Ved løsningen af den samlede offentlige byggeopgave fremmes industrialisering og rationalisering ved indgåelse af kontrakter, som tillader fordeling af produktionens generalomkostninger på store flerårige leverancer. Kan tilfredsstillende kontrakter ikke opnås, iværksætter det offentlige selv de pågældende produktioner.

5) Inden for boligbyggeriet opstiller direktoratet normer for lejlighedsstørrelser, kvalitet og boligmiljø. Der gennemføres foranstaltninger til fremme af rationalisering og standardisering.

6) Bygningsforskrifter samordnes og forenkles. Byggeprocessen afbureaukratiseres ved, at ansvaret for forskrifternes overholdelse lægges ud til byggeriets teknikere.

7) Ved forhandlinger med mesterorganisationer og fagbevægelse afskaffes organisationsmæssige hindringer for byggeriets rationalisering og billigørelse.

8) Der afsættes midler til gennemførelse af et omfattende eksperimentalbyggeri til udforskning af det bedst mulige boligmiljø og med det formål at introducere ny teknik.“

Om baggrunden for forslaget gav forslagsstillerne følgende begrundelse i de bemærkninger, der ledsagede forslaget ved dets fremsættelse:

„Trods boligforligets generelle husleje-forhøjelser i den gamle boligmasse er der sket en udvidelse af gabet mellem lejen i nybyggeriet og lejen i det ældre byggeri.

Det står klart, at årsagerne hertil ikke blot må søges i renteudviklingen, men også i byggesektorens manglende evne til og mulighed for at omsætte de foreliggende tekniske muligheder i en større effektivitet, som giver sig udslag i lavere produktionspriser.

Såvel inden for den offentlige anlægsvirksomhed som inden for boligbyggeriet er der for tiden uløste opgaver af et sådant omfang, at de forudselige økonomiske rammer må sprænges, hvis byggebehovet skal opfyldes til de hidtidige priser.

Derfor foreslås en række foranstaltninger, hvis formål på den ene side er tilvejebringelse af den bedst mulige økonomi inden for sektoren som helhed ved at anspore til rationalisering, industrialisering og stordrift, på den anden side at sikre, at en krisepræget økonomisering ikke hindrer en påkrævet videreudvikling af bygge- og boligkulturen.

Hvad de fleste offentlige byggeopgaver angår, er behovene så definerbare, at der er mulighed for en sikker, langsigtet planlægning.

Plejhjem, skoler, kollegier, auditorier, administrationskontorer og laboratorier er eksempler på byggeopgaver, hvor det store forudselige behov gør en vidtdreven industrialisering og standardisering forsvarelig og tilrådelig.

Det offentlige byggeris store omfang inden for de forskellige felter muliggør en fordeling af produktionens generalomkostninger og afskrivninger på et meget stort antal etagemeter.

For boligbyggeriet består der en lignende knaphedssituation. Det overskyggende er her behovet for flere og billigere etagemeter, og også på dette område er argumenterne for typisering og standardisering overbevisende. Erfaringerne har tillige vist, at lejlighedens tilbehør i form af fællesindretninger, muligheder for fritidsudfoldelse og skabelsen af et boligmiljø er vigtige og hidtil forsømte faktorer i forbindelse med opfyldelsen af boligbehovet.

Både for at sænke lejen og for at skabe tilfredsstillende boligmiljøer er koncentrerede byggeindsatser nødvendige. Der må bygges samfund fremfor enkelthuse.

Men dette gør atter en landsomfattende egnsplanlægning uomgængelig. Det foreslås derfor, at der udarbejdes en landsplan for boligbyggeriet, i starten for en beskeden periode på fem år.

Det er en forudsætning for en sådan planlægnings gennemførelse og for en økonomisk byggemodning, at der tilvejebringes hjemmel til at ekspropriere til boligformål.

Byggeprocessen er belastet med utidssvarende administrativt omsvøb og papirvælde, ligesom historisk betingede organisationsforhold modvirker moderniseringer. Disse hindringer for byggeriets effektivisering og billiggørelse foreslås afskaffet.

Den på lidt længere sigt vigtigste af de foreslåede foranstaltninger er måske iværksættelsen af eksperimentalbyggeri. Ingen anden bygherre end staten kan påtage sig denne opgave, som hidtil ikke er blevet løst. Der må herigennem åbnes mulighed for hurtig indførelse af ny teknik, for udforskning af nye og bedre boligmuligheder og for dansk arkitekturs udvikling.

Forslaget fremsættes i folketinget sammen med *forslag til folketingsbeslutning om en finansieringsfond for boligbyggeri og forslag til folketingsbeslutning om en pensionsreform*. Forslagene var led i et kompleks på ialt 11 lovforslag og beslutningsforslag, socialistisk folkeparti fremsatte vedrørende den økonomiske politik.

Om regeringens og partiordførernes stilling til de 11 forslag som

helhed henvises til omtalen af *forslag til lov om ændring af lov om Danmarks Nationalbank*, se side 507.

Selve forslaget gav ikke anledning til mange bemærkninger under 1. behandlingen. Det henvistes til et folketingsudvalg — det senere såkaldte realkreditvalg — der imidlertid ikke afgav betænkning over forslaget.

16. Forslag til folketingsbeslutning om en finansieringsfond for boligbyggeri. (*Ømann, Kurt Brauer, Poul Dam og Arne Larsen*). [A. sp. 2289].

Skriftlig fremsættelse ²⁷/₁ (F. sp. 2822). 1. beh. ¹⁷/₂ (F. sp. 3527). Partiernes ordførere: Helge Nielsen, Knud Østergaard, Ib Thyregod, Niels Helveg Petersen, Ømann, Sigsgaard og Hanne Reintoft. Henvist til samme udvalg som forslag til lov om ændring af ligningsloven (*Ændringer vedrørende bolig i egen ejendom*), se side 87.

Forslaget til folketingsbeslutning havde følgende ordlyd:

„Med de formål
at sikre en planmæssig boligproduktion,
at mindske afstanden mellem gammel og ny leje ved nedbringelse af lejen for nybyggeri,
at fremme den private opsparing og
at fjerne inflationspresset fra jordejendom
opfordrer folketinget regeringen til
at oprette en finansieringsfond, der sørger for den samlede lånfinansiering af alt nybyggeri til boligudlejningsformål.

Finansieringsfonden skal fungere efter følgende retningslinjer:

1) Der ydes for hvert boligbyggeri et annuitetslån til parikurs af størrelse svarende til 94 pct. af vurderingen og til rente ikke over 6 pct. og med en løbetid på 30 år. Rente- og afdragsydelse reguleres i henhold til reguleringspristallet. Passende rater kan udbetales under byggeriets forløb, så at byggelån overflødiggøres.

2) Udlånsmidlerne tilvejebringes ved salg af værdifaste, indeksregulerede statsobligationer til 6 pct. og 30 års løbetid. I

det omfang der ikke herigennem opnås dækning for de udbetalte lån, suppleres udlånsmidlerne med statsmidler.

Lån ydes til såvel almennyttige boligselskaber som til nyoprettede, selvejende institutioner på betingelse af

- a. at byggeriet omfattes af en landsplan for boligbyggeri,
- b. at selskabernes og de selvejende institutioners midler alene må anvendes til boligformål, og at der organiseres beboerdemokrati,
- c. at såvel grundpris, opførelsesomkostninger som kvalitet og boligmiljø ligger inden for nærmere fastlagte rammer og lejen gøres omkostningsbestemt.“

I de bemærkninger, der var knyttet til forslaget ved fremsættelsen, gav forslagsstillerne følgende oplysninger om tanken med forslaget:

„Forslaget bygger på den grundforudsætning, at boligproduktionen er en samfundsopgave af så fundamental betydning, at staten må garantere dens løsning i overensstemmelse med en landsomfattende plan.

Det har hidtil været en hindring for byggesektorens udvikling, at en rolig byggerytme ikke kunne påregnes, og at planlægning derfor var umuliggjort. Modernisering af byggeprocessen er ikke slået igennem, medens prisfordyrende sædvaner er indført, hver gang en pludselig byggeaktivitet har afløst et byggestop.

Der må derfor udstedes en generel statslig garanti for det planlagte byggeris finansiering, løst fra konjunkturpolitiske indgreb.

Finansieringsformerne har i sig selv været omkostningsforøgende, uoverskuelige og lidet egnede til at tiltrække privat opsparing.

Forslaget indebærer ét statsligt lån i hver byggesag med udbetalingsmuligheder under opførelsen, så at man undgår den banknærsige byggelånsadministration, tidkrævende låneansøgninger til tre-fire forskellige reallånsinstitutter og de tilsvarende vurderingsforretninger. For det opsparende publikum indebærer forslaget en attraktiv anbringelsesform i statspapirer, hvor forskelle alene kan bestå i stykstørrelse og kurs, og hvor værdifasthed er garanteret.

Den private opsparing har i de senere år vendt sig mod anbringelse i grundværdier, fordi ønsket om værdifasthed har været fremherskende. Denne anvendelse af jorden som opsparingsobjekt har medvirket til en samfundsmæssigt uheldig stigning i jordpriserne til skade for byggeri og planlægning. Det må forventes, at værdifaste obligationer vil medvirke til at afbøde denne udvikling.

Reguleringen efter pristallet af ydelserne til obligationsejerne modsvares af samtidige reguleringer af lånydelserne og dermed af

huslejen i det byggeri, hvortil lavtforrentede lån er ydet. En sådan regulering indebærer, at huslejen altid, alt andet lige, vil udgøre samme brøkdel af en uændret realindkomst. Der sker således en automatisk tilpasning af huslejen til det indkomstniveau, der var lejernes udgangspunkt ved indgåelsen af lejemålet. Den vigtigste virkning for nybyggeriet ligger dog i, at ordningen tillader ydelse af lån til lav rente og tilsvarende lav husleje, således at lejen i nybyggeriet kan nedbringes.

Rentefoden er i forslaget ansat til ikke over 6 pct. Såfremt det viser sig, at de værdifaste 6 pct. statsobligationer kan afsættes til en kurs over pari, bør byggelånene ydes med en tilsvarende lavere rente.

Det er forudsat, at lånemulighederne skal stå åbne, ikke alene for de etablerede, almennyttige selskaber, men også for nye selv-ejende institutioner, der stiftes ved byggeriets start og undergives samme vilkår, som hidtil har været gældende for det almennyttige byggeri. Dette indebærer, at alt udlejningsbyggeri i realiteten gøres almennyttigt og privateje af udlejningsejendomme til boligformål i fremtiden ikke etableres.

Det forudses, at finansieringen af boligbyggeriet gennem værdifaste statsobligationer delvis vil overflødiggøre de eksisterende realkreditinstitutter, som dog forudsættes indtil videre at skulle finansiere opførelsen af byggeri, der falder uden for udlejningsboligernes område, således at der — også ud over den gamle obligationsmasse — vil være sædvanlige obligationer på markedet jævnsides med statsobligationerne.

Medens nærværende forslag overflødiggør rentesikringsordningen, forudsættes det, at boligtilskudsordninger for vanskeligt stillede opretholdes og udbygges.“

Forslaget fremsættes i folketinget sammen med *forslag til folketingsbeslutning om foranstaltninger til fremme af byggeriet og forslag til folketingsbeslutning om en pensionsreform*. Disse forslag var et led i et kompleks på ialt 11 lovforslag og beslutningsforslag socialistisk folkeparti fremsatte vedrørende den økonomiske politik.

Om regeringens og partiordførernes stilling til de 11 forslag som helhed henvises til omtalen af *forslag til lov om ændring af lov om Danmarks Nationalbank*, se side 507.

Om nærværende lovforslag udtalte *økonomiministeren* (Nyboe Andersen) under *1. behandlingen*, at det ikke kunne afvises, at der kunne være brug for at drøfte veje til at sikre en eller anden automatisk regulering af huslejen under en udvikling, hvor indkomsterne vokser, og omkostningerne for nyt byggeri stiger. Det var imidlertid svært at bedømme den fremtidige pris- og renteutvikling og dermed også vanskeligt at vurdere, om man gennem indeksregulerede obligationer kunne opnå den lave pålydende rente, som forslaget forudsatte. Skete dette ikke, blev resultatet en omfattende statsstøtte for at holde en kunstigt lav rente.

Helge Nielsen (S) gjorde opmærksom på, at forslagene lå tæt op ad de forslag socialdemokratiet tidligere havde fremsat, og at han derfor i store træk kunne tilslutte sig hovedtanken bag forslagene. Specielt om nærværende forslag udtalte han, at det på længere sigt ville blive betydeligt dyrere for lejerne end socialdemokratiets forslag, idet SF foreslog både renten og afdragene forhøjet efter pristallet. Rentesikringen var den bedste måde at sikre byggeriet på, men man var parat til at drøfte andre metoder.

Knud Østergaard (KF) mente, at tanken bag forslaget kun kunne være realistisk i et socialistisk samfund, hvor også staten bestemte produktionen og afgjorde dens geografiske placering og udbygning. Hans parti kunne følgelig ikke gå ind for forslagernes konklusion. Der var dog spredte træk i forslagene med karakter af fornuft — og omplantedes disse til en mere liberalistisk ramme, var man villig til at forhandle.

Også *Ib Thyregod* (V) var mod forslaget, navnlig fordi der herigennem blev tale om yderligere begunstigelser, yderligere differentiering, mellem det sociale boligbyggeri og det private byggeri. På det radikale venstres vegne erklærede *Niels Helweg Petersen*, at der var noget umiddelbart taltalende i tanken om udstedelse af indeksobligationer. Der var imidlertid mange vanskeligheder og problemer forbundet med en sådan ordning, bl. a. at obligationerne kunne blive mindre attraktive for låntagerne.

Hanne Reintoft (DK) fandt ikke, at fondstanken var nødvendig — staten måtte blankt påtage sig opgaven. Risikoen med hensyn til oprettelsen af en fond som foreslået var bl. a., at staten i en økonomisk stram situation kunne skære fonden ned.

Efter 1. behandlingen henvistes forslaget til et folketingsudvalg — det senere såkaldte realkreditvalg.

Udvalget afgav ikke betænkning over forslaget.

17. Forslag til folketingsbeslutning vedrørende ejerlejligheder. (*Helge Nielsen, Albertsen, Kaj Andresen, Poul Dalsager, Ove Hansen, Niels Mørk, Axel Ivan Pedersen og Børge Schmidt*). [A. sp. 689].

Skriftlig fremsættelse ¹⁵/₁₀ (F. sp. 396). 1. beh. ³¹/₁₀ (F. sp. 851). Partiernes ordførere: Helge Nielsen, Clara Munck, Ib Thyregod, Else-Merete Ross, Arne Larsen og Sigsgaard. Henvist til Boligudvalget.

Forslaget til folketingsbeslutning havde følgende ordlyd:

„Folketinget opfordrer boligministeren til snarest for folke-

tinget at fremsætte lovforslag til ændring af lov nr. 199 af 8. juni 1966 om ejerlejligheder, således at det ikke længere tillades at oprette ejerlejligheder i den bestående boligmasse.“

Begrundelsen for forslaget angav forslagsstillerne på følgende måde:

„I forbindelse med den af folketinget den 9. juni 1969 vedtagne ændring af lov nr. 24 af 14. februar 1967 om midlertidig regulering af boligforholdene indføjedes i nævnte lov en bestemmelse, der giver kommunalbestyrelserne mulighed for at hindre, at dårlige, herunder navnlig saneringsmodne, ejendomme fremtidig opdeles i ejerlejligheder.

Forslagsstillerne erkender, at denne lovændring betyder, at kun lejligheder med en vis standard fremtidig vil kunne udbydes som ejerlejligheder. På den anden side er det tillige forslagsstillerens opfattelse, at lovændringen ikke har været i stand til at standse den urimelige spekulation med ejerlejligheder i den bestående boligmasse, som har fundet sted siden vedtagelsen af ejerlejlighedsloven. Forslagsstillerne opfordrer derfor boligministeren til snarest at fremkomme med lovforslag, der kan hindre spekulation i salget af ejerlejligheder i den bestående boligmasse.“

Ved 1. behandlingen henviste *boligministeren* til, at ejerlejlighedsloven havde været en del af boligforliget i 1966, hvor alle parter havde måttet slække på deres principielle synspunkter. Det kunne derfor undre lidt, at socialdemokratiet som forligspartner nu fremsatte dette forslag. Ejerlejlighedsloven var i sidste folketingsår blevet suppleret med bestemmelser, der dels gav kommunerne adgang til at forhindre opdeling af beboelsesejendomme i ejerlejligheder, hvis lejlighederne ikke havde tilstrækkeligt moderne udstyr, dels gav køberne adgang til at få købesummens rimelighed bedømt af boligretten. Disse lovbestemmelser havde kun virket 4-5 måneder, og det var regeringens opfattelse, at der nu burde levnes loven i dens nuværende form en rimelig tid til at dokumentere, hvorvidt den på tilfredsstillende måde opfyldte de forudsætninger, der lå til grund for dens vedtagelse, og at der derfor ikke på nuværende tidspunkt burde søges gennemført nye ændringer i bestemmelserne om ejerlejligheder.

Regeringspartierne ordførere kunne i det store og hele henvise til boligministerens redegørelse. Også de var af den opfattelse, at man skulle have tid til at se resultaterne af den lovgivning på området, der var gennemført sidste år.

Arne Larsen (SF) hilste med glæde, at socialdemokratiet i dag erkendte, at ejerlejlighedsloven var noget af en misforståelse. Efter hans mening var loven en skamplet på dansk boliglovgivning — den var asocial og havde asociale virkninger. Hans parti ville derfor helst have ejerlejlighedsloven afskaffet.

På lignende måde udtalte *Sigsgaard* (VS) sig.

Efter 1. behandlingen henvises forslaget til folketingets boligudvalg. Udvalget afsluttede imidlertid ikke sit arbejde med forslaget inden folketingsårets slutning.

18. Forslag til folketingsbeslutning om fri bytteret for lejere og om oprettelse af central boligformidling i større byområder. (*Arne Larsen, Kurt Brauer og Morten Lange*). [A. sp. 673].

Skriftlig fremsættelse ¹⁵/₁₀ (F. sp. 394). 1. beh. ³¹/₁₀ (F. sp. 831). Partiernes ordførere: Helge Nielsen, Clara Munck, Ib Thyregod, Else-Merete Ross, Arne Larsen og Sigsgaard. Henvist til boligudvalget.

Forslaget til folketingsbeslutning havde følgende ordlyd:

„Folketinget opfordrer regeringen til at fremsætte lovfor-
slag om gennemførelse af fri bytteret for lejere og om oprettelse
af central boligformidling i større byområder.

Formålet med disse foranstaltninger skal være en smidigere
samt en mere hensigtsmæssig og retfærdig fordeling af eksiste-
rende og nyopførte boliger samt opnåelse af en mere sikker vi-
den om boligbehovets omfang og de boligsøgendes ønsker om
boligens størrelse og standard.

Den frie bytteret må sikre lejeren ret til bytning af sin lej-
lighed med en anden, uden at udlejerens normalt kan modsætte
sig det.

Boligformidlingen skal have til opgave:

at formidle udlejningen af eksisterende og nyopførte boliger på
en sådan måde, at de boligsøgendes behov i størst mulig ud-
strækning tilgodeses med hensyn til ansøgernes eget ønske om
lejlighedens størrelse, standard, beliggenhed og boligafgift,

at bistå ansøgere, der ønsker at bytte bolig, og i øvrigt fremme
lejlighedsbytning og bevægelighed på boligmarkedet samt

at sikre, at alle ledigblevne og nyopførte lejligheder gennem bo-
ligformidlingen stilles til rådighed for de boligsøgende i den
rækkefølge, hvori de søger, idet der dog gives fortrinsret for
visse familiemæssige, sociale og helbredsmæssige behov.“

I folketingsåret 1967-68 (2. samling) fremsatte medlemmer af socialistisk folkeparti *forslag til lov om ændring af lov om leje (om lejens ret til bytning af lejlighed)*, se folketingsårbogen 1967-68, side 500 ff. Forslaget blev ikke færdigbehandlet og nåede således ikke frem til 2. behandling.

I folketingsåret 1968-69 genfremsattes et lignende forslag, se folketingsårbogen 1968-69 side 581 ff, men med den forskel, at bestemmelserne nu foresloges indføjet i loven om midlertidig regulering af boligforholdene. Denne ændring skyldtes, at det tidligere var blevet kritiseret, at bestemmelserne foresloges optaget i lejeloven.

Ved fremsættelsen af nærværende forslag tilkendegav forslagsstillerne, at det var deres hensigt, at bytteretten skulle gennemføres i overensstemmelse med det i 1968-69 fremsatte forslag.

Som angivet foran var forslaget blevet suppleret med bestemmelser om oprettelse af centralboligformidling i større byområder. Om baggrunden for denne del af forslaget var i bemærkningerne bl. a. anført følgende:

„ . . . Der kan herigennem opnås ensartede regler, uanset byområdet består af flere kommuner, ligesom en central registrering af alle boligsøgende og af alle ledige lejligheder kan give et nøjagtigt billede af boligbehovet og boligbestanden i byområdet. Desuden vil en central boligformidling bl. a. gennem byttekæder på tværs af kommunegrænser på en bedre måde, end det er muligt i dag, kunne formidle en hensigtsmæssig og retfærdig boligfordeling og dermed afbøde nogle af boligmangelens værste følger.

En central boligformidling kan derimod ikke afskaffe boligmangelen. Dertil kræves først og fremmest en forøgelse og billiggørelse af boligbyggeriet. Men den vil kunne fremskaffe en mængde oplysninger, som vil være værdifulde i planlægningsøjemed.

Dersom boligformidlingen samtidig udfører et bredt oplysningsarbejde, dels om sin egen virksomhed, dels og navnlig om byggeaktiviteten i byområdet, vil den bibringe befolkningen en betydelig bedre forståelse af boligproblemerne og midlerne til deres afhjælpning. Dette vil sandsynligvis også medføre en voksende interesse for at skabe sunde og gode boligforhold, så langt flere kræfter kan sættes ind for at løse boligproblemet. . . .“

Endvidere havde forslagsstillerne i bemærkningerne til forslaget i 10 punkter udførligt redegjort for, efter hvilke retningslinjer boligformidlingen burde arbejde.

Herudover anførte forslagsstillerne:

„ . . . De mere detaljerede regler for boligformidlingens virksomhed må naturligvis bero på konkrete undersøgelser og nærmere forhandlinger mellem kommunerne og udlejerne.

Men det må være en hovedregel, at boligformidlingen sikrer lejlighederne fordelt på en sådan måde, at lejlighedernes størrelse kommer til at svare til husstandens størrelse. Ved anvendelse af EDB-

teknik skulle det ikke være vanskeligt at registrere ansøgerne efter husstandsstørrelse og økonomisk formåen. Derved vil man sikre, at både reglen om tildeling efter løbenummerorden og reglerne om særlig fortrinsret bliver respekteret.

Ved overgangen fra de nuværende forhold til central boligformidling må ventelisterne fra boligselskaber, private udlejere, udlejningsbureauer og kommunale boliganvisningskontorer overføres til det centrale register, og det må herunder sikres, at de boligsøgendes anciennitet på ventelisterne ikke bliver forringet ved overførelsen til det centrale register.

Det bør også sikres, at eksisterende regler inden for selskaberne om opfytningsret for lejerne ved lejeledighed respekteres. Inden for andelsboligselskaber vil der være særlige problemer, idet medlemmerne her har særlige rettigheder knyttet til medlemsnummeret ved tildeling af lejlighed. Men disse rettigheder er dog allerede nu delvis tilsidesat dels af lovgivningen, dels af det store antal boligsøgende medlemmer i de større andelsboligforeninger.

Boligformidlingen må lægge en afgørende vægt på en omfattende informationsvirksomhed. Denne kan udfoldes både gennem annoncering, uddeling af brochurer og udstillinger af projekter for planlagt byggeri inden for storbyområdet. I det hele taget bør boligformidlingens virksomhed have karakter af en udpræget service over for alle boligsøgende. . . .“

Ved 1. behandlingen kunne boligministeren som tidligere udtale, at han i princippet var enig i forslagsstillernes målsætning med hensyn til bytteretten, men at han stadig var skeptisk med hensyn til, om fri bytteret var det rette middel til at opnå målet. Han kunne iøvrigt henvise til, at spørgsmålet om bytteret stadig forhandlede mellem grundejernes landsorganisation og lejernes landsorganisation. Stillingtagen til spørgsmålet burde derfor i hvert fald afvente resultatet af disse forhandlinger.

Med hensyn til den del af forslaget, der vedrørte oprettelse af en central boligformidling, fandt ministeren, at det indeholdt visse tanker, der var værdifulde. Han tænkte her navnlig på oprettelsen af et organ, der kunne registrere boligønsker og boligudbud, og som kunne virke som serviceorgan ikke alene for de boligsøgende, men også for udlejerne og for den sags skyld også for de offentlige myndigheder.

I øvrigt fandt ministeren det vanskeligt at få øje på, hvorfor det skulle være nødvendigt at fratage udlejerne deres anvisningsret, der jo skulle udøves i overensstemmelse med de regler, der til enhver tid var fastsat af boliganvisningsudvalgene.

Ministeren var enig med forslagsstillerne i det uheldige i, at boliganvisningsreglerne var forskellige fra kommune til kommune. De bopælskrav, som nogle kommuner praktiserede, havde uheldige virkninger, og det ville være ønskeligt, om de pågældende kommuner ville undlade denne praksis.

Helge Nielsen (S) kunne give tilslutning til forslaget, selv om der var detaljer i dette, man måtte se nærmere på under en udvalgsbehandling. For så vidt angik forslagets bestemmelser om bytteret, kunne han, ligesom de øvrige ordførere, henvise til, hvad han havde sagt under behandlingen af de i de to foregående folketingsår fremsatte lignende forslag.

For så vidt angik forslagets bestemmelser om oprettelse af en central boligformidling, var ingen af ordførerne for regeringspartierne umiddelbart afvisende, men der blev på forskellig måde givet udtryk for, at forslaget næppe var realisabelt.

På venstresocialisternes vegne erklærede *Sigsgaard*, at han principielt kunne støtte forslaget.

Efter 1. behandlingen henvistes forslaget til videre behandling i folketingets boligudvalg, som imidlertid ikke afsluttede sit arbejde med dette forslag inden folketingsårets slutning.

19. Forslag til folketingsbeslutning om bogføringspligtens omfang og indhold. (*Sigsgaard og Kjær Rasmussen*). [A. sp. 3933].

Skriftlig fremsættelse $1\frac{2}{5}$ (F. sp. 5576). 1. beh. $2\frac{8}{6}$ (F. sp. 6700). Partiernes ordførere: Grünbaum, Asger Jensen, Jens Foged, Martin Pedersen, Ømann og Sigsgaard. Henvist til samme udvalg som forslag til lov om ændring af ligningsloven m. fl. lovforslag, se ovenfor side 85.

Forslaget til folketingsbeslutning var sålydende:

„Handelsministeren opfordres til at ændre den gældende bekendtgørelse om bogføringspligtens omfang og indhold — udstedt i medfør af § 2 i lov nr. 178 af 5. juni 1959 (bogføringsloven), således at det bestemmes, at bogføringspligtiges indtægter enten skal fremgå af fortløbende nummererede fakturaer med kopier eller af et af myndighederne godkendt kasseapparat med tællestrimmel i tilfælde, hvor salget sker kontant uden faktura. Det bør samtidig bestemmes, at undtagelse herfra kun kan ske for sådanne erhvervsdrivende, hvis indtægtsforhold er lette at bestemme ud fra varekøb og varepriser.“

Forslaget skal ses i sammenhæng med de af forslagstillerne samtidig stillede andre forslag til foranstaltninger til bekæmpelse af skattesnyderi: *forslag til lov om ændring af lov om selvangivelsen af ind-*

komst og formue, om foranstaltninger til kontrol med selvangivelsen og om straffen for skattesvig m. fl. forslag, se ovenfor side 492.

Ved 1. behandling i folketinget, hvor forslaget behandledes sammen med de andre nævnte forslag, afvistes det af finansministeren under henvisning til, at de foreslåede foranstaltninger ville medføre et betydeligt administrativt arbejde uden at føre til det ønskede resultat, da det stadig ville være muligt at holde indtægter uden for kasseapparatet. For et enkelt område — andet salg end detailsalg eller landbrugets afsætning — indeholdt momsloven dog bestemmelser som de af forslagsstillerne ønskede.

For partiernes stilling til det pågældende kompleks af forslag er der redegjort ovenfor side 492 f.

Efter 1. behandling henvistes forslaget til udvalget angående forslag til lov om ændring af ligningsloven m. fl. lovforslag, der imidlertid ikke nåede at tilendebringe sit arbejde med forslaget inden samlingens slutning.

20. Forslag til folketingsbeslutning angående lempelse i de for pengeinstitutterne indførte udlånsbegrænsninger. (*Poul Dalsager, Lysholt Hansen, Thomas Have, K. Axel Nielsen, Peter Nielsen og Bertel Pedersen.*) [A. sp. 3867].

Skriftlig fremsættelse ²⁸/₄ (F. sp. 5294). 1. beh. ²⁶/₅ (F. sp. 6512). Partiernes ordførere: Poul Dalsager, Jørgen Jensen, Jens Peter Jensen (Sorø amt), Martin Pedersen og Poul Dam. Henvist til udvalg på 17 medlemmer (Jørgen Jensen [næstformand], Henning Andersen, Erik Hansen (Vejle amt), Hans Kjær, Jens Peter Jensen (Sorø amt), Niels Andersen, Kristen Østergaard, Martin Pedersen, Helge von Rosen, Niels Helveg Petersen, Poul Dalsager, Lysholt Hansen [formand], Thomas Have, K. Axel Nielsen, Peter Nielsen, Bertel Pedersen og Poul Dam).

Ved forslaget til folketingsbeslutning opfordredes regeringen til at udvirke, at den af Danmarks Nationalbank givne henstilling om udlånsindskrænkninger for pengeinstitutterne lempedes, for så vidt angik beskæftigelsesfremmende investeringer i de hårdest ramte arbejdsløshedsområder.

I bemærkningerne til forslaget henviste forslagsstillerne til, at handelsministeren i folketingets spørgetid den 15. april overfor Poul Dalsager havde udtalt, at det ikke ville være muligt at differentiere

de indførte udlånsbegrænsninger fra det ene område af landet til det andet. Socialdemokratiet var imidlertid af den opfattelse, at det ville være muligt at lempe, for så vidt angik de enkelte projekter, således at de pengeinstitutter, der — uanset hvor de var beliggende i landet — gik ind i en sådan investering, fik deres udlånskvota forhøjet af Nationalbanken med det pågældende udlån.

Forslagsstillerne ville være parat til at acceptere en overgrænse for de bevilgede dispensationer på f. eks. 100 mill. kr.

Dispensationsordningen foresloges administreret af egnsudviklingsrådet eller Nationalbanken.

Ved 1. behandlingen kunne handelsministeren (Knud Thomsen) henvise til sit svar i folketinget til Poul Dalsager. Han var fortsat af den opfattelse, at der ikke var nogen praktisk mulighed for at hidføre en differentiering af udlånsbegrænsningerne fra det ene område af landet til det andet, og denne opfattelse deltes af Nationalbanken. Som et af de væsentlige argumenter mod den foreslåede lempelse gjorde ministeren opmærksom på, at der ikke var tekniske muligheder for at vurdere, hvilke projekter bankerne under alle omstændigheder ville have finansieret under den gældende kreditramme. Risikoen for, at nettoforøgelsen af bankudlånene således reelt ville komme til at omfatte andre dele af landet, var derfor betydelig. Kreditaftalen var netop generelt udformet og gik på de enkelte bankselskabers samlede engagementer.

Heller ikke regeringspartiernes ordførere kunne tiltræde forslaget, selvom man kunne anerkende den gode tanke, der lå bag det.

Poul Dam (SF) udtalte, at vejen frem måtte være en langt mere bevidst styring af udlånsvirksomheden fra myndighedernes side, og da forslaget var et om end beskedent skridt i denne retning, ville han anbefale det til nærmere overvejelse.

Efter 1. behandlingen henvistes forslaget til et folketingsudvalg, der imidlertid ikke afgav betænkning.

21. Forslag til folketingsbeslutning om anbringelse af midlerne i visse selskaber m. m. (Poul Dam, Morten Lange, Aksel Larsen og Ømann. [A. sp. 2187].

Skriftlig fremsættelse ²⁰/₁ (F. sp. 2656). 1. beh. ¹⁷/₂ (F. sp. 3527). Partiernes ordførere: Ivar Nørgaard, Haunstrup Clemmensen, Ib Thyregod, Niels Helveg Petersen, Poul Dam, Sigsgaard og Hanne Reintoft. Henvist til samme udvalg som forslag til lov om ændring af ligningsloven. (Ændringer vedrørende bolig i egen ejendom, se side 87.

Forslaget til folketingsbeslutning havde følgende ordlyd:

„Folketinget opfordrer regeringen til at fremsætte forslag om ændringer i lovgivningen vedrørende forsikringselskaber, pensionskasser, begravelseskasser m. v., således at disse selskabers midler efter en kortere overgangsperiode udelukkende skal kunne anbringes i

a) obligationer udstedt af eller garanteret af den danske stat,

b) obligationer udstedt af danske kreditforeninger og hypotekforeninger eller af andre danske finansieringsinstitutter med særlig offentlig godkendelse,

c) indlånsbeviser i danske banker og sparekasser samt

d) fast ejendom og inventar, der ejes af og overvejende anvendes af selskabet (kassen) selv eller dermed samarbejdende selskaber (kasser) af samme art.“

Forslaget fremsattes i folketetinget sammen med *forslag til folketingsbeslutning om oprettelse af Danske Erhvervs Investeringsfond* og *forslag til folketingsbeslutning om statslig kvalitetskontrol af industrieksport*. Disse tre forslag indgik i et kompleks af lovforslag og beslutningsforslag, som socialistisk folkeparti fremsatte som sit bidrag til debatten om den økonomiske situation.

Om den bredere baggrund for fremsættelsen af forslagene henvises til omtalen af *forlaget til ændring af lov om Danmarks Nationalbank*, se side 507.

Nærværende forslag svarede til punkt 1 i det *forslag til folketingsbeslutning om en forsikringsreform*, som medlemmer af socialistisk folkeparti fremsatte den 27. februar 1969 (folketingsårbogen 1968-69 side 671), men var dog ændret både redaktionelt og reelt, under hensyn til at forslaget skulle ses i sammenhæng med andre forslag vedrørende realkredit og kapitalmarked.

Ved 1. behandlingen behandlede samtlige de af socialistisk folkeparti fremsatte forslag vedrørende den økonomiske situation og kapitalmarkedsproblemer under ét.

Om regeringens og ordførernes indstilling til det fremsatte forslagskompleks som helhed henvises til omtalen af forslag til lov om Danmarks Nationalbank.

Om nærværende lovforslag udtalte *økonomiministeren* (Nyboe Andersen), at han ikke kunne se, der var noget behov for at ændre de nuværende placeringsbestemmelser, idet de i forslaget omtalte institutioner jo i forvejen placerede den altovervejende del af deres midler i obligationer.

Heller ikke *Ivar Nørgaard* (S) kunne tiltræde forslaget, som han fandt mindre velbetænkt. Kun hvis der kunne tilvejebringes værdifaste obligationer, og disse kom til at indtage en dominerende plads på obligationsmarkedet, ville der være fornuft i forslaget. Ellers ville det være en forringelse i forhold til den nuværende situation. Det ville have til følge, at forsikringsselskabernes bonus blev mindre, eller at præmien blev højere, hvilket ville være til skade for lønmodtagerne.

Også regeringspartiernes ordførere fandt, at en gennemførelse af forslaget ville være til skade for de forsikrede, hvis man fratog selskabernes mulighederne for en delvis inflationsdækning ved anbringelse i fast ejendom, aktier m. v.

Derimod fandt *Hanne Reintoft* (DK), at forslaget næppe kunne give anledning til principielle betragtninger af særlig rækkevidde. Det burde være en selvfølge, at de omhandlede midler burde anbringes så sikkert som muligt og næppe burde anvendes f. eks. til køb af aktier i enkeltvirksomheder.

Efter *I. behandlingen* henvistes samtlige 11 forslag til behandling i folketingsudvalg — det senere såkaldte realkreditudvalg. Dette udvalg afgav dog ikke betænkning over forslagene.

22. Forslag til folketingsbeslutning om oprettelse af Danske Erhvervs Investeringsfond. (*Poul Dam, Morten Lange, Aksel Larsen og Ømann*. [A. sp. 2089].

Skriftlig fremsættelse $20/1$ (F. sp. 2656). 1. beh. $17/2$ (F. sp. 3527). Partiernes ordførere: *Ivar Nørgaard, Haunstrup Clemmensen, Ib Thyregod, Niels Helveg Petersen, Poul Dam, Sigsgaard og Hanne Reintoft*. Henvist til samme udvalg som forslag til lov om ændring af ligningsloven. (Ændringer vedrørende bolig i egen ejendom), se side 87.

Forslaget til folketingsbeslutning havde følgende indhold:

„Folketinget opfordrer regeringen til at oprette en investeringsfond til gavn for dansk produktion og erhvervsliv under betegnelsen Danske Erhvervs Investeringsfond.

Fonden skal dels kunne yde kortsigtede lån og garantere for lån til danske erhvervsvirksomheder, som på grund af mangel på dansk kapital ikke kan acceptere aktuelt foreliggende ordrer, dels kunne tilføre virksomheder, der på grund af mangel på dansk kapital ikke kan gennemføre en ønskelig kapaci-

tetsudvidelse eller rationalisering, fornøden kapital i form af stemmeberettiget aktiekapital eller ansvarlig kapital i interessentskaber.

Fonden skal ledes af en bestyrelse og et repræsentantskab, der opbygges efter lignende regler, som gælder for Danmarks Nationalbank. Den årlige beretning om fondens virksomhed skal godkendes af folketinget.

Midlerne til fondens udlåns- og investeringsvirksomhed skaffes dels ved udstedelse af værdifaste statsobligationer, dels ved tilskud fra statskassen. Fondens administrationsomkostninger bæres af statskassen. Et eventuelt overskud skal benyttes til opkøb af obligationer.”

Forslaget fremsættes i folketinget sammen med *forslag til folketingsbeslutning om anbringelse af midlerne i visse selskaber m. m. og forslag til folketingsbeslutning om statslig kvalitetskontrol af industrieksport*. De tre forslag indgik i et kompleks af ialt 11 lovforslag og beslutningsforslag, som socialistisk folkeparti fremsatte som sit bidrag til debatten om den økonomiske situation.

Om den bredere baggrund for fremsættelsen af forslagene henvises til omtalen af *forslaget til lov om ændring af lov om Danmarks Nationalbank*, se side 507.

Begrundelsen for nærværende forslag var i bemærkningerne angivet på følgende måde:

„Det er en selvfølgelig forudsætning for samfundets fortsatte udvikling, at produktionen stadig stiger, og det er derfor en klar stats- og samfundsinteresse, at de eksisterende hindringer for produktionsfremgangen fjernes overalt, hvor det er muligt.

Mangelen på disponibel dansk kapital hører til de vigtigste faktorer i den øjeblikkelige situation, og en statsindsats på dette område synes højst påkrævet såvel med hensyn til fremskaffelsen af supplerende kapital som med hensyn til den for det samlede samfundsmæssige udbytte mest indbringende anvendelse af kapitalen. De allerede fremsatte forslag vedrørende Nationalbanken og banker og sparekasser vil i et vist omfang kunne medføre en indsats til fordel for det sidste af de to nævnte formål, og andre af SFs forslag søger at hæmme disponibel kapitalens anvendelse til spekulative formål, hvorved den i hvert fald delvis kan blive flyttet til produktionsvenlige formål.

Det her foreliggende forslag søger såvel at bidrage til fremskaffelsen af supplerende kapital, idet en af staten oprettet erhvervsinvesteringsfond træder ind som mellemand mellem obligationsmarkedet og erhvervslivet, som til den mest formålstjenlige kapitalanvendelse. En ledelse, der som Nationalbankens består dels af repræsentanter for regering og folketing, dels af repræsentanter for erhvervsliv-

vet, skal sikre, at der såvel tages almene samfundsmæssige hensyn som hensyn til erhvervslivets vilkår. Der henvises i denne forbindelse til forslagsstillernes forslag til ny sammensætning af Nationalbankens ledelse. Det kan blive praktisk at oprette brancheråd el. lign. under den fælles hovedledelse."

Ved 1. behandlingen behandlede samtlige de af socialistisk folkeparti fremsatte 11 forslag under ét.

Om regeringens og ordførernes indstilling til det fremsatte forslagskompleks som helhed henvises til omtalen af *forslag til lov om ændring af lov om Danmarks Nationalbank*.

Om nærværende forslag bemærkede *økonomiministeren* (Nyboe Andersen), at man bag det syntes at ane en modvilje mod, at udenlandsk kapital placeredes i danske virksomheder. En sådan indstilling harmonerede ikke særlig godt med de igangværende bestræbelser på at indpasse dansk økonomi i en større sammenhæng, nordisk eller europæisk. Desuden fandt han det tvivlsomt, om man kunne sige, at mangel på kapital i de senere år havde virket som hæmsko for udbygningen af erhvervslivet.

På socialdemokratiets vegne udtalte *Ivar Nørgaard*, at forslaget svarede til et forslag, som man havde vedtaget på socialdemokratiets kongres i juni sidste år, og at han derfor kun kunne erklære sig tilfreds med, at socialistisk folkeparti nu fremsatte dette forslag.

Ib Thyregod (V) fandt, at en gennemførelse af forslaget ville føre til en forvridding af pengemarkedet og til en mulighed for statsdirigering af virksomhederne, som måtte betragtes som uheldig ud fra et samfundsøkonomisk synspunkt.

Sigsgaard (VS) var direkte mod forslaget. Midlerne til fonden skulle komme fra skatterne og fra salg af statsobligationer. Det blev altså i høj grad arbejderne og funktionærerne, der gennem skatten kom til at betale fondens lån til erhvervsvirksomhederne.

Heller ikke *Hanne Reintoft* (DK) kunne støtte forslaget. Det ville være langt simplere at afbøde de økonomiske vanskeligheder ved at indføre en effektiv investeringskontrol, der hindrede, at kapital, der dannedes over den nuværende opsparing, fandt anvendelse til forskellige fidusinvesteringer og uproduktive formål.

Efter 1. behandlingen henvistes samtlige 11 forslag til behandling i et folketingsudvalg — det senere såkaldte realkreditudvalg. Udvalget afgav ikke betænkning over forslagene.

23. Forslag til folketingsbeslutning om statslig kvalitetskontrol af industrieksport. (*Poul Dam, Morten Lange, Aksel Larsen og Ømann*). [A. sp. 2191].

Skriftlig fremsættelse ²⁰/₁ (F. sp. 2656). 1. beh. ¹⁷/₂ (F. sp. 3527). Partiernes ordførere: Ivar Nørgaard, Haunstrup Clem-

mensen, Ib Thyregod, Niels Helveg Petersen, Poul Dam, Sigs-gaard og Hanne Reintoft. Henvist til samme udvalg som lov om ændring af ligningsloven. (Ændringer vedrørende bolig i egen ejendom), se side 87.

Forslaget til folketingsbeslutning havde følgende ordlyd:

„Folketinget opfordrer regeringen til efter forhandling med erhvervene at fremsætte forslag om oprettelse af en statslig kvalitetskontrol af industrieksporten.

Kvalitetskontrollen, der skal være frivillig for virksomhederne, skal dels give de pågældende virksomheder eneret til en særlig mærkning af de kontrollerede produkter, dels medføre, at staten garanterer produkternes kvalitet (i overensstemmelse med en nærmere udformet varedeklaration) over for udenlandske importører.“

Forslaget fremsættes i folketinget sammen med *forslag til folketingsbeslutning om oprettelse af Danske Erhvervs Investeringsfond og forslag til folketingsbeslutning om anbringelse af midlerne i visse selskaber m. m.* De tre forslag indgik i et kompleks af ialt 11 lovforslag og beslutningsforslag, som socialistisk folkeparti fremsatte som sit bidrag til debatten om den økonomiske situation.

Om den bredere baggrund for fremsættelsen af forslagene henvises til omtalen af *forlaget til lov om ændring af lov om Danmarks Nationalbank*, se side 507.

I bemærkningerne til forslaget gav forslagsstillerne følgende begrundelse for fremsættelsen af forslaget vedrørende statslig kvalitetskontrol af industrieksport:

„Forslaget bygger på den opfattelse, at danske eksportprodukter i betydelig udstrækning nyder stor goodwill i udlandet, og at der for så vidt heri ligger et moment, som vil være en støtte for nye eksportører, men at det, der ved danske erhvervsfolks indsats er vundet herigennem, ikke uden videre kan anses for at være en fast og uforanderlig størrelse. Enhver mindre heldig eksportør vil være i stand til at tilføje den erhvervede goodwill for danske varer alvorlig skade til ugunst for andre danske eksportører til det pågældende marked.

Indførelsen af en frivillig statskontrol ville kunne stabilisere den danske eksports goodwill. At en vare er dansk, vil ofte give den en gunstig stilling, og dette vil blive yderligere styrket ved en statskontrol, der betyder, at den danske stat garanterer varens kvalitet. Tilsvarende ordninger i andre lande — f. eks. statskontrollen med eksporten af optiske instrumenter o. lign. fra Japan — har tydeligt demonstreret den værdi, der kan ligge i en sådan ordning.“

Ved 1. behandlingen behandlede samtlige de af socialistisk folkeparti fremsatte 11 forslag under eet.

Om regeringens og ordførernes stilling til det fremsatte forslagskompleks som helhed henvises til omtalen af *forslag til lov om ændring af lov om Danmarks Nationalbank*.

Om nærværende forslag bemærkede *økonomiministeren* (Nyboe Andersen), at man måtte være opmærksom på, at det meget store vareudvalg, vi har i eksporten, komplicerede problemstillingen stærkt. Efter regeringens opfattelse var det derfor mest hensigtsmæssigt, at initiativet til en eventuel udvidelse af kvalitetskontrollen med eksportvarer udgik fra de enkelte brancher. I det omfang eksportvirksomhederne anså det for hensigtsmæssigt at indføre eller skærpe en centraliseret kvalitetskontrol, ville de kompetente myndigheder inden for erhvervsministerierne som hidtil være villige til at deltage i overvejelser om tilrettelæggelsen af sådanne ordninger.

Ivar Nørgaard (S) fandt, at forslaget indeholdt en ide, der var værd at overveje.

Haunstrup Clemmensen (KF) henviste til, at der hidtil havde været mulighed for på frivillig basis at gennemføre en kvalitetskontrol. Der var ikke efter hans opfattelse behov for et stort nationalt organ på dette område.

Heller ikke *Ib Thyregod* (V) fandt, at der forelå noget aktuelt behov for statslig kvalitetskontrol. Hvis der blev behov herfor, måtte det være naturligt, at initiativet kom fra organisationerne.

Efter 1. behandlingen henvistes samtlige 11 forslag til behandling i et folketingsudvalg — det senere såkaldte realkreditudvalg. Udvalget afgav ikke betænkning over forslagene.

24. Forslag til folketingsbeslutning om virksomhedsledelse. (*Poul Dam, Krog Hansen, Morten Lange, Aksel Larsen, Arne Larsen og Ømann.*) [A. sp. 4009].

Skriftlig fremsættelse $1\frac{1}{5}$ (F. sp. 5949). 1. beh. $\frac{1}{6}$ (F. sp. 6935). Partiernes ordførere: Erling Dinesen, Simonsen, Robert Christensen, Erik Hansen (Ålborg amt), Poul Dam, Kjær Rasmussen og Hanne Reintoft. Henvist til udvalg på 17 medlemmer (Simonsen, Henning Andersen, Haunstrup Clemmensen, Henry Møller, Robert Christensen, Niels Andersen, Jens Frandsen, Erik Hansen (Ålborg amt), Svend Haugaard, Niels Helveg Petersen, Erling Dinesen, Lene Bro, Anker Jørgensen, Poul Nilsson, Risgaard Knudsen [næstformand], Bertel Pedersen og Poul Dam [formand]).

Forslaget til folketingsbeslutning havde følgende ordlyd:

„Folketinget opfordrer regeringen til i det kommende folketingsår at stille forslag til love om virksomhedsledelse ud fra følgende principper:

1. lovgivningen skal omfatte enhver form for såvel erhvervs-mæssig som ikke-erhvervsmæssig virksomhed, hvorved der beskæftiges mindst fem personer, der ikke tilhører samme husstand,
2. i enhver virksomhed skal såvel repræsentanter for den investerende kapital som repræsentanter for de beskæftigede have andel i ledelsen,
3. i virksomheder, hvis indtægter helt eller delvis hidrører fra det offentlige, skal også repræsentanter for de pågældende offentlige instanser eller uafhængige personer under ansvar over for det offentlige have andel i ledelsen,
4. i virksomheder, der har særlig betydning for samfundsøkonomien, og hvis forhold reguleres af lovgivningen, skal det offentliges interesser repræsenteres i ledelsen på samme måde som omtalt under punkt 3,
5. de forskellige interessers andel i ledelsen fastsættes i forhold til følgende tal:
 - a. den af ejeren (aktionærerne m. v.) investerede kapital,
 - b. den udbetalte lønsum i sidste regnskabsår ganget med ti,
 - c. de offentlige driftstilskud i sidste regnskabsår ganget med ti,
6. i de under punkt 4 nævnte virksomheder skal mindst en tredjedel af ledelsen varetages af repræsentanter for det offentliges interesser.“

Ved fremsættelsen af forslaget begrundede *ordføreren for forslagsstillerne* (Poul Dam) forslaget på følgende måde:

„Gennem en ikke helt kort årrække har man i offentligheden drøftet spørgsmålet om økonomisk demokrati eller demokrati på arbejdspladsen, som det ofte benævnes. De fleste i det moderne samfund er sikkert enige i, at der her er et problem, som ikke kan afvises, og at det er ved at blive uholdbart, at virksomhedsledelsen i langt de fleste tilfælde er knyttet alene til kapitalbesiddelsen. De beskæftigede, som gennem deres arbejde frembringer virksomhedens produktion, og hvis sikrede eksistens er afhængig af virksomhedens ve og

vel, er så at sige overalt helt uden indflydelse på beslutningsprocessen i virksomhederne og har kun en meget begrænset eller helt indirekte indflydelse på deres egne arbejdsforhold. Med nutidens oplysningsniveau og med den ansvarlige holdning til omverdenen, som tilstræbes på alle andre områder, er denne uselvstændighed for de beskæftigede med til at ødelægge den naturlige arbejdsglæde og dermed også på den ene side grundlaget for den ønskelige produktionsfremgang, på den anden side den menneskelige basis for en harmonisk og indholdsrig tilværelse. Det er under disse vilkår ikke muligt at sikre en stabil fremgang for samfundet som helhed, ligesom fremmedgørelsen i arbejdslivet virker opløsende på det demokratiske samfundssystem.

Forslagsstillerne ser ingen vej frem i noget af de talrige forslag, der tilsigter at give de beskæftigede adgang til at blive medejere af virksomhederne gennem kapitalbesiddelse, og må direkte advare mod forslag, som går ud på at give lønmodtagernes organisationer indflydelse via kapitalbesiddelse, idet man herved ikke opnår noget som helst i retning af at give de beskæftigede et reelt medansvar for deres egen arbejdsplads. Lønmodtagernes medindflydelse må være direkte, og den må hvile på det forhold, at de yder en indsats netop som lønmodtagere. Det er iøvrigt alene på grundlag af dette princip muligt at finde en løsning, der kan anvendes såvel i virksomheder af traditionelt kapitalistisk type som i selvejende institutioner, offentlige virksomheder og andre organisationsformer.

Det her fremsatte beslutningsforslag indeholder ikke en fuldt færdig og i alle detaljer udarbejdet løsning på de mange enkeltproblemer, som rejser sig i denne forbindelse. Det går derimod ud på en opfordring til regeringen om at udarbejde de fornødne lovforslag på grundlag af visse principper.

Det første af disse har jeg allerede motiveret. Det er princippet om, at kapitalen og lønarbejdet skal repræsenteres i enhver virksomhedsledelse i forhold til deres bidrag til det samfundsmæssige udbytte af virksomheden. På basis af en rentefod på 10 pct. er de forholdstal, der skal sammenholdes i denne forbindelse, sat til henholdsvis den investerede kapital og et tal, der fremkommer ved at gange den udbetalte lønsum med ti.

For mange almindelige erhvervsvirksomheder vil denne beregning være tilstrækkelig for at afklare fordelingen af indflydelsen på ledelsen. I andre tilfælde vil der imidlertid herudover være behov for en direkte repræsentation af det offentliges interesser. Det gælder således virksomheder, hvis indtægter helt eller delvis hidrører fra det offentlige, og det gælder virksomheder, som har særlig betydning for samfundsekonomien, og hvis forhold reguleres af lovgivningen. Som eksempler kan fra den første gruppe nævnes statsbanerne, tekniske skoler og børnehjem, fra den anden gruppe banker og forsikringselskaber.

Gennem disse enkle principper er det muligt at sikre en ansvars-

fordeling overalt i samfundet, som giver alle interesser en rimelig indflydelse, og som først og fremmest skaber den for ethvert samfundsmæssigt fremskridt i vor tid nødvendige samhørighed mellem de beskæftigede og arbejdspladserne.“

Ved 1. behandlingen udtalte *arbejdsministeren* (Lauge Dahlggaard), at det var et tilfælde, der lignede en tanke, at forslaget var fremsat samme dag, som folketinget vedtog en dagsorden, der bl. a. opfordrede regeringen til at tilskynde arbejdsmarkedets hovedorganisationer til at indgå ny aftale om samarbejdet på de enkelte virksomheder og til i fornødent omfang at fremme gennemførelsen heraf ved lovgivningsmæssige foranstaltninger.

I socialistisk folkepartis forslag var samarbejdet på arbejdspladsen snævert anskuet som et ansvar specielt for virksomhedsledelsen. I forslaget tog man endvidere afstand fra tanker om at basere økonomisk demokrati på arbejdspladsen på de beskæftigedes medejendomsret og kapitalbesiddelse, herunder tog man specielt afstand fra at give lønmodtagernes organisationer indflydelse ad denne vej.

Ministeren var enig i adskilligt af dette. Han var således enig i at tage afstand fra organisationsejede fondsdannelser af den art og med det sigte, som senest havde været diskuteret på grundlag af tidligere statsminister Viggo Kampmanns tanker. Han frygtede, at resultatet kunne blive en forening af organisationsmæssig og økonomisk magt, der i praksis ville få såre lidt med demokrati at gøre. Derimod mente ministeren — i modsætning til socialistisk folkeparti — at udbyttedeling og medejendomsret praktiseret indenfor rammerne af den enkelte virksomhed kunne være virksomme midler i bestræbelserne for at udbygge et trivselbefordrende og demokratisk samarbejde mellem virksomhedsledelse og arbejdstagere.

Alt i alt fandt ministeren ikke, at forslaget frembød et realistisk grundlag for løsning af problemerne omkring arbejdspladsdemokrati og økonomisk demokrati, selvom det indeholdt interessante enkeltheder.

Også ordførerne for regeringspartierne fandt visse punkter i forslaget tilforladelige, men måtte dog afvise forslaget, fordi man ikke mente, at den foreslåede løsning var rigtig.

Såvidt *Erling Dinesen* (S) kunne forstå, var forslagsstillerne nærmest kommet til det stik modsatte resultat af det, der gives udtryk for i LO-betænkningen om demokrati på arbejdspladsen og oprettelse af virksomhedsnævn. Han opfattede forslaget på den måde, at SF tog afstand fra den økonomiske demokratisering i erhvervslivet, som han anså for at være en af 1970-ernes allervigtigste politiske opgaver. Spørgsmålet var vel, om lønmodtagerne opnåede virkelig medbestemmelsesret, før de havde opnået medejendomsret og dermed større lighed i indkomst- og formuefordelingen. Hans fornemmelse var iøvrigt, at man burde afvente resultaterne af de forhandlinger mellem LO og arbejdsgiverne, der nu ville blive indledt.

Kjær Rasmussen (VS) karakteriserede forslaget som et forsøg på klasseforbrødring i bedste dansk samling-stil, og en sådan forbrødring fandt han hverken mulig eller ønskelig. Ville man fremme en socialistisk udvikling, måtte man gå en helt anden vej — ved at skabe aktivitet på arbejdspladserne. Man måtte afdække klasse modsætningerne i stedet for at tilsløre dem.

Også *Hanne Reintoft* (DK) afviste forslaget. De principper, forslaget indeholdt, var færdigdiskuteret for længst, og ved at komme med dem ydede man blot et bidrag til arbejderbevægelsens triste erfaringer om, hvor hurtigt højreafvigelse førte ud i den fuldstændige principløshed.

Efter 1. behandlingen henvises forslaget til behandling i et udvalg, som dog ikke afgav betænkning over det.

25. Forslag til folketingsbeslutning om undersøgelse af benzinhandelens forhold. (*Sigsgaard* og *Kjær Rasmussen*) [A. sp. 3195].

Skriftlig fremsættelse $13/3$ (F. sp. 4256). 1. beh. $22/4$ (F. sp. 5234). Partiernes ordførere: Bertel Pedersen, Jørgen Jensen, Niels Andersen, Dagmar Andreasen, Poul Dam, Sigsgaard og Hanne Reintoft. Henvist til udvalg på 17 medlemmer (Jørgen Jensen, Erik Hansen (Vejle amt), Hans Kjær, Henry Møller, Niels Andersen, Holmberg, Johan Philipsen, Dagmar Andreasen, Amtoft, Rigmor Christensen, Bertel Pedersen [formand], Finn Christensen, Jørgen Peder Hansen, Ove Hansen, Egon Jensen, Ivar Nørgaard og Poul Dam [næstformand]). Beretning (B. sp. 2997) afgivet $22/6$.

Forslaget til folketingsbeslutning havde følgende ordlyd:

„Folketinget opfordrer regeringen til at iværksætte en undersøgelse af benzinhandelens forhold, herunder strukturen, prisforholdene, kapacitetsudnyttelsen, investeringsplanerne, kontraktforholdene, konkurrencen, reklameomkostningerne, profitten og beskatningen, og fremlægge dens resultat for folketinget inden et år.”

Ved fremsættelsen af forslaget begrundede *ordføreren for forslagsstillerne* (*Sigsgaard*) forslaget på følgende måde:

„Mange mener, at monopoliseringen inden for branchen har

medført, at priserne er for høje, at konkurrencen stort set er elimineret, at benzinførhandlerne er for afhængige af selskaberne, at profitten er for stor, og at meget store beløb anvendes til reklame. Den nu annoncerede form for priskrig må i denne sammenhæng karakteriseres som typisk monopolistisk: prisdifferentiering kun vendt mod mindre kapitalstærke, men uafhængige selskaber.

Derudover tyder meget på, at investeringerne bl. a. på grund af særdeles gunstige afskrivningsregler i de senere år har været alt for store. Der er jo ingen fornuftig begrundelse for, at vi skal have en servicestation på snart sagt hvert andet gadehjørne. For store investeringer på dette område går naturligvis ud over andre, mere vigtige investeringer.

Endelig tyder meget på, at beskatningen bl. a. på grund af, at de største selskaber er udenlandsk dominerede og kan overføre overskud til udlandet, er alt for lemfældig.

For at antyde problemets størrelsesorden skal jeg nævne, at en prisnedsættelse for benzin på 5 øre pr. liter vil betyde en besparelse for forbrugerne på ca. 100 mill. kr. om året.

I Sverige har man i december 1969 offentliggjort en undersøgelse af en række af disse forhold. En række af resultaterne er nævnt i bemærkningerne til forslaget. En betænkning på baggrund af denne rapport vil blive fremlagt i april.

Vort forslag fremsættes inden for 15. marts fristen, for at folketinget kan vedtage det inden sommerferien, således at eventuel lovgivning på baggrund af undersøgelsens resultater kan gennemføres inden sommerferien 1971.

Det forudsættes, at det foreslåede udvalg sammensættes af uvildige, kyndige personer.“

Ved 1. behandlingen udtalte *handelsministeren* (Knud Thomsen), at han var opmærksom på, at landets forsyning med benzin var et stort og vigtigt spørgsmål. Der var tale om en vare af stor betydning i forbruget og samtidig en vare, hvortil der knyttede sig betydelige valutaiske interesser.

Handelsministeren fortsatte:

„— — — Det væsentlige og centrale problem i sagen må være, om de store benzinselskaber i Danmark udnytter deres monopolstilling til at tage urimeligt høje priser. Dette mener forslagsstillerne er tilfældet og hævder til støtte herfor, at der praktisk taget ingen pris-konkurrence er mellem de store selskaber, samtidig med at nogle mindre selskaber holder lavere priser.

Der kan imidlertid også siges andet og mere om den sag. Hvis forslagsstillerne opfattelse skulle være rigtig, var det nærliggende at antage, at vi her i landet havde højere priser på benzin end i andre vesteuropæiske lande, selvfølgelig når vi taler om prisen eksklusiv beskatning. Men det er ikke tilfældet. Fra monopoltilsynet har jeg skaffet mig materiale til belysning af prisniveauet for benzin i en

række andre lande. Heraf fremgår det, at priserne i andre nordiske lande i hvert fald ikke er lavere end i Danmark. Også i andre vesteuropæiske lande svinger prisen omkring den danske pris. Der er imidlertid, som vi alle ved, forskelle i oktantal, som gør helt præcise sammenligninger vanskelige.

Jeg kan i øvrigt oplyse, at monopoltilsynet gennem årene netop på dette prisområde særlig har holdt sig i kontakt med de andre nordiske lande for at sikre sig, at priserne her i landet ikke på baggrund af prisniveauet i andre nordiske lande kunne anses for at være urimelige. Dette materiale peger altså ikke i retning af, at de store selskaber prismæssigt udnytter de danske forbrugere. — — —

Efter dernæst at have givet en række oplysninger om den prismæssige betydning af, at benzinpriserne i henhold til monopolloven var under monopoltilsynets kontrol og havde været det i mange år, afsluttede handelsministeren sit indlæg med følgende bemærkninger:

„— — — Kritik er også rettet mod de store olieselskabers skattemæssige forhold. En undersøgelse heraf ligger selvfølgelig uden for monopoltilsynets virksomhed og også uden for mit forretningsområde. Jeg skal imidlertid henvise til, at skattemyndighederne på foranledning af hr. Sigsgaards spørgsmål til mig her i tinget den 10. marts i år vil foretage en nærmere undersøgelse af dette skattespørgsmål. Det fremgik af mit svar til hr. Sigsgaard ved den pågældende lejlighed.

Det er forståeligt og naturligt, at kritiske øjne må følge de store benzinselskabers forhold, men selv om man godtager dette, må man ikke glemme, at disse selskaber bidrager til den erhvervsmæssige og industrielle udvikling her i landet bl. a. ved anlæggene af de store raffinaderier, som en tidligere regering med fuld føje gjorde sig meget store anstrengelser for at få etableret, og som i valutamæssig henseende har haft stor betydning.

Det vil fremgå af mine udtalelser, håber jeg i det mindste, at jeg ikke mener, at der er behov for at iværksætte den foreslåede undersøgelse.

De forhold, der skulle omfattes heraf, er, hvad jeg også håber fremgår af det, jeg har sagt, i gode hænder i monopoltilsynet, og den anden fase er til undersøgelse hos skattemyndighederne.

Jeg kan derfor afslutningsvis ikke anbefale det høje ting at vedtage det fremsatte forslag til folketingsbeslutning.“

Heller ikke ordførerne for det konservative folkeparti og venstre kunne efterkomme den opfordring til en undersøgelse, der lå i forslaget.

Derimod kunne *socialdemokratiets ordfører* (Bertel Pedersen) anbefale forslaget og støtte dets videre gang i folketinget.

På det radikale venstres vegne erklærede *Dagmar Andreassen*, at forholdene omkring benzinselskaberne næppe afveg særlig meget fra de forhold, der gjaldt for andre datterselskaber af udenlandske kon-

cerner. Det ville måske nok en gang ved lejlighed være på sin plads at undersøge, om der var en rimelig ligestilling mellem dansk- og udenlandskejede firmaer, og få belyst hele problematikken ved, at så mange firmaer i disse år blev solgt til udenlandske koncerner.

Poul Dam (SF) fandt, at forslagsstillerne havde gjort en fortjenstfuld gerning ved at fremsætte forslaget, dels fordi man havde fået debatten, dels fordi der kunne være nogen mening i at se nærmere på sagen i et udvalg, så man kunne blive helt klar over, hvor vandene egentlig skilte i dansk politik.

Også *Hanne Reintoft* (DK) kunne støtte forslaget.

Efter 1. behandlingen henvistes forslaget til et folketingsudvalg, som afgav en beretning.

26. Forslag til folketingsbeslutning om bekæmpelse af forurening. (*Kampmann, Camre, Ove Hansen, Holst, Egon Jensen, Otto Mørch, Helge Nielsen og Chr. Thomsen*). [A. sp. 1075].

Skriftlig fremsættelse ³¹/₁₀ (F. sp. 827). 1. beh. ²⁷/₁₁ (F. sp. 1562). Partiernes ordførere: Kampmann, Knud Bro, Niels Jørgen Nielsen, Svend Haugaard, Morten Lange, Sigsgaard og Hanne Reintoft. Henvist til udvalg på 21 medlemmer (Knud Bro, Burgdorf, Jørgen Jensen, Niels Ravn, Poul Schlüter [næstformand], Niels Jørgen Nielsen, Houmann (fra ¹⁷/₁₂ Arne Christiansen), Johan Philipsen, Henry Sørensen, Svend Haugaard, Amtoft, Nordqvist, Kampmann, Camre, Holst, Egon Jensen [formand], Waldemar Laursen, Otto Mørch, Helge Nielsen, Chr. Thomsen og Morten Lange).

Beretning (B. sp. 3001) afgivet ³⁰/₉.

Forslaget til folketingsbeslutning havde følgende ordlyd:

„Med henblik på at værne vor luft, vand og jord, dyr og mennesker mod den stigende forurening samt nedbringe overflødig støj opfordrer folketinget regeringen til:

1. at foretage en omlægning af centraladministrationen med henblik på en bedre administrativ koordinering af de mange beslægtede forureningsproblemer samt i overensstemmelse med kommunalreformen at effektivisere den lokale administration af sundhedsforskrifter for at sikre en bedre overholdelse af givne forskrifter blandt andet ved at oprette amtssundhedskommissioner. Endvidere at gennemføre ensartede, lands-

omfattende regler til afløsning af de lokale sundhedsvedtægter og udforme reglerne således, at det i højere grad end i de gældende sundhedsvedtægter præciseres, hvornår indgreb skal finde sted, i stedet for at overlade afgørelsen til et ret frit, lokalt skøn.

2. at fremsætte lovforslag om oprettelsen af et centralt forsknings- og informationsinstitut for forureningsproblemer af enhver art.

3. *Foranstaltninger mod luftforurening.*

a. at gennemføre regler, der forbyder anvendelse af brændselsolie med mere end 1 pct. svovlindhold, og gennemføre regler om anvendelsen af askefiltre for at nedbringe indholdet af faste bestanddele i røgen fra industri og forbrændingsanstalters skorstene.

b. at gøre anvendelsen af udblæsningsgasefterbrændere eller lignende anordninger obligatoriske på alle nyindregistrerede biler og inden for en kort tidsfrist også obligatorisk for allerede indregistrerede biler.

c. at gennemføre regler om en reduktion af blyethyltilsætning i højoktan-benzin.

4. *Foranstaltninger mod vandforurening.*

a. at gennemføre regler, der sikrer regelmæssig, hyppig kontrol af vandforekomster, herunder analyse af forureningsgrad m. v. ved vandløb, søer og strande.

b. at gennemføre ensartede, strengere krav til rensning af spildevand såvel ved biologiske som kemiske rensningsanlæg.

c. at gennemføre regler mod anvendelsen af sulfovaskemidler med indhold af ikke nedbrydelige detergenter (afspændingsmidler) samt en gradvis nedsættelse af fosfatindholdet.

d. at gennemføre regler til effektiv sikring mod forurening fra nedgravede olietanke eller andre beholdere til skadelige eller giftige stoffer.

e. at gennemføre skærpede regler mod forurening af grundvand og om afledning af spildevand.

5. *Foranstaltninger mod unødigt støj.*

a. at sikre, at ethvert anlæg, der medfører støjgener, f. eks. motorveje og lufthavne, ledsages af dispositionsplaner for an-

vendelsen af de tilstødende arealer, der støjbelastes, og at der ved udlægning af industriområder tages hensyn til en eventuel støjbelastning af tilstødende arealer.

b. *at fremsætte forslag til ændring af arbejderbeskyttelsesloven, således at der pålægges arbejdsgiverne en skærpet pligt til at træffe foranstaltninger til at reducere støjen i industri-virksomheder.*

c. *at gennemføre skærpede regler mod unødigt støj, f. eks. fra knallerter, motorcykler, motorbåde og både med påhængsmotor, herunder især at sikre, at boligområder og rekreative områder i videst muligt omfang holdes fri for støj, f. eks. gennem forbud mod højttalere, transportable radioer og elektrisk forstærkede musikinstrumenter.*

6. *Andre beskyttelsesforanstaltninger.*

a. *at gennemføre regler om kvantitativ kontrol med anvendelsen af svært nedbrydelige biocider, hormonpræparater og lignende.*

b. *at gennemføre regler om anmeldelsespligt for importører, hvis importerede varer er sprøjtet med biocider, fungicider, konserveringsmidler m. v., samt foreskrive en deklarationspligt på emballagen herom.*

c. *at gennemføre ensartede regler om renholdelse af de frigivne strande og skove.*

d. *at tage spørgsmålet om anvendelsen af engangsemballager op til overvejelse med henblik på at begrænse den omsiggribende forurening af naturen af sådanne emballager.“*

I bemærkningerne til forslaget anførtes bl. a. følgende vedrørende spørgsmålet om omkostningerne ved bekæmpelsen af forurening:

„En række af de foreslåede foranstaltninger er ikke forbundet med særlige omkostninger og kan derfor uden videre gennemføres. I andre tilfælde vil der være ret betydelige omkostninger forbundet ved bekæmpelsen af forurening. Det principielle udgangspunkt må være, at skadelige foranstaltninger direkte forbydes eller reguleres gennem regler, men i visse tilfælde kan dette være vanskeligt, hvorfor man kan søge at dreje udviklingen i den rigtige retning gennem økonomiske incitamenter.

Omkostninger ved bekæmpelsen af forureningen og retableringen af allerede forurenede områder er meget betydelige, men udenlandske beregninger viser, at det også er meget kostbart ikke at foretage sig

noget. Det må derfor tillægges den allerstørste betydning, hvordan disse omkostninger skal dækkes. I de tilfælde, hvor direkte forbud ikke kan gennemføres, kan det være naturligt at gennemføre en afgift på forureningen. En sådan afgift har nemlig den store fordel, at den i sig selv kan medvirke til at bekæmpe forureningen. Hvis det bliver forbundet med forøgede udgifter at forurene eller støje, vil dette i sig selv være et incitament til at begrænse dette. Der må derfor fastsættes visse grænser for forureningstilladighed eller tilladelig støj, og en overskridelse af disse grænser bør afgiftsbelægges.

Gennemføres en sådan ordning, vil det af hensyn til industriens konkurrenceevne være nødvendigt at refundere disse afgifter ved eksport, så længe industrien i udlandet ikke er pålagt tilsvarende omkostninger.

Endvidere kan man gennem en bevidst afgiftspolitik føre udviklingen ind på veje, som fører til en mindre forurening, f. eks. fremme anvendelse af biler, der ikke forurener, gennem afgiftslettelser eller pålægge motorcykler eller knallerter, der støjer ud over det teknisk uundgåelige, en ekstra afgift.

Endvidere kan man gennemføre særlige afskrivningsregler for industriens udgifter til dækning af foranstaltninger til nedbringelse af forurening.“

Ved forslagets 1. behandling understregede *indenrigsministeren* nødvendigheden af, at der som led i bekæmpelsen af forureningen finder en koordinerende indsats sted, som må komme såvel fra lovgivningsmagten og kommunerne som fra private erhvervsvirksomheder og enkeltpersoner. Videre udtalte ministeren bl. a. følgende:

„Regeringen har da også, som det fremgik af statsministerens tale ved folketingets åbning, arbejdet med disse problemer, og man er nået frem til, at den bedste måde at gribe sagen an på vil være at nedsætte et *midlertidigt forureningsråd*, der vil have følgende opgaver: at foretage en kortlægning af miljøforureningsproblemerne, at undersøge, hvilke beføjelser offentlige myndigheder har med hensyn til bekæmpelse af miljøforureningsproblemerne, og fremkomme med indstilling om, hvilke nye lovgivningsbeføjelser der bør skabes, samt hvilke foranstaltninger der umiddelbart skønnes at burde iværksættes, samt fremkomme med forslag til den organisatoriske opbygning af det fremtidige arbejde med bekæmpelse af forureningen.

Dette råd, der har amtmand K. O. Møller som formand, er nu under forbehold af bevillingsmyndighedernes tilslutning nedsat af regeringen, og i tilknytning hertil er nedsat et *midlertidigt, særlig teknisk forureningsudvalg*, der skal have til opgave at undersøge den eksisterende forskning om forureningsproblemer og foretage en bedømmelse af, på hvilke områder en forøget forskningsindsats vil være særlig påkrævet, og hvorledes man bør prioritere forskningsopgaverne. Udvalget skal fremsætte forslag om den fornødne koordinering af de forskellige laboratoriers arbejde, herunder eventuelt også laborato-

rier i andre lande, og herudover skal udvalget i øvrigt yde rådet bistand.

De opgaver, der er henlagt til det midlertidige forureningsråd og det til dette knyttede tekniske forureningsudvalg, dækker i alt væsentligt de problemer, som er indeholdt i det fremsatte forslag til folketingsbeslutning. Jeg må derfor være af den opfattelse, at det er rigtigst, at man foreløbig afventer resultatet af forureningsrådets arbejde, inden man i folketinget træffer beslutning af videregående rækkevidde på dette område."

Indenrigsministeren stillede sig tvivlende over for det hensigtsmæssige ved at oprette et særligt forureningsdirektorat som anført i det socialdemokratiske forslag, idet det ville medføre både et nyt vanskeligt koordineringsproblem og en u hensigtsmæssig dobbeltadministration. Om forslaget vedrørende ensartede, landsomfattende regler til afløsning af de lokale sundhedsvedtægter samt forslaget om oprettelse af amtssundhedskommissioner anførte ministeren, at han ikke var uenig i de betragtninger, der fandtes i forslaget og i bemærkningerne hertil. Men da disse spørgsmål for tiden var til behandling i indenrigsministeriets kommission vedrørende den offentlige hygiejne m. m. med stiftamtmand Lundsteen som formand, ville det næppe være hensigtsmæssigt, at folketinget nu traf beslutning på dette område.

Ministeren var enig i, at indsatsen må koncentreres om de i forslaget nævnte foranstaltninger med luftforurening, vandforurening, unødvendig støj og forslag om andre beskyttelsesforanstaltninger, og han fremhævede, at man allerede på en række af disse områder har iværksat forskellige arbejder.

Med hensyn til de betragtninger om de økonomiske problemer i forbindelse med forureningsbekæmpelsen, som er indeholdt i bemærkningerne til forslaget, erklærede ministeren sig i princippet enig i det synspunkt, at udgifterne ved begrænsning af forurening principielt bør bæres af den, der forårsager forureningen. Videre udtalte ministeren bl. a. følgende:

„I øvrigt vil jeg gerne om de økonomiske spørgsmål sige, at de udgifter, der er forbundet med gennemførelse af en række af de foreslåede konkrete foranstaltninger mod forureningen, er så betydelige, at det vil være nødvendigt at samordne indsatsen med den almindelige økonomiske politik for at undgå, at gennemførelse af foranstaltninger skal få uheldige virkninger på den økonomiske udvikling. Det må i denne forbindelse fremhæves, at væksten i industriproduktionen er en meget betydelig faktor for den økonomiske udvikling, samt at nogle af de foreslåede generelle foranstaltninger, f. eks. nedsættelse af svovlindholdet i olie til maksimalt 1 pct., vil påvirke konkurrenceevnen gennem forøgelse af driftsudgifterne, også indirekte, for virksomheder, der ikke forurener. Udgifterne vil alt efter karakteren af de foreslåede foranstaltninger falde på såvel den offentlige som den pri-

vate sektor; bl. a. af den grund er forslaget om at dække omkostningerne gennem en forureningsafgift ikke særlig hensigtsmæssig. Der kan også være grund til at nære tvivl om, hvorvidt det inden for rimelige administrative rammer vil være muligt at tilrettelægge og gennemføre en forureningsafgift efter hensigtsmæssige kriterier.

Gennem afvikling af importrestriktionerne for industrivarer i løbet af den seneste halve snes år er dansk industri på hjemmemarkedet blevet udsat for skarp konkurrence fra udenlandsk industri. Hensynet til industriens konkurrenceevne er derfor kun delvis tilgodeset gennem forslaget om, at forureningsafgiften skal refunderes ved eksport, så længe der ikke er pålagt industrien i udlandet tilsvarende omkostninger. En refusionsordning begrundet i en rimelig hensyntagen til industriens konkurrenceevne må derfor nødvendigvis også omfatte den industri, der på hjemmemarkedet konkurrerer med udenlandsk industri. Det vil i praksis betyde, at den helt overvejende del af industrien bør være omfattet af en refusionsordning.“

Ordføreren for forslagsstillerne (Kampmann) efterlyste handling bag de mange og positive ord, der fra alle sider fremkom om nødvendigheden af at bekæmpe forureningen. Han beskæftigede sig i øvrigt specielt med de økonomiske problemer i forbindelse med forureningsbekæmpelsen og sagde herom bl. a.:

„Et forbud mod den stigende anvendelse af gift i vore daglige fødevarer, uanset om det sker direkte som f. eks. gennem cyklamat, gennem farvestoffer osv. eller indirekte f. eks. ved sprøjtegifte i afgrøderne eller blyindholdet fra benzinen i kornet langs vejene, vil utvivlsomt for producenterne give argumentation for en forhøjelse af forbrugerpriserne. Det vil i denne forbindelse være nødvendigt for monopoltilsynet i samarbejde med forureningsteknikere nøje at gennemgå for hver eneste vare, hvorledes de anvendte giftstoffer kan erstattes med andre, samt at undersøge, hvilke omkostningsmæssige konsekvenser en sådan ændring vil give anledning til. Og den fremgangsmåde må vi anvende, uanset om det drejer sig om nye eller eksisterende produkter.

Når det drejer sig om omkostninger for virksomhederne, må man nødvendigvis sondre mellem de eksisterende og de kommende virksomheder. For de nye virksomheder må man fastlægge regler om total rensning, hvor dette overhovedet er teknisk muligt. Problemet vil jo i denne forbindelse oftest være en forurening af vand eller luft.

Hvis man følger dette hovedsynspunkt, må det betyde, at det som vilkår for igangsættelsen af en ny virksomhed må fastlægges, at de fornødne rensningsanlæg skal være indeholdt i tegningerne til det nye projekt, eller sagt med andre ord, man må opfatte omkostninger til rensningsanlæg på lige fod med alle andre produktionsomkostninger. Heraf følger også, at disse omkostninger afskrivningsmæssigt må klassificeres således, at de i øvrigt gunstige afskrivningsregler kan anvendes.

For de eksisterende virksomheder er problemstillingen noget anderledes. Naturligvis må grundsynspunktet om at gøre rensning obligatorisk fastholdes også for disse virksomheder, med de samme gunstige afskrivningsregler. Men man vil her risikere at støde på virksomheder, som ikke har økonomisk mulighed for, hvis en rentabel drift skal fortsætte, at installere de fornødne rensningsanlæg, uanset hvor gunstige afskrivningsregler vi har. Hvis man her slækkede på kravene til rensning, kunne en stor del af den øvrige indsats være forgæves. Hvis man på den anden side pålagde disse virksomheder økonomiske udgifter til den teknisk højest mulige rensning, kunne konsekvensen blive lukning af virksomheden med deraf følgende produktionsfald og tab af arbejdspladser.

Konklusionen af disse betragtninger må være, at det af samfundsmæssige grunde kan være nødvendigt med statstilskud til enkelte former for rensning. Det kan ikke være rigtigt med et statstilskud på 100 pct. ud fra princippet om, at den, der forurener, skal betale rensningen. I stedet kunne man operere med såkaldt stimulerende statstilskud, således at man gjorde det mere attraktivt for virksomhederne at nå op på den højeste mulige rensningsgrad.“

Folketingets forhandling gav i øvrigt anledning til en længere debat, hvorunder *regeringspartierne* ordførere alle udtrykte tilfredshed med det initiativ, regeringen havde taget med nedsættelsen af forureningsrådet og forureningsudvalget. Man erklærede sig indforstået med at støtte en intensivering af forureningsbekæmpelsen. Derimod stillede *oppositionens* ordførere sig meget tvivlende over for, om regeringens initiativ ville medføre en tilstrækkelig hurtig og en tilstrækkelig effektiv indsats over for den tiltagende forurening. *Morten Lange* (SF) kunne give tilslutning til de tanker, socialdemokratiet havde fremsat som et grundlag for forhandling, og han fremsatte samtidig følgende *dagsordensforslag*:

„Idet folketinget opfordrer regeringen til at overføre et beløb på 500 mill. kr. af finansårets forventede kasseoverskud til statens bygge- og boligfond, til kommunernes finansiering af rensnings- og kloakanlæg, fortsætter tinget sine forhandlinger.“

Sigsgaard (VS) karakteriserede det socialdemokratiske forslag som lidt løst i fuge og mente, at der ville være en høj forureningsgrad, selv om det blev gennemført til punkt og prikke. I mange tilfælde ville det ikke være tilstrækkeligt med kontrolforanstaltninger, mange svært nedbrydelige præparater måtte f. eks. helt forbydes. Han kunne støtte det af *Morten Lange* stillede dagsordensforslag, selv om han var lidt betænkelig ved, at det kunne tilsløre det forhold, at de, der forårsager forureningen, også bør betale for det.

Hanne Reintoft (DK) savnede i det socialdemokratiske forslag en direkte ansvarsplacering, og hun advarede stærkt imod en overfladisk politisk løsning, der kunne skabe en falsk tryghed i befolkningen. Personligt så hun gerne 500 mill. kr. overført til statens bygge-

og boligfond, men hun kunne ikke gå ind for dagsordensforslaget uden nogen garanti for, at beløbet ikke blot ville blive brugt til aflastning af industrien.

Kampmann (S) anså regeringens nedsættelse af et forureningsråd for at være „det mindst mulige“ under hensyn til den opfordring der var indeholdt i betænkningen fra naturfredningsudvalget. Han kunne tilslutte sig det fremsatte dagsordensforslag på grund af den prioritering af forureningsbekæmpelsen, som forslaget var udtryk for.

Indenrigsministeren og *regeringspartiernes ordførere* afviste dagsordensforslaget med henvisning til det nedsatte forureningsråd og forureningsudvalg, „som skal kortlægge den rækkefølge, det ud fra saglige betragtninger vil være rigtigst at få løst forureningsproblemerne på.“

Forslaget om motiveret dagsorden af Morten Lange *forkastedes* med 72 stemmer (KF, V, RV) mod 50 (S, SF og VS) 1 medlem (Hanne Reintoft) (DK) tilkendegav, at hun hverken stemte for eller imod.

Forslaget blev herefter henvist til behandling i et udvalg, som afgav en beretning.

27. Forslag til folketingsbeslutning om udligning af byrderne mellem kommunerne og forenkling af beskatningen. (*Sigsgaard og Kjær Rasmussen*). [A. sp. 3899].

Skriftlig fremsættelse $\frac{3}{4}$ (F. sp. 5371). 1. beh. $\frac{6}{5}$ (F. sp. 5527). Partiernes ordførere: Ove Hansen, Poul Schlüter, A. Chr. Andersen, Niels Helveg Petersen, Krog Hansen og Sigsgaard. Henvist til samme udvalg som forslag til lov om kommunal udligning, se side 259.

Forslaget til folketingsbeslutning havde følgende ordlyd:

„Folketinget opfordrer regeringen til at fremsætte forslag om udligning af byrderne mellem kommunerne og forenkling af beskatningen efter følgende retningslinjer:

1. Kommunernes og amtskommunernes skatteindtægter bortfalder.
2. De kommunale udgifter dækkes af et kommunalt og et amtskommunalt tilskud fra staten. Tilskuddet udgør samme beløb pr. indbygger (jfr. dog 5).
3. Den enkelte kommunalbestyrelse, herunder amtsråd, afgør én gang årligt, hvor stor en del af det til rådighed stillede beløb, der skal anvendes til kommunale formål.

4. Det overskydende beløb udbetales borgerne i form af kommunale og amtskommunale tilskud. Disse tilskud udgør samme beløb pr. indbygger inden for hver kommune.
5. Til regulering af det under 2) nævnte tilskud foretager staten beregning over de enkelte kommuners udgifter til tilvejebringelse af en rimelig kommunal standard, idet udgifterne pr. indbygger varierer efter lokale forhold.
6. For en række kommunale behov sikrer staten ved lovgivning, at ydelsens kvalitet holdes over et bestemt niveau. Staten kan desuden yde tilskud til kommunernes udgifter for derved at sikre et kommunalt initiativ.
7. Staten kan derudover til vækstkommuner yde lån, der kan gøres rente- og afdragsfri i en årrække.
8. Forøgelsen af de statslige udgifter dækkes af en statslig grundskyld og direkte indkomstskat.
9. Staten overtager den foreløbige kommunale ansættelse af indkomster og formuer til skat (ligningen).“

Om baggrunden for forslagets fremsættelse anførte *ordføreren for forslagsstillerne* bl. a. følgende i fremsættelsestalen:

„Det nuværende skattesystem betyder, at en skatteyder i den ene kommune ofte betaler tusinder af kroner mere i skat end en tilsvarende stillet skatteyder i en rigere kommune.

Systemet er, at de velstillede skatteydere, der ofte er koncentreret i visse kommuner, som derfor er rige, slipper billigt i kommuneskat, mens de mindrebemidlede, der også er koncentreret i visse kommuner, som derfor er fattige, må betale en høj kommuneskat.

Regeringen har bebudet, at den vil lappe på systemet endnu en gang, men selv efter lapperiet vil visse kommuner være meget dyrere at bo i end andre.

Dette asociale system bør afløses af et socialt mere rimeligt system.

VS foreslår derfor, at kommuneskatten afskaffes, så staten for fremtiden kræver alle skatter op. Det vil betyde, at alle med samme indkomst kommer til at betale samme skat, uanset hvor i landet de bor.

For folk med mindre og jævne indtægter i fattige eller jævntstillede kommuner vil det betyde en skattenedsættelse på 20-40 pct. For velstillede i rige kommuner betyder det skatteforhøjelser på op til 25 pct.

Forslagets gennemførelse vil ikke begrænse det kommunale selvstyre, men tværtimod udvide det. Kommunerne er nemlig sikrede

gennem lovgivningen, så de får stillet flere penge til rådighed, end de skal bruge. De fastsætter naturligvis selv budgettet, og det overskydende beløb udbetales til borgerne som tilskud, der er ens for alle.

Vi foreslår, at skatteligningen bliver statslig.“

Forslaget blev i folketinget behandlet sammen med regeringens forslag til lov om kommunal udligning samt 3 af Ove Hansen m. fl. fremsatte forslag til folketingsbeslutning om gennemførelse af et skattegrundlagstilskud for kommunerne, om gennemførelse af en analyse af kommunernes udgifter med henblik på en tilskudsordning af lovbrundne opgaver samt om etablering af en fast låneordning for udviklings- og vækstkommunerne. Om behandlingen henvises nærmere til det på side 259 ff. anførte.

Det udvalg, hvortil forslagene blev henvist, afgav ikke betænkning eller beretning over nærværende forslag.

28. Forslag til folketingsbeslutning om gennemførelse af et skattegrundlagstilskud for kommunerne. (Ove Hansen, Gorrssen, Thomas Have, Hans Hækkerup, Erhard Jakobsen, Peter Jørgensen, Ejner Nielsen, Axel Ivan Pedersen, Karl Max Rasmussen og Børge Schmidt). [A. sp. 3387].

Skriftlig fremsættelse $\frac{13}{3}$ (F. sp. 4254). 1. beh. $\frac{6}{5}$ (F. sp. 5527). Partiernes ordførere: Ove Hansen, Poul Schlüter, A. Chr. Andersen, Niels Helveg Petersen, Krog Hansen og Sigsgaard. Henvist til samme udvalg som forslag til lov om kommunal udligning, se side 259.

Forslaget til folketingsbeslutning havde følgende ordlyd:

„Folketinget opfordrer regeringen til at fremsætte lovforslag med virkning fra 1. april 1971 om gennemførelse af et skattegrundlagstilskud for primærkommuner. Tilskuddet skal gives til kommuner, hvis gennemsnitlige skattepligtige indkomst ligger under gennemsnittet for samtlige kommuner i landet. Tilskuddet skal have en sådan størrelse, at de pågældende kommuner stilles, som om de havde en gennemsnitlig indkomst, der svarer til gennemsnittet for samtlige kommuner i landet.”

I bemærkningerne til forslaget udtaltes det:

„Kommunernes økonomiske situation og dermed højden af den kommunale udskrivningsprocent er under de nuværende forhold bl. a. afhængig af højden af borgernes indkomster. Kommuner, der i

særlig grad har tiltrukket sig borgere i højere indkomstgrupper, og kommuner, hvis borgere er placeret i særligt fremgangsrige erhverv, har et stort indkomstgrundlag til udskrivning af skatten og kan derfor sætte beskatningsprocenten lavt.

Omvendt må kommuner med mange borgere i lavere indkomstgrupper eller kommuner med mindre fremgangsrige erhverv, bl. a. i egnsudviklingsområder, udskrive deres skat på et lavt indkomstgrundlag og må følgelig anvende høje udskrivningsprocenter.

Denne situation er ud fra et lighedssynspunkt uacceptabel og har oven i købet en selvforstærkende karakter. Lave beskatningsprocenter tiltrækker i særlig grad høje indkomster. Høje beskatningsprocenter virker mindre tiltrækkende både på velstillede borgere og erhvervsvirksomheder.

Forslagets gennemførelse vil efter foreløbige skøn kræve et stats-tilskud i størrelsesordenen 200-300 mill. kr. Man må imidlertid bemærke sig, at der ikke bliver tale om forøget behov for skatteudskrivning over for landets borgere, men om en omfordeling af de nuværende skattebyrder. Den forøgede statslige skatteudskrivning modsvares fuldt ud af en nedgang i den kommunale skatteudskrivning i kommuner med lavt indkomstgrundlag og høje beskatningsprocenter."

Forslaget blev i folketinget fremsat sammen med de i det følgende omhandlede forslag til folketingsbeslutning om gennemførelse af en analyse af kommunernes udgifter med henblik på en tilskudsordning af lovbundne opgaver og forslag til folketingsbeslutning om etablering af en fast låneordning for udviklings- og vækstkommuner. Forslaget blev endvidere ved 1. behandling sat til forhandling sammen med det af venstresocialisterne fremsatte forslag til folketingsbeslutning om udligning af byrderne mellem kommunerne og forenkling af beskatningen samt regeringens forslag til lov om kommunal udligning. Om behandlingen henvises nærmere til det på side 259 ff anførte.

Det udvalg, hvortil forslagene blev henvist, afgav ikke betænkning eller beretning over nærværende forslag.

29. Forslag til folketingsbeslutning om gennemførelse af en analyse af kommunernes udgifter med henblik på en tilskudsordning af lovbundne opgaver. (Ove Hansen, Gorrsen, Thomas Have, Hans Hækkerup, Erhard Jakobsen, Peter Jørgensen, Ejner Nielsen, Axel Ivan Pedersen, Karl Max Rasmussen og Børge Schmidt). [A. sp. 3389].

Skriftlig fremsættelse ¹³/₃ (F. sp. 4254). 1. beh. ⁶/₅ (F. sp. 5527). Partiernes ordførere: Ove Hansen, Poul Schlüter, A. Chr. Andersen, Niels Helveg Petersen, Krog Hansen og Sigsgaard.

Henvist til samme udvalg som forslag til lov om kommunal ud-ligning, se side 259.

Forslaget til folketingsbeslutning havde følgende ordlyd:

„Folketinget opfordrer regeringen til — umiddelbart efter den endelige opgavefordelings fastlæggelse — at gennemføre en analyse af de enkelte kommuners udgifter ved opgavernes lø-sning med henblik på tilvejebringelse af en statslig tilskudsord-ning, der stiller kommunerne lige ved løsningen af de lovbundne opgaver.“

I bemærkningerne til forslaget anførtes følgende:

„Ved siden af problemet om forskelle i kommunernes indkomst-grundlag spiller spørgsmålet om kommunernes befolkningssammen-sætning en betydelig rolle for kommunernes økonomiske forhold og dermed for højden af skatteprocenterne.

Dette er en følge af, at staten pålægger kommunerne en række opgaver, der i særlig grad er udgiftkrævende for kommuner med mange børn og unge. Problemet har en vis sammenhæng med bolig-mangelen. Unge mennesker og familier med børn må bosætte sig dér, hvor der er mulighed for at få en bolig. Det fører til byområder med meget lav gennemsnitsalder og jfr. ovenstående til, at disse områder pålægges særlig udgiftkrævende opgaver i forhold til udbyggede kommuner.

Kommunalreformen har løst problemerne for en væsentlig del af kommunerne ved at indlemme omegnsvækstkommuner i de udbyg-gede centralkommuner, men tilbage er endnu en del kommuner, hvis aldersfordeling giver en særlig udgiftkrævende opgaveløsning.

Det kan ikke være samfundets interesse, at opgaverne må løses mest nødtørftigt i de kommuner, hvor børn og unge vokser op. Der må derfor sikres en rimelig fælles finansiering af de udgifter til børn og unge, som samfundet pålægger kommunerne at løse.

Heller ikke i dette tilfælde bliver der tale om en forøgelse af den samlede skatteudskrivning, men kun om en ændret fordeling af byr-derne. Provenumæssigt er der — i kraft af kommunesammenlægnin-gerne — tale om et beløb af en lille størrelsesorden. Virkningerne for de berørte kommuner vil derimod blive følelige i positiv retning.“

Forslaget blev i folkettinget fremsat sammen med forslag til fol-ketingsbeslutning om gennemførelse af et skattegrundlagstilskud for kommunerne samt forslag til folketingsbeslutning om etablering af en fast låneordning for udviklings- og vækstkommuner. Forslaget blev endvidere ved 1. behandling sat til forhandling sammen med det af venstresocialisterne fremsatte forslag til folketingsbeslutning om ud-ligning af byrderne mellem kommunerne og forenkling af beskatningen

samt regeringens forslag til lov om kommunal udligning. Om behandlingen henvises nærmere til det på side 259 ff anførte.

Det udvalg, hvortil forslagene blev henvist, afgav ikke betænkning eller beretning over nærværende forslag.

30. Forslag til folketingsbeslutning om etablering af en fast låneordning for udviklings- og vækstkommuner. (Ove Hansen, Gorrsen, Thomas Have, Hans Hækkerup, Erhard Jacobsen, Peter Jørgensen, Ejner Nielsen, Axel Ivan Pedersen, Karl Max Rasmussen og Børge Schmidt). [A. sp. 3391].

Skriftlig fremsættelse ¹³/₃ (F. sp. 4255). 1. beh. ⁶/₆ (F. sp. 5527). Partiernes ordførere: Ove Hansen, Poul Schlüter, A. Chr. Andersen, Niels Helveg Petersen, Krog Hansen og Sigsgaard. Henvist til samme udvalg som forslag til lov om kommunal udligning, se side 259.

Forslaget til folketingsbeslutning havde følgende ordlyd:

„Folketinget opfordrer regeringen til at fremsætte forslag om etablering af en fast låneordning for udviklings- og væstkommuner. Låneordningen baseres på en selvfinansieringsgrad, der er afhængig af den hastighed, hvormed kommunernes befolkningstal forøges, og på et gennemsnitstal for investeringsudgifterne pr. ny indbygger ved jordkøb, byggemodning og institutionsudbygning.“

I de bemærkninger, der ledsagede forslaget, hed det:

„Samfundet har en generel interesse i, at kommunerne bekæmper jordprisstigningerne, øger udbuddet af byggemodne grunde og sørger for eksistensen af de nødvendige skoler og institutioner. Samfundet har ligeledes en interesse i, at de anvendte offentlige udgifter hurtigst muligt bliver udnyttet af de nye beboere.

Disse to interesser kan kun tilgodeses, hvis kommunerne kan planlægge i tillid til, at en del af investeringsudgifterne kan dækkes af de beboere, der fremtidig skal drage nytte af de offentlige investeringer. Med andre ord, at der er mulighed for at optage lån, der afdrages og forrentes gennem skattebetalinger fra kommende beboere. Hvis denne situation ikke er til stede, må væstkommuner basere sig på skattebetalingerne fra et antal beboere, der måske kun udgør en brøkdel af det antal beboere, kommunen fremover vil omfatte, og vil følgelig være afskåret fra at anlægge en mere langsigtet og dermed mere økonomisk politik.

Forslaget er ikke udgiftskrævende, idet der er tale om en låneordning. Lånene kan formidles gennem statens bygge- og boligfond, gennem Hypotekbanken eller gennem et særligt statsligt låneinstitut for de pågældende kommuner.

Samfundsmæssigt vil der kunne blive tale om betydelige besparelser, idet mange kommuner i dag økonomisk er afskåret fra at føre en jordpolitik, der begrænser grundstigningerne, og idet endnu flere kommuner på grund af den finansielle situation for vækstkommunerne er afskåret fra at disponere på den økonomisk mest hensigtsmæssige måde.“

Forslaget blev i folketinget fremsat sammen med de foran omhandlede forslag til folketingsbeslutning om gennemførelse af et skattegrundlagstilskud for kommunerne og om gennemførelse af en analyse af kommunernes udgifter med henblik på en tilskudsordning af løvbundne opgaver. Forslaget blev endvidere ved 1. behandling sat til forhandling sammen med det af venstresocialisterne fremsatte forslag til folketingsbeslutning om udligning af byrderne mellem kommunerne og forenkling af beskatningen samt regeringens forslag til lov om kommunal udligning. Om behandlingen henvises nærmere til det på side 259 ff anførte.

Det udvalg, hvortil forslagene blev henvist, afgav ikke betænkning eller beretning over nærværende forslag.

31. Forslag til folketingsbeslutning om kommunernes adgang til lånefinansiering. (*Poul Dam, Krog Hansen, Morten Lange og Ømann.* [A. sp. 2303].

Skriftlig fremsættelse ²⁷/₁ (F. sp. 2823). 1. beh. ¹⁷/₂ (F. sp. 3528). Partiernes ordførere: Kampmann, Poul Schlüter, Ib Thyregod, Niels Helveg Petersen, Poul Dam, Sigsgaard og Hanne Reintoft. Henvist til samme udvalg som forslag til lov om ændring af ligningsloven. (Ændringer vedrørende bolig i egen ejendom), se side 87.

Forslaget til folketingsbeslutning havde følgende ordlyd:

„Folketinget opfordrer regeringen til i lovsform at forelægge forslag om kommunernes adgang til lånefinansiering ud fra følgende retningslinier:

1. De mest velstillede kommuner henvises til finansiering af nyanlæg over skatterne, medmindre der foreligger helt ekstraordinære eller andre helt specielle forhold.

2. Kommuner, der på grund af usædvanlig stærk befolkningstilvækst har et presserende behov for investering i kollektive anlæg, herunder navnlig skoler, børneinstitutioner, plejehjem og rensningsanlæg, skal tilgodeses med lån forud for andre kommuner.

3. Såvel hypotekbankens som bolig- og byggefondens lån til kommunerne skal forøges, hvis det ikke på anden måde er muligt at dække dels udviklingskommunernes lånebehov, dels det lånebehov, som følger såvel af den forpligtelse til at foretage byggemodning i byzonerne, der er pålagt kommunerne gennem loven om by- og landzoner, som af nødvendigheden af en forøget indsats mod forureningen.“

I bemærkningerne til forslaget begrundede forslagsstillerne fremsættelsen således:

„Forslaget bygger på den opfattelse, at spørgsmålet om kommunernes adgang til lånefinansiering må behandles mere konkret, også i folketinget, end regeringen har lagt op til. Forslagsstillerne anser det ikke for rigtigt uden videre at henvise alle kommuner til at finansiere deres investeringer over skatterne. Selv om de nye storprimærkommuner på mange måder vil have lettere ved at gøre dette, og det gælder også de nye storamter, er der stadig meget betydelige forskelle såvel med hensyn til skatteevne som med hensyn til investeringsbehov. En rationel landsplanlægning vil være umulig, såfremt de kommuner, hvori udviklingen burde foregå, er nødt til at bremse den, fordi de ikke kan finansiere de nødvendige investeringer i byggemodning og institutionsbyggeri. En række udviklingskommuner har meget vanskeligt ved at opfylde lovgivningens krav på disse områder, og de kommuner, som burde blive dette tiårs udviklingskommuner, har ganske naturligt store betænkeligheder ved de perspektiver, som denne situation åbner.

Det foreslås derfor, at regeringen skal forelægge folketinget en samlet plan for kommunernes lånefinansiering. Det skal af den fremgå, at de bedst stillede kommuner skal kunne forhindres i at optræde på lånemarkedet ud fra den betragtning, at disse kommuner, som har ret let ved at få lån, men på den anden side uden vanskelighed vil kunne skattefinansiere normale anlægsopgaver, ikke bør stå i vejen for de mindre velstillede kommuner. Derimod skal det fremgå af planen, at udviklingskommunerne skal have en fortrinnsstilling m. h. t. lån, og at lånene fra hypotekbanken og statens bolig- og byggefond må forøges, såfremt kommunerne ellers ikke vil kunne løse de opgaver, som udtrykkeligt er blevet dem pålagt ved lovgivningen, og som bl. a. bekæmpelsen af forureningen medfører.“

Forslaget var et led i et kompleks på ialt 11 lovforslag og beslutningsforslag, socialistisk folkeparti fremsatte som sit bidrag til debatten om den økonomiske situation.

Om regeringens og partiordførernes stilling til forslagene som helhed henvises til omtalen af *forslaget til lov om ændring af lov om Danmarks Nationalbank*, se side 507.

Ved 1. behandlingen udtalte økonomiministeren (Nyboe Andersen) om nærværende forslag, at de grundsynspunkter vedrørende kommunernes låntagning, som lå i forslaget, havde mange fælles træk med de tanker, regeringen havde gjort sig med hensyn til at fastlægge generelle retningslinjer for den virksomhed, de nye tilsynsråd skulle udøve fra 1. april. Når socialistisk folkeparti imidlertid foreslog en statslig kontrol baseret på lovgivning, gik man dog videre, end det var ønskeligt og hensigtsmæssigt. Det ville være i strid med de ønsker og tanker, der lå bag kommunalreformen, nemlig at udvikle bæredygtige og selvstændige kommuner, som ikke skulle være underkastet en statslig detailkontrol.

På tilsvarende måde udtalte regeringspartiernes ordførere sig.

Derimod kunne *Kampmann* (S) erklære sig enig i hovedsigtet i forslaget. Han henviste til, at socialdemokratiet på et tidligere tidspunkt havde haft forslag fremme med samme hovedsigte, uden at de foreslåede midler havde været ganske de samme. Under det kommende udvalgsarbejde ville socialdemokratiet være parat til at skitsere en ordning, hvorefter man fastlagde et normalt for investeringsomkostningerne pr. et vist antal af kommunernes indbyggere. Dernæst måtte det være en kommunal ret at låne et beløb udgørende en fastlagt procent af normtallene, således at man for de kommuner, der kunne defineres som udviklingskommuner, fastlagde højere procenter end for kommuner, hvor udviklingen gik langsommere.

Sigsgaard (VS) fandt, at forslaget var en unødvendig antastelse af det kommunale selvstyre. Kommunerne ville iøvrigt efter forslaget få mindre lånefrihed end en hvilken som helst tilfældig fabrikant.

Efter 1. behandlingen henvistes forslaget til et folketingsudvalg — det senere såkaldte realkreditvalg. Udvalget afgav ikke betænkning over forslaget.

32. Forslag til folketingsbeslutning om rigsretstiltale mod justitsminister Knud Thestrup. (*Kjær Rasmussen og Sigsgaard*). [A. sp. 1507].

Skriftlig fremsættelse ¹⁸/₁₂ (F. sp. 2298). 1. beh. ¹⁴/₁ (F. sp. 2467). Partiernes ordførere: Kjeld Olesen, Poul Schlüter, Ib Thyregod, Svend Haugaard, Gert Petersen, Kjær Rasmussen og Hanne Reintoft. Henvist til udvalg på 17 medlemmer (Poul

Schlüter, Hanne Budtz, Haunstrup Clemmensen, Langkilde [formand], Ib Thyregod [næstformand], Søren Jensen, Niels Jørgen Nielsen, Svend Haugaard, Niels Helveg Petersen, Nordqvist, Kjeld Olesen, K. B. Andersen (fra ²¹/₁ A. W. Larsen), Camre, Per Hækkerup, Otto Mørch, K. Axel Nielsen og Gert Petersen). Betænkning (B. sp. 851) afgivet ²/₄. 2. (sidste) beh. ¹⁰/₄ (F. sp. 4892). Forkastet.

Forslaget til folketingsbeslutning havde følgende ordlyd:

„Folketinget beslutter i medfør af grundlovens § 16, at justitsminister Knud Thestrup skal tiltales for rigsretten, fordi han har givet folketinget vildledende oplysninger om, i hvilket omfang der bliver foretaget registrering af personer som følge af deres politiske virksomhed, jfr. lov om ministres ansvarlighed § 5, stk. 2.

Tiltalen omfatter følgende forhold:

- 1) Svar til Kurt Brauer i folketingets spørgetid den 23. oktober 1968 (sp. 758 f).
- 2) Skriftligt svar til Kjær Rasmussen af 15. november 1968 (sp. 1797 f).
- 3) Svar til Kjær Rasmussen i folketingets spørgetid den 27. november 1968 (sp. 1942).
- 4) Udtalelserne under 1. behandling af forslag til lov om ændring af borgerlig straffelov. (Forbud mod registrering af politisk tilhørsforhold i efterretningsøjemed) den 14. februar 1969 (sp. 4048 f).
- 5) Udtalelserne under 1. behandling af forslag til lov om ændring af borgerlig straffelov. (Forbud mod registrering af politisk tilhørsforhold i efterretningsøjemed) den 22. oktober 1969 (sp. 581 f).“

I bemærkningerne til forslaget anførtes følgende:

„I en regeringserklæring af 30. september 1968 siges følgende:

„Regeringen har i dag besluttet, at registrering af danske statsborgere ikke længere må finde sted alene på grundlag af lovlig politisk virksomhed.“

Efter regeringserklæringens hele indhold er det tydeligt, at det hermed tilkendegives, at registreringspraksis ændres afgørende i forhold til, hvad der hidtil skulle være gældende.

I overensstemmelse hermed har justitsminister Knud Thestrup svaret i folketinget i de tilfælde, der er nævnt i forslaget.

Erklæringen kan tydes på flere måder. Imidlertid er den blandt folketingets medlemmer blevet opfattet som en tilkendegivelse om, at der ikke længere finder nogen politisk registrering sted i politiets efterretningstjeneste.

Som illustration nævnes følgende: Den mangeårige radikale ordfører i efterretningssager (Else-Merete Ross) den 9. oktober 1968: „Politiets registrering af menneskers politiske tilhørsforhold skal nu til min store glæde *ophøre*. . . .“ (sp. 403).

SF's ordfører (Poul Dam) 22. oktober 1969: „Der er ingen parlamentarisk mulighed for at ændre den praksis, at registrering er *op-hørt*“ (sp. 589). Den socialdemokratiske ordfører (Kjeld Olesen) under forespørgselsdebatten den 20. november 1969: „. . . de såkaldte hemmelige kartoteker, som den nuværende regering . . . fik *afskaffet* sidste år“. (sp. 1349).

Disse citater illustrerer, at den regeringserklæring, som i folketinget er viderebragt af justitsministeren, er blevet opfattet derhen — således som dens ordlyd fuldt ud berettiger til — at et menneskes politiske overbevisning ikke udgør noget tilstrækkeligt registreringsgrundlag.

Baggrunden for det foreliggende forslag er, at denne fortolkning er i strid med efterretningstjenestens praksis, idet det gennem justitsministerens offentlige udtalelse i november måned d. å. har vist sig, at efterretningstjenestens parlamentarisk ansvarlige øverste chef mener, at „alle, der er ude på overdrevet, bliver registreret“.

Under forespørgselsdebatten den 20. november d. å. udtalte justitsministeren, at han hermed sigtede til personer, „der er under rimelig mistanke for ulovlig politisk virksomhed, herunder naturligvis først og fremmest voldelig omstyrtelse af forfatningen el. lign.“ (sp. 1396). Videre hedder det: „. . . Hvor begynder den rimelige mistanke? Der vil jeg gerne sige, at der ofte er et stykke vej, for en mistanke kan føre frem til bevisligheder, der er så gode, at de kan bære en tiltale. Det er imidlertid klart, at hvis efterretningstjenestens virksomhed overhovedet skal kunne opfylde sit formål, kan man ikke nøjes med at påbegynde sager, der straks på forhånd er så oplagte, at man kan rejse tiltale i dem“ (sp. 1422). Realiteten er altså den, at politiets efterretningstjeneste foretager registrering ikke blot på grundlag af ulovlig politisk virksomhed, men på grundlag af politiets mistanke om, at en vis politisk virksomhed — (venstresocialistisk aktivitet?) — er ulovlig.

Muligvis kan den samlede regering drages til ansvar; men vi har begrænset forslaget til justitsministeren, fordi det i særlig grad måtte påhvile denne, der i folketinget har været stillet over for talrige spørgsmål om registreringspraksis siden den 30. september 1968, at redegøre for, at den praksis, der siges at være indført den 30. septem-

ber 1968, *ikke* på afgørende måde er i strid med den indtil da fulgte praksis, jvf. særlig den daværende justitsministers udtalelser i folketinget den 21. maj 1964 (sp. 5291 f).

Gennem sine udtalelser i folketinget har ministeren vildledt tingets medlemmer, idet disse fejlagtigt har antaget, at politisk registrering er ophørt, mens registreringspraksis fortsat går ud på, at „alle, der er ude på overdrevet, bliver registreret.“

Forslaget blev ved 1. behandling afvist af *justitsministeren*, som henviste til regeringserklæringen af 30. september 1968, og som gentog sin tidligere erklæring om, „at kun de, som er ude på overdrevet, registreres, d. v. s. de, der er under rimelig mistanke for *ulovlig* politisk virksomhed, herunder naturligvis først og fremmest voldelig omstyrtelse af forfatningen el. lign.“ Endvidere blev forslaget ubetinget afvist af alle andre partiers ordførere bortset fra *Hanne Reintoft* (DK), som dels kunne nævne et par yderligere tilfælde, hvor justitsministeren efter hendes opfattelse havde vildledt folketinget, dels rejste spørgsmålet, om rigsretsinstitutionen overhovedet var i live mere. *Gert Petersen* (SF) mente at måtte konstatere, at en vis form for politisk registrering fortsat fandt sted, men hvis man ville disse registreringer til livs, måtte det ske ad politisk vej. Han fandt det meget lidt betryggende at skulle overlade definitionen af begrebet „rimelig mistanke om ulovlig politisk virksomhed“ til efterretningstjenestens chefer og til regeringen, og han så gerne på en eller anden måde kontroludvalget inddraget til belysning af spørgsmålet.

Forslaget henvistes til behandling i et udvalg, som afgav følgende betænkning:

„Udvalget har holdt 4 møder og har herunder haft samråd med justitsministeren, der har givet en orientering om efterretningstjenestens virksomhed og har besvaret forskellige spørgsmål.

Justitsministeren har gjort udvalget bekendt med indholdet af justitsministeriets instruks af 30. november 1953 til chefen for politiets efterretningstjeneste. Endvidere er udvalget blevet gjort bekendt med det den 30. september 1968 udfærdigede tillæg til instruks for efterretningstjenesten, hvis ordlyd er som følger:

„Registrering af danske statsborgere må ikke finde sted alene på grundlag af lovlig politisk virksomhed.“

Dette tillæg blev fremsendt til efterretningstjenesten med en skrivelse, i hvilken det hedder:

„Tidligere registrerede oplysninger af den i tillægget omhandlede art skal snarest muligt tilintetgøres.“

Justitsministeren har oplyst, at efterretningstjenesten har afsluttet denne revision af registre. Det udskilte materiale er destrueret.

På et spørgsmål fra udvalget har ministeren oplyst, at politiets efterretningstjeneste ikke i de sikkerhedsundersøgelser, som på begæring foretages for f. eks. udenrigsministeriet og forsvarsministeriet,

meddeler oplysninger, der er udelukket fra registrering i medfør af tillægget til instruksen.

Efter de førte drøftelser finder udvalget intet grundlag for en rigsretstiltale mod justitsministeren.

Udvalget indstiller herefter forslaget til *forkastelse*.“

Med baggrund i afsløringen af kommunikationsknudepunktet i Kejsergade og en eventuel grundlovsstridig virksomhed dér udviklede 2. behandlingen sig til en længere debat, om hvis nærmere forløb må henvises til folketingets forhandlinger sp. 4892 ff. Foruden partiernes ordførere og justitsministeren deltog følgende i debatten: *statsministeren, J. O. Krag (S), Henry Christensen (V), Aksel Larsen (V) og Sigsgaard (VS)*.

Under debatten fremsatte først *Gert Petersen (SF)* følgende forslag om motiveret dagsorden:

„Idet folketinget beslutter at nedsætte et udvalg på 17 medlemmer, der skal undersøge, om efterretningstjenesterne holder sig grundlovens bestemmelser efterrettelig, og som eventuelt udarbejder forslag til foranstaltninger til varig sikring heraf, fortsætter tinget behandlingen af det foreliggende beslutningsforslag.“

Dette forslag blev senere under debatten taget tilbage af forslagsstilleren.

Dernæst foreslog *Kjær Rasmussen (VS)* følgende motiverede dagsordensforslag:

„Idet folketinget konstaterer, at regeringen ikke har givet oplysninger om et eventuelt grundlovsbrud i forbindelse med Kejsergadecentralens oprettelse og funktion og heller ikke har givet oplysninger om den praksis, hvorefter danske statsborgere registreres i hemmelige kartoteker, fortsætter tinget behandlingen af den foreliggende sag.“

På de tre regeringspartiers vegne stillede *Langkilde (KF)* følgende forslag om motiveret dagsorden:

„Idet folketinget beslutter at nedsætte et udvalg på 17 medlemmer til at overveje, hvorvidt der i forbindelse med efterretningstjenesternes virksomhed måtte være grundlag for at rejse rigsretssag mod nogen tidligere eller nuværende minister, fortsætter tinget behandlingen af den foreliggende sag.“

Under debatten stillede *Sigsgaard (VS)* endvidere forslag om, at venstresocialisternes forslag til beslutning om rigsretstiltale mod justitsministeren blev tilbagevist til fornyet udvalgsbehandling.

Endelig stillede *Aksel Larsen (SF)* et *ændringsforslag* til det af regeringspartierne stillede dagsordensforslag, således at der efter ordene „måtte være grundlag for at rejse rigsretssag mod nogen tidligere eller nuværende minister“ tilføjedes ordene: „eller mod andre“.

Efter forhandlingens afslutning foretoges følgende afstemninger: *Ændringsforslag af Aksel Larsen* til forslaget om motiveret dags-

orden af *Langkilde forkastedes* med 84 stemmer mod 53 (S, SF og VS); 1 medlem (DK) tilkendegav, at hun hverken stemte for eller imod.

Forslag om motiveret dagsorden af Langkilde vedtoges enstemmigt med 136 stemmer; 2 medlemmer (VS) tilkendegav, at de hverken stemte for eller imod.

Hermed bortfaldt det af *Kjær Rasmussen* stillede forslag om motiveret dagsorden.

Forslaget om at afbryde forhandlingen af den foreliggende sag og henvise forslaget til folketingsbeslutning til fornyet behandling i udvalget af *Sigsgaard forkastedes* med 130 stemmer mod 2 (VS); 1 medlem (DK) tilkendegav, at hun hverken stemte for eller imod.

Forslaget til folketingsbeslutning om rigsretstiltale mod justitsminister Knud Thestrup forkastedes med 129 stemmer mod 3 (VS og DK).

Udvalget til behandling af spørgsmålet om, hvorvidt der i forbindelse med efterretningstjenesternes virksomhed måtte være grundlag for at rejse rigsretssag mod nogen tidligere eller nuværende minister fik følgende sammensætning: Poul Schlüter, Hanne Budtz, Jørgen Jensen, Langkilde [formand], Ib Thyregod [næstformand], Henry Christensen, From, Svend Haugaard, Bernhard Baunsgaard, Nordquist, Kjeld Olesen, Camre, Lysholt Hansen, Frode Jakobsen, Helge Nielsen, Gert Petersen og Poul Dam.

Udvalget afgav den 2. juni 1970 en *beretning* med følgende ordlyd:

„Udvalget blev nedsat efter et den 10. april 1970 af folketinget vedtaget dagsordensforslag, som havde følgende ordlyd:

„Idet folketinget beslutter at nedsætte et udvalg på 17 medlemmer til at overveje, hvorvidt der i forbindelse med efterretningstjenesternes virksomhed måtte være grundlag for at rejse rigsretssag mod nogen tidligere eller nuværende minister, fortsætter tinget behandlingen af den foreliggende sag.“

Udvalget har holdt 15 møder.

Udvalget har lagt vægt på at foretage en indgående undersøgelse i henhold til dagsordenens ordlyd og forhandlingerne i folketinget af efterretningsvæsenernes arbejde i relation til de ministre, under hvis ressort de hører, eller som har modtaget oplysninger fra dem.

Udvalget har modtaget de oplysninger, som har været nødvendige til dette arbejde, fra regeringen. En række nuværende og tidligere ministre har givet redegørelser til udvalget og besvaret udvalgets spørgsmål.

Enkelte nuværende og forhenværende tjenestemænd, som har beskæftiget sig tjenstligt med de her henhørende problemer, har sammen med ministre givet møde i udvalget og besvaret spørgsmål fra udvalget.

Der er i udvalget enighed om at fremhæve den enstemmige opfattelse, at en efterretnings- og varslingstjeneste er nødvendig af sikkerhedsmæssige grunde, og at der må gives efterretningsvæsenet de fornødne arbejdsmuligheder.

Efter udvalgets opfattelse må de arbejdsmuligheder, som åbnes for efterretningstjenesterne mod forsøg på at drive spionagevirksomhed på og fra dansk territorium, være således, at der dels kan udføres et effektivt arbejde, dels ikke sker tilsidesættelse af regler, der tilsigter at beskytte den enkelte borgers personlige rettigheder. Det må være den enkelte ministers ansvar gennem de fornødne instrukser til de dem underlagte tjenester at sikre dette.

Det er udvalgets opfattelse på grundlag af de forklaringer, som er afgivet af forsvarsministeren og justitsministeren, at der er afgivet de fornødne instrukser i så henseende. Det er endvidere oplyst gennem udvalgets undersøgelser, at regeringens sikkerhedsudvalg, hvoraf foruden de nævnte ministre statsministeren, udenrigsministeren og ministeren for kulturelle anliggender og for teknisk samarbejde med udviklingslandene samt nedrustningsspørgsmål er medlemmer, i fornuftig omfang er blevet orienteret om efterretningstjenesternes arbejde.

Udvalget har søgt at trænge til bunds i, hvorledes ansvarlige ministre i tidligere regeringer har instrueret tjenesterne, og i hvilket omfang de har sat sig ind i efterretningstjenesternes arbejde. Gennem de forklaringer, som de forhenværende justitsministre Hans Hækkerup og K. Axel Nielsen har afgivet i udvalget, synes det klarlagt, at de ved deres tiltræden har sat sig nøje ind i denne deres virksomhed og i deres ministertid nøje fulgt med i alle væsentlige problemer, som er opstået på dette område. De tidligere forsvarsministres forhold har det ikke været muligt at undersøge på samme måde, da begge disse — Poul Hansen og Victor Gram — er afgået ved døden. De forklaringer, som er afgivet af tjenestemænd, som har samarbejdet med disse ministre på efterretningsmæssige områder, synes dog at vise, at både Poul Hansen og Victor Gram nøje har fulgt den militære efterretningstjenestes arbejde og gennem deres beslutninger og instrukser taget ansvaret for arbejdet i det omfang, som det må være den ansvarlige ministers pligt.

Et flertal (udvalget med undtagelse af socialistisk folkepartis medlemmer af udvalget) har under sit arbejde fået den opfattelse, at de ledende tjenestemænd i efterretningstjenesterne i henhold til tjenesterne arbejdsgrundlag har orienteret de ansvarlige ministre om efterretningstjenesternes arbejde og søgt ministrenes afgørelser på områder, hvor afgørelser må træffes af den politisk ansvarlige minister.

Flertallet finder grund til at fremhæve, at når en sådan politisk afgørelse én gang er truffet af en minister, må de pågældende tjenestemænd anse denne afgørelse for fortsat gældende, uanset om der

sker ministerskifte eller regeringsskifte, når der ikke ved disse skifter kan antages at være sket nogen ændring i den politik, som føres på dette område.

Spørgsmålet om, hvorvidt der gennem efterretningstjenesternes arbejde er sket nogen krænkelse af de regler i lovgivningen, som tilsigter at beskytte den enkelte borgers personlige rettigheder, har været genstand for udvalgets indgående undersøgelse. I den offentlige diskussion har dette spørgsmål især været rejst i relation til kommunikationsknudepunktet i Kejsergade under forsvarrets centralradio.

Den af folketingets ombudsmand den 19. marts 1970 afgivne redegørelse giver en beskrivelse af oprettelsen af denne virksomhed og af de finansielle og ansvarsmæssige problemer, som stod i forbindelse hermed. Udvalget kan til redegørelsen føje, at centralen påbegyndte sin virksomhed den 1. juli 1965 efter en række drøftelser og forberedelser gennem de foregående år, at det som af folketingets ombudsmand fremhævet ikke var en i princippet ny aktivitet, og at virksomheden blev standset af forsvarsministeren i oktober 1969. Forsvarsministeren har over for udvalget erklæret, at han ikke kendte centralen i Kejsergade og dens funktion før den offentlige omtale af den, og at han ikke har ønske om at søge en tilsvarende virksomhed oprettet.

Det er klargjort gennem udvalgets undersøgelser, at der ikke gennem centralens virksomhed er sket eller har kunnet ske nogen krænkelse af nogen borgers personlige rettigheder, som er beskyttet i lovgivningen, først og fremmest grundlovens § 72. Udvalget har med bistand af juridisk ekspertise undersøgt rækkevidden af bestemmelsen i grundlovens § 72 med henblik på, om denne bestemmelse også måtte antages at yde beskyttelse til andre. Afgørelsen af dette spørgsmål må principielt være et domstolsanliggende. Udvalget finder grund til at fremhæve, at grundlovens bestemmelser om friheds- og menneskerettighederne er skabt for at tilgodese et behov for indskrænkning af statsmagtens kompetence over for enkeltpersoner, som ellers i fuldt omfang ville være undergivet statens overhøjhed, og som ikke har andre beskyttelsesmuligheder end dem, som lovgivningen og danske domstole yder.

Uanset at spørgsmålet om rækkevidden af grundlovens § 72 ikke kan anses at være entydigt afklaret, er det udvalgets opfattelse, at de foranstående synspunkter har spillet en betydelig rolle i forbindelse med kommunikationsknudepunktets oprettelse og virksomhed. Udvalget mener derfor, at det ikke kan fastslås, at der gennem kommunikationsknudepunktets oprettelse og virksomhed er sket en krænkelse af beskyttelsesreglerne i grundlovens § 72, som kan give grundlag for tiltalerejsning mod nogen minister eller tjenestemand. For så vidt angår tjenestemændene, er der i denne forbindelse grund til på ny at fremhæve, at det må antages, at deres handlinger også for denne specielle sags vedkommende har været dækket af den ansvar-

lige minister. De tidligere ministre J. O. Krag, Viggo Kampmann, Per Hækkerup, Hans Hækkerup, K. Axel Nielsen og K. Lindberg har over for udvalget erklæret, at de ikke har haft kendskab til den virksomhed, som fandt sted i kommunikationsknudepunktet, og udvalget har ikke — heller ikke ved den af to medlemmer på udvalgets vegne foretagne gennemgang af samtlige referater af sikkerhedsudvalgenes møder i tiden fra 1953-1970 — fundet grundlag for at anfægte dette.*)

På grundlag af de af udvalget foretagne undersøgelser finder man grund til om den bevillingsmæssige praksis, som har været fulgt gennem årene på efterretningstjenestens område, at bemærke følgende.

Det budgetmæssige grundlag, der ikke har været specificeret for de enkelte virksomheder, ligesom den særlige revisionsordning har været godkendt på regeringsplan gennem, så vidt udvalget kan se, hele den periode, hvor forsvarrets centralradio har eksisteret.

Der er ikke gennem denne budget- og revisionsmæssige ordnings etablering og praktisering gennem årene begået noget pligtstridigt, som kan bebrejdes nogen minister. Da forholdet blev gjort til genstand for fornyet overvejelse i 1961 på foranledning af revisionsdepartementet, besluttedes det i 1961 af medlemmer af regeringen, at ordningen skulle fortsætte. De investeringsudgifter, som har været anvendt inden for forsvarrets centralradio, har ikke altid været medtaget i de årlige budgetter, men dette må antages at være sket med regeringernes billigelse. Spørgsmålet nævnes senest — sammen med revisions- og konteringsproblemer — i et notat udfærdiget 10. november 1967 med henblik på statsministerens besøg i forsvarrets centralradio. Besøget, der var fastsat til den 1. december, fandt på grund af den politiske situation i forbindelse med den britiske devaluering ikke sted, og tidligere statsminister Krag har over for udvalget oplyst, at han ikke har fået notatet i hænde. Det er af den tidligere statsminister oplyst, at spørgsmålet ikke har været drøftet mellem ham og den daværende forsvarsminister. Udvalget finder ikke, at det budget- og revisionsmæssige forhold kan danne grundlag for nogen kritik, når hensyn tages til de forhold, hvorunder opbygningen af virksomheden er sket.

Udvalget finder ej heller for det budget- og revisionsmæssige forholds vedkommende grundlag for at indstille, at der rejses tiltale ved rigsretten mod nogen tidligere minister.

Et *mindretal* (socialistisk folkepartis medlemmer af udvalget)

*) Regeringens sikkerhedsudvalg bestod, indtil regeringsskiftet i 1968, af statsministeren, udenrigsministeren, justitsministeren, forsvarsministeren, udenrigsministeriets direktør, departementscheferne i justitsministeriet og forsvarsministeriet samt af cheferne for politiets efterretningstjeneste og forsvarrets efterretningstjeneste.

kan tilslutte sig den af flertallet afgivne beretning og dens hovedkonklusioner, bortset fra følgende punkter:

1) Mens også mindretallet deler den opfattelse, at de to tidligere forsvarsministre Poul Hansen og Victor Gram i almindelighed har fulgt den militære efterretningstjenestes arbejde nøje og er blevet orienteret af de pågældende tjenestemænd, finder mindretallet, at arbejdets art synes at indebære, at kommunikationen af og til bliver så spinkel, at den vanskeliggør den parlamentarisk nødvendige kontrol fra politisk ansvarlig side.

Mindretallet må udtale sin forundring over, at statsministrene i perioden 1960-70 alle har måttet oplyse, at de har været uvidende om forberedelserne og oprettelsen af kommunikationsknodepunktet eller dets funktion, at sagen ikke på noget tidspunkt ses at være behandlet af de skiftende regeringers sikkerhedsudvalg, og at ej heller den nuværende forsvarsminister modtog nogen orientering, før „Kejsergade-sagen“ opstod.

2) Mindretallet ønsker til bemærkningen om, at forsvarsministeren har oplyst, at han ikke har ønske om at søge en virksomhed som Kejsergade-centralen oprettet, at udtale sin tilfredshed hermed, idet den uklarhed, der i nogen grad kan siges at være gældende i forholdet mellem denne virksomhed og grundlovens § 72, i endnu stærkere grad er gældende i forhold til andre lovbestemmelser.

3) Mindretallet føler sig ikke dækket af bemærkningen om, at den af kommunikationsknodepunktet udøvede aktivitet „ikke var en i princippet ny aktivitet“, idet sætningen må anses for at være i bedste fald ganske irrelevant.“

33. Forslag til folketingsbeslutning vedrørende garanti imod udlevering af Leroy Eldridge Cleaver til USA.

(*Kjær Rasmussen og Sigsgaard*). [A. sp. 3925].

Skriftlig fremsættelse $\frac{9}{5}$ (F. sp. 5474). 1. beh. $\frac{14}{5}$ (F. sp. 5763). Partiernes ordførere: Niels Matthiasen, Langkilde, Per Møller, Stinus, Gert Petersen og Hanne Reintoft. Henvist til udvalg på 17 medlemmer (Langkilde, Hanne Budtz [formand], Adam Møller, Lis Møller, Per Federspiel [næstformand], Arne Christiansen, Per Møller, Stinus, Rigmor Christensen, Svend Haugaard, Niels Matthiasen, Jørgen Peder Hansen, Hans Hækkerup, Frode Jakobsen, Bodil Koch, K. Axel Nielsen, Gert Petersen). Betænkning (B. sp. 2517) afgivet $\frac{29}{5}$. 2. (sidste) beh. $\frac{4}{6}$ (F. sp. 7266). Forkastet.

Forslaget til folketingsbeslutning havde følgende indhold:

„Folketinget opfordrer justitsministeren til på forhånd at garantere, at den amerikanske statsborger Leroy Eldridge Cleaver ikke udleveres, såfremt begæring herom måtte blive fremsat under hans ophold i Danmark, jfr. lov nr. 249 af 9. juni 1967 om udlevering af lovovertrædere § 6.“

Forslaget havde sammenhæng med, at Studenterforeningen i Århus havde ønsket at udnævne den amerikanske forfatter Eldridge Cleaver, der er en af partiet De Sorte Panteres ledere, til æreskunstner 1970. Eldridge Cleaver lever i eksil i Algeriet og frygtede udlevering til amerikanerne, såfremt han kom til Danmark. Forslaget havde som bilag et brev fra Studenterforeningen til folketingets medlemmer, hvor det oplyses at foreningen forgæves havde prøvet at få den ønskede garanti fra justitsministeren. Foreningen havde planlagt et æreskunstnerarrangement den 9. maj og opfordrede til, at forslaget blev fremmet ved dispensation. Foreningens brev er dateret den 4. maj 1970. Forslaget blev fremsat den 6. maj. 19 medlemmer af socialdemokratiet, SF, VS og DK forsøgte samme dag at få en sådan dispensation under henvisning til den almindelige *dispensationsbestemmelse i forretningsordenens § 43*, hvorefter 17 medlemmer kan anmode om, at tinget med $\frac{3}{4}$ majoritet giver samtykke til dispensation. En sådan dispensation kan ikke gives, når forretningsordenens regler bygger på grundlovsbestemmelser, og folketingets formand afviste henvendelsen under henvisning til grundlovens § 39, hvorefter formanden bestemmer tid og dagsorden for næste møde. Det påhvilede kun formanden at indkalde til møde såfremt, $\frac{2}{5}$ (72 medlemmer) skriftligt begærede dette med angivelse af dagsorden. (Se sp. 5572—5573) Ved 1. behandlingen oplyste *justitsministeren*, at justitsministeriet havde givet tilsagn om, at Cleaver kunne indrejse i landet, selv om han ikke havde noget amerikansk pas, såfremt tilbagerejstens mulighed til Algeriet kunne dokumenteres. Men man havde ikke kunnet give noget frit lejde, fordi man ikke havde nærmere oplysninger om de sigtelser, der i USA var rejst imod Cleaver. I den amerikanske efterlysning af ham var det anført, at Cleaver i 1966 var blevet prøveløsladt efter at have afsonet 8 år af en fængselstraf på 2-14 år for voldeligt overfald med dødbringende våben i forbindelse med et voldtægtsforsøg. Hans prøveløsladelse var blevet annulleret i november 1968, efter at han havde været impliceret i en våbenkamp mod politiet. Der var derudover rejst sigtelse mod ham for væbnet overfald i forbindelse med en skudveksling mellem medlemmer af De Sorte Pantere-partiet og politiet i april 1968. Ifølge udleveringslovens § 6 kunne udlevering ikke finde sted, såfremt der var fare for, at den pågældende på grund af sin politiske opfattelse eller iøvrigt på grund af politiske forhold ville blive udsat for forfølgelse. Det var efter mi-

nisterens opfattelse ikke forsvarligt at give noget tilsagn om frit lejde til Cleaver, så længe man ikke havde mere nøjagtige oplysninger om de sigtelser, der var rejst mod ham.

Ordføreren for forslagsstillerne (Kjær Rasmussen) udtalte, at sorte mennesker lige siden slavetiden havde kæmpet for deres frihed i USA og at partiet De Sorte Pantere, som Eldridge Cleaver var informationsminister for, var et led i denne næsten 400 år lange frihedskamp. For ham var der ingen tvivl om, at Eldridge Cleaver var politisk flygtning, og han påberåbte sig en række forhold, der skulle indicere dette.

Niels Matthiasen (S) støttede forslaget. Også han betragtede Cleaver som politisk flygtning. Han sluttede med at sige: „Det er derfor nødvendigt at tage stilling til det spørgsmål, som Eldridge Cleaver har rejst over for sine amerikanske medborgere i kampen for ligeret, men som i denne sag med lige så stor ret kunne rejses til os: hvem holder I med, undertrykkeren eller den undertrykte? Tiden er kommet, hvor afgørelsen skal tages. Jeg vægrer mig ved at tro, at flertallet i folketinget skulle være i tvivl.“

Langkilde (KF) anbefalede, at man stemte imod forslaget. En justitsminister kunne ikke på forhånd på grundlag alene af oplysningen fra den ene part, som er fremkommet i forskellige dagblade, give en garanti mod udlevering. En undersøgelse af sagen havde ikke kunnet finde sted på det foreliggende grundlag. Forslagsstillerne påberåbte sig § 6 i udleveringsloven. Bedømmelsen af, om der forelå forfølgelse, var uafhængig af, hvad der var gjort. Det var en vurdering af, hvad der ville ske, hvis man udleverede den pågældende. Man sagde hermed, at det land, der begærede udlevering, ikke havde en lovgivning eller et retsvæsen, som sikrede mod politisk og racemæssig forfølgelse, der rettede sig mod den pågældendes liv eller frihed eller i øvrigt var af alvorlig karakter. Man ville dermed udtale sig om et fremmed lands retspleje og lovgivning på en yderst nedsættende måde. En sådan demonstration ville være helt uden fortilfælde i folketinget.

Per Møller (V) udtalte, at hans parti ikke kunne støtte forslaget. Hvis man gjorde det, så ville det være et indgreb mod en normal procedure i behandlingen af et krav om udlevering for ikke-politiske forbrydelser. Så vidt det var oplyst, omfattede hans forbrydelser også voldtægt, og der var givet den forklaring, at det netop havde været tænkt som en politisk forbrydelse. Han syntes ikke, det var nemt for folketinget at acceptere den forestilling og have en helt afklaret og en helt sikker mening om, at når hr. Cleaver begik voldtægt, ja, så havde det en rent politisk hensigt fra hans side.

Stinus (RV) udtalte, at det radikale venstre var overbevist om, at Eldridge Cleaver ikke ville kunne udleveres på grundlag af de i dag foreliggende oplysninger. Han ville dog gerne for at sikre sig, at det radikale venstre ikke stod alene med den opfattelse, stille det kon-

krete spørgsmål til justitsministeren, om ministeren mente, at Cleaver på grundlag af de oplysninger, der i øjeblikket forelå, ville blive udleveret, såfremt de amerikanske myndigheder skulle fremsætte begæring herom. Såfremt svaret var benægtende, kunne det radikale venstre ikke se, hvorfor Cleaver ikke skulle komme til Danmark. Det radikale venstre ville gerne i et udvalg drøfte sagen yderligere med justitsministeren.

Gert Petersen (SF) mente, at man var meget utilbøjelig til at anerkende begrebet politisk flygtning, når det drejede sig om USA. Man havde set det i forbindelse med de forskellige desertørsager. Man var bange for at tage en konflikt, en åben konflikt med USAs regering og myndigheder om sådanne spørgsmål. Lige så væsentligt var, at det var en udbredt opfattelse, at USA var et retssamfund. Derfor havde han kun en begrænset tillid til en domstolsafgørelse i Cleaversagen. Personlig ville han fraråde Cleaver at komme uden en garanti. Han syntes, at alt tydede på, at Cleaver måtte forlade USA som politisk flygtning, og derfor måtte vi yde ham en garanti mod udlevering, en klar forhåndsgaranti.

Hanne Reintoft (DK) kunne varmt støtte, at Cleaver kunne komme herop. Men hvis han skulle komme, måtte det være med klare garantier for, at han ikke blev udleveret. Man havde fra 1930erne en række eksempler på mennesker, der blev udleveret til vold og død af danske myndigheder og på trods af danske domstoles forekomst.

Uden for ordførernes række talte *Kai Moltke (up)* der mente, at det ville være letfærdigt, hvis han kom uden garanti.

Justitsministeren udtalte som svar på Stinus' spørgsmål, at det materiale, der forelå for ham, var så ufuldstændigt og så uofficielt, at han ikke ville udlevere nogen på et sådant grundlag, heller ikke Cleaver. Også når det drejede sig om udlevering, ville han lægge den gamle latinske retssætning til grund: in dubio pro reo, det vil sige, at enhver tvivl kommer den anklagede eller den sigtede til gode.

Ordføreren for forslagsstillerne (Kjær Rasmussen) syntes, at de radikales forslag om udvalgsbehandling var unødigt forhalende. Han kunne forsikre justitsministeren og det radikale parti om, at justitsministerens udtalelser ikke ville være nok for Cleaver.

Forslaget henvistes derefter til et udvalg. I udvalgets betænkning siges det bl. a.:

„Justitsministeren har både i folketinget og over for udvalget understreget, at der ikke ville kunne blive tale om udlevering på det foreliggende grundlag, og at udlevering i det hele taget vil være udelukket, såfremt der ikke fremkommer oplysninger om ikke-politiske handlinger efter prøveløsladelsen, der vil kunne betragtes som alvorlige kriminelle handlinger.

Herefter opfordrer et flertal (udvalget med undtagelse af socialistisk folkepartis medlem og Adam Møller) justitsministeren til at meddele Århus Studenterforening:

- ut Eldridge Cleaver ikke på grundlag af de oplysninger, justitsministeriet nu er i besiddelse af, vil blive udleveret til USA, såfremt han indrejser i Danmark: og
- ut udlevering i det hele taget vil være udelukket på grund af handlinger, der kan betragtes som politisk kamp for racemæssig ligestilling.

Herefter indstiller et *flertal* (udvalget med undtagelse af socialistisk folkepartis medlem) forslaget til folketingsbeslutning til *forkastelse*.

Et *mindretal inden for flertallet* (Adam Møller) tager justitsministerens synspunkter til efterretning og kan ikke tiltræde opfordringen til justitsministeren om, med det anførte ordvalg, at give meddelelse til Århus Studenterforening.

Mindretallet ønsker ikke at binde justitsministeren til en bestemt formulering og mener i øvrigt, at gældende dansk lovgivning giver alle tilstrækkelig vejledning.

Et *mindretal* (socialistisk folkepartis medlem af udvalget) finder, at den af flertallet foreslåede formulering i justitsministerens meddelelse til Århus Studenterforening er alt for svag og åbner mulighed for fejlagtigt skøn, idet begrebet „politisk kamp“ uundgåeligt må have et andet indhold i et så konfliktrigt samfund som det amerikanske, end vi er vant til herhjemme.

Mindretallet finder, at Eldridge Cleaver, efter alt hvad der foreligger, må anses for politisk flygtning og derfor er omfattet af beskrivelsen i udleveringslovens § 6. Selv om det erkendes, at der måske kan være formelle betænkeligheder ved begrebet „frit lejde“, så finder mindretallet, at der ikke i udleveringsloven er noget til hinder for, at justitsministeren på forhånd tilkendegiver, at Eldridge Cleaver falder ind under den omtalte beskrivelse i udleveringslovens § 6. På denne baggrund indstiller mindretallet forslaget til folketingsbeslutning til *vedtægelse*.“

Under 2. behandlingen udfoldede sig en ret indgående meningsudveksling, hvorom der i det hele må henvises til forhandlingerne.

Ordføreren for forslagsstillerne (Kjær Rasmussen) understregede, at flertalsudtalelsen intet sagde om, hvordan udleveringsloven ville blive anvendt på Cleavers forhold.

Han ville derfor fastholde forslaget. Hvis det blev forkastet, så kunne hans parti ikke anbefale Cleaver at komme til Danmark.

Uden for ordførernes række talte *Bodil Koch* (S) der ville undlade at stemme, *Adam Møller* (KF), der nærmere begrundede sin mindretalsudtalelse, samt *Erhard Jakobsen* (S) der tog afstand fra brugen af voldelige midler i et demokrati.

Justitsministeren udtalte, at han — i overensstemmelse med udvalgsflertallets opfordring — ikke havde noget imod at give udtryk for det der anførte over for Studenterforeningen i Århus. Forslaget blev herefter forkastet med 118 stemmer (KF, V, RV, S) mod 11 (SF,

VS, DK og Kai Moltke). 1 medlem (Bodil Koch) (S) afholdt sig fra at stemme.

34. Forslag til folketingsbeslutning om en landbrugsreform. (*Morten Lange, Poul Dam, Gunhild Due og Ove Munch*). [A. sp. 2313].

Skriftlig fremsættelse $30/1$ (F. sp. 3094). 1. beh. $13/3$ (F. sp. 4258). Partiernes ordførere: Chr. Thomsen, Niels Ravn, Jens Chr. Christensen, Svend Haugaard, Morten Lange og Hanne Reintoft. Henvist til udvalg på 17 medlemmer (Niels Ravn, Haunstrup Clemmensen, Chr. R. Christensen, Juul-Madsen, Jens Chr. Christensen, Niels Eriksen, Per Federspiel, Svend Haugaard, Erik Hansen (Ålborg amt) [næstformand], Kirkegaard, Chr. Thomsen, Poul Dalsager, Risgaard Knudsen, A. W. Larsen (fra $5/5$ Søren B. Jørgensen), Chr. Rasmussen (fra $14/4$ Grünbaum), Teichert og Morten Lange [formand]).

Forslaget til folketingsbeslutning havde følgende ordlyd:

„Folketinget opfordrer regeringen til at udarbejde nye landbrugslove efter følgende hovedlinjer:

I. Den økonomiske styring.

1) Der oprettes et „Danmarks Landbrugsfond“, der bestyrer og forvalter statsejet landbrugsejendom og forvalter de midler, der af staten stilles til rådighed som landbrugs lån. Fondet tilføres herudover midler til jordkøb og til investering i forsøgsbrug. Fondet har følgende organer:

- a. Statens Jordbank, der forestår statens køb og salg af landbrugsejendom, fungerer som jordfordelingskommission og forestår drift af landbrugsejendom i statseje.
- b. Landbrugets Realkreditinstitution, der administrerer de offentlige lån til den enkelte landmand, jfr. afsnit III.
- c. Landbrugets Investeringsfond, der administrerer de offentlige lån til de kooperative virksomheder, jfr. afsnit VI.

Landbrugsfondets bestyrelse udpeges af landbrugsministeren. Bestyrelsen gør indstilling til ministeren om direktionen for de under a-c nævnte organer. Den årlige rådighedssum for Danmarks Landbrugsfond fastlægges ved lov.

2) Danmarks Landbrugsfond overtager statens jordlovsudvalgs og jordfordelingskommissionernes nuværende funktioner såvel som funktionerne af den nuværende Landbrugets Realkreditfond. Landbrugets dispositionsfond afvikles, jfr. afsnit VI, pkt. 5.

II. Landbrugets ejendomsforhold.

1) Berettiget til at overtage landbrugsejendom er enhver, der har en landbrugsfaglig uddannelse. Herudover kan landbrugsministeren tillade, at landbrugsejendom overdrages til

- a. Ægtefælle og slægtninge i ret op- og nedstigende linje.
- b. Andre privatpersoner, der forpligter sig til at ansætte en landbrugsuddannet bestyrer.
- c. Sammenslutninger, institutioner og selskaber, der har tilknytning til landbruget eller landbrugsproduktionen, under samme forpligtelse.
- d. Offentlig myndighed.

2) Før overdragelse kan ske, skal ejendommen tilbydes Statens Jordbank til overtagelse til en pris svarende til sidste offentlige vurdering, med et fradrag eller tillæg, der årligt fastsættes af landbrugsministeren.

Slægtsoverdragelser som under pkt. 1) a. er undtaget for denne bestemmelse.

3) Under iagttagelse af det under pkt. 1) og pkt. 2) anførte kan der ske sammenlægning og frasalg. Hertil kræves dog yderligere landbrugsministerens tilladelse, der skal være afhængig af

- a. At det sammenlagte brug er velarronderet.
- b. At der fremlægges en tilfredsstillende drifts- og investeringsplan.

III. Finansiering af ejendomsforhold gennem Landbrugets Realkreditinstitution.

Staten stiller indtil 200 mill. kr. årligt i fem år til rådighed for Landbrugets Realkreditinstitution til udlån således:

1) Til ejendomme, der er erhvervet efter 1960, og hvor den faste gæld andrager over 50 pct. af vurderingssummen, kan der

ydes rente- og afdragsfri lån på indtil 10 pct. af vurderingssummen. Lånet anvendes til konvertering af gæld. Lånet forfalder ved ejerskifte.

2) Til mindre ejendomme kan der ydes tilsvarende lån til delvis finansiering af køb af tillægsgjord.

3) Der kan herudover til diskontoens rentehøjde ydes investeringslån og lån til restfinansiering af køb som under pkt. 2.

Långivningen er afhængig af, at der gives oplysninger, der dokumenterer, at ejendommen er i god drift.

IV. Jord i offentligt eje, forsøgsbrug.

1) Jord, der er erhvervet af staten, administreres af Statens Jordbank. Jorden kan overdrages til selvstændige brugere ved salg eller som statsfæste, under iagttagelse af principperne i afsnit II, pkt. 3) a. og b.

2) Indkøbte jorder kan udlægges til rekreative formål.

3) En del jorder samles og udbygges som producerende forsøgsbrug.

a. Sådanne brug kan oprettes og drives af Statens Jordbank fortrinsvis i forbindelse med Statens landbrugsforsøgsinstitutioner.

b. På nærmere aftalte vilkår kan jorden stilles til rådighed for forsøgsbrug, der drives af landbrugsorganisationerne eller landbrugets kooperative virksomheder.

c. Der kan træffes aftale om, at selvstændige brug optager samdrift med disse forsøgsbrug vedrørende enkelte produktioner.

De under a. nævnte brug oprettes og drives for Statens Jordbanks regning. Til de under b. nævnte brug kan der ydes lån af Landbrugets Investeringsfond.

V. Produktionsfremmende foranstaltninger.

1) Landbrugets konsulenthjælp udbygges, idet der træffes aftale med landbrugets organisationer om, at konsulenttjenesten overtages af staten. Konsulenterne arbejder i nær tilknytning til de under afsnit IV. omtalte forsøgsbrug.

2) Der udvikles faste linjer for en landbrugsuddannelse.

Dens praktiske del henlægges til forsøgsbrugene eller til hertil godkendte privatbrug. Uddannelsen omfatter herudover mindst 1 års landbrugsskoleophold.

3) Landbrugsforskningen udbygges såvel centralt som i forbindelse med forsøgsbrugene.

VI. Landbrugsproduktionens forædling og afsætning samt landbrugets grovvare- og maskinjorsyning.

1) Under nedenstående forudsætninger stilles et beløb på indtil 200 mill. kr. årligt i 5 år til rådighed for Landbrugets Investeringsfond til lån til landbrugets kooperative virksomheder og anden samvirksomhed.

- a. Der sker en landsomfattende sammenslutning af den kooperative grovvarehandel og maskinindkøbsforeningerne til en samlet organisation.
- b. Der sker en landsomfattende sammenslutning af kooperative slagterier, mejerier, kreatursalgsorganisationer og disses eksportorganisationer til en samlet organisation. I forbindelse hermed oprettes en landbrugets kooperative afsætningscentral.

2) De under pkt. 1) anførte lånemidler anvendes til produktionsapparatets udbygning, til produktudvikling og markedsføring og til den nødvendige kapitalkonsolidering. Lånene kan være rente- og afdragsfri eller efter omstændighederne ydes til diskontoens renteniveau.

3) Afsætningspriserne på hjemmemarkedet for landbrugets animalske hovedprodukter fastsættes under hensyn til den beregnede produktionspris i effektivt og rationelt brug. I forbindelse med lovgivningen herom fastsættes regler for stalddørsalg.

4) Kornordningen og hertil knyttede aftaler ophæves. Der ydes importbeskyttelse mod dumpingpriser væsentligt under international notering. I tilfælde af en væsentlig forringelse af den internationale kornnotering kan der indføres midlertidige importafgifter.

5) De nuværende produktionstilskud afskaffes ved at ned-

trappes over en femårig periode. Gødningstilskud og rapsordning afskaffes dog umiddelbart.

VII. Produktionskontrol.

1) Landbrugsministeren samordner eksisterende kontrolordninger til en samlet statskontrol med alle landbrugsvarer til eksport eller hjemmemarked. I forbindelse hermed fastsættes kvalitetsnormer for markedsførte produkter, og der kan fastsættes bestemmelser om standardiserede varebetegnelser og varemærker.

2) Landbrugsministeren kan fastlægge regler om kvantitativ produktionsbegrænsning for enkelte produkter.

VIII. Landbrugets beskatningsforhold.

Landbrugets grundskyldstilsvaret oprettes i fuldt omfang. Nedtrapningen af ejendomsskylden fortsætter som fastlagt.“

Om baggrunden for forslagetets fremsættelse udtalte *ordføreren for forslagsstillerne*:

„I de seneste år har landbruget undergået en betydelig strukturrationalisering. Den enkelte landmands indsats i forbindelse hermed bør vurderes højt, og som resultat ses det, at dansk landbrug på trods af stærke importrestriktioner har kunnet opretholde en betydelig eksport. På denne baggrund er der grund til at tro, at en fortsat udvikling af dansk landbrug vil være mulig. Selv om der skulle ske et mindre fald i den eksporterede varemængde, er der betydelige muligheder for, at eksportens værdi kan bevares ved en forbedring af kvaliteten og en forøget indsats for forædlinger.

Det er imidlertid samtidig klart, at samfundets støtte til landbruget er vokset i en sådan grad, at værdien af eksportindsatsen kan være diskutabel. Den direkte kontantstøtte nærmer sig 1 milliard årligt, og øvrige støtteordninger må formodes at repræsentere en endnu højere værdi. Samlet betraget er den langt overvejende del af landbrugsstøtten en produktionsstøtte, mens investeringerne under strukturrationaliseringen har haft et omfang, der er mindre end ønskeligt og kun har haft beskednen direkte støtte.

En produktionsstøtte vil over et længere tidsrum altid virke produktionsforvridende. Det ses tydeligst ved betragtning af kornordningen, der har medført en mindre rimelig forøgelse af kornarealet og en heraf følgende tabgivende eksport, samtidig med at dyrkning af proteinrige foderafgrøder er stillet svagt i konkurrencen.

Ved at søge kornordningen brugt som regulator er endvidere produktionsprisen på svin uønskeligt forøget. Øvrige ordninger har

andre tvivlsomme sider, og tilsammen har produktionstilskuddene afgjort medvirket til den forøgede pris på landbrugsejendomme, der har været næsten upåvirkelig af driftsresultaterne.

Over for denne situation må det være naturligt at foreslå andre former for støtte til landbruget for at føre det hen mod en strukturform, hvor egentlig statsstøtte ikke længere er nødvendig.

Det vil kræve en bedre samlet styring af landbrugets samlede økonomi. Der foreslås hertil oprettelse af et Danmarks Landbrugsfond og en effektiv samordning af Kooperationen i to store selskaber, der henholdsvis samler grovvarerhandel, maskinkøb og forædling af de animalske produkter. Mange samlingsbestrebelse er i gang, men alt for mange af dem er løbet på grund undervejs. Skal samfundet støtte, må organisationerne opbygges så rationelt og samlet som muligt.

Bedrifternes størrelse har været et klassisk konfliktemne. I fremtiden bør der lægges afgørende vægt på, at frasal og sammenlægning fører til rationelle og velarrunderede brug. For at forøge den samlede produktivitet og produktionens kvalitet må det være naturligt at udbygge nuværende og kommende forsøgsstationer som producerende brug med betydelig kapacitet. Storbrugsformen i moderne landbrug.

Forslaget sigter på at fremme strukturrationaliseringen ved investeringer. Et hovedformål her må være at klippe toppen af en dygtig og effektiv landmands høje gældsbyrde. De store forskelle i gældsbyrde er i sig selv urimelige og er en af de faktorer, der gør en fornuftig produktionsstøtte umulig. Et ganske tilsvarende formål er at tilbyde lånestøtte til forøgelse af de mindre brug dér, hvor driftsplanen gør det ønskeligt.

Men herudover må en væsentlig del af de offentlige midler anvendes til at udbygge et samordnet produktionsapparat. Dette vil have betydning for produkternes kvalitet og for en effektivisering af eksportanstrengelserne og samtidig give mulighed for en tiltrængt konsolidering af Kooperationens økonomi.

Det stillede forslag vil i sin løbetid betyde nogen formindskelse af den samlede kontantstøtte, men dette kompenseres af en række investeringers varige værdi.

I den netop fremkomne betænkning om landbrugets forhold fastholdes produktionsstøttens principper næsten uændret. Det synes bl. a. at være under indtryk af fornyet tillid til en fællesmarkedstilslutning. På et tidspunkt, hvor dette er såre tvivlsomt og fællesmarkedet ydermere overvejer dybtgående landbrugsordningsændringer, må det være langt vigtigere at stille mod en effektiv sanering af dansk landbrugs økonomi hellere end at fortsætte med strukturforvridende produktionstilskud.“

Ved 1. behandling blev forslaget modtaget med megen kritik af såvel landbrugsministeren som de øvrige partiers ordførere, og der var ingen der fandt, at forslaget som helhed var egnet som grundlag

for en landbrugsreform. Ministeren og regeringens ordførere vendte sig især mod den statsdirigering, forslaget var udtryk for, mens *Hanne Reintoft* (DK) var af den opfattelse, at forslaget var en principiel hyldest til kapitalens overtagelse af dansk landbrug. På denne baggrund konkluderede *Morten Lange* (SF), at forslaget nok i virkeligheden var „en nogenlunde afrundet fremtidsreform for dansk landbrug“.

Det udvalg, hvortil forslaget henvistes, afgav ikke betænkning eller beretning.

35. Forslag til folketingsbeslutning om ophævelse af bekendtgørelse om ændring af bekendtgørelse om indførsel af husdyr og rå produkter af disse m. m. (*Aksel Larsen*). [A. sp. 3857].

Skriftlig fremsættelse $^{13}/_3$ (F. sp. 4318). 1. beh. $^{15}/_4$ (F. sp. 5026). Partiernes ordførere: Orla Pedersen, Juul-Madsen, Niels Jørgen Nielsen, Erik Hansen (Ålborg amt) og Aksel Larsen. Henvist til udvalg på 17 medlemmer (Juul-Madsen, Mads Eg Damgaard, Gerda Møller, Niels Ravn, Niels Jørgen Nielsen, Søren Jensen, Kofoed [næstformand], Erik Hansen (Ålborg amt), Amtoft, Rigmor Christensen, Orla Pedersen, Albertsen, Poul Dalsager, Lysholt Hansen, Buchart Petersen, Chr. Thomsen og Aksel Larsen [formand]). Betænkning (B. sp. 2489) afgivet $^{28}/_5$. 2. beh. $^4/_6$ (F. sp. 7247). Taget tilbage.

Forslaget til folketingsbeslutning havde følgende ordlyd:

„Folketinget opfordrer landbrugsministeren til med omgående virkning at ophæve bekendtgørelse af 19. februar 1970 om ændring af bekendtgørelse om indførsel af husdyr og rå produkter af disse samt at optage forhandlinger med veterinærmyndighederne og regeringerne i Sverige, Norge og Finland om ophævelse af de i disse lande indførte karantænebestemmelser for hunde og katte fra Danmark.“

Om baggrunden for forslagets fremsættelse anførtes følgende i bemærkningerne til forslaget:

„Ved bekendtgørelse af 19. februar 1970 har landbrugsministeren efter indstilling derom fra veterinærdirektoratet ophævet den hidtidige bestemmelse om, at hunde og katte, der indføres til Danmark bl. a. fra det europæiske kontinent, skal anbringes i karantæne

af hensyn til faren for, at de pågældende dyr kunne være smittet med rabies. Forud havde veterinærdirektoratet skriftligt meddelt veterinærstyrelserne i Finland, Norge og Sverige, at dansk beslutning om karantænebestemmelserne var truffet, men at der ville blive krævet vaccination med en anerkendt rabies-vaccine, hvorved man mente at kunne hindre, at hunde og katte, der indførtes til Danmark fra rabiesramte lande og områder, bragte sygdommen med sig.

Veterinærstyrelserne i Finland, Norge og Sverige, som ikke anser vaccinen for at være tilstrækkelig sikker beskyttelse, bestemte derefter, at der i de fire lande med øjeblikkelig virkning indførtes fire måneders karantæne for hunde og katte fra Danmark, hvilket i praksis vil sige, at medmindre der er tale om, at de pågældende husdyrs ejere vil tage varigt ophold i et af de nævnte lande, er der lukket to-talt for medtagning af hunde og katte ved rejser mellem Danmark og det øvrige Norden. Derimod kan f. eks. tyske turister nu frit medtage hunde og katte til Danmark, når bestemmelserne om vaccination overholdes.

Såvel af hensyn til den alvorlige hindring for samkvemmet mellem de nordiske lande, som nu er skabt, som af hensyn til, at faren for rabies i Danmark må anses at blive betydelig forøget, anses det for rimeligt, at bekendtgørelsen af 19. februar ophæves, hvorefter det skulle være muligt at få retableret den indtil 1. marts 1970 gældende ordning mellem de nordiske lande.“

Ved 1. behandling redegjorde *landbrugsministeren* for baggrunden for ministeriets bekendtgørelse af 19. februar 1970, som var udstedt, fordi der ikke længere var karantænemulighed på dyrehospitalet i Emdrup, og det ikke havde vist sig muligt at etablere en karantænestation andetsteds. Ministeren fremhævede som noget centralt, at veterinærdirektoratet på grundlag af samtaler med veterinæradministrationerne i de øvrige nordiske lande i de seneste måneder om rabie-situationen i Sønderjylland havde haft grund til at antage, „at Danmark på et nært forestående tidspunkt ville blive udelukket fra den nordiske trafikordning for hunde og katte.“ *Landbrugsministeren* ville gerne medvirke til at undersøge alle realistiske muligheder, der kunne føre til en bedre løsning, men der fandtes ikke en løsning, der kunne tilfredsstille alle parter, der var berørt i sagen.

Forslagets behandling gav iøvrigt anledning til en længere meningsudveksling både ved 1. og 2. behandling. *Landbrugsministeriets* og især veterinærdirektoratets handlemåde blev stærkt kritiseret af *forslagsstilleren* og af *Orla Pedersen* (S), der helt tilsluttede sig kritikken. Den fremførte kritik rettede sig især mod veterinærdirektoratets begrundelse for nyordningen samt mod mangelfuld forudgående kontakt med veterinærmyndighederne i de øvrige nordiske lande. *Landbrugsministeren* tilbageviste kritikken, som heller ikke fandt tilslutning hos nogen af de øvrige ordførere. Man fremhævede her, at den egentlige baggrund for miseren var rabie-situationen som sådan og den

omstændighed, at Sverige ikke vil anerkende vaccination som en tilstrækkelig beskyttende forholdregel.

Forslaget blev henvist til behandling i et udvalg, som i en enstemmig betænkning bl. a. udtalte følgende:

„Udvalget har holdt 6 møder og har herunder haft 2 samråd med landbrugsministeren, som endvidere skriftligt har besvaret en række spørgsmål fra udvalget. En del af besvarelsene vil sammen med andet materiale, der er tilgået udvalget, blive optrykt i et særligt bilags-hæfte.

Udvalget er gjort bekendt med en rapport fra WHO's ekspertkomité vedrørende rabies; heraf fremgår, at WHO til værn for rabiesfri lande mod smitte ved indførte hunde og katte principalt anbefaler karantæne, og at man kun, hvor strenge karantæneforholdsregler, f. eks. på grund af udstrakte landegrænser, er uigennemførlige, og hvor rabies allerede forekommer hos husdyr eller vilde dyr, anbefaler vaccination.

Det er over for udvalget oplyst, at veterinærmyndighederne i Finland, Norge og Sverige ikke anser vaccination for at være et 100 pct. sikkert værn mod rabies, og at man derfor har indført 4 måneders karantæne mod Danmark, efter at Danmark afskaffede karantænen for hunde og katte fra kontinentet.

De danske veterinærmyndigheder er imidlertid af den opfattelse, at vaccination af hunde og katte yder fuld sikkerhed mod angreb af rabies, og der er i udvalget overvejende stemning for at tilslutte sig denne opfattelse, idet man ikke lægger vægt på de tilfælde — hovedsagelig i Rhodesia — hvor et antal vaccinerede hunde angives at være blevet ramt af rabies. Da inkubationstiden for rabies i almindelighed varierer stærkt, voksende med dyrenes størrelse, er det tvivlsomt, om en karantæneperiode på fire måneder eller mindre kan anses for tilstrækkelig effektiv. Udvalget finder i øvrigt, at betegnelsen „hundegalskab“ er dårligt dækkende, idet sygdommen altovervejende kun rammer ræve og mindre rovdyr og gnavere og synes fortrinsvis at blive udbredt ved ræve.

Landbrugsministeren har over for udvalget oplyst, at myndighederne i Sverige er indstillet på at ophæve karantæneordningen mod Danmark, såfremt Danmark på ny indfører 6 ugers karantæne samt fortsat bekæmper rabiesmittens udbredelse. Sverige vil dog i så fald fortsat opretholde påbuddet om karantæne for danske hunde og katte fra det rabiesramte område i Sydjylland og ønsker anordnet karantæne for hunde og katte, der fra spærrezone i Sydjylland føres til det øvrige Danmark. Udvalget er enig om, at den sidstnævnte karantæneordning er uantagelig og ikke kan praktiseres.

Landbrugsministeren har endvidere for udvalget oplyst, at Norge og Finland som følge af forværringen af rabiesituationen her i

landet vil fastholde kravet om 4 måneders karantæne for danske hunde.

Udvalget anser rabiesfaren for alvorlig og henstiller til landbrugsministeren, at han overvejer mere vidtgående forholdsregler til at hindre smittens udbredelse i Jylland. Udvalget har i forbindelse hermed drøftet følgende muligheder: 1) bekæmpelsen af ræve i områder i Jylland, der ligger uden for den nuværende bekæmpelseszone, 2) tvungen vaccination af hunde uden for den nuværende bekæmpelseszone.

Udvalget er opmærksom på rekommandationen fra Nordisk Råds session i Reykjavik af februar 1970 om lettelser for rejsende mellem de nordiske lande, som medfører hunde og katte, og om at undersøge mulighederne for ensartede karantænebestemmelser. Landbrugsministeren har tilkendegivet, at han, så snart udviklingen vedrørende rabies gør det muligt, vil tilstræbe en forbedring af rejsemulighederne mellem de nordiske lande.

Efter de i udvalget stedfundne forhandlinger må hele udvalget mene, at en ophævelse af bekendtgørelsen af 19. februar 1970 ikke kan løse problemerne, og *udvalget* indstiller herefter forslaget til folketingsbeslutning til *forkastelse*.

Som afslutning på debatten ved forslagets 2. behandling udtalte forslagsstilleren, at han ikke fandt nogen grund til, at folketinget traf beslutning i sagen, og at han derfor *tog forslaget tilbage*.

36. Forslag til folketingsbeslutning om gennemførelse af en pensionsreform. (Om forhøjelse og automatisk regulering af de offentlige pensioner (folkepension, invalidepension og enkepension) og om indførelse af en offentlig tillægspension). (*Bundvad, Albertsen, Erling Dinesen, Anker Jørgensen, J. O. Krag, Evald Kristensen, Niels Mørk, Helge Nielsen og Bertel Pedersen*). [A. sp. 667].

Skriftlig fremsættelse ¹⁵/₁₀ (F. sp. 391). 1. beh. ²⁹/₁₀ (F. sp. 737). Partiernes ordførere: Bundvad, Asger Jensen, Evan Jensen, Valbak, Kurt Brauer og Kjær Rasmussen. Henvist til socialudvalget. Beretning (B. sp. 3039) afgivet ⁵/₁₀.

Forslaget til folketingsbeslutning havde følgende ordlyd:

„I. Folketinget opfordrer socialministeren til at fremsætte forslag til love om ændringer i lov om folkepension, jfr. lbkg. nr. 218 af 4. juni 1965, i lov om invalidepension, jfr. lbkg. nr. 219 af 4. juni 1965, og i lov om pension og hjælp til enker m. fl., jfr.

lbkg. nr. 268 af 26. august 1964, alle med senere ændringer, efter følgende retningslinjer:

1. Ovennævnte sociale pensioner bør ajourføres under hensyn til lønudviklingen på arbejdsmarkedet siden 1. april 1968, da den allerede givne kompensation er utilstrækkelig.

2. Der indføres samtidig automatisk regulering af folke-, invalide- og enkepensionerne i forhold til lønudviklingen på arbejdsmarkedet.

3. Adgangen til at opnå folkepension før den normale pensionsalder udvides til også at omfatte personer, der af erhvervs-mæssige grunde er særlig vanskeligt stillet.

II. Folketinget opfordrer socialministeren til at fremsætte forslag til lov om indførelse af en offentlig tillægspension efter følgende retningslinjer:

1. Der indføres en tillægspension for alle, der modtager en offentlig pension (folkepension, invalidepension og enkepension). Tillægspensionen udgør — når den er udbygget — 50 pct. af folkepensionens grundbeløb. Tillægspensionen værdisikres, d. v. s. reguleres efter pristal og lønudvikling på arbejdsmarkedet på samme måde som de andre offentlige pensioner.

2. Personer over 67 år skal have tillægspension uden fradrag på grund af anden indtægt. For personer under 67 år skal tillægspensionen indtægtsreguleres sammen med de offentlige pensioner efter de samme regler. Det forudsættes, at indtægtsreguleringen forenkles.

3. Tillægspensionen gennemføres gradvis over 8 år, begyndende fra 1. april 1971.

4. I de første år af tillægspensionens udbygningsperiode forudsættes pensionstillægget opretholdt. Pensionstillægget skal herefter aftrappes og bortfalde, når tillægspensionen er fuldt gennemført.

5. Tillægspensionen udbetales af kommunerne sammen med de offentlige pensioner.

6. Tillægspensionen finansieres ved en forhøjelse af folkepensionsbidraget. Denne forhøjelse indledes også i 1971. Provenuet indgår i en statsfond, der af sine løbende indtægter og renteafkast finansierer tillægspensionen.

7. Arbejdsmarkedets Tillægspension bevares ved siden af den offentlige tillægspension.

8. På længere sigt må pensionssystemet udbygges således, at der gennem videregående tillægspension sikres alle en tjenestemandslignende pensionsordning finansieret ved arbejdsgiverbidrag. Denne tillægspension skal omfatte alderspension, invalidepension samt enke- og enkemandspension.“

Forslaget var i det væsentlige identisk med det forslag til folketingsbeslutning om gennemførelse af en pensionsreform som medlemmer af den socialdemokratiske folketingsgruppe fremsatte i folketingsåret 1968-69, jfr. folketingsårbog 1968-69, side 665.

I den skriftlige fremsættelse udtalte ordføreren for forslagsstillerne, *Bundvad*, bl. a. følgende:

„Socialdemokratiets målsætning vedrørende pensionerne er at nå op til et stade, hvor pensionerne svarer til ca. 60 pct. af den typiske indtægt.

Som et væsentligt skridt på vejen mod dette mål foreslås fra 1. april 1971 indført en værdifast tillægspension, der fuldt udbygget over 8 år udgør 50 pct. af folkepensionens grundbeløb.

Arbejdsmarkedets Tillægspension bevares ved siden af den offentlige tillægspension og folkepension.

Tillægspensionen foreslås finansieret ved en forhøjelse af folkepensionsbidraget, og der skabes en fond på godt 5 milliarder kr., og dette fond bør stå til rådighed for kommunerne og erhvervslivet. Administrationen af fonden kunne eventuelt overlades til Kongeriget Danmarks Hypotekbank og Finansforvaltning.

Selv om den her foreslåede pensionsreform vil betyde et stort fremskridt, vil den ikke på længere sigt være tilstrækkelig.

De medborgere, der i dag er i 40-50 års alderen, vil kræve en større sikring, når de forlader arbejdsmarkedet og skal gå over i pensionisternes rækker. Derfor må pensionssystemet videreudbygges således, at der sikres alle en tjenestemandslignende pensionsordning, finansieret også gennem arbejdsgiverbidrag. Denne overbygning på tillægspensionen bør omfatte alderspension, invalidepension samt enke- og enkemandspension.“

Ved 1. beh. udtalte *socialministeren* bl. a., at pensionerne efter hendes opfattelse måtte anses for at være blevet forhøjet i takt med lønudviklingen på arbejdsmarkedet, og at udviklingen ville blive fulgt nøje med henblik på fremskaffelse af sådanne statistiske oplysninger, som er nødvendige for en automatisk regulering af pensionerne. Med hensyn til førtidspension til personer, som af erhvervs-mæssige grunde er særligt vanskeligt stillede henviste *socialministeren* til, at spørgsmålet vil blive overvejet i socialreformkommissionen. *Socialministeren* udtalte endvidere, at regeringen er indstillet på, at

der vil ske en gradvis forhøjelse af pensionerne med ensartede beløb i løbet af 1970'erne. (Se det på side 389 anførte om lov om den sociale pensionsfond). Det blev endelig udtalt, at udbygning af pensionerne på tjenestemandslignende måde ikke indgår i regeringens overvejelser.

Ordførerne gav alle udtryk for betydelig forståelse for de problemer, der var berørt i forslaget, men det blev fra forskellig side sagt, at der ville være vanskeligheder forbundet med sådanne foranstaltningers gennemførelse, først og fremmest af finansiell art.

Socialudvalget, hvortil forslaget til folketingsbeslutning blev henvist, nåede ikke at færdigbehandle det inden folketingssamlingens slutning. Udvalget afgav en beretning over forslaget.

37. Forslag til folketingsbeslutning om en pensionsreform. (*Ømann, Kurt Brauer, Poul Dam og Arne Larsen*). [A. sp. 2297].

Skriftlig fremsættelse ²⁷/₁ (F. sp. 2822). 1. beh. ¹⁷/₂ (F. sp. 3527). Partiernes ordførere: Bundvad, Poul Schlüter, Ib Thyregod, Niels Helveg Petersen, Ømann, Sigsgaard og Hanne Reintoft. Henvist til samme udvalg som forslag til lov om ændring af ligningsloven. (Ændringer vedrørende bolig i egen ejendom), se side 87.

Forslaget til folketingsbeslutning havde følgende ordlyd:

„Folketinget opfordrer regeringen til at iværksætte en pensionsreform ved at etablere en alle borgere omfattende indtægtsbestemt alderspension.

Ordnningen indrettes efter følgende hovedprincipper:

1. pensionen finansieres gennem indbetaling over skatterne til en pensionsfond.

2. Bidragene, som i begyndelsen må være forholdsvis lave, forhøjes over en passende årrække, og således at der hurtigt gennem indbetalingerne skabes en betydelig fondsdannelse.

3. Pensionsordningen i sin helhed skal virke indkomstudjævnende.

4. Der træffes foranstaltninger til under pensionen at indordne alle andre offentlige eller kollektive pensionsordninger, idet disse ordningers eventuelle kapitaler indgår i pensionsfon-

den, således at alle pensionister hurtigst muligt kommer ind under den fælles ordning.

5. Pensionen inflationsstikres, idet pensionsfondens midler investeres i værdifaste statsobligationer.“

I bemærkningerne til forslaget gav forslagsstillerne følgende begrundelse for forslagets fremsættelse:

„Den folkepension, som nu udbetales alle, er utilstrækkelig.

Ifølge regeringens oplæg giver den nuværende økonomiske situation ikke store muligheder for en tilfredsstillende forhøjelse af minimumssikringen over statsbudgettet.

På den anden side eksisterer der et stort generelt behov for en yderligere pensionsforsikring.

Da en pensionsordning, som omfatter alle, og hvortil der bidrages i forhold til indkomsten, kan imødekomme dette behov, og da en sådan ordning kan bevirke en større opsparing og dermed skabe de samfundsøkonomiske forudsætninger for en forhøjelse af mindstesikringen, er der gode argumenter for nu at etablere en sådan indtægtsbestemt pension.

Opsparingen tilvejebringes ved, at der gennem en årrække til ordningen indbetales beløb, der overstiger de i disse år aktuelle pensionskrav, således at der opbygges en fondsdannelse. Gennem fondsmidlernes anbringelse i værdifaste statsobligationer kanaliseres opsparingen direkte til de produktionsfremmende fonds, som samtidig foreslås oprettet, jfr. de fremsatte forslag om oprettelse af Danske Erhvervs Investeringsfond og en finansieringsfond for boligbyggeriet.

Forslagsstillerne har lagt vægt på at påpege ordningens betydning i den økonomiske sammenhæng, medens den pensionstekniske og socialpolitiske side må bero på en nøjere udformning.

Rammerne for procentsatser og tidsterminer er dog i grovere træk angivet ved målsætningen om en økonomisk udslaggivende fondsdannelse og kravet om ordningens socialt udjævnende karakter, ligesom ordningens spændvidde angives ved målsætningen om at overflødiggøre andre pensionsordninger, herunder tjenestemandspension og ATP“.

Forslaget fremsattes i folketinget sammen med *forslag til folketingsbeslutning om en finansieringsfond for boligbyggeri og forslag til folketingsbeslutning om foranstaltninger til fremme af byggeriet*. Forslagene var led i et kompleks på ialt 11 lovforslag og beslutningsforslag, socialistisk folkepartis fremsatte vedrørende den økonomiske politik.

Om regeringens og partiordførernes stilling til de 11 forslag som helhed henvises til omtalen af *forslag til lov om ændring af lov om Danmarks Nationalbank*, se side 507.

For så vidt angik nærværende forslag henviste økonomiministeren (Nyboe Andersen) ved 1. behandlingen til det af socialministeren samme dag fremsatte *forslag til lov om den sociale pensionsfond*

Selv om der var enkelte fælles træk mellem regeringens og SFs forslag, var det åbenbart, at SF sigtede mod en centraliseret ordning, der på længere sigt skulle erstatte alle andre eksisterende pensionsordninger. Regeringen sigtede derimod mod en ordning, der samtidig med at være en overbygning af den almindelige folkepension kunne bestå ved siden af andre eksisterende ordninger.

Også regeringspartierne ordførere kunne henvise til det af regeringen fremsatte lovforslag.

Bundvad (S) gjorde opmærksom på, at forslaget på en række punkter lignede et af socialdemokratiet fremsat forslag, medens der på andre punkter var afvigelser. Han sympatiserede ikke med, at en ordning, hvortil arbejdsgiverne ydede væsentlige bidrag, skulle afløses af en ordning, der var skattefinansieret — og altså til særlig glæde for arbejdsgiverne. Han ville hellere gå den modsatte vej, som man havde gjort det i Norge og Sverige.

Sigsgaard (VS) fandt forslaget uklart og dårligt gennemarbejdet. En indtægtsbestemt pension lå meget langt fra det, venstresocialisterne forestillede sig og ønskede.

Hanne Reintoft (DK) fandt, at det var nok så nødvendigt først at gøre lidt for at udjævne indkomsterne.

Efter 1. behandlingen henvistes forslaget til et folketingsudvalg — det senere såkaldte realkreditudvalg. Udvalget afgav ikke betænkning over forslaget.

38. Forslag til folketingsbeslutning om fremsættelse af forslag til lov om ændring af lov om børnetilskud og andre familiedydelser. (Forhøjelse af ydelserne). (*Evald Kristensen, Albertsen, Bundvad, Erling Dinesen, Anker Jørgensen, Niels Mørk, Helge Nielsen og Bertel Pedersen.*) [A. sp. 3193].

Skriftlig fremsættelse $\frac{13}{3}$ (F. sp. 4311). 1. beh. $\frac{16}{4}$ (F. sp. 5103). Henvist til socialudvalget. Beretning (B. sp. 3039) afgivet $\frac{5}{10}$.

Forslaget til folketingsbeslutning lød således:

„Folketinget opfordrer socialministeren til at forhøje de ydelser, som er hjemlet i loven om børnetilskud og andre familiedydelser, jfr. lovbekendtgørelse nr. 388 af 8. juli 1969, således at børnetilskuddet i henhold til lovens § 2, stk. 1, jfr. § 39, forhøjes med 200 kr. pr. år, og således at de øvrige ydelser forhøjes procentvis tilsvarende.“

I de bemærkninger, som ledsagede forslaget, anførtes følgende:
„Spørgsmålet om forhøjelse af ydelserne i henhold til børnetilskudsloven blev drøftet under de forhandlinger, som blev ført på grundlag af forespørgselsdebatten den 29. januar 1970. Drøftelsen havde dog ikke den grundige karakter, forslagsstillerne må anse for påkrævet under hensyn til, at den økonomiske udvikling har været til ugunst for den del af befolkningen, som har små eller jævne indkomster. Forslagsstillerne har derfor fremsat nærværende forslag til folketingsbeslutning, som vedrører en almindelig forhøjelse af lovens ydelser, tagende sit udgangspunkt i en forhøjelse, som med de pr. 1. april 1970 gældende satser for så vidt angår børnetilskuddet efter § 2, stk. 1, vil medføre en stigning fra 980 kr. pr. år til 1.180 kr. pr. år.“

Ved 1. beh. udtalte *socialministeren* konkluderende, at der ikke for tiden kunne være tilstrækkelig anledning til eller mulighed for at forhøje ydelserne efter børnetilskudsloven, hvilket synspunkt fandt støtte hos *Clara Munck* (KF), *Eva Ree* (V) og *Grethe Philip* (RV), hvorimod *Vivike* (SF) og *Hanne Reintoft* (DK) kunne støtte forslaget for sidstnævntes vedkommende med visse indvendinger. *Kjær Rasmussen* (VS) fandt, at forslaget hverken havde den ønskede indkomstudjævnende virkning eller det rette principielle sigte, som måtte være fuldstændig dækning af de omkostninger, der er forbundet med at have børn.

Socialudvalget nåede ikke at færdigbehandle forslaget inden folketingssamlingens slutning. Udvalget afgav en beretning over forslaget.

39. Forslag til folketingsbeslutning om ændring af lov om forsikring mod følger af ulykkestilfælde og af lov om erstatning til tilskadekomne værnepligtige m. fl. (Om forhøjelse af dagpenge og erstatninger, afskaffelse af ventetidsregler og ændring af forsikringspligtens ordning, således at forsikring finder sted i en statsinstitution). (*Bundvad, Albertsen, Erling Dinesen, Anker Jørgensen, Evald Kristensen, Niels Mørk, Helge Nielsen og Bertel Pedersen.*). [A. sp. 1053].

Skriftlig fremsættelse ²⁸/₁₀ (F. sp. 672). 1. beh. ²⁰/₁₁ (F. sp. 1541).

Partiernes ordførere: *Bundvad, Simonsen, Eva Ree og Valbak*. Henvist til socialudvalget.

Ved forslaget opfordredes regeringen til at gennemføre følgende ændringer i den nævnte lovgivning:

1. Dagpengene beregnes på en sådan måde, at der ved anvendelse af højeste dagpengesats ydes 615 kr. pr. uge.
2. Grænsen for dagpengenes størrelse i forhold til den tilskadedkomnes dagløn sættes til $\frac{9}{10}$ af indtægtstabet på ugebasis.
3. De i loven fastsatte maksimale årslønninger, der indgår i grundlaget for beregningen af dagpenge, invaliditetserstatninger og erstatninger til efterladte, forhøjes således, at også invaliditetserstatningerne m. v. bliver betydelig større end de nuværende, som må anses for utilstrækkelige.
4. Bestemmelsen om, at renten ved fuldstændigt tab af erhvervsevnen udgør $\frac{2}{3}$ af den tilskadedkomnes årsløn (for værnepligtiges vedkommende: $\frac{3}{4}$), ændres således, at grænsen fastsættes til $\frac{9}{10}$.
5. Ventetidsreglerne afskaffes.
6. Bestemmelserne om forsikringspligtens ordning ændres således, at risikoen skal afgives til statsinstitution.

Forslaget må, ligesom det ovenfor på side 526 omhandlede forslag til lov om ændring af sygeforsikringsloven, ses som en udbygning af det forslag til folketingsbeslutning, som medlemmer af den socialdemokratiske folketingsgruppe havde fremsat i den umiddelbart forudgående folketingssamling, men som ikke nåede at blive færdigbehandlet.

Det her omhandlede forslag til folketingsbeslutning blev sat til 1. behandling umiddelbart efter 1. behandlingen af ovennævnte forslag til ændring af sygeforsikringsloven, og såvel socialministeren som ordførerne kunne henvise til de udtalelser, de således var fremkommet med umiddelbart forinden.

Socialudvalget nåede ikke at færdigbehandle forslaget til folketingsbeslutning før folketingssamlingens slutning.

40. Forslag til folketingsbeslutning vedrørende fremtidsforskning. (Holst, K. B. Andersen, Jørgen Peder Hansen, Frode Jakobsen, Bodil Koch og Orla Møller). [A. sp. 1121].

Skriftlig fremsættelse $\frac{14}{11}$ (F. sp. 1236). 1. beh. $\frac{29}{11}$ (F. sp. 1669). Partiernes ordførere: Bøgholm, Johan Philipsen, Samuelsen og Ove Munch. Henvist til folketingets udvalg angående videnskabelig forskning. Beretning (B. sp. 2051) afgivet $\frac{22}{5}$.

Forslaget til folketingsbeslutning havde følgende ordlyd:

„Folketinget opfordrer regeringen til at oprette en fond til finansiering af fremtidsforskning.

Fondens midler anvendes til finansiering af forskningsopgaver i forsknings- og planlægningsinstitutioner såvel inden for som uden for den offentlige sektor. Fonden afgiver beretning til folketingets udvalg angående videnskabelig forskning.“

Forslaget var en genfremsættelse af et i folketingsåret 1968-69 fremsat forslag. (Se folketingsårbogen 1968-69 s. 680). I bemærkningerne til forslaget nævnes som presserende opgaver for en sådan forskningsfond: Trivsels- og miljøproblemer, samfundsplanlægning på baggrund af befolkningsudviklingen, transplantationer og forskning i problemstillingen omkring den mest effektive udnyttelse af fremtidens private og offentlige investeringer.

Under 1. behandlingen oplyste *undervisningsministeren*, at det udvalg, der i forrige samling havde behandlet det tilsvarende forslag, havde anmodet ham om at nedsætte en arbejdsgruppe, som nærmere kunne definere og redegøre for de opgaver, som en fremtidsforskning måtte tage sig af. I den anledning havde han anmodet Forskningens Fællesudvalg om at tage arbejdet op, og han kunne meddele, at Forskningens Fællesudvalg havde gjort dette, og at resultaterne af overvejelserne ville blive bekendtgjort i en betænkning, som måtte forventes at foreligge omkring nytår. Foruden de opgaver, der var nævnt i bemærkningerne til forslaget, nævnte ministeren som eksempler: prognoser vedrørende naturressourcer, befolkningsstudier, herunder både den totale udvikling i befolkningen og befolkningsforskudninger på grund af urbanisering o. lign. Et spørgsmål som udvikling af forbrugsmønstre måtte vel også være en opgave for fremtidsforskningen. Med hensyn til oprettelse af en fond, så fandt ministeren, at så længe man ikke vidste noget mere bestemt om, hvilke opgaver fremtidsforskningen skulle gå i gang med, så var det et for spin-kelt grundlag at oprette en fond på. Det afgørende var dog, at man for et par år siden ved at oprette Forskningens Fællesudvalg og centraludvalget for forskningsrådene havde gennemført en koncentration. Denne koncentration burde man holde fast ved, indtil man havde overbevisende argumenter for, at det ville være nødvendigt at oprette en fond yderligere.

Bogholm (KF) fandt, at forslaget var et prisværdigt initiativ. Man ville gå ind i forhandlingerne med ønske om at få noget ud af det, men der var mange vanskeligheder.

Johan Philipsen (V) var ligeledes positiv over for de tanker, der lå bag forslaget. Venstre mente dog ikke, at der var behov for en særlig fond.

Samuelson (RV) var positiv over for forslaget, men ville afvente rapporten fra Forskningens Fællesudvalg. Med hensyn til dannelsen af en særlig fond tog han forbehold.

Ove Munch (SF) udtrykte ligeledes sympati for forslagets intensjoner. Selve tanken om en fond forekom ham dog noget uklar.

Forslaget blev efter 1. behandling henvist til folketingets udvalg angående videnskabelig forskning. I en beretning fra dette udvalg af 22. maj siges det, at der er opnået enighed i udvalget om i en henvendelse til undervisningsministeren at anmode denne om at bede Forskningens Fællesudvalg om at foretage de fornødne undersøgelser af, hvordan fremtidsforskningen bør gribes an. Det siges endvidere, at udvalget forudsætter, at Forskningens Fællesudvalg som et led i sine undersøgelser konsulterer de eksisterende forskningsråd med henblik på en afgrænsning og koordinering af de foreliggende opgaver.

41. Forslag til folketingsbeslutning om fremme af forskning og produktudvikling i erhvervslivet og fremme af kontakten mellem erhvervslivet og forskningen. (*Jørgen Peder Hansen, K. B. Andersen, Kampmann, J. O. Krag, Lysholt Hansen og Ivar Nørgaard*). [A. sp. 645].

Skriftlig fremsættelse ⁹/₁₀ (F. sp. 136). 1. beh. ⁷/₁₁ (F. sp. 1079). Partiernes ordførere: Jørgen Peder Hansen, Haunstrup Clemmensen, Johan Philipsen, Dagmar Andreasen, og Kjær Rasmussen. Henvist til udvalg på 17 medlemmer (Haunstrup Clemmensen [næstformand], Knud Bro, Bøgholm, Fanger, Johan Philipsen, Houmann, (fra ¹⁷/₁₂ Arne Christiansen), Ib Thyregod, Dagmar Andreasen, Jørgen Andersen, Nordqvist, Jørgen Peder Hansen, (fra ²²/₁ K. B. Andersen), Orla Møller, Lysholt Hansen, Kampmann [formand], J. O. Krag, Ivar Nørgaard og Morten Lange (fra ²⁸/₁₁ Ove Munch)).

Taget tilbage ¹⁰/₃ (F. sp. 4091).

Det fremsatte forslag var en genfremsættelse af et i folketingsåret 1968-69 fremsat forslag, se folketingsårbog 1968-69 side 677.

Forslaget til folketingsbeslutning havde følgende ordlyd:

„Folketinget opfordrer regeringen til med det formål at fremme dansk erhvervslivs muligheder for at producere teknisk

avancerede produkter og fremstille dem på den mest økonomiske måde at gennemføre følgende foranstaltninger:

1. at oprette en fond til køb af prøvetyper af produkter, maskinel eller apparatur i danske virksomheder, der har de tekniske muligheder for produktion af de pågældende emner, men som endnu ikke har gennemført de for produktionen påkrævede udviklingsprogrammer.
2. at oprette regionale informationscentre, der i forbindelse med Dansk Teknisk Oplysningstjeneste kan etablere kontakt mellem erhvervsvirksomhederne og de forskellige forskningsinstitutioner. Informationscentrene pålægges forpligtelse til at ansætte særligt uddannede kontaktfolk, der kan opsøge virksomhederne og præsentere de muligheder for løsninger af tekniske problemer, som måtte eksistere i virksomhederne.
3. at udvide midlerne i statens lånefond for erhvervsforskning i takt med det til enhver tid konstaterede behov.“

Ved *1. behandlingen* modtoges forslaget som året før med velvilje af samtlige ordførere, og der kan med hensyn til partiernes stilling til detaljerne i forslaget henvises til den udførlige omtale i folketingsårsbogen 1968-69.

Her skal blot nævnes, at medens det i 1968-69 var undervisningsministeren, der havde dette område under sin ressort, var dette nu overgået til handelsministeren. Baggrunden herfor var regeringens ønske om at muliggøre en samordning med de erhvervsfremmende foranstaltninger, som iøvrigt hørte under handelsministeriets forretningsområde, og af hele erhvervsolitikken.

Ministeren bebudede, at der i snarlig fremtid ville blive fremsat regeringsforslag til en lov, der åbnede mulighed for, at statens lånefond for erhvervsforskning udvidede sit virkefelt. Hvis fonden virkelig skulle få betydning for den industrielle udvikling, ville en forøgelse af de midler, der stilledes til rådighed, være påkrævet. Han mente, at lovforslaget vil imødekomme de tanker, som punkt 1 og 3 i forslaget til folketingsbeslutning var udtryk for. Derimod fandt ministeren ikke, at der var grundlag for at fremme punkt 2 i forslaget om oprettelse af regionale informationscentre i forbindelse med Dansk Teknisk Oplysningstjeneste. Der fandtes i forvejen en lang række informationskanaler udover Dansk Teknisk Oplysningstjeneste, der udfoldede stor aktivitet på disse områder.

Forslaget blev henvist til et udvalg, hvortil også senere blev henvist det af handelsministeren den 13. januar fremsatte forslag til

lov om „Fondet til fremme af teknisk og industriel udvikling“, se side 65. Med vedtagelsen af handelsministerens lovforslag i den skikkelse, dette fik under udvalgsbehandlingen, bortfaldt begrundelsen for nærværende, som derfor blev taget tilbage.

42. Forslag til folketingsbeslutning om udgivelse af et folketingsblad. (*Sigsgaard og Kjær Rasmussen*). [A. sp. 2077].

Skriftlig fremsættelse ¹⁶/₁ (F. sp. 2599). 1. beh. ⁹/₃ (F. sp. 4044). Partiernes ordførere: Camre, Ellen Strange Petersen, From, Samuelson og Poul Dam (Aksel Larsen). Henvist til udvalget for forretningsordenen. Betænkning (B. sp. 881) afgivet ²³/₄. 2. (sidste) beh. ²⁹/₄ (F. sp. 5347). Forkastet.

Forslaget til folketingsbeslutning havde følgende indhold:

„1. Ved folketingets foranstaltning udgives en publikation med henblik på at orientere befolkningen om folketingets arbejde og om dens rettigheder og pligter i henhold til lovgivningen samt at formidle debat med udgangspunkt i folketingspartiernes principielle stillingtagen til de løbende folketingsager.

2. Publikationen, der benævnes Folketingsbladet, udgives hver 14. dag og omdeles gratis til samtlige husstande.

3. Folketingsbladet redigeres af et udvalg, hvortil hvert af de i folketinget repræsenterede partier udpeger et medlem. Redaktionsudvalget kan ansætte en eller flere redaktionssekretærer og andre medarbejdere.

4. Udgifterne til udgivelsen bevilges på finansloven.

5. Folketingsbladet skal indeholde omtale af alle vigtigere folketingsager. Partierne redegør i hvert nummer for deres politik. De nærmere retningslinjer for redaktionsarbejdet fastlægges i øvrigt af redaktionsudvalget.

6. Udgivelsen påbegyndes pr. 1. oktober 1970.“

Ordføreren for forslagsstillerne (*Sigsgaard*) fastslog i sin fremsættelse, at det var en nødvendig forudsætning for offentlig interesse og debat omkring folketingets arbejde og for stillingtagen til de enkelte sager, at informationen var tilstrækkelig. Dette var den langtfra i dag.

Folketinget havde pligt til at informere borgerne om sit virke, hvilket kunne ske gennem det foreslåede folketingsblad, som skulle

være i en tiltalende ydre form, indholdsmæssigt i et let tilgængeligt sprog og af et overskueligt format.

Forslaget ville ikke overlødig gøre andre initiativer. Bl. a. burde den politiske information og debat i radio og TV intensiveres.

Det måtte endvidere være alle partiers klare ret at kunne henvende sig til alle borgere. I dag kunne kun meget kapitalstærke kredse ved visse lejligheder nå ud til alle.

En væsentlig ting var det store behov, der var for bedre orientering om pligter og rettigheder. Sådant oplysning burde systematisk bringes i Folketingsbladet, som endvidere skulle stå åbent for debatindlæg og spørgsmål.

Selv om der ved behandlingen i folketinget hos partiernes ordførere gennemgående var enighed om, at kommunikationen mellem politikere og borgere ikke var tilfredsstillende, fik forslaget dog ikke tilslutning fra de øvrige partiers ordførere.

Ved forslagets 1. behandling gav *Camre* (S) udtryk for, at forslaget rent principielt var en værdifuld idé, som fortjente overvejelse.

Han var principielt enig med forslagsstillerne om, at kommunikationen til borgerne skulle forbedres, men han var slet ikke sikker på, at dette bedst og mest effektivt kunne gøres i den form og med det middel, som var foreslået. Der kunne på forskellige områder nævnes forslag til forbedring af kommunikationen. Han beskæftigede sig i denne forbindelse navnlig med fjernsynets nyhedsformidling fra folketinget, idet det vel måtte erkendes, at TV var det foretrukne og mest betydningsfulde informationsmiddel.

Problemet omkring den politiske kommunikation i et kompliceret samfund var stort. Herunder kom også spørgsmålet om meddelelse til borgerne om deres rettigheder og pligter.

Han foreslog, at folketingets udvalg for forretningsordenen overvejede hele kommunikationsproblemet med alle dets sider, og fremsatte forslag til forbedringer.

Ellen Strange Petersen (KF) fandt også, at det somme tider kneb med kommunikationen til vælgerne, men hun betragtede det fremsatte forslag som en ønskedrøm. At omtale, hvad der foregik i folketinget, i et let tilgængeligt, enkelt og klart sprog i et objektivt blad, der skulle være under redaktion af medlemmer fra samtlige partier, og som samtidig skulle stå åbent for debatindlæg, spørgsmål og svar, lod sig simpelthen ikke gøre.

Efter forslagsstillerens skøn ville udgivelse og distribuering af bladet koste ca. 30 mill. kr. om året. Hun tvivlede på, at skatteyderne ville værdsætte et sådant forsøg til den pris.

From (V) betonedede, at vi i forvejen havde en fri presse, en fri radio og et frit TV foruden de eksisterende folketingspublikationer. Han måtte derfor betegne forslaget som en overlappning af det allerede bestående.

Over for forslagsstillerens påstand om, at pressen var en parti-

presse og derfor ensidig, fremhævede han, at selv partipressen i dag var langt mere objektiv, end den var tidligere, og også stod åben for andres meninger.

Han advarede folketinget mod at gennemføre forslaget.

Samuelson (RV) erkendte principielt, at kommunikationen mellem politikere og vælgere var for dårlig. Spørgsmålet var imidlertid, om et folketingsblad som det foreslåede ville blive læst i tilstrækkelig omfang. Det var i øvrigt også temmelig håbløst at få udgivet et blad, som alle politiske partier skulle stå bag. Det, som det ene parti ville anse for relevant stof, ville et andet givetvis anse for mindre væsentligt.

Selv om der var gode tanker i forslaget, kunne hans parti derfor ikke medvirke til at gennemføre det.

Poul Dam (SF) fandt, at forslagsstillerne havde rørt ved et meget alvorligt og væsentligt problem. Vi havde fået en afstand mellem de demokratiske organer og den befolkning, som mere end nogen anden burde være interesseret i demokratiet, som måtte stemme til overordentlig alvor.

Der måtte gøres en ganske bred indsats for at gøre det klart og nært for befolkningen, at de offentlige anliggender var deres anliggender, og sørge for at holde befolkningen à jour med, hvad der skete i lovgivningen, også når det var gennemført.

Når han alligevel ikke kunne gå ind for det foreliggende forslag, var det først og fremmest, fordi dette blad — ud over at blive meget dyrt — ville blive dødsenskedssommeligt. Skulle noget sådant gøres, måtte det ske under langt større frihed for at skabe en kombination af objektivitet og en levendegørelse af tingene.

Bedst ville det være, om man kunne lade et udvalg, bestående af partiernes yngste medlemmer se med friske øjne på sager af denne art.

I den af udvalget for forretningsordenen afgivne betænkning over forslaget redegøres først for den *udtømmende løbende orientering* om folketingets arbejde, som — om end noget forsinket — gives igennem Folketingstidende. Abonnementsordningen for forhandlingerne (fortryk), som for disses vedkommende har begrænset forskikelsen, omtales ligeledes, ligesom det nævnes, at spørgsmålet om en udvidelse af abonnementsordningen til andet end forhandlingerne er under overvejelse.

Det hedder videre i betænkningen:

„ . . . Det er udvalgets opfattelse, at de — forholdsvis begrænsede — kredse, som ønsker løbende fuldstændig orientering om folketingets arbejde, stort set betjenes tilfredsstillende gennem Folketingstidende.

Hovedformålet med det foreslåede folketingsblad skulle da også være at give hele befolkningen en *mere overskuelig løbende orientering* om folketingets arbejde.

Når et *flertal* (udvalget undtagen socialistisk folkepartis medlem) må gå imod dette forslag, skyldes det dels de væsentlige omkostninger — de anslåede årlige udgifter på 30 mill. kr. overstiger langt den årlige udgift til Folketings-tidende — dels at det er flertallets opfattelse, at de af forslagstillerne tilsigtede formål bedre og langt billigere kan opfyldes gennem de offentlige massemedier radio og TV, i hvis ledelse folketingset og de politiske partier er repræsenteret og kan fremføre deres ønsker om forbedring af den orientering, som i øjeblikket gives.

I forbindelse med behandlingen af forslaget til folketingsbeslutning har udvalget fra ordføreren for forslagstillerne, hr. Sigsgaard, der har deltaget i udvalgets møder om denne sag, modtaget en henstilling om at tage initiativ til, at der gennemføres en undersøgelse af dagspressens behandling af folketingsstoffet, jfr. hr. Sigsgaards som bilag optrykte skrivelse.

Udvalget har imidlertid ikke fundet anledning til at tage et sådant initiativ, idet udvalget, *selv om* en sådan undersøgelse skulle give til resultat, at dagspressens behandling af folketingsstoffet ikke kan betegnes som alsidig og udførlig, ikke ville kunne anse dette som en tilstrækkelig motivering for udgivelse af det foreslåede særlige folketingsblad.

Herefter indstiller det nævnte *flertal* forslaget til folketingsbeslutning til *forkastelse*.

Et *mindretal* (socialistisk folkepartis medlemmer af udvalget) har en del sympati for forslagets hovedprincip, men mener ikke, at den konkrete udformning af planen er rigtig. Man vil undlade at stemme ved 2. (sidste) behandling og vil ved senere lejlighed vende tilbage til spørgsmålet om en bedre oplysning om folketingsarbejdet.

Ved forslagets 2. (sidste) behandling imødegik *Sigsgaard* (VS) i et længere indlæg de øvrige partiers argumenter for at afvise forslaget. Han fandt disse argumenter uden enhver værdi. Man havde udvist en rent negativ holdning og intet gjort for eventuelt at omforme forslaget eller på anden måde sørge for, at alsidig information og orientering blev ydet befolkningen.

Afvisningen kunne kun opfattes som et udtryk for de gamle partiers ønske om at hindre de presseløse partier i at nå ud til befolkningen med deres politik og deres forslag. Afvisningen måtte derfor karakteriseres som antidemokratisk.

Ellen Strange Petersen (KF) fandt, at betænkningen fra forretningsordensudvalget viste, at man erkendte, at der var et problem; man mente blot ikke, det var den rigtige vej. Alle i tinget ville sikkert fortsætte med at overveje, hvad man kunne gøre for at gøre forbindelsen bedre.

Aksel Larsen (SF) udtrykte, ligesom partiets ordfører ved 1. behandling, en del sympati for forslagets hovedprincip, men mente blot ikke, at den foreslåede konkrete udformning af planen var rigtig.

Han kritiserede i øvrigt den form, TV's nyhedsformidling om folketingsarbejdet havde, og pegede på en bedre udnyttelse af radioen som et særdeles velegnet medium til dette formål.

Forslaget *forkastedes* med 84 stemmer mod 2(VS); 6 medlemmer tilkendegav, at de hverken stemte for eller imod.

C.

Andre sager.

I. Forespørgsler.

1. Den 6. november 1969 anmeldtes i folketinget (F. sp. 997) følgende forespørgsel til statsministeren af *Kjær Rasmussen*:

„Vil regeringen oplyse, hvilke retningslinjer der ligger til grund for den tiltagende brug af politistatsmetoder, som de f. eks. har givet sig udtryk i

- 1) gentagne ransagninger uden dommerkendelse og hindring af advokatbistand,
- 2) retsmøder for lukkede døre, som forhindrer en objektiv presedækning, samtidig med at politiet udspreder sin version,
- 3) beslaglæggelse af flere tidsskrifter,
- 4) militær infiltration på universitetsområdet og manglende vilje til efterforskning af højtstående embedsmænds ansvar for dette,
- 5) beskyttelse af en vicepolitinspektør, der afgiver falsk forklaring i retten?“

Fremme af forespørgslen vedtoges 7/11 (F. sp. 1071).

Forespørgslen foretoges 20/11 (F. sp. 1337).

Forespørgeren (*Kjær Rasmussen*) (VS) anførte i sin begrundelse for forespørgslen en række begivenheder, der havde fundet sted i den senere tid, og som efter hans opfattelse var eksempler på de i forespørgslen nævnte forhold. Det drejede sig bl. a. om beslaglæggelse af politiske tidsskrifter og om forsvarrets meldecentral på Københavns universitet — den såkaldte Kejsergadesag.

Han understregede, at der efter hans opfattelse virkelig var grund til at være foruroeligt over det, der skete. „Ikke mindst fordi myndighederne så ganske åbenbart benytter kræfterne til at bekæmpe de kredse, som i demokratiets interesse forholder sig vågne og kritiske til den slags virksomhed, i stedet for at bekæmpe dem, der

ved sådanne politistatsmetoder målbevidst undergraver de sporadiske demokratiske rettigheder, som formelt eksisterer i dette land.“

Statsministeren bemærkede indledningsvis, at forespørgslens formulering ikke syntes at bære præg af emnets alvor og betydning, endsigse af, at det var hr. Kjær Rasmussens privilegium at leve i et samfund, hvor forfølgelse af anderledes tænkende ikke finder sted.

Statsministeren fortsatte:

„Formuleringen indeholder den påstand, at der i Danmark foregår en målbevidst, tiltagende anvendelse af såkaldte politistatsmetoder. Enhver ved, at det ikke er tilfældet. Den enkelte borgers frihed og retssikkerhed er goder, som det danske samfund ikke under nogen omstændigheder vil fraskrive sig. Jeg ved imidlertid ikke af, at nogen, selv ikke meget yderligtgående, i fuldt alvor har villet hævde, at Danmark ikke skulle have behov for at værgе sig mod foretagender eller handlinger, som må antages at være rettet mod rigets selvstændighed og den lovlige samfundsorden, i lighed med, hvad der er tilfældet i andre demokratiske lande.

Det åbne, frie samfunds selvbeskyttelse er uomtvisteligt et vanskeligt problem, fordi man ikke kan lukke øjnene for, at der findes kræfter, som i en given situation vil være rede til med ulovlige midler at omstyrte den demokratiske samfundsorden. Skal samfundet værgе sig herimod, må det kunne anvende metoder, der kan hindre sådanne kræfter i at komme til udfoldelse. Vi må have institutioner, der kan overvåge, forebygge og modvirke aktiviteter, der må antages at udgøre en fare for vor selvstændighed og sikkerhed og den lovlige samfundsorden.

Disse organer må gives mulighed for at udføre deres virksomhed i Danmark, og det følger af sagens natur, at denne virksomhed skal respektere samfundets retsregler, men på den anden side ikke kan foregå i fuld offentlighed. Problemet er at finde balancepunktet mellem på den ene side hensynet til borgernes demokratiske rettigheder og på den anden side effektiviteten af det værn, som opstilles for at beskytte disse rettigheder. Der foregår efter mit skøn intet, der berettiger en påstand om, at nogen dansk myndighed har arbejdet eller vil arbejde i den hensigt at begrænse borgernes demokratiske rettigheder.“

Derefter gik statsministeren ind på de enkelte punkter i forespørgslen.

Han omtalte de *ransagninger*, der havde fundet sted i forbindelse med tidsskrifterne Vietnam-Solidaritet og Politisk Revy, og tilbageviste efter en beskrivelse af begivenhedsforløbet påstanden om, at ransagningerne skulle have fundet sted uden dommerkendelse. Derimod beklagede, statsministeren, at politiet ikke havde udskrift af kendelserne med ved gennemførelsen af ransagningerne i de aktuelle sager.

Hvad angik spørgsmålet om *advokatbistand*, var det regeringens

opfattelse, at der så vidt muligt skulle gives adgang til sådan bistand også i beslaglæggelsessager.

Det var rigtigt, at de omtalte retsmøder var holdt for *lukkede døre*, men dette var sket i fuld overensstemmelse med retsplejelovens regler. Hvad angik *politiets udtalelser*, var det helt klart, at politiet aldrig udtaler sig om skyldspørgsmålet. Derimod måtte det helt åbenbart være i offentlighedens interesse, at politiet gav oplysning om de foretagne aktioner og begrundelserne for dem.

Når der var foretaget *beslaglæggelser* af de nævnte to blade, var det på baggrund af, at det var politiets opfattelse, at de indeholdt strafbare krænkelser af militære hemmeligheder. Om denne opfattelse var holdbar, måtte domstolene afgøre, og dette spørgsmål kunne ikke diskuteres i denne debat.

Man burde afholde sig fra at anvende udtrykket „militær infiltration på universitetsområdet“ om det, der var foregået i *Kejsergadesagen*. Det faktiske forhold var, at militæret efter aftale med universitetet havde fået overladt nogle lokaler, som man havde benyttet helt uden sammenhæng med de universitetsfunktioner, der foregik i de samme bygninger.

Med hensyn til det sidste punkt i forespørgslen henviste statsministeren til den redegørelse, justitsministeren havde givet i et svar den 10. september 1969 på et spørgsmål af Hanne Reintoft (F. sp. 8489, 1968-69). Når *tiltale* var *undladt*, var det i overensstemmelse med dansk retsplejes lovfæstede princip, at tiltale kun kan rejses, når der er rimelig udsigt til, at sagen kan gennemføres til fældende dom. Afgørelsen var i øvrigt påklaget til ombudsmanden, hvis behandling af sagen ikke var endeligt afsluttet.

Statsministeren understregede, at *efterretningstjenesterne* under deres arbejde i de aktuelle sager i enhver henseende havde fulgt deres instrukser. Endvidere sagde statsministeren:

„Om de danske efterretningstjenesters virksomhed vil jeg i øvrigt gerne fremhæve, at det her i folketinget er vedtaget, at Danmark skal have et efterretningsvæsen. Skal der være mening med det, må det også være effektivt, og det er nødvendigt at erkende, at dets effektivitet forringes i samme grad, som dets virksomhed lægges blot. Det tjener intet fornuftigt formål at lægge efterretningstjenesternes arbejde eller deres medarbejdere for had. Særlig de befolkningsgrupper, der værdsætter vore demokratiske frihedsrettigheder mest, må være blandt de første til at forstå og respektere nødvendigheden af at beskytte frihedsrettighederne. Det er klart, at efterretningstjenesterne hører under de forfatningsmæssige myndigheder, og at deres virksomhed skal udfoldes på lovens grund. Der er intet i den foreliggende situation, der berettiger en antagelse om, at dette ikke skulle være tilfældet.“

I den efterfølgende debat deltog — foruden *statsministeren* og *forespørgeren* — *forsvarsministeren*, *justitsministeren*, *Kjeld Olesen* (S),

Langkilde (KF), *Ib Thyregod* (V), *Nordqvist* (RV), *Poul Dam* (SF), *Sigsgaard* (VS), *Hanne Reintoft* (u.p.), *Kai Moltke* (u.p.), *Gert Petersen* (SF), *Jens Peter Jensen* (Sorø amt) (V) og *Aksel Larsen* (SF).

Under forhandlingerne stillede *Kjær Rasmussen* (VS) (F. sp. 1411) følgende forslag om motiveret dagsorden:

„Idet folketinget tager afstand fra politiets optræden i sagerne mod Politisk Revy og Vietnam-Solidaritet, og konstaterer, at regeringens erklæring af 30. september 1968 om efterretningstjenesterens registrering på grundlag af politisk virksomhed på baggrund af justitsministerens seneste offentlige udtalelser må anses for vildledende, samt erkender sin manglende mulighed for effektivt at kontrollere efterretningstjenesterens virksomhed, går tinget over til næste sag på dagsordenen.“

Hertil stillede *Hanne Reintoft* (u.p.) (F. sp. 1428) følgende ændringsforslag

„I sidste afsnit ændres ordene „mulighed for“ til „vilje til.“

Poul Dam (SF) (F. sp. 1423) stillede følgende forslag om motiveret dagsorden:

„Idet folketinget beslutter at nedsætte et udvalg på 17 medlemmer til at undersøge mulighederne for en effektiv parlamentarisk kontrol med politiets efterretningstjeneste, går tinget over til næste sag på dagsordenen.“

Endelig stillede *Langkilde* (KF) (F. sp. 1429) følgende forslag om motiveret dagsorden:

„Idet folketinget tager statsministerens redegørelse til efterretning, herunder at regeringen, når de aktuelle sagers retlige behandling er afsluttet, vil overveje, om der er anledning til at revidere de instrukser, der ligger til grund for efterretningsvæsenets virksomhed, går tinget over til næste sag på dagsordenen.“

Dette forslag vedtoges med 90 stemmer (KF, V og RV) mod 12 (SF, VS, *Hanne Reintoft* og *Kai Moltke* (u.p.)); 36 medlemmer (S og *Jens Peter Jensen* (Sorø amt) (V)) tilkendegav, at de hverken stemte for eller imod.

Hermed bortfaldt de af *Kjær Rasmussen* og af *Poul Dam* stillede forslag om motiveret dagsorden.

2. Den 13. november 1969 anmeldtes i folketinget (F. sp. 1234) følgende forespørgsel til statsministeren af *Peter Nielsen*:

„Hvilke planer har regeringen for rationaliseringen af statsadministrationen, og hvilke overvejelser har regeringen gjort sig med hensyn til administrationsrådets fremtid?“

Fremme af forespørgslen vedtoges ¹⁴/₁₁ (F. sp. 1237).

Forespørgslen foretoges ²/₁₂ (F. sp. 1716)

Forespørgeren (*Peter Nielsen* (S)) beskæftigede sig i sin begrundelse for forespørgselen indledningsvis med de høje skatter, og han anmodede i denne forbindelse statsministeren om at afkræfte den forklaring, der fra visse sider var gjort gældende: at de øgede skatter skyldtes kildeskatten.

Samtidig med at skatterne var øget, måtte man erkende, at samfundet havde forsømt mange udgiftskrævende opgaver. Man måtte derfor hævde, at spørgsmålet om en rationalisering af al offentlig drift og deraf følgende billigørelse måtte hæves op over det almindelige partikævl, således at regeringspartier og opposition tog deres fulde ansvar.

Der havde været arbejdet i mange år med dette problem, og nu havde statsministeren skitseret nye rammer for dette arbejde. Kunne statsministeren sige noget om indholdet?

Statsministeren havde intet imod at bekræfte, at skattens højde ikke var betinget af, hvilket opkrævningsystem man anvendte, men derimod af, hvor høje skatter folketinget besluttede sig for at opkræve, uanset opkrævningsformen.

Skattens højde skyldtes derimod ikke — som antydnet af *Peter Nielsen* — at man krævede flere skatter op, end man havde brug for. Spørgsmålet om skatternes højde var ikke først og fremmest et spørgsmål om statens udgifter. Det var et spørgsmål om skatternes indpasning i den almindelige økonomiske aktivitet.

Det var rigtigt, at den offentlige administration i årene efter krigen havde gennemgået en betydelig ekspansion. I øvrigt måtte det slås fast, at spørgsmålet om en rationalisering ikke blot var spørgsmålet om en billigere og hurtigere administration. Det var også spørgsmålet, om en administration kunne løse flere opgaver og løse de givne opgaver grundigere. En stor opgave lå i at få administrationen samordnet, at få opgaverne fordelt rigtigt både horisontalt mellem de enkelte ministerier og vertikalt mellem de centrale og lokale enheder.

Statsministeren omtalte det arbejde, der igennem de sidste snart 25 år havde været gjort med henblik på en forbedring og rationalisering af vort forvaltningsapparat. En af de ting, diskussionen havde samlet sig om, var spørgsmålet om, hvorvidt det var hensigtsmæssigt fortsat at lade den daglige virksomhed, herunder også ansvaret for udarbejdelsen af forslag og indstillinger, hvile på et nævn eller råd, hvis medlemmer også havde andet arbejde. Modstykket ville være at lade dette arbejde indgå som et led i det normale departementale system, således at ansvaret hvilede på et medlem af regeringen, og således at dette regeringsmedlem havde en normal departemental enhed at trække på.

Han understregede, at rationaliserings- og effektivitetsarbejdet var af koordinerende karakter. Det omfattede flere — i princippet alle — styrelser, og det var et kendetegn for administrationens udvikling, at sådanne koordinerende departementer blev nødvendige på tværs af den faglige ressortfordeling.

Statsministeren fortsatte:

„..... Regeringen har efter indgående overvejelser besluttet sig for at gennemføre den løsning, at man vil søge tilslutning til oprettelsen af en normal departemental styrelse. Jeg kan tilføje, at administrationsrådets hidtidige formand, professor Bent Christensen, har været enig i, at forudsætningen for, at dette arbejde fremover kan gennemføres med den fornødne effekt og gennemslagskraft, er en omorganisering i den her angivne retning.

Den fremtidige organisationsform bliver da denne: der oprettes et administrationsdepartement, som knyttes til arbejdsministerens ressortområde. Kontinuiteten i forhold til det værdifulde arbejde, der er udført under administrationsrådets indflydelse, vil blive sikret derved, at dette råd bevares nu som et rådgivende organ for regeringen og det nye departement. For at understrege regeringens vilje til selv at lægge kræfter i arbejdet vil det indgå som et særligt led i tilrettelæggelsen, at arbejdsministeren, der bliver ressortminister, er formand for administrationsrådet, og at der samtidig oprettes et særligt ministerudvalg til behandling af denne problemkreds. Medlemmer af dette ministerudvalg bliver de ministre, der har særlig tværgående opgaver, nemlig statsministeren, finansministeren og økonomiministeren, samt den nye ressortminister på dette område.

Det er mig også magtpåliggende at påpege, at det ville være ødelæggende for arbejdet med effektivisering af administrationen at fratage den enkelte styrelse ansvaret for dennes arbejde inden for eget område. Styrelsernes egen indsats må ikke blive svækket. Opgaven for administrationsdepartementet og administrationsrådet er først og fremmest at sikre den fornødne koordination på tværs i systemet og at yde eller formidle sagkyndig bistand til styrelsernes egne rationaliseringsbestrebelse.....“

„..... Om opgaverne for dette nye departement og administrationsrådet skal jeg kort sige følgende:

Departementet vil overtage en lang række opgaver fra det hidtidige sekretariat for administrationsrådet. Der er her udført et stort og nyttigt arbejde, som skal fortsættes, men departementet og rådet skulle derudover gerne tage nye og mere omfattende opgaver op. Der ligger en række problemer i forbindelse med en rationalisering af administrationens generelle struktur. Der skal udarbejdes forslag og ydes bistand vedrørende tilrettelæggelsen af den generelle planlægningsvirksomhed og den faglige og økonomiske styring af den offentlige virksomhed i det hele taget. Tilvejebringelse af et bedre grund-

lagsmateriale for planlægning og økonomisk prioritering af lovgivningen må blive en vigtig opgave, og det samme gælder kontrollen med, at administrationen i alle led følger de rationaliseringsintentioner, som lovgivningsmagten har haft. Statens og kommunernes administration skulle gerne arbejde hånd i hånd. Det er en af grundene til, at regeringen lægger stor vægt på den kommunale repræsentation i administrationsrådet. Rationaliseringen og effektiviseringen skulle nødvendig gå i stå på grænsen mellem stat og kommune, og forbindelsen mellem disse to dele af vor offentlige administration skulle gerne tilrettelægges nu for mange år frem i tiden. Hvis vi lader opgaven ligge, kan det senere blive meget vanskeligere og dyrere at leve op til tidens krav i denne henseende.....“

Endelig sagde statsministeren:

„.....Jeg vil til slut blot påpege, at man næppe omgående kan vente resultater, for så vidt angår alle de principielle problemer, som jeg her har skitseret. Det betyder imidlertid ikke, at man nu holder en pause. Allerede påbegyndt arbejde vil selvfølgelig blive videreført og tilendebragt og nyt arbejde taget op inden for de hidtidige retningslinjer. Og så håber jeg på, at samarbejdet mellem det folketingsudvalg, der behandler disse spørgsmål, og arbejdsministeren må kunne blive et vigtigt led i arbejdet, således at der også her må kunne finde en gensidig påvirkning sted.“

I den efterfølgende debat deltog — foruden *statsministeren* og *forespørgeren* — *arbejdsministeren*, *Langkilde* (KF), *Jens Frandsen* (V), *Helge von Rosen* (RV) og *Ømann* (SF).

3. Den 27. januar 1970 anmeldtes i folketinget (F. sp. 2821) følgende forespørgsel til *statsministeren* af *Krog Hansen*, *Morten Lange*, *Aksel Larsen* og *Ømann*:

„Hvad agter regeringen at gøre for at fjerne grundlaget for den uro, dens politik har vakt på arbejdspladserne?“

Samme dag anmeldtes den følgende forespørgsel (nr. 4) til *statsministeren* af *J. O. Krag*.

Fremme af forespørgslen vedtoges ²⁸/₁ (F. sp. 2927).

Forespørgslen foretoges ²⁹/₁ (F. sp. 2968). Sammen med denne sag foretoges den nævnte følgende forespørgsel.

Ordføreren for forespørgerne, *Krog Hansen* (SF) (forespørgsel nr. 3), henviste i sin begrundelse for forespørgslen til de strejker og den uro på arbejdspladserne rundt omkring i landet, der var fore-

kommet i den senere tid. Dette var hverken udtryk for, at den danske arbejder var særlig stridslysten eller udtryk for en lille klikkes propaganda. Det var simpelt hen folkets reaktion mod den øgede velstandsforinkel, hvor færre og færre kom til at eje mere og mere, og flere og flere kom til at eje mindre og mindre. Det var folkets reaktion på den borgerlige regering og de brudte løfters politik. Han understregede SF's vilje til optage forhandlinger til en løsning af problemerne. Sigtet måtte være en øjeblikkelig skattelettelse og en forhøjelse af de sociale ydelser.

Ordføreren for de socialdemokratiske forespørgere, *Anker Jørgensen* (S) (forespørgsel nr. 4) kritiserede regeringens økonomiske politik. Der var udskrevet skatter i et omfang, som var i skærende modstrid med de løfter, regeringspartierne gav i 1967. De høje skatter var ikke mindst begrundet med ønsket om et overskud på 1½ milliard kr. Trods de rekordagtige skatter var de økonomiske problemer ikke løst. Betalingsbalanceunderskuddet var blevet meget større. Renten havde slået alle rekorder. Prisstigningerne var blevet stærkere. Lønmodtagerne var blevet forfordelt gennem kildeskattens praktisering, og en række sociale uretfærdigheder var ikke søgt løst. Endelig havde regeringen tilsyneladende skabt yderligere økonomiske og sociale problemer ved at antyde en omkostningsstigning i boligbyggeriet.

Han håbede, at regeringen ville fremkomme med forslag og synspunkter, som kunne imødekomme de forslag og synspunkter, som socialdemokratiet tidligere havde fremsat og ville fremføre i den kommende debat. Det ville være rigtigt i et vist omfang at lette skatterne og at gennemføre en række sociale forbedringer til gavn for de grupper, som trængte mest.

Statsministeren udtalte i sin redegørelse bl. a.:

„..... Vi har, som det høje ting ved, foretaget betydelige ændringer i tilvante former og institutioner. Regeringen vil naturligvis ikke udelukke, at så omfattende reformer som overgang til kildeskat, ændring af byrdefordelingen o. lign. kan skabe problemer, måske endog på visse punkter skævheder, som regeringen og folkettinget ikke havde forudsat, da lovgivningen blev gennemført. Kommer man fra folketingets side og sandsynliggør, at der er opstået urimeligheder, så er vi naturligvis fra regeringens side rede til at se på problemerne og medvirke til at få skævhederne rettet op under den ufravigelige forudsætning, at det sker inden for den finanspolitiske ramme, som regeringen har lagt og fået tilslutning til her i folkettinget, og som er et væsentligt og uundværligt led i regeringens langsigtede økonomiske stabiliseringspolitik. Men det er også en ufravigelig forudsætning.

Jeg er overbevist om, at den største og mest uoprettelige urimelighed, vi overhovedet kunne fremkalde i dag, var den, der ville opstå, hvis regeringen lod sig forlede til at opgive sin langsigtede stabiliseringspolitik. Så ville de ofre, befolkningen har bragt, være ydet for-

gæves. Så ville vi virkelig for alvor prisgive betalingsbalancen over for udlandet med det resultat, at det ville være umuligt at opretholde den høje beskæftigelsesgrad, vi nu igen har nået efter tilbageslaget i 1967-68.“

Han understregede, at de foreliggende problemer var af dybtgående strukturel karakter. Det var kun muligt at rette dansk økonomi op gennem en stadig og konsekvent fastholden ved regeringens langsigtede politik. Et af elementerne i denne politik var nødvendigvis en stærk tilbageholdenhed med det private forbrug og det offentlige forbrug. Det var ubehageligt, men det var nødvendigt.

Derfor måtte regeringen afvise socialdemokratiets forslag i det omfang, det indebar en svækkelse af statsfinanserne. Den absolutte betingelse for at overveje nye udgifter var, at man var rede til at medvirke til at skaffe dækning i form af højere indtægter for statskassen.

Statsministeren fortsatte:

„ Fra 1968 til 1969 er der sket en afgørende ændring i den økonomiske situation, en vending, som har gjort det nødvendigt at tilpasse de krav, vi stiller til den økonomiske politik. Siden efteråret 1968 er der indtrådt en meget betydelig stigning i produktion og beskæftigelse. Ikke alene er den fulde beskæftigelse genskabt, men på visse områder er der tale om mangel på arbejdskraft. Beskæftigelsen i industrien steg fra august 1968 til august 1969 med 16.000 eller med 5 pct., og i januar-oktober i fjor var beskæftigelsen blandt samtlige forsikrede 35.000 eller små 5 pct. højere end i samme periode 1968. Vi har et byggeri som ingen sinde før. Ved midten af 1969 var det samlede byggeri under opførelse vokset til 11,8 millioner m², en stigning på 15 pct. i forhold til 1968.

Men samtidig — og det er den alvorlige kendsgerning, som må spille en aldeles afgørende rolle for vore overvejelser og beslutninger vedrørende den økonomiske politik — samtidig nåede i 1969 uderskuddet på betalingsbalancen over for udlandet op på det højeste niveau, vi hidtil har kendt.“ Alle analyser tydede på, at efterspørgslen også i 1970 ville blive større end produktionen, hvis der ikke gennem regeringens politik blev lagt en dæmper på stigningen i den samlede efterspørgsel.

Ville man imidlertid lade eksporten, erhvervslivets investeringer og boligbyggeriet have frit løb inden for de grænser, kreditvilkårene satte, og fandt man det i situationen ikke muligt at pege på yderligere besparelser i det offentlige forbrug, så havde man kun én mulighed tilbage for at skabe den nødvendige ligevægt mellem efterspørgsel og produktion: så måtte man lægge en dæmper på det private forbrug.

Om folke- og invalidepensionisternes forhold udtalte statsministeren:

„ — — — Regeringen har overvejet de problemer, der er opstået

for folke- og invalidepensionisterne ved overgangen til kildeskat. Et antal pensionister, der har været skattefri, skal nu betale indkomstskat, mens mange andre pensionister har fået deres skat forhøjet. Til gengæld herfor har de fleste af disse pensionister fra 1. januar 1970 fået højere pensionsydelse, bl. a. i form af højere pensionstillæg. For pensionister, der ikke har anden indtægt end pensionen, vil stigningen i pensionsbeløbene i almindelighed give fuld dækning for mer-skatten, men en del pensionister, der har en forholdsvis beskedent indtægt ved siden af pensionen, får ikke rimelig kompensation for skat-testigningen. Finansministeren og socialministeren er gået i gang med at undersøge, hvordan disse mangler bedst kan afhjælpes, og så snart der er udarbejdet en brugbar løsning på problemet, vil lovforslag om ændring af beskattings- eller kompensationsreglerne blive fremsat. . .

....“

Regeringen var naturligvis rede til at overveje andre forslag, som havde et klart socialpolitisk sigte. Statsministeren understregede i denne forbindelse imidlertid stærkt det hensyn, der burde tages til de grupper, der som lønmodtagere og som erhvervsdrivende var aktive i produktionen.

„Lad mig til slut“ — udtalte statsministeren — „konkludere disse betragtninger derhen, at regeringen er rede til at overveje konkrete problemer, så længe det kan ske under respekt for den stabiliseringspolitik, herunder den finanspolitik, vi har afstukket og fået tilslutning til fra et flertal her i folketinget. Ud over disse grænser hverken kan eller vil vi gå.“

I den efterfølgende debat deltog — foruden statsministeren og de to nævnte ordførere for forespørgerne — *Hauustrup Clemmensen* (KF), *Henry Christensen* (V), *Niels Helweg Petersen* (RV), *Aksel Larsen* (SF), *Sigsgaard* (VS), *Hanne Reintoft* (DK), *Kai Moltke* (u.p.) og *J. O. Krag* (S).

Under forhandlingerne stillede *Sigsgaard* (VS) (F. sp. 3042) følgende forslag om motiveret dagsorden (F. sp. 3042);

„Idet folketinget opfordrer regeringen til at stille forslag om en lempelse af indkomstbeskatningen ved forhøjelse af personfradraget allerede fra indeværende skatteår til 6.200 kr., går tinget over til næste sag på dagsordenen.“

Anker Jørgensen (S) stillede følgende forslag om motiveret dagsorden (F. sp. 3078):

„Idet folketinget beslutter straks at nedsætte et 21 mands udvalg til hurtig behandling af de i denne debat fremsatte forslag, går tinget over til næste punkt på dagsordenen.“

Hertil stillede *Hauustrup Clemmensen* (KF) (F. sp. 3080) følgende ændringsforslag:

„Efter ordet „forslag“ indføjes: „og synspunkter“.“

Med denne ændring vedtoges *Anker Jørgensen*'s forslag enstem-

migt med 160 stemmer; 2 medlemmer (VS) tilkendegav, at de hverken stemte for eller imod.

Hermed bortfaldt det af Sigsgaard stillede dagsordensforslag.

Det foreslåede udvalg, som nedsattes den følgende dag, fik følgende sammensætning:

Haunstrup Clemmensen, Asger Jensen, Jørgen Jensen, Clara Munck, Simonsen, Henry Christensen [formand], Anders Andersen, Holger Hansen, Jens Peter Jensen (Sorø amt), Niels Helveg Petersen, Bernhard Baunsgaard, Grethe Philip, Anker Jørgensen, Erling Dinesen, Grünbaum, Per Hækkerup [næstformand], J. O. Krag, Helge Nielsen, Ivar Nørgaard, Krog Hansen og Morten Lange.

Udvalget afgav en beretning $\frac{5}{2}$ (B. sp. 329). I et tilhørende bilagshæfte er optrykt en række besvarelser fra ministre.

Det fremgår af beretningen, at udvalgets forhandlinger og samrådene med ministrene navnlig har drejet sig om størrelsen af det kasseoverskud, der burde tilstræbes i 1970-71 som grundlag for den økonomiske politik. Man har indgående drøftet, om regeringens skøn over størrelsen af det forventede kasseoverskud i 1970-71 bygger på realistiske vurderinger af de forventede statsindtægter. Man har endvidere drøftet de private bankers rentemarginaler, og der er under drøftelserne fremsat forskellige forslag fra udvalgets medlemmer til begrænsning af marginalerne.

Efter en kortfattet redegørelse for regeringens opfattelse af landets økonomiske situation m. v. siges det i beretningen:

„..... Regeringen har derfor også fundet, at der — ud over de lempelser på det socialpolitiske område, som nu vil blive forelagt — ikke er grundlag for ændringer i den finansielle politik. Der er for 1970-71 budgetteret et kasseoverskud svarende til godt 4 pct. af statsindtægterne. I tidligere situationer, hvor økonomien på tilsvarende måde var præget af stærk indre efterspørgsel og underskud på betalingsbalancen, har et stort kasseoverskud været anset for helt nødvendigt; i 1964-65 udgjorde overskuddet således 8 pct. af statsindtægterne.

Regeringen er indstillet på at medvirke til at fjerne skævheder i indkomsterne, som måtte blive en følge af den stramme politik. Derfor fremsættes forslag vedrørende de sociale pensioner og dagpengeydelse.“

Udvalgets flertal (det konservative folkepartis, venstres og det radikale venstres medlemmer af udvalget) udtaler sin tilslutning til den finanspolitiske linje i regeringens politik. Flertallet anfægter ikke regeringens vurdering af det nødvendige kasseoverskud og kan til-

træde de skøn, der ligger til grund for beregningen af statens skatteindtægter i finansåret 1970-71. Flertallet giver endvidere tilslutning til de nævnte forslag vedrørende de sociale pensioner og dagpengeydelse.

Et *mindretal* (socialdemokratiets medlemmer af udvalget) finder det godtgjort, at de beregninger, der af finansministeren blev lagt til grund for den alt for voldsomme skatteudskrivning, er klart urealistiske. Dette har medført en uretmæssig forøgelse af skatteudskrivningen for andre end B-skatteydere på ca. 700 mill. kr. i 1970.

Mindretallet kritiserer skarpt regeringens økonomiske sik-sakpolitik og erkender, at denne har medført, at der må føres en ret stram finanspolitik, men denne må ikke overspilles.

Man kan ikke anerkende, at der er behov for et større kasseoverskud end det, der blev regnet med i maj 1969, og anser det derfor for både muligt og nødvendigt, at der gennemføres en række lempelser. Mindretallet stiller forskellige forslag, der er optrykt i bilagshæftet.

Et *andet mindretal* (socialistisk folkepartis medlemmer af udvalget) fremhæver, at deres parti gennem fremsatte forslag om en ændring af Danmarks økonomiske politik har givet et videre udtryk for mistillid til regeringens politik og kun anser en finanspolitik som den førte som en nødløsning.

Mindretallet kan tilslutte sig hovedtankerne bag de finanspolitiske lempelser, der er foreslået af det socialdemokratiske mindretal, men vil dog foretrække en noget anden sammensætning af lempelsesforslagene, således at der lægges hovedvægt på en kontant udbetaling til lønmodtagere med lav indtægt, jfr. det i bilagshæftet optrykte forslag og det af mindretallet den 5. februar 1970 fremsatte forslag til folketsingsbeslutning (se side 569).

4. Den 27. januar 1970 anmeldtes i folketinget (F. sp. 2901) følgende forespørgsel til *statsministeren af J. O. Krag*:

„Hvad agter regeringen at foretage for at modvirke de urimelige virkninger af regeringens økonomiske politik?“

Fremme af forespørgslen vedtoges ²⁸/₁ (F. sp. 2927)

Forespørgslen foretoges ²⁹/₁ (F. sp. 2968) sammen med den foran omtalte forespørgsel (nr. 3) af Krog Hansen m. fl., hvortil der i det hele henvises.

5. Den 28. januar 1970 anmeldtes i folketinget (F. sp. 2903) følgende forespørgsel til *ministeren for nordiske anliggender samt*

europæiske markedsanliggender af Ivar Nørgaard, Haunstrup Clemmensen, Per Federspiel, Niels Helveg Petersen, Aksel Larsen og Hanne Reintoft:

„Hvilke oplysninger kan ministeren give om den markedspolitiske situation?“

Fremme af forespørgslen vedtoges $2^{9}/_{1}$ (F. sp. 2968).

Forespørgslen foretoges $5/_{2}$ (F. sp. 3362).

Ordføreren for forespørgerne *Ivar Nørgaard* (S) motiverede kort forespørgslen med de stedfunde forhandlinger mellem de nordiske embedsmænd, de kommende forhandlinger i Nordisk Råd og den seneste udvikling inden for fællesmarkedet.

Ministeren for nordiske anliggender samt europæiske markedsanliggender fremsatte derefter en indgående og dybtgående redegørelse.

Han gav en fremstilling af udviklingen inden for fællesmarkedet og omtalte udviklingen i vor samhandel med fællesmarkedet i det forløbne år. Også samarbejdet inden for EFTA i den senere tid blev omtalt.

Derefter kom ministeren ind på en omtale af det nordiske samarbejde og gav herunder en beskrivelse af de forhandlinger om et udvidet nordisk økonomisk samarbejde, som havde fundet sted på embedsmandsplan i den senere tid, og som nu i alt væsentligt var færdiggjort. Forhandlingsresultatet ville blive det centrale spørgsmål på Nordisk Råds kommende session i Reykjavik.

Ministeren gav en indgående fremstilling af planerne om den nordiske toldunion.

Sluttelig kom ministeren ind på de kommende forhandlinger om optagelse i fællesmarkedet og dette spørgsmål set i forhold til de nordiske bestræbelser.

I den efterfølgende debat deltog — foruden ordføreren for forespørgerne og ministeren for nordiske anliggender samt europæiske markedsanliggender — statsministeren, *Haunstrup Clemmensen* (KF), *Per Federspiel* (V), *Niels Helveg Petersen* (RV), *Aksel Larsen* (SF), *Sigsgaard* (VS) og *Hanne Reintoft* (DK). Endvidere deltog følgende medlemmer: *J. O. Krag* (S), *Bøgholm* (KF), *Jørgen Jensen* (KF), *Anders Andersen* (V), *Henry Christensen* (V) og *Per Møller* (V).

6. Den 3. februar 1970 anmeldtes i folketinget (F. sp. 3229) følgende forespørgsel til udenrigsministeren af *Per Hækkerup, Haunstrup Clemmensen, Per Federspiel, Stinus* og *Gert Petersen*:

„Hvilke oplysninger kan udenrigsministeren give om den udenrigspolitiske situation?“

Fremme af forespørgslen vedtoges $\frac{4}{2}$ (F. sp. 3262).

Forespørgslen foretoges $\frac{19}{2}$ (F. sp. 3707).

Efter at ordføreren for forespørgerne, *Per Hækkerup* (S), kort havde motiveret forespørgslen, gav *udenrigsministeren* en redegørelse for den udenrigspolitiske situation, idet han koncentrerede sig om nogle problemer, som forekom ham særlig relevante.

De punkter, som særlig blev gjort til genstand for omtale, var forholdet mellem *USA* og *Sovjetunionen*, situationen omkring *Den kinesiske Folkerepublik* og dennes relationer til henholdsvis *Sovjetunionen* og *USA* og udviklingen i *Vietnam*. Hvad angik forholdet mellem *Øst- og Vesteuropa*, understregede ministeren betydningen af bestræbelserne for afspænding og kom nærmere ind på de muligheder, der forelå i så henseende. Problemerne i *Det mellemste Østen* blev indgående omtalt. Endelig gav ministeren en fremstilling af baggrunden for og forløbet af den nu afsluttede borgerkrig i *Nigeria*. I denne forbindelse kom han ind på de muligheder, Danmark havde for at yde *humanitær hjælp* dér og andre steder i verden.

I den efterfølgende debat deltog — foruden ordføreren for forespørgerne og *udenrigsministeren* — *Poul Schlüter* (KF), *Per Federspiel* (V), *Stinus* (RV), *Gert Petersen* (SF), *Sigsgaard* (VS), *Hanne Reintoft* (DK) og *Kai Moltke* (u.p.). Endvidere deltog *Erik Kragh* (KF), som under forhandlingerne på egne vegne stillede følgende forslag om *motiveret dagsorden* (F. sp. 3809):

„Idet folketinget erkender, at *USA* ved ophør af bombningerne af *Nordvietnam* og ved påbegyndelse af tilbagetrækning af sine styrker har foretaget væsentlige skridt til at få forhandlinger om afslutning af krigen i *Vietnam* i gang, opfordrer folketinget *Nordvietnam* og den nationale befrielsesfront til nu også at tage skridt, der kan føre til fredsforhandlinger.

Tinget går derefter over til næste sag på dagsordenen.“

Erik Kragh tog senere under forhandlingerne (F. sp. 3840) sit *dagsordensforslag tilbage*, dels fordi han ikke så noget formål med en afstemning, hvis resultat efter de faldne udtalelser var kendt på forhånd, og også på grund af visse positive udtalelser, der var faldet om forslaget indhold.

Da ingen ønskede at optage forslaget, var det bortfaldet.

7. Den 16. april 1970 anmeldtes i folketinget (F. sp. 5135) følgende forespørgsel til *statsministeren* af *Hanne Reintoft*:

„Vil *statsministeren* redegøre for de udtalelser, han har fremsat i *Washington* om, at regeringens holdning til indkaldelse af en europæisk sikkerhedskonference er blevet ændret?“

Fremme af forespørgslen vedtoges $17/4$ (F. sp. 5137).

Forespørgslen foretoges $6/8$ (F. sp. 5509).

Forespørgeren, *Hanne Reintoft* (DK), bemærkede i sin motivering af forespørgslen, at regeringen ved tidligere lejligheder havde givet udtryk for, at man ville gå ind for afholdelse af en konference om europæisk sikkerhed, når grundige forberedelser havde vist, at den kunne forventes at føre til nyttige resultater.

Af pressemeddelelser var det fremgået, at statsministeren under sit ophold i Washington havde udtalt sig på en måde, som tydede på, at han tog afstand fra tanken om en europæisk sikkerhedskonference, således at udtalelserne kunne tolkes som udtryk for en ændring af regeringens politik på dette punkt.

Hun ønskede nu klarhed over, om regeringen i realiteten var for eller imod afholdelsen af en sådan sikkerhedskonference.

Statsministeren bekræftede i sit svar, at regeringen i sin tiltrædelseserklæring havde udtalt, at den gik ind for afholdelse af en europæisk sikkerhedskonference, når grundige forberedelser havde vist, at den kunne forventes at føre til nyttige resultater.

Statsministeren fortsatte:

„ Samme tankegang gjorde jeg gældende, da jeg i maj 1969 fremsatte en udtalelse, hvori jeg gav udtryk for den danske regerings fulde støtte til det af Finland tagne initiativ i spørgsmålet om sammenkaldelse af en sådan konference. Jeg kan føje til, at så vidt min erindring rækker, var Danmark i øvrigt det første land, der gav udtryk for en sådan fuld tilslutning.

Dette synspunkt blev endvidere gentaget af udenrigsministeren i hans redegørelse i folketinget den 19. februar 1970, der i væsentlig grad var viet en udførlig omtale af øst-vest-forholdet, herunder navnlig afspændingsbestrebelse og afholdelsen af en sikkerhedskonference. Under mine samtaler i Washington gav jeg i overensstemmelse hermed udtryk for dansk tilfredshed med den seneste udvikling på øst-vest-området, der navnlig er kendetegnet ved den vesttyske forbundsrepublikks dialog med Sovjetunionen, Polen og Østtyskland, de genoptagne Berlindrøftelser mellem de fire stormagter samt de amerikansk-sovjetiske drøftelser om en begrænsning af de strategiske våben, de såkaldte SALT-forhandlinger. Der er næppe nogen, der vil bestride, at et positivt resultat af disse drøftelser vil være af stor betydning for en fredelig løsning på de europæiske sikkerhedsproblemer. Jeg fandt det derfor også kun naturligt at give udtryk for den opfattelse, som i øvrigt vinder almindelig tilslutning i en række lande, der ligesom Danmark går ind for afholdelsen af en konference om europæisk sikkerhed, at det ville være fordelagtigt og frugtbart at se, hvorledes hele denne udvikling, der endnu befinder sig i sin indledende fase, vil komme til at forme sig, før der indkaldes til en sikkerhedskonference.

Samtidig gjorde jeg det imidlertid klart, at disse forhandlinger selvsagt ikke kan tjene som påskud til at forhale en konference, men tværtimod burde opfattes som et led i forberedelserne af en sådan.

Det vil således være klart, at der ikke er indtrådt nogen ændring i regeringens positive holdning til afholdelsen af en sikkerhedskonference. Dette vil da også senest være fremgået af afsnittet herom i *communiquéet* fra det nordiske udenrigsministermøde i Helsingfors den 21. og 22. april d. å., altså for få dage siden.“

I et følgende indlæg stillede *Hanne Reintoft* følgende forslag om *motiveret dagsorden* (F. sp. 5520):

„Efter at have påhørt statsministerens redegørelse for sine udtalelser i Washington udtaler folketinget, at Danmark agter aktivt at fremme afholdelsen af en europæisk sikkerhedskonference, og går videre til næste punkt på dagsordenen.“

Per Hækkerup (S) gav i et kort indlæg udtryk for tilfredshed med statsministerens erklæring og meddelte, at hans parti ikke kunne stemme for den foreslåede dagsorden.

Poul Schlüter (KF) meddelte på de tre regeringspartiers vegne, at man tog statsministerens redegørelse til efterretning, og at man ville stemme imod dagsordensforslaget.

Endvidere havde *Gert Petersen* (SF) og *Kjær Rasmussen* (VS) ordet. De kunne begge stemme for det af *Hanne Reintoft* stillede forslag.

Ved afstemningen forkastedes forslaget om *motiveret dagsorden* med 70 stemmer (KF, V, RV) mod 10 (SF, VS, DK); 41 medlemmer (S) tilkendegav, at de hverken stemte for eller imod.

8. Den 21. april 1970 anmeldtes i folketinget (F. sp. 5167) følgende forespørgsel til *finansministeren* af *Ømann, Poul Dam, Morten Lange* og *Aksel Larsen*:

„Hvad agter finansministeren at foreslå gennemført med henblik på dels at begrænse omfanget af skatteunddragelserne, dels at inddrage skattefrie kapitalgevinster og formuestigninger under en aktiv finanspolitik?“

Fremme af forespørgslen vedtoges $22/4$ (F. 5189)

Forespørgslen foretoges $13/5$ (F. sp. 5682).

Ordføreren for forespørgerne, *Ømann* (SF) anførte i sin motivation for forespørgslen dels, at en beregning fra finansministeriet havde antydnet et årligt skattesnyderi på 9 milliarder kr., dels de meget kraftige stigninger på fast kapital og ejendom, som ikke bare fandtes på papiret, men som blev gjort likvide og kunne finde anvendelse uden for det økonomiske system.

Begge punkter var centrale under den nuværende valutakrise, og regeringen burde først og fremmest rette sin opmærksomhed mod disse ufortjente værdier fremfor at angribe lønindkomsterne.

Finansministeren fremhævede indledningsvis den meget store usikkerhed, der nødvendigvis måtte være forbundet med beregninger af skatteunddragelser. De nævnte 9 milliarder måtte derfor tages med alle mulige forbehold. Men hvilket tal der end måtte være det rigtige, kunne alle være enige om, at det var for højt.

Der var i lovgivningen stort set givet skatte- og toldvæsenet de beføjelser, der var nødvendige for at gennemføre en effektiv skatte- og afgiftsforvaltning. Det, der var det væsentlige, var at bringe forvaltningen frem til et sådant stade, at man fik praktisk mulighed for effektivt at bruge beføjelserne.

Der var et betydeligt arbejde i gang. Arbejdet samlede sig dels om en effektivisering af ligningsadministrationen og en rationalisering af toldforvaltningen, dels om at forøge den samlede effekt i de to grene af forvaltningen ved at udbygge disses samarbejde.

Finansministeren kom ind på vanskelighederne med at sikre det fornødne personale. På grund af mangelen på tilgang af kvalificeret personale var det naturligt, at man først og fremmest koncentrerede sig om at dygtiggøre det, man havde, og sætte det ind, hvor der var bedst anvendelse for det. *Ministeren* omtalte i denne forbindelse en lang række uddannelser for skattepersonalet med henblik på ligningsarbejde. Det drejede sig ikke mindst om omskolings- og videreuddannelseskurser, bl. a. for amtstuernes personale med henblik på overførsel af dette til ligningsarbejdet i de nye amtsskatteinspektorer.

Kildeskatten havde belastet skattevæsenet stærkt med en række opgaver, som ikke var af egentlig ligningsmæssig karakter, men efterhånden som kildeskatten blev indkørt, regnede man med, at det ville være muligt at overføre personalet til de egentlige ligningsopgaver.

I øjeblikket måtte den vigtigste opgave være at få skatteadministrationen forenklet og tilpasset det nye skattesystem. Med henblik herpå var der i efteråret 1969 nedsat et udvalg med departementschef Gøtrik som formand. *Ministeren* gav en redegørelse for dette udvalgs arbejde og forslag.

Kildeskatten var som bekendt baseret på anvendelsen af den moderne EDB-teknik. Denne teknik kunne også tages i brug ved ligningskontrollen og ville kunne blive et væsentligt led i styrkelsen af ligningsadministrationen.

Hvad angik toldadministrationen, ville en gennemførelse af den for tinget forelagte toldbehandlingsreform gøre det muligt at overføre et personale på ca. 300 fra toldopgaver til afgiftskontrol.

Finansministeren omtalte derefter det betydningsfulde samarbejde mellem toldvæsenet og skattevæsenet. Samarbejdet ville blive accelereret i et tempo, der passede til arbejds- og personalesituationen. Dette ville i fremtiden medføre en stadig større effektivitet i

kontrolarbejdet med momsens og i ligningsarbejdet med de direkte skatter.

Ministeren gav med hensyn til den anden del af forespørgslen en række oplysninger om beskatningen af kapitalgevinster og formuestigninger.

Konklusionen var, at der ikke nu var anledning for regeringen til at foreslå en udvidelse eller en skærpelse af kapitalvindingsbeskatningen. Regeringen ville have spørgsmålet under observation og fremsætte forslag i den kommende samling, hvis udviklingen skulle gøre dette påkrævet eller berettiget.

I den efterfølgende debat deltog — foruden *ordføreren for forespørgerne og finansministeren* — *Grünbaum* (S), *Asger Jensen* (KF), *Jens Foged* (V), *Helge von Rosen* (RV), *Sigsgaard* (VS) og *Hanne Rein-toft* (DK).

Under forhandlingerne stillede *Ømann* (SF) (F. sp. 5702) følgende forslag om motiveret dagsorden:

„Idet folketinget opfordrer regeringen til effektivt at bekæmpe skattesnyderiet ved straks at træffe foranstaltninger, lovmæssige såvel som administrative og personalemæssige, til en kraftig styrkelse af en samordnet ligningskontrol og til at skabe grundlaget herfor gennem en valutareform med pengeombytning, går tinget over til næste sag på dagsordenen.“

Asger Jensen (KF) stillede på *Jens Fogeds*, *Helge von Rosens* og egne vegne (F. sp. 5746) følgende forslag om motiveret dagsorden:

„Idet folketinget tager finansministerens redegørelse til efterretning, går tinget over til næste punkt på dagsordenen.“

Det sidstnævnte forslag vedtoges med 69 stemmer (KF, V, RV) mod 12 (SF, VS, DK); 36 medlemmer (S) tilkendegav, at de hverken stemte for eller imod.

Hermed bortfaldt det af *Ømann* fremsatte forslag om motiveret dagsorden.

9. Den 30. april 1970 anmeldtes i folketinget (F. sp. 5448) følgende forespørgsel til statsministeren af *Per Hækkerup*, *Erling Dinesen*, *Grünbaum*, *Lysholt Hansen*, *Anker Jørgensen*, *J. O. Krag* og *Helge Nielsen*:

„Hvilke nærmere oplysninger kan statsministeren give om baggrunden for og indholdet af de påtænkte økonomiske indgreb og om forhandlingerne med arbejdsmarkedets parter og erhvervsorganisationerne?“

Fremme af forespørgslen vedtoges $\frac{5}{6}$ (F. sp. 5454).

Forespørgslen foretoges $\frac{15}{16}$ (F. sp. 5807 og 5827).

Ordføreren for forespørgerne, *Per Hækkerup* (S), motiverede forespørgslen med den næsten totale usikkerhed om regeringens økonomiske politik og landets økonomiske situation, der syntes at herske i de fleste befolkningsgrupper.

Han gav en fremstilling af regeringens hidtidige økonomiske politik, som efter hans opfattelse viste en uheldsvanger og uacceptabel siksaklinje, og fortsatte:

„..... Og så kommer vi til den nuværende situation. Den 30. april fremsætter regeringen igennem statsministerens tale her retningslinjer for en helt ny økonomisk politik. Den skulle gennemføres omgående, den skulle indebære en destruktion af 3 dyrtidsportioner for lønmodtagerne og en såkaldt erstatning ved en helt utilstrækkelig forhøjelse af lønmodtagerfradraget, dog først fra 1. januar 1971, og ingen virkelige ofre for andre befolkningsgrupper. Da lønmodtagerorganisationerne meget naturligt afviste disse socialt urimelige forslag, så kommer regeringen nu 2 uger efter, altså i dag, med en helt ny politik igen, med momsforhøjelse og andet godt for befolkningen. Og hvor det var lønmodtagerne, der for 14 dage siden skulle have en vis kompensation, er det nu åbenbart arbejdsgiverne, der skal have det.

Ja, man må tage sig til hovedet og spørge sig selv: er det dog virkelig muligt, at man kan foreslå noget så uigennemtænkt og tilfældigt og i løbet af så kort tid totalt ændre sine retningslinjer for det, der skulle være en fast og konsekvent økonomisk politik?

Se, det er på denne baggrund, vi må spørge statsministeren og regeringen: foreligger der en så desperat og akut situation omkring valutastillingen, at øjeblikkelige indgreb er nødvendige?.....“

Statsministeren henviste i sit svar til sin redegørelse til folketinet den 30. april 1970, hvori han havde givet baggrunden for regeringens opfattelse af, at supplerende økonomiske foranstaltninger var nødvendige, hvis hensynet både til en gradvis bedring af betalingsbalancen og opretholdelse af høj beskæftigelse skulle tilgodeses. Det fremgik af redegørelsen, at der både var udenrigs- og indenrigsøkonomiske forhold som baggrund.

Han fremhævede en bedring af betalingsbalancen som en af de første økonomisk-politiske opgaver. Den dæmpning af den indenlandske efterspørgsel, som regeringen havde søgt gennemført sidste år, havde vist sig ikke at være kraftig nok. Vi havde stadig et indre efterspørgselspres, og der var endnu ikke tegn på en afgørende vending i udviklingen på betalingsbalancen. Det var derfor nødvendigt at supplere de eksisterende økonomiske foranstaltninger.

Dette hang bl. a. sammen med konjunkturudviklingen i andre lande, ikke mindst Vesttyskland, som havde fremkaldt en stigning i importpriserne. Dette indebar i sig selv en forringelse af vort bytteforhold og samtidig en forstærket stigning i det lønregulerende pristal, som truede med igen at starte en kraftig opgang i pengeindkomsterne.

Statsministeren gengav indholdet af de forslag, som regeringen havde lagt frem til de drøftelser, der netop havde fundet sted med arbejdsmarkedsorganisationerne:

„1. Bortfald af tre dyrtidsportioner ville blive kompenseret ved et særligt lønmodtagerfradrag dækkende realværdien af almindelige dyrtidsportioner.

2. Udbyttebegrænsning — såvel for aktieudbytter som for honorarer, tantiemer m. v. for en to års periode samt ligeledes for en to års periode forbud mod udstedelse af fonds-aktier.

3. Prisstop for tjenesteydelser og forlængelse af gældende regler om vejledende priser.

4. Forhøjelse af arbejdsgivernes bidrag til ATP uden samtidig forhøjelse af lønmodtagernes eget bidrag.“

Organisationerne LO og FTF havde meddelt, at de allerede af principielle grunde måtte tage afstand fra en løsning, som indebar indgreb i bestående overenskomster.

Denne stillingtagen og ansvaret for den var alene organisationernes. Fra regeringens side kunne man herefter blot konstatere, at videre forhandlinger ikke var mulige, og at organisationerne ikke ville acceptere de under forhandlingerne fremsatte tilbud.

De overvejelser, regeringen derefter havde foretaget, var resulteret i, at man — da det ikke for tiden fandtes tilrådeligt at stramme kreditpolitikken yderligere — havde valgt at lade finanspolitikken — og dermed forbruget — bære hovedparten af den yderligere stramning af den økonomiske politik. Herom sagde statsministeren:

„.....Den forbrugsbegrænsning, der er blevet nødvendig, foreslår regeringen tilvejebragt gennem en forhøjelse af merværdiomsætningsafgiften fra de nuværende 12½ pct. til 15 pct. Vi foreslår endvidere, at importmomsen føres op til samme niveau, og for at opnå en hurtig virkning vil regeringen søge tilslutning til, at dette sidste sker omgående.

I forbindelse med momsforhøjelsen foreslår regeringen sociale kompensationer efter samme retningslinjer som ved momsforhøjelsen i 1968.

Samtidig foreslår vi, at papirafgiften ophæves.

Viser det sig — hvad der er grund til at frygte — at det lønregulerende pristal for juli når 142, vil det indebære en stigning i lønomkostningerne, som både af hensyn til den videre indenlandske prisudvikling og af hensyn til konkurrenceevnen over for udlandet må betragtes med stor bekymring. Sker det, vil regeringen derfor søge tilslutning til, at der ydes private arbejdsgivere en delvis kompensation for omkostningsstigningerne i det halve år frem til overenskomsternes udløb, svarende til ca. 22 øre pr. arbejdstime. Vi foreslår, at udbetalingerne sker på grundlag af ATPs materiale. For at forebygge misforståelser skal jeg understrege, at ATPs medvirken er af rent administrativ og beregningsteknisk art. Der sker ingen ændringer i ATP-

ordningen, og arbejdsgivernes såvel som lønmodtagernes indbetaling til ATP fortsætter efter samme regler som hidtil.

Formålet med denne kompensation er selvsagt ikke at forøge erhvervslivets avancer, men derimod at begrænse prisstigningerne og at støtte konkurrenceevnen i forhold til udlandet.

For at fremme dette formål fremsætter regeringen forslag dels om øjeblikkeligt prisstop for tjenesteydelser, dels om forlængelse af anmeldelsespligten for vejledende priser.

Gennem disse forslag mener regeringen at kunne bevare kontrollen over efterspørgselsudviklingen og derigennem styrke betalingsbalancen samtidig med, at vi i den resterende del af overenskomstperioden dæmper stigningen i erhvervenes omkostninger.....“

Statsministeren understregede nødvendigheden af på længere sigt at standse indkomstkapløbet. Derfor måtte indkomstpolitikken være en uundværlig del af den fremtidige økonomiske politik. Han appellerede i denne forbindelse til arbejdsmarkedets parter om at deltage positivt i bestræbelserne for en holdbar samfundsøkonomi.

I den efterfølgende debat deltog — foruden *ordføreren for forespørgerne og statsministeren — økonomiministeren, Haunstrup Clemmensen (KF), Henry Christensen (V), Niels Helveg Petersen (RV), Aksel Larsen (SF), Hanne Reintoft (DK), Kai Moltke (u.p.) og Anker Jørgensen (S).*

Under forhandlingerne stillede *Per Hækkerup (S) (F. sp. 5840)* følgende forslag om motiveret dagsorden:

„Idet folketinget tager afstand fra regeringens økonomiske forslag, der er socialt urimelige, administrativt belastende og prisfordyrende, samt afviser truslen om tvang mod arbejdsmarkedet, udtaler tinget mistillid til regeringens økonomiske politik og går dermed over til næste sag på dagsordenen.“

Hertil stillede *Hanne Reintoft (DK) (F. sp. 5893)* følgende ændringsforslag:

„Efter ordene „økonomisk politik“ indsættes følgende:

„og anbefaler en ny politik, der inddrager kapitalgevinsterne, foretager de nødvendige indgreb mod det overflødige valutaforbrug til militære og fiktive investeringer samt sikrer lønarbejderne effektiv godtgørelse af dyrtiden og respekterer deres fri forhandlingsret på arbejdsmarkedet.“

Haunstrup Clemmensen (KF) stillede (F. sp. 5850) på de tre regeringspartiers vegne følgende forslag om motiveret dagsorden:

„Idet folketinget tager statsministerens svar på den stillede forespørgsel til efterretning, opfordrer tinget regeringen til

— efter drøftelse med arbejdsmarkedets, de offentligt ansattes og erhvervslivets organisationer og med henblik på den kommende overenskomstperiode at fastlægge en på samfundsøkonomiske hensyn baseret ramme for en socialt afbalanceret indkomstudvikling;

— at tilskynde arbejdsmarkedets hovedorganisationer til at indgå ny aftale om samarbejdet på de enkelte virksomheder;

—og i fornødent omfang at fremme gennemførelsen af ovenstående ved lovgivningsmæssige foranstaltninger.

Folketinget går herefter over til næste punkt på dagsordenen.“

Dette forslag vedtoges med 86 stemmer (KF, V, RV) mod 73 (S, SF, VS, DK og u.p.).

Hermed bortfaldt det af *Per Hækkerup* stillede forslag om motiveret dagsorden og det af *Hanne Reintoft* hertil stillede ændringsforslag.

II. Redegørelser fra ministre.

1. På folketingets første mødedag i folketingsåret 1969-70 afgav *statsministeren* i overensstemmelse med grundlovens § 38 en *redegørelse for rigets almindelige stilling og de af regeringen påtænkte foranstaltninger* (F. sp. 1).

Denne redegørelse fremsattes dels i en skriftlig del, dels i en mundtlig (åbningstalen).

Fremstillingen i den skriftlige del tilsigtede at give folkettinget en afrundet og mere udførlig oversigt over udviklingen og regeringens arbejdsplaner og dermed at underbygge den mundtlige del, i hvilken der blev givet en belysning af de hovedopgaver og større reformopgaver, som i særlig grad ville påkalde folketingets opmærksomhed og indsats i den kommende arbejdsperiode.

Redegørelsen, hvis mundtlige del i uddrag findes gengivet side 25 ff, efterfulgtes i overensstemmelse med, hvad der foreskrives i den nævnte grundlovsparagraf, af en forhandling, *åbningsdebatten*, som fandt sted $\frac{9}{10}$ (F. sp. 141) og $\frac{10}{10}$ (F. sp. 263).

Som ordførere talte: *Per Hækkerup* (S), *Haunstrup Clemmensen* (KF), *Henry Christensen* (V), *Niels Helveg Petersen* (RV), *Aksel Larsen* (SF) og *Sigsgaard* (VS). Herudover havde følgende medlemmer ordet: *K. B. Andersen* (S), *Erling Dinesen* (S), *Frode Jakobsen* (S), *J. O. Krag* (S), *Helge Nielsen* (S), *Ivar Nørgaard* (S), *Per Federspiel* (V), *Alfred Andersen* (SF), *Poul*

Dam (SF), Arne Larsen (SF), Kai Moltke (u.p.), Hanne Reintoft (u.p.) og Rosing (Grøn.). Endvidere talte følgende ministre: *statsministeren, udenrigsministeren, finansministeren og økonomiministerens og ministeren for nordiske anliggender samt for europæiske markedsanliggender.*

2. Den 20. november 1969 anmeldtes i folketinget (F. sp. 1335) en redegørelse af *undervisningsministeren for målsætningen for uddannelsespolitikken.*

Redegørelsen fandt sted ²⁷/₁₁ (F. sp. 1547). På begæring af 19 medlemmer fra socialdemokratiet, det konservative folkeparti, venstre, det radikale venstre og socialistisk folkeparti (F. sp. 1614) sattes redegørelsen ³/₁₂ til forhandling (F. sp. 1794).

I forhandlingen deltog — foruden *undervisningsministeren* — *K. B. Andersen (S), Knud Bro (KF), Robert Christensen (V), Svend Haugaard (RV), Poul Dam (SF), Kjær Rasmussen (VS) og Peter Jørgensen (S).*

3. Den 27. november 1969 anmeldtes i folketinget (F. sp. 1547) en redegørelse af *boligniministerens for statens lokale- og byggeadministration.*

Redegørelsen fandt sted ²⁸/₁₁ (F. sp. 1656). På begæring af 19 medlemmer fra socialdemokratiet, det konservative folkeparti, venstre, det radikale venstre og socialistisk folkeparti (F. sp. 1680) sattes redegørelsen ⁴/₁₂ til forhandling (F. sp. 1868).

I forhandlingen deltog — foruden *boligniministerens* — *Ivar Nørgaard (S), Knud Østergaard (KF), Enggaard (V), Niels Helveg Petersen (RV) og Ømann (SF).*

4. Den 9. december 1969 anmeldtes i folketinget (F. sp. 1913) en redegørelse af *økonomiministerens for visse økonomiske foranstaltninger.*

Redegørelsen fandt sted samme dag (F. sp. 1914). Den efterfulgtes ikke af nogen særskilt debat.

5. Den 22. april 1970 anmeldtes i folketinget (F. sp. 5189) en redegørelse af *ministeren for Grønland* for *Grønlandspolitikken*.

Redegørelsen fandt sted $^{23}/_4$ (F. sp. 5263). På begæring af 18 medlemmer fra socialdemokratiet, det konservative folkeparti, venstre, det radikale venstre og socialistisk folkeparti (F. sp. 5291) sattes redegørelsen $^{30}/_4$ til forhandling (F. sp. 5382).

I forhandlingen deltog — foruden *ministeren for Grønland* — *Carl P. Jensen* (S), *Lembourn* (KF), *Holger Hansen* (V), *Svend Haugaard* (RV), *Gunhild Due* (SF), *Kjær Rasmussen* (VS), *Rosing* (Grøn.) og *Knud Hertling* (Grøn.), endvidere deltog *Horn* (S), *Henry Sørensen* (V) og *Johan Nielsen* (Fær.).

6. Den 20. maj 1970 anmeldtes i folketinget (F. sp. 6191) en redegørelse af *socialministeren* for en *dagpengereform*.

Redegørelsen fandt sted $^{22}/_5$ (F. sp. 6372). På begæring af 22 medlemmer fra socialdemokratiet, det konservative folkeparti, venstre, det radikale venstre og socialistisk folkeparti sattes redegørelsen $^{28}/_5$ til forhandling (F. sp. 6724).

I forhandlingen deltog — foruden *socialministeren* — *Niels Mørk* (S), *Simonsen* (KF), *Robert Christensen* (V), *Valbak* (RV), *Kurt Brauer* (SF) og *Kjær Rasmussen* (VS).

III. Spørgsmål til ministrene.

Spørgsmålene er for hver ministers vedkommende opført efter spørgernes bogstavfølge. De med * mærkede spørgsmål er besvaret skriftligt.

Statsministeren vedrørende:

1. Af <i>Dagmar Andreasen</i> om forenkling af levnedsmiddellovgivningen.....	Besvaret F. sp. $^{11}/_3$ 4116
2. Af <i>Camre</i> om sikring af selvstændig dansk politisk, social og kulturel udvikling ved indtræden i fællesmarkedet*.....	$^7/_8$ 7420

3. Af <i>Poul Dam</i> om forbedring af oppositionens muligheder for at yde relevante bidrag til den aktuelle debat	Beavaret F. ap.	
	14/1	2437
4. Af <i>Djurhuus</i> om at tilgodese det færøske fiskerierhvervs interesser i forbindelse med forhandlingerne om eventuel totalfredning af laks på åbent hav vest for Grønland	27/8	6545
5. Af <i>Jørgen Peder Hansen</i> om kortlægning af gift- og sprængstoffer i danske farvande*	28/8	7449
6. Af <i>samme</i> om, hvad regeringen agter at foretage sig i anledning af oplysninger om, at betydelige mængder nerve- og sennepsgas er nedsænket i danske farvande*	31/8	7449
7. Af <i>Aksel Larsen</i> om, hvornår et bebudet lovforslag om organisations- og driftsformen for lufthavnene i Kastrup og på Saltholm kan forventes fremsat.	8/4	4785
8. Af <i>Gert Petersen</i> om nedsættelse af en kommission til undersøgelse af omstændighederne omkring oprettelsen af „kommunikationsknudepunktet“ i Kejsergade og dets funktion	8/12	1777
9. Af <i>samme</i> , om statsministeren vil forsikre, at der ikke i forbindelse med Kejsergadeaffæren er sket grundlovsbrud	8/4	4783
10. Af <i>Hanne Reintoft</i> om regeringens hensigter efter meddelelser om genoptagelsen af USAs levering af svære våben til Grækenland	13/6	5644
11. Af <i>samme</i> , om regeringen har ændret opfattelse med hensyn til stationering af fremmede tropper på dansk territorium*	8/7	7353
12. Af <i>samme</i> om regeringens mandat til at garantere EEC, at Danmark er rede til at påtage sig de fulde forpligtelser ved medlemskab*	9/7	7367
13. Af <i>Sigsqaard</i> om afstandtagen fra USAs indmarch i Cambodia og anerkendelse af Nordvietnam . . .	6/6	5488
14. Af <i>samme</i> om statens annoncekampagner for nye love*	18/7	7368
15. Af <i>samme</i> om statens annoncering i forbindelse med nye love*	20/7	7391

Udenrigsministeren vedrørende:

16. Af <i>Albertsen</i> om dansk hjælp til jødiske mindretal, som i en række lande føler sig truet	12/11	1134
17. Af <i>Bilgrav-Nielsen</i> om fællesmarkedslandenes nu aftalte møder om fastlæggelse af en fælles politik må opfattes som en faktisk udelukkelse af ansøgerlandenes indflydelse herpå*	27/7	7400

	Bevaret	F. sp.
18. Af <i>Camre</i> om udryddelsen af indianerne i en række sydamerikanske lande, især Brasilien	10/12	1971
19. Af <i>samme</i> om en fællesnordisk indsats i FN for at forhindre udryddelse af de latinamerikanske indianere*	9/8	7325
20. Af <i>Poul Dalsager</i> om fyldestgørende orientering af Danmarks repræsentationer i udlandet om mulighederne i egnsudviklingslovgivningen*	4/11	878
21. Af <i>Jørgen Peder Hansen</i> om istandsættelsen af beskyttelsesrummene i en række byer	13/6	5649
22. Af <i>Bodil Koch</i> , om ambassadørerne har fået direktiver om at udeblive fra visse receptioner	20/6	6086
23. Af <i>samme</i> om udsendelse af en dansk observatør til Grækenland for at overvære en serie politiske processer*	14/7	7389
24. Af <i>Kofoed</i> om foranstaltninger til beskyttelse af danske fiskere på internationalt farvand i Østersøen	17/12	2329
25. Af <i>Niels Mathiasen</i> , om de øvrige NATO-lande var informeret om den amerikanske udpegning af NATOs øverstkommanderende til medlem af den amerikansk-spanske forsvarskomite*	24/8	7441
26. Af <i>Gert Petersen</i> om behandlingen af indrejsetilladelser til Danmark for østtyske borgere*	14/7	7390
27. Af <i>Kjær Rasmussen</i> , om Danmark i en krise- eller krigssituation har vetoret med hensyn til anvendelse af atomvåben fra sit område	17/12	2327
28. Af <i>samme</i> om NATOs nye bestræbelser på civile områder	3/8	7126
29. Af <i>Hanne Reintoft</i> om motiveringen for Danmarks stilling til DDRs optagelse i WHO*	29/6	6867
30. Af <i>samme</i> , om regeringen er enig i FN's sikkerhedsråds vurdering af situationen i Mellemøsten*	9/8	7328
31. Af <i>Else-Merete Ross</i> om instruktion til den danske FN-delegation om at gøre FN's generalforsamling og menneskerettighedskommission bekendt med en henvendelse fra historikeren Pjotr Jakir og 54 andre russiske borgere	8/10	89
32. Af <i>Sigsgaard</i> om, hvilken rolle den danske konsul i Cherbourg har spillet i forbindelse med bortførelsen af fem kanonbåde. Bevaret af statsministeren på udenrigsministerens vegne	14/1	2457
33. Af <i>Skovmand</i> om at hindre Christiani & Nielsens medvirken ved byggeriet af en u-bådsbase i Simonstown i Sydafrika	10/12	1975

Finansministeren vedrørende:

	Besvaret	F. sp.
34. Af <i>Karen Dahlerup Andersen</i> om bekræftelse af, at det midlertidige bygge- og anlægstop ikke gælder opførelse af daginstitutioner som selv-ejende institutioner	$\frac{3}{8}$	7116
35. Af <i>Lene Bro</i> om forlængelse af fristen for indlevering af selvangivelser	$\frac{28}{1}$	2905
36. Af <i>Camre</i> om, med hvilke midler den samlede opsparring i Danmark bør forøges	$\frac{8}{10}$	83
37. Af <i>samme</i> om modregning af kompensation fra staten til arbejdsgiverne for dyrtidsregulering af lønninger i forfalden moms-gæld*	$\frac{10}{8}$	7342
38. Af <i>Arne Christensen</i> om beskatningen af hjemmevernsmedlemmers tjenestekørsel	$\frac{4}{2}$	3246
39. Af <i>Poul Dam</i> om, hvilke undervisningsudgifter der kan forventes nedskåret i 1971-72	$\frac{3}{6}$	7118
40. Af <i>Jens Foged</i> om ændring af reglerne for kilde-skatteafregning for selvstændige, der kun sjældent anvender lønnet arbejdskraft	$\frac{4}{2}$	3249
41. Af <i>Grünbaum</i> om den trufne principafgørelse om skattesekretariaternes fremtidige placering i skat-teforvaltningen*	$\frac{28}{8}$	7453
42. Af <i>Gydemark</i> om udarbejdelse af vejledning for gæstearbejdere til brug ved forskudsregistrering*	$\frac{6}{7}$	7359
43. Af <i>Krog Hansen</i> om beskatningen af akkordoverskud indtjent i 1969	$\frac{10}{11}$	1310
44. Af <i>Merete Bjørn Hanssen</i> om statens personale-opgørelser*	$\frac{21}{2}$	3964
45. Af <i>Holst</i> om tilvejebringelse af hjemmel for, at mæglersalærer ved ejendomshandler meddeles skattemyndighederne	$\frac{6}{5}$	5485
46. Af <i>Asger Jensen</i> om forringelsen af folkepensionis-ternes stilling ved overgangen til kildeskat. An-meldt $\frac{27}{1}$ (F. sp. 2901)		Taget tilbage
47. Af <i>Hans Lund</i> om fremskyndelse af landsskatte-rettens behandling af visse klagesager*	$\frac{11}{9}$	7459
48. Af <i>Niels Mathiasen</i> om lejeafgiften for kolonihave-arealer*	$\frac{6}{8}$	7421
49. Af <i>Gerda Møller</i> om bekæmpelse af det tiltagende smugleri	$\frac{3}{12}$	1775
50. Af <i>samme</i> om dispensation fra bygge- og anlægs-stopet for Lolland-Falster	$\frac{22}{4}$	5203
51. Af <i>Otto Mørch</i> om det rimelige i en særlig mild inddrivelse af en idømt skattebøde i en konkret sag*	$\frac{16}{8}$	7333

52. Af <i>samme</i> om ophævelse af påbudet om blændede sideruder i biler med „papegøjeplader“*	Besvaret F. sp. 14/9	7468
53. Af <i>Hanne Reintoft</i> om, ministeren har til hensigt at tilbageholde evt. skatterestancer i kompensationsbeløbet til folke- og invalidepensionisterne*	25/6	7348
54. Af <i>samme</i> om baggrunden for afslaget om skattefrihed af krigsrisikotillæg for sejlads på Cambodia*	8/9	7458
55. Af <i>Sigsgaard</i> om beskatningen af 1969-indkomsten for personer, der i 1967 og 1970 af særlige årsager har haft eller forventer at få meget små indkomster	28/1	2909
56. Af <i>samme</i> om, hvorfor ministeren ikke har benyttet sig af kontrollovens § 10s muligheder	22/4	5208
57. Af <i>samme</i> om private selskabers lånevirkomhed over for kommuner og koncessionerede virksomheder	29/4	5342

Arbejdsministeren vedrørende :

58. Af <i>Jørgen Andersen</i> om udenlandske arbejderes eksistens- og lønvilkår	15/10	398
59. Af <i>Erling Dinesen</i> om fastsættelse af regler for vikarbureauernes virksomhed	26/11	1514
60. Af <i>samme</i> om fremmedarbejdernes boligproblemer	15/4	5010
61. Af <i>Gydemark</i> om udarbejdelse af forenklede vejledninger for gæstearbejdere*	24/6	7350
62. Af <i>Krog Hansen</i> om revision af lov om arbejdsretten	18/2	3685
63. Af <i>Hanne Reintoft</i> om forståelsen af en passus i en udsendt publikation vedrørende fremmedarbejdere*	7/6	7416
64. Af <i>Sigsgaard</i> om sammenblandingen af offentlige og private interesser i forbindelse med et forslag om et introduktionscenter for fremmedarbejdere på Avedøre Holme*	24/6	7338
65. Af <i>Simonsen</i> om ændring af reglerne om godtgørelse for tab af indtægt under efteruddannelse	14/1	2452
66. Af <i>samme</i> om forbedring af arbejdsformidlingens muligheder for beskæftigelse af de midaldrende og ældre lønmodtagere	4/2	3252
67. Af <i>samme</i> om, at privatpensionister under 67 år bør få adgang til arbejdsløshedsunderstøttelse, når de på grund af utilstrækkelig pension er nødt til at være til rådighed for arbejdsmarkedet	3/6	7103
68. Af <i>Valbak</i> om indførelse af fastere principper for udformningen af kommissorier og for kommissioners og udvalgs sammensætning	26/1	2923

Boligministeren vedrørende:

69. Af <i>Kaj Andresen</i> , om ministeren har til hensigt at indføre ejerlejligheder i de sociale boligselskaber .	Besvaret F. sp. 11/3	4124
70. Af <i>Kurt Brauer</i> om den påtænkte oprettelse af et gruslager på Wilders Plads på Christianshavn i København*	29/7	7407
71. Af <i>samme</i> , om forslaget til en byplan for Christianshavn ændrer ministerens stilling til mulighederne for at gribe ind over for planerne om oprettelse af et gruslager på Wilders Plads*	13/8	7423
72. Af <i>Lene Bro</i> om ændring af lejeloven, således at ejere og administratorer kan fradømmes retten til at administrere beboelsejendomme. Besvaret af arbejdsministeren på boligministerens vegne	4/2	3251
73. Af <i>Gydemark</i> om ensartet kommunal administration af boligsikringslovens § 11	4/3	3975
74. Af <i>Helge Nielsen</i> om adgang for den efterlevende i bl. a. papirløse ægteskaber og homofile samlivsforhold til overtagelse af lejemålet*	12/6	7331
75. Af <i>samme</i> om beregningen af boligsikringsydelsen, hvor der sker ændringer i familiens forhold*	22/6	7345
76. Af <i>Sigsgaard</i> om behandlingen af sagen vedrørende salg af et forsvarsministerielt areal ved Amager Boulevard*	14/10	379
77. Af <i>samme</i> om moderniseringsspekulationen i den ældre boligmasse	12/11	1136
78. Af <i>samme</i> om sikring af, at lejelovens bestemmelser om, at rabatydelser skal godskrives varmeregnskabet, overholdes*	22/12	2351
79. Af <i>samme</i> om givne dispensationer fra boligsikringslovens bestemmelse om, at der kun ydes boligsikring, når huslejen ikke overstiger halvdelen af indtægten*	14/8	7465

Fiskeriministeren vedrørende:

80. Af <i>Arne Christiansen</i> , om det foreligger bekræftet, at nedgangen i den engelske og skotske laksebestand har andre årsager end det påståede danske rovfiskeri	16/4	5006
81. Af <i>Risgaard Knudsen</i> , om en i den nordøst-atlantiske fiskerikommission truffen vedtagelse om totalfredning af sild i Nordsøen og Skagerak vil blive accepteret fra dansk side	20/5	6096

82. Af <i>Otto Mørch</i> om ændring af fredningsbestemmelserne for ørredfiskeriet i Gudenå	Besvaret F. sp. 18/2	3683
83. Af <i>samme</i> om udsætning af laks i egnede vandområder	13/6	5656
84. Af <i>samme</i> om tilvejebringelse af midler til øget udklækning af lakseyngel og udsætning af sættefisk*	28/8	7440

Forsvarsministeren vedrørende:

85. Af <i>Bilgrav-Nielsen</i> om ændring af hjemmeværnslovens regler om udlevering af våben og ammunition*	16/7	7382
86. Af <i>Kurt Brauer</i> om fjernelse af forsvarsmæssige anlæg fra undervisningsinstitutioner	29/10	714
87. Af <i>samme</i> om fjernelse af militære anlæg fra civile institutioner	18/3	4407
88. Af <i>samme</i> om nedskæring af bemanningen af flådestation Grønnedal*	31/3	4607
89. Af <i>samme</i> om den militære undervisningsoverensstemmelse med Genèvekonventionen	27/6	6543
90. Af <i>samme</i> om forsvarrets behandling af unge med kontaktlinser*	23/8	7347
91. Af <i>samme</i> om ministerens planer vedrørende et antal geværer, som tre fredsorganisationer havde tilbudt at destruere*	3/7	7361
92. Af <i>Arne Christiansen</i> om begrundelsen for, at hjemmeværnet ikke er repræsenteret i forsvarskommissionen af 1969	8/10	85
93. Af <i>Gunhild Due</i> om ændring af hjemmeværnslovens regler om udlevering af våben og ammunition*	15/7	7388
94. Af <i>Horn</i> om adgangen til at arrangere glatførekørsel på militære lufthavnes baner	13/6	5666
95. Af <i>Erik Kragh</i> om værnschefrepræsentation i arbejdsgruppen til gennemgang af den militære straffe- og retsplejelovgivning*	19/8	7434
96. Af <i>Hanne Reintoft</i> om at fritage danske søfolk for aftjening af værnepligt*	10/7	7370
97. Af <i>Simonsen</i> om indførelse af samme sengetid for rekrutter og konstabelelever som for øvrige værnepligtige	8/10	87
98. Af <i>Søgaard</i> om ministerens planer om udflytning eller nedlæggelse af Odense kaserne	28/1	2903
99. Af <i>Holm Tved</i> om, hvornår den lønmæssige placering af kontraktmæssigt ansatte funktionærer ved		

	forsvaret bringes i overensstemmelse med tjenestemændenes	Bevaret F. sp.	
		22/10	576
100.	Af <i>Knud Østergaard</i> om udviklingen inden for reningstjenesten i Nordsøen	10/12	1982

Ministeren for Grønland vedrørende:

101.	Af <i>Knud Hertling</i> om ministerens motivering for at se bort fra et enigt styrelsesråds indstilling mod udflytning af Den kongelig grønlandske Handel*	18/6	7337
102.	Af <i>Ivar Nørgaard</i> om udflytningen af den kgl. grønlandske handel	8/10	75
103.	Af <i>Rosing</i> om forbud mod udhandling af øl og mineralvand i engangsflasker i Grønland*	14/7	7379
104.	Af <i>Henry Sørensen</i> om begrundelsen for den restriktive oliesalgspolitik i Grønland over for syddanske	29/10	718
105.	Af <i>samme</i> om begrundelsen for, at en serie store fiskertrawlere til fiskeri i Grønland er blevet bestilt på udenlandske værfter	17/12	2332
106.	Af <i>Vivike</i> om postbesørgelsen til personalet i Mestersvig i Grønland*	29/7	7408

Handelsministeren vedrørende:

107.	Af <i>Dagmar Andreasen</i> om, hvorfor banktilsynet godkendte en rentemarginalforøgelse i forbindelse med diskontoforhøjelsen i foråret	5/11	942
108.	Af <i>Poul Dalsager</i> om lempelse af udlånsindskrænkningen for særlige egnsudviklingsområder	16/4	5002
109.	Af <i>Poul Dam</i> om foranstaltninger til hindring af privates udnyttelse af interessen for statens præmieobligationer	29/4	5323
110.	Af <i>Lysholt Hansen</i> om inddragelse af Maribo amt under egnsudviklingslovens støtte muligheder	11/3	4121
111.	Af <i>Kampmann</i> , om ministeren deler en af direktøren for Banktilsynet fremsat udtalelse vedrørende en eventuel sammenslutning af to banker	8/4	4758
112.	Af <i>Waldemar Laursen</i> om skærpelse af sikkerheden i skibe, der transporterer farlige ladninger	29/4	5321
113.	Af <i>K. J. Mortensen</i> om arbejdet i forsikringskommissionen af 1962	10/12	1985
114.	Af <i>Hanne Reintoft</i> om aflønningen af udenlandsk arbejdskraft på danske skibe	21/1	2679
115.	Af <i>Sigsgaard</i> om olie- og benzinselskabernes oversførsel af overskud til udlandet*	18/3	4316

116. Af <i>Skovmand</i> om import af vin fra udviklingslandene på samme vilkår som vinen fra Portugal.	Besvaret F. sp. 21/1	2683
117. Af <i>samme</i> om indskriden over for olieselskabernes misbrug af tinglysningsloven.	29/4	5325
118. Af <i>Tastesen</i> om egnsudviklingsstøtten i forbindelse med flytning af virksomheder i lovens grænseområder.	18/3	4413
119. Af <i>Vivike</i> om det forsvarlige i, at tankbåde på 18.000 tons lodses over det ammunitionsfyldte koraldyb ind til Studstrupværket. Besvaret af økonomiministeren på handelsministerens vegne*	14/7	7377

Indenrigsministeren vedrørende:

120. Af <i>Dagmar Andreassen</i> om det rimelige i stadig at investere i sikringsrum.	5/11	939
121. Af <i>samme</i> om nye regler for deklaration af vitaminer i levnedsmidler.	29/4	5336
122. Af <i>samme</i> om den langvarige sagsbehandling med udarbejdelse af retningslinjer for benævnelsen af et nyt levnedsmiddel.	27/6	6523
123. Af <i>Bilgrav-Nielsen</i> om baggrunden for lukningen af kysthospitalet i Juelsminde og om hospitalets fremtidige anvendelse*.	19/2	3958
124. Af <i>samme</i> om nedsættelse af et udvalg vedrørende behandlingen af patienter med kirurgisk tuberkulose og om lukningen af den kirurgiske afdeling ved kysthospitalet i Juelsminde*.	4/3 18/3	4016 4404
125. Af <i>samme</i> om Kysthospitalet i Juelsminde.		
126. Af <i>Kurt Brauer</i> om afskaffelse af civilundervisningen i civilforsvaret.	27/6	6527
127. Af <i>samme</i> , om behandlingsmulighederne ved akut behov for medicinsk og/eller psykiatrisk behandling er tilfredsstillende*.	8/7 og 10/8	7351
128. Af <i>Meta Ditzel</i> om fjernelse af forskelsbehandlingen af kvinder i det offentlige sygehusvæsen og i den offentlige registrering.	3/8	7122
129. Af <i>samme</i> om oprettelse af lejrpladser for sigøjnere*.	20/8	7436
130. Af <i>Jørgen Peder Hansen</i> om fjernelse og destruktion af et kemikalielager på Langelandsfortet.	3/8	7126
131. Af <i>samme</i> om klarlæggelse af, i hvilket omfang der findes livsfarlige gifte sænket i Østersøen*.	9/8	7417
132. Af <i>Cvz Hansen</i> om, hvad ministeren agter at foretage i anledning af tilfælde, hvor en funktionær eller arbejder er afskediget på grund af deltagelse i offentlige hverv*.	15/6	7332

	Bevaret F. sp.
133. Af <i>Merete Bjørn Hanssen</i> om sikkerhedsforanstaltninger med det stigende antal tyverier af narkotika fra lægetasker og apoteker	$\frac{8}{4}$ 4773
134. Af <i>Svend Haugaard</i> , om idrætshaller bør fritages for pligten til at indrette beskyttelsesrum	$\frac{1}{4}$ 4613
135. Af <i>Holst</i> om fuld refusion af udgifterne ved anlægget og driften af dialyseanlæggene på Fredericia sygehus	$\frac{28}{11}$ 1497
136. Af <i>Gerda Møller</i> om en hurtigere og smidigere forretningsgang ved godkendelse af nye produkter inden for mejerisektoren	$\frac{19}{11}$ 1284
137. Af <i>Johan Nielsen</i> om ændring af indfødsretslovgivningen	$\frac{28}{11}$ 1505
138. Af <i>Hanne Reintoft</i> om, hvorfor røntgenteknikerne på sygehusene ikke er omfattet af røntgenreglementet*	$\frac{1}{9}$ 7445
139. Af <i>samme</i> om kommunernes manglende overholdelse af § 44 i lov om midlertidig regulering af boligforholdene*	$\frac{18}{9}$ 7469
140. Af <i>Poul Schlüter</i> , om regeringen agter at fremsætte lovforslag om forbud mod anvendelse af engangsemballage*	$\frac{10}{7}$ 7364
141. Af <i>Sigsgaard</i> om den kommunale låntagning hos private	$\frac{6}{6}$ 5491
142. Af <i>Tastesen</i> om skærpet kurs over for medicinmisbrug	$\frac{3}{12}$ 1765
143. Af <i>samme</i> om, hvornår ekspertudvalget om ungdomsnarkomani forventes at afgive forslag om behandlingsprogram for unge stofmisbrugere*	$\frac{28}{7}$ 7403
144. Af <i>Ulla Worm</i> om de sundhedsmæssige foranstaltninger for gæstearbejdere	$\frac{28}{11}$ 1502

Justitsministeren vedrørende:

145. Af <i>Jørgen Andersen</i> om indskærpelse af grundlovens frist på 24 timer for anholdte personers fremstilling for en dommer	$\frac{18}{11}$ 1294
146. Af <i>Dagmar Andreasen</i> om fritagelse af politiet for ikke-politimæssige opgaver	$\frac{28}{11}$ 1507
147. Af <i>samme</i> om at give lov nr. 63 af 1. april 1914 om adgang til medvirken ved anbringelse af børn en mere tidssvarende udformning	$\frac{3}{12}$ 1772
148. Af <i>Kurt Brauer</i> om sikring af, at alle, der impliceres i separations- og skilsmissegager, allerede ved første henvendelse informeres om deres rettigheder*	$\frac{2}{7}$ 7361

	Besvaret	F. sp.
149. Af <i>samme</i> om, at der bør advares mod indgåelse af frivillige aftaler i forbindelse med separation og skilsmisse*	2/7	7363
150. Af <i>samme</i> om en inder, der påstås at være ført ud af Danmark mod sin vilje*	29/7	7404
151. Af <i>samme</i> om motorvejstrafikproblemer i Herstedernes kommune*	5/8	7414
152. Af <i>samme</i> , om der fortsat sker overtrædelser af loven om kontrol med og tilvirkning af krigsmateriel m. m.*	13/8	7424
153. Af <i>Lene Bro</i> om ændring af reglerne om stævningsforkyndelse	4/2	3257
154. Af <i>samme</i> om arbejdet i udvalget vedrørende en ny adoptionslov. Besvaret af forsvarsministeren på justitsministerens vegne	27/5	6540
155. Af <i>samme</i> om indførelse af lovforbud mod at køre bil med børn under 12 år på forsædet*	10/6	7329
156. Af <i>Hanne Budtz</i> om ændring af arvelovgivningens regler om hensidten i uskiftet bo	3/6	7120
157. Af <i>Rigmor Christensen</i> om, at førerbeviser påføres oplysning om indehaverens blodtype	8/10	82
158. Af <i>Arne Christiansen</i> om, at indleverede våbens eventuelle historiske værdi bør fastslås, inden våbnene overgår til anden anvendelse eller destruktion	13/5	5668
159. Af <i>samme</i> om foranstaltninger til sikring af personer og ejendomme under fremtidige demonstrationer	13/5	5670
160. Af <i>Poul Dam</i> , om indsamlingen „Vietnam 69“ er blevet behandlet i overensstemmelse med loven om offentlige indsamlinger	19/11	1288
161. Af <i>samme</i> om ændring af købeloven vedrørende genstande, der fremsendes uforlangt	19/11	1291
162. Af <i>Erling Dinesen</i> om undersøgelse af en stedfunden politimæssig boligudsættelse af en jugoslavisk familie*	20/8	7433
163. Af <i>Gunhild Due</i> om effektivisering af tilsynet med prøveløsladte, bl. a. med henblik på medlemskab af hjemmeværnet og deraf følgende våbenbesiddelse*	14/7	7386
164. Af <i>Jens Frandsen</i> om sognefogedernes fremtidige stilling	22/4	5189
165. Af <i>Merete Bjørn Hanssen</i> om revision af ægteskabslovens § 5*	28/7	7399
166. Af <i>Horn</i> om anlæg af træningsbaner til forbedring af færdselssikkerheden	1/4	4610

167. Af <i>Stæhr Johansen</i> om ændring af vielsesritualet for borgerlige vielser	Bevaret F. sp. 21/1	2685
168. Af <i>Bodil Koch</i> om nægtelsen af forlænget opholds- og arbejdstilladelse til en tidligere u-landsstipendiat*	8/7	7355
169. Af <i>Morten Lange</i> , om fremmedpolitiets afhøringsform og dets rapporter giver et rimeligt grundlag for afgørelser om politisk asyl	5/11	930
170. Af <i>samme</i> om USA-desertørers muligheder for at få asyl i Danmark	19/11	1296
171. Af <i>Adam Møller</i> om en mere effektiv bekæmpelse af smuglingen med og forhandlingen af narkotika	6/5	5474
172. Af <i>Lis Møller</i> om revision af adoptionsloven	22/10	571
173. Af <i>samme</i> om formidlingsret for Terre des Hommes i Danmark for „hard-to-place-børn“ fra udlandet. Bevaret af handelsministeren på justitsministerens vegne	12/11	1142
174. Af <i>Orla Møller</i> om sikring af den hidtidige gode forbindelse mellem pressen og domsmyndigheden. Anmeldt 29/5 (F. sp. 6864)	Taget tilbage	
175. Af <i>Per Møller</i> om ændring af politimyndighedernes fremgangsmåde i anledning af den stærkt tiltagende praksis med åbenlys brug af hash*	15/7	7384
176. Af <i>samme</i> om beslutsom indgriben over for salg af hash*	7/9	7456
177. Af <i>Otto Mørch</i> om eventuel skærpelse af strafferammen i våbenloven	28/1	2913
178. Af <i>samme</i> , om sædvanlig praksis er fulgt i en sag vedrørende en meddelt udsættelse med afsoning af en idømt fængselsstraf og betaling af en skattebøde*	19/8	7334
179. Af <i>samme</i> om det rimelige i, at køreprøveelever i mindre byer skal aflægge køreprøven i større byer*	26/8	7438
180. Af <i>Kjeld Olesen</i> om ændring af ritualet ved den borgerlige vielseshandling	5/11	933
181. Af <i>Ellen Strange Petersen</i> om mulighederne for at hindre, at en udenlandsk mand bortfører sine børn til udlandet, når den danske mor er tilkendt forældremyndigheden*	3/9	7455
182. Af <i>Johan Philipsen</i> om genindførelse af en effektiv bevogtning ved sydgrænsen	22/10	573
183. Af <i>Karl Max Rasmussen</i> om forhøjelse af vederlaget til domsmænd og nævninger	26/11	1512
184. Af <i>Kjær Rasmussen</i> om grunden til, at efterret-		

		Besvaret	F. sp.
	ningsvæsenet tilsyneladende søger at hindre opklaringen af drabssagen fra Højbjerg	10/11	1298
185.	Af <i>samme</i> , om ministeren kan sanktionere en den 21. januar foretaget politirazzia	28/1	2916
186.	Af <i>Hanne Reintoft</i> om fængselsnævnets beføjelser	18/3	4410
187.	Af <i>Else-Merete Ross</i> om mulighederne for, at en persons bestemmelse om, at væv og andet biologisk materiale kan udtages fra hans lig, kan være sygehusene bekendt	18/2	3673
188.	Af <i>Skovmand</i> om ændring af et tidligere meddelt afslag til en amerikansk desertør om arbejds- og opholdstilladelse	14/1	2448
189.	Af <i>Søgaard</i> om forholdsregler i anledning af den stigende bølge af kriminalitet i Odense	5/11	935
190.	Af <i>Valbak</i> , om de bevillingsmæssige problemer stofmisbrugerklientelet har rejst for fængselsvæsenet og Dansk Forsorgsselskab	16/10	401
191.	Af <i>Vivike</i> om den overhåndtagende varetægtsfængsling af unge i 15 års alderen	15/10	403

Kirkeministeren vedrørende:

192.	Af <i>Bodil Koch</i> om ændring af lov om kirkers brug, således at andre kristne kirkesamfund kan låne kirkerne*	21/2	3968
193.	Af <i>Holmberg</i> om ændring af loven om kirkers brug med henblik på, at kirkerne kan benyttes af andre trossamfund	4/3	3973
194.	Af <i>Orla Møller</i> om den påtænkte ansættelse af en studenterpræst i tilknytning til Danmarks tekniske højskole	15/10	409

Ministeren for kulturelle anliggender vedrørende:

195.	Af <i>Albertsen</i> om nyhedsudsendelser på hovedsprogene i turistsæsonen*	20/5	6192
196.	Af <i>Bernhard Baunsgaard</i> om inddragelse af de af Danmarks Radio udbetalte forfatterhonorarer under statsrevisionen*	24/8	7428
197.	Af <i>Kurt Brauer</i> om den påtænkte oprettelse af et gruslager på Wilders Plads på Christianshavn i København*	27/7	7405
198.	Af <i>Hanne Budtz</i> , om ministeren anser et bestemt angivet TV-program som udtryk for dansk kultur	22/4	5212
199.	Af <i>Arne Christiansen</i> om ændring af kriterierne for kunstnerstøtte	3/6	7109

200.	Af <i>Niels Eriksen</i> om den stigende forurening af strandene	Besvaret F. sp. 3/6	7106
201.	Af <i>Jørgen Peder Hansen</i> om forbedring af kvaliteten og omfanget af kortbølgeudsendelserne til søens folk*	1/9	7444
202.	Af <i>Horn</i> om arbejdet i udvalget vedrørende ø-problematikken	1/4	4612
203.	Af <i>Bodil Koch</i> om planerne for udbygning af Nationalmuseets afdeling i Brede	3/6	7112
204.	Af <i>Niels Matthiasen</i> om begrundelsen for, at debat-teatret ikke har fået bevilget tilskud for 1970-71.	9/5	5482
205.	Af <i>Otto Mørch</i> om, at invalidepensionister på plejehjem fritages for betaling af radio- og fjernsyns-licens	27/5	6531
206.	Af <i>Ellen Strange Petersen</i> om TV-transmission af egnede forestillinger på det kgl. teater	20/5	6091

Landbrugsministeren vedrørende:

207.	Af <i>Mads Eg Damgaard</i> om bekæmpelsen af hundegalskab	19/11	1286
208.	Af <i>Horn</i> om ændring af statshusmandsloven*	25/8	7442
209.	Af <i>Kampmann</i> om sikring af den størst mulige rensning af spildevandet fra et fabriksanlæg planlagt af De Danske Spritfabrikker*	28/2	3970
210.	Af <i>Aksel Larsen</i> om veterinærmyndighedernes begrundelse for at have tilladt indførsel af hunde fra det sydlige udland.	11/3	4125
211.	Af <i>Otto Mørch</i> om udvidet adgang til at opnå jagt-ret i statens skove og andre jagtarealer.	8/10	78
212.	Af <i>Vivike</i> om forureningen af Vorgod Å.	14/1	2441
213.	Af <i>samme</i> , om der foreligger en plan for udretning af Simsted Å*	9/4	4950

Ministeren for statens lønnings- og pensionsvæsen vedrørende:

214.	Af <i>Gerda Møller</i> om Dansk Sygeplejeråds forhandlingsret	27/5	6529
215.	Af <i>Ivar Nørgaard</i> om indplaceringen af børnehaveklasselederne i den nye tjenestemandsløvs*	24/2	3966
216.	Af <i>Hanne Reintoft</i> om fastsættelse af ansættelsesvilkårene for personale ansat på tjenestemandslignende vilkår i staten, amterne og kommunerne	8/4	4780
217.	Af <i>Sigsgaard</i> om en bedre fordeling af de højtuddannede på ministerier og styrelser	8/4	4775

Ministeren for offentlige arbejder vedrørende:

	Besvaret F. sp.
218. Af <i>Kaj Andresen</i> om en snarlig afgørelse af linjeføringen for hovedvejstrafikken fra Vibenhushavnen over Nørrebro og Vesterbro til Sydhavnen	26/11 1494
219. Af <i>Knud Bro</i> , om hvornår og på hvilke betingelser bygning af Store-Bæltsbroen kan påbegyndes...	3/12 1770
220. Af <i>Arne Christiansen</i> , om henlæggelse af havariudredninger til en uvildig kommission.....	20/6 6093
221. Af <i>Søren B. Jørgensen</i> om forbedring af TV-modtageforholdene på Anholt.....	18/2 3672
222. Af <i>Risgaard Knudsen</i> om, hvornår det første arbejde med banegårdsflytningen i Frederikshavn kan ventes udbudt i licitation.....	4/2 3256
223. Af <i>samme</i> om tidspunktet for udbygningen af Frederikshavn havn	4/3 3980
224. Af <i>Otto Mørch</i> om foranstaltninger til imødegåelse af farligheden på regnvåde motorveje*.....	27/7 7396
225. Af <i>K. Axel Nielsen</i> om, hvornår bygningen af en ny bro over Mariager Fjord ved Hadsund kan begyndes	18/2 3669
226. Af <i>samme</i> om ministerens overvejelser forud for beslutningen om forhøjelse af portoen til Grønland*	10/7 7372
227. Af <i>Hanne Reintoft</i> om indførelse af 10 minutters drift på S-banelinjen til Tåstrup.....	13/6 5646
228. Af <i>Vivike</i> om spildevandsproblemer i forbindelse med et påtænkt fabriksanlæg tilhørende De Danske Spritfabriker	4/3 3982

Socialministeren vedrørende:

229. Af <i>Albertsen</i> om reguleringen af pensionsydelse i tilfælde, hvor ekspeditionsfejl har medført for stor udbetaling.....	22/4 5193
230. Af <i>Kurt Brauer</i> om skærpelse af kommunernes tilsynspligt med plejehjem*	2/12 1763
231. Af <i>samme</i> om afhjælpning af fejl ved kildeskatteregningen, hvorved bl. a. folke- og invalidepensionister er bragt i akut nød	14/1 2454
232. Af <i>samme</i> om støtte til specialsydede brystholdere til kvinder med brystproteser	28/1 2920
233. Af <i>samme</i> om en foretaget undersøgelse af erhvervslivets syn på de revalideredes forhold og deres tilbagevenden til erhvervslivet*	3/8 7412

234.	Af <i>Lene Bro</i> , om at udbetalinger og forsendelser af folkepension til ægtepar bør kunne modtages af begge ægtefæller	Bevaret F. sp.	
235.	Af <i>Bundvad</i> om begrundelsen for, at bl. a. Pensionisternes Kontaktudvalg ikke er repræsenteret i det nedsatte udvalg om omsorg for ældre og pensionister	27/6	6533
236.	Af <i>Poul Dalsager</i> om ændring af reglerne om udbetaling af enke børnsbidrag med henblik på udbetaling med tilbagevirkende kraft	15/4	4998
237.	Af <i>Evald Kristensen</i> om sikring af åndssvage børns ret til undervisning og oplæring	8/4	4761
238.	Af <i>Lis Møller</i> om forenkling af behandlingen af byggesagerne vedrørende de forebyggende børneinstitutioner	22/4	5196
239.	Af <i>samme</i> om forholdene på mødrehjælpsinstitutionerne i provinsen	20/4	5327
240.	Af <i>samme</i> om ændring af sygeforsikringsloven ...	20/4	5334
241.	Af <i>Otto Mørch</i> om tilskud i henhold til revalideringsloven til forebyggelse af invaliditet	26/11	1517
242.	Af <i>Helge Nielsen</i> om ændring af reglerne vedrørende ulykkesforsikring for Færøerne	8/4	4765
243.	Af <i>Johan Nielsen</i> om ligestilling af enlige adoptivforældre med enlige forsørgere med hensyn til børnetilskud	3/8	7101
244.	Af <i>Kjeld Olesen</i> om ændring af lov om børnetilskud og andre familieydelse	13/6	5659
245.	Af <i>Grethe Philip</i> om nøje afvejelse af sociale behandlingshensyn inden anmeldelse for socialbedrageri	20/6	6535
246.	Af <i>Kjer Rasmussen</i> om offentlig kontrol med private feriekolonier	29/10	725
247.	Af <i>samme</i> om afhjælpning af mangelen på socialrådgivere i Nordjylland*	6/11	1070
248.	Af <i>samme</i> om afskaffelse af adgangsbegrænsningen til de sociale højskoler*	15/9	7462
249.	Af <i>Hanne Reintoft</i> om imødekommenhed af behovet for børnehaver i landets tyndt befolkede områder	5/11	928
250.	Af <i>samme</i> om orientering om resultatet af en undersøgelse vedrørende forholdene inden for åndssvageforsorgen	21/1	2689
251.	Af <i>Søgaard</i> om fremme af sagsbehandlingen i revalideringsnævnet	8/4	4768
252.	Af <i>samme</i> om den igangværende udvikling på revalideringscentrene	13/6	5662

253. Af <i>Valbak</i> om forhøjelse af underholdshjælpen til personer under revalidering*	Bevaret F. sp. 23/8	7336
254. Af <i>samme</i> om undersøgelse af spørgsmålet om den rette fordeling af opgaverne mellem social- og arbejdsmarkedsmyndighederne i forbindelse med revalideringen*	18/8	7425

Ministeren for teknisk samarbejde med udviklingslandene vedrørende:

255. Af <i>Hanne Reintoft</i> om det dansk-zambiske landbrugsprojekt	13/5	5652
256. Af <i>Skovmand</i> om ændring af vilkårene for eksport af tyresæd til udviklingslandene	8/4	4771

Undervisningsministeren vedrørende:

257. Af <i>K. B. Andersen</i> om ændring af reglerne om erstatning til elever ved tilskadekomst i skolen	12/11	1130
258. Af <i>Bernhard Baunsgaard</i> om, hvorvidt lærere kan vælges til medlem af skolenævn og skolekommissioner*	18/8	7344
259. Af <i>samme</i> om betaling af befording af elever i børnehaveklasser*	18/8	7432
260. Af <i>Rigmor Christensen</i> om afskaffelse af skole-distrikter i de kommuner, som selv går ind for dette	18/3	4416
261. Af <i>Robert Christensen</i> om gennemførelse af foranstaltninger til sikring mod fejl i eksamensopgaver	15/10	407
262. Af <i>Niels Eriksen</i> om ministerens overvejelser med hensyn til bevarelsen af Skårup seminarium	3/12	1779
263. Af <i>Gorrsen</i> om ændring af reglerne for behandlingen af ansøgninger vedrørende optagelse på børnehave- og fritidspædagogseminarierne*	27/7	7393
264. Af <i>Gydemark</i> om ændring af reglerne for valg af medlemmer til skolenævn	20/5	6088
265. Af <i>Erik Hansen</i> (Vejle amt) om kortvarige statskautionerede lån til uddannelsesformål	19/11	1304
266. Af <i>Holst</i> om harmoniseringen af uddannelserne på teknika og Danmarks Ingeniørakademi	3/8	7129
267. Af <i>samme</i> om etablering af efteruddannelsesvirksomhed for ingeniører	3/8	7133
268. Af <i>Horn</i> , om der i 1969 og 1970 er udbetalt arbejdsløshedsunderstøttelse til cand. mag.er*	8/7	7354
269. Af <i>Kampmann</i> om begrundelsen for aflysningen af studieorienteringsdagen for gymnasister og kursusstuderende	18/11	1302

	Bevaret F. sp.
270. Af <i>Bodil Koch</i> om sikring af det Historisk-Arkæologiske Forsøgscenter i Løjres fortsatte virksomhed	29/10 722
271. Af <i>samme</i> , om efter hvilke kriterier der i ministeriet udarbejdes fortegnelser over personer, der må anses for uegnede til lærergerning i folkeskolen . .	19/11 1307
272. Af <i>Evald Kristensen</i> , om der praktiseres særlige betingelser ved optagelse i ungdomsskolerne . . .	18/2 3676
273. Af <i>Lis Møller</i> om ændrede mødetidspunkter for børn i de mindste klasser om vinteren	1/4 4609
274. Af <i>Orla Møller</i> om løsning af problemerne omkring kursus- og vejledningstimer i forbindelse med gennemførelsen af læreruddannelsesloven af 1966 . . .	14/1 2445
275. Af <i>samme</i> om læreruddannelsen	4/2 3258
276. Af <i>samme</i> om, hvornår der vil blive skabt muligheder for, at skolelederne kan lægge skoleplaner for det nye skoleår*	23/2 3969
277. Af <i>samme</i> om ministerens planer for HF-uddannelsen i de nærmeste år	4/3 3978
278. Af <i>Ejner Nielsen</i> om valgmetoden for valg af de kommunalbestyrelsesvalgte medlemmer til skole-nævnene	29/4 5341
279. Af <i>Knud Nielsen</i> om ministerens planer i forbindelse med seminarieplanlægningsudvalgets betænkning	15/4 5004
280. Af <i>samme</i> om gennemførelse af 5-dages ugen på handelsskoleområdet	27/5 6522
281. Af <i>Niels Jørgen Nielsen</i> om, i hvilken udstrækning ansøgninger om optagelse på kursus for højere forberedelseseksamen agtes imødekommet	8/6 5478
282. Af <i>Karl Max Rasmussen</i> om baggrunden for Danmarks lærerhøjskoles aflysning af feriekurser . . .	22/4 5205
283. Af <i>Kjær Rasmussen</i> om ministerens kommentarer til et af en pressionsgruppe udsendt materiale vedrørende forholdene på Akademisk Studenterkursus*	11/3 4657
284. Af <i>samme</i> om støtte til Danske Gymnasieelevers Sæmmenslutning	22/4 5200
285. Af <i>samme</i> om afskaffelse af adgangsbegrænsningen ved børnehave- og fritidsseminarierne	15/8 7461
286. Af <i>Hanne Reintoft</i> , om regeringen agter at føge NATOs retningslinjer for pacificering af aktivitet blandt studerende	11/3 4114
287. Af <i>Sigsgaard</i> om, hvorfor støtte er nægtet Landsorganisationen af Elever	18/2 36

Økonomiministeren vedrørende:

288. Af *Gydemark* om eventuelle fremtidige folke- og bolig-tællinger* 28/7 7410

IV. Valgs prøvelse.

Efter at der den 8. oktober 1969 var meddelt orlov til folketingsmand *Per Møller* (østre storkreds) fra den 9. oktober at regne, indtrådte stedfortræderen, fru *Marie Louise Truels-Christensen* som midlertidigt medlem af tinget for nævnte kreds.

Indstilling om godkendelse af *Marie Louise Truels-Christensen* som midlertidigt medlem vedtoges $\frac{9}{10}$ (F. sp. 141).

Den 9. november overtoges mandatet på ny af *Per Møller* (F. sp. 877).

Efter at der den 8. oktober 1969 var meddelt orlov til folketingsmand *Gert Petersen* (Odense amtskreds) fra den 9. oktober at regne, indtrådte stedfortræderen, murerarbejdsmand *Alfred Andersen* som midlertidigt medlem af tinget for nævnte kreds.

Indstilling om godkendelse af *Alfred Andersen* som midlertidigt medlem vedtoges $\frac{9}{10}$ (F. sp. 141).

Den 11. november overtoges mandatet på ny af *Gert Petersen* (F. sp. 1094).

Efter at der den 8. oktober 1969 var meddelt orlov til folketingsmand *Bøgholm* (søndre storkreds) fra den 9. oktober at regne, indtrådte 3. stedfortræder, amanuensis cand. polit. *H. Thustrup Hansen* som midlertidigt medlem af tinget for nævnte kreds.

Indstilling om godkendelse af *H. Thustrup Hansen* som midlertidigt medlem vedtoges $\frac{9}{10}$ (F. sp. 141).

Den 9. november overtoges mandatet på ny af *Bøgholm* (F. sp. 877).

Efter at der den 22. oktober 1969 var meddelt orlov til folketingsmand *Arne Christiansen* (Vejle amtskreds) fra den 6. november at regne, indtrådte 2. stedfortræder, gårdejer *Oluf Houmann* som midlertidigt medlem af tinget for nævnte kreds.

Indstilling om godkendelse af Oluf Houmann som midlertidigt medlem vedtoges ²⁹/₁₀ (F. sp. 714).

Den 13. december overtoges mandatet på ny af Arne Christiansen (F. sp. 1913).

Efter at der den 22. oktober 1969 var meddelt orlov til folketingsmand *Hauch* (Skanderborg amtskreds) fra samme dato at regne, indtrådte stedfortræderen, gårdejer *Peer Skov Thulesen* som midlertidigt medlem af tinget for nævnte kreds.

Indstilling om godkendelse af Peer Skov Thulesen som midlertidigt medlem vedtoges ²⁹/₁₀ (F. sp. 714).

Den 1. marts 1970 overtoges mandatet på ny af Hauch (F. sp. 3605).

Efter at der den 23. oktober 1969 var meddelt orlov til folketingsmand *Poul Dalsager* (Hjørring amtskreds) fra den 1. november at regne, indtrådte stedfortræderen, maskinarbejder *Svend Erik Andersen* som midlertidigt medlem af tinget for nævnte kreds.

Indstilling om godkendelse af Svend Erik Andersen som midlertidigt medlem vedtoges ²⁹/₁₀ (F. sp. 714).

Den 19. december overtoges mandatet på ny af Poul Dalsager (F. sp. 2347).

Efter at der den 29. oktober 1969 var meddelt orlov til folketingsmand *Lembourn* (Præstø amtskreds) fra den 6. november at regne, indtrådte stedfortræderen, retsassessor *Fr. Aa. Elmerkjær* som midlertidigt medlem af tinget for nævnte kreds.

Indstilling om godkendelse af Fr. Aa. Elmerkjær som midlertidigt medlem vedtoges ²⁹/₁₀ (F. sp. 714).

Den 20. december overtoges mandatet på ny af Lembourn (F. sp. 2298).

Efter at der den 30. oktober 1969 var meddelt orlov til folketingsmand *P. E. Eriksen* (Viborg amtskreds) fra den 5. november at regne, indtrådte stedfortræderen, lærerinde *Anna Sejerøe-Olsen* som midlertidigt medlem af tinget for nævnte kreds.

Indstilling om godkendelse af *Anna Sejerøe-Olsen* som midlertidigt medlem vedtoges $8/_{11}$ (F. sp. 926).

Efter at der den 14. november 1969 var meddelt orlov til folketingsmand *Lindegård Rasmussen* (Maribo amtskreds) fra samme dato at regne, indtrådte stedfortræderen, overassistent *Niels Henrik Gydemark* som midlertidigt medlem af tinget for nævnte kreds.

Indstilling om godkendelse af *Niels Henrik Gydemark* som midlertidigt medlem vedtoges $19/_{11}$ (F. sp. 1283).

Efter at der den 14. november 1969 var meddelt orlov til folketingsmand *Stinus* (Præstø amtskreds) fra den 21. november at regne, indtrådte stedfortræderen, landpostbud *Johannes Andersen* som midlertidigt medlem af tinget for nævnte kreds.

Indstilling om godkendelse af *Johannes Andersen* som midlertidigt medlem vedtoges $19/_{11}$ (F. sp. 1283).

Den 20. december overtoges mandatet på ny af *Stinus* (F. sp. 2344).

Efter at der den 18. november 1969 var meddelt orlov til folketingsmand *Chr. Madsen* (Ålborg amtskreds) fra samme dato at regne, indtrådte 2. stedfortræder, adjunkt *Ove Munch*, som midlertidigt medlem af tinget for nævnte kreds.

Indstilling om godkendelse af *Ove Munch* som midlertidigt medlem vedtoges $20/_{11}$ (F. sp. 1337).

Efter at folketingsmand *Chr. Madsen* (Ålborg amtskreds) den 29. marts 1970 var afgået ved døden, indtrådte 2. stedfortræder, adjunkt *Ove Munch*, som ordinært medlem af tinget for nævnte kreds.

Indstilling om godkendelse af Ove Munch som ordinært medlem vedtoges $10/4$ (F. sp. 4889).

Efter at der den 9. december 1969 var meddelt orlov til folketingsmand *Vestergaard Poulsen* (Skanderborg amtskreds) fra den 1. januar at regne, indtrådte stedfortræderen, fru *Karen Thurøe Hansen*, som midlertidigt medlem af tinget for nævnte kreds.

Indstilling om godkendelse af Karen Thurøe Hansen som midlertidigt medlem vedtoges $16/12$ (F. sp. 2302).

Efter at folketingsmand *K. B. Andersen* (østre storkreds) den 1. februar 1970 havde nedlagt sit mandat som medlem af folketinget, indtrådte stedfortræderen, konsulent *Edvin Boye Hansen*, som ordinært medlem af tinget for nævnte kreds.

Indstilling om godkendelse af Edvin Boye Hansen som ordinært medlem vedtoges $29/1$ (F. sp. 3097).

Efter at folketingsmand *Chr. Rasmussen* (Holbæk amtskreds) den 3. april 1970 var afgået ved døden, indtrådte stedfortræderen, landmand *Hans Buchart Petersen*, som ordinært medlem af tinget for nævnte kreds.

Indstilling om godkendelse af Hans Buchart Petersen som ordinært medlem vedtoges $10/4$ (F. sp. 4889).

Efter at folketingsmand *A. W. Larsen* (Maribo amtskreds) den 1. maj 1970 havde nedlagt sit mandat som medlem af folketinget, indtrådte stedfortræderen, fru *Grete Hækkerup* som ordinært medlem af tinget for nævnte kreds.

Indstilling om godkendelse af Grete Hækkerup som ordinært medlem vedtoges $6/6$ (F. sp. 5454).

Efter at folketingsmand *Poul Nielsen* (Odense amtskreds) den 1. maj 1970 havde nedlagt sit mandat som medlem af folketinget, indtrådte stedfortræderen, direktør *Henning Andersen* som ordinært medlem af tinget for nævnte kreds.

Indstilling om godkendelse af Henning Andersen som ordinært medlem vedtoges $6/6$ (F. sp. 5454).

Efter at folketingsmand *Børge Schmidt* (søndre storkreds) den 1. maj 1970 havde nedlagt sit mandat som medlem af folketinget, indtrådte stedfortræderen, sekretær *Dahlerup Andersen*, som ordinært medlem af tinget for nævnte kreds.

Indstilling om godkendelse af *Karen Dahlerup Andersen*, som ordinært medlem vedtoges $\frac{6}{5}$ (F. sp. 5454).

Efter at landbrugsminister *Peter Larsen* (Odense amtskreds) var afgået ved døden 7. juli 1970, indtrådte stedfortræderen, direktør *Lennart Larson*, som ordinært medlem af tinget for nævnte kreds.

Indstilling om godkendelse af *Lennart Larson* som ordinært medlem vedtoges $\frac{8}{10}$ (F. sp. 189).

V. Valg til kommissioner og hverv.

1. Valg af 17 medlemmer og 17 stedfortrædere til et udvalg til at følge regeringens forhandlinger om Danmarks optagelse i Det europæiske økonomiske Fællesskab (nedsat i henhold til motiveret dagsorden, vedtaget 4. august 1961).

Valgt blev ($\frac{8}{10}$): Haunstrup Clemmensen med stedfortræder Poul Schlüter, Jørgen Jensen med stedfortræder Mads Eg Damgaard, Juul-Madsen med stedfortræder Hans Kjær, Stetter med stedfortræder Niels Ravn, Henry Christensen med stedfortræder Johan Philipsen, Anders Andersen med stedfortræder Niels Eriksen, Per Federspiel med stedfortræder Holmberg, Kirkegaard med stedfortræder Erik Hansen (Ålborg amt), Bernhard Baunsgaard med stedfortræder Svend Haugaard, Niels Helveg Petersen med stedfortræder Dagmar Andreasen, Ivar Nørgaard med stedfortræder Jørgen Peder Hansen, Per Hækkerup med stedfortræder Holst, Anker Jørgensen med stedfortræder Egon Jensen, Peter Nielsen med stedfortræder Frode Jakobsen, Teichert med stedfortræder Gorrsen, Chr. Thomsen med stedfortræder Risgaard Knudsen og Aksel Larsen med stedfortræder Morten Lange (F. sp. 69).

2. Valg af 1 medlem og 1 stedfortræder til et udvalg til at følge regeringens forhandlinger om Danmarks optagelse i Det europæiske økonomiske Fællesskab (i stedet for Henry Christensen og Johan Philipsen).

Valgt blev (¹²/₁₁): Per Møller og Henry Christensen (F. sp. 1170).

3. Valg af 17 medlemmer og 17 stedfortrædere til et udvalg til løbende at modtage oplysninger af økonomiministeren vedrørende de offentlige investeringer (nedsat i henhold til folketingsbeslutning af 3. marts 1965).

Valgt blev (⁶/₁₀): Jørgen Jensen med stedfortræder Hans Kjær, Haunstrup Clemmensen med stedfortræder Ulla Worm, Mads Eg Damgaard med stedfortræder Erik Hansen (Vejle amt), Stæhr Johansen med stedfortræder Lembourn, Enggaard med stedfortræder Holger Hansen, Damsgaard med stedfortræder Kristen Østergaard, Holmberg med stedfortræder Henry Christensen, Grethe Philip med stedfortræder Bernhard Baunsgaard, Dagmar Andreassen med stedfortræder Lindegård Rasmussen, Bilgrav-Nielsen med stedfortræder Niels Helveg Petersen, Lysholt Hansen med stedfortræder Peter Jørgensen, K. B. Andersen med stedfortræder Holm Tved, Poul Dalsager med stedfortræder Niels Mørk, Horn med stedfortræder Teichert, Lindberg med stedfortræder Camre, Ivar Nørgaard med stedfortræder Peter Nielsen og Poul Dam med stedfortræder Arne Larsen (F. sp. 69).

4. Valg af 1 medlem til et udvalg til løbende at modtage oplysninger af økonomiministeren vedrørende de offentlige investeringer (i stedet for Poul Dalsager).

Valgt blev (⁴/₁₁): Svend Erik Andersen (F. sp. 924).

5. Valg af 1 medlem til et udvalg til løbende at modtage oplysninger af økonomiministeren vedrørende de offentlige investeringer (i stedet for Svend Erik Andersen).

Valgt blev (¹⁴/₁): Poul Dalsager (F. sp. 2493).

6. Valg af 1 medlem til et udvalg til løbende at modtage oplysninger af økonomiministeren vedrørende de offentlige investeringer (i stedet for K. B. Andersen).

Valgt blev (²³/₁): Orla Møller (F. sp. 2781).

7. Valg af 21 medlemmer til at drøfte problemer og modtage information vedrørende en ny storlufthavn og en fast forbindelse over Øresund (nedsat i henhold til folketingsbeslutning af 30. maj 1968).

Valgt blev (⁶/₁₀): Stæhr Johansen, Mads Eg Damgaard, Fanger, Jørgen Jensen, Ulla Worm, Holmberg, Damsgaard, Enggaard, Eva Ree, Bilgrav-Nielsen, Helge von Rosen, Valbak, Horn, Lindberg, Niels Matthiasen, Ivar Nørgaard, Orla Pedersen, Børge Schmidt, Søgaard, Aksel Larsen og Arne Larsen (F. sp. 70).

8. Valg af 1 medlem til at drøfte problemer og modtage information vedrørende en ny storlufthavn og en fast forbindelse over Øresund (i stedet for Børge Schmidt).

Valgt blev (⁵/₆): Boye Hansen (F. sp. 5469).

9. Valg af 17 medlemmer til et udvalg til at drøfte problemer og modtage information vedrørende patentlovgivningen (nedsat i henhold til folketingsbeslutning af 29. oktober 1968).

Valgt blev (⁶/₁₀): Simonsen, Hanne Budtz, Haunstrup Clemmensen, Poul Schlüter, Ib Thyregod, Kofoed, Johan Philipsen, Erik Hansen (Ålborg amt), Amtoft, Rigmor Christensen, K. Axel Nielsen, Ove Hansen, Thomas Have, Waldemar Laurssen, Th. Mikkelsen, Holm Tved og Poul Dam (F. sp. 70).

10. Valg af 17 medlemmer til et udvalg til modtagelse af oplysninger angående arbejdet med rationalisering af statsadministrationen (nedsat i henhold til folketingsbeslutning af 29. oktober 1968).

Valgt blev (⁶/₁₀): Langkilde, Knud Bro, Mads Eg Damgaard, Stæhr Johansen, Ib Thyregod, Jens Frandsen, Evan Jensen, Dagmar Andreasen, Amtoft, Helge von Rosen, Lysholt

Hansen, Poul Dalsager, Per Hækkerup, Kampmann, Peter Nielsen, Ivar Nørgaard og Ømann (F. sp. 71).

11. Valg af 1 medlem til et udvalg til modtagelse af oplysninger angående arbejdet med rationalisering af statsadministrationen (i stedet for Poul Dalsager).

Valgt blev ($4/_{11}$): Svend Erik Andersen (F. sp. 924).

12. Valg af 1 medlem til et udvalg til modtagelse af oplysninger angående arbejdet med rationalisering af statsadministrationen (i stedet for Svend Erik Andersen).

Valgt blev ($14/_{1}$): Poul Dalsager (F. sp. 2493).

13. Valg af 1 medlem til et udvalg til modtagelse af oplysninger angående arbejdet med rationalisering af statsadministrationen (i stedet for Ib Thyregod).

Valgt blev ($3/_{2}$): Johan Philipsen (F. sp. 3148).

14. Valg af 17 medlemmer og 17 stedfortrædere til det udenrigspolitiske nævn (jfr. lov nr. 54 af 5. marts 1954).

Valgt blev ($8/_{10}$): Haunstrup Clemmensen med stedfortræder Knud Østergaard, Erik Kragh med stedfortræder Adam Møller, Poul Schlüter med stedfortræder Knud Bro, Stetter med stedfortræder Hanne Budtz, Henry Christensen med stedfortræder Niels Eriksen, Anders Andersen med stedfortræder Enggaard, Per Federspiel med stedfortræder Johan Philipsen, Skytte med stedfortræder Else-Merete Ross, Svend Haugaard med stedfortræder Niels Helveg Petersen, Stinus med stedfortræder Bernhard Baunsgaard, J. O. Krag med stedfortræder Axel Ivan Pedersen, Per Hækkerup med stedfortræder Lysholt Hansen, Frode Jakobsen med stedfortræder Teichert, Lindberg med stedfortræder Bundvad, Niels Matthiasen med stedfortræder Søgaard, Kjeld Olesen med stedfortræder Risgaard Knudsen og Poul Dam med stedfortræder Aksel Larsen (F. sp. 71).

15. Valg af 1 stedfortræder til det udenrigspolitiske nævn (i stedet for Enggaard).

Valgt blev ($12/_{11}$): Per Møller (F. sp. 1170).

16. Valg af 1 stedfortræder til det udenrigspolitiske nævn (i stedet for Aksel Larsen).

Valgt blev (^{28/11}): Gert Petersen (F. sp. 1681).

17. Valg af 16 medlemmer og 16 stedfortrædere til Nordisk Råd (jfr. lov nr. 292 af 21. december 1957).

Valgt blev (^{8/10}): Jørgen Jensen med stedfortræder Clara Munck, Gerda Møller med stedfortræder Knud Østergaard, Stetter med stedfortræder Juul-Madsen, Henry Christensen med stedfortræder Kristen Østergaard, Damsgaard med stedfortræder Holmberg, Niels Eriksen med stedfortræder Jens Peter Jensen (Sorø amt), Skytte med stedfortræder Bernhard Baunsgaard, Svend Haugaard med stedfortræder Grethe Philip, Niels Helveg Petersen med stedfortræder Bilgrav-Nielsen, J. O. Krag med stedfortræder Ove Hansen, K. B. Andersen med stedfortræder Ivar Nørgaard, Bundvad med stedfortræder Niels Mørk, Horn med stedfortræder Lindberg, Per Hækkerup med stedfortræder Erling Dinesen, K. Axel Nielsen med stedfortræder Knud Hertling og Aksel Larsen med stedfortræder Arne Larsen (F. sp. 71).

18. Valg af 1 stedfortræder til Nordisk Råd (i stedet for Arne Larsen).

Valgt blev (^{28/11}): Poul Dam (F. sp. 1681).

19. Valg af 1 medlem til Nordisk Råd (i stedet for K. B. Andersen).

Valgt blev (^{23/1}): Ivar Nørgaard (F. sp. 2781).

20. Valg af 1 stedfortræder til Nordisk Råd (i stedet for Ivar Nørgaard).

Valgt blev (^{23/1}): Niels Matthiasen (F. sp. 2781).

21. Valg af 1 stedfortræder til Nordisk Råd (i stedet for Poul Dam).

Valgt blev (^{10/4}): Arne Larsen (F. sp. 4949).

22. Valg af 17 medlemmer til folketingets valutaudvalg (jfr. lov nr. 372 af 23. december 1964).

Valgt blev ($\frac{9}{10}$): Haunstrup Clemmensen, Fanger, Erik Hansen (Vejle amt), Poul Nielsen, Niels Andersen, Søren Jensen, Henry Sørensen, Erik Hansen (Ålborg amt), Jørgen Andersen, Dagmar Andreasen, Jørgen Peder Hansen, Falk Hansen, Carl P. Jensen, K. J. Mortensen, Ejner Nielsen, Chr. Thomsen og Krog Hansen (F. sp. 72).

23. Valg af 1 medlem til folketingets valutaudvalg (i stedet for Poul Nielsen).

Valgt blev ($\frac{9}{8}$): Mads Eg Damgaard (F. sp. 5471).

24. Valg af 15 medlemmer til folketingets sukkerudvalg (jfr. lov nr. 135 af 29. marts 1950).

Valgt blev ($\frac{9}{10}$): Chr. R. Christensen, Gerda Møller, Niels Ravn, Robert Christensen, Niels Eriksen, Holger Hansen, Jens Peter Jensen (Agerskov), Meta Ditzel, Lindegård Rasmussen, Lysholt Hansen, Finn Christensen, A. W. Larsen, Otto Mørch, Chr. Rasmussen og Chr. Madsen (F. sp. 72).

25. Valg af 1 medlem til folketingets sukkerudvalg (i stedet for Lindegård Rasmussen).

Valgt blev ($\frac{4}{2}$): Gydemark (F. sp. 3358).

26. Valg af 1 medlem til folketingets sukkerudvalg (i stedet for Chr. Madsen).

Valgt blev ($\frac{4}{2}$): Ove Munch (F. sp. 3358).

27. Valg af 1 medlem til folketingets sukkerudvalg (i stedet for Chr. Rasmussen).

Valgt blev ($\frac{14}{4}$): Risgaard Knudsen (F. sp. 4951).

28. Valg af 1 medlem til folketingets sukkerudvalg (i stedet for A. W. Larsen).

Valgt blev ($\frac{5}{6}$): Grete Hækkerup (F. sp. 5469).

29. Valg af 9 medlemmer til det i lov nr. 235 af 27. maj 1950 om anvendelse af modværdien af de i henhold til Det europæiske Genopbygningsprogram modtagne gaveydelse omhandlede udvalg.

Valgt blev ($\frac{9}{10}$): Erik Hansen (Vejle amt), Adam Møller, Jens Foged, Niels Eriksen, Erik Hansen (Ålborg amt), Helge von Rosen, Poul Nilsson, Orla Møller og Orla Pedersen (F. sp. 72).

30. Valg af 17 medlemmer til folketingets udvalg vedrørende bymæssige bebyggelser (jfr. lovbkg. nr. 279 af 1. juli 1965).

Valgt blev ($\frac{17}{10}$): Chr. R. Christensen, Juul-Madsen, Vestergaard Poulsen, Poul Schlüter, A. Chr. Andersen, Jens Chr. Christensen, Enggaard, Amtoft, Nordqvist, Skovmand, Ove Hansen, Lene Bro, Erhard Jakobsen, Th. Mikkelsen, Otto Mørch, Kjeld Olesen og Arne Larsen (F. sp. 72.).

31. Valg af 11 medlemmer til udvalget angående det civile beredskab (jfr. lov nr. 342 af 23. december 1959).

Valgt blev ($\frac{11}{10}$): Erik Kragh, Asger Jensen, Stæhr Johansen, Henry Christensen, Arne Christiansen, Jørgen Andersen, Nordqvist, Hans Hækkerup, Frode Jakobsen, Axel Ivan Pedersen og Søgaard (F. sp. 73).

32. Valg af 17 medlemmer til folketingets toldudvalg (jfr. lovbkg. nr. 508 af 25. november 1969).

Valgt blev ($\frac{17}{10}$): Mads Eg Damgaard, Jørgen Jensen, Stæhr Johansen, Hans Kjær, Jens Peter Jensen (Sorø amt), A. Chr. Andersen, Holmberg, Helge von Rosen, Dagmar Andreasen, Niels Helveg Petersen, Jørgen Peder Hansen, Finn Christensen, Grünbaum, Hans Lund, Poul Nilsson, Chr. Thomsen og Krog Hansen (F. sp. 73),

33. Valg af 1 statsrevisor til udløbet af statsrevisorernes indeværende valgperiode (i stedet for H. C. Toft) (jfr. lov

nr. 95 af 4. april 1928 som ændret ved lov nr. 157 af 10. maj 1967.).

Valgt blev (⁶/₁₀): Hanne Budtz (F. sp. 92).

34. Valg af 5 statsrevisorer og 5 stedfortrædere.

Valgt blev (²⁰/₅): Hanne Budtz med stedfortræder Langkilde, Damsgaard med stedfortræder Henry Christensen, Kirkegaard med stedfortræder Arthur Jacobsen, Peter Nielsen med stedfortræder Poul Nilsson og Aksel Larsen med stedfortræder Helge Nielsen (F. sp. 6863).

35. Valg af 1 medlem til Danmarks Nationalbanks repræsentantskab (i stedet for H. C. Toft) (jfr. lov nr. 116 af 7. april 1936).

Valgt blev (¹⁴/₁₀): Jørgen Jensen (F. sp. 389).

36. Valg af 1 medlem til statens jordlovsudvalg (i stedet for Chr. Rasmussen) (jfr. lovbkg. nr. 117 af 10. april 1967).

Valgt blev (¹⁶/₁₀): Risgaard Knudsen (F. sp. 494).

37. Valg af 17 medlemmer til et udvalg til at drøfte problemer og modtage information vedrørende narkotikamisbrug (nedsat i henhold til folketingsbeslutning af 17. oktober 1969).

Valgt blev (²¹/₁₀): Langkilde, Adam Møller, Lis Møller, Ellen Strange Petersen, Ib Thyregod, Merete Bjørn Hanssen, Marie Louise Truels-Christensen, Else-Merete Ross, Samuelsen, Valbak, Tastesen, Lene Bro, Finn Christensen, Orla Møller, K. Axel Nielsen, Ivar Nørgaard og Morten Lange (F. sp. 561).

38. Valg af 1 medlem til et udvalg til at drøfte problemer og modtage information vedrørende narkotikamisbrug (i stedet for Marie Louise Truels-Christensen).

Valgt blev (¹²/₁₁): Per Møller (F. sp. 1169).

39. Valg af 1 medlem til et udvalg til at drøfte problemer og modtage information vedrørende narkotikamisbrug (i stedet for Ivar Nørgaard).

Valgt blev (²⁹/₁): Knud Nielsen (F. sp. 2779).

40. Valg af 1 medlem til udvalget vedrørende spiritus og gær (i stedet for Asger Jensen) (jfr. lov nr. 74 af 15. marts 1934).

Valgt blev (²⁹/₁₀): Haunstrup Clemmensen med Simonsen som ny stedfortræder (F. sp. 758).

41. Valg af 1 medlem til værnepligtsnævnet (i stedet for Juul-Madsen) (jfr. lov nr. 210 af 11. juni 1954).

Valgt blev (²⁹/₁₀): Poul Schlüter (F. sp. 758).

42. Valg af 1 medlem til værnepligtsnævnet (i stedet for fhv. folketingsmand Dupont).

Valgt blev (¹⁷/₄): Søgaard med stedfortræder Kjeld Olesen (F. sp. 5166).

43. Valg af 1 medlem og 1 stedfortræder til ålegårdsovernævnet (i stedet for gårdejer Jørgen Nielsen) (jfr. lov nr. 168 af 12. maj 1965).

Valgt blev (¹⁴/₁₁): den hidtidige stedfortræder, gårdejer Marius Kyed, Hesselballe, med ny stedfortræder amtsrådsmedlem, gårdejer Rasmus Andersen, Ringe (F. sp. 1253).

44. Valg af 1 medlem til Rask-Ørsted Fondets bestyrelse (i stedet for Niels Matthiasen) (jfr. lovbkg. nr. 472 af 2. december 1948).

Valgt blev (¹⁴/₁): Orla Møller (F. sp. 2493).

45. Valg af 1 medlem til lønningsrådet (i stedet for Per Hækkerup) (jfr. lov nr. 291 af 18. juni 1969).

Valgt blev (³/₂): Jørgen Peder Hansen (F. sp. 3148).

**46. Valg af 10 medlemmer og 10 stedfortrædere til løn-
ningsrådet.**

Valgt blev ($\frac{6}{3}$): Langkilde med stedfortræder Adam Møller, Hans Kjær med stedfortræder Fanger, Henry Christensen med stedfortræder Jens Frandsen, Enggaard med stedfortræder Arne Christiansen, Bilgrav-Nielsen med stedfortræder Svend Haugaard, Erik Hansen (Ålborg amt) med stedfortræder Martin Pedersen, Ivar Nørgaard med stedfortræder Hans Lund, Jørgen Peder Hansen med stedfortræder Finn Christensen, Søgaard med stedfortræder Otto Mørch og Ømann med stedfortræder Poul Dam (F. sp. 4040).

**47. Valg af 1 medlem til jernbanerådet (i stedet for
Horn) (jfr. lov nr. 109 af 1. april 1969).**

Valgt blev ($\frac{6}{3}$): Hans Lund (F. sp. 4040).

**48. Valg af 2 medlemmer og 2 stedfortrædere til lands-
nævnet for børne- og ungdomsforsorg (jfr. lov nr. 193 af
4. juni 1964).**

Valgt blev ($\frac{10}{3}$) Clara Munck med stedfortræder Holger Hansen og Grete Hækkerup med stedfortræder fru Lis Madsen, Haderslev (F. sp. 4591).

**49. Valg af 5 medlemmer og 5 stedfortrædere til Europa-
rådets rådgivende forsamling (jfr. bkg. nr. 40 af 13. septem-
ber 1949).**

Valgt blev ($\frac{10}{3}$): Bøgholm med stedfortræder Knud Østergaard, Per Federspiel med stedfortræder Kristen Østergaard, Else-Merete Ross med stedfortræder Stinus, Erhard Jakobsen med stedfortræder Jørgen Peder Hansen og Per Hækkerup med stedfortræder Ove Hansen (F. sp. 4591).

**50. Valg af 6 medlemmer og 6 stedfortrædere til lands-
nævnet for omnibus- og fragtmandskørsel (jfr. lovbkg. nr. 305
af 26. august 1966).**

Valgt blev ($\frac{20}{3}$): direktør Erik Thorn, Ålborg, med sted-

fortræder Juul-Madsen, Holmberg med stedfortræder From, Jens Chr. Christensen med stedfortræder Holger Hansen, forhenværende medlem af folketinget, civilingeniør P. H. Clausager. Kolding, med stedfortræder gårdejer Gunnar Knudsen, Nørup pr. Regstrup, Th. Mikkelsen med stedfortræder Søgaard og Horn med stedfortræder Otto Mørch (F. sp. 4604).

51. Valg af 1 medlem til udetillægsnævnet (i stedet for Lindegård Rasmussen) (jfr. lov nr. B 7 af 26. april 1961 smh. m. lov nr. 291 af 18. juni 1969, jfr. bkg. nr. 490 af 24. oktober 1969).

Valgt blev ($^{13}/_6$): Erik Hansen (Ålborg amt) (F. sp. 5747).

VI. Udvalgsberetninger m. v.

(Om beretninger vedrørende de under A. og B. omhandlede sager henvises til den enkelte sags behandling).

1. Beretninger fra folketingsudvalg.

Beretning fra udvalget til <i>valgs prøvelse</i> (se side 21) afgivet $^{28}/_{10}$ 69.	B. sp. 15
Beretning fra udvalget til behandling af de i <i>forespørgselsdebatten den 29. januar 1970</i> fremsatte forslag og synspunkter (se side 672) afgivet $^{5}/_2$ 70.	B. sp. 329
Beretning fra udvalget til behandling af spørgsmålet om, hvorvidt der i forbindelse med <i>efterretningstjenestens virksomhed</i> måtte være grundlag for at rejse <i>rigsretssag</i> mod nogen tidligere eller nuværende minister (se side 628) afgivet $^{2}/_8$ 70.	B. sp. 2551
Beretning fra udvalget til at drøfte problemer og modtage informationer vedrørende <i>narkotikamisbrug</i> (se side 714) afgivet $^{5}/_{10}$ 70.	B. sp. 3003

- Beretning fra udvalget til at drøfte problemer og modtage information vedrørende en ny *storlufthavn* og en *fast forbindelse over Øresund* (se side 709) afgivet ⁵/₁₀ 70..... B. sp. 3007
- Beretning fra udvalget til modtagelse af oplysninger angående arbejdet med *rationalisering af statsadministrationen* (se side 709) afgivet ⁶/₁₀ 70..... B. sp. 3009
- Beretning fra *trafikudvalget* (se side 22) afgivet ⁵/₁₀ 70..... B. sp. 3017
- Beretning fra *lønningsudvalget* (se side 23) afgivet ⁶/₁₀ 70..... B. sp. 3043
2. *Beretninger fra internationale organisationer.*
- Beretning om den 53. internationale *arbejds-konference*..... B. sp. 421
- Beretning om *FNs 24. generalforsamling*.... B. sp. 961

Fortegnelse over de i folketingsåret 1969—70 behandlede sager.

A.

Lovforslag.

I. Vedtagne.

a. Fremsat af regeringen.

Statsministeren vedrørende:		Side
1. Lov om ændring af lov om kong Frederik den Niendes civilliste.....		55
2. Lov om ændring af lov om årpenge til tronfølgeren, prin- sesse Margrethe.....		56
3. Lov om ændring af lov om vederlag og pension m. v. for ministre.....		57
4. Lov om Danmarks Journalisthøjskole og Institut for Presseforskning.....		58
5. Lov om økonomisk bistand til et finansieringsinstitut for dagspressen.....		62
6. Lov om pensioner efter tidligere love om vederlag og pen- sion m. v. for ministre.....		65
7. Lov om ændring af lov om en investeringsfond for Fær- øerne m. v.....		66
 Udenrigsministeren vedrørende.		
8. Lov om ændring af lov om Nordisk Råd.....		67
 Finansministeren vedrørende:		
9. Finanslov for finansåret 1. april 1970-31. marts 1971.....		69
10. Lov om tillægsbevilling for finansåret 1. april 1969-31. marts 1970.....		71
11. Lov om ændring af kildeskatteloven.....		75
12. Lov om ændring af lov om opkrævning af indkomst- og formueskat for personer m. v. (Kildeskat).....		80

	Side
13. Lov om ændring af ligningsloven	85
14. Lov om ændring af ligningsloven. (Ændringer vedrørende bolig i egen ejendom m. v.)	87
15. Lov om ændring af ligningsloven. (Ændringer vedrørende skatterådene)	90
16. Lov om udskrivningsprocenten for kalenderåret 1971	92
17. Lov om ændring af lov om sømandsskat	100
18. Lov om ændring af lov om særlig indkomstskat m. v.	101
19. Lov om ændring af lov om beskatningen af renteforsikringer m. v.	102
20. Lov om boligsparekontrakter	103
21. Lov om ændring af landsskatteretsloven	106
22. Lov om ændring af afskrivningsloven	107
23. Lov om ændring af lov om investeringsfonds	109
24. Lov om ændring af lov om indkomstbeskatning af aktieselskaber m. v. (Skattefritagelse for saneringsselskaber)	110
25. Lov om ændring af lov om vurdering af landets faste ejendomme	111
26. Lov om ændring af lov om ejendomsskyld til staten	113
27. Lov om ændring af lov om frigørelsesafgift m. v. af fast ejendom	115
28. Lov om ændring af merværdiafgiftsloven. (Offentlige institutioners afgiftsmæssige stilling)	122
29. Lov om ændring af merværdiafgiftsloven. (Renter ved for sen indbetaling af afgift)	124
30. Lov om ændring af merværdiafgiftsloven. (Forhøjelse af afgiften)	125
31. Lov om ændring af merværdiafgiftsloven. (Forhøjelse af afgiften ved indførsel)	128
32. Lov om ændring af lov om forskellige forbrugsafgifter. (Bortfald af afgift af papir og pap m. v.)	130
33. Lov om ændring af lov om tobaksafgifter	131
34. Lov om ændring af lov om afgift af parfumer, toiletmidler m. v.	132
35. Lov om ændring af lov om afgift af arv og gave	133
36. Lov om ændring af lov om tipning	135
37. Lov om ændring af lov om totalisatorspil	136
38. Lov om optagelse af statslån i udlandet	137

Arbejdsministeren vedrørende:

39. Lov om arbejdsformidling og arbejdsløshedsforsikring	137
40. Lov om ændring af lov om erhvervsmæssig uddannelse af ikke-faglærte arbejdere. (Om kursusnævnet)	144
41. Lov om ændring af lov om iværksættelse af offentlige arbejder m. v. og beskæftigelse af arbejdsløse	145

	Side
42. Lov om ferie	145
43. Lov om begrænsning af omkostningsforøgelse som følge af dyrtidsregulering af lønninger	147

Boligministeren vedrørende:

44. Lov om ændring af lov om midlertidig regulering af boligforholdene	150
45. Lov om ændring af lov om boligbyggeri	157
46. Lov om ændring af lov om boligsikring	163
47. Lov om ændring af lov om boligsikring	165
48. Lov om realkreditinstitutter	171
49. Lov om ændring i byggelov for købstæderne og landet	185
50. Lov om ændring af byggeloven. (Udvidelse af lovens område til at omfatte Frederiksberg og ændring af reglerne om gårdrydning m. v.)	187

Forsvarsministeren vedrørende:

51. Lov om ændring af lov om lodsrvæsenet	190
---	-----

Ministeren for Grønland vedrørende:

52. Normeringslov for Grønland for finansåret 1970-71	191
53. Lov om ændring af lov om Grønlands landsråd og kommunalbestyrelser m. v.	194
54. Lov om ændring af lov for Grønland om indførselsafgifter m. v.	196
55. Lov om ændring af lov for Grønland om indførselsafgifter m. v.	198
56. Lov om ændring i lov om ungdomsklubber m. v. i Grønland	200

Handelsministeren vedrørende:

57. Lukkelov	201
58. Lov om ændring af næringsloven	210
59. Lov om prisstop for tjenesteydelser m. v.	212
60. Lov om ændring af bogføringsloven	216
61. Lov om registrerede revisorer	218
62. Lov om restaurations- og hotelvirksomhed m. v.	224
63. Lov om mønstre	233
64. Lov om lån til håndværk og mindre industri	237
65. Lov om „Fondet til fremme af teknisk og industriel udvikling“	240

Indenrigsministeren vedrørende:

66. Lov om ændring af lov om valg til folketinget. (Valgkredsinddelingen m. v.)	248
67. Lov om ændring af lov om kommunale valg	256
68. Lov om ændring af lovgivningen om kommunale forhold. (Kommunernes styrelse, regulering af kommunegrænser og udpegning af kommunale repræsentanter i nævn, råd m. m.)	257
69. Lov om kommunal udligning	259
70. Lov om ændring af lov om beskatning til kommunerne af faste ejendomme. (Lømpelse af grundskyld af skovejendomme)	263
71. Lov om indfødsrets meddelelse	265
72. Lov om indfødsrets meddelelse	265
73. Lov om indfødsrets meddelelse	266
74. Lov om ændring af lov om udøvelse af lægegerning	267
75. Lov om ændring af lov om distriktsjordemødre	269
76. Lov om ændring af lov om apotekervæsenet	270
77. Lov om udskydelse af revisionen af lov om bekæmpelse af kønssygdomme	271
78. Lov om udskydelse af revisionen af lov for Færøerne om bekæmpelse af kønssygdomme	273
79. Lov om ændring af lov om værnepligt. (Nedlæggelse af lægdmandsinstitutionen m. v.)	274
80. Lov om værnepligtens opfyldelse ved bistandsarbejde i udviklingslande	276

Justitsministeren vedrørende:

81. Lov om ændring af lov om rettens pleje. (Nedlæggelse af retten i Saksøbing)	278
82. Lov om ændring af lov om rettens pleje. (Ophævelse af udpantningsfristen)	279
83. Lov om ændring af lov om rettens pleje. (Forhøjelse af grænsen for underretssager)	280
84. Lov om fremgangsmåden ved udpantning for skatter og afgifter m. v.	281
85. Lov om ændring af lov om udlændinges adgang til landet m. v. og af lov om rettens pleje. (Domstolskontrol med frihedsberøvelser m. v.)	283
86. Lov om ændring af myndighedsloven. (Myndighedsalderen)	287
87. Lov om ændring af forskellige lovbestemmelser med 21 års aldersgrænser	288
88. Lov om ændring af færdselsloven. (Hyrevogne)	289
89. Lov om offentlighed i forvaltningen	294
90. Lov om ændring af lov om pressens brug	299

	Side
91. Lov om ændring af lov om en statstidende	300
92. Lov om svangerskabsafbrydelse m. v.	300
93. Lov om det stedlige virksomhedsområde for foreninger til brandforsikring af bygninger	306
Kirkeministeren vedrørende:	
94. Lov om ændring af lov om menighedsråd	307
95. Lov om ændring af den kirkelige lovgivning som følge af ændringerne i landets kommunale inddeling	309
Ministeren for kulturelle anliggender vedrørende:	
96. Lov om teatervirksomhed	312
97. Lov om ændring af lov om folkebiblioteker m. v.	322
98. Lov om ændring af lov om bygningsfredning	324
Landbrugsministeren vedrørende:	
99. Lov om udlån til sammenlægning, supplerung samt opret- telse af jordbrug m. m.	325
100. Lov om udlån til arbejderboliger på landet	328
101. Lov om ændring af lov om udlån til yngre landmænd	330
102. Lov om finansiering af grundforbedring og vandløbs- regulering	331
103. Lov om indkøbsforeninger for mindre jordbrugere	333
104. Lov om tillæg til lov om en kornordning	336
105. Lov om ændring af lov om en kornordning	338
106. Lov om ændring af lov om afsætning af danske landbrugs- varer m. m.	340
107. Lov om afsætning af frisk dansk frugt og danske gartneri- produkter	343
108. Lov om ændring af lov om udførsel af mælkekonserves m. m.	344
109. Lov om erstatning for tab som følge af ringbakteriose i kartofler	345
Ministeren for statens lønnings- og pensionsvæsen vedrørende:	
110. Lov om pensioner efter tidligere tjenestemandsløve m. v.	348
111. Lov om pensionering af civilt personel m. v. i forsvaret	349
112. Lov om ændring af lov om Danmarks forvaltningshøjskole	350
Ministeren for offentlige arbejder vedrørende:	
113. Lov om visse hovedlandevejsstrækninger	352
114. Lov om projektering af en ny fast forbindelse over Stor- strømmen med tilsluttende motorvejsanlæg	355

115. Lov om ændringer i vejlove som følge af ændringerne i den kommunale styrelseslovgivning m. v. 356
116. Lov om vintervedligeholdelse og renholdelse af veje 359
117. Lov om radiokommunikation 361
118. Lov om forlængelse af statsgaranti i forbindelse med Danmarks deltagelse i det skandinaviske luftfartssamarbejde. 363

Socialministeren vedrørende:

119. Lov om en særlig ydelse til folke-, invalide- og enkepensionister 364
120. Lov om midlertidigt tillæg til folke-, invalide- og enkepensionister samt om midlertidig forhøjelse af grænsen for hjælp til underhold 366
121. Lov om ændring af lov om folkepension. (Forhøjelse af grundbeløb) 368
122. Lov om ændring af lov om invalidepension m. v. (Forhøjelse af ydelser) 370
123. Lov om ændring af lov om omsorg for invalidepensionister og folkepensionister. (Betaling for ophold på alderdomshjem og plejehjem) 371
124. Lov om ændring af lov om pension og hjælp til enker m. fl. (Forhøjelse af grundbeløb) 372
125. Lov om ændring af lov om pension og hjælp til enker m. fl. (Om arbejdsløshedsunderstøttelse) 372
126. Lov om ændring af lov om offentlig forsorg. (Hjælp til betaling af medlemsbidrag til arbejdsløsheds-kasser og sygekasser) 373
127. Lov om ændring af lov om børne- og ungdomsforsorg 374
128. Lov om ændring af lov om børne- og ungdomsforsorg. (Vedrørende den lokale og centrale administration) 375
129. Lov om ændring af lov om forsorgen for åndssvage og andre særlig svagtbegavede. (Vedrørende forsorgens administration m. v.) 376
130. Lov om ændring af lov om revalidering. (Vedrørende den centrale administration m. v.) 379
131. Lov om ændring af lov om den offentlige sygeforsikring. (Dagpengehjælpens varighed) 379
132. Lov om ændring af sygeforsikringsloven. (Bortfald af kontingenthjælp) 380
133. Lov om ændring af lov om børnetilskud og andre familieydelse. (Forhøjelse af børnetilskud m. v.) 381
134. Lov om styrelse af sociale og visse sundhedsmæssige anliggender 382
135. Lov om den sociale pensionsfond 389
136. Lov om ændring af lov om erstatning til besættelsestidens ofre. (Regulering af rente'erstatninger) 392

	Side
137. Lov om forhøjelse af hædersgaver	393
138. Lov om ændring af lov for Færøerne om folkepension. (Ændring af fradragsregler m. v.)	394
139. Lov om ændring af lov for Færøerne om invalidepension m. v. (Ændring af fradragsreglerne m. v.)	394
140. Lov om ændring af lov for Færøerne om offentlig forsorg. (Om hjælp til enlige forsørgere, til handicappede børn i hjemmet og om hjemmehjælp)	397
141. Lov om ændring af lov for Færøerne om børneforsorg. (Om dagplejeformidling, ændrede refusionsregler m. v.)	398
142. Lov for Færøerne om den offentlige sygeforsikring	399
143. Lov om ændring af lov for Færøerne om børnebidrag til enlige forsørgere m. v. (Om ændring af administrationen og udvidet adgang til børnebidrag)	401

**Ministeren for teknisk samarbejde med udviklingslandene
samt nedrustningsspørgsmål vedrørende:**

144. Lov om udsendelse af frivillige til udviklingslandene	402
--	-----

Undervisningsministeren vedrørende:

145. Lov om styrelsen af kommunernes skolevæsen og af virk- somhed efter lov om fritidsundervisning m. v.	403
146. Lov om ændring af lov om folkeskolen	411
147. Lov om friskoler og private realskoler m. v.	415
148. Lov om ændring af lov om fritidsundervisning m. v., lov om gymnasiaeskoler og lov om højere forberedelseseksamen	419
149. Lov om folkehøjskoler, landbrugsskoler, husholdnings- skoler og efterskoler	422
150. Lov om universiteternes styrelse	430
151. Lov om Københavns universitets placering og universitets- centre	438
152. Lov om udbygningen af Odense universitetscenter	444
153. Lov om organisation af den kliniske del af den lægeviden- skabelige studenterundervisning m. v.	447
154. Lov om opførelse af et lægevidenskabeligt institutkompleks (Panum-instituttet) ved Københavns universitet	450
155. Lov om uddannelsesstøtte	452
156. Lov om ændring af lov om statsstøtte til visse private seminarier	457

b. Fremsat af medlemmer af folketinget.

157. Lov om ændring af lov om valg til folketinget. (Vederlag til folketingets medlemmer m. v.) [Skytte m. fl.]	458
158. Lov om pensioner efter tidligere valglove [Skytte m. fl.]	462

II. Ikke vedtagne.**a. Fremsat af regeringen.****Finansministeren vedrørende:**

1. Forslag til toldlov 463

Arbejdsministeren vedrørende:

2. Forslag til lov om ændring af lov om arbejdsanvisning og arbejdsløshedsforsikring m. v. (Arbejdsmarkedsnævnenes funktionsperiode og dagpengehjælpens varighed). (Taget tilbage) 465
3. Forslag til lov om Danmarks forvaltningshøjskole 466

Bollgministeren vedrørende:

4. Forslag til lov om ændring af lov om boligbyggeri. (Taget tilbage) 467
5. Forslag til lov om ændring af lov om kreditforeninger. (Taget tilbage) 471
6. Forslag til lov om ændring af lov om hypotekforeninger (Taget tilbage) 476
7. Forslag til lov om sammenlægning af kredit- og hypotekforeninger m. v. (Taget tilbage) 478

Indenrigsministeren vedrørende:

8. Forslag til lov om udskrivning af skat til amtskommunen . 479

Ministeren for statens lønnings- og pensionsvæsen vedrørende:

9. Forslag til lov om kgl. udnævnelse af tjenestemænd i staten og folkekirken 482

Ministeren for offentlige arbejder vedrørende:

10. Forslag til lov om Københavns lufthavnsvæsen 484
11. Forslag til lov om begrænsning af refusion i henhold til lov om tilskud til de offentlige veje 486

Undervisningsministeren vedrørende:

12. Forslag til lov om Forskningscentret ved Hørsholm 487

b. Fremsat af medlemmer af folketinget.

13. Forslag til lov om ændring af ligningsloven [Ømann m. fl.] . 489
14. Forslag til lov om ændring af lov om selvangivelsen af indkomst- og formue, om foranstaltninger til kontrol med selvangivelsen og om straffen for skattesvig m. v. [Sigs-gaard og Kjær Rasmussen] 492

	Side
15. Forslag til lov om ændring af lov om særlig indkomstskat m. v. [Sigsgaard og Kjær Rasmussen]	494
16. Forslag til lov om ændring af lov om skattemæssige afskrivninger m. v. [Sigsgaard og Kjær Rasmussen]	494
17. Forslag til lov om ændring af lov om skattemæssig opgørelse af varelagre m. v. [Sigsgaard og Kjær Rasmussen]	495
18. Forslag til lov om ophævelse af lov om investeringsfonds [Sigsgaard og Kjær Rasmussen]	495
19. Forslag til lov om ophævelse af lov om indskud på etableringskonto [Sigsgaard og Kjær Rasmussen]	496
20. Forslag til lov om udstedelse af værdifaste statsobligationer [Poul Dam m. fl.]	496
21. Forslag til lov om ændring af lov om arbejdsanvisning og arbejdsløshedsforsikring m. v. (Forhøjelse af dagpenge m. v.) [Erling Dinesen m. fl.]	500
22. Forslag til lov om ændring af lov om arbejdsanvisning og arbejdsløshedsforsikring m. v. (Forhøjelse af dagpenge-satser m. v.) [Krog Hansen m. fl.]	500
23. Forslag til lov om ophævelse af lov om arbejdsretten [Hanne Reintoft]	501
24. Forslag til lov om ændring i lov om boligbyggeri [Kaj Andresen m. fl.]	502
25. Forslag til lov om midlertidige ændringer af lovgivningen om banker og sparekasser [Poul Dam m. fl.]	504
26. Forslag til lov om ændring af lov om Danmarks Nationalbank [Poul Dam m. fl.]	507
27. Forslag til lov om revision af de kommunale forhold i hovedstadsområdet [Hans Hækkerup m. fl.]	510
28. Forslag til lov om ændring af borgerlig straffelov. (Forbud mod registrering af politisk tilhørsforhold i efterretnings-øjemed) [Kjær Rasmussen og Sigsgaard]	513
29. Forslag til lov om ændring af borgerlig straffelov. (Forbrydelser mod skattelovene) [Sigsgaard og Kjær Rasmussen]	514
30. Forslag til lov om ændring af færdselsloven. (Hyrevogne m. v.) [Arne Larsen m. fl.]	516
31. Forslag til lov om ændring af færdselsloven. (Reglerne om erhvervsmæssig personbefordring) [Otto Mørch m. fl.]	517
32. Forslag til lov om offentlige indsamlinger [Poul Dam m. fl.]	517
33. Forslag til lov om ændring af lov om foranstaltninger i anledning af svangerskab m. v. [Mortén Lange m. fl.]	519
34. Forslag til lov om ændring af vandløbsloven [Vivike m. fl.]	521
35. Forslag til lov om ændring af lov om visse hovedlandevejs-anlæg i og ved København [Ivar Nørgaard m. fl.]	523
36. Forslag til lov om ændring af lov om børne- og ungdoms-forsorg. (Om særlige ledelsesformer) [Sigsgaard og Kjær Rasmussen]	525

37. Forslag til lov om ændring af lov om den offentlige sygeforsikring. (Forhøjelse af grænserne for sygedagpenge og bortfald af ventetidsbestemmelser og bestemmelser om et højeste antal dage, hvori sygedagpenge kan udbetales m. v.) [Bundvad m. fl.].....	526
38. Forslag til lov om særlig ydelse til personer, som oppebærer invaliditetserstatning i form af en årlig rente i henhold til lov om erstatning til besættelsestidens ofre [Hanne Rein-toft] (Forkastet).....	527
39. Forslag til lov om støtte til uddannelse [Kjær Rasmussen og Sigsgaard].....	528

B.

Forslag til folketingsbeslutning.

I. Vedtagne.

1. Folketingsbeslutning angående Danmarks ratifikation af Den internationale Sukkeroverenskomst af 1968.....	530
2. Folketingsbeslutning vedrørende den af den internationale arbejdskonference i Genève i året 1964 vedtagne konvention nr. 122 om beskæftigelsespolitik.....	531
3. Folketingsbeslutning vedrørende følgende af den internationale arbejdskonference i Genève vedtagne konventioner: Konvention nr. 32 om beskyttelsesforanstaltninger mod ulykkestilfælde for så vidt angår arbejdere, der er beskæftiget med lastning og losning af skibe (vedtaget 1932), Konvention nr. 119 om sikring af maskineri (vedtaget 1963) og Konvention nr. 120 om hygiejne i handels- og kontorvirksomheder (vedtaget 1964).....	534
4. Folketingsbeslutning om Danmarks godkendelse af beslutningen om Islands optagelse i Den europæiske Frihandels-sammenslutning og om Danmarks ratifikation af den i forbindelse hermed den 12. december 1969 i Reykjavik undertegnede aftale om en nordisk industrialiseringsfond for Island.....	538
5. Folketingsbeslutning om foranstaltninger vedrørende de indkaldte værnepligtiges økonomiske og sociale forhold [Søgaard m. fl.].....	540
6. Folketingsbeslutning vedrørende idrættens forhold [Kjeld Olesen m. fl.].....	542
7. Folketingsbeslutning om offentlig forebyggende børnetandpleje [Karl Max Rasmussen m. fl.].....	546

	Side
8. Folketingsbeslutning i henhold til grundlovens § 47 med hensyn til statsregnskabet for finansåret 1967-68.....	548
9. Folketingsbeslutning om valget af statsrevisorer og disses virksomhed [Skytte m. fl.].....	549
10. Folketingsbeslutning om nedsættelse af et folketingsudvalg for folketingsåret 1969-70 til at drøfte problemer og modtage information vedrørende narkotikamisbrug [Langkilde m. fl.].....	553
11. Folketingsbeslutning angående folketingets ombudsmands beretning for året 1968.....	554
12. Betænkning og indstilling fra udvalget for forretningsordenen angående folketingets samtykke i henhold til grundlovens § 57.....	554

II. Ikke vedtagne.

1. Forslag til folketingsbeslutning om Danmarks opsigelse af Den nordatlantiske Traktat [Aksel Larsen m. fl.].....	554
2. Forslag til folketingsbeslutning om oprettelse af diplomatisk forbindelse med regeringen i Nordvietnam (titelændring) [Aksel Larsen m. fl.] (Forkastet)	556
3. Forslag til folketingsbeslutning vedrørende standsning af våbenleverancer til Grækenland [Søgaard m. fl.].....	558
4. Forslag til folketingsbeslutning om gennemførelse af foranstaltninger, der kan afhjælpe de økonomiske og sociale problemer, der er opstået som følge af regeringens økonomiske politik [Anker Jørgensen m. fl.].....	561
5. Forslag til folketingsbeslutning om sociale foranstaltninger og om et lønmodtagertilskud [Morten Lange m. fl.].....	569
6. Forslag til folketingsbeslutning om oprettelse af et enhedsorgan til kontrol af overholdelsen af skatte- og afgiftslovene [Sigsgaard og Kjær Rasmussen].....	571
7. Forslag til folketingsbeslutning om udnyttelse af bestemmelser i kontrolloven [Sigsgaard og Kjær Rasmussen]....	571
8. Forslag til folketingsbeslutning vedrørende beskatning af kursgevinster [Sigsgaard og Kjær Rasmussen].....	572
9. Forslag til folketingsbeslutning om nedsættelse af et udvalg til at foretage en gennemgang af forbrugsbeskatningen [Aksel Larsen m. fl.].....	573
10. Forslag til folketingsbeslutning om foranstaltninger til imødegåelse af spekulationsbetonede dispositioner vedrørende fast ejendom [Poul Dam m. fl.].....	574
11. Forslag til folketingsbeslutning om ændringer i arbejdsanvisningen m. v. [Kjær Rasmussen og Sigsgaard].....	576
12. Forslag til folketingsbeslutning om ændring af lov om ferie med løn, lov om lærlingeforhold og medhjælperlov. (Om	

	indførelse af 4 ugers ferie med løn eller feriegodtgørelse, forhøjelse af feriegodtgørelsen til 10 pct. og udvidelse af den af ferieloven omfattede personkreds) [Erling Dinesen m. fl.].....	577
13.	Forslag til folketingsbeslutning om en reform af ferielovgivning [Krog Hansen m. fl.].....	579
14.	Forslag til folketingsbeslutning om forberedelse af en revision af lov om mægling i arbejdsstridigheder [Erling Dinesen m. fl.].....	581
15.	Forslag til folketingsbeslutning om foranstaltninger til fremme af byggeriet [Ømann m. fl.].....	582
16.	Forslag til folketingsbeslutning om en finansieringsfond for boligbyggeri [Ømann m. fl.].....	585
17.	Forslag til folketingsbeslutning vedrørende ejerlejligheder [Hølge Nielsen m. fl.].....	588
18.	Forslag til folketingsbeslutning om fri bytteret for lejere og om oprettelse af central boligformidling i større byområder [Arne Larsen m. fl.].....	590
19.	Forslag til folketingsbeslutning om bogføringspligtens omfang og indhold [Sigsgaard og Kjær Rasmussen].....	593
20.	Forslag til folketingsbeslutning angående lempelse i de for pengeinstitutter indførte udlånsbegrænsninger [Poul Dalsager m. fl.].....	594
21.	Forslag til folketingsbeslutning om anbringelse af midlerne i visse selskaber m. m. [Poul Dam m. fl.].....	595
22.	Forslag til folketingsbeslutning om oprettelse af Danske Erhvervs Investeringsfond [Poul Dam m. fl.].....	597
23.	Forslag til folketingsbeslutning om statslig kvalitetskontrol af industrieksport [Poul Dam m. fl.].....	599
24.	Forslag til folketingsbeslutning om virksomhedsledelse [Poul Dam m. fl.].....	601
25.	Forslag til folketingsbeslutning om undersøgelse af benzinhandelens forhold [Sigsgaard og Kjær Rasmussen].....	605
26.	Forslag til folketingsbeslutning om bekæmpelse af forurening [Kampmann m. fl.].....	608
27.	Forslag til folketingsbeslutning om udligning af byrderne mellem kommunerne og forenkling af beskatningen [Sigsgaard og Kjær Rasmussen].....	615
28.	Forslag til folketingsbeslutning om gennemførelse af et skattegrundlagstilskud for kommunerne [Ove Hansen m. fl.].....	617
29.	Forslag til folketingsbeslutning om gennemførelse af en analyse af kommunernes udgifter med henblik på en tilskudsordning af lovbundne opgaver [Ove Hansen m. fl.]..	618

	Side
30. Forslag til folketingsbeslutning om etablering af en fast låneordning for udviklings- og vækstkommuner [Ove Hansen m. fl.].....	620
31. Forslag til folketingsbeslutning om kommunernes adgang til lånefinansiering [Poul Døm m. fl.].....	621
32. Forslag til folketingsbeslutning om rigsretstiltale mod justitsminister Knud Thestrup [Kjær Rasmussen og Sigsgaard]. (Forkastet).....	623
33. Forslag til folketingsbeslutning vedrørende garanti imod udlevering af Leroy Eldridge Cleaver til USA [Kjær Rasmussen og Sigsgaard] (Forkastet).....	632
34. Forslag til folketingsbeslutning om en landbrugsreform [Morten Lange m. fl.].....	637
35. Forslag til folketingsbeslutning om ophævelse af bekendtgørelse om ændring af bekendtgørelse om indførsel af husdyr og rå produkter af disse m. m. [Aksel Larsen] (Taget tilbage).....	643
36. Forslag til folketingsbeslutning om gennemførelse af en pensionsreform. (Om forhøjelse og automatisk regulering af de offentlige pensioner (folkepension, invalidepension og enkepension) og om indførelse af en offentlig tillægspension) [Bundvad m. fl.].....	646
37. Forslag til folketingsbeslutning om en pensionsreform [Ømann m. fl.].....	649
38. Forslag til folketingsbeslutning om fremsættelse af forslag til lov om ændring af lov om børnetilskud og andre familiefordelinger. (Forhøjelse af ydelserne) [Evald Kristensen m. fl.].....	651
39. Forslag til folketingsbeslutning om ændring af lov om forsikring mod følger af ulykkestilfælde og af lov om erstatning til tilskadekomne værnepligtige m. fl. (Om forhøjelse af dagpenge og erstatninger, afskaffelse af ventetidsregler og ændring af forsikringspligtens ordning, således at forsikring finder sted i en statsinstitution) [Bundvad m. fl.]..	652
40. Forslag til folketingsbeslutning vedrørende fremtidsforskning [Holst m. fl.].....	653
41. Forslag til folketingsbeslutning om fremme af forskning og produktudvikling i erhvervslivet og fremme af kontakten mellem erhvervslivet og forskningen [Jørgen Peder Hansen m. fl.]. (Taget tilbage).....	655
42. Forslag til folketingsbeslutning om udgivelse af et folketingsblad [Sigsgaard og Kjær Rasmussen]. (Forkastet)....	657

C.

Andre sager.

I. Forespørgsler.

1. Forespørgsel til statsministeren vedrørende de retningslinjer, der ligger til grund for den tiltagende brug af politistatsmetoder [af Kjær Rasmussen] 662
2. Forespørgsel til statsministeren vedrørende regeringens planer for rationaliseringen af statsadministrationen og administrationsrådets fremtid [af Peter Nielsen] 665
3. Forespørgsel til statsministeren vedrørende uroen på arbejdspladserne [af Krog Hansen m. fl.] 668
4. Forespørgsel til statsministeren angående regeringens økonomiske politik [af J. O. Krag] 673
5. Forespørgsel til ministeren for nordiske anliggender samt europæiske markedsanliggender angående den markedspolitiske situation [af Ivar Nørgaard m. fl.] 673
6. Forespørgsel til udenrigsministeren angående den udenrigspolitiske situation [af Per Hækkerup m. fl.] 674
7. Forespørgsel til statsministeren angående ministerens udtalelser om, at regeringens holdning til indkaldelse af en europæisk sikkerhedskonference er blevet ændret [af Hanne Reintoft] 675
8. Forespørgsel til finansministeren angående begrænsning af skatteunddragelserne og inddragning af skattefri kapitalgevinster [af Ømann m. fl.] 677
9. Forespørgsel til statsministeren om baggrunden for og indholdet af de påtænkte økonomiske indgreb m. v. [af Per Hækkerup m. fl.] 679

II. Redegørelser fra ministre.

1. Redegørelse af statsministeren i henhold til grundlovens § 38 for rigets almindelige stilling og de af regeringen påtænkte foranstaltninger 683
2. Redegørelse af undervisningsministeren for målsætningen for uddannelsespolitikken 684
3. Redegørelse af boligministeren for statens lokale- og byggeadministration 684
4. Redegørelse af økonomiministerens for visse økonomiske foranstaltninger 684
5. Redegørelse af ministeren for Grønland for Grønlandspolitikken 685
6. Redegørelse af socialministeren for en dagpengereform . . . 685

Sagregister.

	Side
Afgifter, se Arv og gave, Forbrugsafgifter, Forbrugsbeskatningen, Frigørelsesafgift, Grønland, Merværdiafgiftsloven, Parfumer, Tobaksafgifter og Udpantning.	
Afskrivningsloven, lovændring	107
— , privat forslag	494
Afståelsesafgift, se Frigørelsesafgift.	
Aktieselskaber m. v., indkomstbeskatning af (Skattefritagelse for saneringsselskaber), lovændring	110
Aldersgrænse, forskellige lovbestemmelser med 21 års, lovændring	288
Alkoholbevilling, se Restaurations- og hotelvirksomhed m. v.	
Almennyttigt byggeri, se Boligbyggeri.	
Amtsrådvalg, se Kommunale valg.	
Apotekervæsenet, lovændring	270
Arbejderbeskyttelse, se Konventioner.	
Arbejderboliger på landet, udlån til, lov	328
Arbejdsanvisning og arbejdsløshedsforsikring m. v. (arbejdsmarkedsnævnes funktionsperiode og dagpengehjælpens væridhed), rege- ringsforslag	465
— - - - -	(forhøjelse af dagpenge), privat forslag 500
— - - - -	(forhøjelse af dagpenge- satsen), pri- vat forslag 500

Arbejdsanvisningen m. v., ændringer i, privat forslag	576
Arbejdsforhold, se tillige Beskæftigelse, Beskæftigelsespolitik, Erhvervsmæssig uddannelse, Ferieloven, Iværksættelse af offentlige arbejder, Konventioner og Lukkelov.	
Arbejdsformidling og arbejdsløshedsforsikring, lov	137
Arbejdsløse, beskæftigelse af, se Iværksættelse af offentlige arbejder.	
Arbejdsretten, ophævelse af lov om, privat forslag	501
Arbejdsstridigheder, revision af lov om mægling i, privat forslag	581
Arv og gave, afgift af, lovændring	133
Avancer, se Prisstop.	
Banker og sparekasser, midlertidige ændringer af lovgivningen om, privat forslag	504
Beboerdemokrati, se Boligbyggeri.	
Begrænsning af omkostningsforøgelse ved dyrtidsregulering, se Dyrtidsregulering.	
Benzinhandelens forhold, undersøgelse af, privat forslag	605
Beskæftigelse af arbejdsløse og offentlige arbejders iværksættelse, lovændring	145
Beskæftigelsespolitik, Konvention om, beslutning	531
Besættelsestidens ofre, erstatning til (regulering af renterestater), lovændring	392
— — — , særlig ydelse til, privat forslag	527
Beværløse, se Restaurations- og hotelvirksomhed m. v.	
Biblioteker, se Folkebiblioteker.	
Bogføringsloven, lovændring	216
Bogføringspligtens omfang og indhold, privat forslag	593
Boligbyggeri, lovændring	157
— — — , regeringsforslag	467
— — — , privat forslag	502
— — — , finansieringsfond for, privat forslag	585
Boligforholdene, midlertidig regulering af, lovændring	150
Boligformidling, se Bytteret.	

	Side
Boligsikring, lovændring	163
— , lovændring	165
Boligsparekontrakter, lov	103
Brandforsikring af bygninger, stedlige virksomhedsområde for foreninger til, lov	306
Broforbindelser, se Storstrømmen.	
Budget- og regnskabsoversigter	48
Byggelov for købstæderne og landet, lovændring	185
Byggeloven (Udvidelse af lovens område til at omfatte Frederiksberg og ændring af reglerne om gårdrydning m. v.), lovændring	187
Byggeriet, foranstaltninger til fremme af, privat forslag . .	582
Byggeri, se Boligbyggeri.	
Bygningsfredning, lovændring	324
Byrdefordelingsreform, se Kommunal udligning.	
— , - Skattegrundlagstilskud.	
— , - Tilskudsordning.	
— , - Udligning.	
Bytteret for lejere og oprettelse af central boligformidling i store byområder, privat forslag	590
Børne- og ungdomsforsorg, lovændring	374
— - — (vedr. den lokale og centrale administration), lovændring . .	375
— - — (om særlige ledelsesformer), privat forslag	525
Børnetandpleje, offentlig forebyggende, beslutning	546
Børnetilskud og andre familieydelse (forhøjelse af børne- tilskud), lovændring .	381
— - — — (forhøjelse af ydel- serne) privat forslag .	651
Civilliste, Kong Frederik den Niendes, lovændring	55
Cleaversagen, se Udlevering.	

Dagpengehjælp, se Arbejdsanvisning og Sygeforsikring.

Dagsordener, forslag til motiverede, vedtagne:

Haunstrup Clemmensen 682

Asger Jensen m. fl.	679
Anker Jørgensen	671
Morten Lange	569
Langkilde	627, 665
Lembourn	560
Dagsordener, forslag til motiverede, ikke vedtagne:	
Poul Dam	71, 665
Grünbaum	99
Per Hækkerup	682
Anker Jørgensen	569
Erik Kragh	675
Morten Lange	614
Gert Petersen	560, 627
Kjær Rasmussen	627, 665
Hanne Reintoft	677
Sigsgaard	75, 671
Søgaard	560
Ømann	679
Dagspressen, se Finansieringsinstitut for dagspressen.	
Danmarks Forvaltningshøjskole, lovændring	350
— — — — — , regeringsforslag	466
Danmarks Journalisthøjskole og Institut for Presseforskning, lov	58
Danmarks Nationalbank, privat forslag	507
Danske Erhvervs Investeringsfond, oprettelse af, privat forslag	597
Demokrati på arbejdspladsen, se Virksomhedsledelse.	
Diplomatisk forbindelse med regeringen i Nordvietnam, privat forslag	556
Distriktsjordemødre, lovændring	269
Domstolskontrol, se Udlændinges adgang til landet.	
Dyrtidsregulering, begrænsning af omkostningsforøgelse, lov	147
Dødsbøbeskatning, se Arv og gave.	
EFTA, se Islands optagelse.	
Efterskoler, se Folkehøjskoler.	
Ejendomsskyld til staten, lovændring	113

	Side
Ejerlejligheder, privat forslag	588
— , se Boligforholdene.	
Eksport, se Kvalitetskontrol.	
Enkepensionister, se tillige Folke-, invalide- og enkepen- sionister.	
Enker m. fl., pension og hjælp til (forhøjelse af grundbe- løb), lovændring	372
— — — — — (om arbejdsløshedsun- derstøttelse), lovændring	372
Erhvervsinvesteringsfond, se Danske Erhvervs Investe- ringsfond.	
Erhvervsmæssig uddannelse af ikke-faglærte arbejdere (Om Kursusnævnet), lovændring	144
Etableringskonto, ophævelse af lov om indskud på, privat forslag	496
Familieydelse, se Børnetilskud.	
Fast ejendom, se Spekulationsbetonede dispositioner.	
Ferie, lov	145
Ferieloven, lov om lærlingeforhold og medhjælperlov, æn- dring af, privat forslag	577
Ferielovgivningen, reform af, privat forslag	579
Finansieringsfond, se Boligbyggeri.	
Finansieringsinstitut for dagspressen, økonomisk bistand til, lov	62
Finansloven for 1970-71	69
Folkebiblioteker m. v., lovændring	322
Folkehøjskoler, landbrugsskoler, husholdningsskoler og efterskoler, lov	422
Folkekirkens lønningsvæsen, se Kirkelige lovgivning	
Folke-, invalide- og enkepensionister, særlig ydelse, lov . . .	364
— — — — — , midlertidigt tillæg samt forhøjelse af grænsen for hjælp til underhold, lov	366
Folkepensionsloven (forhøjelse af grundbeløb m. v.), lov- ændring	368

Folkeskolen, lovændring	411
Folketinget, se tillige Dagsordener, Grundlovens § 57, Interparlamentarisk gruppe, Kommissioner og hverv, Navneopråb, Partiernes bestyrelser, Partigrupperingen, Pensioner, Præsidium og tingsekretærer, Statsregnskab, Udvalg, Udvalgsberetninger, Valg til folketinget og Valgs prøvelse.	
Folketingets medlemmer	7
— ombudsmand	40
— — , beretning for 1968	554
Folketingsblad, udgivelse af, privat forslag	657
Folketingsåret 1969-70	1
Fondet til fremme af teknisk og industriel udvikling, lov	240
Forberedelseksamen, se Fritidsundervisning.	
Forbrugsafgifter (Bortfald af afgift af papir og pap), lovændring	130
Forbrugsbeskatningen, nedsættelse af udvalg, privat forslag	573
Formueskat, se Indkomst- og formueskat.	
Forskning, se Danmarks Journalisthøjskole og Fremtidsforskning.	
— og produktudvikling m. v., privat forslag	655
Forskningscentret ved Hørsholm, regeringsforslag	487
Forsorg, se Børne- og ungdomsforsorg, Enker m. fl., Folke-, invalide- og enkepensionister, Folkepensionsloven, Færøerne, Invalidepension, Invalidepensionister, Pensionsreform, Sociale foranstaltninger, Sociale pensionsfond, Sygeforsikring, Værnepligtige og Åndssvage.	
Forsvarets civile personel, se Pensionering.	
Forurening, bekæmpelse af, privat forslag	608
Forvaltningen, se Offentlighed.	
Forvaltningshøjskole, se Danmarks Forvaltningshøjskole.	
Frederiksberg, se Byggeloven.	
Fredning, se Bygningsfredning.	
Fremme af forskning og produktudvikling i erhvervslivet, se Forskning.	
Fremtidsforskning, privat forslag	653

	Side
Frigørelsesafgift m. v. af fast ejendom, lovændring	115
Frihedsberøvelse, se Udlændinges adgang til landet.	
Friskoler og private realskoler m. v., lov	415
Fritidsundervisning, se Styrelsen af kommunernes skolevæsen.	
— m. v., gymnasieskoler og højere forbedringsseksamen, lovændring	419
Frugt og gartneriprodukter, afsætning af, lov	343
Færdselsloven (Hyrevogne), lovændring	289
— (Hyrevogne m. v.), privat forslag	516
— (Erhvervsmæssig personbefordring), privat forslag	517
Færøerne, se tillige Investeringsfond og Kønssygdomme.	
— , børneforsorg (dagplejeformidling, ændrede refusionsregler m. v.), lovændring	398
— , børnebidrag til enlige forsørgere, lovændring	401
— , folkepension (fradragregler m. v.), lovændring	394
— , invalidepension (fradragregler m. v.), lovændring	394
— , offentlig forsorg (enlige forsørgere, handicappede børn i hjemmet og hjemmehjælp), lovændring	397
— , offentlige sygeforsikring, lov	399
 Gartneriprodukter, se Frugt og gartneriprodukter.	
Gaver, se Arv og gave.	
Grundforbedring og vandløbsregulering, finansiering af, lov	331
Grundlovens § 57, samtykke i henhold til, beslutning	554
Grundskyld, se Kommunal ejendomsskat.	
Grækenland, standsning af våbenleverancer til, privat forslag	559
Grønland, landsråd og kommunalbestyrelser m. v., lovændring	194
— , indførselsafgifter m. v., lovændring	196
— , indførselsafgifter m. v., lovændring	198
— , normeringslov for 1970-71	191
— , ungdomsklubber m. v., lovændring	200

Gymnasieskoler, se Fritidsundervisning m. v.
Gårdrydning, se Byggeloven.

- Hotelvirksomhed**, se Restaurations- og hotelvirksomhed.
Hovedlandeveis anlæg i og ved København, privat forslag. 523
Hovedlandevejsstrækninger, visse, lov..... 352
Hovedstadsområdet, se Kommunale forhold.
Husdyr og rå produkter af disse, indførsel af, privat forslag 643
Husholdningsskoler, se Folkehøjskoler.
Husleje, se Boligforholdene.
Hypotekforeninger, regeringsforslag 476
 — , se tillige Kredit- og hypotekforeninger.
Hyrevogne, se Færdselsloven.
Hædersgaver, forhøjelse af, lov 393
Højskoler, se Folkehøjskoler.
Hørsholm, se Forskningscentret.
Håndværk og mindre industri, lån til, lov 237
- Idrættens forhold**, privat forslag 542
Indfødsret, love 265, 266
Indkomst- og formueskat, se tillige Afskrivningsloven,
 Aktieselskaber, Børnetilskud, Etableringskonto, Kilde-
 skatteloven, Ligningsloven, Kontrol, Kontrolloven, Ren-
 teforsikringer, Særlig indkomstskat, Sømandsskat, Ud-
 skrivningsprocenten og Varelagre.
Indkomst- og formueskat (Kildeskat), opkrævning af, lov-
 ændring 80
Indkomstpolitik, se Prisstop.
Indkøbsforeninger for mindre jordbrugere, lov 333
Industrieksport, se Kvalitetskontrol.
Industriel udvikling, se Fondet til fremme af teknisk og
 industriel udvikling.
Internationale forhold, se Diplomatiske forbindelser, Græ-
 kenland, Island, Konventioner, Nordatlantiske traktat,
 Nordisk Råd, Skandinaviske luftfartssamarbejde, Stats-
 lån i udlandet, Sukkeroverenskomst, Udlevering og Ud-
 lændingens adgang til landet.

	Side
Interparlamentarisk gruppe	19
Invalidepension m. v. (forhøjelse af ydelser), lovændring . .	370
Invalidepensionister, se tillige Folke-, invalide- og enke- pensionister.	
Invalidepensionister og folkepensionister, omsorg for (be- taling for ophold på alderdomshjem og plejehjem), lov- ændring	371
Investeringsfond, se Danske Erhvervs Investeringsfond.	
— for Færøerne, lovændring	66
Investeringsfonds, lovændring	109
— , ophævelse af, privat forslag	495
Islands optagelse i Den europæiske Frihandelssammenslut- ning, beslutning	538
Iværksættelse af offentlige arbejder, se Beskæftigelse af arbejdsløse.	
Jordbrugsudlån til sammenlægning m. m., lov	325
Jordemødre, se Distriktsjordemødre.	
Journalisthøjskole, se Danmarks Journalisthøjskole.	
Kartofler, erstatning ved ringbakteriose, lov	345
Kildeskat, se Afskrivningsloven, Aktieselskaber, Kontrol, Kontrolloven, Indkomst- og formueskat, Kildeskatte- loven, Landsskatteretsloven, Ligningsloven, Renteforsik- ringer, Særlig indkomstskat, Sømandsskat, Udskriv- ningsprocenten og Varelagre.	
Kildeskatteloven, lovændring	75
Kirkelige lovgivning, følge af ændringerne i landets kommu- nale inddeling, lovændring	309
Kirken, se tillige Menighedsråd og Tjenestemænd.	
Kirkers bestyrelse, se Kirkelig lovgivning.	
Kommissioner og hverv, valg til	707
Kommunal ejendomsskat (lempelse af grundskyld af skov- ejendomme), lovændring	263
Kommunale forhold, se tillige Låneordning, Tilskudsord- ning og Udskrivning af skat til amts- kommunen.	

Kommunale forhold, ændring af lovgivningen om (kommunernes styrelse, regulering af kommunegrænser og udpegning af kommunale repræsentanter i nævn, råd m. m.), lovændring	257
— — i hovedstadsområdet, privat forslag	510
Kommunale valg, lovændring	256
Kommunal udligning, lov	259
— — , skattegrundlagstilskud, privat forslag	617
— — , se Tilskudsordning.	
— — , - Udligning.	
Kommunal inddeling, se Kirkelige lovgivning.	
Kommunernes adgang til lånefinansiering, privat forslag	621
Kongehuset, se Civilliste og Årpenge.	
Kontrol af overholdelsen af skatte- og afgiftslovene, oprettelse af et enhedsorgan til, privat forslag	571
Kontrolloven, privat forslag	492
— — , udnyttelse af bestemmelser i, privat forslag	571
Konventioner vedtagne af den internationale arbejdskonferende i Genève, beslutning	534
Kornordning, tillæg til lov om, lov	336
— — , lovændring	338
Kreditforeninger, regeringsforslag	471
Kredit- og hypotekforeninger m. v., sammenlægning af, regeringsforslag	478
Kursgevinster, beskatning af, privat forslag	572
Kursusnævn, se Erhvervsmæssig uddannelse.	
Kvalitetskontrol af industrieksport, statslig, privat forslag	599
Københavns luftfartsvæsen, regeringsforslag	484
Københavns universitets placering og universitetscentre, lov	438
Kønssygdomme, udskydelse af lovrevision, lov	271
— — , udskydelse af lovrevision for Færøerne, lov	273

Landbrug, se Arbejderboliger på landet, Frugt og gartneriprodukter, Husdyr, Indkøbsforeninger, Jordbrugsudlån,

Kartofler, Kornordning, Landbrugsvarer m. m., Landbrugsreform, Mælkekonserves og Udlån til yngre landmænd.	
Landbrugsreform, privat forslag	637
Landbrugsskoler, se Folkehøjskoler.	
Landbrugsvarer m. m., afsætning af, lovændring	340
Landskatteretsloven, lovændring	106
Ligningsloven, lovændring	85
— (Ændringer vedr. bolig i egen ejendom), lovændring	87
— (Ændringer vedr. skatterådene), lovændring	90
— privat forslag	489
Lodsvæsenet, lovændring	190
Luftfartsvæsen, se Københavns luftfartsvæsen.	
Luftfartssamarbejde, se Skandinaviske luftfartssamarbejde.	
Lukkelov	201
Lægdmandsinstitutionen, se Værnepligt.	
Lægegerning, udøvelse af, lovændring	267
Lægevidenskabelig studenterundervisning m. v., lov	447
Lærlinge, se Ferieloven.	
Lønmodtagertilskud, se Sociale foranstaltninger.	
Lønninger, se Dyrtidsregulering, Lodsvæsenet, Pensioner, Tjenestemænd og Vederlag.	
Låneordning for udviklings- og vækstkommuner, etablering af, privat forslag	620
Marketenderier, se Restaurations- og hotelvirksomhed m. v.	
Medhjælpere, se Ferieloven.	
Menighedsråd, lovændring	307
— , se tillige Kirkelige lovgivning.	
Merværdiafgiftsloven (Offentlige institutioners afgiftsmæssige stilling), lovændring	122
— (Renter ved for sen indbetaling af afgift), lovændring	124
— (Forhøjelse af afgiften), lovændring	125
— (Forhøjelse af afgiften ved indførsel), lovændring	128

	Side
Ministeriet	6, 39
Ministerløn og pension, se Vederlag og pension m. v. og Pensioner efter tidligere love om vederlag og pension for ministre.	
Moderskabsydelse, se Børnetilskud.	
Moms, se Merværdiafgiftsloven.	
Myndighedsalder, se Aldersgrænse.	
Myndighedsloven (Myndighedsalderen), lovændring	287
Mægling, se Arbejdsstridigheder.	
Mælkekonserves m. m., udførsel af, lovændring	344
Mønstre, lov	233
Narkotikamisbrug, nedsættelse af udvalg, beslutning	553
Nationalbanken, se Danmarks Nationalbank.	
NATO, se Nordatlantiske traktat.	
Navneopråb	306
Nordatlantiske traktat, Danmarks opsigelse af, privat forslag	554
Nordisk Råd	43
— - , lovændring	67
Næringsloven, lovændring	210
Næringsvæsen, se Apotekervæsenet, Banker og sparekasser, Benzinhandelens forhold, Bogføringsloven, Brandforsikring, Danske Erhvervs Investeringsfond, Dyrtidsregulering, Forskning, Færdselsloven (Hyrevogne), Håndværk, Investeringsfonds, Kvalitetskontrol, Landbrugsvarer, Mælkekonserves, Mønstre, Næringsloven, Prisstop, Restaurations- og hotelvirksomhed, Selskaber, Sukkeroverenskomsten, Toldloven og Virksomhedsledelse.	
Obligationer, se Hypotekforeninger, Kreditforeninger, Kredit- og hypotekforeninger, Realkreditinstitutter og Værdifaste statsobligationer	
Odense universitetscenter, udbygning af, lov	444
Offentlig forsorg, se tillige Børne- og ungdomsforsorg, Børnetandpleje, Folke-, invalide- og enkepensionister, Folkepensionsloven, Fær-	

øerne, Invalidepension, Invalidepensionister, Revalidering, Sociale og visse sundhedsmæssige anliggender, Sygeforsikring, Sygeforsikringsloven og Åndssvage.	
Offentlig forsorg (hjælp til betaling af medlemsbidrag til arbejdsløhedskasser og sygekasser), lovændring	373
Offentlige arbejder, iværksættelse af, se Beskæftigelse.	
Offentlighed i forvaltningen, lov	294
Ombudsmand, se Folketingets ombudsmand.	
Omsorg, se Invalide- og folkepensionister.	
Ophavsret, se Mønstre.	
Panum-instituttet, lov	450
Papir, se Forbrugsafgifter.	
Papirer, toiletmidler m. v., afgift af, lovændring	132
Partiernes bestyrelser	20
Partigrupperingen	19
Pengeinstitutternes udlånsbegrænsninger, se Udlånsbegrænsninger.	
Pensionater, se Restaurations- og hotelvirksomhed m. v.	
Pensioner efter tidligere love om vederlag og pension for ministre, lov	65
— efter tidligere tjenestemandsløve m. v., lov	348
— efter tidligere valglove, lov	462
Pensionering af civilt personel m. v. i forsvaret, lov	349
Pensionsfond, se Sociale pensionsfond.	
Pensionsreform, privat forslag	646
— , privat forslag	649
Politisk tilhørsforhold, se Straffeloven.	
Presseforskning, se Danmarks Journalisthøjskole.	
Pressens brug, lovændring	299
Produktudvikling, se Forskning.	
Præsidium og tingsekretærer	21
Pristop og tjenesteydelser m. v., lov	212

Punktskatter, se Forbrugsafgifter, Forbrugsbeskatningen, Grønland, Parfumer og Tobaksafgifter.

Radiokommunikation, lov	361
Realkreditinstitutter, lov	171
Realskoler, private, se Friskoler.	
Redegørelser fra ministre	683
Renteforsikringer, beskatning af, lovændring	102
Rentesikringsordningen, se Boligbyggeri.	
Restaurations- og hotelvirksomhed m. v., lov	224
Retsplejeloven, se tillige Udlændinges adgang til landet.	
Retsplejeloven (Nedlæggelse af retten i Saksøbing), lovændring	278
— (Ophævelse af udpantningsfristen), lovændring	279
— (Forhøjelse af grænsen for underretssager), lovændring	280
Revalidering (vedr. den centrale administration m. v.), lovændring	379
Revisorer, registrerede, lov	218
Rigsretstiltale mod justitsminister Knud Thestrup, privat forslag	623

Saksøbing, se Retsplejeloven.

Samtykke i h. t. grundlovens § 57, se Grundlovens § 57.

Saneringsselskaber, se Aktieselskaber m. v.

SAS, se Skandinaviske luftfartssamarbejde.

Selskaber, anbringelse af midlerne i visse, privat forslag 595

Selskabsskat, se Aktieselskaber.

Seminarier, statsstøtte til visse private, lovændring 457

Skandinaviske luftfartssamarbejde, forlængelse af statsgaranti, lov 363

Skatter, se Afskrivningsloven, Aktieselskaber, Arv og gave, Ejendomsskyld, Etableringskonto, Forbrugsbeskatningen, Frigørelsesafgift, Indkomst- og formueskat, Kildeskatteloven, Kommunal ejendomsskat, Kontrolloven,

Kursgevinster, Landsskatteretsloven, Ligningsloven, Renteforsikringer, Skattegrundlagstilskud, Straffeloven, Særlig indkomstskat, Sømandsskat og Varelagre. Skattegrundlagstilskud for kommunerne, gennemførelse af, privat forslag	617
Skovejendomme, se Kommunal ejendomsskat.	
Sociale og visse sundhedsmæssige anliggender, styrelse af, lov	382
Sociale foranstaltninger og lønmodtagertilskud, privat forslag	569
Sociale pensionsfond, lov	389
Sparekasser, se Banker og sparekasser.	
Spekulationsbetonede dispositioner vedrørende fast ejendom, imødegåelse af, privat forslag	574
Spørgsmål til ministrene	685
Statslån i udlandet, optagelse af, lov	137
Statsregnskabet for 1967-68, beslutning	548
Statsrevisorerne og disses virksomhed, valget af, beslutning	549
Statstidende, lovændring	300
Storstrømmen, projektering af en ny fast forbindelse over, lov	355
Straffeloven (forbud mod registrering af politisk tilhørsforhold), privat forslag	513
— (forbrydelser mod skattelovene), privat forslag	514
Styrelsen af kommunernes skolevæsen m. v., lov	403
Sukkeroverenskomst af 1968, ratifikation af, beslutning	530
Sundhedsvæsen, se Apotekervæsenet, Distriktsjordemødre, Kønssygdomme, Lægegerning, Narkotikamisbrug og Svangerskabsafbrydelse.	
Svangerskab m. v., foranstaltninger i anledning af, privat forslag	519
Svangerskabsafbrydelse m. v., lov	300
Sygeforsikring, offentlige (dagpengehjælpens varighed), lovændring	379
Sygeforsikringsloven (bortfald af kontingenthjælp), lovændring	380

	Side
Sygeforsikringsloven (sygedagpenge, ventetidsbestemmelser m. v.), privat forslag	526
Særlig indkomstskat, lovændring	101
— , privat forslag	494
Sømandsskat, lovændring	100
Teatervirksomhed, lov	312
Teknisk udvikling, se Fondet til fremme af.	
Telekommunikation, se Radiokommunikation.	
Tillægsbevillingsloven for 1969-70	71
Tilskudsordning af lovbundne opgaver, gennemførelse af en analyse af kommunernes udgifter med henblik på, privat forslag	618
Tingsekretærer, se Præsidium og tingsekretærer.	
Tipning, lovændring	135
Tjenestemænd i staten og folkekirken, kongelig udnævnelse af, regeringsforslag	482
Tjenesteydelser, se Prisstop.	
Tobaksafgifter, lovændring	131
Toiletmidler, se Parfumer.	
Toldloven, regeringsforslag	463
Totalisatorspil, lovændring	136
Traktater, se Islands optagelse, Konventioner, Nordatlantiske traktat og Sukkeroverenskomst.	
Transportvæsen, se Hovedlandeveysstrækninger, Hovedlandeveysanlæg, Københavns luftfartsvæsen, Skandinaviske luftfartssamarbejde, Storstrømmen, Veje og Vejlove.	
Uddannelse, se Danmarks Forvaltningshøjskole, Danmarks Journalisthøjskole, Erhvervsmæssig uddannelse, Folkehøjskoler, Københavns universitet, Lægevidenskabelig studenterundervisning, Odense universitetscenter, Panum-instituttet, Seminarier, Uddannelsesstøtte og Universiteter.	

	Side
Uddannelsesstøtte, lov	452
— , privat forslag	528
Udlevering af Leroy Eldridge Cleaver til USA, garanti imod, privat forslag	632
Udligning af byrderne mellem kommunerne og forenkling af beskatningen, privat forslag	615
Udlændinges adgang til landet m. v. og lov om rettens pleje (Domstolskontrol med frihedsberøvelse m. v.), lovændring	283
Udlån til yngre landmænd, lovændring	330
Udlånsbegrænsninger, lempelse i de for pengeinstitutter indførte, privat forslag	594
Udpantning, se tillige Retsplejeloven.	
— for skatter og afgifter m. v., fremgangsmåden ved, lov	281
Udskrivning af skat til amtskommunen, regeringsforslag . .	479
Udskrivningsprocenten for kalenderåret 1971, lov	92
Udtalelse af statsministeren af særlig karakter	32
Udvalg, stående	21
Udvalgsberetninger	717
U-landsværnepligt, se Værnepligtens opfyldelse.	
Understøttelse, se Arbejdsanvisning og Arbejdsformidling.	
Undervisning, se Danmarks Forvaltningshøjskole, Danmarks Journalisthøjskole, Folkehøjskoler, Folkeskolen, Friskoler, Fritidsundervisning, Odense universitetscenter og Seminarier.	
Ungdomsforsorg, se Børne- og ungdomsforsorg.	
Universiteter, se tillige Københavns universitet, Lægevidenskabelige studenterundervisning, Odense universitetscenter og Panum-instituttet.	
Universiteternes styrelse, lov	430
Valg, se tillige Kommissioner og hverv og Kommunale valg.	
Valg til folketinget (valgkredsinddelingen m. v.), lovændring	248

Valg til folketinget (vederlag til folketingets medlemmer m. v.), lovændring	458
— — — , se tillige Pensioner.	
Valgs prøvelse	703
Vandløbsloven, privat forslag	521
Vandløbsregulering, se Grundforbedring.	
Varelagre, skattemæssig opgørelse af, privat forslag	495
Vederlag og pension m. v. for ministre, lovændring	57
Veje, vintervedligeholdelse og renholdelse af, lov	359
— , offentlige begrænsning af refusion, regeringsforslag	486
Vejlove, følge af ændringerne i den kommunale styrelseslovgivning m. v., lov	356
Vietnam, se Diplomatisk forbindelse.	
Virksomhedsledelse, privat forslag	601
Vurdering af faste ejendomme, lovændring	111
Værdifaste statsobligationer, udstedelse af, privat forslag	496
Værnepligt (nedlæggelse af lægdmandsinstitutionen m. v.), lovændring	274
Værnepligtens opfyldelse ved bistandsarbejde i udviklingslande, lov	276
Værnepligtige, forsikring mod følger af ulykkestilfælde og erstatning til tilskadekomne, privat forslag	652
Værnepligtiges økonomiske og sociale forhold, beslutning	540
Våbenleverancer, se Grækenland.	

Ægteskabsalder, se Aldersgrænse.

Økonomiske politik, foranstaltninger til afhjælpning af de økonomiske og sociale problemer, der er opstået som følge af, privat forslag 561

Åbningsmøde, folketingets 25

Åndssvage og andre særlig svagtbegavede, forsorgen for (vedr. forsorgens administration), lovændring 376

Årpenge for tronfølgeren Prinsesse Margrethe, lovændring 56